॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ॥

ನಿರುತ್ತಿದೀಪನೀಪಾಠ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭ

೧. ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸ , ಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾಪಭಙ್ಕರಾ।
ಲೋಕಮ್ಹಿ ಯಸ್ಸ ಜೋತನ್ತಿ, ನನ್ತವಣ್ಣಪಭಸ್ಸರಾ॥

೨. ಅನನ್ತವಣ್ಣಂ ಸಮ್ಬುದ್ಧಂ, ವನ್ದೇ ನಿರುತ್ತಿಪಾರಗುಂ।
ಸದ್ಧಮ್ಮಞ್ಚಸ್ಸ ಸಙ್ಘಞ್ಚ, ವಿಸುದ್ಧವಣ್ಣಭಾಜನಂ॥

೩. ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ ಮಹಾಞಾಣೀ, ನಿರುತ್ತಾರಞ್ಞಕೇಸರೀ।
ನದಿ ಬ್ಯಾಕರಣಂನಾದಂ, ಸೋಗತಾರಞ್ಞಬ್ಯಾಪನಂ॥

೪. ತಸ್ಸತ್ಥಂ ದೀಪಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ನಾನಾರಾಸಿಂವಿಭಾಜಯಂ।
ಓಗಾಯ್ಹ ಸದ್ದಸತ್ಥಾನಿ, ನವಙ್ಗಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನನ್ತಿ॥

೧. ಸನ್ಧಿಕಣ್ಡ

ಸಞ್ಞಾರಾಸಿ

ಗರುಸಞ್ಞಾರಾಸಿ

ವಣ್ಣೋ , ಸರೋ, ಸವಣ್ಣೋ, ದೀಘೋ, ರಸ್ಸೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನೋ, ವಗ್ಗೋ, ನಿಗ್ಗಹೀತಂ।

೧. **ಅಆದಯೋ ತಿತಾಲೀಸಂ** [ತಿತಾಲೀಸ (ಬಹೂಸು)] **ವಣ್ಣಾ** [ಕ॰ ೨; ರೂ॰ ೨; ನೀ॰ ೧, ೨]॥

ಅಆದಯೋ ಬಿನ್ದನ್ತಾ ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಕ್ಖರಾ **ವಣ್ಣಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ।

ಅ, ಆ, ಇ, **ಈ,** ಉ, ಊ, ಏತ, ಏ, ಓತ, ಓ। ಕ, ಖ, ಗ, ಘ, ಙ, ಚ, ಛ, ಜ, ಝ, ಞ, ಟ, ಠ, ಡ, ಢ, ಣ, ತ, ಥ, ದ, ಧ, ನ, ಪ, ಫ, ಬ, ಭ, ಮ, ಯ, ರ, ಲ,ವ ಸ, ಹ, ಳ, ಅಂ। ಅತ್ಥಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ ಪಕಾಸೇನ್ತೀತಿ ವಣ್ಣಾ, **ಅಕ್ಖರಾತಿ** ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ನಾಮಪಣ್ಣತ್ತಿರೂಪತ್ತಾ ನಕ್ಖರನ್ತಿ ಖಯವಯಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅಕ್ಖರಾ। “ನಾಮಗೋತ್ತಂ ನ ಜೀರತೀ”ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೭೬] ಹಿ ವುತ್ತಂ।

೨. **ದಸಾದೋ ಸರಾ** [ಕ॰ ೩; ರೂ॰ ೩; ನೀ॰ ೩]।

ತೇಸು ವಣ್ಣೇಸು ಆದಿಮ್ಹಿ ದಸ ವಣ್ಣಾ **ಸರಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಸಯಮೇವ ಲದ್ಧಸರೂಪಾ ಹುತ್ವಾ ರಾಜನ್ತಿ ವಿರೋಚನ್ತೀತಿ ಸರಾ।

೩. **ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಸವಣ್ಣಾ**।

ತೇಸು ಸರೇಸು ದ್ವೇ ದ್ವೇಸರಾ **ಸವಣ್ಣಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ।

ಅ, ಆ ಅವಣ್ಣೋ, ಇ, ಈ ಇವಣ್ಣೋ, ಉ, ಊ ಉವಣ್ಣೋ, ಏತ, ಏ ಏತವಣ್ಣೋ, ಓತ, ಓ ಓತವಣ್ಣೋ। ಸಮಾನೋ ವಣ್ಣೋ ಸುತಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸವಣ್ಣಾ, **ಸರೂಪಾ**ತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಸಮಾನಂ ರೂಪಂ ಸುತಿ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸರೂಪಾ।

೪. ಪುಬ್ಬೋ ರಸ್ಸೋ [ಕ॰ ೪; ರೂ॰ ೪; ನೀ॰ ೪.೨೨]।

ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ಸವಣ್ಣೇಸು ಯೋ ಯೋ ಪುಬ್ಬೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಸೋ **ರಸ್ಸೋ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ರಸ್ಸೇನ ಕಾಲೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ರಸ್ಸಾ, ರಸ್ಸಕಾಲೋ ನಾಮ ಅಕ್ಖಿದಲಾನಂ ಉಮ್ಮಿಸನನಿಮ್ಮಿಸನಸಮಕಾಲೋ।

ತತ್ಥ ಏತ, ಓತ ಇತಿ ದ್ವೇ ಏಕಪದಸಂಯೋಗೇ ಪರೇ ಕ್ವಚಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏಟ್ಠಿ, ಸೇಟ್ಠೋ, ಓಟ್ಠೋ, ಸೋತ್ಥಿ।

ಏಕಪದಸಂಯೋಗೇತಿ ಕಿಂ? ಪದನ್ತರಸಂಯೋಗೇ ಪರೇ ರಸ್ಸಾ ಮಾ ಹೋನ್ತೂತಿ। ಮಂ ಚೇ ತ್ವಂ ನಿಖಣಂ ವನೇ, [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫] ಪುತ್ತೋ ತ್ಯಾಹಂ ಮಹಾರಾಜ [ಜಾ॰ ೧.೧.೭]।

ಕ್ವಚೀತಿ ಕಿಂ? ಏಕಪದಸಂಯೋಗೇಪಿ ವಗ್ಗನ್ತೇಸು ವಾ ಯ, ರ, ಲ, ವೇಸು ವಾ ಪರೇಸು ರಸ್ಸಾ ಮಾ ಹೋನ್ತೂತಿ। ಏನ್ತಿ, ಸೇನ್ತಿ, ಏಯ್ಯ, ಭಾಸೇಯ್ಯ, ಮೇಣ್ಡೋ, ಸೋಣ್ಡೋ।

೫. ಪರೋ ದೀಘೋ [ಕ॰ ೫; ರೂ॰ ೫; ನೀ॰ ೫]।

ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ಸವಣ್ಣೇಸು ಯೋ ಯೋ ಪರೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಸೋ **ದೀಘೋ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ದೀಘೇನ ಕಾಲೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ದೀಘಾ, ದೀಘಕಾಲೋ ನಾಮ ರಸ್ಸೇಹಿ ದಿಗುಣಕಾಲೋ।

೬. ಕಾದಯೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಾ [ಕ॰ ೬; ರೂ॰ ೮; ನೀ॰ ೬]।

ತೇಸು ವಣ್ಣೇಸು ಕಾದಯೋ ಬಿನ್ದನ್ತಾ ವಣ್ಣಾ **ಬ್ಯಞ್ಜನಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಅತ್ಥಂ ಬ್ಯಞ್ಜಯನ್ತೀತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಾ। ತೇ ಪನ ಸುದ್ಧಾ ಅದ್ಧಮತ್ತಿಕಾ, ರಸ್ಸಯುತ್ತಾ ದಿಯದ್ಧಮತ್ತಿಕಾ, ದೀಘಯುತ್ತಾ ತಿಯದ್ಧಮತ್ತಿಕಾ।

೭. ಪಞ್ಚಪಞ್ಚಕಾ ವಗ್ಗಾ [ಕ॰ ೭; ರೂ ೯; ನೀ॰ ೭]।

ತೇಸು ಬ್ಯಞ್ಜನೇಸು ಕಾದಿ-ಮನ್ತಾ ಪಞ್ಚಬ್ಯಞ್ಜನಪಞ್ಚಕಾ **ವಗ್ಗಾ** ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಾದಿ ಪಞ್ಚಕೋ ಕವಗ್ಗೋ, ಚಾದಿ ಚ ವಗ್ಗೋ, ಟಾದಿ ಟವಗ್ಗೋ, ತಾದಿ ತವಗ್ಗೋ, ಪಾದಿ ಪವಗ್ಗೋ। ಸೇಸಾ **ಅವಗ್ಗಾ**ತಿ ಸಿದ್ಧಂ। ವಣ್ಣುದ್ದೇಸೇ ಏಕಟ್ಠಾನಿಕಾನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಾನಂ ವಗ್ಗೇ ಸಮೂಹೇ ನಿಯುತ್ತಾತಿ ವಗ್ಗಾ।

೮. ಬಿನ್ದು ನಿಗ್ಗಹೀತಂ [ಕ॰ ೮; ರೂ॰ ೧೦; ನೀ॰ ೮]।

ಅನ್ತೇ ಬಿನ್ದುಮತ್ತೋ ವಣ್ಣೋ **ನಿಗ್ಗಹೀತಂ** ನಾಮ। ನಿಗ್ಗಯ್ಹ ಗಯ್ಹತಿ ಉಚ್ಚಾರಿಯತೀತಿ ನಿಗ್ಗಹೀತಂ।

ಗರುಸಞ್ಞಾರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಬ್ಯಞ್ಜನವುತ್ತಿರಾಸಿ

ಠಾನಂ, ಕರಣಂ, ಪಯತನಂ [ರೂ॰ ೨ (ಪಿಟ್ಠೇ); ನೀ॰ ೮ (ಪಿಟ್ಠೇ); ೨೩ (ಸುತ್ತಙ್ಕೇ)]।

೬ **ಠಾನಾನಿ** - ಕಣ್ಠಟ್ಠಾನಂ, ತಾಲುಟ್ಠಾನಂ, ಮುದ್ಧಟ್ಠಾನಂ, ದನ್ತಟ್ಠಾನಂ, ಓಟ್ಠಟ್ಠಾನಂ, ನಾಸಿಕಟ್ಠಾನಂ। ತೇಸು ಬ್ಯತ್ತಂ ವದನ್ತೇನ ಯತ್ಥ "ಅಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ಕಣ್ಠಟ್ಠಾನಂ। ಯತ್ಥ "ಇಚ್ಛ"ನ್ತಿ, ತಂ ತಾಲುಟ್ಠಾನಂ। ಯತ್ಥ "ರಟ್ಠ"ನ್ತಿ, ತಂ ಮುದ್ಧಟ್ಠಾನಂ। ಯತ್ಥ "ಸತ್ಥ"ನ್ತಿ, ತಂ ದನ್ತಟ್ಠಾನಂ। ಯತ್ಥ "ಪುಪ್ಫ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ಓಟ್ಠಟ್ಠಾನಂ। ನಾಸಪದೇಸೋ ನಾಸಿಕಟ್ಠಾನಂ।

ಕತ್ಥಚಿ ಪನ ಉರಟ್ಠಾನಂ, ಸಿರಟ್ಠಾನಂ, ಜಿವ್ಹಾಮೂಲಟ್ಠಾನನ್ತಿಪಿ ಆಗತಂ। ತತ್ಥ ಸಿರಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಮುದ್ಧಟ್ಠಾನಮೇವ। ಜಿವ್ಹಾಮೂಲಟ್ಠಾನಂ ಪನ ಸಬ್ಬವಣ್ಣಾನಂ ಸಾಧಾರಣನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಕರಣಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ - ಜಿವ್ಹಾಮೂಲಂ, ಜಿವ್ಹೋಪಗ್ಗಂ, ಜಿವ್ಹಗ್ಗಂ, ಸಕಟ್ಠಾನನ್ತಿ।

ಪಯತನಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ - ಸಂವುಟಂ, ವಿವಟಂ, ಫುಟ್ಠಂ, ಈಸಂಫುಟ್ಠನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕರಣಾನಂ ಸಕಸಕಟ್ಠಾನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂವರಣಾದಿಕೋ ವಿಸೇಸಾಕಾರೋ ಸಂವುಟಾದಿ ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಕಣ್ಠಪದೇಸಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಙ್ಘಟ್ಟನೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅವಣ್ಣ, ಕವಗ್ಗ, ಹಕಾರಾ **ಕಣ್ಠಜಾ** ನಾಮ। ತಾಲುಮ್ಹಿ ಜಿವ್ಹಾಮಜ್ಝಸಙ್ಘಟ್ಟನೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಇವಣ್ಣ, ಚವಗ್ಗ, ಯಕಾರಾ **ತಾಲುಜಾ** ನಾಮ। ಮುಖಬ್ಭನ್ತರಮುದ್ಧಮ್ಹಿ ಜಿವ್ಹೋಪಗ್ಗಸಙ್ಘಟ್ಟನೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಟವಗ್ಗ, ರ, ಳಕಾರಾ **ಮುದ್ಧಜಾ** ನಾಮ। ಉಪರಿ ದನ್ತಪನ್ತಿಯಂ ಜಿವ್ಹಗ್ಗಸಙ್ಘಟ್ಟನೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ತವಗ್ಗ, ಲ, ಸಕಾರಾ **ದನ್ತಜಾ** ನಾಮ। ಓಟ್ಠದ್ವಯಸಙ್ಘಟ್ಟನೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಉವಣ್ಣ, ಪವಗ್ಗಾ **ಓಟ್ಠಜಾ** ನಾಮ। ನಿಗ್ಗಹೀತಂ **ನಾಸಿಕಜಂ** ನಾಮ। ಪಞ್ಚವಗ್ಗನ್ತಾ ಪನ ನಾಸಿಕಟ್ಠಾನೇಪಿ ಸಕಟ್ಠಾನೇಪಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ಏಕಾರೋ **ಕಣ್ಠತಾಲುಜೋ**। ಓಕಾರೋ **ಕಣ್ಠೋಟ್ಠಜೋ**। ವಕಾರೋ **ದನ್ತೋಟ್ಠಜೋ**। ಅಪಿಚ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣಾ ಕಣ್ಠೇಪಿ ಜಾಯನ್ತಿಯೇವ। ಯದಾ ಹಕಾರೋ ವಗ್ಗನ್ತೇಹಿ ವಾ ಯ, ರ, ಲ, ವೇಹಿ ವಾ ಯುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ತದಾ **ಉರಜೋತಿ** ವದನ್ತಿ। ಪಞ್ಹೋ, ತುಣ್ಹಿ, ನ್ಹಾತೋ, ವಿಮ್ಹಿತೋ, ಗಯ್ಹತೇ, ವುಲ್ಹತೇ, ಅವ್ಹಾನಂ।

ಕಣ್ಠಂ ಸಂವರಿತ್ವಾ ಉಚ್ಚಾರಿತೋ ಅಕಾರೋ **ಸಂವುಟೋ** ನಾಮ। ಸಕಸಕಟ್ಠಾನ, ಕರಣಾನಿ ವಿವರಿತ್ವಾ ಉಚ್ಚಾರಿತಾ ಸೇಸಸರಾ ಚ ಸ, ಹಕಾರಾ ಚ **ವಿವಟಾ** ನಾಮ। ತಾನಿಯೇವ ಗಾಳ್ಹಂ ಫುಸಾಪೇತ್ವಾ ಉಚ್ಚಾರಿತಾ ಪಞ್ಚವಗ್ಗಾ **ಫುಟ್ಠಾ** ನಾಮ। ಥೋಕಂ ಫುಸಾಪೇತ್ವಾ ಉಚ್ಚಾರಿತಾ ಯ, ರ, ಲ, ವಾ **ಈಸಂಫುಟ್ಠಾ** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಓಟ್ಠಜೇಸು ತಾವ ಪವಗ್ಗಂ ವದನ್ತಾನಂ ಓಟ್ಠದ್ವಯಸ್ಸ ಗಾಳ್ಹಂ ಫುಸನಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಫುಟ್ಠಪಯತನಿಕತ್ತಾ ಪವಗ್ಗಸ್ಸ। ಉವಣ್ಣಂ ವದನ್ತಾನಂ ಪನ ಓಟ್ಠದ್ವಯಸ್ಸ ವಿವರಣಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ವಿವಟಪಯತನಿಕತ್ತಾ ಉವಣ್ಣಸ್ಸ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು ಸಬ್ಬೇಸೂತಿ।

ಚೂಳನಿರುತ್ತಿಯಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇ ರಸ್ಸಸರಾ ಸಂವುಟಾ ನಾಮ, ಸಬ್ಬೇದೀಘಸರಾ ವಿವಟಾ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಸದ್ದಸಾರತ್ಥಜಾಲಿನಿಯಂ, ಕತ್ಥಚಿ ಸಕ್ಕಟಗನ್ಥೇ ಚ। ಇದಂ ಯುತ್ತತರಂ। ಅಞ್ಞಟ್ಠಾನಿಕಬ್ಯಞ್ಜನೇಹಿ ಯುತ್ತಾ ಸರಾ ಅತ್ತನೋ ಠಾನ, ಕರಣಾನಿ ಜಹನ್ತಾಪಿ ಪಯತನಂ ನ ಜಹನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಾನಾವಣ್ಣಾನಂ ಸಂಸಗ್ಗೇ ಪಯತನಾನಂ ಸಂಸಗ್ಗಭೇದೋಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ತತ್ಥ "ಸುಣಾತು ಮೇ"ತಿ ವದನ್ತೋ ಯದಿ ಣಾ-ಕಾರಂ ಜಿವ್ಹಗ್ಗೇನ ದನ್ತಟ್ಠಾನೇ ಕತ್ವಾ ವದೇಯ್ಯ, ದನ್ತಜೋ ನಾ-ಕಾರೋ ಏವ ಭವೇಯ್ಯ। ತು-ಕಾರಞ್ಚ ಜಿವ್ಹೋಪಗ್ಗೇನ ಮುದ್ಧಟ್ಠಾನೇ ಕತ್ವಾ ವದೇಯ್ಯ, ಮುದ್ಧಜೋ ಟು-ಕಾರೋ ಏವ ಭವೇಯ್ಯ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಅಕ್ಖರವಿಪತ್ತಿ ನಾಮ ಸಿಯಾ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು ಮುದ್ಧಜದನ್ತಜೇಸು। ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮವಾಚಂ ಸಾವೇನ್ತೇಹಿ ನಾಮ ಠಾನ, ಕರಣ, ಪಯತನೇಸು ಸುಟ್ಠು ಕುಸಲೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಸಿಥಿಲಞ್ಚ , ಧನಿತಞ್ಚ, ದೀಘಂ, ರಸ್ಸಂ, ಗರುಂ, ಲಹುಂ।

ನಿಗ್ಗಹೀತಂ, ವಿಮುತ್ತಞ್ಚ, ಸಮ್ಬನ್ಧಞ್ಚ, ವವತ್ಥಿತಂ [ನೀ॰ ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೨, ೧೩, ೧೪, ೧೫, ೧೬-೧೯, ೨೦, ೨೧ ಸುತ್ತೇಸು ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ]॥

ಮುದುನಾ ವಚೀಪಯೋಗೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ವಗ್ಗಪಠಮ, ತತಿಯ, ಪಞ್ಚಮಾ **ಸಿಥಿಲಾ** ನಾಮ। ಥದ್ಧೇನ ವಚೀಪಯೋಗೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ವಗ್ಗದುತಿಯ, ಚತುತ್ಥಾ **ಧನಿತಾ** ನಾಮ। **ದೀಘ, ರಸ್ಸಾ** ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾ। ದೀಘಾ ಚೇವ ಸಂಯೋಗಪುಬ್ಬಾ ಚ ನಿಗ್ಗಹೀತನ್ತಾ ಚ **ಗರುಕಾ** ನಾಮ। ಸೇಸಾ **ಲಹುಕಾ** ನಾಮ। ಯಥಾ ಸದ್ದಸಹಿತೋ ವಾತೋ ಮುಖಛಿದ್ದೇನ ಬಹಿ ಅನಿಕ್ಖಮ್ಮ ನಾಸಸೋತಾಭಿಮುಖೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಮುಖಂ ಅವಿವಟಂ ಕತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ **ನಿಗ್ಗಹೀತಂ** ನಾಮ। ತೇನ ಯುತ್ತಾನಿ ಸಬ್ಬಬ್ಯಞ್ಜನಾನಿ ನಿಗ್ಗಹೀತನ್ತಾನಿ ನಾಮ। ಸೇಸಾ **ವಿಮುತ್ತಾ** ನಾಮ। ಪದಸನ್ಧಿವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬಂ **ಸಮ್ಬನ್ಧಂ** ನಾಮ। ಪದಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ **ವವತ್ಥಿತಂ** ನಾಮ।

ಬ್ಯಞ್ಜನವುತ್ತಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಲಹುಸಞ್ಞಾರಾಸಿ

ಝೋ, ಲೋ, ಪೋ, ಘೋ, ಗೋ।

೯. **ಯುವಣ್ಣಾ** [ಇಯುವಣ್ಣಾ (ಬಹೂಸು)] **ಝಲಾ ನಾಮಸ್ಸನ್ತೇ** [ಕ॰ ೫೮; ರೂ॰ ೨೯; ನೀ॰ ೨೦೫]।

ಅನಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಸ್ಸ ಅನ್ತೇ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣಾ ಕಮೇನ ಝಲಸಞ್ಞಾ ಹೋನ್ತಿ।

೧೦. **ಪಿತ್ಥಿಯಂ** [ಕ॰ ೫೯; ರೂ॰ ೧೮೨; ನೀ॰ ೨೦೬]।

ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇ ನಾಮಸ್ಸನ್ತೇ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣಾ ಪಸಞ್ಞಾ ಹೋನ್ತಿ।

೧೧. **ಘಾ** [ಕ॰ ೬೦; ರೂ॰ ೧೭೭; ನೀ॰ ೨೦೭]।

ಘೋ

, ಆ ಇತಿ ದ್ವಿಪದಂ। ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇ ಆಕಾರೋ ಘಸಞ್ಞೋ ಹೋತಿ।

೧೨. **ಗೋ ಸ್ಯಾಲಪನೇ** [ಕ॰ ೫೭; ರೂ॰ ೭೧; ನೀ॰ ೨೧೪]।

ಆಲಪನೇ ಸಿ ಗಸಞ್ಞೋ ಹೋತಿ।

ಲಹುಸಞ್ಞಾರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಸಙ್ಕೇತರಾಸಿ

೧೩. **ವಿಧಿ ವಿಸೇಸನಂ ಯಂ ತಸ್ಸ** [ಚಂ॰ ೧.೧.೬; ಪಾ॰ ೧.೧.೭೨; ವಿಧಿಬ್ಬಿಸೇಸನನ್ತಸ್ಸ (ಬಹೂಸು)]।

ಸುತ್ತೇ ಯಂ ವಿಸೇಸನಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ವಿಧಿ ಞಾತಬ್ಬೋ।

‘ಅತೋ ಯೋನಂ ಟಾಟೇ’। ನರಾ, ನರೇ। ಯೋನನ್ತಿ ವಿಸೇಸನಂ। ಟಾಟೇತಿ ವಿಧಿ।

೧೪. ಸತ್ತಮಿಯಂ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ [ರೂ॰ ೮ (ಪಿಟ್ಠೇ); ಚಂ॰ ೧.೧.೭; ಪಾ॰ ೧.೧.೬೬]।

ಸತ್ತಮೀನಿದ್ದೇಸೇ ಪುಬ್ಬವಣ್ಣಸ್ಸೇವ ವಿಧಿ ಞಾತಬ್ಬೋ।

'ಸರೋ ಲೋಪೋ ಸರೇ'। ಲೋಕಗ್ಗೋ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧೨.೫೭]।

೧೫. ಪಞ್ಚಮಿಯಂ ಪರಸ್ಸ [ಚಂ॰ ೧.೧.೮; ಪಾ॰ ೧.೧.೬೭]।

ಪಞ್ಚಮೀನಿದ್ದೇಸೇ ಪರಸ್ಸೇವ ವಿಧಿ ಞಾತಬ್ಬೋ।

'ಅತೋ ಯೋನಂ ಟಾಟೇ'। ನರಾ, ನರೇ।

೧೬. ಆದಿಸ್ಸ [ಚಂ॰ ೧.೧.೯; ಪಾ॰ ೧.೧.೫೪]।

ಪರಸ್ಸ ಸಿಸ್ಸಮಾನೋ [ದಿಸ್ಸಮಾನೋ (ಮೂ)] ವಿಧಿ ಆದಿವಣ್ಣಸ್ಸ ಞಾತಬ್ಬೋ।

'ರ ಸಙ್ಖ್ಯಾತೋ ವಾ'। ತೇರಸ।

೧೭. ಛಟ್ಠಿಯನ್ತಸ್ಸ [ಚಂ॰ ೧.೧.೧೦; ಪಾ॰ ೧.೧.೫೨]।

ಛಟ್ಠೀನಿದ್ದೇಸೇ ತದನ್ತಸ್ಸ ವಿಧಿ ಞಾತಬ್ಬೋ।

'ರಾಜಸ್ಸಿ ನಾಮ್ಹಿ'। ರಾಜಿನಾ।

೧೮. ಙಾನುಬನ್ಧೋ [ಚಂ॰ ೧.೧.೧೧; ಪಾ॰ ೧.೧.೫೩]।

ಙಾನುಬನ್ಧೋ ಆದೇಸೋ ಛಟ್ಠೀನಿದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಅನ್ತಸ್ಸ ಞಾತಬ್ಬೋ।

'ಗೋಸ್ಸಾವಙ'। ಗವಸ್ಸಂ।

೧೯. ಟಾನುಬನ್ಧೋನೇಕವಣ್ಣೋ ಸಬ್ಬಸ್ಸ [ಚಂ॰ ೧.೧.೧೨; ಪಾ॰ ೧.೧.೫೫; ಟಾನುಬನ್ಧಾನೇಕವಣ್ಣಾ ಸಬ್ಬಸ್ಸ (ಬಹೂಸು)]।

ಯೋ ಚ ಟಾನುಬನ್ಧೋ ಆದೇಸೋ, ಯೋ ಚ ಅನೇಕವಣ್ಣೋ ಆದೇಸೋ, ತದುಭಯಂ ಛಟ್ಠೀನಿದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸೇವ ವಣ್ಣಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಞಾತಬ್ಬಂ।

ಟಾನುಬನ್ಧೇ ತಾವ -

'ಇಮಸ್ಸಾನಿತ್ಥಿಯಂ ಟೇ'। ಏಸು।

ಅನೇಕವಣ್ಣೇ -

'ಅನಿಮಿ ನಾಮ್ಹಿ'। ಅನೇನ, ಇಮಿನಾ।

೨೦. ಞಕಾನುಬನ್ಧಾ ಆದ್ಯನ್ತಾ [ಚಂ° ೧.೧.೧೩; ಪಾ° ೧.೧.೪೬]।

ಞಾನುಬನ್ಧೋ ಆಗಮೋ ಚ ಕಾನುಬನ್ಧೋ ಆಗಮೋ ಚ ಕಮೇನ ಛಟ್ಠೇನಿದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ಚ ಅನ್ತೇ ಚ ಞಾತಬ್ಬೋ।

ಞಾನುಬನ್ಧೇ -

'ಬ್ರೂತೋ ತಿಸ್ಸಿಞ'। ಬ್ರವಿತಿ।

ಕಾನುಬನ್ಧೇ -

'ಭೂಸ್ಸ ವುಕ'। ಬಭುವ।

೨೧. ಮಾನುಬನ್ಧೋ ಸರಾನಮನ್ತಾ ಪರೋ [ಚಂ° ೧.೧.೧೪; ಪಾ° ೧.೧.೪೭]।

ಮಾನುಬನ್ಧೋ ಆಗಮೋ ಸರಾನಂ ಅನ್ತಸರಮ್ಹಾ ಪರೋ ಹೋತಿ।

'ನಜ್ಜಾಯೋ ಸ್ವಾಮ'। ನಜ್ಜಾಯೋ ಸನ್ದನ್ತಿ। 'ಮಂ ವಾ ರುಧಾದೀನಂ'। ರುನ್ಧತಿ। 'ಜರ ಸದಾನಮೀಮ ವಾ'। ಜೀರತಿ, ಸೀದತಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬ್ಯಾಕರಣೇ ಅನೇಕಸರತಾ ನಾಮ ನದೀ, ಪುರಿಸ ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಲಿಙ್ಗಪದೇಸು ಏವ ಅತ್ಥಿ, ಗಮು, ಪಚಇಚ್ಚಾದೀಸು ಧಾತುಪದೇಸು ನತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬಧಾತುಯೋ ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ಧಾತ್ವನ್ತಲೋಪಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ನಜ್ಜಾಯೋತಿ ಏತ್ಥ ಈ-ಕಾರೋ ಅನ್ತಸರೋ ನಾಮ। ತತೋ 'ನಜ್ಜಾಯೋ ಸ್ವಾಮ' ಇತಿ ಸುತ್ತೇನ ಆ-ಕಾರಾಗಮೋ। ರುನ್ಧತೀತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಉ-ಕಾರೋ ಅನ್ತಸರೋ ನಾಮ, ತತೋ "ಮಂ ವಾ ರುಧಾದೀನ"ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಬಿನ್ದಾಗಮೋ। ಏವಂ ಜೀರತಿ, ಸೀದತಿ ಇಚ್ಚಾದೀಸು। ಮ್ರಮ್ಮಪೋತ್ಥಕೇಸು ಪನ "ಮಾನುಬನ್ಧೋ ಪದಾನಮನ್ತಾ ಪರೋ"ತಿ ಪಾಠೋ, ಸೋ ಸೀಹಳಪೋತ್ಥಕೇಹಿ ನ ಸಮೇತಿ।

೨೨. ವಿಪ್ಪಟಿಸೇಧೇ [ಚಂ° ೧.೧.೧೬; ಪಾ° ೧.೪.೨]।

ಸಮಾನವಿಸಯಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಧೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಸೇಧರಹಿತೇ ಠಾನೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪರೋ ವಿಧಿ ಓಕಾಸಂ ಲಭತಿ।

ಚತ್ತಾರೋಮೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಧಮ್ಮಾ [ಅಙ್ಗುತ್ತರನಿಕಾಯೇ] -ಏತ್ಥ ಚತ್ತಾರಿಮೇತಿ ಪುಬ್ಬಲೋಪೇ ಸಮ್ಪತ್ತೇ ಪರಲೋಪೋ ಓಕಾಸಂ ಲಭತಿ।

೨೩. ಸಙ್ಕೇತೋ ನಾವಯವೋನುಬನ್ಧೋ [ಚಂ° ೧.೧.೫]।

ಯೋ ವಣ್ಣೋ ಪಯೋಗಸ್ಸ ಅವಯವೋ ನ ಹೋತಿ, ಸುತ್ತೇಸು ಸಙ್ಕೇತಮತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಸೋ **ಅನುಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

'ಗೋಸ್ಸಾವ' । ಗವಸ್ಸಂ-ಏತೇನ ಪದರೂಪವಿಧಾನೇ ಅನುಬನ್ಧೋ ಉಪಯೋಗಂ ನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಞಾಪೇತಿ।

೨೪. ವಣ್ಣಪರೇನ ಸವಣ್ಣೋಪಿ।

ವಣ್ಣಸದ್ದೋ ಪರೋ ಏತಸ್ಮಾತಿ ವಣ್ಣಪರೋ, ವಣ್ಣಪರೇನ ರಸ್ಸಸರೇನ ಸವಣ್ಣೋಪಿ ಗಯ್ಹತಿ ಸಯಞ್ಚ, ಅವಣ್ಣೋತಿ ವುತ್ತೇ ಆ-ಕಾರೋಪಿ ಗಯ್ಹತಿ ಅ-ಕಾರೋ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣೇಸು।

೧೫. ನ್ತುವನ್ತುಮನ್ತಾವನ್ತುತವನ್ತುಸಮ್ಬನ್ಧೀ [ನ್ತು ವನ್ತುಮನ್ತ್ವಾವನ್ತುತವನ್ತು ಸಮ್ಬನ್ಧೀ (ಬಹೂಸು)]।

ನ್ತುಇತಿ ವುತ್ತೇ ವನ್ತು, ಮನ್ತು, ಆವನ್ತು, ತವನ್ತೂನಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೀಭೂತೋ ನ್ತುಕಾರೋ ಗಯ್ಹತಿ।

'ನ್ತನ್ತೂನಂ ನ್ತೋ ಯೋಮ್ಹಿ ಪಠಮೇ'। ಗುಣವನ್ತೋ, ಸತಿಮನ್ತೋ, ಯಾವನ್ತೋ, ಭುತ್ತವನ್ತೋ।

ಸಙ್ಕೇತರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಸನ್ಧಿವಿಧಾನ

ಅಥ ಸನ್ಧಿವಿಧಾನಂ ದೀಪಿಯತೇ।

ಲೋಪೋ, ದೀಘೋ, ರಸ್ಸೋ, ವುದ್ಧಿ, ಆದೇಸೋ, ಆಗಮೋ, ದ್ವಿಭಾವೋ, ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ।

ಲೋಪರಾಸಿ

೧೬. ಸರೋ ಲೋಪೋ ಸರೇ [ಕ॰ ೧೨; ರೂ॰ ೧೩; ನೀ॰ ೩೦]।

ಲುಪ್ಪತೀತಿ ಲೋಪೋ। ಸರೇ ಪರೇ ಸರೂಪೋ ವಾ ಅಸರೂಪೋ ವಾ ಪುಬ್ಬೋ ಸರೋ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಸರೂಪೇ ತಾವ -

ಅವಣ್ಣೇ-ಲೋಕಗ್ಗೋ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧೨.೫೭], ಭವಾಸವೋ, [ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೦೨] ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ [ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೦೨], ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ [ವಿಭ॰ ೯೪೯]।

ಇವಣ್ಣೇ-ಮುನಿನ್ದೋ, ಮುನೀರಿತೋ, ವರವಾದೀರಿತೋ, ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ [ವಿಭ॰ ೨೧೯]।

ಉವಣ್ಣೇ-ಬಹೂಪಕಾರೋ [ಜಾ॰ ೧.೨೨.೫೮೮], ಬಹುಕಾ ಊಮಿ ಬಹೂಮಿ, ಸರಭುಯಾ ಊಮಿ ಸರಭೂಮಿ, ಸರಭುಯಾ ಉದಕಂ ಸರಭೂದಕಂ।

ಅಸರೂಪೇ -

ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಂ [ವಿಭ॰ ೨೧೯], ಕಾಮುಪಾದಾನಂ, ಭವೇಸನಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೫], ಭವೋಘೋ [ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೫೬], ಸೋತುಣ್ಣಸ್ಸ [ಪಾರಾ॰ ೩೮೧], ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ [ವಿಭ॰ ೯೪೯], ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ, ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠಂ, ದಿಟ್ಠೋಘೋ [ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೫೬], ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಂ [ಮಹಾವ॰ ೯], ಪುತ್ತಾ ಮತ್ಥಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೬೨], ಉರಸ್ಸ ದುಕ್ಖೋ [ಪಾಚಿ॰ ೪೦೨], ಅಸನ್ತೇತ್ಥ ನ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೦೪] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಪುಬ್ಬಲೋಪರಾಸಿ।

೧೭. ಪರೋ ಕ್ವಚಿ [ಕ॰ ೧೩; ರೂ॰ ೧೫; ನೀ॰ ೩೧]।

ಪುಬ್ಬಸರಮ್ಹಾ ಸರೂಪೋ ವಾ ಅಸರೂಪೋ ವಾ ಪರೋ ಸರೋ ಕ್ವಚಿ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಸರೂಪೇ ತಾವ -

ತಂ ಕದಾಸ್ಸು ಭವಿಸ್ಸತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೪೪ ಆದಯೋ; ತಂ ಕುದಸ್ಸು], ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮ ದುಮ್ಮೇಧೋ, ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರಿಸ್ಸತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೭೬], ಯದಾಸ್ಸ ಸೀಲಂ ಪಞ್ಞಞ್ಚ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೪೭೪], ತದಾಸ್ಸು ಕಣ್ಹಂ ಯುಞ್ಜನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧.೨೯] -ಕಣ್ಹನ್ತಿ ಮಹಾಕಣ್ಹಗೋಣಂ, ತಣ್ಹಾಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಹೀನಾ, ಮಾಸ್ಸು ಕುಜ್ಝ ರಥೇಸಭ, ಸತ್ಥಹಾರಕಂ ವಾಸ್ಸ ಪರಿಯೇಸೇಯ್ಯ [ಪಾರಾ॰ ೧೬೭, ೧೭೧], ಆಗತಾತ್ಥ ತುಮ್ಹೇ, ಸೋತುಕಾಮಾತ್ಥ ತುಮ್ಹೇ, ಮಾಯ್ಯೋ ಏವರೂಪಮಕಾಸಿ, ಪಪಂ ಅವಿನ್ದುಂ [ಜಾ॰ ೧.೧.೨] -ಪವಡ್ಢಂ ಆಪಂ ಲಭಿಂಸೂತ್ಯತ್ಥೋ, ನಾಲಂ ಕಬಳಂ ಪದಾತವೇ [ಜಾ॰ ೧.೧.೨೭] -ಪ+ಆದಾತವೇತಿ ಛೇದೋ, ಗಣ್ಹಿತುನ್ತತ್ಥೋ, ರುಪ್ಪತೀತಿ ರೂಪಂ, ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಬುದ್ಧೋ-ದೀಘೋ, ಅಗ್ಗೀವ ತಪ್ಪತಿ, ಇತ್ಥೀವ ಗಚ್ಛತಿ, ನದೀವ ಸನ್ದತಿ, ಮಾತುಪಟ್ಠಾನಂ, ಪಿತುಪಟ್ಠಾನಂ, ಯೇತೇ ಧಮ್ಮಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಾ [ಚೂಳವ॰ ೩೯೯] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಸರೂಪೇ -

ಇತಿಸ್ಸ [ಪಾಚಿ॰ ೪೬೫], ಇತಿಪಿ [ಪಾರಾ॰ ೧], ಅಸ್ಸಮಣೀಸಿ [ಪಾರಾ॰ ೧೩೫], ಅಕತಞ್ಞೂಸಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೮೩], ವನ್ದೇಹಂ, ಸೋಹಂ, ಯಸ್ಸದಾನಿ [ಮಹಾವ॰ ೨೪೨], ಛಾಯಾವ ಅನಪಾಯಿನೀ [ಧ॰ ಪ॰ ೨], ಮಾದಿಸೇಸು ಕಥಾವ ಕಾ, ಕಿನ್ನುಮಾವ ಸಮಣಿಯೋ ಮಧುವಾ ಮಞ್ಞತಿ ಬಾಲೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೬೯], ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ [ವಿಭ॰ ೨೧೯], ದ್ವೇಮೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಧಮ್ಮಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೩], ತಯೋಮೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಧಮ್ಮಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೭] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚೀತಿ ಕಿಂ? ಕತಮಾ ಚಾನನ್ದ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೬೦]।

ಇತಿ ಪರಲೋಪರಾಸಿ।

೨೮. ನ ದ್ವೇ ವಾ।

ದ್ವೇ ಪುಬ್ಬಪರಸರಾ ಕ್ವಚಿ ಲೋಪಾ ನ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಅಮತಂ ಪದಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೧], ಕೋ ಇಮಂ ಪಥವಿಂವಿಚೇಸ್ಸತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೪೪]।

ಕ್ವಚಿತ್ವೇವ? ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಂ [ವಿಭ॰ ೨೧೯], ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ [ವಿಭ॰ ೨೧೯],

ವಾತಿ ಕಿಂ ? ಕೋಮಂ ವಸಲಿಂ ಪರಾಮಸಿಸ್ಸತಿ।

ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವಸನ್ಧಿಕಣ್ಡಾವಸಾನಾ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನೇಸು ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕ್ವಚಿಸದ್ದೋ, ವಾಸದ್ದೋ ಚ ವತ್ತನ್ತೇ। ತತ್ಥ ಕ್ವಚಿಸದ್ದೋ ನಾನಾಪಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ವಾಸದ್ದೋ ಏಕಪಯೋಗಸ್ಸ ನಾನಾರೂಪಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಲೋಪನಿಸೇಧೋ।

೨೯. ಪರಸರಸ್ಸ।

ನಿಗ್ಗಹೀತಮ್ಹಾ ಪರಸರಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ತ್ವಂಸಿ [ಪೇ॰ ವ॰ ೪೭; ಜಾ॰ ೨.೨೨.೭೬೪], ಚನ್ದಂವ ವಿಮಲಂ ಸುದ್ಧಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೪೧೩; ಸು॰ ನಿ॰ ೬೪೨], ಚಕ್ಕಂವ ವಹತೋ ಪದಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೧], ಹಲಂದಾನಿ ಪಕಾಸಿತುಂ [ಮಹಾವ॰ ೮], ಕಿನ್ತಿ ವದೇಯ್ಯುಂ, ಚೀವರನ್ತಿ, ಪತ್ತನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖುನ್ತಿ।

ಇತಿ ಸರಲೋಪರಾಸಿ।

೩೦. ಸಂಯೋಗಾದಿ ಲೋಪೋ।

ಸಂಯೋಗಸ್ಸ ಆದಿಭೂತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನೋ ಕ್ವಚಿ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಪುಪ್ಫಂಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ [ಪಾರಾ॰ ೩೬] - ಇಧ ಪುಬ್ಬಸುತ್ತೇನ ಸರಲೋಪೋ, ಏವಂಸ ತೇ ಆಸವಾ ಪಹೀನಾ ಹೋನ್ತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪], ಸಚೇ ಭುತ್ತೋ ಭವೇಯ್ಯಾಹಂ, ಸಾಜೀವೋ ಗರಹಿತೋ ಮಮ [ಮಿ॰ ಪ॰ ೬.೧.೫] - ಅಸ್ಸ+ಆಜೀವೋತಿ ಛೇದೋ, ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತೀಸು ಬ್ಯಞ್ಜನೇಸು ಸರೂಪಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಆದಿಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಲೋಪೋ - ಅಗ್ಯಾಗಾರಂ [ಪಾಚಿ॰ ೩೨೬], ಅಗ್ಯಾಹಿತೋ, ವುತ್ಯಸ್ಸ, ವಿತ್ಯಾನುಭೂಯತೇ, ಏಕಸತಂ ಖತ್ಯಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೯೪], ರತ್ಯೋ, ರತ್ಯಾ, ರತ್ಯಂ, ಸಕ್ಯಾಹಂ ಮಾರಿಸ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೮], ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸರೂಪಾನನ್ತಿ ಕಿಂ? ತಿತ್ಥ್ಯಾ ಪುಥುಸೋ ವದನ್ತಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೮೯೭], ಚತುತ್ಥ್ಯನ್ತಂ, ಛಟ್ಠ್ಯನ್ತಂ, ಚಕ್ಖ್ವಾಬಾಧಂ, ವತ್ಥ್ವೇತ್ಥ।

ಇತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಲೋಪರಾಸಿ।

೩೧. ಲೋಪೋ।

ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸರೇ ಪರೇ ತಾವ -

ಏವಾಹಂ ಚಿನ್ತಯಿತ್ವಾನ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೨೭], ಪುಪ್ಫದಾನಂ ಅದಾಸಹಂ-ಅದಾಸಿಂ+ಅಹನ್ತಿ ಛೇದೋ, ಬಿನ್ದುಲೋಪೋ, ಪುನ ಪುಬ್ಬಸರಲೋಪೋ, ತುಯ್ಹತ್ಥಾಯ ಮಹಾಮುನಿ, ತುಯ್ಹೇವೇತಂ ದುಕ್ಕಟಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭೮], ತಾಸಾಹಂ ಸನ್ತಿಕೇ [ಪಾಚಿ॰ ೭೦೯], ತೇಸಾಹಂ ಏವಂ ವದಾಮಿ, ಪಞ್ಚನ್ನೇತಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿವಚನಂ, ಛನ್ನೇತಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿವಚನಂ, ಸಮಣ ತ್ವೇವ ಪುಚ್ಛಾಮಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೫೩ ಸಮಣ ತೇವ], ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತ್ವೇವ ಪುಚ್ಛಾಮಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೫೮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತೇವ] -ತ್ವಂ+ಏವಾತಿ ಛೇದೋ, ವಿದೂನಗ್ಗಮಿತಿ।

ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಪರೇ -

ತಂ ತುಯ್ಹಮೂಲೇ ಪಟಿದೇಸೇಮಿ।

ಗಾಥಾಯಂ -

ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನದಸ್ಸನಂ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೧೧], ಏತಂ ಬುದ್ಧಾನ ಸಾಸನಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೮೩], ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಾಟಿ, ಧಾತುಆಯತನಾನ ಚ [ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ]।

ಮಾಗಮೇ ಪರೇ -

ಗರುಳೋ ಉರಗಾಮಿವ [ಜಾ॰ ೧.೪.೧೨೪ ಸುಪಣ್ಣೋ], ಧಮ್ಮೋ ಅರಹತಾಮಿವ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೮], ಆಲೋಕೋ ಪಸ್ಸತಾಮಿವ [ಸು॰ ನಿ॰ ೭೬೯], ಬಕೋ ಕಕ್ಕಟಕಾಮಿವ [ಜಾ॰ ೧.೧.೩೮], ನಭಂ ತಾರಕಿತಾಮಿವ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೮೯ ತಾರಾಚಿತಾಮಿವ], ಪದುಮಂ ಹತ್ಥಗತಾಮಿವ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೩೩೬] -ಏತೇಸು ಮಾಗಮೇ ಬಿನ್ದುಲೋಪೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಪುಬ್ಬಸರದೀಘೋ ಚ।

ತಥಾ ಸಂಉಪಸಗ್ಗಸ್ಸ ಬಿನ್ದುಲೋಪೇ ಅನ್ತಸರದೀಘೋ -

ಸಾರಾಗೋ, ಸಾರತ್ತೋ, ಅವಿಸಾಹಾರೋ, ಸಾರಮ್ಭೋ, ಸಾರದ್ಧೋ, ಸಾಕೇತಂ ನಗರಂ, ಸಾಧಾರಣಂ, ಸಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಾಮೀ।

ಸಮಾಸೇ ತುಮನ್ತಮ್ಹಿ ನಿಚ್ಚಂ -

ಕತ್ತುಕಾಮೋ, ಗನ್ತುಕಾಮೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಬಿನ್ದುಲೋಪರಾಸಿ।

೩೨. ಸ್ಯಾದಿಲೋಪೋ ಪುಬ್ಬಸ್ಸೇಕಸ್ಸ।

ವಿಚ್ಛಾಯಂ ಏಕಸ್ಸ ವಿಭತ್ಯನ್ತಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತೇ ಕತೇ ಪುಬ್ಬಪದಸ್ಸ ಸ್ಯಾದಿಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಏಕೇಕಂ, ಏಕೇಕಾನಿ, ಏಕೇಕೇನ, ಏಕೇಕಸ್ಸ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮಾಗಮೇ -

ಏಕಮೇಕಂ, ಏಕಮೇಕಾನಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಸ್ಯಾದಿಲೋಪರಾಸಿ।

ಅಪ್ಪವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

೩೩. ತದಮಿನಾದೀನಿ [ಚಂ॰ ೫.೨.೧.೨೭; ಪಾ॰ ೬.೩.೧೦೯; ಮು॰ ೨.೩೪; ಕಾ॰ ೨.೨೭]।

ಮಹಾವುತ್ತಿಸುತ್ತಮಿದಂ, ತದಮಿನಾದೀನಿ ಪದರೂಪಾನಿ ಇಮಿನಾ ನಿಪಾತನೇನ ಸಿಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸರಲೋಪೋ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ -

ಲಾಬು=ಅಲಾಬು , ಪಿಧಾನಂ=ಅಪಿಧಾನಂ, ದ್ವಾರಂ ಪಿದಹಿತ್ವಾ=ಅಪಿದಹಿತ್ವಾ, ಗಿನಿ=ಅಗ್ಗಿನಿ, ರತ್ನಂ=ರತನಂ, ನ್ಹಾನಂ=ನಹಾನಂ, ಅಸ್ನಾತಿ=ಅಸನಾತಿ, ಹನ್ತಿ=ಹನತಿ, ಹನ್ತಿ ಕುದ್ಧೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೬೪], ಫಲಂ ವೇ ಕದಲಿಂ ಹನ್ತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೬೮], ಸಕ್ಕಾರೋ ಕಾಪುರಿಸಂ ಹನ್ತಿ। ಕತ್ಥಚಿ ಬಹುವಚನಮ್ಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ವಿಕ್ಕೋಸಮಾನಾ ತಿಬ್ಬಾಹಿ, ಹನ್ತಿ ನೇಸಂ ವರಂ ವರಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೩೭೦]।

ಇವಣ್ಣಲೋಪೇ -

ಆರಾಮರುಕ್ಖಚೇತ್ಯಾನಿ=ಚೇತಿಯಾನಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೮೮], ಅಥತ್ಥೇಕಸತಂ ಖತ್ಯಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೯೪] =ಖತ್ತಿಯಾ, ತಿಥ್ಯಾ ಪುಥುಸೋ ವದನ್ತಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೮೯೭]। ತಿಥ್ಯಾ ಪುಥುಸೋ ನಿವಿಟ್ಠಾ [ಸು॰ ನಿ॰ ೮೯೮] =ತಿತ್ಥಿಯಾ। ವಿದ್ಧಸ್ತೋ=ವಿದ್ಧಂಸಿತೋ, ಉತ್ರಸ್ತೋ=ಉತ್ರಾಸಿತೋ, ಸ್ನೇಹೋ=ಸಿನೇಹೋ, ಕ್ಲೇಸವತ್ಥೂನಿ=ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಿ, ಕ್ರಿಯಾ=ಕಿರಿಯಾ, ಪ್ಲವನ್ತಿ=ಪಿಲವನ್ತಿ।

ಉವಣ್ಣಲೋಪೇ -

ಪದ್ಮಾನಿ=ಪದುಮಾನಿ, ಉಸ್ಮಾ=ಉಸುಮಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಂಯೋಗಾದಿಬ್ಯಞ್ಜನಲೋಪೋ ಚ -

ಪುತ್ತಾನಞ್ಚ ವಧೋ ದುಖೋ, ಮಾತಿಘೋ ಲಭತೇ ದುಖಂ, ಅಪ್ಪಸ್ಸಾದಾ ಕಾಮಾ ದುಖಾ, ನತ್ಥಿ ಕಾಮಪರಂ ದುಖಂ [ಜಾ॰ ೨.೧೯.೧೧೮], ಸೇಖೋ=ಸೇಕ್ಖೋ, ಅಪೇಖಾ=ಅಪೇಕ್ಖಾ, ಉಪಸಮ್ಪದಾಪೇಖೋ=ಉಪಸಮ್ಪದಾಪೇಕ್ಖೋ [ಮಹಾವ॰ ೭೦] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸರೇನ ಸಹ ಬ್ಯಞ್ಜನಲೋಪೋ -

ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಯೋನಿಸೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೫೮], ಅಕ್ಖಾತಿ=ಅಕ್ಖಾಯತಿ, ಗನ್ಧಂ ಘಾತಿ=ಘಾಯತಿ, ಅಭಿಞ್ಞಾ=ಅಭಿಞ್ಞಾಯ, ಪರಿಞ್ಞಾ=ಪರಿಞ್ಞಾಯ, ಅಧಿಟ್ಠಾ=ಅಧಿಟ್ಠಾಯ, ಪತಿಟ್ಠಾ=ಪತಿಟ್ಠಾಯ, ಆವೀಕತಾ ಹಿಸ್ಸ ಫಾಸು [ಮಹಾವ॰ ೧೩೪] , ಅಸ್ಸವನತಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ [ಮಹಾವ॰ ೮], ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ [ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೧.೯೮], ದಸಾಹಪರಮತಾ ಧಾರೇತಬ್ಬಂ [ಪಾರಾ॰ ೪೬೨], ನಾಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನತ್ಥಾ, ತಿಲೋದನೋ ಹೇಹಿತಿ [ಜಾ॰ ೧.೮.೧], ವಿಸಸೇನೋವ ಗಾರಯ್ಹೋ, ಯಸ್ಸತ್ಥಾ ರುಕ್ಖರೋಪಕಾ [ಜಾ॰ ೧.೩.೫೪] =ವಿಸಸೇನೋವಾತಿ ಏವಂನಾಮಕೋ ರಾಜಾ ಏವ, ಯಸ್ಸತ್ಥಾ ದೂರಮಾಯನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೩.೨೮] - ಯಸ್ಸಾತಿ ಉದರಸ್ಸ, ಪಿತು ಅತ್ಥಾ ಚನ್ದವತೀ [ಜಾ॰ ೧.೯.೬೬], ಉಪಾದಾರೂಪಂ, ಅನುಪಾದಾ ವಿಮುತ್ತೋ, ಸದ್ಧಾಪಬ್ಬಜಿತೋ, ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಸಂವಿಧಾವಹಾರೋ, ಯಾತಿ=ಯಾಯತಿ, ವಾತಿ=ವಾಯತಿ, ನಿಬ್ಬಾತಿ=ನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ನಿಬ್ಬನ್ತಿ=ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ, ಪಹಾತಿ=ಪಹಾಯತಿ, ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸೋ=ಸಪ್ಪತಿಸ್ಸಯೋ, ಸುಹದೋ=ಸುಹದಯೋ=ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಲೋಪೋ,

ಮುಖರೋ=ಮುಖಖರೋ, ವಾಚಾಕರಣೋ=ವಾಕ್ಕರಣೋ, ವಾಚಾಪಥೋ=ಬ್ಯಪ್ಪಥೋ=ವಾಸ್ಸ ಬ್ಯತ್ತಂ, ರಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ, ಏವಂ ಬ್ಯಾಖೋ=ಏವಂ ವಿಯ ಖೋ=ವಿಸ್ಸ ಬ್ಯತ್ತಂ, ದೀಘೋ ಚ ಯಲೋಪೋ ಚ।

ಲೋಲುಪ್ಪೋ, ಮೋಮುಹೋ, ಕುಕ್ಕುಚೋ, ಸುಸುಖೋ, ರೋರುವೋಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪನ ಅತಿಸಯತ್ಥದೀಪನತ್ಥಂ ಪದದ್ವಿತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಪದೇಸು ಅಕ್ಖರಲೋಪೋ।

ಪದಲೋಪೋ ಆದಿಮಜ್ಝನ್ತೇಸು -

ದತ್ತೋ=ದೇವದತ್ತೋ, ಅಸ್ಸೇಹಿ ಯುತ್ತೋ ರಥೋ=ಅಸ್ಸರಥೋ, ರೂಪಭವೋ=ರೂಪಂ, ಅರೂಪಭವೋ=ಅರೂಪಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಲೋಪರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಅಥ ದೀಘ, ರಸ್ಸಾ ದೀಪಿಯನ್ತೇ।

೩೪. ಸೇಸಾ ದೀಘಾ।

ಪಕ್ಖಿತ್ತಮಿದಂ ಸುತ್ತಂ। ಲುತ್ತೇಹಿ ವಾ ಆದೇಸಕತೇಹಿ ವಾ ವಣ್ಣೇಹಿ ಸೇಸಾ ರಸ್ಸಸರಾ ಕ್ವಚಿ ದೀಘಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಪುಬ್ಬಲುತ್ತೇ ತಾವ -

ತತ್ರಾಯಮಾದಿ ಭವತಿಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೭೫], ತತ್ರಾಭಿರತಿಮಿಚ್ಛೇಯ್ಯ [ಧ॰ ಪ॰ ೮೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೯೮], ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿ, ಸದ್ಧೀಧ ವಿತ್ತಂ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸೇಟ್ಠಂ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೮೩], ಅನಾಗಾರೇಹಿ ಚೂಭಯಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೪೦೪; ಸು॰ ನಿ॰ ೬೩೩], ಧಮ್ಮೂಪಸಂಹಿತಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೯], ತಥೂಪಮಂ ಧಮ್ಮವರಂ ಅದೇಸಯಿ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೩], ತೇಸಂ ವೂಪಸಮೋ ಸುಖೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨೧] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪರಲುತ್ತೇ -

ಅಜಿತಾತಿ ಭಗವಾ ಅವೋಚ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೩೯, ೧೦೪೧], ಸುಮೇಧೋ ಸಾಜಾತೋ ಚಾತಿ, ರುಪ್ಪತೀತಿ ರೂಪಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯], ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಸಾಧೂತಿಪತಿಸ್ಸುಣಿತ್ವಾ [ಧ॰ ಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪ ಕಾಳಯಕ್ಖಿನೀವತ್ಥು], ಕಿಂಸೂಧ ವಿತ್ತಂ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸೇಟ್ಠಂ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೮೪] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬಿನ್ದುಲುತ್ತೇ -

ತಾಸಾಹಂ [ಪಾಚಿ॰ ೭೦೯], ತೇಸಾಹಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೧೩]।

ಆದೇಸೇಸು -

ಮ್ಯಾಯಂಧಮ್ಮೋ [ಮಹಾವ॰ ೭], ಸ್ವಾಹಂ [ಪೇ॰ ವ॰ ೪೮೫], ವಿತ್ಯಾನುಭೂಯತೇ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯದಿಪಿ ಇಮಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಉಪರಿಸುತ್ತೇನ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ಲುತ್ತಾದೇಸೇಸು ಪನ ನಿಚ್ಚಮಿವ ದೀಘಸಿದ್ಧಿಞಾಪನತ್ಥಂ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಪಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೩೫. ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ದೀಘರಸ್ಸಾ [ಕ॰ ೨೫, ೨೬; ನೀ॰ ೩೫, ೩೬, ೬೪, ೭೧, ೧೬೫, ೧೭೯]।

ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಪರೇ ರಸ್ಸದೀಘಾನಂ ಕ್ವಚಿ ದೀಘ, ರಸ್ಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ। ತತ್ಥ ದೀಘವಿಧಿ ನಾಮ ಗಾಥಾವಸೇನ ವಾ ಆಗಮವಸೇನ ವಾ ವಚನಸುಖವಸೇನ ವಾ ಬುದ್ಧಿಸುಖವಸೇನ ವಾ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ಗಾಥಾವಸೇನ ತಾವ -

ಮಧುವಾಮಞ್ಞತಿ ಬಾಲೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೬೯], ಖನ್ತೀ ಚ ಸೋವಚಸ್ಸತಾ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೧೦], ಏವಂ ಗಾಮೇ ಮುನೀ ಚರೇ [ಧ॰ ಪ॰ ೪೯], ಸಕ್ಕೋ ಉಜೂ ಚ ಸುಹುಜೂ ಚ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೯.೧] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಆಗಮೇ -

ಉರಗಾಮಿವ [ಜಾ॰ ೧.೭.೩೦], ಅರಹತಾಮಿವ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೮], ಪಸ್ಸತಾಮಿವ [ಸು॰ ನಿ॰ ೭೬೯] ಇಚ್ಚಾದಿ। ಗಾಥಾವಸೇನಾತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

ವಚನಸುಖಞ್ಚ ಬುದ್ಧಿಸುಖಞ್ಚ ಪುರಿಮೇ ಸೇಸದೀಘೇಪಿ ಲಬ್ಭತಿ।

ತತ್ಥ ವಚನಸುಖೇ -

ಥಾರತ್ತಂ ಮಾನತ್ತಂ [ಚೂಳವ॰ ೯೭], ಪಕಟ್ಠಂ ವಚನಂ ಪಾವಚನಂ, ಪಾಸಾದೋ, ಪಾಕಾರೋ, ಪಾವಸ್ಸಿ ಮೇಘೋ, ನಗರಂ ಪಾವಿಸಿ, ಪಾವೇಕ್ಖಿ, ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ, ಪಾಟಿಪದೋ, ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ [ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಋ೮೪] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬುದ್ಧಿಸುಖಂ ನಾಮ ಪದಚ್ಛೇದಞಾಣಸುಖಂ। ತತ್ಥ -

ಸಾತ್ಥಂ ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ [ಪಾರಾ॰ ೧], ಸಾತ್ಥಿಕಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ, ಚಕ್ಖುಮಾಸ್ಸ ಯಥಾ ಅನ್ಧೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬಿನ್ದುಲುತ್ತೇ ಪನ ಸಾರಾಗೋ, ಸಾರತ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಪುಬ್ಬೇ ಉದ್ಧಟಾನಿಯೇವ।

ಇತಿ ದೀಘರಾಸಿ।

ರಸ್ಸಸನ್ಧಿಮ್ಹಿ ಗಾಥಾವಸೇನ ತಾವ -

ಯಿಟ್ಠಂವಹುತಂವ ಲೋಕೇ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೦೮], ಭೋವಾದಿ ನಾಮ ಸೋ ಹೋತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೯೬; ಸು॰ ನಿ॰ ೬೨೫], ಯಥಾಭಾವಿ ಗುಣೇನ ಸೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಆಗಮೇ ಯ, ರ, ದಾಗಮೇಸು ಪುಬ್ಬರಸ್ಸೋ -

ಯಥಯಿದಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧-೪], ತಥಯಿದಂ, ಯಥರಿವ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭಗವಾ, ತಥರಿವ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ, ಸಮ್ಮದೇವ ಸಮಾಚರೇ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೨], ಸಮ್ಮದಕ್ಖಾತೋ ಮಯಾ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೯೪] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಂಯೋಗರಸ್ಸೋ ನಾಮ ಬಹುಲಂ ಲಬ್ಭತಿ -

ಅಕ್ಕಮೋ, ಪರಕ್ಕಮೋ, ಅಕ್ಖಾತೋ, ಅಞ್ಞಾ, ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಅಞ್ಞಾತಂ ಭಗವಾ, ಅಞ್ಞಾತಂ ಸುಗತ, ಅತ್ಥರಣಂ, ಅಪ್ಫೋಟೇತಿ, ಅಲ್ಲಿಯತಿ, ಅಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಅಸ್ಸಾದೋ, ಆಭಸ್ಸರೋ, ಪಭಸ್ಸರೋ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ಝಾನಸ್ಸ ಲಾಭಿಮ್ಹಿ ವಸಿಮ್ಹಿ [ಪಾರಾ॰ ೨೦೩-೨೦೪]।

ತಾ, ತೋಪಚ್ಚಯೇಸುಪಿ ರಸ್ಸೋ -

ಕತಞ್ಞುತಾ, ಅತ್ಥಞ್ಞುತಾ, ಧಮ್ಮಞ್ಞುತಾ, ಕಞ್ಞತೋ, ನದಿತೋ, ವಧುತೋ।

ಸಮಾಸೇ -

ಇತ್ಥಿಪುಮಂ, ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ, ಇತ್ಥಿಭಾವೋ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ರಸ್ಸರಾಸಿ।

ದೀಘ, ರಸ್ಸರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ವುದ್ಧಿರಾಸಿ

ಅಥ ವುದ್ಧಿಸನ್ಧಿ ದೀಪಿಯತೇ।

೩೬. ಯುವಣ್ಣಾನಮೇಓ ಲುತ್ತಾ [ಕ॰ ೧೪; ರೂ॰ ೧೬; ನೀ॰ ೩೪]।

ಲುತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಸರಮ್ಹಾ ವಾ ಪರಸರಮ್ಹಾ ವಾ ಸೇಸಾನಂ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣಾನಂ ಕಮೇನ ಏ, ಓಆದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಪರಇವಣ್ಣೇ -

ಬನ್ಧುಸ್ಸೇವ ಸಮಾಗಮೋ, ಅತೇವ ಮೇ ಅಚ್ಛರಿಯಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೮೮], ವಾತೇರಿತಂ, ಜಿನೇರಿತಂ।

ಪರಉವಣ್ಣೇ -

ಗಙ್ಗೋದಕಂ, ಪತ್ತಂ ವೋದಕಂ ಕತ್ವಾ [ಚೂಳವ॰ ೩೭೬], ಸಙ್ಖ್ಯಂ [ಸು॰ ನಿ॰ ೭೫೪] ನೋಪೇತಿ ವೇದಗೂ [ಮಹಾನಿ॰ ೬], ಉದಕೋಮಿವ ಜಾತಂ।

ಕ್ರಿಯಾಪದೇಸು -

ವೇತಿ, ಅಪೇತಿ, ಉಪೇತಿ, ಅಪೇಕ್ಖಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪುಬ್ಬಇವಣ್ಣೇ -

ರಥೇಸಭೋ, ಜನೇಸಭೋ, ಮುನೇಲಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ- ತತ್ಥ ರಥೀನಂ ಆಸಭೋ ಜೇಟ್ಠಕೋತಿ ರಥೇಸಭೋ, ರಥೀನನ್ತಿ ರಥವನ್ತಾನಂ ರಥರುಳ್ಹಾನಂ ಯೋಧಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜನೀನಂ ಆಸಭೋ ಜನೇಸಭೋ, ಜನೀನನ್ತಿ ಜನವನ್ತಾನಂ ಇಸ್ಸರಾನಂ। ಮುನೀನಂ ಆಲಯೋ ವಿಹಾರೋ ಮುನೇಲಯೋ।

ಪುಬ್ಬಉವಣ್ಣೇ -

ಸುನ್ದರಾ ಇತ್ಥೀ ಸೋತ್ಥಿ, ಸುನ್ದರೋ ಅತ್ಥೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಸೋತ್ಥಿ, ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಮಙ್ಗಲಂ।

ವುದ್ಧಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಆದೇಸಸನ್ಧಿ

ಅಥಾದೇಸಸನ್ಧಿ ದೀಪಿಯತೇ।

೩೭. ಯವಾ ಸರೇ [ಕ॰ ೧೮, ೧೯, ೨೧, ೪೫; ನೀ॰ ೪೪, ೪೬, ೪೭, ೫೧, ೫೮]।

ಸರೇ ಪರೇ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣಾನಂ ಯ, ವಾದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಇವಣ್ಣೇ –

ಪಟಿಸನ್ಥಾರವುತ್ಯಸ್ಸ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೭೬], ಸಬ್ಬಾ ವಿತ್ಯಾನುಭೂಯತೇ, ಕ್ಯಾಹಂ ಅಪರಜ್ಝಾಮಿ [ಪಾರಾ॰ ೩೮೩] – ಇಧ ಪಠಮಂ ಬಿನ್ದುಲೋಪೋ, ಸುತಾ ಚ ಪಣ್ಡಿತಾತ್ಯತ್ಥ, ಸುತಾ ಚ ಪಣ್ಡಿತಾತ್ಯಮ್ಹಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೧೪೯], ಇಞಾತೋ ಸೇನಾಪತೀತ್ಯಾಹಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೯೪], ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ [ಪಾರಾ॰ ೪೧೧], ಇಚ್ಚಸ್ಸ ವಚನೀಯಂ [ದೀಘನಿಕಾಯೇ], ಪಚ್ಚುತ್ತರಿತ್ವಾ, ಪಚ್ಚಾಹರತಿ [ಪಾರಾ॰ ೩೦೫-೩೦೭], ಪಚ್ಚೇತಿ, ಪಚ್ಚಯೋ, ಅಚ್ಚೇತಿ, ಅಚ್ಚಯೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೧], ಅಚ್ಚಾಯಂ ಮಜ್ಝಿಮೋ ಖಣ್ಡೋ [ಜಾ॰ ೧.೭.೩೩] – ಅತಿರೇಕೋ ಅಯಂ ಮಜ್ಝಿಮೋ ಖಣ್ಡೋತ್ಯತ್ಥೋ, ಅಪುಚ್ಚಣ್ಡತಾ – ಅಪುತಿಅಣ್ಡತಾತ್ಯತ್ಥೋ, ಜಚ್ಚನ್ಧೋ, ಜಚ್ಚಘಾನಕೋ, ಜಚ್ಚೇಳಕೋ, ಅಬ್ಭುಗ್ಗಚ್ಛತಿ, ಅಬ್ಭೇತಿ, ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೧], ಅಜ್ಝೋಕಾಸೋ ಅಜ್ಝಾಗಮಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಾತ್ವೇವ? ಇತಿಸ್ಸ ಮುಹುತ್ತಮ್ಪಿ [ಪಾಚಿ॰ ೪೬೫], ಅತಿಸಿಗಣೋ, ಅಧೀರಿತಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಇಚ್ಚೇತನ್ತಿಆದೀಸು ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಇತಿ, ಪತಿ, ಅತಿಪುತಿ, ಜಾತಿ, ಅಭಿ, ಅಧಿಸದ್ದಾನಂ ಇವಣ್ಣಸ್ಸ ಯತ್ತಂ, 'ತವಗ್ಗ, ವರಣಾನ'…ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಯಮ್ಹಿ ತವಗ್ಗಸ್ಸ ಚತ್ತಂ, 'ವಗ್ಗ, ಲ, ಸೇಹಿ ತೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ, ಅಭಿ, ಅಧಿಸದ್ದೇಸು ಪನ 'ಚತುತ್ಥದುತಿಯೇಸ್ವೇಸ'…ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ವಗ್ಗಚತುತ್ಥಾನಂ ತತಿಯತ್ತಂ।

ಉವಣ್ಣೇ –

ಚಕ್ಖ್ವಾಬಾಧಮಾಗಚ್ಛತಿ, ಪಾತ್ವಾಕಾಸಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೦೮], ವತ್ಥ್ವೇತ್ಥ ವಿಹಿತಂ ನಿಚ್ಚಂ, ದ್ವಾಕಾರೋ [ಮಹಾವ॰ ೯], ಮಧ್ವಾಸವೋ [ಪಾಚಿ॰ ೩೨೮], ಅನ್ವಯೋ, ಅನ್ವೇತಿ, ಸ್ವಾಕ್ಖಾತೋ [ಮಹಾವ॰ ೨೬, ೬೨], ಸ್ವಾಕಾರೋ [ಮಹಾವ॰ ೯], ಬಹ್ವಾಬಾಧೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೩೮. ಏಓನಂ [ಕ॰ ೧೭, ೧೮; ರೂ॰ ೧೯, ೨೦; ನೀ॰ ೪೩, ೪೪]।

ಸರೇ ಪರೇ ಏ, ಓನಂ ಯ, ವಾದೇಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಕ್ಯಸ್ಸ ಬ್ಯಪಥಯೋ ಅಸ್ಸು [ಸು॰ ನಿ॰ ೯೬೭], ಕ್ಯಸ್ಸು ಇಧ ಗೋಚರಾ [ಸು॰ ನಿ॰ ೯೬೭] -ಕೇ+ಅಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಬ್ಯಪಥಯೋತಿ ವಚನಪಥಾ, ಯಥಾ ನಾಮಂ ತಥಾ ಝ್ಯಸ್ಸ-ಚೇ+ಅಸ್ಸಾತಿ ಭೇದೋ, ತ್ಯಾಹಂ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦], ತ್ಯಸ್ಸ ಪಹೀನಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪುತ್ತೋ ತ್ಯಾಹಂ ಮಹಾರಾಜ [ಜಾ॰ ೧.೧.೭], ಪಬ್ಬತ್ಯಾಹಂ ಗನ್ಧಮಾದನೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೯೭], ಅಧಿಗತೋ ಖೋ ಮ್ಯಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ [ಮಹಾವ॰ ೭], ಯ್ಯಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಜಾ, ಯ್ಯಸ್ಸ ತೇ ಹೋನ್ತಿ ಅನತ್ಥಕಾಮಾ, ಯ್ಯಸ್ಸು ಮಞ್ಞಾಮಿ ಸಮಣೇ-ಏತ್ಥ ಚ ಅವಿಸಿಟ್ಠೇಪಿ ವಚನಸದ್ದೇ ಯೇ+ಅಸ್ಸಾತಿ ಪದಚ್ಛೇದಬುದ್ಧಿಸುಖತ್ಥಂ 'ಯ್ಯಸ್ಸಾ'ತಿ ಪೋತ್ಥಕಾರೋಪನಂ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ, ಯಥಾ ತಂ? 'ಯದಾಸ್ಸ ಸೀಲಂ ಪಞ್ಞಞ್ಚ' [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೪೭೪] ಇಚ್ಚಾದೀಸು ವಿಯ, ಕ್ವತ್ಥೋಸಿ ಜೀವಿತೇನ ಮೇ, ಯಾವತಕ್ವಸ್ಸ ಕಾಯೋ, ತಾವತಕ್ವಸ್ಸ ಬ್ಯಾಮೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫], ಅಥ ಖ್ವಸ್ಸ, ಅತ್ಥಿ ಖ್ವೇತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೩], ಯ್ವಾಹಂ, ಸ್ವಾಹಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಾತ್ವೇವ? ಸೋ ಅಹಂ ವಿಚರಿಸ್ಸಾಮಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೯೪], ಸೋ ಅಹಂ ಭನ್ತೇ।

೩೯. ಯುವಣ್ಣಾನಮಿಯಙುವಙ [ಮೋಗ° ೫-೧೩೬ (ಯುವಣ್ಣಾನ ಮಿಯ ಙು ವ ಙ ಸರೇ)]।

ಸರೇ ಪರೇ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣನ್ತಾನಂ ಪದಾನಂ ಇಯಙ, ಉವಙಾದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ। ಙಾನುಬನ್ಧೋ ಅನ್ತಾದೇಸತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

ಇಧ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ರೂಪದ್ವಯಂ ವುಚ್ಚತೇ।

ಇವಣ್ಣೇ -

ತಿಯನ್ತಂ ತ್ಯನ್ತಂ - ತತ್ಥ ತಿಯನ್ತನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಸಿದ್ಧಂ, ತ್ಯನ್ತನ್ತಿ 'ಯವಾ ಸರೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು। ಅಗ್ಗಿಯಾಗಾರೇ ಅಗ್ಯಾಗಾರೇ, ಚತುತ್ಥಿಯತ್ಥೇ [ಮಹಾವ° ೩೭] ಚತುತ್ಥ್ಯತ್ಥೇ, ಪಞ್ಚಮಿಯತ್ಥೇ ಪಞ್ಚಮ್ಯತ್ಥೇ, ಪಥವಿಯಾಕಾಸೋ ಪಥಬ್ಯಾಕಾಸೋ, ವಿಯಞ್ಜನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ, ವಿಯಾಕತೋ ಬ್ಯಾಕತೋ, ವಿಯಾಕಂಸು ಬ್ಯಾಕಂಸು, ವಿಯತ್ತೋ ಬ್ಯತ್ತೋ, ವಿಯೂಳ್ಹೋ ಬ್ಯೂಳ್ಹೋ, ಧಮ್ಮಂ ಅಧಿಯೇತಿ ಅಜ್ಝೇತಿ, ಪತಿಯೇತಿ ಪಚ್ಚೇತಿ ಪತ್ತಿಯಾಯತಿ ವಾ, ಪರಿಯಙ್ಕೋ ಪಲ್ಲಙ್ಕೋ, ವಿಪರಿಯಾಸೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಇಧ ಏಕರೂಪಂ ಹೋತಿ - ಪರಿಯತ್ತಿ, ಪರಿಯತ್ತೋ, ಪರಿಯಾಯೋ, ಪಲ್ಲಙ್ಕೋಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪರಿಸದ್ದೇ ರಸ್ಸ ಲತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಇಸ್ಸ 'ಯವಾ ಸರೇ'ತಿ ಯತ್ತೇ ಕತೇ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ।

ಉವಣ್ಣೇ -

ಭಿಕ್ಖುವಾಸನೇ, ಸಯಮ್ಭುವಾಸನೇ, ಇಧಪಿ ರೂಪದ್ವಯಂ ಲಬ್ಭತಿ - ದುವಙ್ಗಿಕಂ=ದ್ವಙ್ಗಿಕಂ, ಭುವಾದಿಗಣೋ=ಭ್ವಾದಿಗಣೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೦. ಏತಿಸ್ಸೇವೇ ವಾ [ರೂ° ೩೩ (ಪಿಟ್ಠೇ)]।

ಏವಸದ್ದೇ ಪರೇ ಇತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಇ-ಕಾರಸ್ಸ ವೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಇತ್ವೇವ ಚೋರೋ ಅಙ್ಗುಲಿಮಾಲೋ, ಸಮುದ್ದೋತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ [ಉದಾ° ೪೫] ಗಚ್ಛತಿ, ಮಹಾಉದಕಕ್ಖನ್ಧೋತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಮಹಾಸಮ್ಮತೋತ್ವೇವ ಪಠಮಂ ಅಕ್ಖರಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ [ದೀ° ನಿ° ೩.೧೩೧], ಇಸಿಗಿಲಿತ್ವೇವ ಸಮಞ್ಞಾ ಅಹೋಸಿ [ಮ° ನಿ° ೩.೧೩೩]।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಇಚ್ಚೇವತ್ಥೋ, ಸಮುದ್ದೋತೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಏವಸದ್ದೇ ಪರೇ ಅಞ್ಞತಿ-ಕಾರಸ್ಸ ವತ್ತಂ। ವಿಲಪತ್ವೇವ ಸೋ ದಿಜೋ [ಜಾ° ೧.೬.೧೦೩], ಅನುಸೇತ್ವೇವಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗೋ, ಅನುಸೇತ್ವೇವಸ್ಸ ರೂಪರಾಗೋ - ಅನುಸೇತಿ+ಏವ+ಅಸ್ಸಾತಿ ಛೇದೋ, ಹೋತ್ವೇವ ಕಾರಿಯಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ, ಹೋತೇವ ವಾ।

೪೧. ಏಓನಮ ವಣ್ಣೇ [ಕ° ೨೭; ರೂ ೩೯; ನೀ° ೬೬, ೧೬೩-೪]।

ಸರಬ್ಯಞ್ಜನಭೂತೇ ವಣ್ಣೇ ಪರೇ ಏ, ಓನಂ ಅತ್ತಂ ಹೋತಿ ವಾ। ತತ್ಥ ಏಸ್ಸ ಅತ್ತಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಮ, ದಾಗಮೇಸ್ವೇವ ಹೋತಿ।

ಅಕರಮ್ಹಸ ತೇ ಕಿಚ್ಚಂ [ಜಾ॰ ೧.೪.೨೯] - ಅಕರಮ್ಹಸೇತ್ಯತ್ಥೋ, ದಿಸ್ವಾ ಯಾಚಕಮಾಗತೇ [ಜಾ॰ ೧.೭.೫೮; ೨.೨೨.೨೨೬೧], ದಿಸ್ವಾ ಪಣ್ಡಿತಮಾಗತೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೭೮೩], ಯಮಾಹು ನತ್ಥಿ ವೀರಿಯನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೧೮.೧೬೨] - ಯೇ+ಆಹುತ್ಯತ್ಥೋ। ಕದಸ್ಸು - ಕೇ+ಅಸ್ಸು, ಯದೇವ ತೇ ಜಾತಿನಿಸ್ಸಿತಾ, ತದೇವ ತೇ ಜರಾನಿಸ್ಸಿತಾಯೇ+ಏವ, ತೇ+ಏವಾತಿ ಭೇದೋ, ಸ್ವೇ ಭವೋ ಸ್ವಾತನಂ [ಪಾರಾ॰ ೨೨] - ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ದೀಘೋ।

ಓಮ್ಹಿ -

ಸ ಸೀಲವಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೮೪], ಸ ಪಞ್ಞವಾ, ಸ ವೇ ಕಾಸಾವಮರಹತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೦], ಏಸ ಅತ್ಥೋ, ಏಸ ಧಮ್ಮೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೫], ದಿನ್ನಮಾಸಿ ಜನಿನ್ದೇನ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೬೧ (ದಿನ್ನಮ್ಹಾತಿ ಜನಿನ್ದೇನ)] - ದಿನ್ನೋ+ಆಸೀತಿ ಭೇದೋ, ಮಗ್ಗಮತ್ಥಿ [ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೮೯] - ಮಗ್ಗೋ+ಅತ್ಥಿ, ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೪೭], ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಮೇವ ಚ [ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೨೫], ಸಞ್ಞೋ ಪಬ್ಬತಮಿವ, ಸದ್ದೋ ಚಿಚ್ಚಿಟಮಿವ, ಹಿಯ್ಯೋ ಭವೋ ಹಿಯ್ಯತ್ತನಂ, ಪಾತೋ ಅಸನಂ ಪಾತರಾಸೋ, ಪಾತಮನುಸಿಟ್ಠೋ, ಕಕುಸನ್ಧ ಕೋಣಾಗಮನೋ, ಥೇರ ವಾದಾನಮುತ್ತಮೋ - ಕಕುಸನ್ಧೋತಿ ಚ ಥೇರೋತಿ ಚ ಭೇದೋ, ಥೇರವಾದೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಅನಿಮಿತ್ತೇಪಿ ಹೋತಿ। ತುವಞ್ಚ ಧನುಸೇಖ ಚ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೨೩೯], ಪಚ್ಚಯಮಹಾಪದೇಸೋ ಹೇಸ, ಏಕಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಏಸ, ಅಭಿಲಾಪಮತ್ತಭೇದೋ ಏಸ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೨. ಗೋಸ್ಸಾವಙ [ಕ॰ ೨೨, ೭೮; ರೂ॰ ೨೮; ನೀ॰ ೫೨, ೨೨೯]।

ಸರೇ ಪರೇ ಗೋಸ್ಸ ಅನ್ತಸ್ಸ ಅವಙ ಹೋತಿ।

ಗೋ ಚ ಅಸ್ಸೋ ಚ ಗವಾಸ್ಸಂ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಬ್ಯಞ್ಜನೇಪಿ। ಸಗವಚಣ್ಡೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೦೮], ಪರಗವಚಣ್ಡೋ।

ಅಪ್ಪವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಅವಣ್ಣಸ್ಸ ಉತ್ತಂ, ಓತ್ತಞ್ಚ -

ಪುಥುಜ್ಜನೋ, ಪುಥುಭೂತೋ-ಪುಥೂತಿ ವಾ ಏಕೋ ಪಾಟಿಪದಿಕೋ, ಪುಥುನಾ ಪುಥುನೀತಿಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ಅಪೇಕ್ಖಿಯಾನೋ ಅಪೇಕ್ಖಿಯಾನಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾತ್ಯತ್ಥೋ। ಏವಂ ಅನುಮೋದಿಯಾನೋ, ಮರೀಚಿಕೂಪಮಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾನೋ, ಮಾ ಮಂ ಪಿಸಾಚಾ ಖಾದನ್ತು, ಜೀವ ತ್ವಂ ಸರದೋಸತಂ [ಜಾ॰ ೧.೨.೯], ರತ್ತಿದಿವೋವ ಸೋ ದಿಬ್ಬೋ, ಮಾನುಸಂ ಸರದೋಸತಂ-ವಸ್ಸಸತನ್ತ್ಯತ್ಥೋ, ಅನುಯನ್ತಿ ದಿಸೋದಿಸಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೧], ಸಮ್ಪತನ್ತಿ ದಿಸೋದಿಸಂ-ತಂ ತಂ ದಿಸನ್ತ್ಯತ್ಥೋ, ಪರೋಸತಂ, ಪರೋಸಹಸ್ಸಂ, ಅಞ್ಞೋಞ್ಞಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ, ಪೋನೋಪುಞ್ಞಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ, ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಾ ತಣ್ಹಾ-ಪುನೋತಿ ವಾ ಏಕೋ ನಿಪಾತೋ, ಪುನೋ ತಸ್ಸ ಮಹೇ ಸಿನೋ, ಪುನೋ ಪತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾನ, ನ ಚ ದಾನಿ ಪುನೋ ಅತ್ಥಿ, ಮಮ ತುಯ್ಹಞ್ಚ ಸಙ್ಗಮೋ, ನ ಪುನೋ ಅಮತಾಕಾರಂ, ಪಸ್ಸಿಸ್ಸಾಮಿ ಮುಖಂ ತವ [ಅಪ॰ ಥೇರೀ ೨.೨.೨೩೫]।

ಇವಣ್ಣಸ್ಸ ಅತ್ತಂ, ಉತ್ತಂ, ಏತ್ತಞ್ಚ -

ತದಮಿನಾಪೇತಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ-ತಂ ಏತಂ ಅತ್ಥಜಾತಂ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಕಿಂ ಆಗಚ್ಛತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಸಕದಾಗಾಮೀ, ಇತ್ಥಿಯಾ ಭಾವೋ ಇತ್ಥತ್ತಂ, ಏವುಮಂ - ಏವಂ+ಇಮನ್ತಿ ಭೇದೋ, ತ್ವಂ ನೋ ಸತ್ಥಾ

ಮಹಾಮುನೇ, ಅತ್ಥಧಮ್ಮವಿದೂ ಇಸೇ।

ಉವಣ್ಣಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಓತ್ತಞ್ಚ -

ಮಾತಿತೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦೩], ಪಿತಿತೋ, ಮಾತಿಪಕ್ಖೋ, ಪಿತಿಪಕ್ಖೋ, ಮಾತಿಘೋ [ಜಾ॰ ೨.೧೯.೧೧೮], ಪಿತಿಘೋ, ಮತ್ತಿಕಂ ಧನಂ [ಪಾರಾ॰ ೩೪], ಪೇತ್ತಿಕಂ ಧನಂ, ಅಪಿ ನೋ ಲಚ್ಛಸಿ, ಕಚ್ಚಿ ನೋ ತುಮ್ಹೇ ಯಾಪೇಥ, ಕಥಂ ನೋ ತುಮ್ಹೇ ಯಾಪೇಥ, ಸೋತುಕಾಮತ್ಥ ನೋ ತುಮ್ಹೇ ಭಿಕ್ಖವೇ, ನ ನೋ ಸಮಂ ಅತ್ಥಿ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೩], ನ ಹಿ ನೋ ಸಙ್ಕರನ್ತೇನ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೨], ನತ್ಥಿ ನೋ ಕೋಚಿ ಪರಿಯಾಯೋ [ಜಾ॰ ೧.೫.೧೧೦ (ನ ಹಿ ನೋ ಕೋಚಿ ಪರಿಯಾಯೋ)] - ಇಮೇಸು ತೀಸು ನುಸದ್ದೋ ಏಕಂಸತ್ಥೇ, ಸೋಸಿತೋ ಸೋತತ್ತೋ ಚೇವ [ಜಾ॰ ೧.೧.೯೪ ಸೋತತ್ತೋ ಸೋಸಿನ್ನೋ ಚೇವ; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೭] - ಸುಟ್ಠು ಸೀತಲೋ ಸುಟ್ಠು ಸನ್ತತ್ತೋತ್ಯತ್ಥೋ, ಜಮ್ಬುನದಿಯಾ ಜಾತಂ ಜಮ್ಬೋನದಂ।

ಏಸ್ಸ ಇತ್ತಂ -

ಓಕನ್ದಾಮಸಿ ಭೂತಾನಿ, ಪಬ್ಬತಾನಿ ವನಾನಿ ಚ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೭೩] - ಅವಕನ್ದಾಮಸೇತ್ಯತ್ಥೋ, ಯಂ ಕರೋಮಸಿ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ, ತದಜ್ಜ ತುಯ್ಹಂ ದಸ್ಸಾಮ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೦], ಇಧ ಹೇಮನ್ತಗಿಮ್ಹಿಸು [ಧ॰ ಪ॰ ೨೮೬], ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಿಸು, ಚೇತೇಹಿ ಚೇತಪುತ್ತಿಹಿ [ಚರಿಯಾ॰ ೧.೧೦೬] - ಚೇತಪುತ್ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿನ್ತ್ಯತ್ಥೋ।

ಓಸ್ಸ ಉತ್ತಂ -

ಮನುಞ್ಞಂ, ನ ತೇನತ್ಥಂ ಅಬನ್ಧಿಸು [ಜಾ॰ ೧.೬.೭] - ಸೋ ತೇನ ವಚನೇನ ಅತ್ಥಂ ನ ಅಬನ್ಧಿ ನ ಲಭೀತ್ಯತ್ಥೋ। ಅವ್ಹಾಯನ್ತು ಸು ಯುದ್ಧೇನ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೮೭೧] - ಸೋ ಪಹಾರವಚನೇನ ಮಂ ಅವ್ಹಯನ್ತೋತ್ಯತ್ಥೋ। ಅಪಿ ನು ಹನುಕಾ ಸನ್ತಾ [ಜಾ॰ ೧.೧.೧೪೬] - ನೋ ಹನುಕಾ ಏಕನ್ತಂ ಖಿನ್ನಾ ದುಕ್ಖಪತ್ತಾತ್ಯತ್ಥೋ।

ವಿಕಾರಸನ್ಧಿಪಿ ಆದೇಸಸನ್ಧಿರೂಪತ್ತಾ ಇಧ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ।

ಇತಿ ಸರಾದೇಸರಾಸಿ।

ಕವಗ್ಗತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವಗ್ಗಾವಗ್ಗಬ್ಯಞ್ಜನಾನಂ ಆದೇಸೋ ದೀಪಿಯತೇ।

೪೩. ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ।

ಪಞ್ಚವಗ್ಗೇಹಿ ಚ ಲ, ಸೇಹಿ ಚ ಪರಸ್ಸ ಯ-ಕಾರಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ತೇ ಏವ ವಗ್ಗ ಲ, ಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ, ಯ-ಕಾರೋ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ನಿಪಚ್ಚತೀತಿ ನಿಪಕೋ, ನಿಪಕಸ್ಸ ಭಾವೋ ನೇಪಕ್ಕಂ, ವಿಪಾಕೋ ಏವ ವೇಪಕ್ಕಂ, ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ವಾಕ್ಕಂ, ವಾಕ್ಯಂ ವಾ। ಪಮುಖೇ ಸಾಧು ಪಾಮೋಕ್ಖಂ - ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ ಕತೇ ಆದಿದುತಿಯಸ್ಸ ಪಠಮತ್ತಂ, ಸುಭಗಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋಭಗ್ಗಂ, ದೋಭಗ್ಗಂ, ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಭೋಗ್ಗಂ, ಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಗ್ಗಂ, ಕುಕ್ಕುಚಭಾವೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ, ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ವಾಚ್ಚಂ, ವುಚ್ಚತೇ, ಪಚ್ಚತೇ, ವಣಿಜಾನಂ ಕಮ್ಮಂ ವಾಣಿಜ್ಜಂ, ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಭೋಜ್ಜಂ, ಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಜ್ಜಂ।

೪೪. ತವಗ್ಗವರಣಾನಂ ಯೇ ಚವಗ್ಗಬಯಞಾ [ಕ॰ ೨೭೯, ೪೧; ನೀ॰ ೧೦೪, ೧೦೬, ೧೧೯, ೧೨೧-೫]।

ಆದೇಸಭೂತೇ ವಾ ವಿಭತ್ತಿಭೂತೇ ವಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇ ವಾ ಯ-ಕಾರೇ ಪರೇ ತವಗ್ಗಾನಂವ, ರ, ಣಾನಞ್ಚ ಚವಗ್ಗ, ಬ, ಯ, ಞಾದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ।

ಪೋಕ್ಖರಞ್ಞೋ, ಪೋಕ್ಖರಞ್ಞಾ, ಪೋಕ್ಖರಞ್ಞಂ, ಸಮಣಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಾಮಞ್ಞಂ, ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮಞ್ಞಂ, ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ [ಪಾರಾ॰ ೪೧೧] ಇಚ್ಚಾದೀನಿ 'ಯವಾ ಸರೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇ ಉದಾಹಟಾನಿ।

ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಂ, ಸನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಚ್ಚಂ, ತಥಸ್ಸ ಭಾವೋತಚ್ಛಂ, ಯಜ್ಜೇವಂ-ಯದಿ+ಏವಂ, ನಜ್ಜೋ, ನಜ್ಜಾ, ನಜ್ಜಂ, ಸುಹದಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋಹಜ್ಜಂ, ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ವಜ್ಜಂ, ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ [ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೦], ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಜ್ಝೋಕಾಸೋ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಬೋಜ್ಝಾ, ಬೋಧಿಯಾ ವಾ, ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಬೋಜ್ಝಂ, ಬುಜ್ಝತಿ, ಪೋನೋಪುಞ್ಞಂ, ಧನತೋ ಸಮ್ಭೂತಂ ಧಞ್ಞಂ।

ಪವಗ್ಗೇ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪಂ -

ವಪ್ಪತೇ, ಲುಪ್ಪತೇ, ಅಬ್ಭುಗ್ಗತೋ, ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ, ಉಸಭಸ್ಸ ಭಾವೋ ಓಸಬ್ಭಂ, ಲಭಿಯತೇತಿ ಲಬ್ಭಂ, ಲಬ್ಭತೇ, ಗಾಮೇ ಹಿತಂ ಗಮ್ಮಂ, ಓಪಮ್ಮಂ, ಸೋಖುಮ್ಮಂ, ಆಗಮ್ಮ, ಉಪಗಮ್ಮ, ಗಮಿಯತೇತಿ ಗಮ್ಮೋ, ಏವಂ ದಮ್ಮೋ, ರಮ್ಮೋ, ಗಮ್ಮತೇ, ರಮ್ಮತೇ।

'ತವಗ್ಗ ವರಣಾನ...'ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಯಮ್ಹಿ ರಸ್ಸ ಯತ್ತಂ -

ಕಯ್ಯತೇ ಕರಿಯತೇ, ಅಯ್ಯೋ ಅರಿಯೋ।

'ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ'ತಿ ಲತೋ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪಂ -

ಪಲ್ಲಙ್ಕೋ, ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಕೋಸಲ್ಲಂ, ಪತ್ತಕಲ್ಲಂ।

'ತವಗ್ಗವರಣಾನ...'ನ್ತಿ ಯಮ್ಹಿ ವಸ್ಸ ಬತ್ತಂ -

ಪುಥಬ್ಯಾ, ಪುಥಬ್ಯಂ, ಭಾತು ಅಪಚ್ಚಂ ಭಾತಬ್ಯೋ, ಕೋರಬ್ಯೋ, ದಿವೇ ಭವಂ ದಿಬ್ಬಂ ದಿಬ್ಯಂ।

'ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ'ತಿ ಸತೋ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪಂ -

ರಹಸಿ ಭವಂ ರಹಸ್ಸಂ, ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ದೋಮನಸ್ಸಂ, ಸೋವಚಸ್ಸಂ, ದೋವಚಸ್ಸಂ-ಮನೋಗಣತ್ತಾ ಮಜ್ಝೇ ಸಾಗಮೋ, ಭಾಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಭಸ್ಸಂ, ಆದಿಸ್ಸ=ಆದಿಸಿತ್ವಾ, ಉದ್ದಿಸ್ಸ=ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ, ಉಪವಸ್ಸ=ಉಪವಸಿತ್ವಾ, ಸಮ್ಫುಸ್ಸ=ಸಮ್ಫುಸಿತ್ವಾ, ತುಸ್ಸತಿ, ದುಸ್ಸತಿ, ನಸ್ಸತಿಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೫. ತಥನರಾನಂ ಟಠಣಲಾ [ರೂ॰ ೩ (ಪಿಟ್ಠೇ)]।

ತಾದೀನಂ ಟಾದಿಆದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ತಸ್ಸ ಟತ್ತಂ -

ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ, ಪಟಗ್ಗಿ ದಾತಬ್ಬೋ, ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋ, ಪಟಿಪ್ಪನ್ನೋ, ಬ್ಯಾವಟೋ, ಉದಾಹಟೋ, ದುಕ್ಕಟಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಥಸ್ಸ ಠತ್ತಂ -

ಪೀಳನಟ್ಠೋ [ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೭], ಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ [ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೭], ಅಟ್ಠಿಂಕತ್ವಾ ಸುಣೇಯ್ಯ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೯೨], ಅಟ್ಠಕಥಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನಸ್ಸ ಣತ್ತಂ -

ಗಾಮಂ ನೇತೀತಿ ಗಾಮಣಿ, ಸೇನಂ ನೇತೀತಿ ಸೇನಾಣಿ, ಪಣಿಧಿ, ಪಣಿಧಾನಂ, ಪಣಿಹಿತಂ, ಪಣಾಮೋ, ಪರಿಣಾಮೋ, ಓಣಾಮೋ, ಉಣ್ಣಾಮೋ, ಕರಣೀಯಂ, ಕರಣಂ, ಞಾಣಂ, ತಾಣಂ, ಪಮಾಣಂ, ಸರಣಂ, ಗಹಣಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ರಸ್ಸ ಲತ್ತಂ -

ಪಲಿಘೋ, ಪಲಿಬೋಧೋ, ಪಲಿಪನ್ನೋ, ಪಲ್ಲಙ್ಕೋ, ತಲುಣೋ ತರುಣೋ, ಕಲುನಂ ಪರಿದೇವಯಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೫೧], ಮಹಾಸಾಲೋ, ಅಟ್ಠಸಾಲಿನೀ, ನಯಸಾಲಿನೀ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಇದಾನಿ ಮಹಾವುತ್ತಿವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

ಕಸ್ಸ ಖತ್ತಂ -

ನಿಕ್ಖಮತಿ, ನಿಕ್ಖನ್ತೋ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮೋ, ರಾಜಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತೀತಿ ಖತ್ತಾ, ಕತ್ತಾ ವಾ।

ದತ್ತಞ್ಚ -

ಸದತ್ಥಪಸುತೋ ಸಿಯಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೬೬]।

ಯತ್ತಞ್ಚ -

ಸಯಂ ರಟ್ಠಂ ಹಿತ್ವಾನ, ಪುಪ್ಫದಾನಂ ದದಾತೀತಿ ಪುಪ್ಫದಾನಿಯೋ ಪುಪ್ಫದಾನಿಕೋ, ಸಿಪ್ಪಲಿವನೇ ವಸತೀತಿ ಸಿಪ್ಪಲಿವನಿಯೋ ಸಿಪ್ಪಲಿವನಿಕೋ, ಕುಮಾರಿಯಾ ಕುಮಾರಿಕಾ।

ಖಸ್ಸ ಗತ್ತಂ -

ಏಳಮೂಗೋ ಏಳಮೂಖೋ।

ಗಸ್ಸ ಕತ್ತಂ -

ಲುಜ್ಜತೀತಿ ಲೋಕೋ, ಆರೋಗ್ಯಂ ಅಭಿಸಜ್ಜೇತೀತಿ ಭಿಸಕ್ಕೋ, ಕುಲೂಪಕೋ ಕುಲೂಪಗೋ, ಖೀರೂಪಕೋ ಖೀರೂಪಗೋ, ಗೀವೂಪಕಂ ಗೀವೂಪಗಂ।

ಘಸ್ಸ ಹತ್ತಂ -

ಸೀಘಜವತಾಯ ಸೀಹೋ।

ಚಸ್ಸ ಛತ್ತಂ -

ವಿನಿಚ್ಛಯೋ, ಅಚ್ಛರಿಯಂ, ಮಚ್ಛರಿಯಂ, ರಂಸಿಯೋ ನಿಚ್ಛರನ್ತಿ-ನಿಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಛಸ್ಸ ಸತ್ತಂ -

ಅತ್ಥಿ ಸಾಹಸ್ಸ ಜೀವಿತಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೧೪] -ಛಾಹಂ+ಅಸ್ಸಾತಿ ಛೇದೋ, ಸಳಾಯತನಂ।

ಜಸ್ಸ ದತ್ತಂ -

ಪರಸೇನಂ ಜಿನಾತೀತಿಪಸ್ಸೇನದೀ-ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸರಲೋಪೋ, ರಸ್ಸ ಪರರೂಪಂ।

ಯತ್ತಞ್ಚ -

ನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾಯತೀತಿ ನಿಯೋ, ನಿಯಕೋ ವಾ, ನಿಯಂ ಪುತ್ತಂ।

ಞಸ್ಸಣತ್ತಂ -

ಪಣ್ಣತ್ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಪಣ್ಣಾಸಂ ಪಞ್ಞಾಸಂ। ಪಣ್ಣವೀಸತಿ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ।

ನತ್ತಞ್ಚ -

ನಾಮಮತ್ತಂ ನ ನಾಯತಿ, ಅನಿಮಿತ್ತಾ ನ ನಾಯರೇ [ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨೨೮] - ನ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತಸ್ಸ ಕತ್ತಂ -

ನಿಯಕೋ ನಿಯತೋ।

ಥತ್ತಞ್ಚ -

ನಿತ್ಥಿಣ್ಣೋ, ನಿತ್ಥರಣಂ, ನೇತ್ಥಾರಂ।

ನತ್ತಞ್ಚ -

ಜಿನ್ನೋ, ಪಿನ್ನೋ, ಲಿನ್ನೋ, ಪಟಿಸಲ್ಲಿನ್ನೋ, ಪಳಿನೋ, ಮಲಿನೋ, ಸುಪಿನೋ, ಪಹೀನೋ, ಧುನೋ, ಪುನೋ, ಲುನೋ, ಆಹುನಂ, ಪಾಹುನಂ।

ದಸ್ಸ ಡತ್ತಂ -

ಭವಡಾಹೋ, ದಿಸಾಡಾಹೋ, ಕಾಯಡಾಹೋ।

ಳತ್ತಞ್ಚ -

ಪರಿಳಾಹೋ, ಆಗನ್ತ್ವಾ ಭವಂ ದಹನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಆಳಹನಂ, ಸುಸಾನಂ।

ತತ್ತಞ್ಚ -

ಸುಗತೋ, ತಥಾಗತೋ, ಕುಸಿತೋ, ಉದತಿ ಪಸವತೀತಿ ಉತು।

ಧಸ್ಸ ದತ್ತಂ -

ಏಕಮಿದಾಹಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಮಯಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦೧] -ಇಧಾತಿ ವಾ ನಿಪಾತೋ।

ಹತ್ತಞ್ಚ -

ಸಾಹು ದಸ್ಸನಮರಿಯಾನಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೦೬], ಸಂಹಿತಂ, ವಿಹಿತಂ, ಪಿಹಿತಂ, ಅಭಿಹಿತಂ, ಸನ್ನಿಹಿತಂ, ಪಣಿಹಿತಂ, ಸದ್ದಹತಿ, ವಿದಹತಿ, ಪಿದಹತಿ।

ನಸ್ಸ ಉತ್ತಂ -

ಉಪಞ್ಞಾಸೋ=ಉಪನ್ಯಾಸೋ, ಞಾಯೋ=ನ್ಯಾಯೋ-ನಿಚ್ಚಂ ಏತಿ ಫಲಂ ಏತೇನಾತಿ ಞಾಯೋ, ಞೇಯ್ಯಂ=ನೇಯ್ಯಂ।

ಯತ್ತಞ್ಚ -

ಥೇನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಥೇಯ್ಯಂ, ಥೇರಾಧಿನನ್ತಿ ಥೇರಾಧೇಯ್ಯಂ, ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಂ, ಪರಾಧೇಯ್ಯಕಂ ದುಕ್ಖಂ।

ಪಸ್ಸ ಫತ್ತಂ -

ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ, ನಿಪ್ಫತ್ತಿ, ನಿಪ್ಫನ್ನಂ।

ಬತ್ತಞ್ಚ -

ಸಮ್ಪಹುಲಂ=ಸಮ್ಬಹುಲಂ, ಬಹುಸನ್ತೋ ನ ಭರತಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೯೮] =ಪಹು ಸನ್ತೋ ನ ಭರತಿ।

ಭಸ್ಸ ಫತ್ತಂ -

ಅನನ್ತಂ ಸಬ್ಬತೋಪಭಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೪೯೯]।

ಮಸ್ಸ ಪತ್ತಂ -

ಚಿರಪ್ಪವಾಸಿಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೧೯], ಹತ್ಥಿಪ್ಪಭಿನ್ನಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೨೬]।

ಯಸ್ಸ ವತ್ತಂ -

ದೀಘಾವು ಕುಮಾರೋ [ಮಹಾವ॰ ೪೫೯] =ದೀಘಾಯು ಕುಮಾರೋ, ಆಯುಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಆವುಧಂ=ಆಯುಧಂ, ಆಯು ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೇ 'ಆವುಸೋ'ತಿ ನಿಪಾತೋ, ಕಸಾವೋ=ಕಸಾಯೋ, ಕಾಸಾವಂ=ಕಾಸಾಯಂ, ಸಾಲಿಂ ಲುನಾತೀತಿ ಸಾಲಿಲಾಯಕೋ, ತಿಣಲಾಯಕೋ।

ಲಸ್ಸ ರತ್ತಂ -

ನೀಲಂ ಜಲಂ ಏತ್ಥಾತಿ ನೇರಞ್ಜರಾ, ಜಲಂ ಗಣ್ಹಿತುಂ ಅಲನ್ತಿ ಅರಞ್ಜರೋ, ಸಸ್ಸತಂ ಪರೇತಿ, ಉಚ್ಛೇದಂ ಪರೇತಿ-ಪಲೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಸ್ಸ ಪತ್ತಂ -

ಪಿಪಾಸತಿ ಪಿವಾಸತಿ।

ಬತ್ತಞ್ಚ -

ಬ್ಯಾಕತೋ, ಬ್ಯತ್ತೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಂ, ಸೀಲಬ್ಬತಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ, ನಿಬ್ಬುತಂ, ದಿಬ್ಬಂ, ದಿಬ್ಬತಿ, ಸಿಬ್ಬತಿ, ಕುಬ್ಬತಿ, ಕುಬ್ಬನ್ತೋ, ಕ್ರುಬ್ಬತಿ, ಕ್ರುಬ್ಬನ್ತೋ, ಅಸೇವಿತಬ್ಬತ್ತಾ ವಾರೇತಬ್ಬೋತಿ ಬಾಲೋ, ಪಬ್ಬಜಿತೋ, ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಸ್ಸ ಛತ್ತಂ -

ಉಚ್ಛಿಟ್ಠಂ-ಅವಸಿಟ್ಠನ್ತ್ಯತ್ಥೋ, "ದಿಬ್ಬಾ ಸದ್ದಾ ನಿಚ್ಛರನ್ತಿ, ರಂಸಿಯೋ [ವಿ॰ ವ॰ ೭೩೦] ನಿಚ್ಛರನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಸಸ್ಸ ಛತ್ತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ತತ್ತಞ್ಚ -

ಉತ್ತಿಟ್ಠಪತ್ತಂ ಉಪನಾಮೇನ್ತಿ [ಮಹಾವ॰ ೬೪], "ಉತ್ತಿಟ್ಠೇ ನಪ್ಪಮಜ್ಜೇಯ್ಯಾ" ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ತಿಟ್ಠನಂ ಉತ್ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಅರಿಯಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಏಸಾ ಅರಿಯಾನ ಯಾಚನಾ [ಜಾ॰ ೧.೭.೫೯]"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಹಸ್ಸ ಘತ್ತಂ -

ನಿಚ್ಚಂ ದಹತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ನಿದಾಘೋ, ಲಘು ಲಹು।

ಳಸ್ಸ ಡತ್ತಂ -

ಗರುಡೋ ಗರುಳೋ।

ಇತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಾದೇಸರಾಸಿ।

ಮಿಸ್ಸಕಾದೇಸೋ ವುಚ್ಚತೇ।

ಅವಸ್ಸ ಉತ್ತಂ -

ಉದ್ಧಮ್ಮೋ, ಉಬ್ಬಿನಯೋ, ಉಪ್ಪಥೋ, ಉಮ್ಮಗ್ಗೋ, ಉಞ್ಞಾ ಅವಞ್ಞಾ, ಉಞ್ಞಾತಂ ಅವಞ್ಞಾತಂ, ಉಜ್ಝಾನಸಞ್ಞೀ।

ಓತ್ತಞ್ಚ -

ಓನದ್ಧೋ, ಓಕಾಸೋ, ಓವಾದೋ, ಓಲೋಕನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಸ್ಸ ಓತ್ತಂ -

ಉಪೋಸಥೋ - ಉಪವಸಥೋತಿ ರಿತಿ, ನೋನೀತಂ ನವನೀತಂ, ನಿವತ್ಥಕೋಚೋ ನಿವತ್ಥಕವಚೋ, ಕೋ ತೇ ಬಲಂ ಮಹಾರಾಜ, ಕೋ ನು ತೇ ರಥಮಣ್ಡಲಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೮೦] - ಕ್ವತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೋ ತೇ ದಿಟ್ಠೋ ವಾ ಸುತೋ ವಾ, ವಾನರೋ ಧಮ್ಮಿಕೋ ಇತಿ, ಕೋ ನುಮೇ ಗೋತಮಸಾವಕಾ ಗತಾ-ಕ್ವ ನು+ಇಮೇತಿ ಭೇದೋ, ಸೋಣ್ಣಂ ಸುವಣ್ಣಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕುಸ್ಸ ಕ್ರುತ್ತಂ -

ಕ್ರುಬ್ಬತಿ ಕುಬ್ಬತಿ।

ತ್ತಸ್ಸ ತ್ರತ್ತಂ -

ಅತ್ರಜೋ ಪುತ್ತೋ, ಖೇತ್ರಜೋ ಪುತ್ತೋ ಅತ್ತಜೋ, ಖೇತ್ತಜೋ, ಗೋತ್ರಭೂ, ವತ್ರಭೂ, ಚಿತ್ರಂ, ವಿಚಿತ್ರಂ, ಚಿತ್ತಂ, ವಿಚಿತ್ತಂ, ಉತ್ರಸ್ತಮಿದಂ ಚಿತ್ತಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೯೮], ಉತ್ರಾಸೀ ಪಲಾಯಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೯], ಯಾತ್ರಾ ಚ ಮೇ ಭವಿಸ್ಸತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಸ್ಸ ದ್ರತ್ತಂ -

ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸುಖೋ ಉದಯೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಸುಖುದ್ರಯಂ, ದುಕ್ಖುದ್ರಯಂ ಕಮ್ಮಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೦೯], ಪಥವೀ ಉನ್ದ್ರಿಯ್ಯತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೮] - ಭಿಜ್ಜತೀತ್ಯತ್ಥೋ, ಮಿತ್ತದ್ರುಬ್ಭೋ ಮಿತ್ತದ್ದುಬ್ಭೋ।

ದ್ದಸ್ಸ ದ್ರತ್ತಂ -

ಭದ್ರಂ ಭದ್ದಂ, ಅಸ್ಸೋ ಭದ್ರೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೪೩], ಸದಾ ಭದ್ರಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೩], ಸಬ್ಬೇ ಭದ್ರಾನಿ ಪಸ್ಸನ್ತು [ಜಾ॰ ೧.೨.೧೦೫], ಭದ್ರಾನಿ ಭದ್ರಾನಿ ಯಾನಾನಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ, ಉದ್ರಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೩] ಉದ್ದಂ।

ಬಸ್ಸ ಬ್ರತ್ತಂ -

ಬ್ರಹಾವನಂ, ಬ್ರಹನ್ತಂ ವಾ ವನಪ್ಪತಿಂ [ಜಾ॰ ೧.೧.೧೪], ಬ್ರಹ್ಮಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ - ಬಾಹಿತಪಾಪತ್ತಾ ಅರಹಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಅಪಚ್ಚನ್ತಿ ಜಾತಿಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವುಚ್ಚತಿ।

ವ, ವೀನಂ ಬ್ಯತ್ತಂ -

ಬ್ಯಯೋ=ವಯೋ-ವಿನಾಸೋತ್ಯತ್ಥೋ, ಕಿಚ್ಚಾಕಿಚ್ಚೇಸು ಬ್ಯಾವಟೋ=ವಾವಟೋ, ಪಙ್ಕೇ ಬ್ಯಸನ್ನೋ=ವಿಸನ್ನೋ, ಬ್ಯಮ್ಹಿತೋ=ವಿಮ್ಹಿತೋ, ಬ್ಯಮ್ಹಂ=ವಿಮಾನಂ-ಮಾನಸ್ಸ ಮ್ಹತ್ತಂ।

ಕ್ಖಸ್ಸ ಚ್ಛತ್ತಂ -

ಅಚ್ಛಿ=ಅಕ್ಖಿ, ಸಚ್ಛಿ=ಸಕ್ಖಿ-ಸಹ ಅಕ್ಖಿನಾ ವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ, ಪಚ್ಚಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ [ಮಿ॰ ಪ॰ ೫.೩.೧೨], ಮಚ್ಛಿಕಾ=ಮಕ್ಖಿಕಾ, ಲಚ್ಛೀ=ಲಕ್ಖೀ-ಸಿರೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಅಕ್ಖರಸಂಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ -

ಆಚೇರೋ ಆಚರಿಯೋ, ನ ಮಾತಾಪಿತರಸಂವಡ್ಢೋ, ಅನಾಚೇರಕುಲೇ ವಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೧.೯], ಆಚೇರಮ್ಹಿ ಸುಸಿಕ್ಖಿತಾ [ಜಾ॰ ೧.೭.೮೨], ಬ್ರಹ್ಮಚೇರೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೋ, ತಿಣ್ಣಂ ತಿಖಿಣಂ, ತಣ್ಹಾ ತಸಿಣಾ, ಸುಣ್ಹಾ ಸುಣಿಸಾ, ಅಭಿಣ್ಹಂ ಅಭಿಕ್ಖಣಂ, ಪಣ್ಣೋ ಪುಬ್ಬಣ್ಣೋ, ಪಣ್ಣೇ ವಜ್ಝೋ ಮಹೋಸಧೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೩೨೪], ಸುರಾಮೇರಯೋ-ಸುರಾಮೇರೇಯ್ಯೋ, ಸುರಾಮೇರೇಯ್ಯಪಾನಾನಿ, ಯೋ ನರೋ ಅನುಯುಞ್ಜತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೪೭]। ಕಮ್ಮಧಾರಯೋ= ಕಮ್ಮಧಾರೇಯ್ಯೋ , ಪಾಟಿಹೀರಂ ಪಾಟಿಹೇರಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ, ಅಚ್ಛೇರಂ ಅಚ್ಛರಿಯಂ, ಮಚ್ಛೇರಂ ಮಚ್ಛರಂ ಮಚ್ಛರಿಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಕ್ಖರವಡ್ಢಿಪಿ ಹೋತಿ -

ಏಕಚ್ಚಿಯೋ ಏಕಚ್ಚೇಯ್ಯೋ ಏಕಚ್ಚೋ, ಮಾತಿಯೋ ಮಚ್ಚೋ, ಕಿಚ್ಚಯಂ ಕಿಚ್ಚಂ, ಪಣ್ಡಿತಿಯಂ ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಂ, ಸುವಾಮಿ ಸಾಮಿ, ಸುವಾಮಿನಿ ಸಾಮಿನಿ, ಸುವಕೇಹಿ ಪುತ್ತೇಹಿ ಸಕೇಹಿ ಪುತ್ತೇಹಿ, ಸತ್ತವೋ ಸತ್ತೋ, ತ್ವಞ್ಚ ಉತ್ತಮಸತ್ತವೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೭೬], ಏವಂ ಉತ್ತಮಸತ್ತವೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೭೯] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಮಿಸ್ಸಕಾದೇಸರಾಸಿ।

ಬಿನ್ದಾದೇಸೋ ದೀಪಿಯತೇ।

೪೬. ವಗ್ಗೇ ವಗ್ಗನ್ತೋ [ಕ॰ ೩೧; ರೂ॰ ೪೯; ನೀ॰ ೧೩೮-೯]।

ವಗ್ಗಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಪರೇ ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ಸಕವಗ್ಗನ್ತಬ್ಯಞ್ಜನಾದೇಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ದೀಪಙ್ಕರೋ, ಸಙ್ಖಾರೋ, ಸಙ್ಗಹೋ, ಸಞ್ಚಾರೋ, ಸಞ್ಜಾತೋ, ಸಣ್ಠಿತಂ, ಅತ್ತನ್ತಪೋ, ಪರನ್ತಪೋ, ಅಮತನ್ದದೋ, ಪುರಿನ್ದದೋ, ಸನ್ಧಿ, ಸನ್ನಿಧಿ, ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಸಮ್ಭವೋ, ಸಮ್ಭಾರೋ, ಸಮ್ಭಿನ್ನೋ, ಸಮ್ಮತೋ ಇಚ್ಚಾದೀಸು ನಿಚ್ಚಂ, ತಙ್ಕರೋ, ತಂಕರೋ ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಅನಿಚ್ಚಂ, ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೧.ಸರಣತ್ತಯ], ನ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ ಸಾಧು ಇಚ್ಚಾದೀಸು [ಧ॰ ಪ॰ ೬೭] ನತ್ಥಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

ವಗ್ಗಾವಗ್ಗೇಸು ಬ್ಯಞ್ಜನೇಸು ಪರೇಸು ನಿಗ್ಗಹೀತಂ ಪರರೂಪಂ ಗಚ್ಛತಿ -

ಸಕ್ಕರೋತಿ, ಸಕ್ಕತೋ, ಸಕ್ಕಾರೋ, ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ, ತಕ್ಕತ್ತಾ, ತಕ್ಕರೋ, ತಕ್ಖಣಂ ತಙ್ಖಣಂ ತಂ ಖಣಂ, ತಗ್ಗತಿಕಂ ತಂ ಗತಿಕಂ, ತನ್ನಿನ್ನೋ, ತಪ್ಪೋಣೋ, ತಪ್ಪಬ್ಭಾರೋ, ತಪ್ಪಧಾನೋ, ಏತಪ್ಪರಮೋ, ಯಗ್ಗುಣೋ ಯಂಗುಣೋ, ತಲ್ಲೇಣಾ, ಮಲ್ಲೇಣಾ, ಸಲ್ಲೇಖೋ, ಪಟಿಸಲ್ಲೀನೋ, ತಬ್ಬಣ್ಣನಾ ತಂವಣ್ಣನಾ, ತಸ್ಸಮೋ ತಂಸಮೋ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ , ಚಿರಪ್ಪವಾಸಿಂ, ಹತ್ಥಿಪ್ಪಭಿನ್ನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಗನ್ಥೇ ಏಕತ್ಥ ಸಿದ್ಧಮ್ಪಿ ತಂ ತಂ ರೂಪಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪುನಪ್ಪುನಮ್ಪಿ ವಿಧಿಯ್ಯತಿ ಞಾಣವಿಚಿತ್ತತ್ಥಂ।

೪೭. ಮಯದಾ ಸರೇ [ಕ॰ ೩೪, ೩೫; ರೂ॰ ೩೪, ೫೨; ನೀ॰ ೧೪೨-೫]।

ಸರೇ ಪರೇ ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ಮ, ಯ, ದಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ತತ್ಥ ದಾದೇಸೋ ಯ, ತ, ಏತಸದ್ದೇಹಿ ನಪುಂಸಕೇ ದಿಸ್ಸತಿ -

ಯದಬ್ರವಿ [ಜಾ॰ ೧.೨.೧೪೩], ತದನಿಚ್ಚಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೯], ಏತದವೋಚ ಸತ್ಥಾ [ಸು॰ ನಿ॰ ದ್ವಯತಾನುಪಸ್ಸನಾಸುತ್ತ]।

ಸಮಾಸೇ ಪನ ದಾದೇಸೋ ತಿಲಿಙ್ಗೇ ದಿಸ್ಸತಿ -

ಯದನನ್ತರಂ, ತದನನ್ತರಂ, ಏತದತ್ಥಾ ಕಥಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೬೮]। ಏತದತ್ಥಾ ಮನ್ತನಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೬೮] -ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಾ ಯಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ವಾ ಯಸ್ಸಾ ಕಥಾಯ ವಾ ಅನನ್ತರಂ ಯದನನ್ತರಂ।

ಕ್ವಚಿತ್ವೇವ? ಯಮೇತಂ ವಾರಿಜಂ ಪುಪ್ಫಂ, ಅದಿನ್ನಂ ಉಪಸಿಙ್ಘಸಿ [ಜಾ॰ ೧.೬.೧೧೫]।

ಮಾದೇಸೋ ಯ, ತ, ಏತಸದ್ದೇಹಿ ಪುಮಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ -

ಯಮಾಹು ದೇವೇಸು ಸುಜಮ್ಪತೀತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೫೪], ತಮತ್ಥಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ ಸತ್ಥಾ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨೦.೩೫], ಏತಮತ್ಥಂ ವಿದಿತ್ವಾ [ಮಹಾವ॰ ೨-೩]।

ಅಞ್ಞಸದ್ದೇಹಿ ಪನ ದ್ವೇ ಆದೇಸಾ ತಿಲಿಙ್ಗೇ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ -

ಸಕದಾಗಾಮೀ, ಏವಮೇತಮಭಿಞ್ಞಾಯ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೨೨೧] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯಾದೇಸೋ ಇದಂಸದ್ದೇ ಪರೇ ತಸದ್ದಮ್ಹಾ ಏವ ಕ್ವಚಿ ದಿಸ್ಸತಿ -

ತಯಿದಂ ನ ಸಾಧು [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೭೯], ತಯಿದಂ ನ ಸುಟ್ಠು [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೭೯]।

೪೮. ಯೇವಹಿಸು ಞೋ

ಯ , ಏವ, ಹಿಸದ್ದೇಸು ಪರೇಸು ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ಞೋ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ।

ಆನನ್ತರಿಕಞ್ಞಮಾಹು [ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೫] - ಆನನ್ತರಿಕಂ + ಯಂ + ಆಹೂತಿ ಛೇದೋ, ಯಞ್ಞದೇವ-ಯಂ + ಯಂ + ಏವ, ತಞ್ಞೇವ ತಂ+ಏವ, ಪುರಿಸಞ್ಞೇವ, ಪಚ್ಚತ್ತಞ್ಞೇವ, ತಞ್ಹಿ, ಪುರಿಸಞ್ಹಿ, ಅತ್ಥಸಞ್ಹಿತೋ ಅತ್ಥಸಂಹಿತೋ, ಧಮ್ಮಸಞ್ಹಿತೋ ಧಮ್ಮಸಂಹಿತೋ।

೪೯. ಯೇ ಸಂಸ್ಸ [ಕ॰ ೩೩; ರೂ॰ ೫೧; ನೀ॰ ೧೪೧]।

ಯಮ್ಹಿ ಪರೇ ಸಂ ಉಪಸಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ಞೋ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ।

ಸಞ್ಞೋಗೋ ಸಂಯೋಗೋ, ಸಞ್ಞುತ್ತೋ ಸಂಯುತ್ತೋ। ಸಂಯೋಜನಂ ಸಂಯೋಜನಂ, ಸಞ್ಞಮೋ ಸಂಯಮೋ, ಸಞ್ಞತೋ ಸಂಯತೋ, ಸಞ್ಞಮತಿ ಸಂಯಮತಿ, ಸಞ್ಞಾಚಿಕಾ ಸಂಯಾಚಿಕಾ ಕುಟಿಂ [ಪಾರಾ॰ ೩೪೮] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಬಿನ್ದಾದೇಸರಾಸಿ।

ಆದೇಸಸನ್ಧಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಆಗಮಸನ್ಧಿ

ಅಥಾಗಮಸನ್ಧಿ ದೀಪಿಯತೇ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸರಾಗಮೋ -

ಅ -

ಪಣ್ಣಸಾಲಂ ಅಮಾಪೇತ್ವಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೧೩], ಪಣ್ಣಸಾಲಂ ಅಮಾಪಿಯ [ಜಾ॰ ೧.೧.೧೪೮] - ಮಾಪೇತ್ವಾ ಇಚ್ಚೇವತ್ಥೋ, ನ ಚಾಪಿ ಅಪುನಪ್ಪುನಂ, ಹತ್ಥಿಬೋನ್ದಿಂ ಪವೇಕ್ಖಾಮಿ [ಜಾ॰ ೧.೧.೧೪೮] -ಪುನಪ್ಪುನಂ ಇಚ್ಚೇವತ್ಥೋ , ನತ್ಥಿ ಲೋಕೇ ಅನಾಮತಂ [ಜಾ॰ ೧.೨.೩೧] - ಅಮತ ಪುಬ್ಬಂ ಠಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅನವಜ್ಜಂ, ಅನಮತಗ್ಗೋ, ಜಚ್ಚನ್ಧೋ, ಜಚ್ಚಬಧಿರೋ, ಜಚ್ಚಮೂಗೋ, ಜಚ್ಚಪಣ್ಡಕೋ।

ಆ -

ಅಡ್ಢೇ ಆಜಾಯರೇ ಕುಲೇ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೪೯], ಮನುಸ್ಸೇಸು ಪಚ್ಚಾಜಾತೋ, ಆಪೂರತಿ ತಸ್ಸ ಯಸೋ [ಪರಿ॰ ೩೮೬]।

ಇ -

ಧಮ್ಮಿಕಥಂ ಕತ್ವಾ [ಪಾರಾ॰ ೩೯], ಸರನ್ತಾ ಸಪನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಸರಿಸಪಾ।

ಈ -

ಕಬಳೀಕಾರೋ, ಮನಸೀಕಾರೋ, ಮನಸೀಕರೋತಿ, ತಪ್ಪಾಕಟೀಕರೋತಿ, ದೂರೀಭೂತೋ, ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೋ।

ಉ -

ಞಾತಿಪರಿಜಿನಸ್ಸ ಭಾವೋ ಞಾತಿಪಾರಿಜುಞ್ಞಂ, ಏವಂ ಭೋಗಪಾರಿಜುಞ್ಞಂ- ಪರಿಜಿನಸ್ಸಾತಿ ಪರಿಹಾನಸ್ಸ, ಪರಿಕ್ಖಯಸ್ಸ।

ಓ -

ಪರೋಸತಂ, ಸರದೋಸತಂ, ದಿಸೋದಿಸಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೪೨] ಇಚ್ಚಾದಿ।

'ಅತಿಪ್ಪಗೋ ಖೋ ತಾವ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರಿತು' [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧] ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಾತೋತ್ಥೋ ಪಗೋಸದ್ದೋ ಏವ।

ಇತಿ ಸರಾಗಮರಾಸಿ।

೫೦. ವನತರಗಾಚಾಗಮಾ

ಸರೇ ಪರೇವ ನ, ತ, ರ, ಗಾ ಚ ಮ, ಯ, ದಾ ಚ ಆಗಮಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಗೋ, ತೋ, ದೋ, ನೋ, ಮೋ, ಯೋ, ರೋ, ವೋ,

ತತ್ಥ ಗೋ -

ಅರಿಯೇಹಿ ಪುಥಗೇವಾಯಂ ಜನೋತಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ [ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ], ಇಧ ಪನ ಪಗೋಸದ್ದೋ ಏವ, ಪಗೇವ ವುತ್ಯಸ್ಸ, ಪಗೇವ ಮನುಸ್ಸಿತ್ಥಿಯಾತಿ [ಪಾರಾ॰ ೫೫]।

ತೋ -

ಅಜ್ಜತಗ್ಗೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೦], ತಸ್ಮಾತಿಹ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯], ಕತಮೋ ನಾಮ ಸೋ ರುಕ್ಖೋ, ಯಸ್ಸ ತೇವಂ ಗತಂ ಫಲಂ [ಜಾ॰ ೨.೧೮.೧೦] -ತೇವನ್ತಿ ಏವಂ।

ದೋ -

ಉದಗ್ಗೋ, ಉದಬ್ಬಹಿ, ಉದಪಾದಿ, ಉದಯೋ, ಉದಾಹಟೋ, ಉದಿತೋ, ಉದೀರಿತೋ, ದುಭತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ [ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ; ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ], ದುಭಯಾನಿ ವಿಚೇಯ್ಯ ಪಣ್ಡರಾನಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೫೩೧], ತೋದೇಯ್ಯ, ಕಪ್ಪಾ ದುಭಯೋ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೧೩೧] - ದ್ವೇ ಇಸಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಞ್ಚಿದೇವ, ಕೋಚಿದೇವ, ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿದೇವ, ಯಾವದೇವ, ತಾವದೇವ, ವಲುತ್ತೇ-ಯಾವದೇ, ತಾವದೇತಿ ಸಿದ್ಧಂ, ಪುನದೇವ, ಸಕಿದೇವ, ಸಮ್ಮದೇವ-ದಾಗಮೇ ರಸ್ಸೋ, ಸಮ್ಮದಕ್ಖಾತೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೯೫], ಸಮ್ಮದಞ್ಞಾ ವಿಮುತ್ತೋ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೩೪], ಬಹುದೇವ ರತ್ತಿಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೧], ಅಹುದೇವ ಭಯಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೯] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನೋ -

ಇತೋ ನಾಯತಿ, ಚಿರಂ ನಾಯತಿ, ಕಮ್ಮೇ ಸಾಧು ಕಮ್ಮನಿಯಂ ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ, ಅತ್ತನೋ ಇದಂ ಅತ್ತನಿಯಂ, ಅದ್ಧಾನಂ ಖಮತೀತಿ ಅದ್ಧನಿಯಂ, ಲೋಭಸ್ಸ ಹಿತಂ ಲೋಭನಿಯಂ ಲೋಭನೇಯ್ಯಂ, ದೋಸನಿಯಂ ದೋಸನೇಯ್ಯಂ, ಮೋಹನಿಯಂ ಮೋಹನೇಯ್ಯಂ, ಓಘನಿಯಂ, ಯೋಗನಿಯಂ, ಗನ್ಥನಿಯಂ, ನಿದ್ಧುನನಂ, ನಿದ್ಧುನನಕೋ, ಸಞ್ಞಾಪನಂ, ಸಞ್ಞಾಪನಕೋ, ಸಞ್ಞಾಪನಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮೋ -

ಲಹುಮೇಸ್ಸತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೬೯], ಗರುಮೇಸ್ಸತಿ, ಮಗ್ಗಮತ್ಥಿ [ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೮೯], ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪], ಉರಗಾಮಿವ [ಜಾ॰ ೧.೭.೩೦], ಅರಹತಾಮಿವ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೮] ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। ತಥಾ ಕೇನ ತೇ ಇಧ ಮಿಜ್ಝತಿ [ಪೇ॰ ವ॰ ೧೮೧], ರೂಪಾನಿ ಮನುಪಸ್ಸತಿ [ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೯೬], ಆಕಾಸೇ ಮಭಿಪೂಜಯೇ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೦], ಏಕಮೇಕಸ್ಸ [ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨೩], ಸಮಣಮಚಲೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೮೭], ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೦] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯೋ -

ನಯಿಮಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಾ ಮಯಮತ್ಥಿ [ಜಾ॰ ೧.೩.೨೫], ಯಥಯಿದಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧-೨೨], ತಥಯಿದಂ, ಛಯಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೧೧], ನವಯಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೯], ದಸಯಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೧೬], ಮಮಯಿದಂ, ಸೋಯೇವ, ತೇಯೇವ, ತಂಯೇವ ತಞ್ಞೇವ, ತೇಹಿಯೇವ, ತೇಸಂಯೇವ ತೇಸಞ್ಞೇವ, ತಸ್ಮಿಯೇವ, ಬುದ್ಧೋಯೇವ, ಬುದ್ಧೇಸುಯೇವ,

ಬೋಧಿಯಾಯೇವ ಕಾರಣಾ [ಚರಿಯಾ॰ ೧.೬೫], ಹೋತಿಯೇವ, ಅತ್ಥಿಯೇವ ಇಚ್ಚಾದಿ। ತಿಯನ್ತಂ, ಅಗ್ಗಿಯಾಗಾರೇ, ಚತುತ್ಥೀಯತ್ಥೇ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಇವಣ್ಣನ್ತರೂಪಾನಿ ಯಾಗಮೇನಾಪಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿಯೇವ।

ರೋ -

ನಿರನ್ತರಂ, ನಿರತ್ಥಕಂ, ನಿರಾಹಾರೋ, ನಿರಾಬಾಧೋ, ನಿರಾಲಯೋ, ನಿರಿನ್ಧನೋ ಅಗ್ಗಿ, ನಿರೀಹಕಂ, ನಿರುದಕಂ, ನಿರುತ್ತಿ, ನಿರುತ್ತರೋ, ನಿರೂಮಿಕಾ ನದೀ, ನಿರೋಜಂ, ದುರತಿಕ್ಕಮೋ, ದುರಭಿಸಮ್ಭವೋ, ದುರಾಸದಾ ಬುದ್ಧಾ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೪೦.೨೭೦], ದುರಾಖ್ಯಾತೋ ಧಮ್ಮೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬೬], ದುರಾಗತಂ, ದುರುತ್ತಂ ವಚನಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೪೦], ಪಾತುರಹೋಸಿ [ಮಹಾವ॰ ೮], ಪಾತುರಹು [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೨೦೨], ಪಾತುರಹೇಸುಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೭೧], ಪಾತರಾಸೋ, ಪುನರೇತಿ, ಧೀರತ್ಥು [ಜಾ॰ ೧.೧.೧೩], ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ ಝಾನಂ [ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೮], ಚತುರಾರಕ್ಖಾ, ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಚತುರಿದ್ಧಿಲಾಭೋ, ಚತುರೋಘಾ, ವುದ್ಧಿರೇಸಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೧], ಪಥವೀಧಾತುರೇವೇಸಾ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೮-೩೪೯], ಆಪೋಧಾತುರೇವೇಸಾ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೦], ಸಬ್ಭಿರೇವ ಸಮಾಸೇಥ, ನಕ್ಖತ್ತರಾಜಾರಿವ ತಾರಕಾನಂ, ವಿಜ್ಜುರಿವ ಅಬ್ಭಕೂಟೇ, ಆರಗ್ಗೇರಿವ, ಉಸಭೋರಿವ [ಸು॰ ನಿ॰ ೨೯], ಯಥರಿವ, ತಥರಿವ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೩] -ರಾಗಮೇ ರಸ್ಸೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ "ಅತಿರಿವ ಕಲ್ಲರೂಪಾ [ಸು॰ ನಿ॰ ೬೮೮], ಅತಿವಿಯ ಲಾಭಗ್ಗಯಸಗ್ಗಪತ್ತೋ, ಪರಂವಿಯ ಮತ್ತಾಯ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಇವ, ವಿಯಸದ್ದಾ ಏವತ್ಥೇ ವತ್ತನ್ತಿ, ತಥಾ "ಯಥರಿವ, ತಥರಿವ, ವರಮ್ಬಾಕಂ ಭುಸಾಮಿವ [ಜಾ॰ ೧.೩.೧೦೮], ನೇತಂ ಅಜ್ಜತನಾಮಿವ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಇವಸದ್ದೋ ಏವತ್ಥೇ ವತ್ತತಿ।

ವೋ -

ದುವಙ್ಗುಲಂ, ದುವಙ್ಗಿಕಂ, ತಿವಙ್ಗುಲಂ, ತಿವಙ್ಗಿಕಂ, ಪಾಗುಞ್ಞವುಜುತಾ, ವುಸಿತಂ, ವುತ್ತಂ, ವುಚ್ಚತೇ, ಆಸನಾ ವುಟ್ಠಾತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೫೪೭], ವುಟ್ಠಾನಂ, ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ, ಭಿಕ್ಖುವಾಸನೇ, ಪುಥುವಾಸನೇ, ಸಯಮ್ಭುವಾಸನೇ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಉವಣ್ಣನ್ತರೂಪಾನಿ ವಾಗಮೇನಾಪಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿಯೇವ।

೫೧. ಛಾ ಳೋ।

ಸರೇ ಪರೇ ಛಮ್ಹಾ ಳಾಗಮೋ ಹೋತಿ।

ಛಳಙ್ಗಂ, ಛಳಾಯತನಂ, ಛಳಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ [ಪೇ॰ ವ॰ ೩೭೪], ಅತ್ಥಸ್ಸ ದ್ವಾರಾ ಪಮುಖಾ ಛಳೇತೇ [ಜಾ॰ ೧.೧.೮೪], ಛಳೇವಾನುಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ [ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹ], ಛಳಭಿಞ್ಞಾ ಮಹಿದ್ಧಿಕಾ [ಬು॰ ವಂ॰ ೩.೫]।

ಮಹಾವುತ್ತಿವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

ಸರೇ ಪರೇ ಮನಾದೀಹಿ ಸಾಗಮೋ -

ಮನಸಿಕಾರೋ, ಮಾನಸಿಕೋ, ಚೇತಸಿಕೋ, ಅಬ್ಯಗ್ಗಮನಸೋ ನರೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦], ಪುತ್ತೋ ಜಾತೋ ಅಚೇತಸೋ, ಉರೇ ಭವೋ ಓರಸೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸರೇ ಪರೇ ಬಹುಲಂ ಹಾಗಮೋ -

ಮಾಹೇವಂ ಆನನ್ದ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೫], ನೋಹೇತಂ ಭನ್ತೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫-೧೮೬], ನೋಹಿದಂ ಭೋ ಗೋತಮ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೩], ನಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ [ಕಥಾ॰ ೧], ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ, ಹೇವಂ ವದತಿ, ಉಜೂ ಚ ಸುಹುಜೂಚ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೯.೧],

ಸುಹುಟ್ಠಿತಂ ಸುಖಣೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಾಗಮರಾಸಿ।

೫೨. ನಿಗ್ಗಹೀತಂ [ಕ॰ ೩೫; ರೂ॰ ೨೧ (ಪಿಟ್ಠೇ); ನೀ॰ ೫೬]।

ನಿಗ್ಗಹೀತಂ ಕ್ವಚಿ ಆಗತಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಉಪವಸ್ಸಂ ಖೋ ಪನ [ಪಾರಾ॰ ೬೫೩], ನವಂ ಪನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಚೀವರಲಾಭೇನ [ಪಾಚಿ॰ ೩೬೮], ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಅಮತಂ ಪದಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೧], ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೫], ಅಣುಂಥೂಲಾನಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೬೫], ಕತ್ತಬ್ಬಂ ಕುಸಲಂ ಬಹುಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೫೩], ಅವಂಸಿರಾ ಪತನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೧.೩೫], ಯದತ್ಥೋ, ತದತ್ಥೋ, ಏತದತ್ಥೋ, ತಕ್ಕತ್ತಾ, ತಕ್ಕರೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾನೇವ, ತಥಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ, ತಬ್ಬೋಹಾರೋ, ತಬ್ಬಹುಲೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಬಿನ್ದಾಗಮರಾಸಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಪದಾನಂ ಅನ್ತೇ ಗತ, ಜಾತ, ಅನ್ತ ಸದ್ದಾ ಆಗಮಾ ಹೋನ್ತಿ।

ರೂಪಗತಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೩೩] ವೇದನಾಗತಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೩೩], ಸಞ್ಞಾಗತಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೩೩], ಗೂಥಗತಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೧೯], ಮುತ್ತಗತಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೧೯], ದಿಟ್ಠಿಗತಂ [ಮಹಾವ॰ ೬೬], ಅತ್ಥಜಾತಂ [ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ], ಧಮ್ಮಜಾತಂ, ಸುತ್ತನ್ತೋ [ಕಥಾ॰ ೨೨೬], ವನನ್ತೋ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ, ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಆಗಮಸನ್ಧಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ದ್ವಿಭಾವಸನ್ಧಿ

ಅಥ ದ್ವಿಭಾವಸನ್ಧಿ ದೀಪಿಯತೇ।

ದ್ವಿಭಾವೋ ತಿವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಪಕ್ಕಮೋ, ಪರಕ್ಕಮೋ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಬ್ಯಞ್ಜನದ್ವಿತ್ತಂ** ನಾಮ। ರುಕ್ಖಂ ರುಕ್ಖಂ ಸಿಞ್ಚತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ **ವಿಭತ್ಯನ್ತಪದದ್ವಿತ್ತಂ** ನಾಮ। ತಿತಿಕ್ಖಾ, ತಿಕಿಚ್ಛಾ, ಜಗಮಾ, ಜಗಮು ಇಚ್ಚಾದಿ **ಧಾತುಪದದ್ವಿತ್ತಂ** ನಾಮ।

೫೩. ಸರಮ್ಹಾ ದ್ವೇ [ಕ॰ ೨೮; ರೂ॰ ४೦; ನೀ॰ ೬೭]।

ಸರಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ದ್ವೇ ರೂಪಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಸರಮ್ಹಾ ಪ, ಪತಿ, ಪಟೀನಂ ಪಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ –

ಅಪ್ಪಮಾದೋ, ಇಧಪ್ಪಮಾದೋ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ, ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಅಪ್ಪತಿವತ್ತಿಯಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ [ಮಹಾವ॰ ೧೭], ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೋ, ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ, ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ, ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸರಮ್ಹಾತಿ ಕಿಂ? ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ।

ಕೀ, ಕುಧ, ಕಮು, ಕುಸ, ಗಹ, ಜುತ, ಞಾ, ಸಿ, ಸು, ಸಮ್ಭು, ಸರ, ಸಸ ಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಧಾತೂನಞ್ಚ, ಉ, ದು, ನಿಪುಬ್ಬಾನಂ ಪದಾನಞ್ಚ ಆದಿಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ।

ಕೀ –

ವಿಕ್ಕಿನಾತಿ, ವಿಕ್ಕಯೋ, ಧನಕ್ಕೀತೋ।

ಕುಧ –

ಅಕ್ಕುದ್ಧೋ, ಅಕ್ಕೋಧೋ।

ಕಮು –

ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ, ಅಭಿಕ್ಕಮೋ, ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೋ, ಅಕ್ಕಮತಿ, ಅಕ್ಕಮೋ, ಅಕ್ಕನ್ತೋ, ಪರಕ್ಕಮತಿ, ಪರಕ್ಕಮೋ, ವಿಕ್ಕಮತಿ, ವಿಕ್ಕಮೋ, ಓಕ್ಕಮತಿ, ಓಕ್ಕನ್ತೋ।

ಕುಸ –

ಅಕ್ಕೋಸತಿ, ಅಕ್ಕೋಸೋ।

ಗಹ –

ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಪಗ್ಗಹೋ, ವಿಗ್ಗಹೋ, ಪರಿಗ್ಗಹೋ, ಅನುಗ್ಗಹೋ।

ಜುತ –

ಉಜ್ಜೋತತಿ, ವಿಜ್ಜೋತತಿ।

ಞಾ –

ಅಞ್ಞಾ, ಪಞ್ಞಾ, ಅಭಿಞ್ಞಾ, ಪರಿಞ್ಞಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ರತ್ತಞ್ಞೂ, ಅತ್ಥಞ್ಞೂ, ಧಮ್ಮಞ್ಞೂ।

ಸಿ –

ಅತಿಸ್ಸಯೋ, ಭೂಮಸ್ಸಿತೋ, ಗೇಹಸ್ಸಿತೋ।

ಸು –

ಅಪ್ಪಸ್ಸುತೋ, ಬಹುಸ್ಸುತೋ, ವಿಸ್ಸುತೋ, ಅಸ್ಸವೋ, ಅನಸ್ಸವೋ।

ಸಮ್ಭು –

ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ, ಪಸ್ಸದ್ಧಿ, ಪಸ್ಸದ್ಧೋ।

ಸರ -

ಅನುಸ್ಸರತಿ, ಅನುಸ್ಸತಿ, ಅನುಸ್ಸರೋ।

ಸಸ -

ಅಸ್ಸಸತಿ, ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ, ಅಸ್ಸಾಸೋ, ಪಸ್ಸಾಸೋ।

ಸಜ -

ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ, ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೋ, ವಿಸ್ಸಗ್ಗೋ।

ಚಜ -

ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ಪರಿಚ್ಚಜನ್ತೋ, ಪರಿಚ್ಚಾಗೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಉಪುಬ್ಬೇ -

ಉಕ್ಕಂಸತಿ, ಉಕ್ಕಂಸೋ, ಉಗ್ಗಹೋ, ಉಚ್ಚಾರೇತಿ, ಉಚ್ಚಾರೋ, ಉಚ್ಚಯೋ, ಸಮುಚ್ಚಯೋ, ಉಜ್ಜಲೋ, ಸಮುಜ್ಜಲೋ, ಉಣ್ಣಮತಿ, ಉತ್ತರತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದುಪುಬ್ಬೇ -

ದುಕ್ಕಟಂ, ದುಕ್ಕರಂ, ದುಗ್ಗತಿ, ದುಚ್ಚರಿತಂ, ದುತ್ತರೋ, ದುದ್ದಮೋ, ದುನ್ನಯೋ, ದುಪ್ಪೋಸೋ, ದುಬ್ಬಲೋ, ದುಮ್ಮಗ್ಗೋ, ದುಲ್ಲಭೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನಿಪುಬ್ಬೇ -

ನಿಕ್ಕಮೋ, ನಿಕ್ಖನ್ತೋ, ನಿಗ್ಗತೋ, ನಿಚ್ಚೋರೋ, ನಿಜ್ಜರೋ, ನಿದ್ದೋಸೋ, ನಿಪ್ಪಾಪೋ, ನಿಮ್ಮಿತೋ, ನಿಮ್ಮಾನೋ, ನಿಯ್ಯಾನಂ, ನಿಲ್ಲೋಲೋ, ನಿಬ್ಬಾನಂ, ನಿಸ್ಸಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಿಕ, ತಯ, ತಿಂಸಾನಂ ತಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ -

ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ, ವೇದನತ್ತಿಕಂ, ವತ್ಥುತ್ತಯಂ, ರತನತ್ತಯಂ, ದ್ವತ್ತಿಂಸಂ, ತೇತ್ತಿಂಸಂ।

ಚತು , ಛೇಹಿ ಪರಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ -

ಚತುಬ್ಬಿಧಂ, ಚತುದ್ದಸ, ಚತುದ್ದಿಸಂ, ಚತುಪ್ಪದಂ, ಛಬ್ಬಿಧಂ, ಛನ್ನವುತಿ।

ವಾ ತ್ವೇವ? ಚತುಸಚ್ಚಂ, ಛಸತಂ।

ಸನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತೇ ಪರಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ನಿಚ್ಚಂ ದ್ವಿತ್ತಂ -

ಸಜ್ಜನೋ, ಸಪ್ಪುರಿಸೋ, ಸದ್ಧಮ್ಮೋ, ಸನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸತ್ತಾ, ಸಬ್ಭಾವೋ।

ವಸ್ಸ ಬತ್ತೇ ಬಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ -

ಸೀಲಬ್ಬತಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ, ನಿಬ್ಬುತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಮೇವ।

ವತು, ವಟು ಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಅನ್ತಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ -

ವತ್ತತಿ, ಪವತ್ತತಿ, ನಿವತ್ತತಿ, ಸಂವತ್ತತಿ, ವಟ್ಟತಿ, ವಿವಟ್ಟತಿ।

ಸಂಮ್ಹಾ ಅನುನೋ ನಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ -

ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ, ಸಮನ್ನೇಸತಿ।

ಅಞ್ಞತ್ರಪಿ -

ಸೀಮಂ ಸಮ್ಮನ್ನೇಯ್ಯ [ಮಹಾವ॰ ೧೩೯], ಸೀಮಂ ಸಮ್ಮನ್ನಿತುಂ [ಮಹಾವ॰ ೧೩೮], ಸೀಮಂ ಸಮ್ಮನ್ನತಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೩೯], ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ, ಚೀವರಚೇತಾಪನ್ನಂ, ಚತುನ್ನಂ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ।

ಇತಿ ಸದಿಸದ್ವಿತ್ತರಾಸಿ।

೫೪. ಚತುತ್ಥದುತಿಯೇಸ್ವೇಸಂ ತತಿಯಪಠಮಾ [ಕ॰ ೪೪, ೨೯; ರೂ॰ ೨೪; ನೀ॰ ೫೭, ೬೮, ೭೪, ೭೭-೮, ೮೦, ೮೨-೩, ೯೧, ೧೨೨]।

ವಗ್ಗೇ ಚತುತ್ಥ, ದುತಿಯೇಸು ಪರೇಸು ಕಮೇನ ತತಿಯ, ಪಠಮಾ ಏಸಂ ಚತುತ್ಥ, ದುತಿಯಾನಂ ದ್ವಿಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ದುತಿಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। 'ಸರಮ್ಹಾ ದ್ವೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ವಾ 'ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ'ಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ವಾ ದುತಿಯ, ಚತುತ್ಥಾನಮ್ಪಿ ಸದಿಸತ್ತೇ ಜಾತೇ ಪುನ ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಆದಿದುತಿಯಸ್ಸ ಪಠಮತ್ತಂ, ಆದಿಚತುತ್ಥಸ್ಸ ತತಿಯತ್ತಞ್ಚ ಜಾತಂ।

ತತ್ಥ ಕವಗ್ಗೇ -

ಆಕ್ಖಾತಂ, ಪಕ್ಖಿತ್ತಂ, ಪಕ್ಖೇಪೋ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಧಾತುಕ್ಖೋಭೋ, ಆಯುಕ್ಖಯೋ, ನಕ್ಖಮತಿ।

'ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ'ತಿ ಸುತ್ತವಿಧಾನೇ -

ಪಮುಖೇ ಸಾಧು ಪಾಮೋಕ್ಖಂ, ಪಗ್ಘರತಿ, ಉಗ್ಘೋಸತಿ, ನಿಗ್ಘೋಸೋ।

ಚವಗ್ಗೇ -

ಅಚ್ಛಾದೇತಿ, ಅಚ್ಛಿನ್ದತಿ-ಸಂಯೋಗೇ ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಪಚ್ಛಾದೇತಿ, ಪಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಸೇತಚ್ಛತ್ತಂ, ರುಕ್ಖಚ್ಛಾಯಾ, ತಥಸ್ಸ ಭಾವೋ ತಚ್ಛಂ, ರಥಸ್ಸ ಹಿತಾ ರಚ್ಛಾ, ಪಜ್ಝಾಯತಿ, ಉಜ್ಝಾಯತಿ, ನಿಜ್ಝಾಯತಿ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ, ಅಜ್ಝೋಕಾಸೋ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ದುಮ್ಮೇಧಸ್ಸ ಭಾವೋ ದುಮ್ಮೇಜ್ಝಂ, ಬುಜ್ಝತಿ, ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬಂ, ಬೋಜ್ಝಂ, ಪಟಿವಿಜ್ಝ, ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಯ, ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಟವಗ್ಗೇ -

ಯತ್ರಟ್ಠಿತಂ, ತತ್ರಟ್ಠಿತೋ, ಉಟ್ಠಿತೋ, ನಿಟ್ಠಿತೋ, ಥಲಟ್ಠೋ, ಜಲಟ್ಠೋ, ವುಡ್ಢೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತವಗ್ಗೇ -

ಸುಮನತ್ಥೇರೋ, ಯಸತ್ಥೇರೋ, ಅವತ್ಥಾ, ಅವತ್ಥಾನಂ, ವಿತ್ಥಾರೋ, ಅಭಿತ್ಥುತೋ, ವಿತ್ಥಮ್ಭಿತೋ, ಉದ್ಧರತಿ, ಉದ್ಧರಣಂ, ಉದ್ಧಟಂ, ನಿದ್ಧಾರೇತಿ, ನಿದ್ಧಾರಣಂ, ನಿದ್ಧಾರಿತಂ, ನಿದ್ಧನೋ, ನಿದ್ಧುತೋ, ನಿದ್ಧೋತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪವಗ್ಗೇ -

ವಿಪ್ಫರತಿ, ವಿಪ್ಫರಣಂ, ವಿಪ್ಫಾರೋ, ಅಪ್ಫೋಟೇತಿ, ಮಹಪ್ಫಲಂ, ನಿಪ್ಫಲಂ, ಮಧುಪ್ಫಾಣಿತಂ, ವಿಬ್ಭಮತಿ, ವಿಬ್ಭಮೋ, ಉಬ್ಭತಂ, ನಿಬ್ಭಯಂ, ದುಬ್ಭರೋ, ಸಬ್ಭಾವೋ , ಉಸಭಸ್ಸ ಭಾವೋ ಓಸಬ್ಭಂ, ಲಬ್ಭತಿ, ಆರಬ್ಭೋ, ಆರಬ್ಭ, ಆರಬ್ಭಿತ್ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಧಪಿ ಉ, ದು, ನಿತೋ ಪರಪದಾನಂ ಆದಿಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ ವಿಸೇಸತೋ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ಇತಿ ವಿಸದಿಸದ್ವಿತ್ತರಾಸಿ।

೫೫. ವಿಚ್ಛಾಭಿಕ್ಖಞ್ಞೇಸು ದ್ವೇ [ಚಂ॰ ೬.೩-೧; ಪಾ॰ ೮.೧.೧, ೪]।

ವಿಚ್ಛಾಯಂ ಅಭಿಕ್ಖಞ್ಞೇ ಚ ಅನೇಕತ್ಥಸ್ಸ ಏಕಪದಸ್ಸ ದ್ವೇ ರೂಪಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಭಿನ್ನೇ ಅತ್ಥೇ ಕ್ರಿಯಾಯ ವಾ ದಬ್ಬೇನ ವಾ ಗುಣೇನ ವಾ ಬ್ಯಾಪಿತುಂ ಇಚ್ಛಾ **ವಿಚ್ಛಾ**। ಪುನಪ್ಪುನಕ್ರಿಯಾ **ಅಭಿಕ್ಖಞ್ಞಂ**।

ವಿಚ್ಛಾಯಂ ತಾವ -

ರುಕ್ಖಂ ರುಕ್ಖಂ ಸಿಞ್ಚತಿ। ಗಾಮೇ ಗಾಮೇ ಸತಂಕುಮ್ಭಾ, ಗಾಮೋ ಗಾಮೋ ರಮಣಿಯೋ, ಗೇಹೇ ಗೇಹೇ ಇಸ್ಸರೋ, ರಸಂ ರಸಂ ಭಕ್ಖಯತಿ, ಕ್ರಿಯಂ ಕ್ರಿಯಂ ಆರಭತೇ।

ಆನುಪುಬ್ಬಿಯೇಪಿ ವಿಚ್ಛಾವ ಗಮ್ಯತೇ -

ಮೂಲೇ ಮೂಲೇ ಥೂಲಾ, ಅಗ್ಗೇ ಅಗ್ಗೇ ಸುಖುಮಾ, ಜೇಟ್ಠಂ ಜೇಟ್ಠಂ ಅನುಪವೇಸೇಥ, ಇಮೇಸಂ ದೇವಸಿಕಂ ಮಾಸಕಂ ಮಾಸಕಂ ದೇಹಿ, ಮಞ್ಜೂಸಕರುಕ್ಖೋ ಪುಪ್ಫಂ ಪುಪ್ಫಂ ಪುಪ್ಫತಿ, ಇಮೇ ಜನಾ ಪಥಂ ಪಥಂ ಅಚ್ಛೇನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇ ಇಮೇ ಅಡ್ಢಾ, ಕತರಾ ಕತರಾ ಇಮೇಸಂ ಅಡ್ಢತಾ, ಕತಮಾ ಕತಮಾ ಇಮೇಸಂ ಅಡ್ಢತಾ।

ಅಭಿಕ್ಖಞ್ಞೇ -

ಭತ್ತಂ ಪಚತಿ ಪಚತಿ, ಅಪುಞ್ಞಂ ಪಸವತಿ ಪಸವತಿ, ಭುತ್ವಾ ಭುತ್ವಾ ನಿಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಪಟಂ ಪಟಂ ಕರೋತಿ, ಪಟಪಟಾಯತಿ, ಏಕಮೇಕಂ, ಏಕಮೇಕಾನಿ ಇಚ್ಚಾದೀಸು ವಿಚ್ಛಾಸು ಪುಬ್ಬಪದೇ ಸ್ಯಾದಿಲೋಪೋ।

೫೬. ಸಬ್ಬಾದೀನಂ ವೀತಿಹಾರೇ।

ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಹರಣಂ ಅತಿಹಾರೋ, ನ ಅತಿಹಾರೋ ವೀತಿಹಾರೋ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅನ್ತೋಯೇವ ಹರಣನ್ತಿಅತ್ಥೋ, ವೀತಿಹಾರತ್ಥೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಸಬ್ಬಾದೀನಂ ಸಬ್ಬನಾಮಾನಂ ದ್ವೇ ರೂಪಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸೇಕಸ್ಸ ಚ ಸ್ಯಾದಿಲೋಪೋ।

ಇಮೇ ದ್ವೇ ಜನಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕಾ, ಇತರೀತರಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕಾ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ದೇನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅಪೇನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಧನಂ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ನಿಸ್ಸಿತಾ।

೫೭. ಯಾವತಾತಾವಂ ಸಮ್ಭಮೇ [ಚಂ॰ ೬.೩.೧೪; ಪಾ॰ ೮.೧.೧೨; ಯಾವಬೋಧಂ ಸಮ್ಭಮೇ (ಬಹೂಸು)]।

ಯಂ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ಯಾವಂ। ತಂ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ತಾವಂ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭಮನಂ ಪವತ್ತನಂ **ಸಮ್ಭಮೋ**। ತುರಿತೇನ ವಚೀಪಯೋಗೇನ ತಂ ತಂ ಉಪಾಯದೀಪನಂ ಸಮ್ಭಮೋ, ಆಮೇಡಿತಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ಸಮ್ಭಮೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಯಾವತಾ ಯತ್ತಕೇನ ಪದೇನ ಸೋ ಅತ್ಥೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ತತ್ತಕಂ ಪದಂ ಪಯುಜ್ಜತೇ, ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ತದುತ್ತರಿ ವಾ ಉದೀರಿಯತೇತ್ಯತ್ಥೋ। ಯಥಾಬೋಧಂ ಸಮ್ಭಮೇತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋಯೇವತ್ಥೋ।

ಭಯೇ, ಕೋಧೇ, ಪಸಂಸಾಯಂ, ತುರಿತೇ, ಕೋತೂಹಲೇ’ಚ್ಛರೇ।

ಹಾಸೇ, ಸೋಕೇ, ಪಸಾದೇ ಚ, ಕರೇ ಆಮೇಡಿತಂ ಬುಧೋ।

ತತ್ಥ ಭಯೇ -

ಸಪ್ಪೋ ಸಪ್ಪೋ, ಚೋರೋ ಚೋರೋ -

ಕೋಧೇ -

ವಿಜ್ಝ ವಿಜ್ಝ, ಪಹರ ಪಹರ।

ಪಸಂಸಾಯಂ -

ಸಾಧು ಸಾಧು।

ತುರಿತೇ -

ಗಚ್ಛ ಗಚ್ಛ।

ಕೋತೂಹಲೇ -

ಆಗಚ್ಛ ಆಗಚ್ಛ।

ಅಚ್ಛರೇ -

ಅಹೋ ಬುದ್ಧೋ ಅಹೋ ಬುದ್ಧೋ।

ಹಾಸೇ -

ಅಭಿಕ್ಕಮಥ ವಾಸೇಟ್ಠಾ ಅಭಿಕ್ಕಮಥ ವಾಸೇಟ್ಠಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೦]।

ಸೋಕೇ -

ಕಹಂ ಏಕಪುತ್ತಕ ಕಹಂ ಏಕಪುತ್ತಕ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೧೨೦]।

ಪಸಾದೇ -

ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಂ ಭೋ ಗೋತಮ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಂ ಭೋ ಗೋತಮ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೦೬] ಇಚ್ಚಾದಿ। ತಿಕ್ಖತ್ತುಂಉದಾನಂ ಉದಾನೇಸಿ "ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ" [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೭] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಪದವಾಕ್ಯದ್ವಿತ್ತರಾಸಿ।

ದ್ವಿಭಾವಸನ್ಧಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ವಿಪಲ್ಲಾಸಸನ್ಧಿ

ಅಥ ವಿಪಲ್ಲಾಸಸನ್ಧಿ ದೀಪಿಯತೇ।

ಪದಕ್ಖರಾನಂ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಪರಿಯಾಯೋ **ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**।

೫೮. ಹಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ।

ಯಮ್ಹಿ ಪರೇ ಹಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ದಯ್ಹತಿ, ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ, ಸನ್ನಯ್ಹತಿ, ವುಯ್ಹತಿ, ದುಯ್ಹತಿ, ಮುಯ್ಹತಿ।

ವಾತ್ವೇವ ? ಸಙ್ಗಣ್ಹಿಯತಿ, ಏವಂ ಸಙ್ಗಯ್ಹ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ, ಆರುಯ್ಹ ಆರುಹಿತ್ವಾ, ಓಗಾಯ್ಹ ಓಗಾಹಿತ್ವಾ। ಪಸಯ್ಹ ಪಸಹಿತ್ವಾ।

೫೯. ವೇ ವಾ [ರೂ॰ ೪೦ (ಪಿಟ್ಠೇ)]।

ವಮ್ಹಿ ಪರೇ ಹಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಬವ್ಹಾಬಾಧೋ ಬಹ್ವಾಬಾಧೋ, ಬವ್ಹೇತ್ಥ ನ್ಹಾಯತೀ ಜನೋ [ಉದಾ॰ ೯] =ಬಹ್ವೇತ್ಥ ನ್ಹಾಯತೀ ಜನೋ।

ಮಹಾವುತ್ತಿವಿಧಾನಂ ವುಚ್ಚತೇ।

ಯ, ರಾನಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ -

ಕುಟಿ ಮೇ ಕಯಿರತಿ [ಪಾರಾ॰ ೩೫೮], ವಚನಂ ಪಯಿರುದಾಹಾಸಿ, ಗರುಂ ಪಯಿರೂಪಾಸತಿ, ವನ್ದಾಮಿ ತೇ ಅಯ್ಯಿರೇ ಪಸನ್ನಚಿತ್ತೋ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೫೪] -ಯಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ।

ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ -

ನಿರಯಮ್ಹಿ ಅಪಚ್ಚಿಸುಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೬೦], ತೇ ಮೇ ಅಸ್ಸೇ ಅಯಾಚಿಸುಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೬೩]। ಇಮಾ ಗಾಥಾ ಅಭಾಸಿಸುಂ।

ಸರಾನಮ್ಪಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ -

ಹಞ್ಞಯ್ಯೇವಾಪಿ ಕೋಚಿ ನಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೧೯೩] - ಹಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ ಠಿತಿ, ಅಮೂಲಮೂಲಂ ಗನ್ತ್ವಾ -ಮೂಲಮೂಲಂ ಅಗನ್ತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಪರತ್ರ। ಅನೋಕಾಸಂ ಕಾರಾಪೇತ್ವಾ [ಪಾರಾ ೩೮೯], ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಕತ್ವಾ, ಸದ್ಧಂ ನ ಭುಞ್ಜತೀತಿ ಅಸದ್ಧಭೋಜಿ, ದಿಸ್ವಾ ಪದಮನುತ್ತಿಣ್ಣಂ [ಜಾ॰ ೧.೧.೨೦] - ಉತ್ತಿಣ್ಣಂ ಅದಿಸ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪದಾನಮ್ಪಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ -

ನವಂ ಪನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಚೀವರಲಾಭೇನ, ನಾಗಕಞ್ಞಾ ಚರಿತಂ ಗಣೇನ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೨೬೮] -ನಾಗಕಞ್ಞಾಗಣೇನ ಚರಿತನ್ತಿ ಠಿತಿ।

ಇತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸರಾಸಿ।

೬೦. ಬಹುಲಂ [ಚಂ॰ ೧.೧.೧೩೦; ಪಾ॰ ೩.೩.೧೧೩]।

ಸನ್ನಿಧಿಧಾನಂ ನಾಮ ಬಹುಲಂ ಹೋತಿ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಧಿಕಾರಸುತ್ತಂ। ಯಾವಗನ್ಥಪರಿಯೋಸಾನಾ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನೇಸು ಸಬ್ಬತ್ಥ ವತ್ತತೇ। ಏತೇನ ಸಬ್ಬಸದ್ದಸುತ್ತೇಸು ಅನಿಟ್ಠನಿವತ್ತಿ ಚ ಇಟ್ಠಪರಿಗ್ಗಹೋ ಚ ಕತೋ ಹೋತಿ।

ಇತಿ ನಿರುತ್ತಿದೀಪನಿಯಾ ನಾಮ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನದೀಪನಿಯಂ

ಸನ್ಧಿಕಣ್ಡೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೨. ನಾಮಕಣ್ಡ

ವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ

ಅಥ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ಸ್ಯಾದಿವಿಭತ್ತಿವಿಧಾನಂ ದೀಪಿಯತೇ।

ಲಿಙ್ಗಂ, ನಾಮಂ, ಪಾಟಿಪದಿಕನ್ತಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ, ದಬ್ಬಾಭಿಧಾನಸ್ಸ ಪುರಿಸಾದಿಕಸ್ಸ ಪಕತಿರೂಪಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ತಞ್ಹಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ವಿಭತ್ತೀನಂ ವಸೇನ ವಿಭಾಗಂ ಪತ್ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಸದರೂಪಂ ಹೋತಿ, ಕಿಞ್ಚಿ ಅವಿಸದರೂಪಂ, ಕಿಞ್ಚಿ ಮಜ್ಝಿಮರೂಪನ್ತಿ ಏವಂ ತಿವಿಧೇನ ಲಿಙ್ಗರೂಪೇನ ಯುತ್ತತ್ತಾ **ಲಿಙ್ಗ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ತದೇವ ಕಿಞ್ಚಿ ಸದ್ದಲಿಙ್ಗಾನುರೂಪಂ, ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಲಿಙ್ಗಾನುರೂಪಞ್ಚ ಪರಿಣಮನ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ **ನಾಮ**ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ತದೇವ ಧಾತು, ಪಚ್ಚಯ, ವಿಭತ್ತಿಪದೇಹಿ ಚೇವಸದ್ದಪದತ್ಥಕಪದೇಹಿ ಚ 'ವಿಸುಂ ಭೂತಂ ಪದ'ನ್ತಿ ಕತ್ವಾ **ಪಾಟಿಪದಿಕ**ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ತತ್ಥ **ಧಾತುಪದಂ** ನಾಮ ಬ್ರೂ, ಭೂ, ಹೂಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಚ್ಚಯಪದಂ ನಾಮ ಣ, ತಬ್ಬ, ಅನೀಯ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿಭತ್ತಿಪದಂ ನಾಮ ಸಿ, ಯೋ, ಅಂ, ಯೋ,ತಿ, ಅನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸದ್ದಪದತ್ಥಕಪದಾನಿ ನಾಮ ರಾಜಸ್ಸ, ಸಖಿಸ್ಸ, ಪುಮಸ್ಸ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। ಏತ್ಥ ಚ ರಾಜಸ್ಸಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಸದ್ದಸುತ್ತೇ ಸದ್ದಪದತ್ಥಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಪಯೋಗೇ ಅತ್ಥಪದತ್ಥಕಾನಿ। ಧಾತುಪಚ್ಚಯವಿಭತ್ತಿಪದಾನಿ ಪನ ನಿಚ್ಚಂ ಸದ್ದಪದತ್ಥಕಾನಿ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ಸದ್ದಸುತ್ತೇಸ್ವೇವ ಚ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನ ಪಯೋಗೇತಿ, ಇದಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ನಾನತ್ತಂ।

ಯದಿಏವಂ ಭುಸ್ಸ, ಬ್ರುಸ್ಸ, ಭೂತೋ, ಹೂತೋ, ಣೇ, ತಬ್ಬೇ, ಸಿಮ್ಹಿ, ತಿಮ್ಹಿ ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ತೇಹಿ ಕಥಂ ವಿಭತ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ? ಅನುಕರಣಪದಾನಿ ನಾಮ ತಾನಿ ಅತ್ಥಿಸ್ಸ, ಕರೋತಿಸ್ಸ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಚ ರಾಜಸ್ಸ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಚ ಅನುಕರಣಲಿಙ್ಗಭಾವೇನ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ನ ಏಕನ್ತಲಿಙ್ಗಭಾವೇನಾತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ 'ಧಾತು- ಪಚ್ಚಯ , ವಿಭತ್ತಿವಜ್ಜಿತಮತ್ಥವಂ ಲಿಙ್ಗ'ನ್ತಿ ಅವೋಚುಂ। ತತ್ಥ ಅತ್ಥವನ್ತಿ ಅತ್ಥಪದತ್ಥಕಂ ವುಚ್ಚತಿ, ರಾಜಸ್ಸಇಚ್ಚಾದಿಕಂ ಸದ್ದಪದತ್ಥಕಂ ವಿವಜ್ಜೇತಿ, ಏತೇನ ಅತ್ಥಪದತ್ಥಕೇ ಸತಿ ತದ್ಧಿತ, ಸಮಾಸ, ಕಿತಕಪದಾನಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತಲಿಙ್ಗಭಾವಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ। ನ ಹಿ ತೇಸಂ ಲಿಙ್ಗನಾಮಬ್ಯಪದೇಸಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ, ಯಾನಿ ಚ ನಾಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಾನಿ ಭವಿತುಂ ಅರಹನ್ತಿ, ತಾನಿ ಉಪಸಗ್ಗ, ನಿಪಾತಪದಾನಿ ತ್ವಾನ್ತಾದಿಪದಾನಿ ಚ ಇಧ ವಿಸೇಸನನಾಮಭಾವೇನ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ।

೬೧. ದ್ವೇ ದ್ವೇಕಾನೇಕೇಸು ನಾಮಸ್ಮಾ ಸಿ ಯೋ ಅಂಯೋ ನಾ ಹಿ ಸ ನಂ ಸ್ಮಾಹಿ ಸನಂಸ್ಮಿಂಸು [ಕ॰ ೫೫; ರೂ॰ ೬೩; ನೀ॰ ೨೦೦]।

ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಚ ಅನೇಕೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಚ ಪವತ್ತಾ ನಾಮಸ್ಮಾ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಸಿ, ಯೋ...ಪೇ॰... ಸ್ಮಿಂ, ಸುವಿಭತ್ತಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ವಿಭಜನ್ತೀತಿ ವಿಭತ್ತಿಯೋ, ಏಕಮೇಕಂ ಪಕತಿನಾಮಪದಂ ನಾನಾರೂಪವಿಭಾಗವಸೇನ ಕತ್ತು, ಕಮ್ಮಾದಿನಾನಾಅತ್ಥವಿಭಾಗವಸೇನ ಏಕತ್ತ, ಬಹುತ್ತಸಙ್ಖ್ಯಾವಿಭಾಗವಸೇನ ಚ ವಿಭಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಿ, ಯೋ ಇತಿ **ಪಠಮಾ** ನಾಮ...ಪೇ॰... ಸ್ಮಿಂ, ಸು ಇತಿ **ಸತ್ತಮೀ** ನಾಮ। ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ಪುಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬಂ 'ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪವತ್ತಂ ವಚನ'ನ್ತಿ **ಏಕವಚನಂ** ನಾಮ। ಪರಂ ಪರಂ 'ಅನೇಕೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಪವತ್ತಂ ವಚನ'ನ್ತಿ **ಅನೇಕವಚನಂ** ನಾಮ। **ಬಹುವಚನ**ನ್ತಿ ಚ **ಪುಥುವಚನ**ನ್ತಿ ಚ ಏತಸ್ಸ ನಾಮಂ। ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಸಿದ್ಧಂ।

೬೧. ಪಠಮಾತ್ಥಮತ್ತೇ [ಕ॰ ೨೮೪; ರೂ॰ ೬೫; ನೀ॰ ೫೭೭; ಚಂ॰ ೨.೧.೯೩; ಪಾ॰ ೨.೩.೪೬]।

ಕತ್ತು, ಕಮ್ಮಾದಿಕಂ ಬಾಹಿರತ್ಥಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಲಿಙ್ಗತ್ಥಮತ್ತೇ ಪವತ್ತಾ ನಾಮಸ್ಮಾ ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಅಯಂ ಮಮ ಪುರಿಸೋ, ಇಮೇ ಮಮ ಪುರಿಸಾ।

೬೩. ಆಮನ್ತನೇ [ಕ॰ ೨೮೫; ರೂ॰ ೭೦; ನೀ॰ ೫೭೮; ಚಂ॰ ೨.೧.೯೪; ಪಾ॰ ೨.೩.೪೭]।

ಆಮನ್ತನಂ ವುಚ್ಚತಿ ಆಲಪನಂ। ಆಮನ್ತನವಿಸಯೇ ಲಿಙ್ಗತ್ಥಮತ್ತೇ ಪವತ್ತಾ ನಾಮಸ್ಮಾ ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಭೋ ಪುರಿಸ, ಭೋನ್ತೋ ಪುರಿಸಾ।

೬೪. ಕಮ್ಮೇ ದುತಿಯಾ [ಕ॰ ೨೯೭; ರೂ॰ ೭೬, ೨೮೪; ನೀ॰ ೫೮೦; ಚಂ॰ ೨.೧.೪೩; ಪಾ॰ ೧.೪.೪೯-೫೧]।

ನಾಮಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ದುತಿಯಾವಿಭತ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಪುರಿಸಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಪುರಿಸೇ ಪಸ್ಸನ್ತಿ।

೬೫. ಕತ್ತುಕರಣೇಸು ತತಿಯಾ [ಕ॰ ೨೮೬, ೨೮೮; ರೂ॰ ೮೩; ನೀ॰ ೫೯೧, ೫೯೪; ಚಂ॰ ೨.೧.೬೨, ೬೩; ಪಾ॰ ೨.೩.೧೮]।

ನಾಮಸ್ಮಾ ಕತ್ತರಿ ಚ ಕರಣೇ ಚ ತತಿಯಾವಿಭತ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಪುರಿಸೇನ ಕತಂ, ಪುರಿಸೇಹಿ ಕತಂ, ಪುರಿಸೇನ ಕುಲಂ ಸೋಭತಿ, ಪುರಿಸೇಹಿ ಕುಲಂ ಸೋಭತಿ।

೬೬. ಚತುತ್ಥೀ ಸಮ್ಪದಾನೇ [ಕ॰ ೨೯೩; ರೂ ೮೫, ೩೦೧; ನೀ॰ ೬೦೫; ಚಂ॰ ೨.೧.೭೩; ಪಾ॰ ೨.೩.೧೩]।

ನಾಮಸ್ಮಾ ಸಮ್ಪದಾನತ್ಥೇ ಚತುತ್ಥೀವಿಭತ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಪುರಿಸಸ್ಸ ದೇತಿ, ಪುರಿಸಾನಂ ದೇತಿ।

೬೭. ಪಞ್ಚಮ್ಯಾವಧಿಸ್ಮಿಂ [ಕ॰ ೨೯೫; ರೂ॰ ೮೯, ೩೦೭; ನೀ॰ ೬೦೭ ಚಂ॰ ೨.೧.೮೧; ಪಾ॰ ೨.೩.೨೮; ೧.೪.೨೪ ಪಞ್ಚಮ್ಯವಧಿಸ್ಮಾ (ಬಹೂಸು)]।

ಅವಧಿ ವುಚ್ಚತಿ ಅಪಾದಾನಂ। ನಾಮಸ್ಮಾ ಅವಧಿಅತ್ಥೇ ಪಞ್ಚಮೀವಿಭತ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಪುರಿಸಸ್ಮಾ ಅಪೇತಿ, ಪುರಿಸೇಹಿ ಅಪೇತಿ।

೭೮. **ಛಟ್ಠೀ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ** [ಕ॰ ೩೦; ರೂ॰ ೯೨, ೩೧೫; ನೀ॰ ೬೦೯; ಚಂ॰ ೨.೧.೯೫; ಪಾ॰ ೨.೩.೫೦]।

ನಾಮಸ್ಮಾ ಸಮ್ಬನ್ಧತ್ಥೇ ಛಟ್ಠೀವಿಭತ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಪುರಿಸಸ್ಸ ಧನಂ, ಪುರಿಸಾನಂ ಧನಂ।

೭೯. **ಸತ್ತಮ್ಯಾಧಾರೇ** [ಕ॰ ೩೧೨; ರೂ॰ ೯೪, ೩೧೯; ನೀ॰ ೬೩೦; ಚಂ॰ ೨.೧.೮೮; ಪಾ॰ ೨.೩.೩೬; ೧.೩.೪೫]।

ನಾಮಸ್ಮಾ ಆಧಾರತ್ಥೇ ಸತ್ತಮೀವಿಭತ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಪುರಿಸಸ್ಮಿಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಪುರಿಸೇಸು ತಿಟ್ಠತಿ।

ವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಇತ್ಥಿಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

೮೦. **ಇತ್ಥಿಯಮತ್ವಾ** [ಕ॰ ೧೩೭; ರೂ॰ ೧೭೬; ನೀ॰ ೪೬೬; ಚಂ॰ ೨.೩.೧೫; ಪಾ॰ ೪.೧.೪]।

ಇತ್ಥಿಯಂ+ಅತೋ+ಆತಿ ಛೇದೋ। ಅಕಾರನ್ತನಾಮಮ್ಹಾ ಇತ್ಥಿಯಂ ಆಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಅಭಾಸಿತಪುಮೇಹಿ ಕೇಹಿಚಿ ಸಞ್ಞಾಸದ್ದೇಹಿ ನಿಚ್ಚಂ -

ಕಞ್ಞಾ, ಪಞ್ಞಾ, ಸಞ್ಞಾ, ನಾವಾ, ಸಾಲಾ, ತಣ್ಹಾ, ಇಚ್ಛಾ, ಭಿಕ್ಖಾ, ಸಿಕ್ಖಾ, ಗೀವಾ, ಜಿವ್ಹಾ, ವೀಸಾ, ತಿಂಸಾ, ಚತ್ತಾಲೀಸಾ, ಪಞ್ಞಾಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಭಾಸಿತಪುಮೇಹಿಪಿ ಸಬ್ಬನಾಮೇಹಿ ತಬ್ಬಾ, ನೀಯ, ತಪಚ್ಚಯನ್ತೇಹಿ ಚ ನಿಚ್ಚಂ -

ಸಬ್ಬಾ, ಕತರಾ, ಕತಮಾ, ಅನುಭವಿತಬ್ಬಾ, ಅನುಭವನೀಯಾ, ಗತಾ, ಜಾತಾ, ಭೂತಾ, ಹೂತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಞ್ಞೇಹಿ ಪನ ಅನಿಚ್ಚಂ -

ಕಲ್ಯಾಣಾ, ಕಲ್ಯಾಣೀ, ಸುನ್ದರಾ, ಸುನ್ದರೀ, ಸೋಭಣಾ, ಸೋಭಣೀ, ಕುಮ್ಭಕಾರಾ, ಕುಮ್ಭಕಾರೀ, ಕುಮ್ಭಕಾರಿನೀ, ಅತ್ಥಕಾಮಾ, ಅತ್ಥಕಾಮೀ, ಅತ್ಥಕಾಮಿನೀ, ಪರಿಬ್ಬಾಜಿಕಾ, ಪರಿಬ್ಬಾಜಿಕಿನೀ, ಏಕಾಕಾ, ಏಕಾಕಿನೀ, ದೀಪನಾ, ದೀಪನೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಸಮಾಸೇ ಮಾತು, ಧೀತು ಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಆಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ನನ್ದಮಾತಾ, ಉತ್ತರಮಾತಾ, ದೇವಧೀತಾ, ರಾಜಧೀತಾ, ಅಸ್ಸಮಣೀ ಹೋತಿ ಅಸಕ್ಯಧೀತರಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏತ್ಥ ಚ 'ಇತ್ಥಿಯ'ನ್ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಸದ್ದಮತ್ತಸ್ಸ ವಾ, ಕತ್ಥಚಿ ಅತ್ಥಮತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಇತ್ಥಿಭಾವೇ ಜೋತೇತಬ್ಬೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಇತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಸ್ಯಾದಯೋ ವಿಯ ಜೋತಕಮತ್ತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ವಾಚಕಾತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ।

೮೧. **ನದಾದೀಹಿ ಙೀ** [ಕ॰ ೧೩೮; ರೂ॰ ೧೮೭; ನೀ॰ ೪೬೭; ನದಾದಿತೋ ವೀ (ಬಹೂಸು)]।

ನದಾದೀಹಿ ಇತ್ಥಿಯಂ ಟೀಹೋತಿ। ಞಾನುಬನ್ಧೋ 'ನ್ತನ್ತೂನಂವೀಮ್ಹಿ ತೋ ವಾ'ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸನತ್ಥೋ।

ನದೀ, ಮಹೀ, ಇತ್ಥೀ, ಕುಮಾರೀ, ತರುಣೀ, ವಾಸೇಟ್ಠೀ, ಗೋತಮೀ, ಕಚ್ಚಾನೀ, ಕಚ್ಚಾಯನೀ, ಮಾಣವೀ, ಸಾಮಣೇರೀ, ನಾವಿಕೀ, ಪಞ್ಚಮೀ, ಛಟ್ಠೀ, ಚತುದ್ದಸೀ, ಪಞ್ಚದಸೀ, ಸಹಸ್ಸೀ, ದಸಸಹಸ್ಸೀ, ಸತಸಹಸ್ಸೀ, ಕುಮ್ಭಕಾರೀ, ಮಾಲಕಾರೀ, ಚಕ್ಖುಕರಣೀ, ಞಾಣಕರಣೀ, ಧಮ್ಮದೀಪನೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೭೨. **ನ್ತನ್ತೂನಂ ಞೀಮ್ಹಿ ತೋ ವಾ** [ಕ॰ ೨೩೬, ೨೪೧; ರೂ॰ ೧೯೦, ೧೯೧; ನೀ॰ ೪೭೮, ೪೭೧]।

ನ್ತ, ನ್ತೂನಂ ತೋ ಹೋತಿ ವಾ ಞೀಮ್ಹಿ ಪರೇ।

ಗಚ್ಛತೀ, ಗಚ್ಛನ್ತೀ, ಸತೀ, ಸನ್ತೀ, ಭವಿಸ್ಸತೀ, ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ, ಗುಣವತೀ, ಗುಣವನ್ತೀ, ಸತಿಮತೀ, ಸತಿಮನ್ತೀ, ಸಬ್ಬಾವತೀ, ಸಬ್ಬಾವನ್ತೀ, ಯಾವತೀ, ಯಾವನ್ತೀ, ತಾವತೀ, ತಾವನ್ತೀ, ಭುತ್ತವತೀ, ಭುತ್ತವನ್ತೀ।

೭೩. **ಗೋತೋ ವಾ** [ಕ॰ ೨೩೮; ರೂ॰ ೧೮೭; ನೀ॰ ೪೭೭]।

ಗೋಸದ್ದಮ್ಹಾ ಇತ್ಥಿಯಂ ವೀ ಹೋತಿ ವಾ।

ಗಾವೀ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಗೋಕಾಣಾ ಪರಿಯನ್ತಚಾರಿನೀತಿ ಪಾಳಿ। ತತ್ಥ ಕಾಣಾತಿ ಅನ್ಧಾ।

೭೪. **ಯಕ್ಖಾದೀಹಿನೀ ಚ** [ಕ॰ ೨೩೮, ೨೪೦; ರೂ॰ ೨೮೭, ೧೯೩; ನೀ॰ ೪೭೭, ೪೭೯; ಯಕ್ಖಾದಿತ್ವಿನೀ ಚ (ಬಹೂಸು)]।

ಯಕ್ಖಾದೀಹಿ ಅಕಾರನ್ತೇಹಿ ಇತ್ಥಿಯಂ ವೀ ಚ ಹೋತಿ ಇನೀ ಚ।

ಯಕ್ಖೀ, ಯಕ್ಖಿನೀ, ನಾಗೀ, ನಾಗಿನೀ, ಮಹಿಂಸೀ, ಮಹಿಂಸಿನೀ, ಮಿಗೀ, ಮಿಗಿನೀ, ಸೀಹೀ, ಸೀಹಿನೀ, ದೀಪೀ, ದೀಪಿನೀ, ಬ್ಯಗ್ಘೀ, ಬ್ಯಗ್ಘಿನೀ, ಕಾಕೀ, ಕಾಕಿನೀ, ಕಪೋತೀ, ಕಪೋತಿನೀ, ಮಾನುಸೀ, ಮಾನುಸಿನೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೭೫. **ಆರಾಮಿಕಾದೀಹಿ** [ಕ॰ ೨೪೦; ರೂ॰ ೧೯೩; ನೀ॰ ೪೭೯]।

ಆರಾಮಿಕಾದೀಹಿ ಅಕಾರನ್ತೇಹಿ ಇತ್ಥಿಯಂ ಇನೀ ಹೋತಿ।

ಆರಾಮಿಕಿನೀ, ಅನ್ತರಾಯಿಕಿನೀ, ನಾವಿಕಿನೀ, ಓಲುಮ್ಬಿಕಿನೀ, ಪಂಸುಕೂಲಿಕಿನೀ, ಪರಿಬ್ಬಾಜಿಕಿನೀ, ರಾಜಿನೀ, ಏಕಾಕಿನೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಞ್ಞಾಯಂ -

ಮಾನುಸಿನೀ ಮಾನುಸಾ ವಾ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಮಾನುಸೀ ಸಮ್ಪತ್ತಿ।

೭೬. **ಘರಣ್ಯಾದಯೋ** [ಕ॰ ೨೪೦; ರೂ॰ ೧೯೩; ನೀ॰ ೪೭೯]।

ಘರಣೀಇಚ್ಚಾದಯೋ ಇತ್ಥಿಯಂ ನೀಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಘರಣೀ, ವೇತ್ರಣೀ, ಪೋಕ್ಖರಣೀ-ಏಸು ನಸ್ಸ ಣತ್ತಂ। ಆಚರಿನೀಯಲೋಪೋ, ಆಚರಿಯಾ ವಾ।

೭೭. **ಮಾತುಲಾದಿತ್ವಾನೀ ಭರಿಯಾಯಂ** [ಕ॰ ೯೮; ರೂ॰ ೧೮೯; ನೀ॰ ೨೬೧]।

ಮಾತುಲಾದೀಹಿ ಅಕಾರನ್ತೇಹಿ ಭರಿಯಾಯಂ ಆನೀ ಹೋತಿ।

ಮಾತುಭಾತಾ ಮಾತುಲೋ, ತಸ್ಸ ಭರಿಯಾ ಮಾತುಲಾನೀ, ಏವಂ ವರುಣಾನೀ, ಗಹಪತಾನೀ, ಆಚರಿಯಾನೀ, ಖತ್ತಿಯಾನೀ।

'ಬಹುಲಾ'ಧಿಕಾರಾ ಖತ್ತಿಯೀ ಖತ್ತಿಯಾ ಚ।

೭೮. **ಯುವಣ್ಣೇಹಿ ನೀ।**

ಇವಣ್ಣನ್ತೇಹಿ ಉವಣ್ಣನ್ತೇಹಿ ಚ ಇತ್ಥಿಯಂ ನೀ ಹೋತಿ।

ಛತ್ತಪಾಣಿನೀ, ದಣ್ಡಪಾಣಿನೀ, ದಣ್ಡಿನೀ, ಛತ್ತಿನೀ, ಹತ್ಥಿನೀ, ಮಾಲಿನೀ, ಮಾಯಾವಿನೀ, ಮೇಧಾವಿನೀ, ಪಿಯಪಸಂಸಿನೀ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೀ, ಭಯದಸ್ಸಾವಿನೀ, ಅತ್ಥಕಾಮಿನೀ, ಹಿತಚಾರಿನೀ, ಭಿಕ್ಖುನೀ, ಖತ್ತಿಯಬನ್ಧುನೀ, ಪಟುನೀ, ಪರಚಿತ್ತವಿದುನೀ, ಮತ್ತಞ್ಞುನೀ, ಅತ್ಥಞ್ಞುನೀ, ಧಮ್ಮಞ್ಞುನೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೭೯. **ತಿಮ್ಹಾಞ್ಞತ್ಥೇ** [ಕ್ತಿಮ್ಹಾಞ್ಞತ್ಥೇ (ಬಹೂಸು), ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇ ೩೧ ಸುತ್ತಙ್ಕೇ]।

ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸೇ ತಿಪಚ್ಚಯನ್ತಮ್ಹಾ ಇತ್ಥಿಯಂ ನೀ ಹೋತಿ।

ಅಹಿಂಸಾರತಿನೀ, ಧಮ್ಮರತಿನೀ, ವಚ್ಛಗಿದ್ಧಿನೀ, ಪುತ್ತಗಿದ್ಧಿನೀ, ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿನೀ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿನೀ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿನೀ, ಅತ್ತಗುತ್ತಿನೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಞ್ಞತ್ಥೇತಿ ಕಿಂ? ಧಮ್ಮೇ ರತಿ ಧಮ್ಮರತಿ।

೮೦. **ಯುವಾತಿ।**

ಯುವತೋ ಇತ್ಥಿಯನ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಯುವತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ 'ತಿ' ಇತಿ ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ವೀಸ, ತಿಂಸತೋಪಿತಿ ಹೋತಿ ವಾ। ವೀಸತಿ, ವೀಸಂ, ತಿಂಸತಿ, ತಿಂಸಂ।

೮೧. **ಉಪಮಾ ಸಂಹಿತ ಸಹಿತ ಸಞ್ಞತ ಸಹ ಸಫ ವಾಮಲಕ್ಖಣಾದಿತೂರುತ್ವೂ** [ಚಂ॰ ೨.೩.೭೯; ಪಾ॰ ೪.೧.೬೯, ೭೦ ತೂರುತೂ (ಬಹೂಸು)]।

ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ+ಊರುತೋ+ಊತಿ ಭೇದೋ।

ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸೇ ಉಪಮಾದಿಪುಬ್ಬಾ ಊರುಸದ್ದಮ್ಹಾ ಇತ್ಥಿಯಂ ಊ ಹೋತಿ।

ನಾಗಸ್ಸ ನಾಸಾ ವಿಯ ಊರೂ ಯಸ್ಸಾತಿ ನಾಗನಾಸೂರೂ, ಸಂಹಿತಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಾ ಊರೂ ಯಸ್ಸಾತಿ ಸಂಹಿತೋರೂ, ಸಹಿತಾ ಏಕಬದ್ಧಾ ಊರೂ ಯಸ್ಸಾತಿ ಸಹಿತೋರೂ, ಸಞ್ಞತಾ ಅಲೋಲಾ ಊರೂ ಯಸ್ಸಾತಿ ಸಞ್ಞತೋರೂ, ಊರುಯಾ [ಊರುನಾ?] ಸಹ ವತ್ತತೀತಿ ಸಹೋರೂ, ಸಫೋ ವುಚ್ಚತಿ ಖುರೋ, ಸಂಸಿಲಿಟ್ಠತಾಯ ಸಫಭೂತಾ ಊರೂ ಯಸ್ಸಾತಿ ಸಫೋರೂ, ವಾಮಾ ಸುನ್ದರಾ ಊರೂ ಯಸ್ಸಾತಿ ವಾಮೋರೂ, ಲಕ್ಖಣಸಮ್ಪನ್ನಾ ಊರೂ ಯಸ್ಸಾತಿ ಲಕ್ಖಣೋರೂ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧೂತಿ ಸಿಜ್ಝತಿ।

“ಸಚೇ ಮಂ ನಾಗನಾಸೂರೂ, ಓಲೋಕೇಯ್ಯ ಪಭಾವತೀ”ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೦.೧೪] ಚ “ಏಕಾ ತುವಂ ತಿಟ್ಠಸಿ ಸಹಿತೂರೂ”ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೨೯೭] ಚ “ಸಞ್ಞತೂರೂ ಮಹಾಮಾಯಾ, ಕುಮಾರಿ ಚಾರುದಸ್ಸನಾ”ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೦೯] ಚ “ವಾಮೋರೂ ಸಜ ಮಂ ಭದ್ದೇ”ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೮] ಚ “ಕಾರಣಂ ನಪ್ಪಜಾನಾಮಿ, ಸಮ್ಮತ್ತೋ ಲಕ್ಖಣೂರುಯಾ”ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೮] ಚ “ಗಾರಯ್ಹುಸ್ಸಂ ಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧುಯಾ”ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೦೯] ಚ ಪಾಳಿಪದಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ‘ಸಜಾ’ತಿ ಆಲಿಙ್ಗಾಹಿ, ‘ಗಾರಯ್ಹುಸ್ಸ’ನ್ತಿ ಅಹಂ ಗಾರಯ್ಹೋ ಭವೇಯ್ಯಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ತಾಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ಸಭಾವಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾ ಏವ - ಲಹುತಾ, ಮುದುತಾ, ಗಾಮತಾ, ಜನತಾ, ದೇವತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಥಾ ತಿಪಚ್ಚಯನ್ತಾ - ಗತಿ, ಮತಿ, ರತ್ತಿ, ಸತಿ, ತುಟ್ಠಿ, ದಿಟ್ಠಿ, ಇದ್ಧಿ, ಸಿದ್ಧಿ ಇಚ್ಚಾದಿ, ತಥಾ ಯಾಗು, ಧಾತು, ಧೇನು, ಕಣ್ಡು, ಕಚ್ಛು, ಮಾತು, ಧೀತು , ದುಹಿತು ಇಚ್ಚಾದಿ, ಜಮ್ಬೂ, ವಧೂ, ಚಮೂ, ಸುತನೂ, ಸರಬೂ ಇಚ್ಚಾದಿ ಚ। ಸಕ್ಕತಗನ್ಥೇಸು ಪನ ಸುತನೂ, ಸರಬೂ ಇಚ್ಚಾದೀಸುಪಿ ಊಪಚ್ಚಯಂ ವಿದಹನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಭೂತಾ ಸಬ್ಬೇ ‘ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣಾ ಪಿತ್ಥಿಯ’ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ನಿಚ್ಚಂ ಪಸಞ್ಞಾ ಹೋನ್ತಿ। ‘ಆಕಾರೋ ಚ ಘಾ’ತಿ ಸುತ್ತೇನ ನಿಚ್ಚಂ ಘಸಞ್ಞೋ।

ಇತ್ಥಿಪಚ್ಚಯರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಆಕಾರನ್ತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ ಛಬ್ಬಿಧಂ ಆಕಾರನ್ತಂ, ಇಕಾರನ್ತಂ, ಈಕಾರನ್ತಂ, ಉಕಾರನ್ತಂ, ಊಕಾರನ್ತಂ, ಓಕಾರನ್ತಂ। ತತ್ಥ ಕಞ್ಞಾಸದ್ದಮ್ಹಾ ಅತ್ಥಮತ್ತೇ ಪಠಮಾ।

೮೨. ಗಸೀನಂ [ಕ॰ ೨೨೦; ರೂ॰ ೭೪; ನೀ॰ ೪೪೭]।

ಕೇನಚಿ ಸುತ್ತೇನ ಅಲದ್ಧವಿಧೀನಂ ಗಸೀನಂ ಲೋಪೋ ಹೋತೀತಿ ಸಿಲೋಪೋ।

ಕಞ್ಞಾ ತಿಟ್ಠತಿ।

೮೩. ಜನ್ತುಹೇತ್ವೀಘಪೇಹಿ ವಾ [ಕ॰ ೧೧೮; ರೂ॰ ೧೪೬; ನೀ॰ ೨೯೩]।

ಜನ್ತು, ಹೇತೂಹಿ ಚ ಪುನ್ನಪುಂಸಕೇಸು ಈಕಾರನ್ತೇಹಿ ಚ ಘತೋ ಚ ಪಸಞ್ಞೇಹಿ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣೇಹಿ ಚ ಯೋನಂ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಕಞ್ಞಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಕಞ್ಞಾಯೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

ಆಮನ್ತನತ್ಥೇ ಪಠಮಾ, 'ಗೋಸ್ಯಾಲಪನೇ'ತಿ ಗಸಞ್ಞಾ।

೮೪. ಘಬ್ರಹ್ಮಾದಿತ್ವೇ [ಕ॰ ೧೧೪, ೧೯೩; ರೂ॰ ೧೨೨, ೧೭೮; ನೀ॰ ೨೮೮; ಘಬ್ರಹ್ಮಾದಿತೇ (ಬಹಸು)]।

ಘತೋ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿತೋ ಚ ಗಸ್ಸ ಏ ಹೋತಿ ವಾ। ಆದಿಸದ್ದೇನ ಇಸಿ, ಮುನಿ, ರೇವತೀ, ಕತ್ತು, ಖತ್ತುಇಚ್ಚಾದಿತೋಪಿ।

ಭೋತಿ ಕಞ್ಞೇ, ಭೋತಿ ಕಞ್ಞಾ, ಭೋತಿಯೋ ಕಞ್ಞಾಯೋ, ಭೋತೀ ಕಞ್ಞಾಯೋ, "ಉಟ್ಠೇಹಿ ಪುತ್ತಿಕ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ದುಕ್ಕರಾ ಪುತ್ತಿಕ" ಇತಿ ಥೇರೀಪಾಳಿ [ಥೇರೀಗಾ॰ ೪೬೫], ತಸ್ಮಾ ಗೇ ಪರೇ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ರಸ್ಸೋಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಕುಸಜಾತಕೇ "ನ ಮೇ ಅಕಾಸಿ ವಚನಂ, ಅತ್ಥಕಾಮಾಯ ಪುತ್ತಿಕೇ"ತಿಪಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೦.೪೭] ಅತ್ಥಿ।

ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ದುತಿಯಾ, 'ಸರೋ ಲೋಪೋ ಸರೇ'ತಿ ಪುಬ್ಬಸರಲೋಪೋ।

ಕಞ್ಞಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಕಞ್ಞಾ ಪಸ್ಸತಿ, ಕಞ್ಞಾಯೋ ಪಸ್ಸತಿ।

ಕತ್ತರಿ ತತಿಯಾ।

೮೫. ಘಪತೇಕಸ್ಮಿಂ ನಾದೀನಂ ಯಯಾ [ಕ॰ ೧೧೧, ೧೧೨; ರೂ॰ ೧೭೯, ೧೮೩ ನೀ॰ ೨೮೩, ೨೮೪]।

ಘತೋ ಚ ಪಸಞ್ಞೇಹಿ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣೇಹಿ ಚ ಏಕತ್ತೇ ಪವತ್ತಾನಂ ನಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಏಕವಚನಾನಂ ಕಮೇನ ಯ, ಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಞ್ಞಾಯ ಕತಂ, ಕಞ್ಞಾಹಿ ಕತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಘತೋಪಿ ಯಾಆದೇಸೋ ದಿಸ್ಸತಿ। "ತೇ ಚ ತತ್ಥ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ, ತಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಛಾಯಯಾ" [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೧೮೨] ತಿ ಚ "ಸಮನ್ತಾ ಪರಿವಾರಿಂಸು, ತಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಛಾಯಯಾ" [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೧೮೯] ತಿ ಚ ಪಾಳಿ, ತಥಾ "ಸಕ್ಖರೋಪಮಯಾ ವದೇ" [ಸಚ್ಚಸಙ್ಖೇಪ ೧೭೬ ಗಾಥಾ], "ಬಾಲದಾರಕಲೀಲಯಾ"ತಿ [ವಿಭಾವಿನೀ ೧೫೪] ಚ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಘಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ।

೮೬. ಸ್ಮಾಹಿಸ್ಮಿಂನಂ ಮ್ಹಾಭಿಮ್ಹಿ ವಾ [ಕ॰ ೯೯; ರೂ॰ ೮೧]।

ತೇಸಂ ಕಮೇನ ಮ್ಹಾ, ಭಿ, ಮ್ಹಿ ಹೋನ್ತಿ ವಾ। ಏತೇ ಆದೇಸಾ ಗಾಥಾಸು ಬಹುಲಂ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಕಞ್ಞಾಹಿ ಕತಂ, ಕಞ್ಞಾಭಿ ಕತಂ।

ಸಮ್ಪದಾನೇ ಚತುತ್ಥೀ, ಕಞ್ಞಾಯ ದೇತಿ, ಕಞ್ಞಾನಂ ದೇತಿ, ಕಞ್ಞಾಯ ಆಭತಂ ವತ್ಥಂ, ಕಞ್ಞಾನಂ ಆಭತಂ ವತ್ಥಂ।

ಅಪಾದಾನೇ ಪಞ್ಚಮೀ, ಕಞ್ಞಾಯ ಅಪೇತಿ, ಕಞ್ಞಮ್ಹಾ ಅಪೇತಿರಸ್ಸತ್ತಂ, ಕಞ್ಞಾಹಿ ಕಞ್ಞಾಭಿ ಅಪೇತಿ।

ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಛಟ್ಠೀ, ಕಞ್ಞಾಯ ಸನ್ತಕಂ, ಕಞ್ಞಾನಂ ಸನ್ತಕಂ।

ಓಕಾಸೇ ಸತ್ತಮೀ, ಕಞ್ಞಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ।

೮೭. ಯಂ [ಕ॰ ೧೧೬; ರೂ॰ ೧೮೦; ನೀ॰ ೪೪೩]।

ಘತೋ ಚ ಪಸಞ್ಞೇಹಿ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣೇಹಿ ಚ ಸ್ಮಿಂನೋ ಯಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಕಞ್ಞಾಯಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಕಞ್ಞಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ, ಕಞ್ಞಾಸು ತಿಟ್ಠತಿ।

ಸದ್ಧಾ ಮೇಧಾ ಪಞ್ಞಾ ವಿಜ್ಜಾ, ಚಿನ್ತಾ ಮನ್ತಾ ವೀಣಾ ತಣ್ಹಾ।

ಇಚ್ಛಾ ಮುಚ್ಛಾ ಏಜಾ ಮಾಯಾ, ಮೇತ್ತಾ ಮತ್ತಾ ಸಿಕ್ಖಾ ಭಿಕ್ಖಾ।

ಜಙ್ಘಾ ಗೀವಾ ಜಿವ್ಹಾ ವಾಚಾ, ಛಾಯಾ ಆಸಾ ಗಙ್ಗಾನಾವಾ।

ಗಾಥಾ ಸೇನಾ ಲೇಖಾ ಸಾಖಾ, ಮಾಲಾ ವೇಲಾ ಪೂಜಾ ಖಿಡ್ಡಾ।

ಪಿಪಾಸಾ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ, ಚೇತನಾ ತಸಿಣಾಪಜಾ।

ದೇವತಾ ವಟ್ಟಕಾ ಗೋಧಾ, ಬಲಾಕಾ ಪರಿಸಾ ಸಭಾ।

ಊಕಾ ಸೇಫಾಲಿಕಾ ಲಙ್ಕಾ, ಸಲಾಕಾ ವಾಲಿಕಾ ಸಿಖಾ।

ವಿಸಾಖಾ ವಿಸಿಖಾ ಸಾಖಾ, ಗಚ್ಛಾ ವಞ್ಝಾ ಜಟಾ ಘಟಾ।

ಜೇಟ್ಠಾ ಸೋಣ್ಡಾ ವಿತಣ್ಡಾ ಚ, ವರುಣಾ ವನಿತಾ ಲತಾ।

ಕಥಾ ನಿದ್ದಾ ಸುಧಾ ರಾಧಾ, ವಾಸನಾ ಸೀಸಪಾ ಪಪಾ।

ಪಭಾ ಸೀಮಾ ಖಮಾ ಜಾಯಾ, ಖತ್ತಿಯಾ ಸಕ್ಖರಾ ಸುರಾ।

ದೋಲಾ ತುಲಾ ಸಿಲಾ ಲೀಲಾ, ಲಾಲೇ'ಲಾ ಮೇಖಲಾ ಕಲಾ।

ವಳವಾ' ಲಮ್ಬುಸಾ ಮೂಸಾ, ಮಞ್ಜೂಸಾ ಸುಲಸಾ ದಿಸಾ।

ನಾಸಾ ಜುಣ್ಹಾ ಗುಹಾ ಈಹಾ, ಲಸಿಕಾ ವಸುಧಾದಯೋ।

೮೮. ನಮ್ಬಾದೀಹಿ [ನಮ್ಬಾದೀಹಿ (ಬಹೂಸು)]।

ಗಸಞ್ಞೇಹಿ ಅಮ್ಬ, ಅನ್ನ, ಅಮ್ಮಇಚ್ಚೇತೇಹಿ ಗಸ್ಸ ಏ ನ ಹೋತಿ।

೮೯. ರಸ್ಸೋ ವಾ।

ಅಮ್ಬಾದೀನಂ ರಸ್ಸೋ ಹೋತಿ ವಾ ಗೇ ಪರೇ।

ಭೋತಿ ಅಮ್ಬ, ಭೋತಿ ಅಮ್ಬಾ, ಭೋತಿ ಅನ್ನ, ಭೋತಿ ಅನ್ನಾ, ಭೋತಿ ಅಮ್ಮ, ಭೋತಿ ಅಮ್ಮಾ, ಸೇಸಂ ಕಞ್ಞಾಸಮಂ।

ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

೯೦. ತಿ ಸಭಾಪರಿಸಾಯ।

ಸಭಾಪರಿಸಾಹಿ ಸ್ಮಿಂನೋತಿ ಹೋತಿ। 'ಘೋ ಸ್ಸಂಸ್ಸಾಸ್ಸಾಯ ತೀಸೂ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ತಿಮ್ಹಿ ರಸ್ಸೋ।

ಸಭತಿ, ಸಭಾಯ, ಸಭಾಯಂ, ಸಭಾಸು, ಪರಿಸತಿ, ಪರಿಸಾಯ, ಪರಿಸಾಯಂ, ಪರಿಸಾಸು, ತಮದ್ದಸ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ, ನಿಸಿನ್ನಂ ಸಮ್ಹಿ ಪರಿಸತಿ, ಇತಿ ಭಗವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಪರಿಸತಿ ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣಂ ಕಾಯಂ ವಿವರಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫೯]।

ನನ್ದಮಾತಾ, ರಾಜಧೀತಾಇಚ್ಚಾದೀಸು 'ಘಬ್ರಹ್ಮಾದಿತ್ವೇ'ತಿ ಘಸ್ಸ ಏತ್ತಂ।

ಅಚ್ಛರಿಯಂ ನನ್ದಮಾತೇ, ಅಬ್ಭುತಂ ನನ್ದಮಾತೇ [ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೫೩], ಭೋತಿ ದೇವಧೀತೇ, ಭೋತಿ ಸಕ್ಯಧೀತರೇ- ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸಮಾಸೇ ಸ್ಯಾದೀಸು ಆರತ್ತಂ ರಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ। ಲ್ತುಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ಪನ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ತೀಸು ಲಿಙ್ಗೇಸು ಸಮಾನರೂಪಾ ಹೋನ್ತಿ, "ಅತ್ಥಧಮ್ಮಂ ಪರಿಪುಚ್ಛಿತಾ ಚ ಉಗ್ಗಹೇತಾ ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸೋತಾ ಚ ಪಯಿರೂಪಾಸಿತಾ ಚಾ"ತಿ ಥೇರೀಪಾಳಿ। ತಥಾ ಕ್ವಚಿ ಗಚ್ಛನ್ತಾದಿಸದ್ದಾಪಿ। ತಮೋಖನ್ಧಂ ಪದಾಲಯಂ, ಏವಂ ದುಬ್ಭಾಸಿತಂ ಭಣಂ ಇಚ್ಚಾದಿ-ತತ್ಥ ಪದಾಲಯನ್ತಿ ಪದಾಲಯನ್ತೀ, ಭಣನ್ತಿ ಭಣನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವೀಸಾ, ತಿಂಸಾ, ಚತ್ತಾಲೀಸಾ, ಪಞ್ಞಾಸಾ ಇಚ್ಚೇತೇ ಸಙ್ಖ್ಯಾರಾಸಿಮ್ಹಿ ಆಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಆಕಾರನ್ತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಇಕಾರನ್ತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

'ಗಸೀನ'ನ್ತಿ ಸಿಲೋಪೋ। ರತ್ತಿ ತಿಟ್ಠತಿ, ರತ್ತಿಯೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

'ಜನ್ತುಹೇತ್ವ'ದಿಸುತ್ತೇನ ಯೋಲೋಪೇ -

೯೧. ಯೋಲೋಪನೀಸು ದೀಘೋ [ಕ॰ ೮೮; ರೂ॰ ೧೪೭; ನೀ॰ ೨೪೫]।

ತಿಲಿಙ್ಗೇ ಯೋನಂ ಲೋಪೇ ಚ ನಿಆದೇಸೇ ಚ ರಸ್ಸಾನಂ ದೀಘೋ ಹೋತಿ।

ರತ್ತೀ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

೯೨. ಯೇ ಪಸ್ಸಿವಣ್ಣಸ್ಸ।

ವಿಭತ್ತಿಭೂತೇ ವಿಭತ್ತಾದೇಸಭೂತೇ ಚ ಯಕಾರೇ ಪರೇ ಪಸಞ್ಞಸ್ಸ ಇವಣ್ಣಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ। ಗಾಥಾಸುಯೇವ ಇದಂ ವಿಧಾನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ರತ್ಯೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ [ರೂ॰ ೮೪ ಪಿಟ್ಠೇ] -ಸನ್ಧಿವಸೇನ ಆದಿತಕಾರಲೋಪೋ।

೯೩. ಅಯುನಂ ವಾ ದೀಘೋ [ಕ॰ ೮೮; ರೂ॰ ೧೪೭; ನೀ॰ ೨೪೫]।

ಗೇ ಪರೇ ತಿಲಿಙ್ಗೇ ಅಇಉನಂ ದೀಘೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಹೇ ರತ್ತೀ, ಹೇ ರತ್ತಿ। ಬಹುವಚನೇ ಹೇ ರತ್ತೀ, ಹೇ ರತ್ತಿಯೋ, ಹೇ ರತ್ಯೋ।

ಅಂವಚನೇ 'ಪರೋ ಕ್ವಚೀ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಪರಸರೇ ಲುತ್ತೇ ನಿಗ್ಗಹೀತಂ ಪುಬ್ಬೇ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣೇಸು ತಿಟ್ಠತಿ।

ರತ್ತಿಂ, ತಥಾ ಇತ್ಥಿಂ, ಧೇನುಂ, ವಧುಂ, ಅಗ್ಗಿಂ, ದಣ್ಡಿಂ, ಭಿಕ್ಖುಂ, ಸಯಮ್ಭುಂ ಇತಿ। ರತ್ತಿಯಂ, 'ಬುಜ್ಝಸ್ಸು ಜಿನಬೋಧಿಯ'ನ್ತಿ ಪಾಳಿ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೧೮೨], ರತ್ತಿನಂ ವಾ, 'ಯಾವನ್ತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸತ್ಥಂ, ಗುಯ್ಹಂ ಜಾನನ್ತಿ ಮನ್ತಿನ'ನ್ತಿಪಾಳಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೩೩೫]।

ರತ್ತೀ, ರತ್ತಿಯೋ, ರತ್ಯೋ-'ಘಪತೇಕಸ್ಮಿಂ ನಾದೀನಂ ಯಯಾ'ತಿ ನಾದೀನಂ ಯಾ ಹೋತಿ, ರತ್ತಿಯಾ, ಯಕಾರೇ ಪರೇ ಇವಣ್ಣಲೋಪೋ, ರತ್ಯಾ।

೯೪. ಸುನಂಹಿಸು [ಕ॰ ೮೯; ರೂ॰ ೮೭; ನೀ॰ ೨೪೬]।

ಸು, ನಂ, ಹಿಸು ರಸ್ಸಾನಂ ದೀಘೋ ಹೋತಿ।

ರತ್ತೀಹಿ, ರತ್ತೀಭಿ, ರತ್ತಿಯಾ, ರತ್ಯಾ, ರತ್ತೀನಂ, ರತ್ತಿಯಾ, ರತ್ಯಾ, ರತ್ತೀಹಿ, ರತ್ತೀಭಿ, ರತ್ತಿಯಾ, ರತ್ಯಾ, ರತ್ತೀನಂ, ರತ್ತಿಯಾ, ರತ್ಯಾ, ರತ್ತಿಯಂ, ರತ್ಯಂ, ರತ್ತೀಸು।

ಏತ್ಥ ಗರೂ ಸು, ನಂ, ಹಿಸು ದೀಘತ್ತಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ಗಾಥಾಸು ಯುಜ್ಜತಿ।

ಪತ್ತಿ ಯುತ್ತಿ ವುತ್ತಿ ಕಿತ್ತಿ, ಮುತ್ತಿ ತಿತ್ತಿ ಖನ್ತಿ ಕನ್ತಿ।

ಸನ್ತಿ ತನ್ತಿ ಸಿದ್ಧಿ ಸುದ್ಧಿ, ಇದ್ಧಿ ವುದ್ಧಿ ಬುದ್ಧಿ ಬೋಧಿ।

ಭೂಮಿ ಜಾತಿ ಪೀತಿ ಸುತಿ, ನನ್ದಿ ಸನ್ಧಿ ಸಾಣಿ ಕೋಟಿ।

ದಿಟ್ಠಿ ವುಡ್ಢಿ ತುಟ್ಠಿ ಯಟ್ಠಿ, ಪಾಳಿ ಆಳಿ ನಾಳಿ ಕೇಳಿ।

ಸತಿ ಮತಿ ಗತಿ ಮುತಿ, ಧೀತಿ ಯುವತಿ ವಿಕತಿ।

ರತಿ ರುಚಿ ರಸ್ಮಿ ಅಸನಿ ವಸನಿ ಓಸಧಿ ಅಙ್ಗುಲಿ ಧೂಲಿ ದುದ್ರಭಿ

ದೋಣಿ ಅಟವಿ ಛವಿಆದಯೋ ರತ್ತಾದಿ।

ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

೯೫. ರತ್ತಾದೀಹಿ ಟೋ ಸ್ಮಿಂನೋ [ಕ॰ ೬೯; ರೂ॰ ೧೮೬; ನೀ॰ ೨೧೮, ೨೧೯; ರತ್ಯಾದೀಹಿ ಟೋ ಸ್ಮಿನೋ (ಬಹೂಸು) ರತ್ಯಾದೀಹಿ (ಕತ್ಥಚಿ)]।

ರತ್ತಿಸದ್ದ, ಆದಿಸದ್ದೇಹಿ ಸ್ಮಿಂನೋ ಟೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ದಿವಾ ಚ ರತ್ತೋ ಚ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೨; ಜಾ॰ ೧.೯.೯೨], ಆದೋ, ಆದಿಮ್ಹಿ, ಪಾದಾದೋ, ಪಾದಾದಿಮ್ಹಿ, ಗಾಥಾದೋ, ಗಾಥಾದಿಮ್ಹಿ-ಆದಿಸದ್ದೋ ಪನ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೋಯೇವ, ರತ್ತಿಂ ಭೋಜನಂ ಭುಞ್ಜತಿ, ಆದಿಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಆಧಾರತ್ಥೇ ದುತಿಯಾವ, ರತ್ಯೋ ಅಮೋಘಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೦೫], ತಿಣಲತಾನಿ ಓಸಧ್ಯೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೭೪], ತತೋ ರತ್ಯಾ ವಿವಸಾನೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೮೯], ನ ಜಚ್ಚಾ ವಸಲೋ ಹೋತಿ, ನ ಜಚ್ಚಾ ಹೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೪೨] -ಜಚ್ಚಾತಿ ಜಾತಿಯಾ, ನ ನಿಕತ್ಯಾ ಸುಖಮೇಧತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧.೩೮], ಖನ್ತ್ಯಾ ಭಿಯ್ಯೋ ನ ವಿಜ್ಜತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೦]।

ನಾಞ್ಞತ್ರ ಬೋಜ್ಝಾ ತಪಸಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೯೮], ಯಥೇವ ಖಲತೀ ಭೂಮ್ಯಾ, ಭೂಮ್ಯಾಯೇವ ಪತಿಟ್ಠತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೫೨೨], ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಮಾತಿ, ಪಿತಿಸದ್ದಾ ನಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಮತ್ಯಾ, ಪೇತ್ಯಾತಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ಮತ್ಯಾ ಚ ಪೇತ್ಯಾ ಚ ಏತಂ ಜಾನಾಮಿಮಾತಿತೋ ಪಿತಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ಮತ್ಯಾ ಚ ಪೇತ್ಯಾ ಚ ಕತಂ ಸುಸಾಧು [ಜಾ॰ ೨.೧೮.೬೧] -ಕತನ್ತಿ ಕತಂ ನಾಮಂ, ಸುಸಾಧೂತಿ ಅತಿಸುನ್ದರಂ। 'ಅನುಞ್ಞಾತೋ ಅಹಂ ಮತ್ಯಾ, ಸಞ್ಚತ್ತೋ ಪಿತರಾ ಅಹ'ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೯] ಪಾಳಿಪದಾನಿ। 'ಮಾತೀನಂ ದೋಹಳೋ ನಾಮ ಜನಿನ್ದ ವುಚ್ಚತೀ' [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೪೭] ತಿ ಚ ಪಾಳಿ, ವೀಸತಿ, ತಿಂಸತಿ, ಸಟ್ಠಿ, ಸತ್ತತಿ, ಅಸೀತಿ, ನವುತಿ, ಕೋಟಿ, ಪಕೋಟಿ ಇಚ್ಚೇತೇ ಸಙ್ಖ್ಯಾರಾಸಿಮ್ಹಿ ಆಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಇಕಾರನ್ತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಈಕಾರನ್ತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

೯೬. ಸಿಮ್ಹಿ ನಾನಪುಂಸಕಸ್ಸ [ಕ॰ ೮೫; ರೂ॰ ೧೫೦; ನೀ॰ ೨೩೯ ಮೋಗ-ದು॰ ೬೬; ಸಿಸ್ಮಿಂ (ಬಹೂಸು)]।

ಸಿಮ್ಹಿ ಪರೇ ಅನಪುಂಸಕಸ್ಸ ಪುಮಿತ್ಥೀನಂ ದೀಘಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ ನ ಹೋತಿ।

ಇತ್ಥೀ ತಿಟ್ಠತಿ, ಇತ್ಥೀ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

೯೭. ಏಕವಚನಯೋಸ್ವಘೋನಂ [ಕ॰ ೮೪; ರೂ॰ ೧೪೪; ನೀ॰ ೨೩೭, ೨೩೮]।

ಘೋ ಚ ಓ ಚ ಘೋ, ನ ಘೋ ಅಘೋ। ಏಕವಚನೇಸು ಚ ಯೋಸು ಚ ಪರೇಸು ಘ, ಓವಜ್ಜಿತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ದೀಘಾನಂ ರಸ್ಸೋ ಹೋತಿ।

ಇತ್ಥಿಯೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಇತ್ಥ್ಯೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

೯೮. ಗೇ ವಾ [ಕ॰ ೨೪೫, ೨೪೬; ರೂ॰ ೧೫೨, ೭೩; ನೀ॰ ೪೭೬-೯]।

ಗೇ ಪರೇ ಘ, ಓವಜ್ಜಿತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ದೀಘಾನಂ ರಸ್ಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಭೋತಿ ಇತ್ಥಿ, ಭೋತಿ ಇತ್ಥೀ, ಭೋತಿಯೋ ಇತ್ಥೀ, ಭೋತಿಯೋ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಭೋತಿಯೋ ಇತ್ಥ್ಯೋ, ಇತ್ಥಿಂ ಪಸ್ಸತಿ।

೯೯. ಯಂ ಪೀತೋ [ಕ॰ ೨೨೩; ರೂ॰ ೧೮೮; ನೀ॰ ೪೫೦]।

ಯೋ ಪಸಞ್ಞೋ ಈಕಾರೋ, ತತೋ ಅಂವಚನಸ್ಸ ಯಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಇತ್ಥಿಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಏತ್ಥ ಚ ಯನ್ತಿ ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ “ಬುಜ್ಝಸ್ಸು ಜಿನಬೋಧಿಯ”ನ್ತಿ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೧೮೨] ಸಿಜ್ಝತಿ। ಇತ್ಥೀ ಪಸ್ಸತಿ, ಇತ್ಥಿಯೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಇಥ್ಯೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಇತ್ಥಿಯಾ, ಇಥ್ಯಾ, ಇತ್ಥೀಹಿ, ಇತ್ಥೀಭಿ, ಇತ್ಥಿಯಾ, ಇಥ್ಯಾ, ಇತ್ಥೀನಂ, ಇತ್ಥಿಯಾ, ಇತ್ಥಿಮ್ಹಾ, ಇಥ್ಯಾ, ಇತ್ಥೀಹಿ, ಇತ್ಥೀಭಿ, ಇತ್ಥಿಯಾ, ಇಥ್ಯಾ, ಇತ್ಥೀನಂ, ಇತ್ಥಿಯಾ, ಇಥ್ಯಾ, ಇತ್ಥಿಯಂ, ಇಥ್ಯಂ, ಇತ್ಥಿಮ್ಹಿ, ಇತ್ಥೀಸು।

ನದೀ ಸನ್ದತಿ, ನದೀ ಸನ್ದನ್ತಿ, ನದಿಯೋ ಸನ್ದನ್ತಿ।

ಇವಣ್ಣಲೋಪೇ ಸನ್ಧಿಸುತ್ತೇನ ಯಕಾರೇ ಪರೇ ತವಗ್ಗಸ್ಸ ಚವಗ್ಗೋ, ಯಸ್ಸ ಚ ಪುಬ್ಬರೂಪಂ [ಕ॰ ೯೮; ರೂ॰ ೮೭ ಪಿಟ್ಠೇ; ನೀ॰ ೧೦೪; ೨೬೨-೩-೪]। ನಜ್ಜೋ ಸನ್ದನ್ತಿ [ಕ॰ ೯೮; ರೂ॰ ೮೭ ಪಿಟ್ಠೇ; ನೀ॰ ೧೦೪; ೨೬೨-೩-೪], ನಾದ್ಯೇಕವಚನೇಸು ನಜ್ಜಾ ಕತಂ, ನಜ್ಜಾ ದೇತಿ, ನಜ್ಜಾ ಅಪೇತಿ, ನಜ್ಜಾ ಸನ್ತಕಂ, ನಜ್ಜಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ನಜ್ಜಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸೇಸರೂಪಾನಿ ಇತ್ಥಿಸದಿಸಾನಿ।

ಏವಂ ಗಚ್ಛತೀ ಗಚ್ಛನ್ತೀ, ಸತೀ ಸನ್ತೀ, ಅಸತೀ ಅಸನ್ತೀ, ಮಹತೀ ಮಹನ್ತೀ, ಬ್ರಹ್ಮತೀ ಬ್ರನ್ತೀ, ಭೋತೀ ಭೋನ್ತೀ, ಭವಿಸ್ಸತೀ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ, ಗಮಿಸ್ಸತೀ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತೀ, ಗುಣವತೀ ಗುಣವನ್ತೀ, ಸೀಲವತೀ ಸೀಲವನ್ತೀ, ಸತಿಮತೀ ಸತಿಮನ್ತೀ, ಸಿರಿಮತೀ ಸಿರಿಮನ್ತೀ, ಕತವತೀ ಕತವನ್ತೀ, ಭುತ್ತಾವತೀ ಭುತ್ತಾವನ್ತೀ, ಸಬ್ಬಾವತೀ ಸಬ್ಬಾವನ್ತೀ, ಯಾವತೀ ಯಾವನ್ತೀ, ತಾವತೀ ತಾವನ್ತೀ। ಕಮ್ಹಿ ಆಗಮೇ ರಸ್ಸೋ, ಯಾವತಿಕಾ, ತಾವತಿಕಾ।

ಗಾವೀ, ಯಕ್ಖೀ, ಯಕ್ಖಿನೀ, ಆರಾಮಿಕಿನೀ, ದಣ್ಡಪಾಣಿನೀ, ದಣ್ಡಿನೀ, ಭಿಕ್ಖುನೀ, ಪರಚಿತ್ತವಿದುನೀ, ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿನೀ, ಘರಣೀ, ಪೋಕ್ಖರಣೀ, ಆಚರಿನೀ, ಮಾತುಲಾನೀ, ಗಹಪತಾನೀ ಇಚ್ಚಾದಯೋ। ನದಾದಿ।

ವಿಸೇಸವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

೧೦೦. **ನಜ್ಜಾ ಯೋಸ್ವಾಮ** [ನೀ॰ ೨೬೨]।

ಯೋಸು ಪರೇಸು ನದಿಯಾ ಅನ್ತೇ ಆಮಆಗಮೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ನಜ್ಜಾಯೋ ಸನ್ದನ್ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೨೪], ನಜ್ಜಾಯೋ ಸುಪತಿತ್ಥಾಯೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೪೧೪] ತಿ ಪಾಳಿ, ನಿಮಿಜಾತಕೇ ಪನ ನಜ್ಜೋನುಪರಿಯಾಯತಿ, ನಾನಾಪುಪ್ಫದುಮಾಯುತಾತಿ ಚ ನಜ್ಜೋ ಚಾನುಪರಿಯಾತೀತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೩೭] ಚ ಪಾಳಿ, ತತ್ಥ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸಿಸ್ಸ ಓತ್ತಂ।

ಉಟ್ಠೇಹಿ ರೇವತೇ ಸುಪಾಪಕಮ್ಮೇ [ವಿ॰ ವ॰ ೮೬೩], ದಾಸಾ ಚ ದಾಸ್ಯೋ ಚ, ಅನುಜೀವಿನೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೧೦೧], ಬಾರಾಣಸ್ಯಂ ಮಹಾರಾಜ, ಕಾಕರಾಜಾ ನಿವಾಸಕೋ [ಜಾ॰ ೧.೩.೧೨೪], ಬಾರಾಣಸ್ಯಂ ಅಹು ರಾಜಾ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೧೭೮], ರಞ್ಞೋ ಮನೋ ಉಮ್ಮಾದನ್ತ್ಯಾ ನಿವಿಟ್ಠೋ, ಉಮ್ಮಾದನ್ತ್ಯಾ ರಮಿತ್ವಾನ, ಸಿವಿರಾಜಾ ತತೋ ಸಿಯಂ [ಜಾ॰ ೨.೧೮.೭೦], ದಾರಕೇವ ಅಹಂ ನೇಸ್ಸಂ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾ ಪರಿಚಾರಕೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೧೧]। ತಥಾ ಯೋಸು ಪೋಕ್ಖರಞ್ಞೋ। ನಾದೀಸು ಪಥಬ್ಯಾ, ಪುಥಬ್ಯಾ, ಪೋಕ್ಖರಞ್ಞಾ। ಸ್ಮಿಂಮ್ಹಿ ಪಥಬ್ಯಾ, ಪಥಬ್ಯಂ, ಪುಥಬ್ಯಾ, ಪುಥಬ್ಯಂ, ಪೋಕ್ಖರಞ್ಞಾ, ಪೋಕ್ಖರಞ್ಞಂ, ವೇತ್ರಞ್ಞಾ, ವೇತ್ರಞ್ಞಂ [ವೇ ತ್ರರಞ್ಞಾ, (ನಿಸ್ಸಯ)] ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಈಕಾರನ್ತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಉಕಾರನ್ತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

ಸಿಲೋಪೋ, ಧೇನು ಗಚ್ಛತಿ, ಧೇನುಯೋ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಯೋಲೋಪೇ ದೀಘೋ, ಧೇನೂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಭೋತಿ ಧೇನು, ಭೋತಿ ಧೇನೂ, ಭೋತಿಯೋ ಧೇನುಯೋ, ಭೋತಿಯೋ ಧೇನೂ, ಧೇನುಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಧೇನುಯೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಧೇನೂ ಪಸ್ಸತಿ, ಧೇನುಯಾ, ಧೇನೂಹಿ, ಧೇನೂಭಿ, ಧೇನುಯಾ, ಧೇನೂನಂ, ಧೇನುಯಾ, ಧೇನುಮ್ಹಾ, ಧೇನೂಹಿ, ಧೇನೂಭಿ, ಧೇನುಯಾ, ಧೇನೂನಂ, ಧೇನುಯಾ, ಧೇನುಯಂ, ಧೇನುಮ್ಹಿ, ಧೇನೂಸು।

ಏವಂ ಯಾಗು, ಕಾಸು, ದದ್ದು, ಕಣ್ಡು, ಕಚ್ಛು, ರಜ್ಜು, ಕರೇಣು, ಪಿಯಙ್ಗು, ಸಸ್ಸು ಇಚ್ಚಾದಯೋ। ಧೇನ್ವಾದಿ।

ಧಾತುಸದ್ದೋ ಪನ ಪಾಳಿನಯೇ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೋ, ಸದ್ದಸತ್ಥನಯೇ ಪುಮಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೋ।

ಮಾತು, ಧೀತು, ದುಹಿತುಸದ್ದಾ ಇತ್ಥಿ ಲಿಙ್ಗಾ, ತೇಸಂ ರೂಪಂ ಪಿತಾದಿಗಣೇ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ।

ಉಕಾರನ್ತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಊಕಾರನ್ತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

ವಧೂ ಗಚ್ಛತಿ, ವಧೂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಯೋಸು ರಸ್ಸೋ, ವಧುಯೋ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಭೋತಿ ವಧು, ಭೋತಿ ವಧೂ, ಭೋತಿಯೋ ವಧೂ, ವಧುಯೋ, ವಧುಂ, ವಧೂ, ವಧುಯೋ, ವಧುಯಾ, ವಧೂಹಿ, ವಧೂಭಿ, ವಧುಯಾ, ವಧೂನಂ, ವಧುಯಾ, ವಧುಮ್ಹಾ, ವಧೂಹಿ, ವಧೂಭಿ, ವಧುಯಾ, ವಧೂನಂ, ವಧುಯಾ, ವಧುಯಂ, ವಧೂಸು। ಏವಂ ಜಮ್ಬೂ, ಸರಭೂ, ಸುತನೂ, ನಾಗನಾಸೂರೂ, ಸಂಹಿತೋರೂ, ವಾಮೋರೂ, ಲಕ್ಖಣೂರೂ, ಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧೂ, ಭೂ, ಚಮೂ ಇಚ್ಚಾದಯೋ। ವಧಾದಿ।

ಸಾಹಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಮನುಸ್ಸತ್ತಂ, ವದಞ್ಞೂ ವೀತಮಚ್ಛರಾತಿ [ವಿ॰ ವ॰ ೬೩೪] ಚ ಕೋಧನಾ ಅಕತಞ್ಞೂ ಚಾತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧.೬೩] ಚ ಪಾಳಿಯೋ, ತಸ್ಮಾ ನೀಪಚ್ಚಯಂ ವಿನಾಪಿ ಕ್ವಚಿ ಊಕಾರನ್ತಕಿತಕಸದ್ದಾ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾ ಭವನ್ತಿ।

ಊಕಾರನ್ತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಓಕಾರನ್ತರಾಸಿ

ಗೋಸದ್ದೋ ದ್ವಿಲಿಙ್ಗೋ। ತಸ್ಸ ರೂಪಾನಿ ಕಾನಿಚಿ ದ್ವಿಯತ್ಥವಸೇನ ಇತ್ಥಿಯಮ್ಪಿ ವತ್ತನ್ತಿ ಪುಮೇಪಿ ವತ್ತನ್ತಿ ಮಿಸ್ಸಕೇಪಿ ವತ್ತನ್ತಿ, ಕಾನಿಚಿ ಇತ್ಥಿಯಂ ಕಾನಿಚಿ ಪುಮೇ। ಇಧ ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿ ಯಾನಿ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ದೀಪಿಯನ್ತೇ।

ಸಿಲೋಪೋ, ಗೋಗಚ್ಛತಿ-ಏತ್ಥ ಚ ಗೋತಿ ಅಭಿನ್ನಸದ್ದಲಿಙ್ಗತ್ತಾ ಗೋಣೋತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ಗಾವೀತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

೧೦೧. **ಗೋಸ್ಸಾಗಸಿಹಿನಂಸು ಗಾವಗವಾ** [ಕ॰ ೭೩-೫; ರೂ॰ ೧೬೯, ೧೭೦, ೧೭೪; ನೀ॰ ೨೨೪]।

ಗ, ಸಿ, ಹಿ, ನಂವಜ್ಜಿತಾಸು ವಿಭತ್ತೀಸು ಗೋಸದ್ದಸ್ಸ ಗಾವ, ಗವಾದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ।

೧೦೨. **ಉಭಗೋಹಿ ಟೋ** [ಕ॰ ೨೦೫; ರೂ॰ ೧೭೦; ನೀ॰ ೪೨೧]।

ಉಭ, ಗೋಹಿ ಯೋನಂ ಟೋ ಹೋತಿ।

ಗಾವೋ, ಗವೋ, ಹೇ ಗೋ, ಹೇ ಗಾವೋ, ಹೇ ಗವೋ, ಗಾವಂ, ಗವಂ।

೧೦೩. ಗಾವುಮ್ಹಿ [ಕ॰ ೭೬; ರೂ ೧೭೧, ೨೨೬]।

ಅಂಮ್ಹಿ ಗೋಸ್ಸ ಗಾವು ಹೋತಿ ವಾ।

ಗಾವುಂ, ಗಾವೋ, ಗವೋ, ಗಾವೇನ, ಗವೇನ।

೧೦೪. ನಾಸ್ಸಾ।

ಗೋಸ್ಸ ಗಾವ, ಗವಾದೇಸತೋ ನಾವಚನಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ ವಾ।

ಗಾವಾ, ಗವಾ, ಗೋಹಿ, ಗೋಭಿ, ಗಾವಸ್ಸ, ಗವಸ್ಸ।

೧೦೫. ಗವಂ ಸೇನ।

ಸೇನ ಸಹ ಗೋಸ್ಸ ಗವಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಗವಂ, ಗೋನಂ।

೧೦೬. ಗುನ್ನಞ್ಚ ನಂನಾ [ಕ॰ ೮೧; ರೂ॰ ೧೭೨; ನೀ॰ ೨೩೦]।

ನಂನಾ ಸಹ ಗೋಸ್ಸ ಗುನ್ನಞ್ಚ ಹೋತಿ ಗವಞ್ಚ।

ಗುನ್ನಂ, ಗವಂ, ಗಾವಸ್ಮಾ, ಗವಸ್ಮಾ, ಗಾವಮ್ಹಾ, ಗವಮ್ಹಾ, ಗಾವಾ, ಗವಾ, ಗೋಹಿ, ಗೋಭಿ, ಗಾವಸ್ಸ, ಗವಸ್ಸ, ಗವಂ, ಗೋನಂ, ಗುನ್ನಂ, ಗವಂ, ಗಾವಸ್ಮಿಂ, ಗಾವಮ್ಹಿ, ಗಾವೇ, ಗವಸ್ಮಿಂ, ಗವಮ್ಹಿ, ಗವೇ, ಗೋಸು, ಗಾವೇಸು, ಗವೇಸು।

ಯೋಸು ಗಾವ, ಗವಾದೇಸೇ ಕತೇ ಅತೋ ಯೋನಂ ಟಾ, ಟೇ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ಉಸಭಾ ರುಕ್ಖಾ ಗಾವಿಯೋ ಗವಾ ಚ [ಜಾ॰ ೧.೧.೭೭]। ಬಲಗವಾ ದಮ್ಮಗವಾ ವಾ ಗಙ್ಗಾಯ ಪಾರಂ ಅಗಮಿಂಸು। ಅಥಾಪರೇ ಪತಾರೇಸಿ ಬಲಗಾವೇ ದಮ್ಮಗಾವೇ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫೨ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)] ತಿ ಪಾಳಿಪದಾನಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಗಾವೋ ನೋ ಪರಮಾ ಮಿತ್ತಾ, ಯಾಸು ಜಾಯನ್ತಿ ಓಸಧಾ [ಸು॰ ನಿ॰ ೨೯೮] ತಿ ಚ, ಗವಾ ಖೀರಂ, ಖೀರಮ್ಹಾ ದಧಿ, ದಧಿಮ್ಹಾ ನವನೀತಂ, ನವನೀತಮ್ಹಾ ಸಪ್ಪಿ, ಸಪ್ಪಿಮ್ಹಾ ಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡೋತಿ ಚ ಇತ್ಥಿಯಂ ವತ್ತನ್ತಿ। ಗಾವಿಯೋ ಗವಾತಿ ಚ ಬಲಗವಾ ದಮ್ಮಗವಾ ಬಲಗವೇ ದಮ್ಮಗವೇತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫೧] ಚ ಗಾವುಂ ವಾ ತೇ ದಮ್ಮಿ ಗಾವಿಂ ವಾ ತೇ ದಮ್ಮೀತಿ ಚ ಗವಂವ ಸಿಙ್ಗಿನೋ ಸಿಙ್ಗನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೨.೩೯] ಚ ಪುಮೇ ಭವನ್ತಿ। ಅತಿತ್ಥೇನೇವ ಗಾವೋ ಪತಾರೇಸಿ, ಅಥ ಖೋ ತಾ ಗಾವೋ ಮಜ್ಝೇ ಗಙ್ಗಾಯ ಅನಯಬ್ಯಸನಂ ಆಪಜ್ಜಿಂಸೂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫೦] ತಿ ಚ ಅನ್ನದಾ ಬಲದಾ ಚೇತಾ, ವಣ್ಣದಾ ಸುಖದಾ ಚ ತಾ, ಏತಮತ್ಥವಸಂ ಞತ್ವಾ, ನಾಸ್ಸು ಗಾವೋ ಹನಿಂಸು ತೇತಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೨೯೮] ಚ ಭದ್ದವಸೇನ ಇತ್ಥಿಯಂ ಅತ್ಥವಸೇನ ಮಿಸ್ಸಕೇ ವತ್ತನ್ತಿ। ಗುನ್ನಂ ಚೇ ತರಮಾನಾನಂ, ಗವಂ ಚೇ ತರಮಾನಾನಂ, ಉಜುಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪುಙ್ಗವೋ, ಸಬ್ಬಾ ತಾ ಉಜುಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ [ಜಾ॰ ೧.೪.೧೩೫; ೨.೧೮.೧೦೪] ಚ ಮಿಸ್ಸಕೇ ಏವ। ಬಲಗವ, ದಮ್ಮಗವಸದ್ದಾ ಜರಗ್ಗವ, ಪುಙ್ಗವ, ಸಗವ, ಪರಗವ, ದಾರಗವಸದ್ದಾ ವಿಯ ಅಕಾರನ್ತಾ ಸಮಾಸಸದ್ದಾತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಮಿಸ್ಸಕಟ್ಠಾನೇಸು ಪನ ಇತ್ಥಿಬಹುಲತ್ತಾ ತಾ ಗಾವೋ ಏತಾ ಗಾವೋತಿಆದಿನಾ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಮೇವ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಇತಿ ಓಕಾರನ್ತರಾಸಿ।

ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

ಅಕಾರನ್ತ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಪುರಿಸಾದಿರಾಸಿ

ಅಥ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಾನಿ ದೀಪಿಯನ್ತೇ।

ಸತ್ತವಿಧಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಂ - ಅದನ್ತಂ, ಆದನ್ತಂ, ಇದನ್ತಂ, ಈದನ್ತಂ, ಉದನ್ತಂ, ಊದನ್ತಂ, ಓದನ್ತಂ।

೧೦೭. **ಸಿಸ್ಸೋ** [ಕ॰ ೧೦೪; ರೂ॰ ೬೬; ನೀ॰ ೨೭೨]।

ಅತೋ ಸಿಸ್ಸ ಓ ಹೋತಿ ಪುಮೇ।

ಪುರಿಸೋ ತಿಟ್ಠತಿ।

೧೦೮. **ಅತೋ ಯೋನಂ ಟಾಟೇ** [ಕ॰ ೧೦೭; ರೂ॰ ೬೯; ನೀ॰ ೨೭೫, ೨೭೭]।

ಅತೋ ಪಠಮಾಯೋನಂ ದುತಿಯಾಯೋನಞ್ಚ ಕಮೇನ ಟಾ, ಟೇ ಹೋನ್ತಿ ಪುಂ, ನಪುಂಸಕೇಸು। ಟಾನುಬನ್ಧೋ ಸಬ್ಬಾದೇಸತ್ಥೋ।

ಪುರಿಸಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

‘ಗಸೀನ’ನ್ತಿ ಸಿಲೋಪೋ, ಭೋ ಪುರಿಸ, ‘ಅಯುನಂ ವಾ ದೀಘೋ’ತಿ ದೀಘೋ, ಭೋ ಪುರಿಸಾ, ಭೋನ್ತೋ ಪುರಿಸಾ, ಪುರಿಸಂ, ಪುರಿಸೇ।

೧೦೯. **ಅತೇನ** [ಕ॰ ೧೦೩; ರೂ॰ ೭೯; ನೀ॰ ೨೭೧]।

ಅತೋ ನಾವಚನಸ್ಸ ಏನಾದೇಸೋ ಹೋತಿ ಪುಂ, ನಪುಂಸಕೇಸು।

ಪುರಿಸೇನ।

೧೧೦. **ಸುಹಿಸ್ವಸ್ಸೇ** [ಕ॰ ೧೦೧; ರೂ॰ ೮೦; ನೀ॰ ೬೮]।

ಸು, ಹಿಸು ಪರೇಸು ಅಸ್ಸ ಏ ಹೋತಿ ಪುಂ, ನಪುಂಸಕೇಸು।

ಪುರಿಸೇಹಿ, ಪುರಿಸೇಭಿ।

೧೧೧. **ಸುಉ ಸಸ್ಸ** [ಕ॰ ೬೧; ರೂ॰ ೮೬; ನೀ॰ ೨೦೮]।

ಸಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ಸಾಗಮೋ ಹೋತಿ। ಉಕಾರೋ ಉಚ್ಚಾರಣತ್ಥೋ, ಞಾನುಬನ್ಧೋ ಆದಿಮ್ಹೀತಿ ದೀಪನತ್ಥೋ।

ಪುರಿಸಸ್ಸ, ‘ಸುನಂಹಿಸೂ’ತಿ ದೀಘೋ। ಪುರಿಸಾನಂ, ಪುರಿಸಸ್ಮಾ, ಪುರಿಸಮ್ಹಾ।

೧೧೨. **ಸ್ಮಾಸ್ಮಿಂನಂ** [ಕ॰ ೧೦೮; ರೂ॰ ೯೦; ನೀ॰ ೨೭೬]।

ಅತೋ ಸ್ಮಾ, ಸ್ಮಿಂನಂ ಕಮೇನ ಟಾ, ಟೇ ಹೋನ್ತಿ ಪುಂ, ನಪುಂಸಕೇಸು।

ಪುರಿಸಾ, ಪುರಿಸೇಹಿ, ಪುರಿಸೇಭಿ, ಪುರಿಸಸ್ಸ, ಪುರಿಸಾನಂ, ಪುರಿಸಸ್ಮಿಂ, ಪುರಿಸಮ್ಹಿ, ಪುರಿಸೇ, ಪುರಿಸೇಸು।

ಏವಂ ಬುದ್ಧೋ, ಧಮ್ಮೋ, ಸಙ್ಘೋ, ಸಕ್ಕೋ, ದೇವೋ, ಸತ್ತೋ, ನರೋ, ಗೋಣೋ, ಪುಙ್ಗವೋ, ಜರಗ್ಗವೋ, ಸಗವೋ, ಪರಗವೋ, ರಾಜಗವೋ, ಮಾತುಗಾಮೋ, ಓರೋಧೋ, ದಾರೋಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿಸೇಸವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

೧೧೩. **ಕ್ವಚೇ ವಾ** [ನೀ॰ ೨೭೭]।

ಅತೋ ಸಿಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ಏ ಹೋತಿ ವಾ ಪುಂ, ನಪುಂಸಕೇಸು।

ಪುಮೇ ತಾವ -

ವನಪ್ಪಗುಮ್ಬೇ ಯಥ ಫುಸ್ಸಿತಗ್ಗೇ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೩; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೩೬], “ಕೇ ಗನ್ಧಬ್ಬೇ ರಕ್ಖಸೇ ಚ ನಾಗೇ, ಕೇ ಕಿಮ್ಪುರಿಸೇ ಚಾಪಿ ಮಾನುಸೇ। ಕೇ ಪಣ್ಡಿತೇ ಸಬ್ಬಕಾಮದದೇ। ದೀಘರತ್ತಂ ಭತ್ತಾ ಮೇ ಭವಿಸ್ಸತಿ” [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೫೨]। ನತ್ಥಿ ಅತ್ತಕಾರೇ ನತ್ಥಿ ಪರಕಾರೇ ನತ್ಥಿ ಪುರಿಸಕಾರೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೮], ಏಕೇ ಏಕತ್ಥೇ, ಸಮೇ ಸಮಭಾಗೇ, ನಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ [ಕಥಾ॰ ೧], ಕೇ ಛವೇ ಸಿಙ್ಗಾಲೇ, ಕೇ ಛವೇ ಪಾಥಿಕಪುತ್ತೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೯-೩೧] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನಪುಂಸಕೇ ಪನ -

ಭೋಗವತೀ ನಾಮ ಮನ್ದಿರೇ, ನಗರೇ ನಿಮ್ಮಿತೇ ಕಞ್ಚನಮಯೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೭೦] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ವನಪ್ಪಗುಮ್ಬೋ।

ಕ್ವಚೇತಿ ಕಿಂ? ಪುರಿಸೋ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಪಠಮಾಯೋನಞ್ಚ ಕ್ವಚಿ ಟೇ ಹೋತಿ। ಬಾಲೇ ಚ ಪಣ್ಡಿತೇ ಚ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರಿಸ್ಸನ್ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೮], ಕ್ವಚಿ ಯೋನಂ ಪಕತಿ ಹೋತಿ, ವನೇ ವಾಳಮಿಗಾ ಚೇವ, ಅಚ್ಛಕೋಕತರಚ್ಛಯೋ, ಬಹೂಹಿ ಪರಿಪನ್ಥಯೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೫೫], ಕ್ಯಸ್ಸ ಬ್ಯಪಥಯೋ ಅಸ್ಸು ಇಚ್ಚಾದಿ।

೧೧೪. **ದಿವಾದಿತೋ** [ಕ॰ ೨೦೬; ರೂ॰ ೧೬೫]।

ದಿವಾದೀಹಿ ಸ್ಮಿಂನೋ ಟಿ ಹೋತಿ।

ದಿವಿ-ದೇವಲೋಕೇತ್ಯತ್ಥೋ।

ಆದಿಸದ್ದೇನ ಅಸ ಭುವಿ, ನಿಚ್ಚಂ ವಾಗಮೋ। ಅಯ್ಯಸದ್ದಮ್ಹಾ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಆಲಪನೇ ಗ, ಯೋನಂ ಟೋ ಹೋತಿ ವಾ। ಭೋ ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯ ವಾ, ಭೋನ್ತೋ ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯಾ ವಾ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಸಸಮಂ।

ಪುರಿಸಾದಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಮನೋಗಣರಾಸಿ

ಮನೋ, ಮನಾ, ಭೋ ಮನ, ಭೋ ಮನಾ, ಭೋನ್ತೋ ಮನಾ।

೧೧೫. **ಮನಾದೀಹಿ ಸ್ಮಿಂಸಂನಾಸ್ಮಾನಂ ಸಿಸೋಓಸಾಸಾ** [ಕ॰ ೧೮೧-೨, ೧೮೪; ರೂ॰ ೬೫-೬೭; ನೀ॰ ೩೭೩-೪, ೩೭೬-೭]।

ತೇಹಿ ಸ್ಮಿಂ, ಸ, ಅಂ, ನಾ, ಸ್ಮಾನಂ ಕಮೇನ ಸಿ, ಸೋ, ಓ, ಸಾ, ಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಮನಂ , ಮನೋ, ಮನೇ, ಮನೇನ, ಮನಸಾ, ಮನೇಹಿ, ಮನೇಭಿ, ಮನಸ್ಸ, ಮನಸೋ, ಮನಾನಂ, ಮನಸ್ಮಾ, ಮನಮ್ಹಾ, ಮನಸಾ, ಮನಾ, ಮನೇಹಿ, ಮನೇಭಿ, ಮನಸ್ಸ, ಮನಸೋ, ಮನಾನಂ, ಮನಸ್ಮಿಂ, ಮನಮ್ಹಿ, ಮನಸಿ, ಮನೇ, ಮನೇಸು।

ತಮೋ, ತಪೋ, ತೇಜೋ, ಸಿರೋ, ಉರೋ, ವಚೋ, ರಜೋ, ಓಜೋ, ಅಯೋ, ಪಯೋ, ವಯೋ, ಸರೋ, ಯಸೋ, ಚೇತೋ, ಛನ್ದೋ, ರಥತಾ, ಅಹೋ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಮನೋಗಣೋ**।

ಇದಂ **ಮನೋಗಣಲಕ್ಖಣಂ**। ಕ್ರಿಯಾಕಮ್ಮೇ ಓದನ್ತೋ, ನಾದೀನಂ ಸಾದಿತಾ, ಸಮಾಸತದ್ಧಿತಮಜ್ಝೇ ಓದನ್ತೋ ಚಾತಿ।

ಯೋ ವೇ ದಸ್ಸನ್ತಿ ವತ್ವಾನ, ಅದಾನೇ ಕುರುತೇ ಮನೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೭೧], ಕಸ್ಸಪಸ್ಸ ವಚೋ ಸುತ್ವಾ, ತಪೋ ಇಧ ಪಕ್ರುಬ್ಬತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪], ಚೇತೋ ಪರಿಚ್ಚ ಜಾನಾತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೨], ಸಿರೋ ತೇ ಬಾಧಯಿಸ್ಸಾಮಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನ [ಧ॰ ಪ॰ ೨], ವಿಪ್ಪಸನ್ನೇನ ಚೇತಸಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೫೧], ವಚಸಾ ಮನಸಾ ಚೇವ, ವನ್ದಾ ಮೇ ತೇ ತಥಾಗತೇ [ಪರಿತ್ತಪಾಳಿ ಆಟಾನಾಟಿಯಸುತ್ತ]। ಏಕೂನತಿಂಸೋ ವಯಸಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೪], ತೇಜಸಾ ಯಸಸಾ ಜಲಂ [ವಿ॰ ವ॰ ೮೫೭], ತಪಸಾ ಉತ್ತಮೋ ಸತ್ತೋ, ಘತೇನ ವಾ ಭುಞ್ಜಸ್ಸು ಪಯಸಾ ವಾ, ವನ್ದಾಮಿ ಸಿರಸಾ ಪಾದೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೦.೬೮], ಯೇ ಏತಾ ಉಪಸೇವನ್ತಿ, ಛನ್ದಸಾ ವಾ ಧನೇನ ವಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೩೫೦], ಉರಸಾ ಪನುದಿಸ್ಸಾಮಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೩೩], ಅಯಸಾ ಪಟಿಕುಜ್ಜಿತೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನ ಮಯ್ಹಂ ಮನಸೋ ಪಿಯೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೧೧], ಚೇತಸೋ ಪರಿವಿತಕ್ಕೋ ಉದಪಾದಿ [ಪಾರಾ॰ ೧೮], ಚೇತಸೋ ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ, ಸಾಧು ಖಲು ಪಯಸೋ ಪಾನಂ, ಸಾವಿತ್ತೀ ಛನ್ದಸೋ ಮುಖಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೪೦೦] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕರೋಥ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩], ಏತಮತ್ಥಂ ಚೇತಸಿ ಸನ್ನಿಧಾಯ, ಸಿರಸಿ ಅಞ್ಜಲಿಂ ಕತ್ವಾ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೪೧.೮೨], ಉರಸಿಲೋಮೋ, ಪಾಪಂ ಅಕಾಸಿ ರಹಸಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮನೋಧಾತು, ಮನೋಮಯಂ, ತಮೋಖನ್ಧಂ ಪದಾಲಯಿ, ತಪೋಧನೋ, ತೇಜೋಧಾತು, ಸಿರೋರುಹಾ ಕೇಸಾ, ಸರೋರುಹಂ ಪದುಮಂ, ರಜೋಹರಣಂ ವತ್ಥಂ, ಓಜೋಹರಣಾ ಸಾಖಾ, ಅಯೋಪತ್ತೋ, ವಯೋಗುಣಾ ಅನುಪುಬ್ಬಂ ಜಹನ್ತಿ,

ಯಸೋಧರಾ ದೇವೀ, ಚೇತೋಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಛನ್ದೋವಿಚಿತಿಪಕರಣಂ, ರಹೋಗತೋ ಚಿನ್ತೇಸಿ, ಅಹೋರತ್ತಾನಮಚ್ಚಯೇ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೨] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಅಹಮ್ಹಾ ಸ್ಮಿಂನೋ ನಿ ಚ ಉ ಚ ಹೋತಿ, ತದಹನಿ, ತದಹು। ರಹಮ್ಹಾ ಸ್ಮಿಂನೋ ಓ ಹೋತಿ, ಮಾತುಗಾಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕೋ ಏಕಾಯ ರಹೋ ನಿಸೀದತಿ [ಪಾರಾ॰ ೪೫೨], ರಹೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ರಹೋ ಮನ್ತೇತಿ।

ಮನೋಗಣರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಮನಾದಿಗಣರಾಸಿ

೧೧೬. **ಕೋಧಾದೀಹಿ**।

ಏತೇಹಿ ನಾವಚನಸ್ಸ ಸಾ ಹೋತಿ ವಾ।

ಕೋಧಸಾ, ಕೋಧೇನ, ಅತ್ಥಸಾ, ಅತ್ಥೇನ।

೧೧೭. **ನಾಸ್ಸ ಸಾ** [ಕ॰ ೧೮೧; ರೂ॰ ೯೫; ನೀ॰ ೩೭೩]।

ಪದಾದೀಹಿ ನಾವಚನಸ್ಸ ಸಾ ಹೋತಿ ವಾ।

ಪದಸಾ, ಪದೇನ, ಬಿಲಸಾ, ಬಿಲೇನ।

೧೧೮. **ಪದಾದೀಹಿ** ಸಿ।

ಪದಾದೀಹಿ ಸ್ಮಿಂನೋ ಸಿ ಹೋತಿ ವಾ।

ಪದಸಿ, ಪದೇ, ಬಿಲಸಿ, ಬಿಲೇ।

ತತ್ಥ ಕೋಧಾದಿಕೋ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೋ, ಪದಾದಿಕೋ ನಪುಂಸಕೋ। ತತ್ಥ ಕೇಚಿ ಸದ್ದಾ ಸಮಾಸ, ತದ್ಧಿತಮಜ್ಝೇ ಓದನ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ [ಕ॰ ೧೮೩; ರೂ॰ ೪೮; ನೀ॰ ೩೭೫], ಆಪೋಧಾತು, ಆಪೋಮಯಂ, ವಾಯೋಧಾತು, ವಾಯೋಮಯಂ, ಜೀವ ತ್ವಂ ಸರದೋಸತಂ [ಜಾ॰ ೧.೨.೯], ಅನುಯನ್ತಿ ದಿಸೋದಿಸಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೧] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕೇಚಿ ನಾಸ್ಸ ಸಾದೇಸಂ ಲಭನ್ತಿ, ಕೋಧಸಾ ಉಸುನಾ ವಿಜ್ಝಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೫೨], ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಾಹಿ ಥಾಮಸಾ [ಜಾ॰ ೧.೭.೩೦], ಪದಸಾವ ಅಗಮಾಸಿ, ಮಾಕಾಸಿ ಮುಖಸಾ ಪಾಪಂ, ಸಚ್ಚೇನ ದನ್ತೋ ದಮಸಾ ಉಪೇತೋ-ದಮಸಾತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯದಮನೇನ, ಸುಚಿಂ ಪಣೀತಂ ರಸಸಾ ಉಪೇತಂ [ಜಾ॰ ೧.೭.೧೮], ವೇಗಸಾ ಗನ್ತ್ವಾನ, ಆಯುಸಾ ಏಕಪುತ್ತಮನುರಕ್ಖೇ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೯.೭] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕೇಚಿ ಸ್ಮಿಂನೋ ಸ್ಯಾದೇಸಂ ಲಭನ್ತಿ, ಪದಸಿ, ಬಿಲಸಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕೇಹಿಚಿ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ನಾ, ಸ್ಮಾನಂ ಸೋ ಹೋತಿ, ಅತ್ಥಸೋ, ಅಕ್ಖರಸೋ, ಸುತ್ತಸೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಸೋ, ಹೇತುಸೋ, ಯೋನಿಸೋ, ಉಪಾಯಸೋ, ಠಾನಸೋ, ದೀಘಸೋ, ಓರಸೋ, ಬಹುಸೋ, ಪುಥುಸೋ, ಮತ್ತಸೋ, ಭಾಗಸೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

“ಪದಸೋ ಧಮ್ಮಂ ವಾಚೇಯ್ಯ [ಪಾಚಿ॰ ೪೫], ಬಿಲಸೋ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೋ ಅಸ್ಸ” [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೮] ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪನ ವಿಚ್ಛಾಯಂ ಸೋಪಚ್ಚಯೋ।

ಯದಾ ಪನ ಸಮಾಸನ್ತೇ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸ್ಯಾದೀಸು ವಿಭತ್ತೀಸು ಸಾಗಮೋ ಹೋತಿ, ತದಾ ಪುರಿಸಾದಿಗಣೋಪಿ ಹೋತಿ, ಬ್ಯಾಸತ್ತಮನಸೋ, ಅಬ್ಯಗ್ಗಮನಸೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬], ಪುತ್ತೋ ಜಾತೋ ಅಚೇತಸೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೪], ಸುಮೇಧಸೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೬೨], ಭೂರಿಮೇಧಸೋ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೧೩೭] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಮನಾದಿಗಣರಾಸಿ।

ಗುಣವಾದಿಗಣರಾಸಿ

೧೧೬. **ನ್ತುಸ್ಸ** [ಕ॰ ೧೨೪; ರೂ॰ ೯೮; ನೀ॰ ೨೯೯]।

ಸಿಮ್ಹಿ ನ್ತುಸ್ಸ ಟಾ ಹೋತಿ।

ಗುಣವಾ ತಿಟ್ಠತಿ।

೧೨೦. **ಯ್ವಾದೋ ನ್ತುಸ್ಸ** [ಕ॰ ೯೨; ರೂ॰ ೧೦೦; ನೀ॰ ೨೪೯]।

ಯೋಆದೀಸು ನ್ತುಸ್ಸ ಅತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಗುಣವನ್ತಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

೧೨೧. **ನ್ತನ್ತೂನಂ ನ್ತೋ ಯೋಮ್ಹಿ ಪಠಮೇ** [ಕ॰ ೯೨; ರೂ॰ ೧೦೦; ನೀ॰ ೨೪೯]।

ಪಠಮೇ ಯೋಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ನ್ತ, ನ್ತೂನಂ ನ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಗುಣವನ್ತೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

೧೨೨. **ಟಟಾಅಂ ಗೇ** [ಕ॰ ೧೨೬; ರೂ॰ ೧೦೧; ನೀ॰ ೩೦೧-೨]।

ಗೇ ಪರೇ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ನ್ತ, ನ್ತೂನಂ ಟ, ಟಾ, ಅಂ ಹೋನ್ತಿ।

ಭೋ ಗುಣವ, ಭೋ ಗುಣವಾ, ಭೋ ಗುಣವಂ, ಭೋನ್ತೋ ಗುಣವನ್ತಾ, ಭೋನ್ತೋ ಗುಣವನ್ತೋ, ಗುಣವನ್ತಂ, ಗುಣವನ್ತೇ, ಗುಣವನ್ತೇನ।

೧೨೩. **ತೋತಾತಿತಾ ಸಸ್ಮಾಸ್ಮಿಂನಾಸು** [ಕ॰ ೧೨೭, ೧೮೭; ರೂ॰ ೧೦೨, ೧೦೮; ನೀ॰ ೩೦೩, ೩೮೬]।

ಸ, ಸ್ಮಾ, ಸ್ಮಿಂ, ನಾಸು ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ನ್ತ, ನ್ತೂನಂ ಕಮೇನ ತೋ, ತಾ,ತಿ, ತಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಗುಣವತಾ, ಗುಣವನ್ತೇಹಿ, ಗುಣವನ್ತೇಭಿ, ಗುಣವನ್ತಸ್ಸ, ಗುಣವತೋ।

೧೨೪. ನಂಮ್ಹಿ ತಂ ವಾ [ಕ॰ ೧೨೮; ರೂ॰ ೧೦೪; ನೀ॰ ೩೦೪]।

ನಂಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ನ್ತ, ನ್ತೂನಂ ತಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಗುಣವನ್ತಾನಂ, ಗುಣವತಂ, ಗುಣವನ್ತಸ್ಮಾ, ಗುಣವನ್ತಮ್ಹಾ, ಗುಣವನ್ತಾ, ಗುಣವತಾ, ಗುಣವನ್ತೇಹಿ, ಗುಣವನ್ತೇಭಿ, ಗುಣವನ್ತಸ್ಸ, ಗುಣವತೋ, ಗುಣವನ್ತಾನಂ, ಗುಣವತಂ, ಗುಣವನ್ತಸ್ಮಿಂ, ಗುಣವನ್ತಮ್ಹಿ, ಗುಣವತಿ, ಗುಣವನ್ತೇ, ಗುಣವನ್ತೇಸು।

ಏವಂ ಭಗವಾ, ಸೀಲವಾ, ಪಞ್ಞವಾ, ಬಲವಾ, ಧನವಾ, ವಣ್ಣವಾ, ಭೋಗವಾ, ಸುತವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಆಲಪನೇ ಭಗವಾತಿ ನಿಚ್ಚಂ ದೀಘೋ।

ಸಬ್ಬಾವಾ, ಸಬ್ಬಾವನ್ತೋ, ಸಬ್ಬಾವನ್ತಂ, ಸಬ್ಬಾವನ್ತೇ, ಸಬ್ಬಾವನ್ತೇನ, ಸಬ್ಬಾವತಾ, ಸಬ್ಬಾವನ್ತೇಹಿ…ಪೇ॰… ಸಬ್ಬಾವನ್ತೇಸು।

ಏವಂ ಯಾವಾ, ಯಾವನ್ತೋ, ತಾವಾ, ತಾವನ್ತೋ, ಏತ್ತಾವಾ, ಏತ್ತಾವನ್ತೋ, ಕಿಂವಾ, ಕಿಂವನ್ತೋ, ಕಿತ್ತಾವಾ, ಕಿತ್ತಾವನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ। ತಥಾ ಭೋಜನಂ ಭುತ್ತವಾ, ಭುತ್ತವನ್ತೋ, ಧಮ್ಮಂ ಬುದ್ಧವಾ, ಬುದ್ಧವನ್ತೋ, ಕಮ್ಮಂ ಕತವಾ, ಕತವನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ ಚ।

ಸತಿಮಾ, ಸತಿಮನ್ತಾ, ಸತಿಮನ್ತೋ, ಭೋ ಸತಿಮ, ಭೋ ಸತಿಮಾ, ಭೋ ಸತಿಮಂ, ಭೋನ್ತೋ ಸತಿಮನ್ತಾ, ಭೋನ್ತೋ ಸತಿಮನ್ತೋ, ಸತಿಮನ್ತಂ, ಸತಿಮನ್ತೇ, ಸತಿಮನ್ತೇನ, ಸತಿಮತಾ, ಸತಿಮನ್ತೇಹಿ, ಸತಿಮನ್ತೇಭಿ, ಸತಿಮನ್ತಸ್ಸ, ಸತಿಮತೋ, ಸತಿಮನ್ತಾನಂ, ಸತಿಮತಂ, ಸತಿಮನ್ತಸ್ಮಾ, ಸತಿಮನ್ತಮ್ಹಾ, ಸತಿಮನ್ತಾ, ಸತಿಮತಾ, ಸತಿಮನ್ತೇಹಿ, ಸತಿಮನ್ತೇಭಿ, ಸತಿಮನ್ತಸ್ಸ, ಸತಿಮತೋ, ಸತಿಮನ್ತಾನಂ, ಸತಿಮತಂ, ಸತಿಮನ್ತಸ್ಮಿಂ, ಸತಿಮನ್ತಮ್ಹಿ, ಸತಿಮತಿ, ಸತಿಮನ್ತೇ, ಸತಿಮನ್ತೇಸು।

ಏವಂ ಮತಿಮಾ, ಗತಿಮಾ, ಪಾಪಿಮಾ, ಜಾತಿಮಾ, ಭಾಣುಮಾ, ಆಯುಮಾ, ಆಯಸ್ಮಾ, ಸಿರಿಮಾ, ಹಿರಿಮಾ, ಧಿತಿಮಾ, ಕಿತ್ತಿಮಾ, ಇದ್ಧಿಮಾ, ಜುತಿಮಾ , ಮುತಿಮಾ, ಥುತಿಮಾ, ಬುದ್ಧಿಮಾ, ಚಕ್ಖುಮಾ, ಬನ್ಧುಮಾ, ಗೋಮಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿಸೇಸವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

೧೨೫. ಹಿಮವತೋ ವಾ ಓ [ಕ॰ ೯೪; ರೂ॰ ೧೦೫; ನೀ॰ ೨೫೨]।

ಸಿಮ್ಹಿ ಹಿಮವನ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಓ ಹೋತಿ ವಾ। 'ಗಸೀನ'ನ್ತಿ ಲೋಪೋ।

ಹಿಮವನ್ತೋ ಪಬ್ಬತೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೦೪], ಹಿಮವಾ ಪಬ್ಬತೋ।

೧೨೬. ನ್ತಸ್ಸ ಚ ಟ ವಂಸೇ [ಕ॰ ೯೩; ರೂ॰ ೧೦೬; ನೀ॰ ೨೫೧]।

ಅಂ, ಸೇಸು ನ್ತಸ್ಸ ಚ ನ್ತುಸ್ಸ ಚ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಟ ಹೋತಿ ವಾ।

"ಅಜ್ಝೋಗಾಹೇತ್ವಾ ಹಿಮವ"ನ್ತಿ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೨.೪೭.೫೯] ಪಾಳಿ। ಸತಿಮಂ, ಬನ್ಧುಮಂ, ಗುಣವಸ್ಸ, ಸತಿಮಸ್ಸ, ಬನ್ಧುಮಸ್ಸ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಕ್ವಚಿ ಸಿಮ್ಹಿ ಗೇ ಚ ಪರೇ ನ್ತುಸ್ಸ ಅತ್ತಂ ಹೋತಿ, "ಅತುಲೋ ನಾಮ ನಾಮೇನ, ಪಞ್ಞವನ್ತೋ ಜುತಿನ್ಧರೋ"ತಿ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨೧.೧೦] ಚ "ಗತಿಮನ್ತೋ ಸತಿಮನ್ತೋ, ಧಿತಿಮನ್ತೋ ಚ ಯೋ ಇಸೀ"ತಿ [ಥೇರಗಾ॰ ೧೦೫೨] ಚ "ಚಕ್ಖುಮನ್ತೋ ಮಹಾಯಸೋ"ತಿ ಚ "ತುಯ್ಹಂ ಪಿತಾ ಮಹಾವೀರ, ಪಞ್ಞವನ್ತ ಜುತಿನ್ಧರಾ"ತಿ [ಅಪ॰ ಥೇರೀ ೨.೨.೩೮೯] ಚ ಪಾಳೀ।

ಪಠಮಾಯೋಮ್ಹಿ ಕ್ವಚಿ ನ್ತುಸ್ಸ ಟ ಹೋತಿ, ವಗ್ಗುಮುದಾತೀರಿಯಾ ಪನ ಭಿಕ್ಖೂ ವಣ್ಣವಾ ಹೋನ್ತಿ [ಪಾರಾ॰ ೧೯೪], ಏಥ ತುಮ್ಹೇ ಆವುಸೋ ಸೀಲವಾ ಹೋಥ [ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೪], ಚಕ್ಖುಮಾ ಅನ್ಧಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯೇ ಇತ್ಥೀನಂ ವಸಂ ಗತಾ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೩.೩೮], ಸಂಸುದ್ಧಪಞ್ಞಾ ಕುಸಲಾ ಮುತಿಮಾ ಭವನ್ತಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೮೮೭ (ಸಂಸುದ್ಧಪಞ್ಞಾ ಕುಸಲಾ ಮುತೀಮಾ)]।

ಇತಿ ಗುಣವಾದಿಗಣರಾಸಿ।

ಗಚ್ಛನ್ತಾದಿಗಣರಾಸಿ

೧೨೭. **ನ್ತಸ್ಸಂ ಸಿಮ್ಹಿ** [ಕ॰ ೧೮೬; ರೂ॰ ೧೦೭; ನೀ॰ ೩೮೨-೪; 'ತಸ್ಸಂ' (ಬಹೂಸು)]।

ಸಿಮ್ಹಿ ನ್ತಸ್ಸ ಅಂ ಹೋತಿ ವಾ। ಸಿಲೋಪೋ।

ಗಚ್ಛಂ, ಗಚ್ಛನ್ತೋ, ಗಚ್ಛನ್ತಾ, ಗಚ್ಛನ್ತೋ, ಭೋ ಗಚ್ಛ, ಭೋ ಗಚ್ಛಾ, ಭೋ ಗಚ್ಛಂ, ಭೋನ್ತೋ ಗಚ್ಛನ್ತಾ, ಭೋನ್ತೋ ಗಚ್ಛನ್ತೋ, ಗಚ್ಛನ್ತಂ, ಗಚ್ಛನ್ತೇ, ಗಚ್ಛನ್ತೇನ, ಗಚ್ಛತಾ, ಗಚ್ಛನ್ತೇಹಿ, ಗಚ್ಛನ್ತೇಭಿ, ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ, ಗಚ್ಛತೋ, ಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ, ಗಚ್ಛತಂ, ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಮಾ, ಗಚ್ಛನ್ತಮ್ಹಾ, ಗಚ್ಛನ್ತಾ, ಗಚ್ಛತಾ, ಗಚ್ಛನ್ತೇಹಿ, ಗಚ್ಛನ್ತೇಭಿ, ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ, ಗಚ್ಛತೋ, ಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ, ಗಚ್ಛತಂ, ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಮಿಂ, ಗಚ್ಛನ್ತಮ್ಹಿ, ಗಚ್ಛತಿ, ಗಚ್ಛನ್ತೇ, ಗಚ್ಛನ್ತೇಸು।

ಏವಂ ಕರಂ, ಕುಬ್ಬಂ, ಚರಂ, ಚವಂ, ಜಯಂ, ಜಹಂ, ಜಾನಂ, ಜಿರಂ, ದದಂ, ದಹಂ, ಜುಹಂ, ಸುಣಂ, ಪಚಂ, ಸರಂ, ಭುಞ್ಜಂ, ಮುಞ್ಚಂ, ಸಯಂ, ಸರಂ, ಹರಂ, ತಿಟ್ಠಂ, ಭವಿಸ್ಸಂ, ಕರಿಸ್ಸಂ, ಗಮಿಸ್ಸಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿಸೇಸವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

'ನ್ತಸ್ಸ ಚ ಟ ವಂಸೇ'ತಿ ಅಂ, ಸೇಸು ನ್ತಸ್ಸ ಟತ್ತಂ, ಯಂ ಯಞ್ಹಿ ರಾಜ ಭಜತಿ, ಸನ್ತಂ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಅಸಂ। ಸೀಲವನ್ತಂ ವಿಸೀಲಂ ವಾ, ವಸಂ ತಸ್ಸೇವ ಗಚ್ಛತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೧೮೧]। ಕಿಚ್ಚಾನುಕುಬ್ಬಸ್ಸ ಕರೇಯ್ಯ ಕಿಚ್ಚಂ [ಜಾ॰ ೧.೨.೧೪೫] - ಅನುಕುಬ್ಬಸ್ಸಾತಿ ಪುನ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಪಠಮಾಯೋಮ್ಹಿ ಚ ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ನ್ತಸ್ಸ ಅಂ ಹೋತಿ, ಅಪಿ ನು ತುಮ್ಹೇ ಏಕನ್ತಸುಖಂ ಲೋಕಂ ಜಾನಂ ಪಸ್ಸಂ ವಿಹರಥ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೪೨೫], ಕಸಂ ಖೇತ್ತಂ ಬೀಜಂ ವಪಂ, ಧನಂ ವಿನ್ದನ್ತಿ ಮಾಣವಾ [ಥೇರೀಗಾ॰ ೧೧೨], ಭರನ್ತಿ ಮಾತಾಪಿತರೋ, ಪುಬ್ಬೇ ಕತಮನುಸ್ಸರಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೩೯]।

೧೨೮. **ಮಹನ್ತಾರಹನ್ತಾನಂ ಟಾ ವಾ** [ನೀ॰ ೩೮೭, ೭೧೨]।

ಸಿಮ್ಹಿ ಏತೇಸಂ ನ್ತಸ್ಸ ಟಾ ಹೋತಿ ವಾ।

ಮಹಾ , ಮಹಂ, ಮಹನ್ತೋ, ಮಹನ್ತಾ, ಮಹನ್ತೋ, ಭೋ ಮಹ, ಭೋ ಮಹಾ, ಭೋ ಮಹಂ, ಭೋನ್ತೋ ಮಹನ್ತಾ, ಭೋನ್ತೋ ಮಹನ್ತೋ, ಮಹನ್ತಂ।

'ನ್ತಸ್ಸ ಚ ಟ ವಂಸೇ'ತಿ ಅಂಮ್ಹಿ ನ್ತಸ್ಸ ಟತ್ತಂ, ‘‘ಸುಮಹಂ ಪುರಂ, ಪರಿಕ್ಖಿಪಿಸ್ಸ’’ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೭೯೨] ಪಾಳಿ-ಸುಟ್ಠು ಮಹನ್ತಂ ಬಾರಾಣಸಿಪುರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಗಚ್ಛನ್ತಸಮಂ।

ಅರಹಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ‘ನ್ತಸ್ಸಂ ಸಿಮ್ಹಿ’ತಿ ಸಿಮ್ಹಿ ನ್ತಸ್ಸ ಅಂ, ಅರಹಂ ಸುಗತೋ ಲೋಕೇ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೧], ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ [ಪಾರಾ॰ ೧], ಅರಹನ್ತಾ, ಅರಹನ್ತೋ, ಅರಹನ್ತಂ, ಅರಹನ್ತೇ, ಅರಹನ್ತೇನ, ಅರಹತಾ, ಅರಹನ್ತೇಹಿ, ಅರಹನ್ತೇಭಿ, ಅರಹನ್ತಸ್ಸ, ಅರಹತೋ, ಅರಹನ್ತಾನಂ, ಅರಹತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ತಸ್ಸ ಚ ನ್ತಸ್ಸ ಟಾ ಹೋತಿ ಸಿಮ್ಹಿ, ಬ್ರಹಾ, ಬ್ರಹನ್ತೋ, ಬ್ರಹನ್ತಾ, ಬ್ರಹನ್ತೋ, ಬ್ರಹನ್ತಂ, ಬ್ರಹನ್ತೇ ಇಚ್ಚಾದಿ।

“ಸಾ ಪರಿಸಾ ಮಹಾ ಹೋತಿ, ಸಾ ಸೇನಾ ದಿಸ್ಸತೇ ಮಹಾ”ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೭೭೧] ಚ “ಮಹಾ ಭನ್ತೇ ಭೂಮಿಚಾಲೋ”ತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೭೦] ಚ “ಮಹಾ ತೇ ಉಪಾಸಕ ಪರಿಚ್ಚಾಗೋ”ತಿ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ४.೧೩.ಅಕಿತ್ತಿಜಾತಕವಣ್ಣನಾ] ಚ “ಮಹಾ ಮೇ ಭಯಮಾಗತ”ನ್ತಿ ಚ “ಬಾರಾಣಸಿರಜ್ಜಂ ನಾಮ ಮಹಾ”ತಿ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.ಮಹಾಸೀಲವಜಾತಕವಣ್ಣನಾ] ಚ “ಮಹಾಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ ಪರಿವಾರಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಹಪತಿಕಾ, ಮಹಾಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ ಪರಿವಾರಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖುನಿಯೋ”ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೪] ಚ “ಮಹಾ ವಹನ್ತಿ ದುದಿಟ್ಠಿಂ, ಸಙ್ಕಪ್ಪಾ ರಾಗನಿಸ್ಸಿತಾ”ತಿ ಚ ಪಾಳೀ। ಅತ್ರ ಮಹಾಸದ್ದೋ ನಿಪಾತಪಟಿರೂಪಕೋಪಿ ಸಿಯಾ।

೧೨೯. **ಭೂತೋ।**

ಭೂಧಾತುಸಿದ್ಧತೋ ನ್ತಸ್ಸ ಅಂ ಹೋತಿ ಸಿಮ್ಹಿ। ಸುದ್ಧೇ ನಿಚ್ಚಂ, ಉಪಪದೇ ಅನಿಚ್ಚಂ।

ಭವಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವಂ, ಅನುಭವನ್ತೋ, ತಣ್ಹಂ ಅಭಿಭವಂ, ಅಭಿಭವನ್ತೋ, ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಭವಂ, ಪರಿಭವನ್ತೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ಭವನ್ತಾ, ಭವನ್ತೋ, ಹೇ ಭವನ್ತ, ಹೇ ಭವನ್ತಾ, ಹೇ ಭವನ್ತೋ, ಹೇ ಭವ, ಹೇ ಭವಾ, ಹೇ ಭವಂ। “ಕಚ್ಚಿ ಭವಂ ಅಭಿರಮಸಿ ಅರಞ್ಞೇ”ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೧೮.೧೮] ಪಾಳಿ।

ಹೇ ಭವನ್ತಾ, ಹೇ ಭವನ್ತೋ, ಭವನ್ತಂ, ಭವನ್ತೇ, ಭವನ್ತೇನ, ಭವತಾ, ಭವನ್ತೇಹಿ, ಭವನ್ತೇಭಿ, ಭವನ್ತಸ್ಸ, ಭವತೋ, ಭವನ್ತಾನಂ, ಭವತಂ, ಭವನ್ತಸ್ಮಾ, ಭವನ್ತಮ್ಹಾ, ಭವನ್ತಾ, ಭವತಾ, ಭವನ್ತೇಹಿ, ಭವನ್ತೇಭಿ, ಭವನ್ತಸ್ಸ, ಭವತೋ, ಭವನ್ತಾನಂ, ಭವತಂ, ಭವನ್ತಸ್ಮಿಂ, ಭವನ್ತಮ್ಹಿ, ಭವತಿ, ಭವನ್ತೇ, ಭವನ್ತೇಸು।

೧೩೦. **ಭವತೋ ವಾ ಭೋನ್ತೋ ಗಯೋನಾಸೇ** [ಕ॰ ೨೪೩; ರೂ॰ ೮, ೧೧೦; ನೀ॰ ४೮४]।

ಗ, ಯೋ, ನಾ, ಸೇಸು ಭವನ್ತಸ್ಸ ಭೋನ್ತೋ ಹೋತಿ ವಾ। ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಅಂ, ಹಿ, ನಂ, ಸ್ಮಾದೀಸು ಚ।

ಭೋನ್ತಾ, ಭೋನ್ತೋ, ಹೇ ಭೋನ್ತ, ಹೇ ಭೋನ್ತಾ, ಹೇ ಭೋನ್ತೋ, ಭೋನ್ತಂ, ಭೋನ್ತೇ, ಭೋನ್ತೇನ, ಭೋತಾ, ಭೋನ್ತೇಹಿ, ಭೋನ್ತೇಭಿ, ಭೋನ್ತಸ್ಸ, ಭೋತೋ, ಭೋನ್ತಾನಂ, ಭೋತಂ, ಭೋನ್ತಸ್ಮಾ, ಭೋನ್ತಮ್ಹಾ, ಭೋನ್ತಾ, ಭೋತಾ, ಭೋನ್ತೇಹಿ, ಭೋನ್ತೇಭಿ, ಭೋನ್ತಸ್ಸ, ಭೋತೋ, ಭೋನ್ತಾನಂ, ಭೋತಂ, ಭೋನ್ತಸ್ಮಿಂ, ಭೋನ್ತಮ್ಹಿ, ಭೋತಿ, ಭೋನ್ತೇ, ಭೋನ್ತೇಸು।

ಭೋ, ಭನ್ತೇತಿ ದ್ವೇ ವುದ್ಧಿಅತ್ಥೇ ಸಿದ್ಧಾ ಆಮನ್ತನತ್ಥೇ ನಿಪಾತಾ ಏವ, ತೇಹಿ ಪರಂ ಗ, ಯೋನಂ ಲೋಪೋ, ಇತೋ ಭೋ ಸುಗತಿಂ ಗಚ್ಛ [ಇತಿವು॰ ೮೩], ಉಮ್ಮುಜ್ಜಭೋ ಪುಥುಸಿಲೇ, ಕುತೋ ನು ಆಗಚ್ಛಥ ಭೋ ತಯೋ ಜನಾ [ಜಾ॰ ೧.೯.೮೭], ಪಸ್ಸಥ ಭೋ ಇಮಂ ಕುಲಪುತ್ತಂ, ಏಹಿ ಭನ್ತೇ ಖಮಾಪೇಹಿ, ಸೋ ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಖಮಾಪೇಸಿ “ಖಮಥ ಭನ್ತೇ”ತಿ। ತಥಾ ಭದ್ದನ್ತೇ, ಭದ್ದನ್ತಾತಿ ದ್ವೇ “ತುಯ್ಹಂ ಭದ್ದಂ ಹೋತು , ತುಮ್ಹಾಕಂ ಭದ್ದಂ ಹೋತೂ”ತಿ ಅತ್ಥೇ ಸಿದ್ಧಾ ಆಮನ್ತನನಿಪಾತಾವ, “ಭದ್ದನ್ತೇ”ತಿ ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಗವತೋ ಪಚ್ಚಸ್ಸೋಸುಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨४೯], ತಂ ವೋ ವದಾಮಿ ಭದ್ದನ್ತೇ, ಯಾವನ್ತೇತ್ಥ ಸಮಾಗತಾ [ಜಾ॰ ೧.೭.೧೦೮]। ಭದ್ದನ್ತ, ಭದನ್ತಸದ್ದಾ ಪನ ಪುರಿಸಾದಿಗಣಿಕಾ ಏವ।

ಸನ್ತಸದ್ದೋ ಪನ ಸಪ್ಪುರಿಸೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಸಮಾನೇ ಚ ಪವತ್ತೋ ಇಧ ಲಬ್ಭತಿ। ಸಮೇತಿ ಅಸತಾ ಅಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೨.೧೬]। ಸಂ, ಸನ್ತೋ, ಸನ್ತಾ, ಸನ್ತೋ, ಭೋಸನ್ತ, ಭೋಸನ್ತಾ, ಭೋಸ, ಭೋ ಸಾ, ಭೋ ಸಂ ವಾ, ಭೋನ್ತೋ ಸನ್ತಾ, ಭೋನ್ತೋ ಸನ್ತೋ। ಯಂ ಯಞ್ಹಿ ರಾಜ ಭಜತಿ, ಸನ್ತಂ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಅಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೧೮೦]। ಸನ್ತೇ, ಸನ್ತೇನ, ಸತಾ।

೧೨೧. **ಸತೋ ಸಬ್ಭ ಭೇ** [ಕ॰ ೧೮೫; ರೂ॰ ೧೧೨; ನೀ॰ ೩೭೮]।

ಭೇ ಪರೇ ಸನ್ತಸ್ಸ ಸಬಆದೇಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸನ್ತೇಹಿ, ಸನ್ತೇಭಿ, ಸಬ್ಭಿ, ಸನ್ತಸ್ಸ, ಸತೋ, ಸನ್ತಾನಂ, ಸತಂ, ಸನ್ತಸ್ಮಾ, ಸನ್ತಮ್ಹಾ, ಸನ್ತಾ, ಸತಾ, ಸನ್ತೇಹಿ, ಸನ್ತೇಭಿ, ಸಬ್ಭಿ, ಸನ್ತಸ್ಸ, ಸತೋ, ಸನ್ತಾನಂ, ಸತಂ, ಸನ್ತಸ್ಮಿಂ, ಸನ್ತಮ್ಹಿ, ಸತಿ, ಸನ್ತೇ, ಸನ್ತೇಸು। ಸನ್ತೋ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ಲೋಕೇ, ದೂರೇಸನ್ತೋ ಪಕಾಸೇನ್ತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೦೪], ಚತ್ತಾರೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸನ್ತೋ ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೮೫], ಪಹುಸನ್ತೋ ನ ಭರತಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೯೧]।

ಖೇದೇ ನಿರೋಧೇ ಚ ಪವತ್ತೋ ಸನ್ತೋ ಪುರಿಸಾದಿಗಣಾದಿಕೋ, ದೀಘಂ ಸನ್ತಸ್ಸ ಯೋಜನಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೬೧], ಸನ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ಸಮಿತಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಾದಿಗಣರಾಸಿ।

ರಾಜಾದಿಯುವಾದಿಗಣರಾಸಿ

೧೨೨. **ರಾಜಾದಿಯುವಾದೀಹಾ** [ಕ॰ ೧೮೯; ರೂ॰ ೧೧೩; ನೀ॰ ೩೯೦-೧]।

ರಾಜಾದೀಹಿ ಯುವಾದೀಹಿ ಚ ಸಿಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ।

ರಾಜಾ ಗಚ್ಛತಿ।

೧೨೩. **ಯೋನಮಾನೋ** [ಕ॰ ೧೯೦; ರೂ॰ ೧೧೪; ನೀ॰ ೩೯೨]।

ರಾಜಾದೀಹಿ ಯುವಾದೀಹಿ ಚ ಯೋನಂ ಆನೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ರಾಜಾನೋ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಚತುರೋ ಚ ಮಹಾರಾಜಾ।

ಭೋ ರಾಜ, ಭೋ ರಾಜಾ, ಭೋನ್ತೋ ರಾಜಾನೋ।

೧೨೪. **ವಂಮ್ಹಾನಙ** [ಕ॰ ೧೮೮; ರೂ॰ ೧೧೫; ನೀ॰ ೩೯೩]।

ರಾಜಾದೀನಂ ಯುವಾದೀನಞ್ಚ ಆನಙ ಹೋತಿ ವಾ ಅಂಮ್ಹಿ।

ರಾಜಾನಂ, ರಾಜಂ, ರಾಜಾನೋ, ಚತುರೋ ಚ ಮಹಾರಾಜೇ [ಪೇ॰ ವ॰ ೧೧]।

೧೩೫. ನಾಸ್ಮಾಸು ರಞ್ಞಾ [ಕ॰ ೧೩೭, ೨೭೦; ರೂ॰ ೧೧೬, ೧೨೦; ನೀ॰ ೩೧೬, ೫೪೨]।

ನಾ, ಸ್ಮಾಸು ರಾಜಸ್ಸ ರಞ್ಞಾ ಹೋತಿ ವಾ।

ರಞ್ಞಾ, ರಾಜೇನ।

೧೩೬. ರಾಜಸ್ಸಿ ನಾಮ್ಹಿ [ನೀ॰ ೩೧೬]।

ನಾಮ್ಹಿ ರಾಜಸ್ಸ ಇ ಹೋತಿ।

ರಾಜಿನಾ।

೧೩೭. ಸುನಂಹಿಸ್ವು [ಕ॰ ೧೬೯; ರೂ॰ ೧೧೭; ನೀ॰ ೩೫೭]।

ಸು , ನಂ, ಹಿಸು ರಾಜಸ್ಸ ಊಹೋತಿ ವಾ।

ರಾಜೂಹಿ, ರಾಜೂಭಿ, ರಾಜೇಹಿ, ರಾಜೇಭಿ।

೧೩೮. ರಞ್ಞೋರಞ್ಞಸ್ಸರಾಜಿನೋ ಸೇ [ಕ॰ ೧೩೯; ರೂ॰ ೧೧೮; ನೀ॰ ೩೧೪]।

ಸೇಪರೇ ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ರಾಜಸ್ಸ ರಞ್ಞೋ, ರಞ್ಞಸ್ಸ, ರಾಜಿನೋ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ರಞ್ಞೋ, ರಞ್ಞಸ್ಸ, ರಾಜಿನೋ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ರಾಜಸ್ಸ।

ರಾಜೂನಂ, ರಾಜಾನಂ।

೧೩೯. ರಾಜಸ್ಸ ರಞ್ಞಂ [ಕ॰ ೧೩೬; ರೂ॰ ೧೧೯; ನೀ॰ ೩೧೫]।

ನಂಮ್ಹಿ ರಾಜಸ್ಸ ರಞ್ಞಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ರಞ್ಞಂ, ರಾಜಸ್ಮಾ, ರಾಜಮ್ಹಾ, ರಞ್ಞಾ, ರಾಜೂಹಿ, ರಾಜೂಭಿ, ರಾಜೇಹಿ, ರಾಜೇಭಿ, ರಞ್ಞೋ, ರಞ್ಞಸ್ಸ, ರಾಜಿನೋ, ರಾಜಸ್ಸ ವಾ, ರಾಜೂನಂ, ರಾಜಾನಂ, ರಞ್ಞಂ।

೧೪೦. ಸ್ಮಿಂಮ್ಹಿ ರಞ್ಞೇರಾಜಿನಿ [ಕ॰ ೧೩೮; ರೂ॰ ೧೨೧; ನೀ॰ ೩೧೭]।

ಸ್ಮಿಂಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ರಾಜಸ್ಸ ರಞ್ಞೇ, ರಾಜಿನಿ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ರಞ್ಞೇ, ರಾಜಿನಿ, ರಾಜಸ್ಮಿಂ, ರಾಜಮ್ಹಿ, ರಾಜೂಸು, ರಾಜೇಸು।

೧೪೧. ಸಮಾಸೇ ವಾ।

ಸಮಾಸಟ್ಠಾನೇ ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಆದೇಸಾ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಹೋನ್ತಿ।

ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾರಾಜಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೬], ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾರಾಜಾನೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ૩.૩૭], ದೇವರಾಜಾನಂ, ದೇವರಾಜಂ, ದೇವರಾಜಾನೋ, ದೇವರಾಜೇ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಮಹಾರಾಜೇ , ಮಣಿಮ್ಹಿ ಪಸ್ಸ ನಿಮ್ಮಿತಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೯೪], ಕಾಸಿರಞ್ಞಾ, ಕಾಸಿರಾಜೇನ, ದೇವರಾಜೂಹಿ, ದೇವರಾಜೇಹಿ, ಕಾಸಿರಞ್ಞೋ, ಕಾಸಿರಾಜಸ್ಸ, ದೇವರಾಜೂನಂ, ದೇವರಾಜಾನಂ... ಪೇ॰... ಕಾಸಿರಞ್ಞೇ, ಕಾಸಿರಾಜೇ, ದೇವರಾಜೂಸು, ದೇವರಾಜೇಸು।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ರಾಜತೋ ಯೋನಂ ಇನೋ ಹೋತಿ, "ಸಮನ್ತಪಾಸಾದಿಕಾ ನಾಮ, ಸೋಳಸಾಸಿಂಸು ರಾಜಿನೋ, ಏಕೂನತಿಂಸೇ ಕಪ್ಪಮ್ಹಿ, ಇತೋ ಸೋಳಸರಾಜಿನೋ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧೨.೫೪-೫೫ (ಏಕೂನತಿಂಸಕಪ್ಪಮ್ಹಿ, ಇತೋ ಸೋಳಸರಾಜಾನೋ)], ಕುಸರಾಜಂ ಮಹಬ್ಬಲಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೦.೬೭], ಸಾಲರಾಜಂವ ಪುಪ್ಫಿತಂ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೪೨.೮೬], ಉಳುರಾಜಂವ ಸೋಭಿತಂ, ಚತುರೋ ಚ ಮಹಾರಾಜೇ [ಪೇ॰ ವ॰ ೧೧], ಯುಧಞ್ಚಯೋ ಅನುಞ್ಞಾತೋ, ಸಬ್ಬದತ್ತೇನ ರಾಜಿನಾ [ಜಾ॰ ೧.೧೧.೮೧], ತದಾ ಅದಾಸಿ ಮಂ ತಾತೋ, ಬಿಮ್ಬಿಸಾರಸ್ಸ ರಾಜಿನೋ [ಅಪ॰ ಥೇರೀ॰ ೨.೨.೩೨೬], ನಿಕ್ಖಮನ್ತೇ ಮಹಾರಾಜೇ, ಪಥವೀ ಸಮ್ಪಕಮ್ಪಥ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಪಾಳಿಪದಾನಿ।

ಬ್ರಹ್ಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ, ಭೋ ಬ್ರಹ್ಮ, ಭೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ। 'ಘಬ್ರಹ್ಮಾದಿತ್ವೇ'ತಿ ಗಸ್ಸ ಏತ್ತಂ, ಭೋ ಬ್ರಹ್ಮೇ, ಭೋನ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ, ಬ್ರಹ್ಮಂ, ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ।

೧೪೨. ನಾಮ್ಹಿ [ಕ॰ ೧೯೮; ರೂ॰ ೧೨೩; ನೀ॰ ೪೧೦]।

ನಾಮ್ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸ ಉಹೋತಿ ವಾ।

ಬ್ರಹ್ಮುನಾ, ಬ್ರಹ್ಮೇನ, ಬ್ರಹ್ಮೇಹಿ, ಬ್ರಹ್ಮೇಭಿ।

೧೪೩. ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸು ವಾ [ಕ॰ ೧೯೮; ರೂ॰ ೧೨೩; ನೀ॰ ೪೧೦]।

ಸ, ನಂಸು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸ ಉ ಹೋತಿ ವಾ।

೧೪೪. ಝಲಾ ಸಸ್ಸ ನೋ [ಕ॰ ೧೧೭; ರೂ॰ ೧೨೪; ನೀ॰ ೨೯೨]।

ಝ, ಲತೋ ಸಸ್ಸ ನೋ ಹೋತಿ।

ಬ್ರಹ್ಮುನೋ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸ, ಬ್ರಹ್ಮೂನಂ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ।

೧೪೫. ಸ್ಮಾ ನಾವ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ [ಕ॰ ೨೭೦; ರೂ॰ ೧೨೦; ನೀ॰ ೫೪೨]।

ಅತ್ತಾ'ತುಮೇಹಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತೋ ಚ ಸ್ಮಾಸ್ಸ ನಾ ವಿಯ ರೂಪಂ ಹೋತಿ।

ಬ್ರಹ್ಮುನಾ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮಮ್ಹಾ, ಬ್ರಹ್ಮುನೋ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸ, ಬ್ರಹ್ಮೂನಂ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ। 'ಕಮ್ಮಾದಿತೋ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಸ್ಮಿಂನೋ ನಿ ಹೋತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಮಿಂ, ಬ್ರಹ್ಮಮ್ಹಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಿ, ಬ್ರಹ್ಮೇ, ಬ್ರಹ್ಮೇಸು।

ಅತ್ತಾ, ಅತ್ತಾನೋ, ಭೋ ಅತ್ತ, ಭೋ ಅತ್ತಾ, ಭೋನ್ತೋ ಅತ್ತಾನೋ, ಅತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತಂ, ಅತ್ತಾನೋ। ‘ನಾಸ್ಸೇನೋ’ತಿ ವಿಕಪ್ಪೇನ ನಾಸ್ಸ ಏನತ್ತಂ, ಅತ್ತನಾ, ಅತ್ತೇನ।

೧೪೬. **ಸುಹಿಸ್ವನಕ** [ಕ॰ ೨೧೧; ರೂ॰ ೧೨೬; ನೀ॰ ೪೩೯;। ಸುಹಿಸುನಕ (ಬಹೂಸು)]।

ಸು, ಹಿಸು ಅತ್ತಾ’ತುಮಾನಂ ಅನ್ತೋ ಅನಕ ಹೋತಿ।

ಅತ್ತನೇಹಿ, ಅತ್ತನೇಭಿ, ಅತ್ತೇಹಿ, ಅತ್ತೇಭಿ।

೧೪೭. **ನೋತ್ತಾತುಮಾ** [ಕ॰ ೨೧೩; ರೂ॰ ೧೨೭; ನೀ॰ ೪೪೦]।

ಅತ್ತಾ’ತುಮತೋ ಸಸ್ಸ ನೋ ಹೋತಿ।

ಅತ್ತನೋ, ಅತ್ತಸ್ಸ, ಅತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತಸ್ಮಾ, ಅತ್ತಮ್ಹಾ, ಅತ್ತಾ, ಅತ್ತನಾ, ಅತ್ತನೇಹಿ, ಅತ್ತನೇಭಿ, ಅತ್ತೇಹಿ, ಅತ್ತೇಭಿ, ಅತ್ತನೋ, ಅತ್ತಸ್ಸ, ಅತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತಸ್ಮಿಂ, ಅತ್ತಮ್ಹಿ, ಅತ್ತನಿ, ಅತ್ತೇ, ಅತ್ತೇಸು, ಅತ್ತನೇಸು।

ಸಮಾಸೇ ಪನ ಪುರಿಸಾದಿರೂಪಂ ಹೋತಿ, ಪಹಿತೋ ಅತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ ಪಹಿತತ್ತೋ, ಪಹಿತತ್ತಾ, ಪಹಿತತ್ತಂ, ಪಹಿತತ್ತೇ, ಪಹಿತತ್ತೇನ, ಪಹಿತತ್ತೇಹಿ, ಪಹಿತತ್ತೇಭಿ, ಪಹಿತತ್ತಸ್ಸ, ಪಹಿತತ್ತಾನಂ, ಪಹಿತತ್ತಸ್ಮಾ, ಪಹಿತತ್ತಮ್ಹಾ, ಪಹಿತತ್ತಾ, ಪಹಿತತ್ತೇಹಿ, ಪಹಿತತ್ತೇಭಿ, ಪಹಿತತ್ತಸ್ಸ, ಪಹಿತತ್ತಾನಂ, ಪಹಿತತ್ತಸ್ಮಿಂ, ಪಹಿತತ್ತಮ್ಹಿ, ಪಹಿತತ್ತೇ, ಪಹಿತತ್ತೇಸು।

ಆತುಮಾ , ಆತುಮಾನೋ, ಆತುಮಾನಂ, ಆತುಮಂ, ಆತುಮಾನೋ, ಆತುಮನಾ, ಆತುಮೇನ, ಆತುಮನೇಹಿ, ಆತುಮನೇಭಿ, ಆತುಮನೋ, ಆತುಮಸ್ಸ, ಆತುಮಾನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಖಾ ತಿಟ್ಠತಿ।

೧೪೮. **ಆಯೋ ನೋ ಚ ಸಖಾ** [ಕ॰ ೧೯೧; ರೂ॰ ೧೩೦; ನೀ॰ ೩೯೪]।

ಸಖತೋ ಯೋನಂ ಆಯೋ ಚ ನೋ ಚ ಹೋನ್ತಿ ವಾ ಆನೋ ಚ।

ಸಖಾನೋ, ಸಖಾಯೋ।

೧೪೯. **ನೋನಾಸೇಸ್ವಿ** [ಕ॰ ೧೯೪; ರೂ॰ ೧೩೧; ನೀ॰ ೪೦೭]।

ನೋ, ನಾ, ಸೇಸು ಸಖನ್ತಸ್ಸ ಇ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸಖಿನೋ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ತ್ತಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ ಇತ್ತಂ, “ಸಖಿತ್ತಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಸಖಿತ್ತಂ ನ ಕರೇಯ್ಯಾ”ತಿ [ಥೇರಗಾ॰ ೧೦೧೭ (ಸಖಿತಂ)] ಪಾಳೀ।

೧೫೦. **ಯೋಸ್ವಂಹಿಸ್ಮಾನಂಸ್ವಾರಙ** [ಕ॰ ೧೯೫-೬; ರೂ॰ ೧೩೩-೪; ನೀ॰ ೪೦೮-೯; ಯೋಸ್ವಂಹಿಸುಚಾರಙ (ಬಹೂಸು)]।

ಯೋಸು ಅಂ, ಹಿ, ಸ್ಮಾ, ನಂಸು ಸಖನ್ತಸ್ಸ ಆರಙ ಹೋತಿ। ‘ಟೋಟೇ ವಾ’ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಆರಾದೇಸತೋ ಯೋನಂ ಕಮೇನ ಟೋ, ಟೇ ಹೋನ್ತಿ।

ಸಖಾರೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ‘ಘಬ್ರಹ್ಮಾದಿತ್ವೇ’ತಿ ಗಸ್ಸ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಏತ್ತಂ, ಭೋ ಸಖ, ಭೋ ಸಖಾ, ಭೋ ಸಖೇ, ಹರೇ ಸಖಾ ಕಿಸ್ಸ ಮಂ ಜಹಾಸಿ [ಜಾ॰ ೧.೬.೯೪]।

“ಸಖೀ, ಸಖೀತಿ ದ್ವಯಂ ಇತ್ಥಿಯಂ ಸಿದ್ಧ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತಂ।

ಭೋನ್ತೋ ಸಖಾನೋ, ಭೋನ್ತೋ ಸಖಾಯೋ, ಭೋನ್ತೋ ಸಖಿನೋ, ಭೋನ್ತೋ ಸಖಾರೋ, ಸಖಾನಂ, ಸಖಾರಂ, ಸಖಂ, ಸಖಾನೋ, ಸಖಾಯೋ, ಸಖಿನೋ, ಸಖಾರೇ, ಸಖಾರೋ, ಸಖಿನಾ, ಸಖಾರೇನ, ಸಖೇನ, ಸಖಾರೇಹಿ, ಸಖಾರೇಭಿ, ಸಖೇಹಿ, ಸಖೇಭಿ, ಸಖಿಸ್ಸ, ಸಖಿನೋ, ಸಖಾರಾನಂ, ಸಖಾನಂ।

೧೫೧. ಸ್ಮಾನಂಸು ವಾ [ಕ॰ ೧೯೪, ೧೭೦; ರೂ॰ ೧೨೦, ೧೩೧; ನೀ॰ ೪೦೭, ೫೪೨]।

ಸ್ಮಾ, ನಂಸು ಸಖನ್ತಸ್ಸ ಇ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸಖೀನಂ, ಸಖಿಸ್ಮಾ, ಸಖಿಮ್ಹಾ, ಸಖಾ, ಸಖಿನಾ, ಸಖಾರಸ್ಮಾ, ಸಖಾರಮ್ಹಾ, ಸಖಾರಾ, ಸಖಾರೇಹಿ, ಸಖಾರೇಭಿ, ಸಖೇಹಿ, ಸಖೇಭಿ, ಸಖಿಸ್ಸ, ಸಖಿನೋ, ಸಖಾರಾನಂ, ಸಖಾನಂ, ಸಖೀನಂ।

೧೫೨. ಟೇ ಸ್ಮಿಂನೋ [ಕ॰ ೧೯೨; ರೂ॰ ೧೩೫]।

ಸಖತೋ ಸ್ಮಿಂನೋ ಟೇ ಹೋತಿ। ನಿಚ್ಚತ್ಥಮಿದಂ ಸುತ್ತಂ।

ಸಖೇ, ಸಖಾರೇಸು, ಸಖೇಸು। “ನೇತಾದಿಸಾ ಸಖಾ ಹೋನ್ತಿ, ಲಬ್ಭಾ ಮೇ ಜೀವತೋ ಸಖಾ”ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೭.೯] ಪಾಳಿ। ಪುರಿಸಾದಿನಯೇನ ಯೋನಂ ವಿಧಿ।

ಸಮಾಸೇ ಪನ ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಸಾದಿರೂಪಂ ಲಬ್ಭತಿ, “ಸಬ್ಬಮಿತ್ತೋ ಸಬ್ಬಸಖೋ, ಪಾಪಮಿತ್ತೋ ಪಾಪಸಖೋ”ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೩] ಚ ಪಾಳಿ। ಪಾಪಸಖೋ, ಪಾಪಸಖಾ, ಪಾಪಸಖಂ, ಪಾಪಸಖೇ, ಪಾಪಸಖೇನ, ಪಾಪಸಖೇಹಿ, ಪಾಪಸಖೇಭಿ…ಪೇ॰… ಪಾಪಸಖಸ್ಮಿಂ, ಪಾಪಸಖಮ್ಹಿ, ಪಾಪಸಖೇ, ಪಾಪಸಖೇಸು।

ಯುವಾ ಗಚ್ಛತಿ।

೧೫೩. ಯೋನಂ ನೋನೇ ವಾ [ಕ॰ ೧೫೫, ೧೫೭; ರೂ॰ ೧೩೭, ೧೪೦; ನೀ॰ ೩೩೫, ೩೪೩]।

ಯುವ, ಪುಮಾದೀಹಿ ಪಠಮಾ, ದುತಿಯಾಯೋನಂ ಕಮೇನ ನೋ, ನೇ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

೧೫೪. ನೋನಾನೇಸ್ವಾ [ಕ॰ ೧೫೭; ರೂ॰ ೧೪೦; ನೀ॰ ೩೪೩]।

ನೋ, ನಾ, ನೇಸು ಯುವಾದೀನಂ ಅನ್ತೋ ಆ ಹೋತಿ ವಾ।

ಯುವಾನೋ, ಯುವಾನಾ, ಯುವಾ, ಹೇ ಯುವ, ಹೇ ಯುವಾ, ಹೇ ಯುವಾನೋ, ಹೇ ಯುವಾ ವಾ, ಯುವಾನಂ, ಯುವಂ, ಯುವಾನೇ, ಯುವೇ, ಯುವೇನ, ಯುವಾನಾ।

೧೫೫. ಯುವಾದೀನಂ ಸುಹಿಸ್ವಾನಙ [ಕ॰ ೧೫೭; ರೂ॰ ೧೪೦; ನೀ॰ ೩೩೭-೯, ೩೪೩]।

ಯುವ, ಪುಮಾದೀನಂ ಅನ್ತೋ ಆನಙ ಹೋತಿ ವಾ ಸು, ಹಿಸು।

ಯುವಾನೇಹಿ, ಯುವೇಹಿ, ಯುವಾನೇಭಿ, ಯುವೇಭಿ, ಯುವಸ್ಸ।

೧೫೬. ಯುವಾ ಸಸ್ಸಿನೋ।

ಯುವತೋ ಸಸ್ಸ ಇನೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಯುವಿನೋ, ಯುವಾನಂ, ಯುವಸ್ಮಾ, ಯುವಮ್ಹಾ।

೧೫೭. ಸ್ಮಾಸ್ಮಿಂನಂ ನಾನೇ [ಕ॰ ೧೫೬-೭-೮; ರೂ॰ ೧೪೦-೨-೩]।

ಯುವ, ಪುಮಾದೀಹಿ ಸ್ಮಾ, ಸ್ಮಿಂನಂ ನಾ, ನೇ ಹೋನ್ತಿ ವಾ। 'ನೋನಾನೇಸ್ವಾ'ತಿ ನಾಮ್ಹಿ ಆತ್ತಂ।

ಯುವಾನಾ, ಯುವಾನೇಹಿ, ಯುವಾನೇಭಿ, ಯುವೇಹಿ, ಯುವೇಭಿ, ಯುವಸ್ಸ, ಯುವಿನೋ, ಯುವಾನಂ, ಯುವಸ್ಮಿಂ, ಯುವಮ್ಹಿ, ಯುವೇ, ಯುವಾನೇ, ಯುವಾನೇಸು, ಯುವೇಸು।

ರೂಪಸಿದ್ಧಿಯಂ ಪನ "ಮಘವ, ಯುವಾದೀನಮನ್ತಸ್ಸ ಆನಾದೇಸೋ ಹೋತಿ ವಾ ಸಬ್ಬಾಸು ವಿಭತ್ತೀಸೂ"ತಿ [ರೂ॰ ೧೪೦; ನೀ॰ ೩೪೩] ವುತ್ತಂ।

ಪುಮಾ , ಪುಮಾನೋ, ಹೇ ಪುಮ, ಹೇ ಪುಮಾ।

೧೫೮. ಗಸ್ಸಂ [ಕ॰ ೧೫೩; ರೂ॰ ೧೩೮; ನೀ॰ ೩೩೩]।

ಪುಮತೋ ಗಸ್ಸ ಅಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಹೇ ಪುಮಂ, ಹೇ ಪುಮಾನೋ, ಪುಮಾನಂ, ಪುಮಂ, ಪುಮಾನೇ, ಪುಮೇ।

೧೫೯. ನಾಮ್ಹಿ [ಕ॰ ೧೫೯; ರೂ॰ ೧೩೯; ನೀ॰ ೩೪೦]।

ನಾಮ್ಹಿ ಪುಮನ್ತಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ ವಾ।

ಪುಮಾನಾ, ಪುಮೇನ।

೧೬೦. ಪುಮಕಮ್ಮಥಾಮದ್ಧಾನಂ ವಾ ಸಸ್ಮಾಸು ಚ [ಕ॰ ೧೫೭, ೧೫೯; ರೂ॰ ೧೩೯, ೧೪೦; ನೀ॰ ೩೩೮, ೧೪೦]।

ನಾಮ್ಹಿ ಚ ಸ, ಸ್ಮಾಸು ಚ ಪುಮ, ಕಮ್ಮ, ಥಾಮದ್ಧಾನಂ ಅನ್ತೋ ಉ ಹೋತಿ ವಾ।

ಪುಮುನಾ, ಪುಮಾನೇಹಿ, ಪುಮಾನೇಭಿ, ಪುಮೇಹಿ, ಪುಮೇಭಿ, ಪುಮಸ್ಸ, ಪುಮುನೋ, ಪುಮಾನಂ, ಪುಮಸ್ಮಾ, ಪುಮಮ್ಹಾ, ಪುಮಾನಾ, ಪುಮುನಾ, ಪುಮಾನೇಹಿ, ಪುಮಾನೇಭಿ, ಪುಮೇಹಿ, ಪುಮೇಭಿ, ಪುಮುನೋ, ಪುಮಸ್ಸ, ಪುಮಾನಂ, ಪುಮಸ್ಮಿಂ, ಪುಮಮ್ಹಿ, ಪುಮೇ।

೧೬೧. ಪುಮಾ [ಕಂ ೧೫೬; ರೂಂ ೧೪೨; ನೀಂ ೩೩೬]।

ಪುಮತೋ ಸ್ಮಿಂನೋ ನೇ ಹೋತಿ ವಾ। 'ನೋನಾನೇಸ್ವಾ'ತಿ ಪುಮನ್ತಸ್ಸ ಆತ್ತಂ।

ಪುಮಾನೇ।

೧೬೨. ಸುಮ್ಹಾ ಚ [ಕಂ ೧೫೮; ರೂಂ ೧೪೩; ನೀಂ ೩೩೯]।

ಸುಮ್ಹಿ ಪುಮನ್ತಸ್ಸ ಆ ಚ ಹೋತಿ ಆನೇ ಚ।

ಪುಮಾನೇಸು, ಪುಮಾಸು, ಪುಮೇಸು।

ಸಿ , ಯೋನಂ ಪುರಿಸಾದಿವಿಧಿ ಚ ಹೋತಿ, "ಯಥಾ ಬಲಾಕಯೋನಿಮ್ಹಿ, ನ ವಿಜ್ಜತಿ ಪುಮೋ ಸದಾ [ಅಪಂ ಥೇರ ೧.೧.೫೧೧], ಸೋಳಸಿತ್ಥಿಸಹಸ್ಸಾನಂ, ನ ವಿಜ್ಜತಿ ಪುಮೋ ತದಾ [ಚರಿಯಾ ೩.೪೯], ಇತ್ಥೀ ಹುತ್ವಾ ಸ್ವಜ್ಜ ಪುಮೋಮ್ಹಿ ದೇವೋ [ದೀಂ ನಿಂ ೨.೩೫೪], ಥಿಯೋ ತಸ್ಸ ಪಜಾಯನ್ತಿ, ನ ಪುಮಾ ಜಾಯರೇ ಕುಲೇ"ತಿ [ಜಾಂ ೧.೮.೫೪] ಪಾಳೀ।

ಮಘವಸದ್ದೋ ಯುವಸದ್ದಸದಿಸೋತಿ ರೂಪಸಿದ್ಧಿಯಂ [ರೂಂ ೬೬] ವುತ್ತಂ, ಗುಣವಾದಿಗಣಿಕೋತಿ ಸದ್ದನೀತಿಯಂ [ನೀಂ ಪದಂ ೨೨೦] ಇಚ್ಛಿತೋ। ಅಘನ್ತಿ ದುಕ್ಖಂ ಪಾಪಞ್ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಅಘಂ ಮಘಂ, ಸುಖಂ ಪುಞ್ಞಞ್ಚ, ಮಘೋ ಇತಿ ಪುರಾಣಂ ನಾಮಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಮಘವಾತಿ [ಸಂಂ ನಿಂ ೧.೨೫೯] ಅತ್ಥೋ ಪಾಳಿಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಥಾಮಸದ್ದೋ ಪುರಿಸಾದಿಗಣೋ, ಥಾಮೇನ, ಥಾಮುನಾ, ಥಾಮಸ್ಸ, ಥಾಮುನೋ, ಥಾಮಸ್ಮಾ, ಥಾಮಮ್ಹಾ, ಥಾಮಾ, ಥಾಮುನಾ, ಥಾಮಸ್ಸ, ಥಾಮುನೋ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಸಸಮಂ।

ಅದ್ಧಾ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಲೋ। ನಾದ್ಯೇಕವಚನೇಸು-ದೀಘೇನ ಅದ್ಧುನಾ, ಅದ್ಧನಾ, ಅದ್ಧೇನ, ದೀಘಸ್ಸ ಅದ್ಧುನೋ, ಅದ್ಧುಸ್ಸ, ಅದ್ಧಸ್ಸ, ಅದ್ಧುನಾ, ಅದ್ಧುಮ್ಹಾ, ಅದ್ಧುಸ್ಮಾ, ಅದ್ಧಾ, ಅದ್ಧಮ್ಹಾ, ಅದ್ಧಸ್ಮಾ, ಅದ್ಧುನೋ, ಅದ್ಧುಸ್ಸ, ಅದ್ಧಸ್ಸ, ಅದ್ಧನಿ, ಅದ್ಧೇ, ಅದ್ಧಮ್ಹಿ, ಅದ್ಧಸ್ಮಿನ್ತಿ ಚೂಳಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇ ಆಗತಂ। ಸೇಸಂ ಯುವಸದಿಸಂ।

ಉಪಡ್ಢವಾಚಕೋ ಅದ್ಧಸದ್ದೋ ಇಧ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಏಕಂಸತ್ಥವಾಚಕೋ ಚ ನಿಪಾತೋ ಏವ। "ಅದ್ಧಾನಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿಆದೀಸು ಅದ್ಧಾನಸದ್ದೋ ಪನ ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧೋ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗೋವ।

ಮುದ್ಧಸದ್ದೇ "ಮುದ್ಧಾ ತೇ ಫಲತು ಸತ್ತಧಾ, ಮುದ್ಧಾ ಮೇ ಫಲತು ಸತ್ತಧಾ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು [ಜಾಂ ೧.೧೬.೨೯೫; ಧಂ ಪಂ ಅಟ್ಠಂ ೧.ತಿಸ್ಸತ್ಥೇರವತ್ಥು] ಸಿರೋ ವುಚ್ಚತಿ, "ಪಬ್ಬತಮುದ್ಧನಿಟ್ಠಿತೋ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು [ದೀಂ ನಿಂ ೨.೭೦] ಮತ್ಥಕಂ ವುಚ್ಚತಿ, ತದುಭಯಂ ಇಧ ಲಬ್ಭತಿ, ಸ್ಮಿಂವಚನೇ ಮುದ್ಧನೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ, ಸೇಸಂ ಯುವಸಮಂ। ಬಾಲವಾಚಕೋ ಪನ ಪುರಿಸನಯೋ। ಹತ್ಥಮುಟ್ಠಿವಾಚಕೋ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೋ।

ಅಸ್ಮಾ ವುಚ್ಚತಿ ಪಾಸಾಣೋ, ಉಸ್ಮಾ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಯಗ್ಗಿ, ಭಿಸ್ಮಾ ವುಚ್ಚತಿ ಭಯಾನಕೋ ಮಹಾಕಾಯೋ।

ತತ್ಥ ಅಸ್ಮಸದ್ದೇ "ತಂ ತೇ ಪಞ್ಞಾಯ ಭಿನ್ದಾಮಿ, ಆಮಂ ಪಕ್ಕಂವ ಅಸ್ಮನಾ [ಸು॰ ನಿ॰ ೪೪೫], ಮಾ ತ್ವಂ ಚನ್ದೇ ಖಲಿ ಅಸ್ಮನೀ"ತಿ ಪಾಳೀ। ಸೇಸಂ ಯುವಸಮಂ। ಉಸ್ಮಾ, ಭಿಸ್ಮಾಸದ್ದಾಪಿ ಯುವಸದಿಸಾತಿ ವದನ್ತಿ।

ಚೂಳಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇ ಮುದ್ಧ, ಗಾಣ್ಡೀವಧನ್ವ, ಅಣಿಮ, ಲಘಿಮಾದಯೋ ಚ ಅಸ್ಮಸದಿಸಾತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯತ್ಥ ಸುತ್ತವಿಧಾನಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ತತ್ಥ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ವಾ ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ವಾ ರೂಪಂ ವಿಧಿಯತಿ।

ಇತಿ ರಾಜಾದಿಯುವಾದಿಗಣರಾಸಿ।

ಅಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಆಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

'ಗಸೀನ'ನ್ತಿ ಸಿಲೋಪೋ, ಸಾ ತಿಟ್ಠತಿ।

'ಏಕವಚನಯೋಸ್ವಘೋನ'ನ್ತಿ ಯೋಸು ಚ ಏಕವಚನೇಸು ಚ ರಸ್ಸೋ, 'ಅತೋ ಯೋನ'ಮಿಚ್ಚಾದಿನಾ ವಿಧಾನಂ, ಸಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

೧೬೩. ಸಾಸ್ಸಂಸೇ ಚಾನಙ।

ಅಂ, ಸೇಸು ಗೇ ಚ ಸಾಸದ್ದಸ್ಸ ಆನಙ ಹೋತಿ।

ಭೋ ಸಾನ, ಭೋನ್ತೋ ಸಾ, ಸಂ, ಸಾನಂ, ಸೇ, ಸೇನ, ಸಾಹಿ, ಸಾಭಿ, ಸಸ್ಸ, ಸಾನಸ್ಸ, ಸಾನಂ, ಸಸ್ಮಾ, ಸಮ್ಹಾ, ಸಾ, ಸಾಹಿ, ಸಾಭಿ, ಸಸ್ಸ, ಸಾನಸ್ಸ, ಸಾನಂ, ಸಸ್ಮಿಂ, ಸಮ್ಹಿ, ಸೇ, ಸಾಸು।

ಅಥ ವಾ 'ಸಾಸ್ಸಂಸೇ ಚಾನಙ'ಇತಿ ಸುತ್ತೇ ಚಸದ್ದೋ ಅವುತ್ತಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋಪಿ ಹೋತೀತಿಕತ್ವಾ ಸಿತೋ ಸೇಸಾಸು ವಿಭತ್ತೀಸುಪಿ ಆನಙ ಹೋತಿ ವಾ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಚ ಆನಾದೇಸತೋ ಯೋನಂ ಓ।

ಸಾ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಾನೋ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸಾ ವಾ, ಹೇ ಸ, ಹೇ ಸಾ, ಹೇ ಸಾನ, ಹೇ ಸಾ, ಹೇ ಸಾನೋ, ಸಂ, ಸಾನಂ, ಸೇ, ಸಾನೇ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸದ್ದನೀತಿರೂಪಂ ವುಚ್ಚತೇ -

ಸಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಸಾನೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಭೋ ಸಾ, ಭೋನ್ತೋ ಸಾ, ಸಾನೋ, ಸಾನಂ, ಸಾನೇ, ಸಾನಾ, ಸಾನೇಹಿ, ಸಾನೇಭಿ, ಸಾಸ್ಸ, ಸಾನಂ, ಸಾನಾ, ಸಾನೇಹಿ, ಸಾನೇಭಿ, ಸಾಸ್ಸ, ಸಾನಂ, ಸಾನೇ, ಸಾನೇಸೂತಿ [ನೀತಿ॰ ಪದ॰ ೨೧೧]।

ವತ್ತಹಾ ವುಚ್ಚತಿ ಸತ್ತೋ [ಸಕ್ಕೋ (ಅಮರಕೋಸ, ೧-೧೪೫ ಗಾಥಾಯಂ)]।

೧೬೪. ವತ್ತಹಾ ಸನಂನಂ ನೋನಾನಂ।

ವತ್ತಹತೋ ಸಸ್ಸ ನೋ ಹೋತಿ, ನಂವಚನಸ್ಸ ನಾನಂ ಹೋತಿ।

ವತ್ತಹಾನೋ ದೇತಿ, ವತ್ತಹಾನಾನಂ ದೇತಿ। ಸೇಸಂ ಯುವಸದ್ದಸಮಂ।

ಸದ್ದನೀತಿಯಂ ಪನ ನಾ, ಸೇಸು ವತ್ತಹಿನಾ, ವತ್ತಹಿನೋತಿ [ನೀತಿ॰ ಪದ॰ ೨೧೯; (ತತ್ಥ ನಾಮ್ಹಿ ವತ್ತಹಾನಾತಿ ದಿಸ್ಸತಿ)] ವುತ್ತಂ।

ದಳ್ಹಧಮ್ಮಾ, ದಳ್ಹಧಮ್ಮಾ, ದಳ್ಹಧಮ್ಮಾನೋ। “ಸಿಕ್ಖಿತಾ ದಳ್ಹಧಮ್ಮಿನೋ”ತಿಪಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೯] ಪಾಳಿ। ಭೋ ದಳ್ಹಧಮ್ಮಾ, ಭೋನ್ತೋ ದಳ್ಹಧಮ್ಮಾ, ದಳ್ಹಧಮ್ಮಾನೋ, ದಳ್ಹಧಮ್ಮಿನೋ, ದಳ್ಹಧಮ್ಮಾನಂ, ದಳ್ಹಧಮ್ಮಾನೇ, ದಳ್ಹಧಮ್ಮಿನಾ, ದಳ್ಹಧಮ್ಮೇಹಿ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಸಸಮಂ। ಏವಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಧಮ್ಮಾತಿ। ವಿವಟಚ್ಛದಸದ್ದೇ ಪನ ನಾಮ್ಹಿ ಇತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ಸೇಸಂ ದಳ್ಹಧಮ್ಮಸಮಂ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ “ದಳ್ಹಧಮ್ಮೋತಿ ವಿಸ್ಸುತೋ”ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೦೦] ಚ “ಲೋಕೇ ವಿವಟಚ್ಛದೋ”ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೮] ಚ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಏತೇ ಸದ್ದಾ ಪುರಿಸರೂಪಾ ಅಕಾರನ್ತಾಪಿ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ।

ವುತ್ತಸಿರಾ ವುಚ್ಚತಿ ನವವೋರೋಪಿತಕೇಸೋ, ವುತ್ತಸಿರಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ವುತ್ತಸಿರಾ, ವುತ್ತಸಿರಾನೋ, ವುತ್ತಸಿರಾನಂ, ವುತ್ತಸಿರಾನೇ, ವುತ್ತಸಿರಾನಾ, ವುತ್ತಸಿರಾನೇಹಿ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಸಸಮಂ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ “ಕಾಪಟಿಕೋ ಮಾಣವೋ ವುತ್ತಸಿರೋ”ತಿಪಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೪೨೬] ದಿಸ್ಸತಿ।

ರಹಾ ವುಚ್ಚತಿ ಪಾಪಧಮ್ಮೋ। ರಹಾ, ರಹಾ, ರಹಿನೋ, ರಹಾನಂ, ರಹಿನೇ, ರಹಿನಾ, ರಹಿನೇಹಿ, ರಹಿನೇಭಿ, ರಹಸ್ಸ, ರಹಿನೋ, ರಹಾನಂ...ಪೇ॰... ರಹಾನೇ, ರಹಾನೇಸೂತಿ [ನೀತಿ॰ ಪದ॰ ೨೧೭] ಸಬ್ಬಂ ಸದ್ದನೀತಿಯಂ ವುತ್ತಂ, ಇಧ ಪನ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸಿದ್ಧಂ।

ಇತಿ ಆಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ।

ಇಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

‘ಗಸೀನ’ನ್ತಿ ಲೋಪೋ, ಮುನಿ ಗಚ್ಛತಿ।

೧೬೫. **ಲೋಪೋ** [ಕ॰ ೧೧೮; ರೂ॰ ೧೪೬; ನೀ॰ ೨೯೩]।

ಝು, ಲತೋ ಯೋನಂ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ। ‘ಯೋಲೋಪನೀಸು ದೀಘೋ’ತಿ ದೀಘೋ।

ಮುನೀ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

೧೬೬. **ಯೋಸು ಝಿಸ್ಸ ಪುಮೇ** [ಕ॰ ೯೬; ರೂ॰ ೧೪೮; ನೀ॰ ೨೫೯]।

ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೇ ಯೋಸು ಝಸಞ್ಞಸ್ಸ ಇ-ಕಾರಸ್ಸ ಟ ಹೋತಿ ವಾ।

ಮುನಯೋ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಝಿಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ರತ್ತಿಯೋ, ದಣ್ಡಿನೋ।

ಪುಮೇತಿ ಕಿಂ? ಅಟ್ಠೀನಿ।

ಭೋ ಮುನಿ, ‘ಅಯುನಂ ವಾ ದೀಘೋ’ತಿ ದೀಘೋ, ಭೋ ಮುನೀ, ಭೋನ್ತೋ ಮುನೀ, ಭೋನ್ತೋ ಮುನಯೋ, ಮುನಿಂ, ಮುನೀ, ಮುನಯೋ, ಮುನಿನಾ, ಮುನೀಹಿ, ಮುನೀಭಿ, ಮುನಿಸ್ಸ, ಮುನಿನೋ, ಮುನೀನಂ, ಮುನಿಸ್ಮಾ, ಮುನಿಮ್ಹಾ।

೧೬೭. ನಾ ಸ್ಮಾಸ್ಸ [ಕ॰ ೨೧೫; ರೂ॰ ೪೧; ನೀ॰ ೪೪೨]।

ಝು, ಲತೋ ಸ್ಮಾಸ್ಸ ನಾ ಹೋತಿ ವಾ।

ಮುನಿನಾ, ಮುನೀಹಿ, ಮುನೀಭಿ, ಮುನಿಸ್ಸ, ಮುನಿನೋ, ಮುನೀನಂ, ಮುನಿಸ್ಮಿಂ, ಮುನಿಮ್ಹಿ, ಮುನೀಸು।

ಇಸಿ ಗಚ್ಛತಿ, ಇಸೀ, ಇಸಯೋ, ಭೋ ಇಸಿ, ಭೋ ಇಸೀ, ಭೋನ್ತೋ ಇಸೀ, ಭೋನ್ತೋ ಇಸಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಗ್ಗಿ ಜಲತಿ, ಅಗ್ಗೀ, ಅಗ್ಗಯೋ, ಭೋ ಅಗ್ಗಿ, ಭೋ ಅಗ್ಗೀ, ಭೋನ್ತೋ ಅಗ್ಗೀ, ಭೋನ್ತೋ ಅಗ್ಗಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏವಂ ಕುಚ್ಛಿ, ಮುಟ್ಠಿ, ಗಣ್ಠಿ, ಮಣಿ, ಪತಿ, ಅಧಿಪತಿ, ಗಹಪತಿ, ಸೇನಾಪತಿ, ನರಪತಿ, ಯತಿ, ಞಾತಿ, ಸಾತಿ, ವತ್ಥಿ, ಅತಿಥಿ, ಸಾರಥಿ, ಬೋನ್ದಿ, ಆದಿ, ಉಪಾದಿ, ನಿಧಿ, ವಿಧಿ, ಓಧಿ, ಬ್ಯಾಧಿ, ಸಮಾಧಿ, ಉದಧಿ, ಉಪಧಿ, ನಿರುಪಧಿ, ಧನಿ, ಸೇನಾನಿ, ಕಪಿ, ದೀಪಿ, ಕಿಮಿ, ತಿಮಿ, ಅರಿ, ಹರಿ, ಗಿರಿ, ಕಲಿ, ಬಲಿ, ಸಾಲಿ, ಅಞ್ಜಲಿ, ಕವಿ, ರವಿ, ಅಸಿ, ಮಸಿ, ಕೇಸಿ, ಪೇಸಿ, ರಾಸಿ, ಅಹಿ, ವೀಹಿಇಚ್ಚಾದಯೋ।

ವಿಸೇಸವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಅಕತರಸ್ಸೇಹಿಪಿ ಕೇಹಿಚಿ ಝುಸಞ್ಞೇಹಿ ಯೋನಂ ನೋ ಹೋತಿ, "ಛ ಮುನಿನೋ ಅಗಾರಮುನಿನೋ, ಅನಗಾರಮುನಿನೋ, ಸೇಖಮುನಿನೋ, ಅಸೇಖಮುನಿನೋ, ಪಚ್ಚೇಕಮುನಿನೋ, ಮುನಿಮುನಿನೋ"ತಿ [ಮಹಾನಿ॰ ೧೪] ಚ "ಞಾಣುಪಪನ್ನಾ ಮುನಿನೋ ವದನ್ತೀ"ತಿ ಚ "ಏಕಮೇಕಾಯ ಇತ್ಥಿಯಾ, ಅಟ್ಠಟ್ಠ ಪತಿನೋ ಸಿಯು"ನ್ತಿ ಚ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೩೪೪] "ಪತಿನೋ ಕಿರಮ್ಹಾಕಂ ವಿಸಿಟ್ಠನಾರೀನ" [ವಿ॰ ವ॰ ೩೨೩] ನ್ತಿ ಚ "ಹಂಸಾಧಿಪತಿನೋ ಇಮೇ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೩೮] ಚ ಸುತ್ತಪದಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಗಾಥಾಸು 'ಘಬ್ರಹ್ಮಾದಿತ್ವೇ'ತಿ ಮುನಿತೋ ಗಸ್ಸ ಏತ್ತಞ್ಚ ಹೋತಿ, ಪೋರೋಹಿಚ್ಚೋ ತವಂ ಮುನೇ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೫೪೦], ಧಮ್ಮದಸ್ಸೋ ತವಂ ಮುನೇ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೫೪೦], ಚಿರಂ ಜೀವ ಮಹಾವೀರ, ಕಪ್ಪಂ ತಿಟ್ಠ ಮಹಾಮುನೇ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೨.೧೬೮], ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹ ಮಹಾಮುನೇ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೪೧.೮೩]। ತುಯ್ಹತ್ಥಾಯ ಮಹಾಮುನೇತಿ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೩.೩೪೫]।

ತೇಹಿಯೇವ ಅಂವಚನಸ್ಸ ನಞ್ಚ ಹೋತಿ, ತಮಾಹು ಏಕಂ ಮುನಿನಂ ಚರನ್ತಂ [ಸು॰ ನಿ॰ ೨೧೦], ಮುನಿನಂ ಮೋನಪಥೇಸು ಸಿಕ್ಖಮಾನಂ [ಜಾ॰ ೧.೮.೪೪], ಪಿತರಂ ಪುತ್ತಗಿದ್ಧಿನಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೩೭೭], ಸಬ್ಬಕಾಮಸಮಿದ್ಧಿನಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೩.೧೦೩]।

ಇಸಿಸದ್ದೇ ಪನ –

೧೬೮. ಟೇ ಸಿಸ್ಸಿಸಿಸ್ಮಾ [ಟೇ ಸಿಸ್ಸಸ್ಮಾ (ಮೂಲಪಾಠೇ)]।

ಇಸಿಮ್ಹಾ ಸಿಸ್ಸ ಟೇ ಹೋತಿ ವಾ।

ಯೋ ನೋ'ಜ್ಜ ವಿನಯೇ ಕಙ್ಖಂ, ಅತ್ಥಧಮ್ಮವಿದೂ ಇಸೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೧೬೪]। 'ಘಬ್ರಹ್ಮಾದಿತ್ವೇ'ತಿ ಗಸ್ಸ ಏತ್ತಞ್ಚ ಹೋತಿ, ನಿಸೀದಾಹಿ ಮಹಾಇಸೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೦.೧೧೪], ತ್ವಂ ನೋ'ಸಿ ಸರಣಂ ಇಸೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೨೬], ಪುತ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಂ ಇಸೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೧೦೪]।

೧೬೯. ದುತಿಯಸ್ಸ ಯೋಸ್ಸ।

ಇಸಿಮ್ಹಾ ದುತಿಯಸ್ಸ ಯೋಸ್ಸ ಟೇ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸಮಣೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ವನ್ದೇ, ಸಮ್ಪನ್ನಚರಣೇ ಇಸೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೩೧೪]।

ಸಮಾಸೇ ಪನ ಮಹೇಸಿ ಗಚ್ಛತಿ, ಮಹೇಸೀ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಮಹೇಸಯೋ, ಮಹೇಸಿನೋ। ಅಂವಚನೇ ಮಹೇಸಿನನ್ತಿ ಸಿಜ್ಝತಿ। "ಸಜ್ಝಾಯಿಂಸು ಮಹೇಸಯೋ [ವಿ॰ ವ॰ ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾ ಪೇ॰ ವ॰ ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾ], ವಾನಮುತ್ತಾ ಮಹೇಸಯೋ"ತಿ [ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹೇ ೧೧೩ ಪಿಟ್ಠೇ] ಚ "ನ ತಂ ಸಮ್ಮಗ್ಗತಾ ಯಞ್ಞಂ, ಉಪಯನ್ತಿ ಮಹೇಸಿನೋ, ಏತಂ ಸಮ್ಮಗ್ಗತಾ ಯಞ್ಞಂ, ಉಪಯನ್ತಿ ಮಹೇಸಿನೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೦], ಪಹನ್ತಾ ಮಹೇಸಿನೋ ಕಾಮೇ, ಯೇನ ತಿಣ್ಣಾ ಮಹೇಸಿನೋ"ತಿ ಚ "ಮಹೇಸಿಂ ವಿಜಿತಾವಿನ"ನ್ತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೪೫೯] ಚ "ಸಚ್ಛಞ್ಞಾಪಿ ಮಹೇಸಿನಂ, ಕುಞ್ಜರಂವ ಮಹೇಸಿನಂ, ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಮಹೇಸಿನಂ [ಬು॰ ವಂ॰ ೯.೧], ಖಿಪ್ಪಂ ಪಸ್ಸ ಮಹೇಸಿನಂ [ಜಾ॰ ೨.೧೯.೭೦], ಕತಕಿಚ್ಚಂ ಮಹೇಸಿನ"ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೧೯.೧೦೨] ಚ ಸುತ್ತಪದಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಅಗ್ಗಿಸದ್ದೇ -

೧೭೦. ಸಿಸ್ಸಗ್ಗಿತೋ ನಿ [ಕ॰ ೯೫; ರೂ॰ ೧೪೫; ನೀ॰ ೨೫೪; 'ಸಿಸ್ಸಾಗ್ಗಿತೋ ನಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ಅಗ್ಗಿತೋ ಸಿಸ್ಸ ನಿ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅಗ್ಗಿ ಜಲತಿ, ಅಗ್ಗಿನಿ ಜಲತಿ, ಅಗ್ಗೀ ಜಲನ್ತಿ, ಅಗ್ಗಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಾಳಿಯಂ ಪನ "ಅಗ್ಗಿ, ಗಿನಿ, ಅಗ್ಗಿನೀ"ತಿ ತಯೋ ಅಗ್ಗಿಪರಿಯಾಯಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ - "ರಾಗಗ್ಗಿ, ದೋಸಗ್ಗಿ, ಮೋಹಗ್ಗೀ"ತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೪೬] ಚ "ಛನ್ನಾ ಕುಟಿ ಆಹಿತೋ ಗಿನಿ, ವಿವಟಾ ಕುಟಿ ನಿಬ್ಬುತೋ ಗಿನಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೯], ಮಹಾಗಿನಿ ಸಮ್ಪಜ್ಜಲಿತೋ [ಥೇರಗಾ॰ ೭೦೨ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)], ಯಸ್ಮಾ ಸೋ ಜಾಯತೇ ಗಿನೀ"ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೫೮] ಚ "ಅಗ್ಗಿನಿಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜಲಿತಂ ಪವಿಸನ್ತೀ"ತಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೬೭೫] ಚ। ತೇಸಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ರೂಪಮಾಲಾ ಲಬ್ಭತಿ।

ಸೇಟ್ಠಿ, ಪತಿ, ಅಧಿಪತಿ, ಸೇನಾಪತಿ, ಅತಿಥಿ, ಸಾರಥಿಸದ್ದೇಹಿ ಚ ಯೋನಂ ನೋ ಹೋತಿ, ಅಂವಚನಸ್ಸ ನಂ ಹೋತಿ ವಾ, ಸೇಟ್ಠಿನೋ, ಸೇಟ್ಠಿನಂ, ಪತಿನೋ, ಪತಿನಂ, ಅಧಿಪತಿನೋ, ಅಧಿಪತಿನಂ, ಸೇನಾಪತಿನೋ, ಸೇನಾಪತಿನಂ, ಅತಿಥಿನೋ, ಅತಿಥಿನಂ, ಸಾರಥಿನೋ, ಸಾರಥಿನನ್ತಿ। ಗಹಪತಯೋ, ಜಾನಿಪತಯೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ನಿಚ್ಚರೂಪಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಆದಿಸದ್ದೇ -

'ರತ್ಥ್ಯಾದೀಹಿ ಟೋ ಸ್ಮಿಂನೋ'ತಿ ಸ್ಮಿಂನೋ ಟೋ ಹೋತಿ, ಆದಿಸ್ಮಿಂ, ಆದಿಮ್ಹಿ, ಆದೋ, ಗಾಥಾದೋ, ಪಾದಾದೋ। "ಆದಿಂ, ಗಾಥಾದಿಂ, ಪಾದಾದಿಂ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪನ ಆಧಾರತ್ಥೇ ದುತಿಯಾ ಏವ "ಇಮಂ ರತ್ತಿಂ, ಇಮಂ ದಿವಸಂ, ಪುರಿಮಂ ದಿಸಂ, ಪಚ್ಛಿಮಂ ದಿಸಂ, ತಂ ಖಣಂ, ತಂ ಲಯಂ, ತಂ ಮುಹುತ್ತಂ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ವಿಯ।

ಇದಾನಿ ಸಮಾಸೇ ಝಸ್ಸ ಟಾದೇಸಾಭಾವೋ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೭೧. ಇತೋಞ್ಞತ್ಥೇ ಪುಮೇ।

ಪುಮೇ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸೇ ಇ-ಕಾರಮ್ಹಾ ಪಠಮಾ, ದುತಿಯಾಯೋನಂ ಕಮೇನ ನೋ, ನೇ ಹೋನ್ತಿ ವಾ। ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಉತ್ತರಪದತ್ಥಸಮಾಸೇಪಿ ಕ್ವಚಿ ಯೋನಂ ನೋ, ನೇ ಹೋನ್ತಿ।

ಪಠಮಾಯೋಮ್ಹಿ -

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿನೋ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿನೋ, ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿನೋ, ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿನೋ, ಅಸಾರೇ ಸಾರಮತಿನೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೧], ನಿಮ್ಮಾನರತಿನೋ ದೇವಾ, ಯೇ ದೇವಾ ವಸವತ್ತಿನೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೮], ಅಟ್ಠೇತೇ ಚಕ್ಕವತ್ತಿನೋ, ಧಮ್ಮೇ ಧಮ್ಮಾನುವತ್ತಿನೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೪], ಸಗ್ಗಂ ಸುಗತಿನೋ ಯನ್ತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೨೬], ತೋಮರಙ್ಕುಸಪಾಣಿನೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೨೩], ದಣ್ಡಮುಗ್ಗರಪಾಣಿನೋ, ಅರಿಯವುತ್ತಿನೋ, ನಿಪಕಾ ಸನ್ತವುತ್ತಿನೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದುತಿಯಾಯೋಮ್ಹಿ -

ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿನೇ, ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿನೇ, ಅರಿಯವುತ್ತಿನೇ, ತೋಮರಙ್ಕುಸಪಾಣಿನೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೦] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಾತ್ವೇವ? ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ ಜನಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ ಜನೇ ಪಸ್ಸತಿ।

ಗರೂ ಪನ "ತೋಮರಙ್ಕುಸಪಾಣಯೋ, ಅತ್ಥೇ ವಿಸಾರದಮತಯೋ"ತಿ [ಕ॰ ೨೫೩] ರೂಪಾನಿ ಇಧ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ಅಞ್ಞತ್ಥೇತಿ ಕಿಂ? ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯೋ ಧಮ್ಮಾ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯೋ ಧಮ್ಮೇ।

ಪುಮೇತಿ ಕಿಂ? ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿನಿಯೋ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀನಿ ಕುಲಾನಿ।

೧೭೨. **ನೇ ಸ್ಮಿಂನೋ ಕ್ವಚಿ** [ನೀ॰ ೪೫೩]।

ಪುಮೇ ಅಞ್ಞತ್ಥೇ ಇತೋ ಸ್ಮಿಂನೋ ಕ್ವಚಿ ನೇ ಹೋತಿ।

ಕತಞ್ಞುಮ್ಹಿ ಚ ಪೋಸಮ್ಹಿ, ಸೀಲವನ್ತೇ ಅರಿಯವುತ್ತಿನೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೭೮]। ಸಬ್ಬಕಾಮಸಮಿದ್ಧಿನೇ ಕುಲೇ, ಛತ್ತಪಾಣಿನೇ, ದಣ್ಡಪಾಣಿನೇ, ತೋಮರಙ್ಕುಸಪಾಣಿನೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೦] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಈತೋಪಿ ಸ್ಮಿಂನೋ ಕ್ವಚಿ ನೇ ಹೋತಿ, ಮಾತಙ್ಗಸ್ಮಿಂ ಯಸಸ್ಸಿನೇ [ಜಾ॰ ೨.೧೯.೯೬], ದೇವವಣ್ಣಿನೇ, ಬ್ರಹ್ಮವಣ್ಣಿನೇ, ಅರಹನ್ತಮ್ಹಿ ತಾದಿನೇ [ಥೇರಗಾ॰ ೧೧೮೨] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಈಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

ಈಕಾರನ್ತೇ 'ಸಿಮ್ಹಿ ನಾ'ನಪುಂಸಕಸ್ಸಾ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಸಿಮ್ಹಿ ರಸ್ಸತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, 'ಗೇ ವಾ'ತಿ ಗೇ ಪರೇ ವಿಕಪ್ಪೇನ ರಸ್ಸೋ, ಯೋಸು ಚ ಅಂ, ನಾ, ಸ, ಸ್ಮಾ, ಸ್ಮಿಂ ಸು ಚ 'ಏಕವಚನಯೋಸ್ವಘೋನ'ನ್ತಿ ನಿಚ್ಚಂ ರಸ್ಸೋ, ದಣ್ಡೀ ಗಚ್ಛತಿ। 'ಜನ್ತು ಹೇತು' ಇಚ್ಚಾದಿಸುತ್ತೇನ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಯೋನಂ ಲೋಪೋ, ದಣ್ಡೀ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಪಕ್ಖೇ -

೧೭೩. **ಯೋನಂ ನೋನೇ ಪುಮೇ** [ಕ॰ ೨೨೫; ರೂ॰ ೧೫೧; ನೀ॰ ೪೫೨, ೪೫೩]।

ಪುಮೇ ಝುಸಞ್ಞಮ್ಹಾ ಈ-ಕಾರತೋ ಪಠಮಾ, ದುತಿಯಾಯೋನಂ ಕಮೇನ ನೋ, ನೇ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ದಣ್ಡಿನೋ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಭೋದಣ್ಡಿ, ಭೋ ದಣ್ಡೀ, ಭೋನ್ತೋ ದಣ್ಡಿನೋ, ದಣ್ಡಿಂ।

೧೭೪. ನಂ ಝೀತೋ [ಕ॰ ೨೨೪; ರೂ॰ ೧೫೩; ನೀ॰ ೪೫೧]।

ಪುಮೇ ಝುಸಞ್ಞಮ್ಹಾ ಈ-ಕಾರತೋ ಅಂವಚನಸ್ಸ ನಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ದಣ್ಡಿನಂ।

೧೭೫. ನೋ ವಾ ['ನೋ' (ಬಹೂಸು)]।

ಪುಮೇ ಝೀತೋ ದುತಿಯಾಯೋಸ್ಸ ನೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ದಣ್ಡೀ , ದಣ್ಡಿನೋ, ದಣ್ಡಿನೇ, ದಣ್ಡಿನಾ, ದಣ್ಡೀಹಿ, ದಣ್ಡೀಭಿ, ದಣ್ಡಿಸ್ಸ, ದಣ್ಡಿನೋ, ದಣ್ಡೀನಂ, ದಣ್ಡಿಸ್ಮಾ, ದಣ್ಡಿಮ್ಹಾ, ದಣ್ಡಿನಾ, ದಣ್ಡೀಹಿ, ದಣ್ಡೀಭಿ, ದಣ್ಡಿಸ್ಸ, ದಣ್ಡಿನೋ, ದಣ್ಡೀನಂ, ದಣ್ಡಿಸ್ಮಿಂ, ದಣ್ಡಿಮ್ಹಿ।

೧೭೬. ಸ್ಮಿಂನೋ ನಿಂ [ಕ॰ ೨೨೬; ರೂ॰ ೧೫೪; ನೀ॰ ೪೧೭]।

ಝೀತೋ ಸ್ಮಿಂನೋ ನಿ ಹೋತಿ ವಾ।

ದಣ್ಡಿನಿ।

'ನೇ ಸ್ಮಿಂನೋ ಕ್ವಚೀ'ತಿ ವಿಭತ್ತಸುತ್ತೇನ ಸ್ಮಿಂನೋ ನೇ ಚ ಹೋತಿ, ದಣ್ಡಿನೇ, ದಣ್ಡೀಸು।

ಏವಂ ಚಕ್ಕೀ, ಪಕ್ಖೀ, ಸುಖೀ, ಸಿಖೀ, ಚಾಗೀ, ಭಾಗೀ, ಭೋಗೀ, ಯೋಗೀ, ಸಜ್ಝೀ, ವಾಚೀ, ಧಜೀ, ಭಜೀ, ಕುಟ್ಠೀ, ರಟ್ಠೀ, ದಾಠೀ, ಞಾಣೀ, ಪಾಣೀ, ಗಣೀ, ಗುಣೀ, ಚಮ್ಮೀ, ಧಮ್ಮೀ, ಸೀಘಯಾಯೀ, ಪಾಪಕಾರೀ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ಮಾಯಾವೀ, ಮೇಧಾವೀ, ಭುತ್ತಾವೀ, ಭಯದಸ್ಸಾವೀ, ಯಸಸ್ಸೀ, ತೇಜಸ್ಸೀ, ಛತ್ತೀ, ಪತ್ತೀ, ದನ್ತೀ, ಮನ್ತೀ, ಸತ್ತುಘಾತೀ, ಸೀಹನಾದೀ, ಸಾಮೀ, ಪಿಯಪ್ಪಸಂಸೀ। ಅತ್ಥದಸ್ಸೀ, ಧಮ್ಮದಸ್ಸೀ ಇಚ್ಚಾದಯೋ। ಗಾಮಣೀ, ಸೇನಾನೀ, ಸುಧೀ ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪನ ಸ್ಮಿಂನೋ ನಿತ್ತಂ ನತ್ಥಿ।

ವಿಸೇಸವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಯೋಸು ಝೀ-ಕಾರಸ್ಸಪಿ ಕ್ವಚಿ ಟತ್ತಂ ಹೋತಿ,

> "ಹಂಸಾ ಕೋಞ್ಚಾ ಮಯೂರಾ ಚ, ಹತ್ಥಯೋ ಪಸದಾ ಮಿಗಾ।
> ಸಬ್ಬೇ ಸೀಹಸ್ಸ ಭಾಯನ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ಕಾಯಸ್ಮಿಂ ತುಲ್ಯತಾ [ಜಾ॰ ೧.೨.೧೦೩]॥

ಪುರಿಸಾಲೂ ಚ ಹತ್ಥಯೋ, ಸಞ್ಞತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಯೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೩೭], ಅಪಚೇ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಯೋ"ತಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತತ್ಥ 'ಹತ್ಥಯೋ'ತಿ ಹತ್ಥಿನೋ, 'ಪುರಿಸಾಲೂ'ತಿ ಪುರಿಸಲೋಲಾ ಬಲವಾಮುಖಯಕ್ಖಿನಿಯೋ, 'ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಯೋ'ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೋ, 'ಅಪಚೇ'ತಿ ಪೂಜೇಯ್ಯ।

ಸುಸ್ಸಪಿ ಕ್ವಚಿ ನೇಸು ಹೋತಿ, ಸುಸುಖಂ ವತ ಜೀವಾಮ, ವೇರಿನೇಸು ಅವೇರಿನೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೯೭], ವೇರಿನೇಸು ಮನುಸ್ಸೇಸು, ವಿಹರಾಮ ಅವೇರಿನೋ। ತತ್ಥ 'ವೇರಿನೇಸೂ'ತಿ ವೇರೀಚಿತ್ತವನ್ತೇಸು।

ಸಮಾಸೇಪಿ ಪಠಮಾಯೋಸ್ಸ ನೋತ್ತಂ, ದುತಿಯಾಯೋಸ್ಸ ನೋತ್ತಂ ನೇತ್ತಞ್ಚ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವೇ ನೋತ್ತಾನಿ ಪಾಕಟಾನಿ। ನೇತ್ತಂ ಪನ ವುಚ್ಚತೇ, "ಅಸ್ಸಮಣೇ ಸಮಣಮಾನಿನೇ [ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೧೦], ನರೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಿನೇ [ಇತಿವು॰ ೯೩], ಮಞ್ಜುಕೇ ಪಿಯಭಾಣಿನೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೨೧], ಮಾಲಧಾರಿನೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೨೭], ಕಾಸಿಕುತ್ತಮಧಾರಿನೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೫], ವಣ್ಣವನ್ತೇ ಯಸಸ್ಸಿನೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೮೨], ಚಾಪಹತ್ಥೇ ಕಲಾಪಿನೇ, ಉಭೋ ಭಸ್ಸರವಣ್ಣಿನೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೧೧೧], ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ದೇವವಣ್ಣಿನೇ, ಸಮುದ್ಧರತಿ ಪಾಣಿನೇ [ಅಪ॰ ಥೇರೀ ೨.೩.೧೩೭], ಏವಂ ಜರಾ ಚ ಮಚ್ಚು ಚ, ಅಧಿವತ್ತನ್ತಿ ಪಾಣಿನೇ"ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೬] ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತತ್ಥ 'ಭಸ್ಸರವಣ್ಣಿನೇ'ತಿ ಪಭಸ್ಸರವಣ್ಣವನ್ತೇ। ಸ್ಮಿಂನೋ ನೇತ್ತೇ ಪನ "ಮಾತಙ್ಗಸ್ಮಿಂ ಯಸಸ್ಸಿನೇ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ [ಜಾ॰ ೨.೧೯.೯೬] ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾನೇವ।

ಈಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಉಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

ಭಿಕ್ಖಾದಿಗಣರಾಸಿ

'ಗಸೀನ'ನ್ತಿ ಸಿಲೋಪೋ, ಭಿಕ್ಖು। ಯೋನಂ ಲೋಪೇ ದೀಘೋ, ಭಿಕ್ಖೂ।

ಪಕ್ಖೇ –

೧೭೭. **ಲಾ ಯೋನಂ ವೋ ಪುಮೇ** [ಕ॰ ೧೧೯; ರೂ॰ ೧೫೫; ನೀ॰ ೨೯೪]।

ಪುಮೇ ಲಸಞ್ಞೇಹಿ ಉವಣ್ಣೇಹಿ ಯೋನಂ ವೋ ಹೋತಿ ವಾತಿ ಯೋನಂ ವೋ।

೧೭೮. **ವೇವೋಸು ಲುಸ್ಸ** [ಕ॰ ೯೭; ರೂ॰ ೧೫೬; ನೀ॰ ೨೬೦]।

ಪುಮೇ ವೇ, ವೋಸು ಪರೇಸು ಲಸಞ್ಞಸ್ಸ ಉ-ಕಾರಸ್ಸ ಟ ಹೋತಿ।

ಭಿಕ್ಖವೋ।

ಲುಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ಸಯಮ್ಭುವೋ।

ಭೋ ಭಿಕ್ಖು, ಭೋ ಭಿಕ್ಖೂ, ಭೋನ್ತೋ ಭಿಕ್ಖೂ।

೧೭೯. **ಪುಮಾಲಪನೇ ವೇವೋ** [ಕ॰ ೧೧೬; ರೂ॰ ೧೫೭; ನೀ॰ ೨೯೧]।

ಪುಮೇ ಆಲಪನೇ ಲಸಞ್ಞಮ್ಹಾ ಉ-ಕಾರತೋ ಯೋಸ್ಸ ವೇ, ವೋ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಭೋನ್ತೋ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಥ ಖೋ ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಮನ್ತೇಸಿ "ಭಿಕ್ಖವೋ"ತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧], ದೇವಕಾಯಾ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಾ, ತೇ ವಿಜಾನಾಥ ಭಿಕ್ಖವೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೪], ಭಿಕ್ಖುಂ, ಭಿಕ್ಖೂ, ಭಿಕ್ಖವೋ, ಭಿಕ್ಖುನಾ। 'ಸುನಂಹಿಸೂ'ತಿ ದೀಘೋ, ಭಿಕ್ಖೂಹಿ, ಭಿಕ್ಖೂಭಿ,

ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖುನೋ, ಭಿಕ್ಖೂನಂ, ಭಿಕ್ಖುಸ್ಮಾ, ಭಿಕ್ಖುಮ್ಹಾ, ಭಿಕ್ಖುನಾ, ಭಿಕ್ಖೂಹಿ, ಭಿಕ್ಖೂಭಿ, ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖುನೋ, ಭಿಕ್ಖೂನಂ, ಭಿಕ್ಖುಸ್ಮಿಂ, ಭಿಕ್ಖುಮ್ಹಿ, ಭಿಕ್ಖೂಸು।

ಏವಂ ಮಕ್ಖು, ಮಚ್ಚು, ಉಚ್ಛು, ಪಟು, ಭಾಣು, ಸೇತು, ಕೇತು, ಸತ್ತು, ಸಿನ್ಧು, ಬನ್ಧು, ಕಾರು, ನೇರು, ಮೇರು, ರುರು, ವೇಳು ಇಚ್ಚಾದಯೋ।

ವಿಸೇಸವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

ಹೇತು, ಜನ್ತು, ಕುರುಸದ್ದೇಸು 'ಜನ್ತುಹೇತು' ಇಚ್ಚಾದಿಸುತ್ತೇನ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಯೋನಂ ಲೋಪೋ, ಹೇತು ಧಮ್ಮಾ, ಹೇತೂ ಧಮ್ಮಾ, ಅತೀತೇ ಹೇತವೋ ಪಞ್ಚ।

೧೮೦. **ಯೋಮ್ಹಿ ವಾ ಕ್ವಚಿ** [ಕ॰ ೯೭; ರೂ॰ ೧೫೮; ನೀ॰ ೨೬೦]।

ಯೋಸು ಲಸಞ್ಞಿನೋ ಉ-ಕಾರಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ಟ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅತೀತೇ ಹೇತಯೋ ಪಞ್ಚ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಹೇತುಯೋ।

ಕ್ವಚೀತಿ ಕಿಂ? ಭಿಕ್ಖವೋ।

ಭೋ ಹೇತು, ಭೋ ಹೇತೂ, ಭೋನ್ತೋ ಹೇತೂ, ಹೇತವೋ, ಹೇತಯೋ, ಹೇತುಯೋ ವಾ, ಹೇತುಂ, ಹೇತೂ, ಹೇತವೋ, ಹೇತಯೋ, ಹೇತುಯೋ ವಾ। ಸೇಸಂ ಭಿಕ್ಖುಸಮಂ।

ಜನ್ತು ಗಚ್ಛತಿ, ಜನ್ತೂ, ಜನ್ತಯೋ, ಜನ್ತುಯೋ ವಾ।

೧೮೧. **ಜನ್ತಾದಿತೋ ನೋ ಚ** [ಕ॰ ೧೧೯; ರೂ॰ ೧೫೫; ನೀ॰ ೨೯೪; 'ಜನ್ತ್ವಾದಿತೋ' (ಬಹೂಸು)]।

ಪುಮೇ ಜನ್ತಾದಿತೋ ಯೋನಂ ನೋ ಚ ಹೋತಿ ವೋ ಚ।

ಜನ್ತುನೋ, ಜನ್ತವೋ, ಭೋಜನ್ತು, ಭೋಜನ್ತೂ, ಭೋನ್ತೋ ಜನ್ತೂ, ಜನ್ತಯೋ, ಜನ್ತುಯೋ, ಜನ್ತುನೋ, ಜನ್ತವೋ, ಜನ್ತುಂ, ಜನ್ತೂ, ಜನ್ತಯೋ, ಜನ್ತುಯೋ, ಜನ್ತುನೋ, ಜನ್ತವೋ। ಸೇಸಂ ಭಿಕ್ಖುಸಮಂ।

ಕುರು, ಕುರೂ, ಕುರಯೋ, ಕುರುಯೋ, ಕುರುನೋ, ಕುರವೋತಿ ಸಬ್ಬಂ ಜನ್ತುಸಮಂ।

"ಅಜ್ಜೇವ ತಂ ಕುರಯೋ ಪಾಪಯಾತು [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೩೨], ನನ್ದನ್ತಿ ತಂ ಕುರಯೋ ದಸ್ಸನೇನ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೪೧], ಅಜ್ಜೇವ ತಂ ಕುರಯೋ ಪಾಪಯಾಮೀ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೩೪] ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಲತೋಪಿ ಅಂವಚನಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ನಂ ಹೋತಿ, "ಕಿಮತ್ಥಿನಂ ಭಿಕ್ಖುನಂ ಆಹು, ಭಿಕ್ಖುನಮಾಹು ಮಗ್ಗದೇಸಿಂ, ಭಿಕ್ಖುನಮಾಹು ಮಗ್ಗಜೀವಿಂ, ಬುದ್ಧಂ ಆದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನ"ನ್ತಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಥಾ "ರೋಗನಿಡ್ಡಂ ಪಭಙ್ಗುನಂ, ಭೋಗಾನಞ್ಚ ಪಭಙ್ಗುನಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೩೯], ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ವಿರಾಗುನ"ನ್ತಿ ಚ। ತತ್ಥ 'ಕಿಮತ್ಥಿನ'ನ್ತಿ ಕಿಂಸಭಾವಂ, 'ಮಗ್ಗದೇಸಿ'ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಂ ದೇಸೇನ್ತಂ, 'ಮಗ್ಗಜೀವಿ'ನ್ತಿ ಮಗ್ಗೇ

ಜೀವನ್ತಂ, ‘ರೋಗನಿಡ್ಡ’ನ್ತಿ ರೋಗಾನಂ ಕುಲಾವಕಭೂತಂ, ‘ಪಭಙ್ಗುನ’ನ್ತಿ ಪಭಿಜ್ಜನಸೀಲಂ, ‘ವಿರಾಗುನ’ನ್ತಿ ವಿರಜ್ಜನಸೀಲಂ। ಕತ್ಥಚಿ ಪಠಮನ್ತಮ್ಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ತತ್ಥ ನಾಗಮೋ।

ಇತಿ ಭಿಕ್ಖಾದಿಗಣರಾಸಿ।

ಸತ್ಥಾದಿಗಣರಾಸಿ

ಸತ್ಥಾದಿರಾಸಿ

೧೮೨. **ಲ್ತುಪಿತಾದೀನಮಾ ಸಿಮ್ಹಿ** [ಕ॰ ೨೯೯; ರೂ॰ ೧೫೮; ನೀ॰ ೪೧೧]।

ಸಿಮ್ಹಿ ಪರೇ ಲ್ತುಪಚ್ಚಯನ್ತಾನಂ ಸತ್ಥು, ಕತ್ತುಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಪಿತಾದೀನಞ್ಚ ಉ-ಕಾರೋ ಆ ಹೋತಿ। ‘ಗಸೀನ’ನ್ತಿ ಲೋಪೋ।

ಸತ್ಥಾ।

೧೮೩. **ಲ್ತುಪಿತಾದೀನಮಸೇ** [ಕ॰ ೨೦೦; ರೂ॰ ೧೫೯; ನೀ॰ ೪೧೨]।

ಸಮ್ಹಾ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ವಿಭತ್ತಿಗಣೇ ಪರೇ ಲ್ತು, ಪಿತಾದೀನಂ ಉ-ಕಾರೋ ಆರಙ ಹೋತಿ।

೧೮೪. **ಆರಙ್ಸ್ಮಾ** [ಕ॰ ೨೦೫; ರೂ॰ ೧೬೦; ನೀ॰ ೪೨೧]।

ಆರಙ್ತೋ ಯೋನಂ ಟೋ ಹೋತಿ।

ಸತ್ಥಾರೋ।

೧೮೫. **ಗೇ ಅ ಚ** [ಕ॰ ೨೪೬; ರೂ॰ ೭೩; ನೀ॰ ೪೭೬, ೪೭೮-೯]।

ಗೇ ಪರೇ ಲ್ತು, ಪಿತಾದೀನಂ ಉ-ಕಾರೋ ಹೋತಿ ಅ ಚ ಆ ಚ। ಭೋಸತ್ಥ, ಭೋ ಸತ್ಥಾ, ಭೋನ್ತೋ ಸತ್ಥಾರೋ, ಸತ್ಥಾರಂ।

೧೮೬. **ಟೋಟೇ ವಾ** [ಕ॰ ೨೦೫; ರೂ॰ ೨೬೦; ನೀ॰ ೪೨೧]।

ಆರಙ್ತೋ ಯೋನಂ ಕಮೇನ ಟೋ, ಟೇ ಹೋನ್ತಿ ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ ವಾಸದ್ದೋ ಸಖಸದ್ದೇ ವಿಕಪ್ಪನತ್ಥೋ ತತ್ಥ ವಿಧ್ಯನ್ತರಸಬ್ಭಾವಾ। ಪುನ ಟೋಗ್ಗಹಣಂ ಲಹುಭಾವತ್ಥಂ।

ಸತ್ಥಾರೋ, ಸತ್ಥಾರೇ।

೧೮೭. **ಟಾ ನಾಸ್ಮಾನಂ** [ಕ॰ ೨೦೭, ೨೭೦; ರೂ॰ ೧೬೧, ೧೨೦; ನೀ॰ ೪೨, ೫೪೨]।

ಆರಙ್ತೋ ನಾ, ಸ್ಮಾನಂ ಟಾ ಹೋತಿ।

ಸತ್ಥಾರಾ, ಸತ್ಥಾರೇಹಿ, ಸತ್ಥಾರೇಭಿ।

೧೮೮. **ಲೋಪೋ** [ಕ॰ ೨೦೩; ರೂ॰ ೧೬೨; ನೀ॰ ೪೧೮]।

ಲ್ತು, ಪಿತಾದೀಹಿ ಸಲೋಪೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸತ್ಥು, ಸತ್ಥುಸ್ಸ, ಸತ್ಥುನೋ।

೧೮೯. ನಂಮ್ಹಿ ವಾ [ಕ॰ ೨೦೧; ರೂ॰ ೧೬೩; ನೀ॰ ೪೧೬]।

ನಂಮ್ಹಿ ಪರೇ ಲ್ತು, ಪಿತಾದೀನಂ ಉ-ಕಾರೋ ಆರಙ ಹೋತಿ ವಾ। ಇಮೇಸಂ ಮಹಾನಾಮ ತಿಣ್ಣಂ ಸತ್ಥಾರಾನಂ ಏಕಾ ನಿಟ್ಠಾ ಉದಾಹು ಪುಥು ನಿಟ್ಠಾತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೭]। ಸತ್ಥೂನಂ।

೧೯೦. ಆ [ಕ॰ ೨೦೨; ರೂ॰ ೧೬೪; ನೀ॰ ೪೧೭]।

ನಂಮ್ಹಿ ಪರೇ ಲ್ತು, ಪಿತಾದೀನಂ ಉ-ಕಾರೋ ಆ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸತ್ಥಾನಂ, ಸತ್ಥಾರಾ, ಸತ್ಥಾರೇಹಿ, ಸತ್ಥಾರೇಭಿ, ಸತ್ಥು, ಸತ್ಥುಸ್ಸ, ಸತ್ಥುನೋ, ಸತ್ಥೂನಂ, ಸತ್ಥಾರಾನಂ, ಸತ್ಥಾನಂ।

೧೯೧. ಟಿ ಸ್ಮಿಂನೋ [ಕ॰ ೨೦೬; ರೂ॰ ೧೬೫; ನೀ॰ ೪೨೨]।

ಆರಙ್ತೋ ಸ್ಮಿಂನೋ ಟಿ ಹೋತಿ।

೧೯೨. ರಸ್ಸಾರಙ [ಕ॰ ೨೦೮; ರೂ॰ ೧೬೬; ನೀ॰ ೪೨೪]।

ಸ್ಮಿಂಮ್ಹಿ ಪರೇ ಆರಙ್ಕತೋ ರಸ್ಸೋ ಹೋತಿ।

ಸತ್ಥರಿ, ಸತ್ಥಾರೇಸು।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ನಾ, ಸ್ಮಾಸು ಸತ್ಥುನಾತಿ ಚ ಸುಮ್ಹಿ ಸತ್ಥೂಸೂತಿ ಚ ಸಿದ್ಧಂ। ‘‘ಧಮ್ಮರಾಜೇನ ಸತ್ಥುನಾ, ಪೂಜಂ ಲಬ್ಭತಿ ಭತ್ತುಸೂ’’ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೫೧೭] ಪಾಳಿ। ‘ಭತ್ತುಸೂ’ತಿ ಸಾಮೀಸು, ‘ಭತ್ತಾಸೂ’ತಿಪಿ ಪಾಠೋ।

‘ಲ್ತುಪಿತಾದೀನಮಸೇ’ತಿ ಅಸೇಗ್ಗಹಣೇನ ತೋಮ್ಹಿ ಆರಙ ಹೋತಿ [ನೀ॰ ೪೧೪], ‘‘ಸತ್ಥಾರತೋ ಸತ್ಥಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸತ್ಥಾರತೋ ಸತ್ಥಾರಂ ಘಟೇನ್ತೀ’’ತಿ [ಮಹಾನಿ॰ ೨೭] ಪಾಳಿ।

ಏವಂ ಕತ್ತಾ, ಭತ್ತಾ, ಗನ್ತಾ, ಜೇತಾ, ಜನೇತಾ, ಛೇತ್ತಾ, ಛೇದಿತಾ, ವಿಞ್ಞಾತಾ, ವಿಞ್ಞಾಪೇತಾ, ಉಟ್ಠಾತಾ, ಉಟ್ಠಾಪೇತಾ, ತರಿತಾ, ತಾರೇತಾ, ದಾತಾ, ದಾಪೇತಾ, ಸನ್ಧಾತಾ, ಸನ್ಧಾಪೇತಾ, ನೇತಾ, ನೇತ್ತಾ, ಪೋಸೇತಾ, ಭೇತ್ತಾ, ಯಾತಾ, ವತ್ತಾ, ಸೇತಾ, ಹನ್ತಾ, ಸಕಮನ್ಧಾತಾ, ಮಹಾಮನ್ಧಾತಾ ಇಚ್ಚಾದಯೋ।

ವಿಸೇಸವಿಧಾನಮುಚ್ಚತೇ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಯೋನಂ ಆ ಹೋತಿ, ಅವಿತಕ್ಕಿತಾ ಗಬ್ಭಮುಪವಜನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೩.೧೩೮ (ವಿಸದಿಸಂ)], ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಬ್ರೂಹೇತಾ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಾನಂ।

ಅಮಚ್ಚವಾಚೀಹಿ ಕತ್ತು, ಖತ್ತುಸದ್ದೇಹಿ ಗಸ್ಸ ಏತ್ತಂ, ಉಟ್ಠೇಹಿ ಕತ್ತೇ ತರಮಾನೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೯೦], ನತ್ಥಿ ಭೋ ಖತ್ತೇ ಪರೋಲೋಕೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೦೮]।

ಗೇ ಪರೇ ಆರಙ ಚ ಹೋತಿ, ಪುಚ್ಛಾಮ ಕತ್ತಾರ ಅನೋಮಪಞ್ಞ, "ಕತ್ತಾರಂ ಅನೋಮಪಞ್ಞ"ನ್ತಿಪಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೨೮] ಯುಜ್ಜತಿ।

ಅಂಮ್ಹಿ ಪರೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸರಲೋಪೋ ಚ ಹೋತಿ, ಅನುಕಮ್ಪಕಂ ಪಾಣಸಮಮ್ಪಿ ಭತ್ತುಂ ಜಹನ್ತಿ ಇತ್ಥಿಯೋ। "ಸೋ ಪತೀತೋ ಪಮುತ್ತೇನ, ಭತ್ತುನಾ ಭತ್ತುಗಾರವೋ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೪೮] ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಕತ್ತುನಾ, ಗನ್ತುನಾ ಇಚ್ಚಾದೀನಿಪಿ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ।

ನೇತ್ತುಮ್ಹಾ ಸ್ಮಿಂನೋ ಏತ್ತಂ [ನೀ॰ ೪೩೦], ನೇತ್ತೇ ಉಜುಂ ಗತೇ ಸತಿ [ಜಾ॰ ೧.೪.೧೩೩], ಏತೇ ಸದ್ದಾ ತೀಸು ಲಿಙ್ಗೇಸು ಸಮಾನರೂಪಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕತ್ತಾ ಇತ್ಥೀ, ಕತ್ತಾ ಪುರಿಸೋ, ಕತ್ತಾ ಕುಲಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಸತ್ಥಾದಿರಾಸಿ।

ಪಿತಾದಿರಾಸಿ

ಪಿತಾ ಗಚ್ಛತಿ।

೧೯೩. ಪಿತಾದೀನಮನತ್ತಾದೀನಂ [ಕ॰ ೨೦೯; ರೂ॰ ೧೬೮; ನೀ॰ ೪೨೫; 'ಪಿತಾದೀನಮನತ್ವಾದೀನಂ' (ಬಹೂಸು)]।

ನತ್ತಾದಿವಜ್ಜಿತಾನಂ ಪಿತಾದೀನಂ ಆರಙಕತೋ ರಸ್ಸೋ ಹೋತಿ।

ಪಿತರೋ, ಭೋ ಪಿತ, ಭೋ ಪಿತಾ, ಭೋನ್ತೋ ಪಿತರೋ। ಪಿತರಂ, ಪಿತುಂ ವಾ। "ಮಾತುಂ ಪಿತುಞ್ಚ ವನ್ದಿತ್ವಾ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೫೯] ದಿಸ್ಸತಿ।

ಪಿತರೋ, ಪಿತರೇ, ಪಿತರಾ, ಪಿತುನಾ, ಪಿತರೇಹಿ, ಪಿತರೇಭಿ, ಪಿತೂಹಿ, ಪಿತೂಭಿ, ಪಿತು, ಪಿತುಸ್ಸ, ಪಿತುನೋ, ಪಿತೂನಂ, ಪಿತರಾನಂ, ಪಿತರಾ, ಪಿತುನಾ, ಪಿತರೇಹಿ, ಪಿತರೇಭಿ, ಪಿತೂಹಿ, ಪಿತೂಭಿ, ಪಿತು, ಪಿತುಸ್ಸ, ಪಿತುನೋ, ಪಿತೂನಂ, ಪಿತರಾನಂ, ಪಿತಾನಂ, ಪಿತುಸ್ಮಿಂ, ಪಿತುಮ್ಹಿ, ಪಿತರಿ, ಪಿತರೇಸು, ಪಿತೂಸು।

ಅನಙೋ ಞಾತಿನಂ ಹೋತಿ, ದೇವಾನಂ ಪಿತುನಞ್ಚ ಸೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೨೬], ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಅಚ್ಚಯೇನ, ಧಮ್ಮಂ ಚರ ಮಹಾರಾಜ, ಮಾತಾಪಿತೂಸು ಖತ್ತಿಯ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೩೯]।

ಏವಂ ಭಾತಾ, ಭಾತರೋ, ಜಾಮಾತಾ, ಜಾಮಾತರೋಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅನತ್ತಾದೀನನ್ತಿ ಕಿಂ? ನತ್ತಾ, ನತ್ತಾರೋ, ನತ್ತಾರಂ, ನತ್ತಾರೋ, ನತ್ತಾರೇ ಇಚ್ಚಾದಿ। ತಥಾ ಪನತ್ತುಸದ್ದೋಪಿ।

ಮಾತು , ಧೀತು, ದುಹಿತುಸದ್ದಾ ಪನ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾ ಏವ, ಮಾತಾ, ಮಾತರೋ, ಭೋತಿ ಮಾತ, ಭೋತಿ ಮಾತಾ, ಭೋತಿ ಮಾತೇ ವಾ, "ಅಚ್ಛರಿಯಂ ನನ್ದಮಾತೇ, ಅಬ್ಭುತಂ ನನ್ದಮಾತೇ"ತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೫೩] ದಿಸ್ಸತಿ। 'ಘಬ್ರಹ್ಮಾದಿತ್ವೇ'ತಿ ಗಸ್ಸ ಏತ್ತಂ। ಭೋತಿಯೋ ಮಾತರೋ, ಮಾತರಂ, ಮಾತುಂ, ಮಾತರೋ, ಮಾತರೇ, ಮಾತುಯಾ, ಮಾತರಾ, ಮಾತರೇಹಿ, ಮಾತರೇಭಿ, ಮಾತೂಹಿ, ಮಾತೂಭಿ, ಮಾತು, ಮಾತುಸ್ಸ, ಮಾತುಯಾ। "ಮಾತುಸ್ಸ ಸರತಿ, ಪಿತುಸ್ಸ ಸರತೀ"ತಿ [ರೂ॰ ೧೬೯; ನೀ॰ ೧೬೦

ಪಿಟ್ಠೇ] ಸತ್ಥೇ ದಿಸ್ಸತಿ। “ಬುದ್ಧಮಾತುಸ್ಸ ಸಕ್ಕಾರಂ, ಕರೋತು ಸುಗತೋರಸೋ”ತಿ [ಅಪ॰ ಥೇರೀ॰ ೨.೨.೨೫೯] ಚ ದಿಸ್ಸತಿ। ಮಾತೂನಂ, ಮಾತಾನಂ, ಮಾತರಾನಂ। ಪಞ್ಚಮೀರೂಪಂ ತತಿಯಾಸಮಂ। ಛಟ್ಠೀರೂಪಂ ಚತುತ್ಥೀಸಮಂ। ಮಾತುಸ್ಮಿಂ, ಮಾತುಮ್ಹಿ, ಮಾತರಿ, ಮಾತುಯಾ, ಮಾತುಯಂ, ಮಾತರೇಸು, ಮಾತೂಸು। ಏವಂ ಧೀತು, ದುಹಿತುಸದ್ದಾ।

ವಿಸೇಸವಿಧಿಮ್ಹಿ ಗಾಥಾಸು ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಮಾತು, ಪಿತುಸದ್ದೇಹಿ ನಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಏಕವಚನಾನಂ ಯಾ ಹೋತಿ, ಸ್ಮಿಂನೋ ಪನ ಯಞ್ಚ ಹೋತಿ, ಅನ್ತಲೋಪೋ ಚ। ಮತ್ಯಾ ಕತಂ, ಮತ್ಯಾ ದೇತಿ, ಮತ್ಯಾ ಅಪೇತಿ, ಮತ್ಯಾ ಧನಂ, ಮತ್ಯಾ ಠಿತಂ। ಮತ್ಯಂ ಠಿತಂ। ಏವಂ ಪೇತ್ಯಾ ಕತಂಇಚ್ಚಾದಿ, ಇಧ ವುದ್ಧಿ।

ಅನುಞ್ಞಾತೋ ಅಹಂ ಮತ್ಯಾ, ಸಞ್ಚತ್ತೋ ಪಿತರಾ ಅಹಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೯]। ಮತ್ಯಾ ಚ ಪೇತ್ಯಾ ಚ ಕತಂ ಸುಸಾಧು [ಜಾ॰ ೨.೧೮.೬೧], ಅಹಞ್ಚ ಜಾನಾಮಿ ಜನಿನ್ದ ಏತಂ, ಮತ್ಯಾ ಚ ಪೇತ್ಯಾ ಚ [ಜಾ॰ ೨.೧೮.೫೯], ಸಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ವುತ್ತಮೇವ।

ಸತ್ಥು, ಪಿತಾದೀನಂ ಸಮಾಸೇ ವಿಧಾನಂ ಸಮಾಸಕಣ್ಡೇ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ।

ಇತಿ ಪಿತಾದಿರಾಸಿ।

ಇತಿ ಸತ್ಥಾದಿಗಣರಾಸಿ।

ಉಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಊಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

‘ಗಸೀನ’ನ್ತಿ ಲೋಪೋ, ಸಯಮ್ಭೂ ಗಚ್ಛತಿ। ‘ಲೋಪೋ’ತಿ ಯೋನಂ ಲೋಪೋ, ಸಯಮ್ಭೂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಪಕ್ಖೇ –

‘ಜನ್ತಾದಿತೋ ನೋ ಚಾ’ತಿ ಯೋನಂ ವೋ, ನೋ, ಸಯಮ್ಭುವೋ, ಸಯಮ್ಭುನೋ।

‘ಗೇ ವಾ’ತಿ ಗೇ ಪರೇ ವಿಕಪ್ಪೇನ ರಸ್ಸೋ, ಭೋ ಸಯಮ್ಭು, ಭೋ ಸಯಮ್ಭೂ, ಭೋನ್ತೋ ಸಯಮ್ಭೂ, ಸಯಮ್ಭುವೋ, ಸಯಮ್ಭುನೋ।

‘ಏಕವಚನಯೋಸ್ವಘೋನ’ನ್ತಿ ಅಮಾದೀಸು ಏಕವಚನೇಸು ನಿಚ್ಚಂ ರಸ್ಸೋ, ಸಯಮ್ಭುಂ, ಗಾಥಾಯಂ ‘ಸಯಮ್ಭುನ’ನ್ತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಸಯಮ್ಭೂ, ಸಯಮ್ಭುವೋ, ಸಯಮ್ಭುನೋ। ಸಯಮ್ಭುನಾ, ಸಯಮ್ಭೂಹಿ, ಸಯಮ್ಭೂಭಿ, ಸಯಮ್ಭುಸ್ಸ, ಸಯಮ್ಭುನೋ, ಸಯಮ್ಭೂನಂ। ಸಯಮ್ಭುಸ್ಮಾ, ಸಯಮ್ಭುಮ್ಹಾ, ಸಯಮ್ಭುನಾ, ಸಯಮ್ಭೂಹಿ, ಸಯಮ್ಭೂಭಿ, ಸಯಮ್ಭುಸ್ಸ, ಸಯಮ್ಭುನೋ, ಸಯಮ್ಭೂನಂ। ಸಯಮ್ಭುಸ್ಮಿಂ, ಸಯಮ್ಭುಮ್ಹಿ, ಸಯಮ್ಭೂಸು।

ಏವಂ ಅಭಿಭೂ, ಪರಾಭಿಭೂ, ವೇಸ್ಸಭೂ, ಗೋತ್ರಭೂ, ವತ್ರಭೂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ಯೋನಂ ನೋ ಏವ ಲಬ್ಭತಿ, ಚಿತ್ತಸಹಭುನೋ ಧಮ್ಮಾ [ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೬೧]।

೧೯೪. **ಕೂತೋ** [ಕ॰ ೧೧೯; ರೂ॰ ೧೫೫; ನೀ॰ ೨೯೪]।

ಪುಮೇ ಕೂಪಚ್ಚಯನ್ತೇಹಿ ಯೋನಂ ನೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುನೋ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ।

ವಿಞ್ಞೂ , ವದಞ್ಞೂ, ಅತ್ಥಞ್ಞೂ, ಧಮ್ಮಞ್ಞೂ, ಮತ್ತಞ್ಞೂ, ವಿದೂ। ಇಧ ಕೂಸದ್ದೇನ ರೂಪಚ್ಚಯನ್ತಾಪಿ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ವೇದಗೂ, ಪಾರಗೂ। ತಥಾ ಭೀರೂ, ಪಭಙ್ಗೂ, ವಿರಾಗೂಇಚ್ಚಾದಿ ಚ।

ಊಕಾರನ್ತಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಓಕಾರನ್ತೋ ಪನ ಗೋಸದ್ದೋ ಏವ, ಸೋ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೋಯೇವ।

ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗರಾಸಿ

ಅಕಾರನ್ತನಪುಂಸಕ ಚಿತ್ತಾದಿರಾಸಿ

ಅಥ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗಂ ದೀಪಿಯತೇ। ತಂ ಪನ ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಅದನ್ತಂ, ಇದನ್ತಂ ಈದನ್ತಂ, ಉದನ್ತಂ, ಊದನ್ತನ್ತಿ।

೧೯೫. **ಅಂ ನಪುಂಸಕೇ** [ಕ॰ ೧೨೫; ರೂ॰ ೧೯೮; ನೀ॰ ೩೦೦]।

ನಪುಂಸಕೇ ಅತೋ ಸಿಸ್ಸ ಅಂ ಹೋತಿ।

ಚಿತ್ತಂ।

೧೯೬. **ಯೋನಂ ನಿ** [ಕ॰ ೨೧೮; ರೂ॰ ೧೯೬; ನೀ॰ ೪೪೫]।

ನಪುಂಸಕೇ ಅತೋ ಯೋನಂ ನಿ ಹೋತಿ। 'ಯೋಲೋಪನೀಸೂ'ತಿ ನಿಮ್ಹಿ ದೀಘೋ।

ಚಿತ್ತಾನಿ।

೧೯೭. **ನೀನಂ ವಾ** [ಕ॰ ೧೦೭; ರೂ॰ ೬೯; ನೀ॰ ೨೭೫; 'ನೀನ ವಾ' (ಬಹೂಸು)]।

ಅತೋ ನೀನಂ ಟಾ, ಟೇ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಚಿತ್ತಾ, ಹೇ ಚಿತ್ತ, ಹೇ ಚಿತ್ತಾ, ಹೇ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಹೇ ಚಿತ್ತಾ ವಾ, ಚಿತ್ತಂ, ಚಿತ್ತಾನಿ, ಚಿತ್ತೇ, ಚಿತ್ತೇನ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಸಸಮಂ।

ಏವಂ ದಕಂ, ಉದಕಂ, ಸುಖಂ, ದುಕ್ಖಂ, ಮುಖಂ, ಅಙ್ಗಂ, ಲಿಙ್ಗಂ, ಸಿಙ್ಗಂ, ಅಘಂ, ಸಚ್ಚಂ, ನಚ್ಚಂ, ರಜ್ಜಂ, ಪಜ್ಜಂ, ಅಮ್ಬುಜಂ, ಧಞ್ಞಂ, ಥಞ್ಞಂ, ಅರಞ್ಞಂ, ಪುಞ್ಞಂ, ಕಿಲಿಟ್ಠಂ, ಪಿಟ್ಠಂ, ಭಣ್ಡಂ, ತುಣ್ಡಂ, ಞಾಣಂ, ತಾಣಂ, ಲೇಣಂ, ಕರಣಂ, ಚರಣಂ, ಛತ್ತಂ, ಖೇತ್ತಂ, ನೇತ್ತಂ, ಅಮತಂ, ಸೋತಂ, ಪೀತಂ, ವತ್ಥಂ, ಪದಂ, ಗದಂ, ಆವುಧಂ, ಕಾನನಂ, ಘಾನಂ, ಝಾನಂ, ದಾನಂ, ಧನಂ, ವನಂ, ಪಾಪಂ, ದುಮಂ, ಹದಯಂ, ಚೀರಂ, ಚೀವರಂ, ಕುಲಂ, ಮೂಲಂ, ಬಲಂ, ಮಙ್ಗಲಂ, ಭಿಸಂ, ಸೀಸಂ, ಲೋಹಂಇಚ್ಚಾದಯೋ।

ಇತಿ ಚಿತ್ತಾದಿರಾಸಿ।

ಕಮ್ಮಾದಿರಾಸಿ

ಕಮ್ಮಸದ್ದೇ -

೧೯೮. **ನಾಸ್ಸೇನೋ** [ಕ॰ ೧೦೩; ರೂ॰ ೭೯; ನೀ॰ ೨೭೧]।

ಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ನಾಸ್ಸ ಏನೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಕಮ್ಮೇನ, ಕಮ್ಮನಾ।

‘ಪುಮಕಮ್ಮಥಾಮದ್ಧಾನ’ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ನಾ, ಸ್ಮಾಸು ಉತ್ತಂ, ಕಮ್ಮುನಾ, ಕಮ್ಮಸ್ಸ, ಕಮ್ಮುನೋ, ಕಮ್ಮಸ್ಮಾ, ಕಮ್ಮಮ್ಹಾ, ಕಮ್ಮನಾ, ಕಮ್ಮುನಾ, ಕಮ್ಮಸ್ಸ, ಕಮ್ಮುನೋ।

೧೯೯. **ಕಮ್ಮಾದಿತೋ** [ಕ॰ ೧೯೭; ರೂ॰ ೧೨೫; ನೀ॰ ೪೦೪]।

ಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಸ್ಮಿಂನೋ ನಿ ಹೋತಿ ವಾ।

ಕಮ್ಮಸ್ಮಿಂ, ಕಮ್ಮಮ್ಹಿ, ಕಮ್ಮನಿ, ಕಮ್ಮೇ। ಸೇಸಂ ಚಿತ್ತಸಮಂ।

ಕಮ್ಮ ಚಮ್ಮ ಘಮ್ಮ ಅಸ್ಮ ವೇಸ್ಮ ಅದ್ಧ ಮುದ್ಧ ಅಹ ಬ್ರಹ್ಮ ಅತ್ತಆತುಮಾ ಕಮ್ಮಾದಿ। ಕಮ್ಮನಿ, ಚಮ್ಮನಿ। “ಕಿಂ ಛನ್ದೋ ಕಿಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಏಕೋ ಸಮ್ಮಸಿ ಘಮ್ಮನೀ”ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೧] ಚ “ಕಿಂ ಪತ್ಥಯಂ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮೇ, ಏಕೋ ಸಮ್ಮಸಿ ಘಮ್ಮನೀ”ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೩.೮೩] ಚ “ಮಾ ತ್ವಂ ಚನ್ದೇ ಖಲಿ ಅಸ್ಮನೀ”ತಿ ಚ “ತಮದ್ದಸ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ, ನಿಸಿನ್ನಂ ಸಮ್ಹಿ ವೇಸ್ಮನೀ”ತಿ ಚ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಅದ್ಧನಿ , ಮುದ್ಧನಿ, ಅಹನಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಿ, ಅತ್ತನಿ, ಆತುಮನಿ, ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ವುತ್ತಮೇವ ಚ। ತತ್ಥ ‘ಸಮ್ಮಸೀ’ತಿ ಅಚ್ಛಸಿ, ‘ಘಮ್ಮನೀ’ತಿ ಗಿಮ್ಹಕಾಲೇ ಆತಪೇ ವಾ, ‘ಅಸ್ಮನೀ’ತಿ ಪಾಸಾಣೇ, ‘ವೇಸ್ಮನೀ’ತಿ ಘರೇ।

ಇತಿ ಕಮ್ಮಾದಿರಾಸಿ।

೨೦೦. **ಅಂ ನಪುಂಸಕೇ** [ಕ॰ ೧೨೫; ರೂ॰ ೧೯೮; ನೀ॰ ೩೦೦; ‘ಅಂಅಂ ನಪುಂಸಕೇ’ (ಬಹೂಸು)?]।

ನಪುಂಸಕೇ ಸಿಮ್ಹಿ ನ್ತುಸ್ಸ ಅಂ ಹೋತಿ ವಾ। ಸಿಲೋಪೋ।

ಗುಣವಂ ಕುಲಂ।

ಪಕ್ಖೇ -

ಸಿಮ್ಹಿ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ನ್ತುಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಅ ಹೋತಿ, ತತೋ ಸಿಸ್ಸ ಅಂ ಹೋತಿ, ಗುಣವನ್ತಂ ಕುಲಂ।

‘ಯ್ವಾದೋ ನ್ತುಸ್ಸಾ’ತಿ ಯ್ವಾದೀಸು ನ್ತುಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತಂ, ಗುಣವನ್ತಾನಿ, ಗುಣವನ್ತಾ, ಹೇ ಗುಣವ, ಹೇ ಗುಣವಾ, ಹೇ ಗುಣವನ್ತಾನಿ, ಹೇ ಗುಣವನ್ತಾ, ಗುಣವಂ, ಗುಣವನ್ತಂ, ಗುಣವನ್ತಾನಿ, ಗುಣವನ್ತೇ, ಗುಣವನ್ತೇನ, ಗುಣವತಾ ಕುಲೇನ। ಸಬ್ಬಂ

ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

ಸತಿಮಂ ಕುಲಂ, ಸತಿಮನ್ತಂ ಕುಲಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಗಚ್ಛಂ ಕುಲಂ, ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಕುಲಂ, ಗಚ್ಛನ್ತಾನಿ ಕುಲಾನಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಅಕಾರನ್ತನಪುಂಸಕರಾಸಿ।

ಇಕಾರನ್ತನಪುಂಸಕರಾಸಿ

ಅಟ್ಠಿ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅಟ್ಠೀ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

೨೦೧. **ಝಲಾ ವಾ** [ಕ॰ ೨೧೭; ರೂ॰ ೧೯೯; ನೀ॰ ೪೪೪]।

ನಪುಂಸಕೇ ಝ, ಲತೋ ಯೋನಂ ನಿ ಹೋತಿ ವಾ। 'ಯೋಲೋಪನೀಸೂ'ತಿ ದೀಘೋ।

ಅಟ್ಠೀನಿ , ಹೇ ಅಟ್ಠಿ, ಹೇ ಅಟ್ಠೀ, ಹೇ ಅಟ್ಠೀನಿ, ಹೇ ಅಟ್ಠೀ ವಾ, ಅಟ್ಠಿಂ, ಅಟ್ಠಿನಂ, ಅಟ್ಠೀನಿ, ಅಟ್ಠೀ, ಅಟ್ಠಿನಾ, ಅಟ್ಠೀಹಿ, ಅಟ್ಠೀಭಿ। ಸೇಸಂ ಮುನಿಸಮಂ।

ಸಮಾಸೇಪಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಕುಲಂ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀನಿ ಕುಲಾನಿ ಇಚ್ಚಾದಿ, ಯೋನಂ ನೋ, ನೇ ನತ್ಥಿ।

ಸ್ಮಿಂಮ್ಹಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸ್ಮಿಂ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಮ್ಹಿ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿನಿ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿನೇ ಕುಲೇ, ಅರಿಯವುತ್ತಿನೇ ಕುಲೇ ಇತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ಅಕ್ಖಿ, ಅಚ್ಛಿ, ಸತ್ಥಿ, ದಧಿ, ವಾರಿ ಇಚ್ಚಾದಯೋ।

ಇತಿ ಇಕಾರನ್ತನಪುಂಸಕರಾಸಿ।

ಈಕಾರನ್ತನಪುಂಸಕರಾಸಿ

ಈಕಾರನ್ತೇ 'ಏಕವಚನಯೋಸ್ವಘೋನ'ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಸಿಮ್ಹಿ ರಸ್ಸೋ, ದಣ್ಡಿ ಕುಲಂ, ದಣ್ಡೀನಿ ಕುಲಾನಿ, ಯೋನಂ ಲೋಪೇ ದಣ್ಡೀ।

'ಗೇ ವಾ'ತಿ ರಸ್ಸೋ, ಹೇ ದಣ್ಡಿ, ಹೇ ದಣ್ಡೀ ವಾ, ಹೇ ದಣ್ಡೀನಿ, ಹೇ ದಣ್ಡೀ, ದಣ್ಡಿಂ, ದಣ್ಡಿನಂ, ದಣ್ಡೀನಿ, ದಣ್ಡೀ, ದಣ್ಡಿನಾ, ದಣ್ಡೀಹಿ, ದಣ್ಡೀಭಿ। ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

ಸಮಾಸೇಪಿ ಸೀಘಯಾಯಿ ಚಿತ್ತಂ, ಸೀಘಯಾಯೀನಿ, ಸೀಘಯಾಯೀ, ಹೇ ಸೀಘಯಾಯಿ, ಹೇ ಸೀಘಯಾಯೀ ವಾ, ಹೇ ಸೀಘಯಾಯೀನಿ, ಹೇ ಸೀಘಯಾಯೀ, ಸೀಘಯಾಯಿಂ, ಸೀಘಯಾಯಿನಂ, ಸೀಘಯಾಯೀನಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏವಂ ಸುಖಕಾರಿ ದಾನಂ, ಚಕ್ಕೀ, ಪಕ್ಖೀ, ಸುಖೀ, ಸಿಖೀ ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಕುಲಸಮ್ಬನ್ಧಿನೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇತಿ ಈಕಾರನ್ತನಪುಂಸಕರಾಸಿ।

ಉಕಾರನ್ತನಪುಂಸಕರಾಸಿ

ಆಯು ತಿಟ್ಠತಿ, 'ಝಲಾ ವಾ'ತಿ ಯೋನಂ ನಿತ್ತೇ ಲೋಪೇ ಚ ದೀಘೋ, ಆಯೂನಿ, ಆಯೂ, ಹೇ ಆಯು, ಹೇ ಆಯೂ, ಹೇ ಆಯೂನಿ, ಹೇ ಆಯೂ, ಆಯುಂ, ಆಯುನಂ, ಆಯೂನಿ, ಆಯೂ। ಸೇಸಂ ಭಿಕ್ಖುಸಮಂ।

ಆಯುಸದ್ದೋ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೇಪಿ ವತ್ತತಿ, "ಪುನರಾಯು ಚ ಮೇ ಲದ್ಧೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೬೯], ಆಯುಞ್ಚ ವೋ ಕೀವತಕೋ ನು ಸಮ್ಮ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೨೦೫], ಆಯು ನು ಖೀಣೋ ಮರಣಞ್ಚ ಸನ್ತಿಕೇ, ನ ಚಾಯು ಖೀಣೋ ಮರಣಞ್ಚ ದೂರೇ"ತಿ ಪಾಳಿಪದಾನಿ।

ಏವಂ ಚಕ್ಖು, ಹಿಙ್ಗು, ಸಿಗ್ಗು, ಜತು, ವತ್ಥು, ಮತ್ಥು, ಮಧು, ಧನು, ತಿಪು, ದಾರು, ವಸು, ಅಸ್ಸು ಇಚ್ಚಾದಯೋ।

೨೦೨. **ಅಮ್ಬಾದೀಹಿ** [ಕ॰ ೨೧೭; ರೂ॰ ೧೯೯; ನೀ॰ ೪೪೪; 'ಅಮ್ಬಾದೀಹಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ಅಮ್ಬು, ಪಂಸುಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಸ್ಮಿಂನೋ ನಿ ಹೋತಿ ವಾ।

ಫಲಂ ಪತತಿ ಅಮ್ಬುನಿ, ಪುಪ್ಫಂ ಯಥಾ ಪಂಸುನಿ ಆತಪೇ ಗತಂ। ಸೇಸಂ ಆಯುಸಮಂ। ಚಿತ್ರಗು, ವಹಗು, ದಿಗು ಇಚ್ಚಾದಯೋಪಿ ಉಕಾರನ್ತಪಕತಿಕಾ ಏವಾತಿ।

ಇತಿ ಉಕಾರನ್ತನಪುಂಸಕರಾಸಿ।

ಊಕಾರನ್ತನಪುಂಸಕರಾಸಿ

ಸಿಮ್ಹಿ ರಸ್ಸೋ, ಗೋತ್ರಭು ಞಾಣಂ, ಗೋತ್ರಭೂನಿ, ಗೋತ್ರಭೂ, ಹೇ ಗೋತ್ರಭು, ಹೇ ಗೋತ್ರಭೂ, ಹೇ ಗೋತ್ರಭೂನಿ, ಹೇಗೋತ್ರಭೂ, ಗೋತ್ರಭುಂ, ಗೋತ್ರಭುನಂ, ಗೋತ್ರಭೂನಿ, ಗೋತ್ರಭೂ। ಸೇಸಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ। ಏವಂ ಸಯಮ್ಭು ಞಾಣಂ, ಅಭಿಭು ಝಾನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಊಕಾರನ್ತನಪುಂಸಕರಾಸಿ।

ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಸಬ್ಬಾದಿರಾಸಿ

ಅಥ ಸಬ್ಬನಾಮಾನಿ ದೀಪಿಯನ್ತೇ।

ಸಬ್ಬ, ಕತರ, ಕತಮ, ಉಭಯ, ಇತರ, ಅಞ್ಞ, ಅಞ್ಞತರ, ಅಞ್ಞತಮ, ಪುಬ್ಬ, ಪರ, ಅಪರ, ದಕ್ಖಿಣ, ಉತ್ತರ, ಅಧರ, ಯ, ತ, ತ್ಯ, ಏತ, ಇಮ, ಅಮು, ಕಿಂ, ಏಕ, ಉಭ, ದ್ವಿ,ತಿ, ಚತು, ತುಮ್ಹ, ಅಮ್ಹ ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ಸಬ್ಬನಾಮಾನಿ ನಾಮ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಲಿಙ್ಗತ್ಥಾನಂ ಸಾಧಾರಣಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಸಬ್ಬನಾಮಾನಿ।

ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬ**ಸದ್ದೋ ಸಕಲತ್ಥೋ।

ಕತರ, ಕತಮಸದ್ದಾ ಪುಚ್ಛನತ್ಥಾ।

ಉಭಯಸದ್ದೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅವಯವಾನಂ ಸಮುದಾಯತ್ಥೋ।

ಇತರಸದ್ದೋ ಏಕತೋ ವುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಯೋಗೀವಚನೋ।

ಅಞ್ಞಸದ್ದೋ ಯಥಾಧಿಗತಮ್ಹಾ ಅಪರವಚನೋ।

ಅಞ್ಞತರ, ಅಞ್ಞತಮಸದ್ದಾ ಅನಿಯಮತ್ಥಾ।

ಪುಬ್ಬಾದಯೋ ಸದ್ದಾ ದಿಸಾ, ಕಾಲಾದಿವವತ್ಥಾನವಚನಾ।

ಯಸದ್ದೋ ಅನಿಯಮತ್ಥವಚನೋ।

ತ, ತ್ಯಸದ್ದಾ ಪರಮ್ಮುಖೇ ದೂರವಚನಾ।

ಏತಸದ್ದೋ ಪರಮ್ಮುಖೇ ಸಮೀಪವಚನೋ, ಸಮ್ಮುಖೇ ದೂರವಚನೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ಏತೇತಿ ಚಕ್ಖುಪಥಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ದೂರಗತೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹಾ"ತಿ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ ೪.೧೫.೧೦೪] ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ತಸದ್ದತ್ಥೇಪಿ ವತ್ತತಿ।

ಇಮಸದ್ದೋ ಸಮ್ಮುಖೇ ಸಮೀಪವಚನೋ।

ಅಮುಸದ್ದೋ ದೂರವಚನೋ। ಸಮೀಪ, ದೂರತಾ ಚ ಪರಿಕಪ್ಪಬುದ್ಧಿವಸೇನಾಪಿ ಹೋತಿ।

ಕಿಂಸದ್ದೋ ಪುಚ್ಛನತ್ಥೋ।

ಏಕಸದ್ದೋ ಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೋ ಅಞ್ಞತ್ಥೋ ಚ।

ಉಭಸದ್ದೋ ದ್ವಿಸದ್ದಪರಿಯಾಯೋ।

ತತ್ಥ ತ್ಯಸದ್ದೋಪಿ ಬಹುಲಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ಖಿಡ್ಡಾ ಪಣಿಹಿತಾ ತ್ಯಾಸು, ರತಿ ತ್ಯಾಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಾ, ಬೀಜಾನಿ ತ್ಯಾಸು ರುಹನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೧೨೦], ಕಥಂ ನು ವಿಸ್ಸಸೇ ತ್ಯಮ್ಹಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೨೮೮], ಅಥ ವಿಸ್ಸಸತೇ ತ್ಯಮ್ಹಿಇಚ್ಚಾದಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೪೭೪]।

'ಇತ್ಥಿಯಮತ್ವಾ'ತಿ ಆಪಚ್ಚಯೋ, ಘಸಞ್ಞೋ, ಸಿಲೋಪೋ, ಸಬ್ಬಾ ಇತ್ಥೀ, ಸಬ್ಬಾ, ಸಬ್ಬಾಯೋ, ಹೇ ಸಬ್ಬೇ, ಹೇ ಸಬ್ಬಾ, ಹೇ ಸಬ್ಬಾಯೋ, ಸಬ್ಬಂ, ಸಬ್ಬಾ, ಸಬ್ಬಾಯೋ, ಸಬ್ಬಾಯ, ಸಬ್ಬಾಹಿ, ಸಬ್ಬಾಭಿ, ಸಬ್ಬಾಯ।

೧೦೩. ಘಪಾಸಸ್ಸ ಸ್ಸಾ ವಾ [ಕ॰ ೧೭೯, ೬೨; ರೂ॰ ೨೦೪, ೨೦೬; ನೀ॰ ೩೬೫, ೨೦೯]।

ಘ, ಪಸಞ್ಞೇಹಿ ಸಬ್ಬನಾಮೇಹಿ ಸಸ್ಸ ಸ್ಸಾ ಹೋತಿ ವಾ।

೧೦೪. ಘೋಸ್ಸಂಸ್ಸಾಸ್ಸಾಯಂತಿಂಸು [ಕ॰ ೬೬; ರೂ॰ ೨೦೫; ನೀ॰ ೨೧೩]।

ಸ್ಸಮಾದೀಸು ಘೋ ರಸ್ಸೋ ಹೋತಿ।

ಸಬ್ಬಸ್ಸಾ।

೧೦೫. ಸಂಸಾನಂ [ಕ॰ ೧೬೮; ರೂ॰ ೨೦೩; ನೀ॰ ೩೫೩, ೩೬೮]।

ಸಬ್ಬಾದೀಹಿ ನಂವಚನಸ್ಸ ಸಂ, ಸಾನಂ ಹೋನ್ತಿ।

ಸಬ್ಬಾಸಂ, ಸಬ್ಬಾಸಾನಂ, ಸಬ್ಬಾಯ, ಸಬ್ಬಾಹಿ, ಸಬ್ಬಾಭಿ, ಸಬ್ಬಾಯ, ಸಬ್ಬಸ್ಸಾ, ಸಬ್ಬಾಸಂ, ಸಬ್ಬಾಸಾನಂ, ಸಬ್ಬಾಯ, ಸಬ್ಬಾಯಂ।

೧೦೬. ಸ್ಮಿಂನೋ ಸ್ಸಂ [ಕ॰ ೧೭೯, ೬೨; ರೂ॰ ೨೦೪, ೨೦೬; ನೀ॰ ೩೬೫, ೨೦೯]।

ಸಬ್ಬಾದೀಹಿ ಸ್ಮಿಂನೋ ಸ್ಸಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸಬ್ಬಸ್ಸಂ, ಸಬ್ಬಾಸು।

ಸದ್ದನೀತಿಯಂ ನಾ, ಸ್ಮಾ, ಸ್ಮಿಂನಮ್ಪಿ ಸ್ಸಾದೇಸೋ ವುತ್ತೋ [ನೀ॰ ೩೬೬]। "ತಸ್ಸಾ ಕುಮಾರಿಕಾಯ ಸದ್ಧಿಂ [ಪಾರಾ॰ ೪೪೩], ಕಸ್ಸಾಹಂ ಕೇನ ಹಾಯಾಮೀ"ತಿ [ಪಾರಾ॰ ೨೯೦] ಪಾಳಿ। ಇಧ ಪನ ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಸಾಧಿಯತಿ। ಸಬ್ಬಸ್ಸಾ ಕತಂ, ಸಬ್ಬಸ್ಸಾ ಅಪೇತಿ, ಸಬ್ಬಸ್ಸಾ ಠಿತಂ।

ಸಬ್ಬೋ ಪುರಿಸೋ।

೧೦೭. ಯೋನಮೇಟ [ಕ॰ ೧೬೪; ರೂ॰ ೨೦೦; ನೀ॰ ೩೪೭]।

ಅಕಾರನ್ತೇಹಿ ಸಬ್ಬಾದೀಹಿ ಯೋನಂ ಏಟ ಹೋತಿ।

ಸಬ್ಬೇ ಪುರಿಸಾ।

ಅತೋತ್ವೇವ? ಸಬ್ಬಾ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಅಮೂ ಪುರಿಸಾ।

ಹೇ ಸಬ್ಬ, ಹೇ ಸಬ್ಬಾ, ಹೇ ಸಬ್ಬೇ, ಸಬ್ಬಂ, ಸಬ್ಬೇ, ಸಬ್ಬೇನ।

೧೦೮. ಸಬ್ಬಾದೀನಂ ನಂಮ್ಹಿ ಚ [ಕ॰ ೧೦೨; ರೂ॰ ೨೦೨; ನೀ॰ ೨೭೦]।

ನಂಮ್ಹಿ ಚ ಸು, ಹಿಸು ಚ ಸಬ್ಬಾದೀನಂ ಅಸ್ಸ ಏ ಹೋತಿ।

ಸಬ್ಬೇಹಿ, ಸಬ್ಬೇಭಿ, ಸಬ್ಬಸ್ಸ, ಸಬ್ಬೇಸಂ, ಸಬ್ಬೇಸಾನಂ, ಸಬ್ಬಸ್ಮಾ, ಸಬ್ಬಮ್ಹಾ, ಸಬ್ಬೇಹಿ, ಸಬ್ಬೇಭಿ, ಸಬ್ಬಸ್ಸ, ಸಬ್ಬೇಸಂ, ಸಬ್ಬೇಸಾನಂ, ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ, ಸಬ್ಬಮ್ಹಿ, ಸಬ್ಬೇಸು।

ಚೂಳನಿರುತ್ತಿಯಂ ಪನ ಸ್ಮಾ, ಸ್ಮಿಂನಂ ಆ, ಏತ್ತಂ ವುತ್ತಂ, ಸಬ್ಬಾ ಅಪೇತಿ, ಸಬ್ಬೇ ಪತಿಟ್ಠಿತನ್ತಿ। "ಸಬ್ಬಾ ಚ ಸವತಿ, ಸಬ್ಬಥಾ ಸವತೀ"ತಿ ಚ "ತ್ಯಾಹಂ ಮನ್ತೇ ಪರತ್ಥದ್ಧೋ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೮೩೫] ಚ ಪಾಳೀ। ತತ್ಥ 'ತ್ಯಾಹ'ನ್ತಿ ತೇ+ಅಹಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಮನ್ತೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಬ್ಬನಾಮೇಹಿ ಚತುತ್ಥಿಯಾ ಆಯಾದೇಸೋಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, "ಯಾಯ ನೋ ಅನುಕಮ್ಪಾಯ, ಅಮ್ಹೇ ಪಬ್ಬಾಜಯೀ ಮುನಿ। ಸೋ ನೋ ಅತ್ಥೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ"ತಿ [ಥೇರಗಾ॰ ೧೭೬] ಚ "ಯಾಯೇವ ಖೋ ಪನತ್ಥಾಯ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಥ, ತಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಸಾಧುಕಂ

ಮನಸಿ ಕರೇಯ್ಯಾಥಾ"ತಿ ಚ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೩] "ನೇವ ಮಯ್ಹಂ ಅಯಂ ನಾಗೋ, ಅಲಂ ದುಕ್ಖಾಯ ಕಾಯಚೇ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೮೭೦] ಚ ಪಾಳೀ।

ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಂ।

೨೦೯. ಸಬ್ಬಾದೀಹಿ।

ಸಬ್ಬಾದೀಹಿ ನಿಸ್ಸ ಟಾ ನ ಹೋತಿ।

ಸಬ್ಬಾನಿ, ಸಬ್ಬಂ, ಸಬ್ಬಾನಿ। ಸೇಸಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಕ್ವಚಿ ನಿಸ್ಸ ಟಾ, ಟೇಪಿ ಹೋನ್ತಿ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ನಿಸ್ಸ ಟಾ, ಟೇಪಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ- "ಯಾ ಪುಬ್ಬೇ ಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ, ಪಲ್ಲಙ್ಕವರಮಾಭುಜೇ। ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಾನಿ ಅಜ್ಜ ಪದಿಸ್ಸರೇ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೮೨]। ಕಿಂ ಮಾಣವಸ್ಸ ರತನಾನಿ ಅತ್ಥಿ, ಯೇ ತಂ ಜಿನನ್ತೋ ಹರೇ ಅಕ್ಖಧುತ್ತೋ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೯೦]। ಏವಂ ಕತರ, ಕತಮಸದ್ದಾಪಿ ಞೇಯ್ಯಾ।

ಉಭಯಸದ್ದೇ ಇತ್ಥಿ, ಪುಮೇಸು ಉಭಯಾ, ಉಭಯೋತಿ ಪಠಮೇಕವಚನರೂಪಂ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಂ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಯೋನಂ ಟೋ ವಾ ಹೋತಿ, ಉಭಯೋ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಉಭಯಂ ಇತ್ಥಿಂ, ಉಭಯೋ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಉಭಯಾಯ, ಉಭಯಾಹಿ, ಉಭಯಾಭಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಸಮಂ।

ಉಭಯೋ ಪುರಿಸಾ, ಉಭಯೇ ಪುರಿಸಾ, ಉಭಯಂ, ಉಭಯೋ, ಉಭಯೇ, ಉಭಯೇನ, ಉಭಯೇಹಿ, ಉಭಯೇಭಿ, ಉಭಯಸ್ಸ, ಉಭಯೇಸಂ, ಉಭಯೇಸಾನಂ। ಸಬ್ಬಸಮಂ।

ಉಭಯಂ ಕುಲಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಉಭಯಾನಿ, ಉಭಯಂ, ಉಭಯಾನಿ। ಸಬ್ಬಸಮಂ। "ಏಕರತ್ತೇನ ಉಭಯೋ, ತುವಞ್ಚ ಧನುಸೇಖ ಚ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೨೩೯], ತೋದೇಯ್ಯ, ಕಪ್ಪಾ ಉಭಯೋ, ಇಧೇಕರತ್ತಿಂ ಉಭಯೋ ವಸೇಮ, ಉಭಯೇ ದೇವಮನುಸ್ಸಾ, ಉಭಯೇ ವಸಾಮಸೇ"ತಿ ಪಾಳಿ।

೨೧೦. ಸ್ಸಂಸ್ಸಾಸ್ಸಾಯೇಸಿತರೇಕಞ್ಞೇತಿಮಾನಮಿ [ಕ॰ ೬೩; ರೂ॰ ೨೧೭; ನೀ॰ ೨೧೦; 'ಸ್ಸಂಸ್ಸಾಸ್ಸಾಯೇಸ್ವಿತರೇಕಞ್ಞೇಭಿಮಾನಮಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ಸ್ಸಮಾದೀಸು ಇತರಾ, ಏಕಾ, ಅಞ್ಞಾ, ಏತಾ, ಇಮಾಸದ್ದಾನಂ ಇ ಹೋತಿ।

ಇತರಿಸ್ಸಾ ಕತಂ, ಇತರಿಸ್ಸಾ ದೇತಿ, ಇತರಿಸ್ಸಾ ಅಪೇತಿ, ಇತರಿಸ್ಸಾ ಧನಂ, ಇತರಿಸ್ಸಾ, ಇತರಿಸ್ಸಂ ಠಿತಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಸಮಂ।

ಅಞ್ಞಾ, ಅಞ್ಞಾ, ಅಞ್ಞಾಯೋ, ಅಞ್ಞಂ, ಅಞ್ಞಾ, ಅಞ್ಞಾಯೋ, ಅಞ್ಞಾಯ, ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ, ಅಞ್ಞಾಹಿ, ಅಞ್ಞಾಭಿ, ಅಞ್ಞಾಯ, ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ, ಅಞ್ಞಾಸಂ, ಅಞ್ಞಾಸಾನಂ, ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ, ಅಞ್ಞಾಹಿ, ಅಞ್ಞಾಭಿ, ಅಞ್ಞಾಯ, ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ, ಅಞ್ಞಾಸಂ, ಅಞ್ಞಾಸಾನಂ, ಅಞ್ಞಾಯ, ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ, ಅಞ್ಞಾಯಂ, ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಂ, ಅಞ್ಞಾಸು। ಸೇಸಲಿಙ್ಗೇಸು ಸಬ್ಬಸಮಂ।

"ಅಞ್ಞತರಿಸ್ಸಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತೋ ಹೋತೀ"ತಿ [ಪಾರಾ॰ ೭೩] ಪಾಳಿ, ಇಧ ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಸೇಸಂ ಅಞ್ಞತರ, ಅಞ್ಞತಮೇಸು ಸಬ್ಬಸಮಂ।

ಇತಿ ಸಬ್ಬಾದಿಅಟ್ಠಕರಾಸಿ।

ಪುಬ್ಬಾ ಇತ್ಥೀ, ಪುಬ್ಬಾ, ಪುಬ್ಬಾಯೋ, ಪುಬ್ಬಂ, ಪುಬ್ಬಾ, ಪುಬ್ಬಾಯೋ, ಪುಬ್ಬಾಯ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸಾ, ಪುಬ್ಬಾಹಿ, ಪುಬ್ಬಾಭಿ, ಪುಬ್ಬಾಯ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸಾ, ಪುಬ್ಬಾಸಂ, ಪುಬ್ಬಾಸಾನಂ, ಸತ್ತಮಿಯಂ ಪುಬ್ಬಾಯ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸಾ, ಪುಬ್ಬಾಯಂ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸಂ, ಪುಬ್ಬಾಸು।

೨೧೧. **ಪುಬ್ಬಾದೀಹಿ ಛಹಿ** [ಕ॰ ೧೬೪; ರೂ॰ ೨೦೦; ನೀ॰ ೩೪೭; ಚಂ॰ ೨.೧.೧೫; ಪಾ॰ ೧.೧.೩೪]।

ತೇಹಿ ಛಹಿ ಯೋನಂ ಏಟ ಹೋತಿ ವಾ।

ಪುಬ್ಬೇ, ಪುಬ್ಬಾ, ಪರೇ, ಪರಾ, ಅಪರೇ, ಅಪರಾ, ದಕ್ಖಿಣೇ, ದಕ್ಖಿಣಾ, ಉತ್ತರೇ, ಉತ್ತರಾ, ಅಧರೇ, ಅಧರಾ। ತತ್ಥ 'ಪುಬ್ಬೇ ಪುಬ್ಬಾ'ತಿ ಪುರತ್ಥಿಮದಿಸಾಭಾಗಾ, ತತ್ರಟ್ಠಕಾ ವಾ ಅತ್ಥಾ, ಪುರಾತನಾ ವಾ ಸತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಚ। "ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧಾ, ಪುಬ್ಬದೇವಾ, ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಾ"ತಿಆದೀಸು "ಪುಬ್ಬೇ ಬುದ್ಧಾ ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧಾ, ಪುಬ್ಬಾ ಬುದ್ಧಾ ವಾ ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು।

ಪುಬ್ಬೇಸಂ, ಪುಬ್ಬೇಸಾನಂ, ಪರೇಸಂ, ಪರೇಸಾನಂ, ಅಪರೇಸಂ, ಅಪರೇಸಾನಂ, ದಕ್ಖಿಣೇಸಂ, ದಕ್ಖಿಣೇಸಾನಂ, ಉತ್ತರೇಸಂ, ಉತ್ತರೇಸಾನಂ, ಅಧರೇಸಂ, ಅಧರೇಸಾನಂ। ಸೇಸಂ ಞೇಯ್ಯಂ।

ಪುಬ್ಬಾದೀಹೀತಿ ಕಿಂ? ಸಬ್ಬೇ।

ಛಹೀತಿ ಕಿಂ? ಯೇ, ತೇ।

೨೧೨. **ನಾಞ್ಞಞ್ಚ ನಾಮಪ್ಪಧಾನಾ** [ಚಂ॰ ೨.೧.೧೦; ಪಾ॰ ೧.೧.೨೭-೨೯]।

ಸುದ್ಧನಾಮಭೂತಾ ಚ ಸಮಾಸೇ ಅಪ್ಪಧಾನಭೂತಾ ಚ ಸಬ್ಬಾದಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಂ ಸಬ್ಬಾದಿಕಾರಿಯಂ ಅಞ್ಞಞ್ಚ ಉಪರಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಸಬ್ಬಾದಿಕಾರಿಯಂ ನ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸುದ್ಧನಾಮಭೂತಂ ಸಬ್ಬಾದಿನಾಮ ನ ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೇನ ಬಾಲವಾಚಕೋ ಅಞ್ಞಸದ್ದೋ, ಆಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೇನ ಮಜ್ಝೇಮಗ್ಗಫಲಞಾಣವಾಚಕೋ ಅಞ್ಞಸದ್ದೋ, ಅರಹತ್ತಫಲಞಾಣವಾಚಕೋ ಅಞ್ಞಸದ್ದೋ, 'ಪುಬ್ಬೋ ಲೋಹಿತ'ನ್ತಿಆದೀಸು ಪುಬ್ಬಸದ್ದೋ, ಅತಿರೇಕಪರಮಾದಿವಾಚಕೋ ಪರಸದ್ದೋ, ದಿಸಾಕಾಲಾದಿತೋ ಅಞ್ಞೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಪವತ್ತಾ ದಕ್ಖಿಣು'ತ್ತರಸದ್ದಾ ಚ ಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥವಾಚಿತೋ ಅಞ್ಞೋ ಏಕಸದ್ದೋ ಚಾತಿ ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಸುದ್ಧನಾಮಂ ನಾಮ, ತತೋ ಸಬ್ಬಾದಿಕಾರಿಯಂ ನತ್ಥಿ।

ಅಪ್ಪಧಾನೇ ದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬ, ಗತಪುಬ್ಬ, ಪಿಯಪುಬ್ಬ ಇಚ್ಚಾದಿ। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ದಿಟ್ಠೋ ದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬೋ ಬುದ್ಧೋ ಪುರಿಸೇನ। ಪುಬ್ಬೇ ದಿಟ್ಠೋ ಯೇನಾತಿ ವಾ ದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬೋ ಪುರಿಸೋ ಬುದ್ಧಂ। ಏವಂ ಗತಪುಬ್ಬೋ ಮಗ್ಗೋ ಪುರಿಸೇನ, ಗತಪುಬ್ಬೋ ವಾ ಪುರಿಸೋ ಮಗ್ಗಂ। ಪಿಯಾ ವುಚ್ಚತಿ ಭರಿಯಾ, ಪಿಯಾ ಪುಬ್ಬಾ ಪುರಾಣಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಪಿಯಪುಬ್ಬೋ, ಪಿಯೋ ವುಚ್ಚತಿ ಪತಿ, ಪಿಯೋ ಪುಬ್ಬೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಪಿಯಪುಬ್ಬಾ। ಏತೇಹಿ ಚ ಸಬ್ಬಾದಿಕಾರಿಯಂ ನತ್ಥಿ।

೨೧೩. **ತತಿಯತ್ಥಯೋಗೇ** [ನೀ॰ ೩೫೦; ಚಂ॰ ೨.೧.೧೧; ಪಾ॰ ೧.೧.೩೦]।

ತತಿಯತ್ಥೇನ ಪದೇನ ಯೋಗೇ ಸಬ್ಬಾದಿಕಾರಿಯಂ ನತ್ಥಿ।

ಮಾಸೇನ ಪುಬ್ಬಾನಂ ಮಾಸಪುಬ್ಬಾನಂ।

೨೧೪. ಚತ್ಥಸಮಾಸೇ [ಕ॰ ೧೬೬; ರೂ॰ ೨೦೯; ನೀ॰ ೩೪೯; ಚಂ॰ ೨.೧.೧೧; ಪಾ॰ ೧.೧.೩೧]।

ಚತ್ಥಸಮಾಸೋ ವುಚ್ಚತಿ ದ್ವನ್ದಸಮಾಸೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಬ್ಬಾದಿಕಾರಿಯಂ ನತ್ಥಿ।

ದಕ್ಖಿಣಾ ಚ ಉತ್ತರಾ ಚ ಪುಬ್ಬಾ ಚ ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರಪುಬ್ಬಾ, ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರಪುಬ್ಬಾನಂ।

ಚತ್ಥೇತಿ ಕಿಂ? ದಕ್ಖಿಣಸ್ಸಾ ಚ ಪುಬ್ಬಸ್ಸಾ ಚ ಯಾ ಅನ್ತರದಿಸಾತಿ ದಕ್ಖಿಣಪುಬ್ಬಾ, ದಕ್ಖಿಣಾ ಚ ಸಾ ಪುಬ್ಬಾ ಚಾತಿ ದಕ್ಖಿಣಪುಬ್ಬಾ, ದಕ್ಖಿಣಪುಬ್ಬಸ್ಸಾ, ದಕ್ಖಿಣಪುಬ್ಬಸ್ಸಂ।

೨೧೫. ವೇಟ [ಕ॰ ೧೬೫; ರೂ॰ ೨೦೮; ನೀ॰ ೩೪೮; ಚಂ॰ ೨.೧.೧೩; ಪಾ॰ ೧.೧.೩೨]।

ಚತ್ಥಸಮಾಸೇ ಯೋನಂ ಏಟ ಹೋತಿ ವಾ।

ಕತರಕತಮೇ, ಕತರಕತಮಾ, ಇತರಿತರೇ, ಇತರಿತರಾ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾ, ಪುಬ್ಬಪರೇ, ಪುಬ್ಬಪರಾ, ಪುಬ್ಬಾಪರೇ, ಪುಬ್ಬಾಪರಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಮೇಸು ಪುಬ್ಬಾದೀಸು ಸ್ಮಾ, ಸ್ಮಿಂನಂ ಆ, ಏತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಪುಬ್ಬಾ, ಪುಬ್ಬೇ, ಪರಾ, ಪರೇ, ಅಪರಾ, ಅಪರೇ, ದಕ್ಖಿಣಾ, ದಕ್ಖಿಣೇ, ಉತ್ತರಾ, ಉತ್ತರೇ, ಅಧರಾ, ಅಧರೇ।

ಇತಿ ಪುಬ್ಬಾದಿಭಕ್ಕರಾಸಿ।

ಯಾ ಇತ್ಥೀ, ಯಾ, ಯಾಯೋ, ಯಂ, ಯಾ, ಯಾಯೋ, ಯಾಯ, ಯಸ್ಸಾ, ಯಾಹಿ, ಯಾಭಿ, ಯಾಯ, ಯಸ್ಸಾ, ಯಾಸಂ, ಯಾಸಾನಂ, ಯಾಯ , ಯಸ್ಸಾ, ಯಾಹಿ, ಯಾಭಿ, ಯಾಯ, ಯಸ್ಸಾ, ಯಾಸಂ, ಯಾಸಾನಂ, ಯಾಯ, ಯಸ್ಸಾ, ಯಾಯಂ, ಯಸ್ಸಂ, ಯಾಸು।

ಯೋ ಪುರಿಸೋ, ಯೇ, ಯಂ, ಯೇ, ಯೇನ, ಯೇಹಿ, ಯೇಭಿ, ಯಸ್ಸ, ಯೇಸಂ, ಯೇಸಾನಂ, ಯಸ್ಮಾ, ಯಮ್ಹಾ, ಯೇಹಿ, ಯೇಭಿ, ಯಸ್ಸ, ಯೇಸಂ, ಯೇಸಾನಂ, ಯಸ್ಮಿಂ, ಯಮ್ಹಿ, ಯೇಸು।

ಯಂ ಚಿತ್ತಂ, ಯಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಯಂ, ಯಾನಿ। ಸೇಸಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

೨೧೬. ತ್ಯತೇತಾನಂ ತಸ್ಸ ಸೋ [ಕ॰ ೧೭೪; ರೂ॰ ೨೧೧; ನೀ॰ ೩೬೦]।

ಅನಪುಂಸಕಾನಂತ್ಯ, ತ, ಏತಸದ್ದಾನಂ ತಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ ಸಿಮ್ಹಿ। ಸಿಲೋಪೋ।

ಸಾ ಇತ್ಥೀ, ತಾ, ತಾಯೋ, ಇತ್ಥಿಯೋ, ತಂ, ತಾ, ತಾಯೋ, ತಾಯ।

೨೧೭. ಸ್ಸಾ ವಾ ತೇತಿಮಾಮೂಹಿ [ಕ॰ ೧೭೯, ೬೨; ರೂ॰ ೨೦೪, ೨೦೬; ನೀ॰ ೩೬೫-೬, ೨೦೯]।

ಘ, ಪಸಞ್ಞೇಹಿ ತಾ, ಏತಾ, ಇಮಾ, ಅಮುಸದ್ದೇಹಿ ನಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಏಕವಚನಾನಂ ಸ್ಸಾ ಹೋತಿ ವಾ। ರಸ್ಸೋ।

ತಸ್ಸಾ ಕತಂ, ತಾಹಿ, ತಾಭಿ, ತಾಯ, ತಸ್ಸಾ।

೧೦೮. ತಾಸ್ಸಿ ವಾ [ಕ॰ ೬೪; ರೂ॰ ೧೧೬; ನೀ॰ ೨೧೧]।

ಸ್ಸಂ, ಸ್ಸಾ, ಸ್ಸಾಯೇಸು ಘಸಞ್ಞಸ್ಸ ತಾಸದ್ದಸ್ಸ ಇ ಹೋತಿ ವಾ।

ತಿಸ್ಸಾ।

೧೦೯. ತೇತಿಮಾತೋ ಸಸ್ಸ ಸ್ಸಾಯ [ಕ॰ ೬೫; ರೂ॰ ೧೧೫; ನೀ॰ ೨೧೨]।

ತಾ, ಏತಾ, ಇಮಾಹಿ ಸಸ್ಸ ಸ್ಸಾಯಾದೇಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ತಸ್ಸಾಯ, ತಿಸ್ಸಾಯ, ತಾಸಂ, ತಾಸಾನಂ, ತಾಯ, ತಸ್ಸಾ, ತಸ್ಸಾಯ, ತಿಸ್ಸಾಯ, ತಾಸಂ, ತಾಸಾನಂ, ತಾಯ, ತಾಯಂ, ತಸ್ಸಾ, ತಸ್ಸಂ, ತಿಸ್ಸಾ, ತಿಸ್ಸಂ, ತಾಸು।

ಸೋ ಪುರಿಸೋ, ತೇ ಪುರಿಸಾ, ತಂ, ತೇ, ತೇನ, ತೇಹಿ, ತೇಭಿ, ತಸ್ಸ, ತೇಸಂ, ತೇಸಾನಂ, ತಸ್ಮಿಂ, ತಮ್ಹಿ, ತೇಸು।

ತಂ ಚಿತ್ತಂ, ತಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ತಂ, ತಾನಿ। ಸೇಸಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

೧೧೦. ತಸ್ಸ ನೋ ಸಬ್ಬಾಸು [ಕ॰ ೧೭೫; ರೂ॰ ೨೧೨; ನೀ॰ ೩೬೧]।

ಯ್ವಾದೀಸು ಸಬ್ಬಾಸು ವಿಭತ್ತೀಸು ತಸ್ಸ ನೋ ಹೋತಿ।

ನೇ ಪುರಿಸಾ, ನಂ, ನೇ, ನೇಹಿ, ನೇಭಿ, ನೇಸಂ, ನೇಸಾನಂ, ನೇಹಿ, ನೇಭಿ, ನೇಸಂ, ನೇಸಾನಂ, ನಮ್ಹಿ, ನೇಸು।

ಏತ್ಥ ಚ 'ಸಬ್ಬಾಸೂ'ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಯಾ ಯಾ ವಿಭತ್ತಿ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ತಂ ಞತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ನಂ ಚಿತ್ತಂ, ನೇಹಿ, ನೇಭಿ। ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

೧೧೧. ಟ ಸಸ್ಸಾಸ್ಮಿಂಸ್ಸಾಯಸ್ಸಂಸ್ಸಾಸಂಮ್ಹಾಮ್ಹಿಸ್ವಿಮಸ್ಸ ಚ [ಕ॰ ೧೭೬; ರೂ॰ ೨೧೩; ನೀ॰ ೩೬೨]।

ಸಾದೀಸು ತಸ್ಸ ಚ ಇಮಸ್ಸ ಚ ಟ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅಸ್ಸಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ಕತಂ, ಅಸ್ಸಾ, ಅಸ್ಸಾಯ ದೇತಿ। ಸಂಮ್ಹಿ ದೀಘೋ [ನೀ॰ ೩೬೮] - ಆಸಂ ಇತ್ಥೀನಂ, ನಾಸಂ ಕುಜ್ಝನ್ತಿ ಪಣ್ಡಿತಾ [ಜಾ॰ ೧.೧.೬೫], ಅಸ್ಸಾ ಅಪೇತಿ, ಅಸ್ಸಾ, ಅಸ್ಸಾಯ ಧನಂ, ಆಸಂ ಧನಂ, "ಅಭಿಕ್ಕಮೋ ಸಾನಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ನೋ ಪಟಿಕ್ಕಮೋ"ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೯೬] ಏತ್ಥ 'ಸಾನ'ನ್ತಿ ವೇದನಾನಂ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ತಸ್ಸ ಸತ್ತಂ। ಅಸ್ಸಾ, ಅಸ್ಸಂ ಠಿತಂ।

ಅಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ, ಆಸಂ ಪುರಿಸಾನಂ। ನೇವಾಸಂ ಕೇಸಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಹತ್ಥಪಾದಾ ಚ ಜಾಲಿನೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೨೨೧]। ಅಸ್ಮಾ, ಅಮ್ಹಾ, ಅಸ್ಸ, ಆಸಂ, ಅಸ್ಮಿಂ, ಅಮ್ಹಿ।

ಅಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ। ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

ಏಸಾ ಇತ್ಥೀ, ಏತಾ, ಏತಾಯೋ, ಏತಂ, ಏತಾ, ಏತಾಯೋ, ಏತಾಯ, ಏತಸ್ಸಾ, ಏತಿಸ್ಸಾ ಕತಂ।

ಏಸೋ ಪುರಿಸೋ, ಏತೇ, ಏತಂ, ಏತೇ, ಏತೇನ।

ಏತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಏತಾನಿ, ಏತಂ, ಏತಾನಿ, ಏತೇನ। ಸಬ್ಬಂ ತಸದ್ದಸಮಂ ಠಪೇತ್ವಾ ನತ್ತಂ, ಟತ್ತಞ್ಚ।

೨೨೨. ಸಿಮ್ಹಾನಪುಂಸಕಸ್ಸಾಯಂ [ಕ॰ ೧೭೨; ರೂ॰ ೨೧೮; ನೀ॰ ೩೦೬-೭; 'ಸಿಮ್ಹ...' (ಬಹೂಸು)]।

ಸಿಮ್ಹಿ ನಪುಂಸಕತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಅಯಂ ಹೋತಿ। ಸಿಲೋಪೋ।

ಅಯಂ ಇತ್ಥೀ, ಇಮಾ, ಇಮಾಯೋ, ಇಮಂ, ಇಮಾ, ಇಮಾಯೋ, ಇಮಾಯ, ಇಮಸ್ಸಾ, ಇಮಿಸ್ಸಾ, ಇಮಾಹಿ, ಇಮಾಭಿ, ಇಮಾಯ, ಇಮಸ್ಸಾ, ಇಮಸ್ಸಾಯ, ಇಮಿಸ್ಸಾ, ಇಮಿಸ್ಸಾಯ, ಇಮಿಸ್ಸಂ, ಅಸ್ಸಾ, ಅಸ್ಸಾಯ, ಇಮಾಸಂ, ಇಮಾಸಾನಂ, ಆಸಂ। ಪಞ್ಚಮೀರೂಪಂ ತತಿಯಾಸಮಂ, ಛಟ್ಠೀರೂಪಂ ಚತುತ್ಥೀಸಮಂ। ಇಮಾಯ, ಇಮಾಯಂ, ಇಮಸ್ಸಾ, ಇಮಸ್ಸಾಯ, ಇಮಸ್ಸಂ, ಇಮಿಸ್ಸಾ, ಇಮಿಸ್ಸಾಯ, ಇಮಿಸ್ಸಂ, ಅಸ್ಸಾ, ಅಸ್ಸಂ, ಇಮಾಸು।

ಅಯಂ ಪುರಿಸೋ, ಇಮೇ, ಇಮಂ, ಇಮೇ।

೨೨೩. ನಾಮ್ಹಿನಿಮಿ [ಕ॰ ೧೭೧; ರೂ॰ ೨೧೯; ನೀ॰ ೩೫೭; 'ನಾಮ್ಹನಿಮ್ಹಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ನಾಮ್ಹಿ ಅನಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇ ಇಮಸ್ಸ ಅನ, ಇಮಿಆದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಇಮಿನಾ, ಅನೇನ, ಇಮೇಹಿ, ಇಮೇಭಿ।

೨೨೪. ಇಮಸ್ಸಾನಿತ್ಥಿಯಂ ಟೇ [ಕ॰ ೧೭೦; ರೂ॰ ೨೨೦; ನೀ॰ ೩೫೬]।

ಅನಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇ ಇಮಸ್ಸ ಟೇ ಹೋತಿ ವಾ ಸು, ನಂ, ಹಿಸು।

ಏಹಿ, ಏಭಿ, ಇಮಸ್ಸ, ಅಸ್ಸ, ಇಮೇಸಂ, ಇಮೇಸಾನಂ, ಏಸಂ, ಏಸಾನಂ, ಇಮಸ್ಮಾ, ಇಮಮ್ಹಾ, ಅಸ್ಮಾ, ಅಮ್ಹಾ, ಇಮೇಹಿ, ಇಮೇಭಿ, ಏಹಿ, ಏಭಿ, ಇಮಸ್ಸ, ಅಸ್ಸ, ಇಮೇಸಂ, ಇಮೇಸಾನಂ, ಏಸಂ, ಏಸಾನಂ, ಇಮಸ್ಮಿಂ, ಇಮಮ್ಹಿ, ಅಸ್ಮಿಂ, ಅಮ್ಹಿ, ಇಮೇಸು, ಏಸು।

"ಅನಮ್ಹಿ ಭದ್ದೇ ಸುಸೋಣೇ, ಕಿನ್ನು ಜಗ್ಘಸಿ ಸೋಭನೇ"ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೫.೧೩೦ (ಅನಮ್ಹಿ ಕಾಲೇ ಸುಸೋಣಿ)] ಪಾಳಿ- 'ಅನಮ್ಹೀ'ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸ್ಮಿಂಮ್ಹಿ ಅನಾದೇಸೋ।

ಇಮಂ ಚಿತ್ತಂ।

೨೨೫. ಇಮಸ್ಸಿದಂ ವಾ [ಕ॰ ೧೭೯; ರೂ॰ ೨೨೨; ನೀ॰ ೩೦೫]।

ನಪುಂಸಕೇ ಅಂ, ಸಿಸು ಇಮಸ್ಸ ತೇಹಿ ಅಂ, ಸೀಹಿ ಸಹ ಇದಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ, ಇಮಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಇಮಂ, ಇದಂ, ಇಮಾನಿ, ಇಮಿನಾ, ಅನೇನ। ಸಬ್ಬಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

ಇಧ ಮಿಸ್ಸಕರೂಪಂ ವುಚ್ಚತಿ –

ಯಾ, ಸಾ ಇತ್ಥೀ, ಯಾ, ತಾ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಯಂ, ತಂ ಇತ್ಥಿಂ, ಯಾ, ಏಸಾ ಇತ್ಥೀ, ಯಾ, ಏತಾ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಯಂ, ಏತಂ ಇತ್ಥಿಂ, ಯಾ, ಅಯಂ ಇತ್ಥೀ, ಯಾ, ಇಮಾ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಯಂ, ಇಮಂ ಇತ್ಥಿಂ, ಯೋ, ಸೋ ಪುರಿಸೋ, ಯೇ, ತೇ ಪುರಿಸಾಇಚ್ಚಾದಯೋ।

"ಸ ಖೋ ಸೋ ಕುಮಾರೋ ವುದ್ಧಿಮನ್ವಾಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸೋ ಸೋ ಕುಮಾರೋತಿ, 'ಏಸೇ ಸೇ ಏಕೇ ಏಕತ್ಥೇ'ತಿ ಏತ್ಥ ಏಸೋ ಸೋ ಏಕೋ ಏಕತ್ಥೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಪದಂ, ಪರಂ ಪರಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತಂ। "ಅಯಂ ಸೋ ಸಾರಥಿ ಏತೀ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೧] ಏತ್ಥ ಪನ ದ್ವೇಪಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅತ್ಥಪದಾನಿ ಏವಾತಿ। ಯಂ, ತಂ, ಇದನ್ತಿ ಇಮೇ ಸದ್ದಾ ನಿಪಾತರೂಪಾಪಿ ಹುತ್ವಾ ಪಾಳಿವಾಕ್ಯೇಸು ಸಞ್ಚರನ್ತಿ ಸಬ್ಬಲಿಙ್ಗವಿಭತ್ತೀಸು ಅಭಿನ್ನರೂಪಾತಿ।

೨೨೬. ಇಮೇತಾನಮೇನಾನ್ವಾದೇಸೇ ದುತಿಯಾಯಂ [ನೀ॰ ೩೭೫-೬ ಪಿಟ್ಠೇ; ಪಾ॰ ೨.೪.೩೪]।

ಅನ್ವಾದೇಸೋ ವುಚ್ಚತಿ ಅನುಕಥನಂ, ಪುನಕಥನಂ, ಅನ್ವಾದೇಸಠಾನೇ ಇಮ, ಏತಾನಂ ಏನಾದೇಸೋ ಹೋತಿ ದುತಿಯಾವಿಭತ್ತೀಸು।

ಇಮಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ವಿನಯಂ ಅಜ್ಝಾಪೇಹಿ, ಅಥೋ ಏನಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಜ್ಝಾಪೇಹಿ, ಇಮೇ ಭಿಕ್ಖೂ ವಿನಯಂ ಅಜ್ಝಾಪೇಹಿ, ಅಥೋ ಏನೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಧಮ್ಮಂ ಅಜ್ಝಾಪೇಹಿ, ಏತಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ವಿನಯಂ ಅಜ್ಝಾಪೇಹಿಇಚ್ಚಾದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತಮೇನಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ನಿರಯಪಾಲಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩೬], ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಮೇನಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಇಚ್ಚಾದೀಸುಪಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೩] ಅನುಕಥನಮೇವ।

೨೨೭. ಮಸ್ಸಾಮುಸ್ಸ [ಕ॰ ೧೭೩; ರೂ॰ ೨೨೩; ನೀ॰ ೩೫೯]।

ಸಿಮ್ಹಿ ಅನಪುಂಸಕಸ್ಸ ಅಮುಸ್ಸ ಮಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ।

ಅಸು ಇತ್ಥೀ, ಅಮು ವಾ, ಅಮೂ, ಅಮುಯೋ, ಅಮುಂ, ಅಮೂ, ಅಮುಯೋ, ಅಮುಯಾ, ಅಮುಸ್ಸಾ, ಅಮೂಹಿ, ಅಮೂಭಿ, ಅಮುಯಾ, ಅಮುಸ್ಸಾ, ಅಮೂಸಂ, ಅಮೂಸಾನಂ, ಅಮುಯಾ, ಅಮುಸ್ಸಾ, ಅಮೂಹಿ, ಅಮೂಭಿ, ಅಮುಯಾ, ಅಮುಸ್ಸಾ, ಅಮೂಸಂ, ಅಮೂಸಾನಂ, ಅಮುಯಾ, ಅಮುಯಂ, ಅಮುಸ್ಸಾ, ಅಮುಸ್ಸಂ, ಅಮೂಸು।

ಅಸು ಪುರಿಸೋ, ಅಮು ವಾ।

೨೨೮. ಲೋಪೋಮುಸ್ಮಾ [ಕ॰ ೧೧೮; ರೂ॰ ೧೪೬; ನೀ॰ ೨೯೩]।

ಅಮುತೋ ಯೋನಂ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ। ವೋ, ನೋಪವಾದೋಯಂ [ಕ॰ ೧೧೯; ರೂ॰ ೧೫೫; ನೀ॰ ೨೯೪]।

ಅಮೂ , ಅಮುಂ, ಅಮೂ, ಅಮುನಾ, ಅಮೂಹಿ, ಅಮೂಭಿ।

೨೨೯. ನ ನೋ ಸಸ್ಸ।

ಅಮುತೋ ಸಸ್ಸ ನೋ ನ ಹೋತಿ।

ಅಮುಸ್ಸ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸಮ್ಹಿ ಮುಸ್ಸ ದುತ್ತಂ, ಅದುಸ್ಸ। ಪಾಳಿಯಂ "ದುಸ್ಸ ಮೇ ಖೇತ್ತಪಾಲಸ್ಸ, ರತ್ತಿಂ ಭತ್ತಂ ಅಪಾಭತ"ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೪.೭೨] ಏತ್ಥ ಗಾಥಾವಸೇನ ಅ-ಕಾರಲೋಪೋ। ಅಮೂಸಂ, ಅಮೂಸಾನಂ, ಅಮುಸ್ಮಾ, ಅಮುಮ್ಹಾ, ಅಮೂಹಿ, ಅಮೂಭಿ,

ಅಮುಸ್ಸ, ಅದುಸ್ಸ, ಅಮೂಸಂ, ಅಮೂಸಾನಂ, ಅಮುಸ್ಮಿಂ, ಅಮುಮ್ಹಿ, ಅಮೂಸು।

೨೩೦. ಅಮುಸ್ಸಾದುಂ [ಕ॰ ೧೩೦; ರೂ॰ ೨೨೫; ನೀ॰ ೩೦೮]।

ನಪುಂಸಕೇ ಅಂ, ಸಿಸು ಅಮುಸ್ಸ ತೇಹಿ ಸಹ ಅದುಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅಮುಂ ಚಿತ್ತಂ, ಅದುಂ ಚಿತ್ತಂ, ಅಮೂನಿ, ಅಮುಂ, ಅದುಂ, ಅಮೂನಿ। ಸೇಸಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ। 'ಸಕತ್ಥೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಕಪಚ್ಚಯೇ ಕತೇ ಸಬ್ಬಾದಿರೂಪಂ ನತ್ಥಿ। ಅಮುಕಾ ಕಞ್ಞಾ, ಅಮುಕಾ, ಅಮುಕಾಯೋ। ಅಮುಕೋ ಪುರಿಸೋ, ಅಮುಕಾ ಪುರಿಸಾ। ಅಮುಕಂ ಚಿತ್ತಂ, ಅಮುಕಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೨೩೧. ಕೇ ವಾ।

ಕೇ ಪರೇ ಅಮುಸ್ಸ ಮಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅಸುಕಾ ಇತ್ಥೀ, ಅಸುಕಾ, ಅಸುಕಾಯೋ। ಅಸುಕೋ ಪುರಿಸೋ, ಅಸುಕಾ ಪುರಿಸಾ। ಅಸುಕಂ ಕುಲಂ, ಅಸುಕಾನಿ ಕುಲಾನಿ। ಸಬ್ಬಂ ಕಞ್ಞಾ, ಪುರಿಸ, ಚಿತ್ತಸಮಂ।

'ಇತ್ಥಿಯಮತ್ವಾ'ತಿ ಏತ್ಥ 'ಇತ್ಥಿಯಂ ಆ'ತಿ ವಿಭತ್ತಸುತ್ತೇನ ಕಿಂಸದ್ದತೋ ಇತ್ಥಿಯಂ ಆಪಚ್ಚಯೋ।

೨೩೨. ಕಿಂಸ್ಸ ಕೋ [ಕ॰ ೨೨೭-೯; ರೂ॰ ೨೭೦, ೨೨೬; ನೀ॰ ೪೫೬-೭-೮? 'ಕಿಸ್ಸ ಕೋ ಸಬ್ಬಾಸು' (ಬಹೂಸು)]।

ಸಬ್ಬೇಸು ವಿಭತ್ತಿಪಚ್ಚಯೇಸು ಕಿಂಸ್ಸ ಕೋ ಹೋತಿ।

ಕಾ ಇತ್ಥೀ, ಕಾ, ಕಾಯೋ, ಕಂ, ಕಾ, ಕಾಯೋ, ಕಾಯ, ಕಸ್ಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ ಸಬ್ಬಸಮಂ। ಕೋ ಪುರಿಸೋ, ಕೇ ಪುರಿಸಾ, ಕಂ, ಕೇ, ಕೇನ, ಕೇಹಿ, ಕೇಭಿ, ಕಸ್ಸ।

೨೩೩. ಕಿ ಸಸ್ಮಿಂಸು ವಾನಿತ್ಥಿಯಂ।

ಅನಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇ ಸ, ಸ್ಮಿಂಸು ಕಿಂಸದ್ದಸ್ಸ ಕಿ ಹೋತಿ ವಾ।

ಕಿಸ್ಸ, ಕೇಸಂ, ಕೇಸಾನಂ, ಕಸ್ಮಾ, ಕಮ್ಹಾ, ಕೇಹಿ, ಕೇಭಿ, ಕಸ್ಸ, ಕಿಸ್ಸ, ಕೇಸಂ, ಕೇಸಾನಂ, ಕಸ್ಮಿಂ, ಕಮ್ಹಿ, ಕಿಸ್ಮಿಂ, ಕಿಮ್ಹಿ, ಕೇಸು।

೨೩೪. ಕಿಮಂಸಿಸು ನಪುಂಸಕೇ ['ಕಿಮಂಸಿಸು ಸಹ ನಪುಂಸಕೇ' (ಬಹೂಸು)]।

ನಪುಂಸಕೇ ಅಂ, ಸಿಸು ಕಿಂಸದ್ದಸ್ಸ ತೇಹಿ ಅಂಸೀಹಿ ಸಹ ಕಿಂ ಹೋತಿ।

ಕಿಂ ಚಿತ್ತಂ, ಕಾನಿ, ಕಿಂ, ಕಂ ವಾ, ಕಾನಿ। ಸೇಸಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ। ಇದಂ ಪುಚ್ಛನತ್ಥಸ್ಸ ಸುದ್ಧಕಿಂಸದ್ದಸ್ಸ ರೂಪಂ।

'ಚಿ'ಇತಿನಿಪಾತೇನ ಯುತ್ತೇ ಪನ ಏಕಚ್ಚತ್ಥಂ ವಾ ಅಪ್ಪತ್ಥಂ ವಾ ವದತಿ। ಕಾಚಿ ಇತ್ಥೀ, ಕಾಚಿ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಕಿಞ್ಚಿ ಇತ್ಥಿಂ, ಕಾಚಿ, ಕಾಯಚಿ, ಕಾಹಿಚಿ, ಕಾಯಚಿ, ಕಸ್ಸಾಚಿ, ಕಾಸಞ್ಚಿ, ಕುತೋಚಿ, ಕಾಹಿಚಿ। ಸತ್ತಮಿಯಂ - ಕಾಯಚಿ, ಕತ್ಥಚಿ, ಕಾಸುಚಿ।

ಕೋಚಿ ಪುರಿಸೋ, ಕೇಚಿ, ಕಿಞ್ಚಿ, ಕೇಚಿ, ಕೇನಚಿ, ಕೇಹಿಚಿ, ಕಸ್ಸಚಿ, ಕೇಸಞ್ಚಿ, ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ, ಕಿಮ್ಹಿಚಿ, ಕತ್ಥಚಿ, ಕೇಸುಚಿ।

ಕಿಞ್ಚಿ ಕುಲಂ, ಕಾನಿಚಿ ಕುಲಾನಿ, ಕಿಞ್ಚಿ, ಕಾನಿಚಿ। ಸೇಸಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

ಪುನ ಯಸದ್ದೇನ ಯುತ್ತೇ ಸಕಲತ್ಥಂ ವದತಿ। ಯಾ ಕಾಚಿ ಇತ್ಥೀ, ಯಾಕಾಚಿ ಇತ್ಥಿಯೋ।

ಯೋ ಕೋಚಿ ಪುರಿಸೋ, ಯೇ ಕೇಚಿ, ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ, ಯೇ ಕೇಚಿ ಯೇನ ಕೇನಚಿ, ಯೇಹಿ ಕೇಹಿಚಿ, ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ, ಯೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಯತೋ ಕುತೋಚಿ, ಯೇಹಿ ಕೇಹಿಚಿ, ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ, ಯೇಸಂಕೇಸಞ್ಚಿ, ಯಸ್ಮಿಂ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ, ಯಮ್ಹಿ ಕಿಮ್ಹಿಚಿ, ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ, ಯೇಸು ಕೇಸುಚಿ।

ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿಚಿತ್ತಂ, ಯಾನಿ ಕಾನಿಚಿ, ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ, ಯಾನಿ ಕಾನಿಚಿ। ಸೇಸಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

ಸಙ್ಖ್ಯಾರಾಸಿ

ಏಕಸದ್ದೋ ಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೇ ಪವತ್ತೋ ಏಕವಚನನ್ತೋವ, ಅಞ್ಞತ್ಥೇ ಪವತ್ತೋ ಏಕಬಹುವಚನನ್ತೋ।

ತತ್ಥ ಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೇ - ಏಕಾ ಇತ್ಥೀ, ಏಕಂ, ಏಕಾಯ, ಏಕಿಸ್ಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಪುನ್ನಪುಂಸಕೇಸು ಏಕವಚನೇಸು ಪುರಿಸ, ಚಿತ್ತರೂಪಮೇವ।

ಅಞ್ಞತ್ಥೇ - ಏಕಾ ಇತ್ಥೀ, ಏಕಾ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಏಕಂ, ಏಕಾ, ಏಕಾಯ, ಏಕಿಸ್ಸಾ, ಏಕಾಹಿ, ಏಕಾಭಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏಕೋ ಪುರಿಸೋ, ಏಕೇ, ಏಕಂ, ಏಕೇ, ಏಕೇನ, ಏಕೇಹಿ, ಏಕೇಭಿ, ಏಕಸ್ಸ, ಏಕೇಸಂ, ಏಕೇಸಾನಂ। ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗ ಸಬ್ಬಸಮಂ।

ಏಕಂ ಕುಲಂ, ಏಕಾನಿ ಕುಲಾನಿ, ಏಕಂ ಕುಲಂ, ಏಕಾನಿ ಕುಲಾನಿ। ಸೇಸಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

ಕಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಸಬ್ಬಾದಿರೂಪಂ ನತ್ಥಿ।

“ಏಕಿಕಾ ಸಯನೇ ಸೇತು, ಯಾ ತೇ ಅಮ್ಮೇ ಅವಾಹರಿ [ಜಾ॰ ೧.೪.೧೭೫]। ಏಕಾಕಿನೀ ಗಹಟ್ಠಾಹಂ, ಮಾತುಯಾ ಪರಿಚೋದಿತಾ”ತಿ [ಅಪ॰ ಥೇರೀ ೨.೩.೧೮೮] ಪಾಳಿ, ಏಕಕೋ ಪುರಿಸೋ, ಏಕಕಂ, ಏಕಕೇನ। ಏಕಕಂ ಕುಲಂ ಇಚ್ಚಾದಿ ಏಕವಚನನ್ತಮೇವ, ಏಕಕಾನಂ ಬಹುತ್ತೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ದ್ವೇ ಏಕಕಾ, ದ್ವೇ ಏಕಕೇ , ದ್ವೀಹಿ ಏಕಕೇಹೀತಿ ಲಬ್ಭತಿ। “ಪಞ್ಚಾಲೋ ಚ ವಿದೇಹೋ ಚ, ಉಭೋ ಏಕಾ ಭವನ್ತು ತೇ”ತಿ ಪಾಳಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಬಹುವಚನಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ‘ಏಕಾ’ತಿ ಮಿಸ್ಸಕಾ।

ಪಟಿಸೇಧಯುತ್ತೇ ಪನ ಅನೇಕಾ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಅನೇಕಾಸಂ ಇತ್ಥೀನಂ। ಅನೇಕೇ ಪುರಿಸಾ, ಅನೇಕೇಸಂ ಪುರಿಸಾನಂ। ಅನೇಕಾನಿ ಕುಲಾನಿ, ಅನೇಕೇಸಂ ಕುಲಾನಂ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ “ನೇಕಾನಿ ಧಞ್ಞಗಣಾನಿ, ನೇಕಾನಿ ಖೇತ್ತಗಣಾನಿ, ನೇಕಾನಂ ಧಞ್ಞಗಣಾನಂ, ನೇಕಾನಂ ಖೇತ್ತಗಣಾನ”ನ್ತಿಪಿ ಅತ್ಥಿ।

ಏಕಚ್ಚ, ಏಕಚ್ಚಿಯ, ಕತಿ, ಬಹುಸದ್ದಾಪಿ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಏಕಚ್ಚಾ ಇತ್ಥೀ, ಏಕಚ್ಚಾ, ಏಕಚ್ಚಾಯೋತಿ ಸಬ್ಬಂ ಕಞ್ಞಾಸಮಂ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಪುರಿಸೋ।

೧೩೫. ಏಕಚ್ಚಾದೀಹ್ಯತೋ [‘ಏಕಚ್ಚಾದೀಹತೋ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಅಕಾರನ್ತೇಹಿ ಏಕಚ್ಚಾದೀಹಿ ಯೋನಂ ಟೇ ಹೋತಿ।

ಏಕಚ್ಚೇ ಪುರಿಸಾ, ಏಕಚ್ಚೇ ಪುರಿಸೇ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಸಸಮಂ। ಆದಿಸದ್ದೇನ ಅಪ್ಪೇಕಚ್ಚ, ಏಕತಿಯ, ಉಭಾದಯೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ಅಪ್ಪೇಕಚ್ಚೇ ಪುರಿಸಾ, ಏಕತಿಯೇ ಪುರಿಸಾ, ಉಭೇ ಪುರಿಸಾ।

ಏಕಚ್ಚಂ ಚಿತ್ತಂ।

೨೩೭. ನ ನಿಸ್ಸ ಟಾ।

ಏಕಚ್ಚಾದೀಹಿ ನಿಸ್ಸ ಟಾ ನ ಹೋತಿ।

ಏಕಚ್ಚಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ। ಸೇಸಂ ಚಿತ್ತಸಮಂ।

ಏಕಚ್ಚೆಯ, ಏಕಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಏಕತಿಯಸದ್ದಾ ಕಞ್ಞಾ, ಪುರಿಸ, ಚಿತ್ತನಯಾ। "ಇತ್ಥೀಪಿ ಹಿ ಏಕಚ್ಚಿಯಾ, ಸೇಯ್ಯಾ ಪೋಸ ಜನಾಧಿಪ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೭]। ಸಚ್ಚಂ ಕಿರೇವಮಾಹಂಸು, ನರಾ ಏಕಚ್ಚಿಯಾ ಇಧ। ಕಟ್ಠಂ ನಿಪ್ಲವಿತಂ ಸೇಯ್ಯೋ, ನ ತ್ವೇವೇಕಚ್ಚಿಯೋ ನರೋ"ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧.೭೩] ಚ "ಪರಿವಾರಿತಾ ಮುಞ್ಚರೇ ಏಕಚ್ಚೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚ "ನ ವಿಸ್ಸಸೇ ಏಕತಿಯೇಸೂ"ತಿ ಚ ಪಾಳೀ - ತತ್ಥ 'ನಿಪ್ಲವಿತ'ನ್ತಿ ಉದಕತೋ ಉಬ್ಭತಂ।

ಕತಿಸದ್ದೋ ಬಹುವಚನನ್ತೋವ।

೨೩೮. ಟಿಕತಿಮ್ಹಾ [ರೂ॰ ೧೨೦ ಪಿಟ್ಠೇ]।

ಕತಿಮ್ಹಾ ಯೋನಂ ಟಿ ಹೋತಿ।

ಕತಿ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಕತಿ ಪುರಿಸಾ, ಕತಿ ಪುರಿಸೇ, ಕತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ। ಕತಿಹಿ ಇತ್ಥೀಹಿ, ಕತಿಹಿ ಪುರಿಸೇಹಿ, ಕತಿಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ।

೨೩೯. ಬಹುಕತೀನಂ ['ಬಹು ಕತಿನ್ನಂ' (ಬಹೂಸು)]।

ನಂಮ್ಹಿ ಬಹು, ಕತೀನಂ ಅನ್ತೇ ನುಕ ಹೋತಿ।

ಕತಿನ್ನಂ ಇತ್ಥೀನಂ, ಕತಿನ್ನಂ ಪುರಿಸಾನಂ, ಕತಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ, ಅಯಂ ನಾಗಮೋ ಬಹುಲಂ ನ ಹೋತಿ, 'ಕತಿನಂ ತಿಥೀನಂ ಪೂರಣೀ ಕತಿಮೀ'ತಿ ಚ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಬಹೂನಂ ವಸ್ಸಸತಾನಂ, ಬಹೂನಂ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಾನ"ನ್ತಿ ಚ "ಬಹೂನಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ, ಬಹೂನಂ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ ಚ "ಬಹೂನಂ ವತ ಅತ್ಥಾಯ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಂಸು ತಥಾಗತಾ"ತಿ [ವಿ॰ ವ॰ ೮೦೭] ಚ ಪಾಳೀ।

ಕತಿಸು ಇತ್ಥೀಸು, ಕತಿಸು ಪುರಿಸೇಸು, ಕತಿಸು ಚಿತ್ತೇಸು।

ಬಹುಸದ್ದೇ ದ್ವೀಸು ನಂವಚನೇಸು ಬಹುನ್ನಂ, ಬಹುನ್ನನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ಧೇನು, ಭಿಕ್ಖು, ಆಯುಸದಿಸಂ।

ಕಪಚ್ಚಯೇ ಕಞ್ಞಾ, ಪುರಿಸ, ಚಿತ್ತಸದಿಸಂ, ಬಹೂ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಬಹುಕಾ ಇತ್ಥಿಯೋ। ಬಹೂ ಪುರಿಸಾ, ಬಹವೋ ಪುರಿಸಾ, ಬಹುಕಾ ಪುರಿಸಾ। ಬಹೂನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಬಹುಕಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಬಹೂನಂ ಸಮುದಾಯಾಪೇಕ್ಖನೇ ಸತಿ ಏಕವಚನಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ, "ಬಹುಜನಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಬಹುಜನಸ್ಸ ಹಿತಾಯ, ಬಹುನೋ ಜನಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಹಿತಾಯಾ"ತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೧] ಪಾಳಿ।

ಉಭಸದ್ದೋ ಬಹುವಚನನ್ತೋವ, ‘ಉಭಗೋಹಿ ಟೋ’ತಿ ಯೋನಂ ಟೋ, ಉಭೋ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಪುರಿಸಾ, ಕುಲಾನಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಉಭೋ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಪುರಿಸಾ, ಕುಲಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ।

೧೩೯. ಸುಹಿಸುಭಸ್ಸೋ [ನೀ॰ ೩೧೩ (ರೂ॰ ೧೦೯ ಪಿಟ್ಠೇ)]।

ಸು, ಹಿಸು ಉಭಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಓ ಹೋತಿ।

ಉಭೋಹಿ, ಉಭೋಸು।

೧೪೦. ಉಭಿನ್ನಂ [ಕ॰ ೮೬; ನೀರೂ॰ ೨೨೭; ನೀ॰ ೩೪೧]।

ಉಭಮ್ಹಾ ನಂವಚನಸ್ಸ ಇನ್ನಂ ಹೋತಿ।

ಉಭಿನ್ನಂ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಇತ್ಥಿ, ಪುರಿಸ, ಕುಲೇಹಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

೧೪೧. ಯೋಮ್ಹಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ದುವೇದ್ವೇ [ಕ॰ ೧೩೨; ರೂ॰ ೨೨೮; ನಿ॰ ೩೧೦]।

ಯೋಸು ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ದ್ವಿಸ್ಸ ದುವೇ, ದ್ವೇ ಹೋನ್ತಿ। ‘ದ್ವಿನ್ನ’ನ್ತಿ ವಚನಂ ದ್ವಿಸ್ಸ ಬಹುವಚನನ್ತನಿಯಮತ್ಥಂ।

ದ್ವೇ ಇತ್ಥಿಯೋ, ದ್ವೇ ಪುರಿಸಾ, ದ್ವೇ ಪುರಿಸೇ, ದ್ವೇ ಚಿತ್ತಾನಿ, ದುವೇ ಇತ್ಥಿಯೋ, ದುವೇ ಪುರಿಸಾ, ದುವೇ ಪುರಿಸೇ, ದುವೇ ಚಿತ್ತಾನಿ, ದ್ವೀಹಿ, ದ್ವೀಭಿ।

೧೪೨. ನಂಮ್ಹಿ ನುಕ ದ್ವಾದೀನಂ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ [ಕ॰ ೬೭; ನೀ॰ ೨೨೯; ನೀ॰ ೨೧೪]।

ನಂಮ್ಹಿ ಪರೇ ದ್ವಾದೀನಂ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಾನಂ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ ಸಙ್ಖ್ಯಾನಂ ಅನ್ತೇ ನುಕ ಹೋತಿ। ಉ-ಕಾರೋ ಉಚ್ಚಾರಣತ್ಥೋ। ಕಾನುಬನ್ಧಂ ದಿಸ್ವಾ ಅನ್ತೇತಿ ಞಾಯತಿ।

ದ್ವಿನ್ನಂ।

೧೪೩. ದುವಿನ್ನಂ ನಂಮ್ಹಿ [ಕ॰ ೧೩೨; ರೂ॰ ೨೨೮; ನೀ॰ ೨೪೪]।

ನಂಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ದ್ವಿಸ್ಸ ದುವಿನ್ನಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ದುವಿನ್ನಂ, ದ್ವೀಹಿ, ದ್ವೀಭಿ, ದ್ವಿನ್ನಂ, ದುವಿನ್ನಂ, ದ್ವೀಸು। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸುಮ್ಹಿ ದುವೇ ಹೋತಿ, ನಾಗಸ್ಸ ದುವೇಸು ದನ್ತೇಸು ನಿಮ್ಮಿತಾ [ವಿ॰ ವ॰ ೭೦೬], ಚಕ್ಕಾನಿ ಪಾದೇಸು ದುವೇಸು ವಿನ್ದತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೫]। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ದುವೇಹಿ, ದುವೇಭೀತಿಪಿ ಸಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತಿ, ಅಯಂ ದ್ವಿಸದ್ದೋ ಉಭಸದ್ದೋ ವಿಯ ಅಲಿಙ್ಗೋ।

೧೪೪. ತಿಸ್ಸೋ ಚತಸ್ಸೋ ಯೋಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ [ಕ॰ ೧೩೩; ರೂ॰ ೨೩೦; ನೀ॰ ೩೧೧]।

ಇತ್ಥಿಯಂ ಯೋಸು ಸವಿಭತ್ತೀನನ್ತಿ, ಚತುನ್ನಂ ತಿಸ್ಸೋ, ಚತಸ್ಸೋ ಹೋನ್ತಿ।

ತಿಸ್ಸೋ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಚತಸ್ಸೋ ಇತ್ಥಿಯೋ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಹಿಸು ಚ ತಿಸ್ಸ, ಚತಸ್ಸಾ ಹೋನ್ತಿ, “ತಿಸ್ಸೇಹಿ ಚತಸ್ಸೇಹಿ ಪರಿಸಾಹಿ, ಚತಸ್ಸೇಹಿ ಸಹಿತೋ ಲೋಕನಾಯಕೋ”ತಿ ಪಾಳೀ। ತೀಹಿ, ತೀಭಿ ಇತ್ಥೀಹಿ, ಚತೂಹಿ, ಚತೂಭಿ, ಚತುಬ್ಭಿ ಇತ್ಥೀಹಿ।

೨೪೫. ನಂಮ್ಹಿ ತಿಚತುನ್ನಮಿತ್ಥಿಯಂ ತಿಸ್ಸಚತಸ್ಸಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೫]।

ಇತ್ಥಿಯಂ ನಂಮ್ಹಿತಿ, ಚತುನ್ನಂ ತಿಸ್ಸ, ಚತಸ್ಸಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಇತ್ಥೀನಂ, ಚತಸ್ಸನ್ನಂ ಇತ್ಥೀನಂ, ತಿಣ್ಣಂ ಇತ್ಥೀನಂ, ಚತುನ್ನಂ ಇತ್ಥೀನಂ, ಸಮಣೋ ಗೋತಮೋ ಚತುನ್ನಂ ಪರಿಸಾನಂ ಸಕ್ಕತೋ ಹೋತಿ, ಚತುನ್ನಂ ಪರಿಸಾನಂ ಪಿಯೋ ಹೋತಿ ಮನಾಪೋತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦೪], ತಿಸ್ಸೇಹಿ, ಚತಸ್ಸೇಹಿ, ತೀಹಿ, ತೀಭಿ, ಚತೂಹಿ, ಚತೂಭಿ, ಚತುಬ್ಭಿ, ತಿಸ್ಸನ್ನಂ, ಚತಸ್ಸನ್ನಂ, ತಿಣ್ಣಂ, ಚತುನ್ನಂ, ತೀಸು, ಚತೂಸು।

ಪಾಳಿಯಂ “ಚತಸ್ಸೇಹೀ”ತಿ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ತಿಸ್ಸೇಸು, ಚತಸ್ಸೇಸೂತಿಪಿ ದಿಟ್ಠಮೇವ ಹೋತಿ।

೨೪೬. ಪುಮೇ ತಯೋ ಚತ್ತಾರೋ [ಕ॰ ೧೩೩; ರೂ॰ ೨೩೦; ನೀ॰ ೩೧೧]।

ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೇ ಯೋಸು ಸವಿಭತ್ತೀನನ್ತಿ, ಚತುನ್ನಂ ತಯೋ, ಚತ್ತಾರೋ ಹೋನ್ತಿ।

ತಯೋ ಪುರಿಸಾ, ತಯೋ ಪುರಿಸೇ, ಚತ್ತಾರೋ ಪುರಿಸಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಪುರಿಸೇ।

೨೪೭. ಚತುರೋ ಚತುಸ್ಸ [ಕ॰ ೭೮, ೨೦೫, ३೧; ರೂ॰ ೧೬೦; ನೀ॰ ೨೩೪; ‘ಚತುರೋ ವಾ ಚತುಸ್ಸ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಪುಮೇ ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ಚತುಸದ್ದಸ್ಸ ಚತುರೋ ಹೋತಿ।

ಚತುರೋ ಪುರಿಸಾ, ಚತುರೋ ಪುರಿಸೇ। ಕಥಂ ಚತುರೋ ನಿಮಿತ್ತೇ ನಾದಸ್ಸಿಂ, ಚತುರೋ ಫಲಮುತ್ತಮೇತಿ? “ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸಾ”ತಿ ವುತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತಂ, ತೀಹಿ, ತೀಭಿ, ಚತೂಹಿ, ಚತೂಭಿ, ಚತುಬ್ಭಿ।

೨೪೮. ಇಣ್ಣಂಇಣ್ಣನ್ನಂ ತಿತೋ ಝಾ [ಕ॰ ೮೭; ರೂ॰ ೨೩೧; ನೀ॰ ೨೪೩; ‘ಣ್ಣಂಣ್ಣನ್ನಂತಿಕೋ ಝಾ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಝುಸಞ್ಞಮ್ಹಾ ತಿಮ್ಹಾ ನಂವಚನಸ್ಸ ಇಣ್ಣಂ, ಇಣ್ಣನ್ನಂ ಹೋನ್ತಿ।

ತಿಣ್ಣಂ, ತಿಣ್ಣನ್ನಂ, ಚತುನ್ನಂ, ತೀಹಿ, ತೀಭಿ, ಚತೂಹಿ, ಚತೂಭಿ, ಚತುಬ್ಭಿ, ತಿಣ್ಣಂ, ತಿಣ್ಣನ್ನಂ, ಚತುನ್ನಂ, ತೀಸು, ಚತೂಸು।

೨೪೯. ತೀಣಿಚತ್ತಾರಿ ನಪುಂಸಕೇ [ಕ॰ ೧೩೩; ರೂ॰ ೨೩೦; ನೀ॰ ೩೧೧]।

ನಪುಂಸಕೇ ಯೋಸು ಸವಿಭತ್ತೀನನ್ತಿ, ಚತುನ್ನಂ ತೀಣಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಹೋನ್ತಿ।

ತೀಣಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಚಿತ್ತಾನಿ। ಸೇಸಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಸಮಂ।

ವಚನಸಿಲಿಟ್ಠತ್ತೇ ಪನ ಸತಿ ವಿಸದಿಸಲಿಙ್ಗವಚನಾನಮ್ಪಿ ಪದಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಂಯೋಗೋ ಹೋತಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ३.೧೪೫], ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ३.೧೪೫], ತಯೋಮಹಾಭೂತಾ, ತಯೋ ಮಹಾಭೂತೇ [ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೫೮], ಸಬ್ಬೇ ಮಾಲಾ ಉಪೇನ್ತಿ ಮಂ [ಧು॰ ३.೬], ಸಬ್ಬೇ ಕಞ್ಞಾ ಉಪೇನ್ತಿ ಮಂ [ಧು॰ ३.೬], ಸಬ್ಬೇ ರತನಾ ಉಪೇನ್ತಿ ಮಂ

[ಧು॰ ೩.೬], ಸಬ್ಬೇ ಯಾನಾ ಉಪೇನ್ತಿ ಮಂ [ಧು॰ ೩.೬], ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸತಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹೋತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೦] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಗಾಥಾಸು ವಿಪಲ್ಲಾಸಾಪಿ ಬಹುಲಂ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಅಞ್ಞೇ ಧಮ್ಮಾನಿ ದೇಸೇನ್ತಿ, ಏವಂ ಧಮ್ಮಾನಿ ಸುತ್ವಾನ, ಸತಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಿ ಸುಕಿತ್ತಿತಾನಿ ಸುತ್ವಾ, ಅತ್ಥಾನಿ ಚಿನ್ತಯಿತ್ವಾನ, ಉತ್ತಮತ್ಥಾನಿ ತಯಿ ಲಭಿಮ್ಹಾ, ಕಿಂ ತ್ವಂ ಅತ್ಥಾನಿ ಜಾನಾಸಿ, ಇಚ್ಛೇಯ್ಯಾಮಿ ಭನ್ತೇ ಸತ್ತಪುತ್ತಾನಿ, ಸಿವಿಪುತ್ತಾನಿ ಅವ್ಹಯ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೨೩೫], ಪುತ್ತದಾರಾನಿ ಪೋಸೇನ್ತಿ, ಬಲೀಬದ್ದಾನಿ ಸೋಳಸ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಧ ಸೇಸಸಙ್ಖ್ಯಾನಾಮಾನಿ ದೀಪಿಯನ್ತೇ।

೨೫೦. ಟ ಪಞ್ಚಾದೀಹಿ ಚುದ್ದಸಹಿ [ಕ॰ ೧೩೪; ರೂ॰ ೨೫೧; ನೀ॰ ೨೪೭]।

ಪಞ್ಚಾದೀಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ತೇಹಿ ಸಙ್ಖ್ಯಾಸದ್ದೇಹಿ ಯೋನಂ ಟ ಹೋತಿ।

ಪಞ್ಚ ಇತ್ಥಿಯೋ, ಪಞ್ಚ ಪುರಿಸಾ, ಪುರಿಸೇ, ಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಛ ಇತ್ಥಿಯೋ।

ಳಾಗಮೇ ಪನ “ಇತ್ಥಿಭಾವಾ ನ ಮುಚ್ಚಿಸ್ಸಂ, ಛಳಾನಿ ಗತಿಯೋ ಇಮಾ”ತಿ ಪಾಳಿ।

ಛ ಪುರಿಸಾ, ಛ ಪುರಿಸೇ, ಛ ಚಿತ್ತಾನಿ। ಏವಂ ಸತ್ತ, ಅಟ್ಠ, ನವ, ದಸ, ಏಕಾದಸ…ಪೇ॰… ಅಟ್ಠಾರಸ।

೨೫೧. ಪಞ್ಚಾದೀನಂ ಚುದ್ದಸನ್ನಮ [ಕ॰ ೬೦; ರೂ॰ ೨೫೨; ನೀ॰ ೨೪೭]।

ಸು, ನಂ, ಹಿಸು ಪಞ್ಚಾದೀನಂ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ಏತ್ತಂ ವಾ ದೀಘತ್ತಂ ವಾ ಹೋತಿ।

ಪಞ್ಚಹಿ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ, ಪಞ್ಚಸು, ಛಹಿ, ಛನ್ನಂ, ಛಸು, ಸತ್ತಹಿ, ಸತ್ತನ್ನಂ, ಸತ್ತಸು, ಅಟ್ಠಹಿ, ಅಟ್ಠನ್ನಂ, ಅಟ್ಠಸು, ನವಹಿ, ನವನ್ನಂ, ನವಸು, ದಸಹಿ, ದಸನ್ನಂ, ದಸಸು, ಏಕಾದಸಹಿ, ಏಕಾದಸನ್ನಂ, ಏಕಾದಸಸು…ಪೇ॰… ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ, ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ, ಅಟ್ಠಾರಸಸು।

ಏತೇ ಸಬ್ಬೇ ಅಲಿಙ್ಗಾ ಬಹುವಚನನ್ತಾ ಏವ।

‘ಇತ್ಥಿಯಮತ್ವಾ’ತಿ ವೀಸ, ತಿಂಸ, ಚತ್ತಾಲೀಸ, ಪಞ್ಞಾಸೇಹಿ ಆಪಚ್ಚಯೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸಿಮ್ಹಿ ರಸ್ಸೋ ಸಿಲೋಪೋ ಚ, ‘ನಿಗ್ಗಹೀತ’ನ್ತಿ ವಿಕಪ್ಪೇನ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೋ, ವಿಕಪ್ಪೇನ ಅಂಲೋಪೋ, ನಾದೀನಂ ಏಕವಚನಾನಂ ಯಾದೇಸೋ, ವೀಸ ಇತ್ಥಿಯೋ, ವೀಸಂ ಇತ್ಥಿಯೋ, ವೀಸ ಪುರಿಸಾ, ವೀಸಂ ಪುರಿಸಾ, ವೀಸ ಪುರಿಸೇ, ವೀಸಂ ಪುರಿಸೇ, ವೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ, ವೀಸಂ ಚಿತ್ತಾನಿ, ವೀಸಾಯ ಇತ್ಥೀಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ವೀಸಾಯ ಪುರಿಸೇಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ವೀಸಾಯ ಕುಲೇಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ವೀಸಾಯ ಇತ್ಥೀನಂ, ಪುರಿಸಾನಂ, ಕುಲಾನಂ, ಸತ್ತಮಿಯಂ ವೀಸಾಯ ಇತ್ಥೀಸು, ಪುರಿಸೇಸು, ಕುಲೇಸು।

ತಿಪಚ್ಚಯೇ ವೀಸತಿ, ತಿಂಸತಿಸದ್ದಾಪಿ ಸಟ್ಠಿ, ಸತ್ತತಿ, ಅಸೀತಿ, ನವುತಿಸದ್ದಾ ವಿಯ ನಿಚ್ಚಂ ಇತ್ಥಿ ಲಿಙ್ಗೇಕವಚನನ್ತಾ ಏವ, ಸಿ, ಅಂಲೋಪೋ, ವೀಸತಿ ಇತ್ಥಿಯೋ, ವೀಸತಿ ಪುರಿಸಾ, ಪುರಿಸೇ, ವೀಸತಿ ಕುಲಾನಿ, ವೀಸತಿಯಾ ಇತ್ಥೀಹಿ, ಇತ್ಥೀನಂ, ಪುರಿಸೇಹಿ, ಪುರಿಸಾನಂ, ಕುಲೇಹಿ, ಕುಲಾನಂ , ವೀಸತಿಯಾ, ವೀಸತಿಯಂ ಇತ್ಥಿ, ಪುರಿಸ, ಕುಲೇಸು, ಏವಂ ಯಾವನವುತಿಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವಗ್ಗಭೇದೇ ಪನ ಸತಿ ಬಹುವಚನಮ್ಪಿ ವಿಕಪ್ಪೇನ ದಿಸ್ಸತಿ, ದ್ವೇ ವೀಸತಿಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸತಂ, ಸಹಸ್ಸಂ, ದಸಸಹಸ್ಸಂ, ಸತಸಹಸ್ಸಂ, ದಸಸತಸಹಸ್ಸನ್ತಿ ಇಮೇ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗಾಯೇವ। ಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಪಧಾನೇ ಪನ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಸಹಸ್ಸೀ, ದಸಸಹಸ್ಸೀ, ಸತಸಹಸ್ಸೀತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ ಭವತಿ। ವಗ್ಗಭೇದೇ ಪನ ದ್ವೇ ಸತಾನಿ, ತೀಣಿ ಸತಾನಿ, ದ್ವೇ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ತೀಣಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಭವನ್ತಿ। ಕೋಟಿ, ಪಕೋಟಿ, ಕೋಟಿಪಕೋಟಿ, ಅಕ್ಖೋಭಿಣೀಸದ್ದಾ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾ ಏವ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಯಾವಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾ ನಪುಂಸಕಮೇವ।

ಸಹಸ್ಸಂ **ಕಾಸಿ** ನಾಮ, ದಸಸಹಸ್ಸಂ **ನಹುತಂ** ನಾಮ, ಸತಸಹಸ್ಸಂ **ಲಕ್ಖಂ** ನಾಮ।

ದುವಿಧಂ ಪಧಾನಂ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪಧಾನಂ, ಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಪಧಾನಞ್ಚ। ಪುರಿಸಾನಂ ವೀಸತಿ ಹೋತಿ, ಪುರಿಸಾನಂ ನವುತಿ ಹೋತಿ, ಪುರಿಸಾನಂ ಸತಂ ಹೋತಿ, ಸಹಸ್ಸಂ ಹೋತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಸಙ್ಖ್ಯಾಪಧಾನಂ** ನಾಮ, ವೀಸತಿ ಪುರಿಸಾ, ನವುತಿ ಪುರಿಸಾ, ಸತಂ ಪುರಿಸಾ, ಸಹಸ್ಸಂ ಪುರಿಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಪಧಾನಂ** ನಾಮ।

ಏತ್ಥಪಿ ವೀಸತಿಸದ್ದೋ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇಕವಚನೋ ಏವ। ಸತ, ಸಹಸ್ಸಸದ್ದಾ ನಪುಂಸಕೇಕವಚನಾ ಏವ। ಸಙ್ಖ್ಯಾಸದ್ದಾನಂ ಪನ ಪದವಿಧಾನಞ್ಚ ಗುಣವಿಧಾನಞ್ಚ ಸಮಾಸಕಣ್ಡೇ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ।

ಸಙ್ಖ್ಯಾರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೧೫೧. ಸಿಮ್ಹಾಹಂ [ಕ॰ ೧೪೯; ರೂ॰ ೨೩೨; ನೀ॰ ೩೧೯; 'ಸಿಮ್ಹಹಂ' (ಬಹೂಸು)]।

ಸಿಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ಅಮ್ಹಸ್ಸ ಅಹಂ ಹೋತಿ।

ಅಹಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ।

೧೫೨. ಮಯಮಸ್ಮಾಮ್ಹಸ್ಸ [ಕ॰ ೧೨೧; ರೂ॰ ೨೩೩; ನೀ॰ ೨೯೭]।

ಯೋಸು ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ಅಮ್ಹಸ್ಸ ಕಮೇನ ಮಯಂ, ಅಸ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಮಯಂ ಗಚ್ಛಾಮ, ಅಸ್ಮೇ ಪಸ್ಸಾಮಿ।

ಪಕ್ಖೇ –

'ಯೋನಮೇಟ' ಇತಿ ವಿಧಿ, ಅಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಾಮ।

೧೫೪. ತುಮ್ಹಸ್ಸ ತುವಂತ್ವಂಮ್ಹಿ ಚ [ಕ॰ ೧೪೭; ರೂ॰ ೨೩೭; ನೀ॰ ೩೧೪; 'ತುಮ್ಹಸ್ಸ ತುವಂತ್ವಮಮ್ಹಿಚ' (ಬಹೂಸು)]।

ಸಿಮ್ಹಿ ಚ ಅಂಮ್ಹಿ ಚ ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ತುಮ್ಹಸ್ಸ ತುವಂ, ತ್ವಂ ಹೋನ್ತಿ।

ತುವಂ ಬುದ್ಧೋ ತುವಂ ಸತ್ಥಾ, ತುವಂ ಮಾರಾಭಿಭೂ ಮುನಿ [ಥೇರಗಾ॰ ೮೩೯], ತ್ವಂ ನೋ ಸತ್ಥಾ ಅನುತ್ತರೋ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಥ, ತುವಂ ಪಸ್ಸತಿ, ತ್ವಂ ಪಸ್ಸತಿ।

೧೫೫. ಅಂಮ್ಹಿ ತಂ ಮಂ ತವಂ ಮಮಂ [ಕ॰ ೧೪೩-೪; ರೂ॰ ೨೩೪-೫; ನೀ॰ ೩೧೧]।

ಅಂಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಾನಂ ತಂ, ಮಂ, ತವಂ, ಮಮಂ ಹೋನ್ತಿ।

ಮಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಮಮಂ ಪಸ್ಸತಿ, ತಂ ಪಸ್ಸತಿ, ತವಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಮ್ಹೇ ಪಸ್ಸತಿ, ತುಮ್ಹೇ ಪಸ್ಸತಿ।

೨೫೬. ದುತಿಯಾಯೋಮ್ಹಿ ವಾ [ಕ॰ ೧೬೨; ರೂ॰ ೨೩೭; ನೀ॰ ೩೪೫; 'ದುತಿಯೇ ಯೋಮ್ಹಿ ವಾ' (ಬಹೂಸು)]।

ದುತಿಯಾಯೋಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಾನಂ ಙಾನುಬನ್ಧಾ ಅಂ, ಆಕಂಆದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಅಮ್ಹಂ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ಪಸ್ಸತಿ, ತುಮ್ಹಂ, ತುಮ್ಹಾಕಂ ಪಸ್ಸತಿ।

೨೫೭. ನಾಸ್ಮಾಸು ತಯಾಮಯಾ [ಕ॰ ೧೪೫, ೨೭೦; ರೂ॰ ೨೩೮, ೧೨೦; ನೀ॰ ೩೨೩, ೫೪೨]।

ನಾ , ಸ್ಮಾಸು ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಾನಂ ತಯಾ, ಮಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಮಯಾ ಕತಂ, ತಯಾ ಕತಂ, ಮಯಾ ಅಪೇತಿ, ತಯಾ ಅಪೇತಿ।

೨೫೮. ತಯಾತಯೀನಂ ತ್ವ ವಾ ತಸ್ಸ [ಕ॰ ೨೧೦; ರೂ॰ ೨೩೯; ನೀ॰ ೪೩೫]।

ತಯಾ, ತಯೀನಂ ತಸ್ಸ ತ್ವ ಹೋತಿ ವಾ।

ತ್ವಯಾ ಕತಂ, ತ್ವಯಾ ಅಪೇತಿ, ಅಮ್ಹೇಹಿ ಕತಂ, ತುಮ್ಹೇಹಿ ಕತಂ।

೨೫೯. ತವಮಮತುಯ್ಹಂಮಯ್ಹಂ ಸೇ [ಕ॰ ೧೪೧-೨; ರೂ॰ ೨೪೧-೨; ನೀ॰ ೩೨೧]।

ಸಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಾನಂ ತವಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ಮಮ ದೀಯತೇ, ಮಯ್ಹಂ ದೀಯತೇ, ತವ ದೀಯತೇ, ತುಯ್ಹಂ ದೀಯತೇ।

೨೬೦. ನಂಸೇಸ್ವಸ್ಮಾಕಂಮಮಂ [ನೀ॰ ೪೩೮]।

ನಂ, ಸೇಸು ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ಅಮ್ಹಸ್ಸ ಕಮೇನ ಅಸ್ಮಾಕಂ, ಮಮಂ ಹೋನ್ತಿ।

ಮಮಂ ದೀಯತೇ, ಅಸ್ಮಾಕಂ ದೀಯತೇ।

೨೬೧. ಙಂಙಾಕಂ ನಂಮ್ಹಿ [ಕ॰ ೧೬೧; ರೂ॰ ೨೪೪; ನೀ॰ ೩೪೪]।

ನಂಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಾನಂ ಙಾನುಬನ್ಧಾ ಅಂ, ಆಕಂಆದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಅಮ್ಹಂ ದೀಯತೇ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ದೀಯತೇ, ತುಮ್ಹಂ ದೀಯತೇ, ತುಮ್ಹಾಕಂ ದೀಯತೇ। ಪಞ್ಚಮಿಯಂ ಮಯಾ, ತಯಾ, ತ್ವಯಾ, ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾವ।

೨೬೨. ಸ್ಮಾಮ್ಹಿ ತ್ವಮ್ಹಾ।

ಸ್ಮಾಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ತುಮ್ಹಸ್ಸ ತ್ವಮ್ಹಾ ಹೋತಿ।

ತ್ವಮ್ಹಾ ಅಪೇತಿ, ಅಮ್ಹೇಹಿ, ತುಮ್ಹೇಹಿ, ಮಮ, ಮಮಂ, ಮಯ್ಹಂ, ತವ, ತುಯ್ಹಂ, ಅಮ್ಹಂ, ಅಮ್ಹಾಕಂ, ಅಸ್ಮಾಕಂ, ತುಮ್ಹಂ, ತುಮ್ಹಾಕಂ।

೨೮೩. ಸ್ಮಿಂಮ್ಹಿ ತುಮ್ಹಮ್ಹಾನಂ ತಯಿಮಯಿ [ಕ॰ ೧೩೯; ರೂ॰ ೨೪೫; ನೀ॰ ೩೧೮]।

ಸ್ಮಿಂಮ್ಹಿ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಾನಂ ತಯಿ, ಮಯಿ ಹೋನ್ತಿ।

ತಯಿ, ಮಯಿ, ತ್ವತ್ತೇ ತ್ವಯಿ, ಅಮ್ಹೇಸು, ತುಮ್ಹೇಸು।

೨೮೪. ಸುಮ್ಹಾಮ್ಹಸ್ಸಾಸ್ಮಾ [ನೀ॰ ೪೩೮]।

ಸುಮ್ಹಿ ಅಮ್ಹಸ್ಸ ಅಸ್ಮಾ ಹೋತಿ।

ಅಸ್ಮಾಸು।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಯೋ, ಹಿಸು ಅಮ್ಹಸ್ಸ ಅಸ್ಮಾದೇಸೋ, ಯೋನಂ ಏತ್ತಞ್ಚ, ಅಸ್ಮಾ ಗಚ್ಛಾಮ, ಅಸ್ಮೇ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಸ್ಮಾಹಿ ಕತಂ, ಅಸ್ಮಾಕಂ ದೀಯತೇ, ಅಸ್ಮಾಹಿ ಅಪೇತಿ, ಅಸ್ಮಾಕಂ ಧನಂ, ಅಸ್ಮಾಸು ಠಿತಂ। "ಅಸ್ಮಾಭಿಜಪ್ಪನ್ತಿ ಜನಾ ಅನೇಕಾ"ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೭.೩೮] ಪಾಳಿ-ಅಸ್ಮೇ ಅಭಿಜಪ್ಪನ್ತಿ ಪತ್ಥೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅಸ್ಮಾಭಿ ಪರಿಚಿಣ್ಣೋಸಿ, ಮೇತ್ತಚಿತ್ತಾ ಹಿ ನಾಯಕಾ"ತಿ [ಅಪ॰ ಥೇರೀ ೨.೨.೨೩೦] ಥೇರೀಪಾಳಿ - 'ಪರಿಚಿಣ್ಣೋ'ತಿ ಪರಿಚಾರಿತೋ।

ಚತುತ್ಥಿಯಂ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಅಧಿಪನ್ನಾನಂ, ಖಮಸ್ಸು ರಾಜಕುಞ್ಜರ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೧೮೧] - 'ಅಧಿಪನ್ನಾನ'ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಾಭಿಭೂತಾನಂ।

ಛಟ್ಠಿಯಂ ಏಸಸ್ಮಾಕಂ ಕುಲೇ ಧಮ್ಮೋ [ಜಾ॰ ೧.೪.೧೪೭], ಏಸಾ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಧಮ್ಮತಾ।

ಸತ್ತಮಿಯಂ ಯಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಪರಮೇ ಮಿತ್ತೇ, ಕತಮಸ್ಮಾಸು ತಂ ತಯಾ। ಪತ್ತಾ ನಿಸ್ಸಂಸಯಂ ತ್ವಮ್ಹಾ, ಭತ್ತಿರಸ್ಮಾಸು ಯಾ ತವ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೮೧] - ತತ್ಥ 'ಯಂ ಕಿಚ್ಚ'ನ್ತಿ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ, ತವ ಅಸ್ಮಾಸು ಯಾ ಭತ್ತಿ, ತಾಯ ಮಯಂ ತ್ವಮ್ಹಾ ನಿಸ್ಸಂಸಯತಂ ಪತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೨೮೫. ಅಪಾದಾದೋ ಪದತೇಕವಾಕ್ಯೇ [ಚಂ॰ ೬.೩.೧೫; ಪಾ॰ ೮.೧.೧೭, ೧೮]।

ಅಪಾದಾದಿಮ್ಹಿ ಪವತ್ತಾನಂ ಪದತೋ ಪರೇಸಂ ಏಕವಾಕ್ಯೇ ಠಿತಾನಂ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಾನಂ ವಿಧಿ ಹೋತಿ। ಅಧಿಕಾರಸುತ್ತಮಿದಂ।

೨೮೬. ಯೋನಂಹಿಸ್ವಪಞ್ಚಮ್ಯಾ ವೋನೋ [ಕ॰ ೧೪೭, ೧೫೧; ರೂ॰ ೨೪೬, ೨೫೦; ನೀ॰ ೩೨೫, ೩೨೯, ೩೩೦]।

ಪಞ್ಚಮೀವಜ್ಜಿತೇಸು ಯೋ, ನಂ, ಹಿಸು ಪರೇಸು ಅಪಾದಾದೋಪವತ್ತಾನಂ ಪದತೋ ಪರೇಸಂ ಏಕವಾಕ್ಯೇ ಠಿತಾನಂ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಸದ್ದಾನಂ ವೋ, ನೋ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಗಚ್ಛಥ ವೋ, ಗಚ್ಛಥ ತುಮ್ಹೇ, ಗಚ್ಛಾಮ ನೋ, ಗಚ್ಛಾಮ ಅಮ್ಹೇ, ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ ವೋ, ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ ತುಮ್ಹೇ, ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ ನೋ, ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ ಅಮ್ಹೇ, ದೀಯತೇ ವೋ, ದೀಯತೇ ತುಮ್ಹಾಕಂ, ದೀಯತೇ ನೋ, ದೀಯತೇ ಅಮ್ಹಾಕಂ, ಧನಂ ವೋ, ಧನಂ

ತುಮ್ಹಾಕಂ, ಧನಂ ನೋ, ಧನಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ, ಕತಂ ವೋ ಪುಞ್ಞಂ, ಕತಂ ತುಮ್ಹೇಹಿ ಪುಞ್ಞಂ, ಕತಂ ನೋ ಪುಞ್ಞಂ, ಕತಂ ಅಮ್ಹೇಹಿ ಪುಞ್ಞಂ।

ಅಪಞ್ಚಮ್ಯಾತಿ ಕಿಂ? ನಿಸ್ಸಟಂ ತುಮ್ಹೇಹಿ, ನಿಸ್ಸಟಂ ಅಮ್ಹೇಹಿ।

ಅಪಾದಾದೋತ್ವೇವ? ಬಲಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖೂನಮನುಪ್ಪದಿನ್ನಂ, ತುಮ್ಹೇಹಿ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸುತಂ ಅನಪ್ಪಕಂ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೭.೧೨]।

ಪದತೋತ್ವೇವ? ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಥ, ಅಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಾಮ।

ಏಕವಾಕ್ಯೇತ್ವೇವ? ದೇವದತ್ತೋ ತಿಟ್ಠತಿ ಗಾಮೇ, ತುಮ್ಹೇ ತಿಟ್ಠಥ ನಗರೇ।

ಸವಿಭತ್ತೀನನ್ತ್ವೇವ? ಅರಹತಿ ಧಮ್ಮೋ ತುಮ್ಹಾದಿಸಾನಂ।

೨೬೭. ತೇಮೇ ನಾಸೇ [ಕ॰ ೧೪೮, ೧೫೦; ರೂ॰ ೨೪೭, ೨೪೯; ನೀ॰ ೩೨೬, ೩೨೮; ಚಂ॰ ೬.೩.೧೭; ಪಾ॰ ೮.೧.೨೧]।

ನಾ , ಸೇಸು ತಾದಿಸಾನಂ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ತುಮ್ಹ, ಅಮ್ಹಸದ್ದಾನಂ ತೇ, ಮೇ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಕತಂ ತೇ ಪುಞ್ಞಂ, ಕತಂ ತಯಾ ಪುಞ್ಞಂ, ಕತಂ ಮೇ ಪುಞ್ಞಂ, ಕತಂ ಮಯಾ ಪುಞ್ಞಂ, ದಿನ್ನಂ ತೇ ವತ್ಥಂ, ದಿನ್ನಂ ತುಯ್ಹಂ ವತ್ಥಂ, ದಿನ್ನಂ ಮೇ ವತ್ಥಂ, ದಿನ್ನಂ ಮಯ್ಹಂ ವತ್ಥಂ, ಇದಂ ತೇ ರಟ್ಠಂ, ಇದಂ ತವ ರಟ್ಠಂ, ಇದಂ ಮೇ ರಟ್ಠಂ, ಇದಂ ಮಮ ರಟ್ಠಂ।

೨೬೮. ಅನ್ವಾದೇಸೇ [ಚಂ॰ ೬.೩.೨೦; ಪಾ॰ ೮.೧.೨೩]।

ಅನ್ವಾದೇಸಟ್ಠಾನೇ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಸದ್ದಾನಂ ವೋ, ನೋ, ತೇ, ಮೇಆದೇಸಾ ನಿಚ್ಚಂ ಭವನ್ತಿ ಪುನಬ್ಬಿಧಾನಾ।

ಗಾಮೋ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಪರಿಗ್ಗಹೋ, ಅಥೋ ನಗರಮ್ಪಿ ವೋ ಪರಿಗ್ಗಹೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು।

೨೬೯. ಸಪುಬ್ಬಾ ಪಠಮನ್ತಾ ವಾ [‘ಸಂಪುಬ್ಬಾ ಪಠಮನ್ಥಾ ವಾ’ (ಮೂಲಪಾಠೇ) ಚಂ॰ ೬.೧.೨೧; ಪಾ॰ ೮.೧.೨೬]।

ಸಂವಿಜ್ಜತಿ ಪುಬ್ಬಪದಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಪುಬ್ಬಂ, ಸಪುಬ್ಬಾ ಪಠಮನ್ತಪದಮ್ಹಾ ಪರೇಸಂ ಸವಿಭತ್ತೀನಂ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಸದ್ದಾನಂ ವೋ, ನೋ, ತೇ, ಮೇಆದೇಸಾ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಹೋನ್ತಿ ಅನ್ವಾದೇಸಟ್ಠಾನೇಪಿ।

ಗಾಮೇ ಪಟೋ ತುಮ್ಹಾಕಂ, ಅಥೋ ನಗರೇ ಕಮ್ಬಲಂ ವೋ, ಅಥೋ ನಗರೇ ಕಮ್ಬಲಂ ತುಮ್ಹಾಕಂ ವಾ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು।

೨೭೦. ನ ಚವಾಹಾಹೇವಯೋಗೇ [ಚಂ॰ ೬.೩.೨೨; ಪಾ॰ ೮.೧.೨೪]।

ಚ, ವಾ, ಹ, ಅಹ, ಏವಸದ್ದೇಹಿ ಯೋಗೇ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಾನಂ ವೋ, ನೋ, ತೇ, ಮೇಆದೇಸಾ ನ ಹೋನ್ತಿ।

ಗಾಮೋ ತವ ಚ ಮಮ ಚ ಪರಿಗ್ಗಹೋ, ಗಾಮೋ ತವ ವಾ ಮಮ ವಾ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಚಾದಿಯೋಗೇತಿ ಕಿಂ? ಗಾಮೋ ಚ ತೇ ಪರಿಗ್ಗಹೋ, ನಗರಞ್ಚ ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಹೋ।

೨೭೧. ದಸ್ಸನತ್ಥೇನಾಲೋಚನೇ [ಚಂ॰ ೬.೩.೨೩; ಪಾ॰ ೮.೧.೨೫]।

ಆಲೋಚನಂ ಓಲೋಕನಂ, ಆಲೋಚನತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ದಸ್ಸನತ್ಥೇ ಪಯುಜ್ಜಮಾನೇ ತುಮ್ಹಾ'ಮ್ಹಾನಂ ವೋ, ನೋ, ತೇ, ಮೇಆದೇಸಾ ನ ಹೋನ್ತಿ।

ಗಾಮೋ ತುಮ್ಹೇ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಆಗತೋ, ಗಾಮೋ ಅಮ್ಹೇ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಆಗತೋ - 'ಗಾಮೋ'ತಿ ಗಾಮವಾಸೀ ಮಹಾಜನೋ।

ಅನಾಲೋಚನೇತಿ ಕಿಂ? ಗಾಮೋ ವೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಗಾಮೋ ನೋ ಪಸ್ಸತಿ।

೧೭೨. **ಆಮನ್ತನಪುಬ್ಬಂ ಅಸನ್ತಂವ** ['ಆಮನ್ತಣಂ ಪುಬ್ಬಮಸನ್ತಂವ' (ಬಹೂಸು) ಚಂ॰ ೬.೩.೧೪; ಪಾ॰ ೮.೧.೭೨]।

ಆಮನ್ತನಭೂತಂ ಪುಬ್ಬಪದಂ ಅಸನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ಪದತೋತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ।

ದೇವದತ್ತ! ತವ ಪರಿಗ್ಗಹೋ।

೧೭೩. **ನ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಮೇಕತ್ಥೇ** [ಚಂ॰ ೬.೩.೧೫; ಪಾ॰ ೮.೧.೭೩]।

ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣಭೂತೇ ಪದೇ ಸತಿ ಪುಬ್ಬಂ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಭೂತಂ ಆಮನ್ತನಪದಂ ಅಸನ್ತಂ ವಿಯ ನ ಹೋತಿ, ಪದತೋತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಮಾಣವಕ ಜಟಿಲ! ತೇ ಪರಿಗ್ಗಹೋ।

ಸಾಮಞ್ಞವಚನನ್ತಿ ಕಿಂ? ಮಾಣವಕ ದೇವದತ್ತ! ತುಯ್ಹಂ ಪರಿಗ್ಗಹೋ।

ಏಕತ್ಥೇತಿ ಕಿಂ? ದೇವದತ್ತ! ಯಞ್ಞದತ್ತ! ತುಮ್ಹಾಕಂ ಪರಿಗ್ಗಹೋ।

೧೭೪. **ಬಹೂಸು ವಾ** [ಚಂ॰ ೬.೩.೧೬; ಪಾ॰ ೮.೧.೭೪]।

ಬಹೂಸು ಜನೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಭೂತಮ್ಪಿ ಆಮನ್ತನಪದಂ ಏಕತ್ಥೇ ಪದೇ ಸತಿ ಅಸನ್ತಂ ವಿಯ ನ ಹೋತಿ ವಾ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಗುಣವನ್ತೋ ವೋ ಪರಿಗ್ಗಹೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಗುಣವನ್ತೋ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಪರಿಗ್ಗಹೋ।

ಸಬ್ಬಾದಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ವಿಭತ್ತಿಪಚ್ಚಯನ್ತರಾಸಿ

ಅಥ ವಿಭತ್ತಿಪಚ್ಚಯಾ ದೀಪಿಯನ್ತೇ।

ವಿಭತ್ಯತ್ಥಾನಂ ಜೋತಕತ್ತಾ ವಿಭತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ಠಿತಾ ಪಚ್ಚಯಾ ವಿಭತ್ತಿಪಚ್ಚಯಾ।

೧೭೫. **ತೋ ಪಞ್ಚಮ್ಯಾ** [ಕ॰ ೨೪೮; ರೂ॰ ೨೬೦; ನೀ॰ ೪೯೩; ಚಂ॰ ೪.೩.೬; ಪಾ॰ ೫.೪.೪೫]।

ಪಞ್ಚಮಿಯಾ ವಿಭತ್ತಿಯಾ ಅತ್ಥೇ ತೋಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ತೋಮ್ಹಿ ದೀಘಾನಂ ರಸ್ಸೋ, ಕಞ್ಞತೋ, ರತ್ತಿತೋ, ಇತ್ಥಿತೋ, ಧೇನುತೋ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ತೋಮ್ಹಿ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಇತ್ತಂ, ಮಾತಿತೋ, ಪಿತಿತೋ, ವಧುತೋ, ಪುರಿಸತೋ, ಮುನಿತೋ, ದಣ್ಡಿತೋ , ಭಿಕ್ಖುತೋ, ಸತ್ಥಾರತೋ, ಕತ್ತುತೋ, ಗೋತ್ರಭುತೋ, ಸಬ್ಬತೋ, ಯತೋ, ತತೋ।

ಇಮ, ಏತ, ಕಿಂಸದ್ದೇಹಿ ತೋ।

೨೭೬. ಇತೋತೇತ್ತೋಕುತೋ ['ಇತೋ ತೇತ್ತೋ ಕತೋ' (ಬಹೂಸು) ಚಂ॰ ೪.೩.೮; ಪಾ॰ ೭.೨.೧೦೪]।

ಇತೋ, ಅತೋ, ಏತ್ತೋ, ಕುತೋತಿ ಏತೇ ಸದ್ದಾ ತೋಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ನಿಪಚ್ಚನ್ತೇ।

ಇಮಮ್ಹಾ ಇಮೇಹೀತಿ ವಾ ಇತೋ, ಏತಸ್ಮಾ ಏತೇಹೀತಿ ವಾ ಅತೋ, ಏತ್ತೋ, ಕಸ್ಮಾ ಕೇಹೀತಿ ವಾ ಕುತೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಇಮಮ್ಹಾ, ಇಮೇಹೀತಿಆದಿಕಂ ಅತ್ಥವಾಕ್ಯಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಕತಿಲಿಙ್ಗಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಇಮಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಏತಸ್ಸ ಅತ್ತಂ ಏತ್ತಞ್ಚ, 'ಸರಮ್ಹಾ ದ್ವೇ'ತಿ ಏಸರಮ್ಹಾ ದ್ವಿತ್ತಂ, ಕಿಂಸದ್ದಸ್ಸ ಕುತ್ತಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು ನಿಪಾತನೇಸು।

೨೭೭. ಅಭ್ಯಾದೀಹಿ [ಪಾ॰ ೫.೩.೯]।

ಅಭಿಆದೀಹಿ ತೋ ಹೋತಿ, ಪುನಬ್ಬಿಧಾನಾ'ಪಞ್ಚಮ್ಯತ್ಥೇಪೀತಿಪಿ ಸಿದ್ಧಂ।

ಅಭಿತೋ ಗಾಮಂ ಗಾಮಸ್ಸ ಅಭಿಮುಖೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪರಿತೋ ಗಾಮಂ ಗಾಮಸ್ಸ ಸಮನ್ತತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉಭತೋ ಗಾಮಂ ಗಾಮಸ್ಸ ಉಭೋಸು ಪಸ್ಸೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಚ್ಛತೋ, ಹೇಟ್ಠತೋ, ಉಪರಿತೋ।

೨೭೮. ಆದ್ಯಾದೀಹಿ [ಚಂ॰ ೪.೩.೯; ಪಾ॰ ೫.೪.೪೪]।

ಆದಿಪಭುತೀಹಿ ಅಪಞ್ಚಮ್ಯತ್ಥೇಪಿ ತೋ ಹೋತಿ।

ಆದಿತೋ , ಮಜ್ಝತೋ, ಪುರತೋ, ಪಸ್ಸತೋ, ಪಿಟ್ಠಿತೋ, ಓರತೋ, ಪರತೋ, ಪಚ್ಛತೋ, ಪುರತ್ಥಿಮತೋ, ದಕ್ಖಿಣತೋಇಚ್ಚಾದೀಸು ಬಹುಲಂ ಸತ್ತಮ್ಯತ್ಥೇ ದಿಸ್ಸತಿ।

ತಥಾ ತತಿಯತ್ಥೇಪಿ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೪೪], ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯತೋನಿದಾನಂ [ಸು॰ ನಿ॰ ೨೭೫], ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಂ, ಯತೋದಕಂ ತದಾದಿತ್ತಮಿಚ್ಚಾದೀಸು [ಜಾ॰ ೧.೯.೫೮] ಪಠಮತ್ಥೇ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ಇತೋ ಏಹಿ, ಇತೋ ಬಲಾಕೇ ಆಗಚ್ಛ, ಚಣ್ಡೋ ಮೇ ವಾಯಸೋ ಸಖಾ ಇಚ್ಚಾದೀಸು ದುತಿಯತ್ಥೇ।

ಪರತೋಘೋಸೋ, ನಾದಿಟ್ಠಾ ಪರತೋ ದೋಸಂ ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಛಟ್ಠ್ಯತ್ಥೇ।

೨೭೯. ಸಬ್ಬಾದಿತೋ ಸತ್ತಮ್ಯಾ ತ್ರತ್ಥಾ [ಕ° ೨೪೯; ರೂ° ೨೬೬; ನೀ° ೪೯೪; ಚಂ° ೪.೧.೧೦; ಪಾ° ೫.೩.೧೦]।

ಸಬ್ಬಾದಿನಾಮಕೇಹಿ ಸಬ್ಬನಾಮೇಹಿ ಸತ್ತಮಿಯಾ ಅತ್ಥೇ ತ್ರ, ತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಸಬ್ಬೇಸೂತಿ ವಾ ಸಬ್ಬತ್ರ, ಸಬ್ಬತ್ಥ, ಸಬ್ಬಸ್ಸಂ ಸಬ್ಬಾಸು ವಾತಿಪಿ। ಏವಂ ಕತರತ್ರ, ಕತರತ್ಥ, ಅಞ್ಞತ್ರ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯತ್ರ, ಯತ್ಥ, ತತ್ರ, ತತ್ಥ।

೨೮೦. ಕತ್ಥೇತ್ಥಕುತ್ರಾತ್ರಕ್ವೇಹಿಧ [ಕ° ೨೫೧; ರೂ° ೨೬೯; ನೀ° ೪೯೯; ಚಂ° ೪.೧.೧೧; ಪಾ° ೫.೩.೧೧, ೧೨]।

ಕತ್ಥ, ಏತ್ಥ, ಕುತ್ರ, ಅತ್ರ, ಕ್ವ, ಇಹ, ಇಧಾತಿ ಏತೇ ಸದ್ದಾತ್ಥ, ತ್ರ,ವ ಹ, ಧಾಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ಸತ್ತಮ್ಯತ್ಥೇ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಕಸ್ಮಿಂ ಕೇಸೂತಿ ವಾ ಕತ್ಥ, ಕುತ್ರ, ಕ್ವ। 'ಕುವ'ನ್ತಿಪಿ ಸಿಜ್ಝತಿ, "ಕುವಂ ಸತ್ತಸ್ಸ ಕಾರಕೋ, ಕುವಂ ಸತ್ತೋ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ [ಸಂ° ನಿ° ೧.೧೭೧], ಕುವಂ ಅಸಿಸ್ಸಂ, ಕುವಂ ಖಾದಿಸ್ಸ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿ।

ಏತಸ್ಮಿಂ ಏತೇಸೂತಿ ವಾ ಏತ್ಥ, ಅತ್ರ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಇಮೇಸೂತಿ ವಾ ಇಹ, ಇಧ।

೨೮೧. ಧಿ ಸಬ್ಬಾ ವಾ [ಕ° ೨೫೦; ರೂ° ೨೬೮; ನೀ° ೫೦೨]।

ಸಬ್ಬಸದ್ದಮ್ಹಾ ಸತ್ತಮ್ಯತ್ಥೇ ಧಿ ಹೋತಿ ವಾ।

ನಮೋ ತೇ ಬುದ್ಧ ವೀರ'ತ್ಥು, ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋಸಿ ಸಬ್ಬಧಿ [ಸಂ° ನಿ° ೧.೯೦]।

೨೮೨. ಯಾ ಹಿಂ [ಕ° ೨೫೫; ರೂ° ೨೭೫; ನೀ° ೫೦೪]।

ಯಮ್ಹಾ ಸತ್ತಮ್ಯತ್ಥೇ ಹಿಂ ಹೋತಿ।

ಯಹಿಂ।

೨೮೩. ತಾ ಹಞ್ಚ [ಕ° ೨೫೩; ರೂ° ೨೭೩; ನೀ° ೫೦೧]।

ತಮ್ಹಾ ಸತ್ತಮ್ಯತ್ಥೇ ಹಿಂ ಹೋತಿ ಹಞ್ಚ।

ತಹಿಂ, ತಹಂ। ದುತಿಯತ್ಥೇಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ "ತಹಂ ತಹಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ।

೨೮೪. ಕಿಂಸ್ಸ ಕುಕಞ್ಚ [ಕ° ೨೫೧, ೨೨೭-೮-೯; ರೂ° ೨೨೬, ೨೭೦-೧-೨; ನೀ° ೫೦೦, ೪೫೬-೭, ೪೬೦]।

ಕಿಂಮ್ಹಾ ಸತ್ತಮ್ಯತ್ಥೇ ಹಿಂ, ತಂ ಹೋತಿ। ಕಿಂಸ್ಸ ಕುತ್ತಂ ಕತ್ತಞ್ಚ ಹೋತಿ।

ಕುಹಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಕುಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಕಹಂ ಏಕಪುತ್ತಕ ಕಹಂ ಏಕಪುತ್ತಕ [ಸಂ° ನಿ° ೨.೬೩]। ಕುಹಿಞ್ಚಿ, ಕುಹಿಞ್ಚನನ್ತಿ ದ್ವೇ ಚಿ, ಚನ-ನಿಪಾತನ್ತಾ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಇತಿ ಸಾಮಞ್ಞಸತ್ತಮ್ಯನ್ತರಾಸಿ।

ಕಾಲಸತ್ತಮ್ಯನ್ತಂ ವುಚ್ಚತೇ।

೨೮೫. ಸಬ್ಬೇಕಞ್ಞಯತೇಹಿ ಕಾಲೇದಾ [ಕ॰ ೨೫೭; ರೂ॰ ೨೭೩; ನೀ॰ ೫೦೫]।

ಸಬ್ಬ, ಏಕ, ಅಞ್ಞ, ಯ, ತಸದ್ದೇಹಿ ಕಾಲೇ ದಾ ಹೋತಿ।

ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಸಬ್ಬದಾ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಏಕದಾ, ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಅಞ್ಞದಾ, ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಯದಾ, ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ತದಾ।

೨೮೬. ಕದಾಕುದಾಸದಾಅಧುನೇದಾನಿ [ಕ॰ ೨೫೭-೮-೯; ರೂ॰ ೨೭೩-೮-೯; ನೀ॰ ೫೦೫-೬-೭]।

ಏತೇಪಿ ಸತ್ತಮ್ಯತ್ಥೇ ಕಾಲೇ ದಾ, ಧುನಾ, ದಾನಿಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಕಿಂಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಕದಾ, ಕುದಾ, ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಸದಾ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಅಧುನಾ, ಇದಾನಿ।

೨೮೭. ಅಜ್ಜಸಜ್ಜುಪರಜ್ಜೇತರಹಿಕರಹಾ [ಕ॰ ೨೫೯; ರೂ॰ ೨೭೯, ೪೨೩; ನೀ॰ ೫೦೭]।

ಏತೇಪಿ ಕಾಲೇ ಜ್ಜ, ಜ್ಜು, ರಹಿ, ರಹ ಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಅಜ್ಜ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ದಿವಸೇತ್ಯತ್ಥೋ।

ಸಮಾನೇ ಕಾಲೇ ಸಜ್ಜು-'ಸಮಾನೇ'ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ। ನ ಹಿ ಪಾಪಂ ಕತಂ ಕಮ್ಮಂ, ಸಜ್ಜು ಖೀರಂವ ಮುಚ್ಚತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೭೧], ಸಜ್ಜುಕಂ ಪಾಹೇಸಿ - ತತ್ಥ 'ಸಜ್ಜೂ'ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ದಿವಸೇ।

ಅಪರಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಅಪರಜ್ಜು, ಪುನದಿವಸೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಏತರಹಿ, ಕಿಂಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಕರಹ। ಕುತೋಚಿ, ಕ್ವಚಿ, ಕತ್ಥಚಿ, ಕುಹಿಞ್ಚಿ, ಕದಾಚಿ, ಕರಹಚಿಸದ್ದಾ ಪನ ಚಿ-ನಿಪಾತನ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಯತೋ ಕುತೋಚಿ, ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ, ಯದಾ ಕದಾಚೀತಿ। ಕಿಞ್ಚನಂ, ಕುಹಿಞ್ಚನಂ, ಕುದಾಚನನ್ತಿ ಚನ-ನಿಪಾತನ್ತಾತಿ।

ವಿಭತ್ತಿಪಚ್ಚಯನ್ತರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಅಬ್ಯಯಪದಾನಿ

ಉಪಸಗ್ಗಪದರಾಸಿ

ಅಥ ಅಬ್ಯಯಪದಾನಿ ದೀಪಿಯನ್ತೇ।

ಛಬ್ಬಿಧಾನಿ ಅಬ್ಯಯಪದಾನಿ ಉಪಸಗ್ಗಪದಂ, ನಿಪಾತಪದಂ, ವಿಭತ್ತಿಪಚ್ಚಯನ್ತಪದಂ, ಅಬ್ಯಯೀಭಾವಸಮಾಸಪದಂ, ಅಬ್ಯಯತದ್ಧಿತಪದಂ, ತ್ವಾದಿಪಚ್ಚಯನ್ತಪದನ್ತಿ। ಬ್ಯಯೋ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಕಾರೋ, ನಾನಾಲಿಙ್ಗವಿಭತ್ತಿವಚನೇಹಿ ನತ್ಥಿ ರೂಪಬ್ಯಯೋ

ಏತೇಸನ್ತಿ ಅಬ್ಯಯಾ, ಅಸಙ್ಖ್ಯಾತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ವಿಭತ್ತಿಪಚ್ಚಯನ್ತಪದತೋ ಪುನ ವಿಭತ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಬ್ಯಯೀಭಾವಸಮಾಸಮ್ಹಿ ವಿಭತ್ತೀನಂ ವಿಧಿ ಸಮಾಸಕಣ್ಡೇ ವಕ್ಖತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ದ್ವೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಇಧ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

೨೮೮. ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಹಿ ಸಬ್ಬಾಸಂ [ಚಂ॰ ೨.೧.೩೮; ಪಾ॰ ೨.೪.೮೨]।

ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಸಬ್ಬಾಸಂ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ, ಕೇಹಿಚಿ ಪದೇಹಿ ಪಠಮಾಯ ಲೋಪೋ, ಕೇಹಿಚಿ ಪದೇಹಿ ದುತಿಯಾಯ ಲೋಪೋ…ಪೇ॰… ಕೇಹಿಚಿ ಸತ್ತಮಿಯಾ, ಕೇಹಿಚಿ ದ್ವಿನ್ನಂ, ಕೇಹಿಚಿ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ…ಪೇ॰… ಕೇಹಿಚಿ ಸತ್ತನ್ನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ಆವುಸೋ, ಭೋ, ಭನ್ತೇಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಆಮನ್ತನನಿಪಾತೇಹಿ ಅತ್ಥಿ, ನತ್ಥಿ, ಸಕ್ಕಾ, ಲಬ್ಭಾ, ಸಿಯಾ, ಸಿಯುಂ, ಸಾಧು, ತುಣ್ಹೀಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಚ ಪಠಮಾಯ ಲೋಪೋ।

ಚಿರಂ, ಚಿರಸ್ಸಂ, ನಿಚ್ಚಂ, ಸತತಂ, ಅಭಿಣ್ಹಂ, ಅಭಿಕ್ಖಣಂ, ಮುಹುತ್ತಂ ಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗಲಕ್ಖಣೇ ದುತಿಯಾಯ।

ಯಥಾ, ತಥಾ, ಸಬ್ಬಥಾ, ಸಬ್ಬಸೋ, ಮುಸಾ, ಮಿಚ್ಛಾಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ತತಿಯಾಯ।

ಕಾತುಂ, ಕಾತವೇ ಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಚತುತ್ಥಿಯಾ।

ಸಮನ್ತಾ , ಸಮನ್ತತೋ, ದೀಘಸೋ, ಓರಸೋಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಪಞ್ಚಮಿಯಾ।

ಪುರೇ, ಪುರಾ, ಪಚ್ಛಾ, ಉದ್ಧಂ, ಉಪರಿ, ಅಧೋ, ಹೇಟ್ಠಾ, ಅನ್ತರಾ, ಅನ್ತೋ, ರಹೋ, ಆವಿ, ಹಿಯ್ಯೋ, ಸುವೇಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಸತ್ತಮಿಯಾ ಲೋಪೋ।

ನಮೋಸದ್ದಮ್ಹಾ "ನಮೋ ತೇ ಬುದ್ಧ ವೀರ'ತ್ಥೂ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಠಮಾಯ। "ನಮೋ ಕರೋಹಿ ನಾಗಸ್ಸಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ದುತಿಯಾಯ।

ಸಯಂಸದ್ದಮ್ಹಾ "ಕುಸೂಲೋ ಸಯಮೇವ ಭಿಜ್ಜತೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಠಮಾಯ। "ಸಯಂ ಕತಂ ಸುಖದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೯೧, ೧೯೩] ಏತ್ಥ ತತಿಯಾಯ, ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಯಥಾರಹವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇತಿ, ಏವಂಸದ್ದೇಹಿ ಪಯೋಗಾನುರೂಪಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಲೋಪಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ಉಪಸಗ್ಗೇಹಿಪಿ ಅತ್ಥಾನುರೂಪಂ ತಂತಂವಿಭತ್ತಿಲೋಪೋ।

ರೂಪಸಿದ್ಧಿಯಂ ಪನ "ತೇಹಿ ಪಠಮೇಕವಚನಮೇವ ಭವತೀ"ತಿ [ರೂ॰ ೧೩೧ (ಪಿಟ್ಠೇ)] ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ "ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ, ಅಭಿಧಮ್ಮೋ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಧಾತುಲಿಙ್ಗಾನಿ ಉಪೇಚ್ಚ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಂ ನಾನಾಪ್ಪಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಾ ಸಜ್ಜನ್ತಿ ಸಜ್ಜರೋನ್ತೀತಿ ಉಪಸಗ್ಗಾ। ತೇ ಹಿ ಕ್ವಚಿ ತದತ್ಥಂ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಕರೋನ್ತಿ "ಜಾನಾತಿ, ಪಜಾನಾತಿ, ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ಅವಜಾನಾತಿ, ಅಭಿಜಾನಾತಿ, ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಸುಸೀಲೋ, ದುಸ್ಸೀಲೋ, ಸುವಣ್ಣೋ, ದುಬ್ಬಣ್ಣೋ, ಸುರಾಜಾ, ದುರಾಜಾ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು।

ಕ್ವಚಿ ತದತ್ಥಂ ನಾನಾಪ್ಪಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ವಿಭಜ್ಜನ್ತಿ "ಗಚ್ಛತಿ, ಆಗಚ್ಛತಿ, ಉಗ್ಗಚ್ಛತಿ, ಓಗಚ್ಛತಿ"ಇಚ್ಚಾದೀಸು।

ಕ್ವಚಿ ತದತ್ಥಂ ಬಾಧೇತ್ವಾ ತಪ್ಪಟಿವಿರುದ್ಧೇ ವಾ ತದಙ್ಞಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ಥೇ ತಾನಿ ಯೋಜೇನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ತಪ್ಪಟಿವಿರುದ್ಧೇ -

ಜೇತಿ, ಪರಾಜೇತಿ, ಓಮುಞ್ಚತಿ, ಪಟಿಮುಞ್ಚತಿ, ಗಿಲತಿ, ಉಗ್ಗಿಲತಿ, ನಿಮ್ಮುಜ್ಜತಿ, ಉಮ್ಮುಜ್ಜತಿ, ಧಮ್ಮೋ, ಉದ್ಧಮ್ಮೋಇಚ್ಚಾದಿ।

ತದಙ್ಞಸ್ಮಿಂ -

ದದಾತಿ, ಆದದಾತಿ, ದಧಾತಿ, ವಿಧೇತಿ, ಪಿಧೇತಿ, ನಿಧೇತಿ, ಸನ್ಧಿಯತಿ, ಸದ್ದಹತಿ, ಅಭಿಧಾತಿಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚಿ ಪನ ಪದಸೋಭಣಂ ಕತ್ವಾ ತದತ್ಥಂ ಅನುವತ್ತನ್ತಿ, "ವಿಜ್ಜತಿ, ಸಂವಿಜ್ಜತಿ, ಲಭತಿ, ಪಟಿಲಭತಿ" ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತೇ ವೀಸತಿ ಹೋನ್ತಿ-ಪ, ಆ, ಉ, ಓ, ದು, ನಿ, ವಿ, ಸು, ಸಂ, ಅತಿ, ಅಧಿ, ಅನು, ಅಪ, ಅಪಿ, ಅಭಿ, ಅವ, ಉಪ, ಪತಿ, ಪರಾ, ಪರಿ।

ಕಚ್ಚಾಯನೇ ಪನ ಓಸದ್ದೋ ಅವಕಾರಿಯಮತ್ತನ್ತಿ ತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನೀಸದ್ದಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಇಧ ಪನ ನೀಸದ್ದೋ ನಿಸ್ಸ ದೀಘಮತ್ತನ್ತಿ ತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಓಸದ್ದಂ ಗಣ್ಹಾತಿ।

ತತ್ಥ ಪ -

ಪಕಾರತ್ಥೇ-ಪಞ್ಞಾ। ಆದಿಕಮ್ಮೇ-ವಿಪ್ಪಕತಂ। ಪಧಾನೇ-ಪಣೀತಂ। ಇಸ್ಸರಿಯೇ-ಪಭೂ। ಅನ್ತೋಭಾವೇ-ಪಕ್ಖಿತ್ತಂ, ಪಸ್ಸಾಸೋ। ವಿಯೋಗೇ-ಪವಾಸೋ। ತಪ್ಪರೇ-ಪಾಚರಿಯೋ। ತದನುಬನ್ಧೇ-ಪುತ್ತೋ, ಪಪುತ್ತೋ, ನತ್ತಾ, ಪನತ್ತಾ। ಭುಸತ್ಥೇ-ಪವಡ್ಢೋ। ಸಮ್ಭವೇ-ಪಭವತಿ। ತಿತ್ತಿಯಂ-ಪಹುತಂ ಅನ್ನಂ। ಅನಾವಿಲೇ-ಪಸನ್ನೋ। ಪತ್ಥನಾಯಂ-ಪಣಿಧಾನಂ।

ಆ -

ಅಭಿಮುಖೇ-ಆಗಚ್ಛತಿ। ಉದ್ಧಂಕಮ್ಮೇ-ಆರೋಹತಿ। ಮರಿಯಾದಾಯಂ-ಆಪಬ್ಬತಾ ಖೇತ್ತಂ। ಅಭಿವಿಧಿಮ್ಹಿ-ಆಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋ। ಪತ್ತಿಯಂ-ಆಪನ್ನೋ। ಇಚ್ಛಾಯಂ-ಆಕಙ್ಖಾ। ಪರಿಸ್ಸಜನೇ-ಆಲಿಙ್ಗತಿ। ಆದಿಕಮ್ಮೇ-ಆರಮ್ಭೋ। ಗಹಣೇ-ಆದೀಯತಿ। ನಿವಾಸೇ-ಆವಸಥೋ। ಸಮೀಪೇ-ಆಸನ್ನಂ। ಅವ್ಹಾನೇ-ಆಮನ್ತನಂ।

ಉ -

ಉಗ್ಗತೇ-ಉಗ್ಗಚ್ಛತಿ । ಉದ್ಧಂಕಮ್ಮೇ-ಉಟ್ಠಾತಿ। ಪಧಾನೇ-ಉತ್ತರೋ। ವಿಯೋಗೇ-ಉಪವಾಸೋ। ಸಮ್ಭವೇ-ಉಬ್ಭೂತೋ। ಅತ್ಥಲಾಭೇ-ರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ। ಸತ್ತಿಯಂ-ಉಸ್ಸಹತಿ ಗನ್ತುಂ। ಸರೂಪಕ್ಖ್ಯಾನೇ-ಉದ್ದೇಸೋ।

ಓ -

ಅನ್ತೋಭಾವೇ-ಓಚರಕೋ, ಓರೋಧೋ। ಅಧೋಕಮ್ಮೇ-ಓಕ್ಖಿತ್ತೋ। ನಿಗ್ಗಹೇ-ಓವಾದೋ। ಅನ್ತರೇ, ದೇಸೇ ಚ-ಓಕಾಸೋ। ಪಾತುಭಾವೇ-ಓಪಪಾತಿಕೋ। ಯೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಅವಸದ್ದೋ ವತ್ತತಿ, ತೇಸುಪಿ ಓಸದ್ದೋ ವತ್ತತಿ।

ದು -

ಅಸೋಭಣೇ-ದುಗ್ಗನ್ಧೋ। ಅಭಾವೇ-ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಂ, ದುಸ್ಸೀಲೋ, ದುಪ್ಪಞ್ಞೋ। ಕುಚ್ಛಿತೇ-ದುಕ್ಕಟಂ। ಅಸಮಿದ್ಧಿಯಂ-ದುಸಸ್ಸಂ। ಕಿಚ್ಛೇ-ದುಕ್ಕರಂ। ವಿರೂಪೇ-ದುಬ್ಬಣ್ಣೋ, ದುಮ್ಮುಖೋ।

ನಿ -

ನಿಸ್ಸೇಸೇ-ನಿರುತ್ತಿ। ನಿಗ್ಗತೇ-ನಿಯ್ಯಾನಂ। ನೀಹರಣೇ-ನಿದ್ಧಾರಣಂ। ಅನ್ತೋಪವೇಸನೇ-ನಿಖಾತೋ। ಅಭಾವೇ-ನಿಮ್ಮಕ್ಖಿಕಂ। ನಿಸೇಧೇ-ನಿವಾರೇತಿ। ನಿಕ್ಖನ್ತೇ-ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಪಾತುಭಾವೇ-ನಿಮ್ಮಿತಂ। ಅವಧಾರಣೇ-ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ವಿಭಜ್ಜನೇ-ನಿದ್ದೇಸೋ। ಉಪಮಾಯಂ-ನಿದಸ್ಸನಂ। ಉಪಧಾರಣೇ-ನಿಸಾಮೇತಿ। ಅವಸಾನೇ-ನಿಟ್ಠಿತಂ। ಛೇಕೇ-ನಿಪುಣೋ।

ವಿ -

ವಿಸೇಸೇ-ವಿಪಸ್ಸತಿ। ವಿವಿಧೇ-ವಿಚಿತ್ತಂ। ವಿರುದ್ಧೇ-ವಿವಾದೋ। ವಿಗತೇ-ವಿಮಲೋ। ವಿಯೋಗೇ-ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ। ವಿರೂಪೇ-ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ।

ಸು -

ಸೋಭಣೇ-ಸುಗ್ಗತಿ । ಸುನ್ದರೇ-ಸುಮನೋ। ಸಮ್ಮಾಸದ್ದತ್ಥೇ-ಸುಗತೋ। ಸಮಿದ್ಧಿಯಂ-ಸುಭಿಕ್ಖಂ। ಸುಖತ್ಥೇ-ಸುಕರೋ।

ಸಂ -

ಸಮೋಧಾನೇ-ಸನ್ಧಿ। ಸಮ್ಮಾ, ಸಮತ್ಥೇಸು-ಸಮಾಧಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ। ಸಮನ್ತಭಾವೇ-ಸಂಕಿಣ್ಣೋ। ಸಙ್ಗತೇ-ಸಮಾಗಮೋ, ಸಙ್ಖೇಪೇ-ಸಮಾಸೋ। ಭುಸತ್ಥೇ-ಸಾರತ್ತೋ। ಸಹತ್ಥೇ-ಸಂವಾಸೋ, ಸಮ್ಭೋಗೋ। ಅಪ್ಪತ್ಥೇ-ಸಮಗ್ಘೋ। ಪಭವೇ-ಸಮ್ಭವೋ। ಅಭಿಮುಖೇ-ಸಮ್ಮುಖಂ। ಸಙ್ಗಹೇ-ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ಪಿದಹನೇ-ಸಂವುತೋ। ಪುನಪ್ಪುನಕಮ್ಮೇ-ಸನ್ಧಾವತಿ, ಸಂಸರತಿ। ಸಮಿದ್ಧಿಯಂ-ಸಮ್ಪನ್ನೋ।

ಅತಿ -

ಅತಿಕ್ಕಮೇ-ಅತಿರೋಚತಿ, ಅಚ್ಚಯೋ, ಅತೀತೋ। ಅತಿಕ್ಕನ್ತೇ-ಅಚ್ಚನ್ತಂ। ಅತಿಸ್ಸಯೇ-ಅತಿಕುಸಲೋ। ಭುಸತ್ಥೇ-ಅತಿಕೋಧೋ। ಅನ್ತೋಕಮ್ಮೇ-ಮಞ್ಚಂ ವಾ ಪೀಠಂ ವಾ ಅತಿಹರಿತ್ವಾ ಠಪೇತಿ।

ಅಧಿ -

ಅಧಿಕೇ-ಅಧಿಸೀಲಂ। ಇಸ್ಸರೇ-ಅಧಿಪತಿ, ಅಧಿಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೇ ಪಞ್ಚಾಲಾ। ಉಪರಿಭಾವೇ-ಅಧಿಸೇತಿ। ಪರಿಭವನೇ-ಅಧಿಭೂತೋ। ಅಜ್ಝಾಯನೇ-ಅಜ್ಝೇತಿ, ಬ್ಯಾಕರಣಮಧೀತೇ। ಅಧಿಟ್ಠಾನೇ-ನವಕಮ್ಮಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ, ಚೀವರಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ, ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ನಿಚ್ಛಯೇ-ಅಧಿಮುಚ್ಚತಿ। ಪಾಪುಣನೇ-ಭೋಗಕ್ಖನ್ಧಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ಅಮತಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ।

ಅನು -

ಅನುಗತೇ-ಅನ್ವೇತಿ। ಅನುಪ್ಪಚ್ಛಿನ್ನೇ-ಅನುಸಯೋ। ಪಚ್ಛಾಸದ್ದತ್ಥೇ-ಅನುರಥಂ। ಪುನಪ್ಪುನಭಾವೇ-ಅನ್ವದ್ಧಮಾಸಂ, ಅನುಸಂವಚ್ಛರಂ। ಯೋಗ್ಯಭಾವೇ-ಅನುರೂಪಂ ।ಕನಿಟ್ಠಭಾವೇ-ಅನುಬುದ್ಧೋ, ಅನುಥೇರೋ। ಸೇಸಂ ಕಾರಕಕಣ್ಡೇ ವಕ್ಖತಿ।

ಅಪ -

ಅಪಗತೇ-ಅಪೇತಿ, ಅಪಾಯೋ। ಗರಹೇ-ಅಪಗಬ್ಭೋ, ಅಪಸದ್ದೋ। ವಜ್ಜನೇ-ಅಪಸಾಲಾಯ ಆಯನ್ತಿ। ಪೂಜಾಯಂ-ವುಡ್ಢ-ಮಪಚಾಯನ್ತಿ। ಪದುಸ್ಸನೇ-ಅಪರಜ್ಝತಿ।

ಅಪಿ -

ಸಮ್ಭಾವನೇ-ಅಪಿಪಬ್ಬತಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯ, ಮೇರುಮ್ಪಿ ವಿನಿವಿಜ್ಝೇಯ್ಯ। ಅಪೇಕ್ಖಾಯಂ-ಅಯಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮೋ ಅನಿಯತೋ। ಸಮುಚ್ಚಯೇ-ಇತಿಪಿ ಅರಹಂ, ಛವಿಮ್ಪಿ ದಹತಿ, ಚಮ್ಮಮ್ಪಿ ದಹತಿ, ಮಂಸಮ್ಪಿ ದಹತಿ। ಗರಹಾಯಂ-ಅಪಿ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಪಣ್ಡಿತಕ। ಪುಚ್ಛಾಯಂ-ಅಪಿ ಭನ್ತೇ ಭಿಕ್ಖಂ ಲಭಿತ್ಥ, ಅಪಿ ನು ತುಮ್ಹೇ ಸೋತುಕಾಮಾತ್ಥ।

ಅಭಿ -

ಅಭಿಮುಖೇ-ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೋ। ವಿಸಿಟ್ಠೇ-ಅಭಿಞ್ಞಾ। ಅಧಿಕೇ-ಅಭಿಧಮ್ಮೋ। ಉದ್ಧಂಕಮ್ಮೇ-ಅಭಿರೂಹತಿ। ಕುಲೇ-ಅಭಿಜಾತೋ। ಸಾರುಪ್ಪೇ-ಅಭಿರೂಪೋ। ವನ್ದನೇ-ಅಭಿವಾದೇತಿ। ಸೇಸಂ ಕಾರಕಕಣ್ಡೇ ವಕ್ಖತಿ।

ಅವ -

ಅಧೋಭಾಗೇ-ಅವಕ್ಖಿತ್ತೋ। ವಿಯೋಗೇ-ಅವಕೋಕಿಲಂ ವನಂ। ಪರಿಭವೇ-ಅವಜಾನಾತಿ। ಜಾನನೇ-ಅವಗಚ್ಛತಿ। ಸುದ್ಧಿಯಂ-ವೋದಾಯತಿ, ವೋದಾನಂ। ನಿಚ್ಛಯೇ-ಅವಧಾರಣಂ। ದೇಸೇ-ಅವಕಾಸೋ। ಥೇಯ್ಯೇ-ಅವಹಾರೋ।

ಉಪ -

ಉಪಗಮೇ-ಉಪನಿಸೀದತಿ। ಸಮೀಪೇ-ಉಪಚಾರೋ, ಉಪನಗರಂ। ಉಪಪತ್ತಿಯಂ-ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಸದಿಸೇ-ಉಪಮಾಣಂ, ಉಪಮೇಯ್ಯಂ। ಅಧಿಕೇ-ಉಪಖಾರಿಯಂ ದೋಣೋ। ಉಪರಿಭಾವೇ - ಉಪಸಮ್ಪನ್ನೋ , ಉಪಚಯೋ। ಅನಸನೇ-ಉಪವಾಸೋ। ದೋಸಕ್ಖಾನೇ-ಪರಂ ಉಪವದತಿ। ಸಞ್ಞಾಯಂ-ಉಪಧಾ, ಉಪಸಗ್ಗೋ। ಪುಬ್ಬಕಮ್ಮೇ-ಉಪಕ್ಕಮೋ, ಉಪಹಾರೋ। ಪೂಜಾಯಂ-ಬುದ್ಧಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಗಯ್ಹಾಕಾರೇ-ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ। ಭುಸತ್ಥೇ-ಉಪಾದಾನಂ, ಉಪಾಯಾಸೋ, ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ।

ಪತಿ -

ಪತಿಗತೇ-ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ। ಪಟಿಲೋಮೇ-ಪಟಿಸೋತಂ। ಪಟಿಯೋಗಿಮ್ಹಿ-ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ। ನಿಸೇಧೇ-ಪಟಿಸೇಧೋ। ನಿವತ್ತೇ-ಪಟಿಕ್ಕಮತಿ। ಸದಿಸೇ-ಪಟಿರೂಪಕಂ। ಪಟಿಕಮ್ಮೇ-ರೋಗಸ್ಸ ಪಟಿಕಾರೋ। ಆದಾನೇ-ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಪಟಿಬೋಧೇ-ಪಟಿವೇಧೋ। ಪಟಿಚ್ಚೇ-ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೇಸಂ ಕಾರಕಕಣ್ಡೇ ವಕ್ಖತಿ।

ಪರಾ -

ಪರಿಹಾನಿಯಂ-ಪರಾಭವೋ। ಪರಾಜಯೇ-ಪರಾಜಿತೋ। ಗತಿಯಂ-ಪರಾಯನಂ। ವಿಕ್ಕಮೇ-ಪರಕ್ಕಮೋ। ಆಮಸನೇ-ಪರಾಮಸನಂ।

ಪರಿ -

ಸಮನ್ತಭಾವೇ-ಪರಿವುತೋ, ಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಪರಿಕ್ಖಾರೋ। ಪರಿಚ್ಛೇದೇ-ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ಪರಿಜಾನಾತಿ। ವಜ್ಜನೇ-ಪರಿಹರತಿ। ಪರಿಹಾರೋ। ಆಲಿಙ್ಗನೇ-ಪರಿಸ್ಸಜತಿ। ನಿವಾಸನೇ-ವತ್ಥಂ ಪರಿದಹತಿ। ಪೂಜಾಯಂ-ಪಾರಿಚರಿಯಾ। ಭೋಜನೇ-ಪರಿವಿಸತಿ। ಅಭಿಭವೇ-ಪರಿಭವತಿ। ದೋಸಕ್ಖಾನೇ-ಪರಿಭಾಸತಿ। ಸೇಸಂ ಕಾರಕಕಣ್ಡೇ ವಕ್ಖತಿ।

ನೀಸದ್ದೋ ಪನ ನೀಹರಣ, ನೀವರಣಾದೀಸು ವತ್ತತಿ, ನೀಹರಣಂ, ನೀವರಣಂಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಉಪಸಗ್ಗಪದರಾಸಿ।

ನಿಪಾತಪದರಾಸಿ

ನಿಚ್ಚಂ ಏಕರೂಪೇನ ವಾಕ್ಯಪಥೇ ಪತನ್ತೀತಿ **ನಿಪಾತಾ**। ಪದಾನಂ ಆದಿ, ಮಜ್ಝಾ'ವಸಾನೇಸು ನಿಪತನ್ತೀತಿ ನಿಪಾತಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ।

ಅಸತ್ವವಾಚಕಾ ಚಾದಿಸದ್ದಾ ನಿಪಾತಾ ನಾಮ। ತೇ ಪನ ವಿಭತ್ತಿಯುತ್ತಾ, ಅಯುತ್ತಾ ಚಾತಿ ದುವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ವಿಭತ್ತಿಯುತ್ತಾ ಪುಬ್ಬೇ ದಸ್ಸಿತಾ ಏವ। ಚಾದಯೋ ಅಯುತ್ತಾ ನಾಮ। ತೇ ಪನ ಅನೇಕಸತಪ್ಪಭೇದಾ ಹೋನ್ತಿ। ನಿಘಣ್ಡುಸತ್ಥೇಸು ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ।

ಅಬ್ಯಯತದ್ಧಿತಪಚ್ಚಯಪದರಾಸಿ

ಅಬ್ಯಯತದ್ಧಿತಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ನಾಮ ಯಥಾ, ತಥಾ, ಏಕಧಾ, ಏಕಜ್ಝಂ, ಸಬ್ಬಸೋ, ಕಥಂ, ಇತ್ಥಂ ಇಚ್ಚಾದಯೋ। ತೇಹಿ ತತಿಯಾಲೋಪೋ।

ತ್ವಾದಿಪಚ್ಚಯನ್ತಪದರಾಸಿ

ತ್ವಾದಿಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ನಾಮ ಕತ್ವಾ, ಕತ್ವಾನ, ಕಾತುನ, ಕಾತುಂ, ಕಾತವೇ, ದಕ್ಖಿತಾಯೇ, ಹೇತುಯೇ, ಆದಾಯ, ಉಪಾದಾಯ, ವಿಚೇಯ್ಯ, ವಿನೇಯ್ಯ, ಸಕ್ಕಚ್ಚ, ಆಹಚ್ಚ, ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ, ಸಮೇಚ್ಚ, ಅವೇಚ್ಚ, ಪಟಿಚ್ಚ, ಅತಿಚ್ಚ, ಆಗಮ್ಮ, ಆರಬ್ಭಇಚ್ಚಾದಯೋ। ತೇಸು ತ್ವಾ, ತ್ವಾನನ್ತೇಹಿ ಪಠಮಾಲೋಪೋ। ತುಂ, ತವೇ, ತಾಯೇ, ತುಯೇಪಚ್ಚಯನ್ತೇಹಿ ಚತುತ್ಥೀಲೋಪೋತಿ।

ಧಾತವೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಚೇವ, ಉಪಸಗ್ಗನಿಪಾತಕಾ।

ಅನೇಕತ್ಥಾವ ತೇ ಪಟಿ-ಸಮ್ಭಿದಾ ಞಾಣಗೋಚರಾ।

ಇತಿ ನಿರುತ್ತಿದೀಪನಿಯಾ ನಾಮ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನದೀಪನಿಯಾ

ನಾಮಕಣ್ಡೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೩. ಕಾರಕಕಣ್ಡ

ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ

ಅಥ ನಾಮವಿಭತ್ತೀನಂ ಅತ್ಥಭೇದಾ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

ಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪಠಮಾ?

೨೮೯. ಪಠಮತ್ಥಮತ್ತೇ [ಚಂ॰ ೨.೧.೯೩; ಪಾ॰ ೨.೩.೪೬]।

ನಾಮಸ್ಸ ಅಭಿಧೇಯ್ಯಮತ್ತೇ ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿ ಹೋತಿ।

ರುಕ್ಖೋ, ಮಾಲಾ, ಧನಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಮತ್ತಸದ್ದೇನ ಕತ್ತು, ಕಮ್ಮಾದಿಕೇ ವಿಭತ್ಯತ್ಥೇ ನಿವತ್ತೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥಮತ್ತನ್ತಿ ಲಿಙ್ಗತ್ಥೋಯೇವ ವುಚ್ಚತಿ।

ತತ್ಥ ಅನುಚ್ಚಾರಿತೇ ಸತಿ ಸುಣನ್ತಸ್ಸ ಅವಿದಿತೋ ಅತ್ಥೋ ಲೀನತ್ಥೋ ನಾಮ। ತಂ ಲೀನಮತ್ಥಂ ಗಮೇತಿ ಬೋಧೇತೀತಿ **ಲಿಙ್ಗಂ,** ಉಚ್ಚಾರಿತಪದಂ।

ತಂ ಪನ ಪಕತಿಲಿಙ್ಗಂ, ನಿಪ್ಫನ್ನಲಿಙ್ಗನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ತತ್ಥ ವಿಭತ್ತಿರಹಿತಂ ಪಕತಿಲಿಙ್ಗಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ ಲಿಙ್ಗ, ವಿಭತ್ತೀನಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವಿಭಾಗಟ್ಠಾನತ್ತಾ।

ಲೀನಂ ಅಙ್ಗನ್ತಿ ಲಿಙ್ಗಂ। ತತ್ಥ 'ಲೀನ'ನ್ತಿ ಅಪಾಕಟಂ। 'ಅಙ್ಗ'ನ್ತಿ ಅವಯವೋ। **ಲಿಙ್ಗಂ, ನಾಮಂ, ಪಾಟಿಪದಿಕ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ।

ಲಿಙ್ಗಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಪರಮತ್ಥೋ, ಪಞ್ಞತ್ತಿಅತ್ಥೋತಿ ದುವಿಧೋ। ತಥಾ ವಿಸೇಸನತ್ಥೋ, ವಿಸೇಸ್ಯತ್ಥೋತಿ।

ತತ್ಥ ವಿಸೇಸನತ್ಥೋ ನಾಮ ಸಕತ್ಥೋ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಟಿನಿಯತೋ ಪಾಟಿಪುಗ್ಗಲಿಕತ್ಥೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೋಯೇವ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಆದಿಮ್ಹಿ ಸದ್ದುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚಿರಕಾಲಞ್ಚ ಸದ್ದಪವತ್ತಿಯಾ ನಿಬದ್ಧಕಾರಣತ್ತಾ ನಿಮಿತ್ತತ್ಥೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ । ಸೋ ಸುತಿ, ಜಾತಿ, ಗುಣ, ದಬ್ಬ, ಕ್ರಿಯಾ, ನಾಮ, ಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನ ಸತ್ತವಿಧೋ ಹೋತಿ।

ವಿಸೇಸ್ಯತ್ಥೋ ನಾಮ ಸಾಮಞ್ಞತ್ಥೋ, ಬಹುನಿಮಿತ್ತಾನಂ ಸಾಧಾರಣತ್ಥೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಸೋಯೇವ ತಂತಂನಿಮಿತ್ತಯೋಗಾ ನೇಮಿತ್ತಕತ್ಥೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಜಾತಿ, ಗುಣ, ದಬ್ಬ, ಕ್ರಿಯಾ, ನಾಮವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ। ಗೋ, ಸುಕ್ಕೋ, ದಣ್ಡೀ, ಪಾಚಕೋ, ತಿಸ್ಸೋತಿ।

ತತ್ಥ ಗೋಸದ್ದೋ ಯದಾ ಜಾತಿಮತ್ತಂ ವದತಿ ಗೋ ಜಾತೀತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ವಿಸೇಸನಂ। ಯದಾ ದಬ್ಬಂ ವದತಿ ಗೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ಚ ಜಾತಿ ಚ ವಿಸೇಸನಂ।

ಸುಕ್ಕಸದ್ದೋ ಯದಾ ಗುಣಮತ್ತಂ ವದತಿ ಸುಕ್ಕೋ ಗುಣೋತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ವಿಸೇಸನಂ। ಯದಾ ಗುಣವಿಸೇಸಂ ವದತಿ ಗೋಸ್ಸ ಸುಕ್ಕೋತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ಚ ಗುಣಜಾತಿ ಚ ವಿಸೇಸನಂ। ಯದಾ ಗುಣವನ್ತಂ ದಬ್ಬಂ ವದತಿ ಸುಕ್ಕೋ ಗೋತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ಚ ಗುಣಜಾತಿ ಚ ಗುಣವಿಸೇಸೋ ಚ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಚ ವಿಸೇಸನಂ।

ದಣ್ಡೀಸದ್ದೋ ಯದಾ ಜಾತಿಮತ್ತಂ ವದತಿ ದಣ್ಡೀ ಜಾತೀತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ಚ ದಬ್ಬಞ್ಚ ವಿಸೇಸನಂ। ಯದಾ ದಬ್ಬವನ್ತಂ ದಬ್ಬಂ ವದತಿ ದಣ್ಡೀ ಪುರಿಸೋತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ಚ ದಬ್ಬಞ್ಚ ಜಾತಿ ಚ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಚ ವಿಸೇಸನಂ।

ಪಾಚಕಸದ್ದೋ ಯದಾ ಜಾತಿಮತ್ತಂ ವದತಿ ಪಾಚಕೋ ಜಾತೀತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ಚ ಕ್ರಿಯಾ ಚ ವಿಸೇಸನಂ। ಯದಾ ಕ್ರಿಯಾನಿಪ್ಫಾದಕಂ ದಬ್ಬಂ ವದತಿ ಪಾಚಕೋ ಪುರಿಸೋತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ಚ ಕ್ರಿಯಾ ಚ ಜಾತಿ ಚ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಚ ವಿಸೇಸನಂ।

ತಿಸ್ಸಸದ್ದೋ ಯದಾ ನಾಮಮತ್ತಂ ವದತಿ ತಿಸ್ಸೋ ನಾಮನ್ತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ವಿಸೇಸನಂ। ಯದಾ ನಾಮವನ್ತಂ ದಬ್ಬಂ ವದತಿ, ತಿಸ್ಸೋ ಭಿಕ್ಖೂತಿ, ತದಾ ಸುತಿ ಚ ನಾಮಜಾತಿ ಚ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಚ ವಿಸೇಸನಂ।

ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ವದತೀತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ತಂ ವಿಸೇಸ್ಯನ್ತಿ ಚ ದಬ್ಬನ್ತಿ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಸುತಿ ನಾಮ ಸದ್ದಸಭಾವಾ ಏವ ಹೋತಿ, ಸದ್ದಪಕ್ಖಿಕಾ ಏವ। ಸಬ್ಬೋ ಸದ್ದೋ ಪಠಮಂ ಸತ್ತಾಭಿಧಾಯಕೋತಿ ಚ ಞಾಸೇ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸುತಿಟ್ಠಾನೇ ಸತ್ತಾ ಏವ ಯುತ್ತಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಸತ್ತಾತಿ ಚ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವೋಹಾರಮತ್ತೇನಪಿ ಲೋಕೇ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ತಂ ಸದ್ದಂ ಸುಣನ್ತಸ್ಸ ಚ ಞಾಣಂ ತಂತದತ್ಥಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಮತ್ತಂ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಜಾನಾತಿ, ತತೋ ಪರಂ ಜಾತಿಸದ್ದೇ ಜಾತಿಂ ಜಾನಾತಿ। ಗುಣಸದ್ದೇ ಗುಣನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ ಸಬ್ಬಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಲಿಙ್ಗ, ಸಙ್ಖ್ಯಾ, ಪರಿಮಾಣಾನಿಪಿ ವಿಸೇಸನತ್ಥೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಲಿಙ್ಗಂ ನಾಮ ಯೇ ಇತ್ಥಿ, ಪುರಿಸಾನಂ ಲಿಙ್ಗ, ನಿಮಿತ್ತ, ಕುತ್ತಾ'ಕಪ್ಪಾ ನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ವುತ್ತಾ, ಯೇ ಚ ನಪುಂಸಕಾನಂ ಲಿಙ್ಗ, ನಿಮಿತ್ತ, ಕುತ್ತಾ'ಕಪ್ಪಾ ನಾಮ ಅವುತ್ತಸಿದ್ಧಾ, ಯೇ ಚ ಸದ್ದೇಸು ಚೇವ ಅತ್ಥೇಸು ಚ ವಿಸದಾ'ವಿಸದಾಕಾರ, ಮಜ್ಝಿಮಾಕಾರಾ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಲಿಙ್ಗಂ ನಾಮ।

ಏವಂ ವಿಸೇಸನ, ವಿಸೇಸ್ಯವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಅತ್ಥೋ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸದ್ದಲಿಙ್ಗಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ನಾಮ, ಸೋ ಸಲಿಙ್ಗೋ, ಸಸಙ್ಖ್ಯೋ, ಸಪರಿಮಾಣೋ ಚಾತಿ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ಸಲಿಙ್ಗೋ ಯಥಾ? ಸಞ್ಞಾ, ಫಸ್ಸೋ, ಚಿತ್ತಂ। ಕಞ್ಞಾ, ಪುರಿಸೋ, ಕುಲಂ। ಮಾಲಾ, ರುಕ್ಖೋ, ಧನನ್ತಿ।

ಸಸಙ್ಖ್ಯೋ ಯಥಾ? ಏಕೋ, ದ್ವೇ, ತಯೋ, ಬಹೂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಪರಿಮಾಣೋ ಯಥಾ? ವಿದತ್ಥಿ, ಹತ್ಥೋ, ದೋಣೋ, ಆಳ್ಹಕಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಪಿ ಚ ಸುದ್ಧೋ, ಸಂಸಟ್ಠೋತಿ ದುವಿಧೋ ಲಿಙ್ಗತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಾದಿಸಂಸಗ್ಗರಹಿತೋ ಸುದ್ಧೋ ನಾಮ। ಸೋ ಸಲಿಙ್ಗೋ, ಸಸಙ್ಖ್ಯೋ, ಸಪರಿಮಾಣೋ, ಉಪಸಗ್ಗತ್ಥೋ, ನಿಪಾತತ್ಥೋ, ಪಾಟಿ-ಪದಿಕತ್ಥೋತಿ ಛಬ್ಬಿಧೋ। ಅತ್ಥಿ, ಸಕ್ಕಾ, ಲಬ್ಭಾ ಇಚ್ಚಾದಿ ಇಧ ಪಾಟಿಪದಿಕಂ ನಾಮ। ತುನ, ತ್ವಾನ, ತ್ವಾ, ತವೇ, ತುಂ, ಖತ್ತುಂಪಚ್ಚಯನ್ತಾಪಿ ನಿಪಾತೇಸು ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ಸಂಸಟ್ಠೋ ವುತ್ತಸಂಸಟ್ಠೋ, ಅವುತ್ತಸಂಸಟ್ಠೋತಿ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ವುತ್ತಸಂಸಟ್ಠೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಸಮಾಸೇನ ವುತ್ತಸಂಸಟ್ಠೋ, ತದ್ಧಿತೇನ, ಆಖ್ಯಾತೇನ, ಕಿತೇನಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಮಾಸೇನ ವುತ್ತೋ ಛಕಾರಕಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನ ಸತ್ತವಿಧೋ, ಭಾವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠವಿಧೋ ವಾ, ತಥಾ ತದ್ಧಿತೇನ ವುತ್ತೋ। ಆಖ್ಯಾತೇನ ವುತ್ತೋ ಕತ್ತು, ಕಮ್ಮ, ಭಾವವಸೇನ ತಿವಿಧೋ। ಕಿತೇನ ವುತ್ತೋ ಛಕಾರಕ, ಭಾವವಸೇನ ಸತ್ತವಿಧೋ। ಸಬ್ಬೋ ಸುದ್ಧೋ ಚೇವ ವುತ್ತಸಂಸಟ್ಠೋ ಚ ಪಠಮಾಯ ವಿಸಯೋ।

ಅವುತ್ತಸಂಸಟ್ಠೋಪಿ ಕತ್ತುಸಂಸಟ್ಠೋ, ಕಮ್ಮಸಂಸಟ್ಠೋತಿಆದಿನಾ ಅನೇಕವಿಧೋ। ಸೋ ದುತಿಯಾದೀನಂ ಏವ ವಿಸಯೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ವಿಭತ್ತಿಯಾ ವಿನಾ ಕೇವಲೋ ಸದ್ದೋ ಪಯೋಗಂ ನಾರಹತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಪಯೋಗಾರಹತ್ಥಮೇವ ಛಬ್ಬಿಧೇ ಸುದ್ಧೇ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಚ ವುತ್ತಸಂಸಟ್ಠೇ ಪಠಮಾ ಪಯುಜ್ಜತಿ, ನ ಅತ್ಥಜೋತನತ್ಥಂ।

ಕೇನಚಿ ವಾಚಕೇನ ಅವುತ್ತಾನಿ ಪನ ಕಮ್ಮಾದೀನಿ ವಿಭತ್ತೀಹಿ ವಿನಾ ವಿದಿತಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿಕತ್ವಾ ಅತ್ಥಜೋತನತ್ಥಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಾದೀಸು ದುತಿಯಾದಯೋ ಪಯುಜ್ಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥಮತ್ತೇತಿ ಇಧ ದೇಸನ್ತರಾವಚ್ಛೇದಕೇ ವಿಸಯಮತ್ತೇ ಭುಮ್ಮಂ। ಕಮ್ಮೇ ದುತಿಯಾಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪನ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೇ ಪಯೋಜನೇ ಭುಮ್ಮನ್ತಿ ಏವಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಭುಮ್ಮಾನಂ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

೨೯೦. ಆಮನ್ತನೇ [ಕ॰ ೨೮೫; ರೂ॰ ೭೦; ನೀ॰ ೫೭೮; ಚಂ॰ ೨.೧.೯೪; ಪಾ॰ ೨.೩.೪೭; ಆಮನ್ತಣೇ (ಬಹೂಸು)]।

ಪಗೇವ ಸಿದ್ಧಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ನಾಮೇನ ವಾ ನಿಪಾತೇನ ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅಭಿಮುಖೀಕರಣಂ ಆಮನ್ತನಂ ನಾಮ। ಅಧಿಕಾಮನ್ತನೇ ಅತ್ಥಮತ್ತೇ ಪಠಮಾ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಆಮನ್ತನಪದಂ ನಾಮ ಕ್ರಿಯಾಪೇಕ್ಖಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಾರಕಸಞ್ಞಂ ನ ಲಭತಿ।

ತಂ ಪನ ದುವಿಧಂ ಸಾದರಾ'ನಾದರವಸೇನ। ಏಹಿ ಸಮ್ಮ, ಏಹಿ ಜೇತಿ।

ತಥಾ ಸಜೀವ, ನಿಜ್ಜೀವವಸೇನ, ಭೋ ಪುರಿಸ, ವದೇಹಿ ಭೋ ಸಙ್ಖ, ವದೇಹಿ ಭೋ ಸಙ್ಖ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೨೬]। ಉಮ್ಮುಜ್ಜ ಭೋ ಪುಥುಸಿಲೇ, ಉಮ್ಮುಜ್ಜ ಭೋ ಪುಥುಸಿಲೇತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೫೮]।

ತಥಾ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾ'ಪಚ್ಚಕ್ಖವಸೇನ, ಭೋ ಪುರಿಸ, ಕಹಂ ಏಕಪುತ್ತಕ, ಕಹಂ ಏಕಪುತ್ತಕಾತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೩; ಧ॰ ಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨]।

ತಥಾ ನಿಯಮಾ'ನಿಯಮವಸೇನ, ಭೋ ಪುರಿಸ, ಅಚ್ಛರಿಯಂ ವತ ಭೋ ಅಬ್ಭುತಂ ವತ ಭೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೯೨]। ಯತ್ರ ಹಿ ನಾಮ ಸಞ್ಞೀ ಸಮಾನೋತಿಆದಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೯೨]। ಇದಂ ಆಮನ್ತನಂ ನಾಮ ಪಗೇವ ಸಿದ್ಧೇ ಏವ ಹೋತಿ, ನ ವಿಧಾತಬ್ಬೇ, ನ ಹಿ ಪಗೇವ ರಾಜಭಾವಂ ವಾ ಭಿಕ್ಖುಭಾವಂ ವಾ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ಜನಂ "ಭೋ ರಾಜಾ"ತಿ ವಾ "ಭೋ ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ ವಾ ಆಮನ್ತೇನ್ತೀತಿ।

ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ದುತಿಯಾವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ

ಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ದುತಿಯಾ?

೨೯೧. ಕಮ್ಮೇ ದುತಿಯಾ [ಕ॰ ೨೯೭; ರೂ॰ ೨೮೪; ನೀ॰ ೫೮೦; ಚಂ॰ ೨.೧.೪೩; ಪಾ॰ ೧.೪.೪೯-೫೧]।

ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ। ಕರಿಯತೇತಿ ಕಮ್ಮಂ, ತಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಮ್ಮಂ, ವಿಕತಿಕಮ್ಮಂ, ಪತ್ತಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ **ನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಮ್ಮಂ** ಯಥಾ? ಇದ್ಧಿಮಾ ಹತ್ಥಿವಣ್ಣಂ ಮಾಪೇತಿ, ರಾಜಾ ನಗರಂ ಮಾಪೇತಿ, ಮಾತಾ ಪುತ್ತಂ ವಿಜಾಯತಿ, ಬೀಜಂ ರುಕ್ಖಂ ಜನೇತಿ, ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ, ಆಹಾರೋ ಬಲಂ ಜನೇತಿ, ಜನೋ ಪುಞ್ಞಂ ಕರೋತಿ, ಪಾಪಂ ಕರೋತಿ, ಬುದ್ಧೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ, ವಿನಯಂ ಪಞ್ಞಪೇಸಿ, ಭಿಕ್ಖು ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿಕತಿಕಮ್ಮಂ ಯಥಾ? ಗೇಹಂ ಕರೋತಿ, ರಥಂ ಕರೋತಿ, ಘಟಂ ಕರೋತಿ, ಪಟಂ ವಾಯತಿ, ಓದನಂ ಪಚತಿ, ಭತ್ತಂ ಪಚತಿ, ಕಟ್ಠಂ ಅಙ್ಗಾರಂ ಕರೋತಿ, ಸುವಣ್ಣಂ ಕಟಕಂ ಕರೋತಿ, ಗೇಹಂ ಝಾಪೇತಿ, ರುಕ್ಖಂ ಛಿನ್ದತಿ, ಪಾಕಾರಂ ಭಿನ್ದತಿ, ವಿಹಯೋ ಲುನಾತಿ, ಪಾಣಂ ಹನತಿ, ಭತ್ತಂ ಭುಞ್ಜತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪತ್ತಿಕಮ್ಮಂ ಯಥಾ? ಗಾಮಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಗೇಹಂ ಪವಿಸತಿ, ರುಕ್ಖಂ ಆರೋಹತಿ, ನದಿಂ ತರತಿ, ಆದಿಚ್ಚಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಧಮ್ಮಂ ಸುಣಾತಿ, ಬುದ್ಧಂ ವನ್ದತಿ ಪಯಿರುಪಾಸತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಕತಿಕಮ್ಮಂ, ವಿಕತಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ಸುವಣ್ಣಂ ಕಟಕಂ ಕರೋತಿ, ಕಟ್ಠಂ ಅಙ್ಗಾರಂ ಕರೋತಿ, ಪುರಿಸಂ ಠಿತಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಪುರಿಸಂ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಭಿಕ್ಖುಂ ಪಸ್ಸತಿ ಸತಂ, ಸಮ್ಪಜಾನಂ, ಅಭಿಕ್ಕಮನ್ತಂ, ಪಟಿಕ್ಕಮನ್ತಂ, ಆಲೋಕೇನ್ತಂ, ವಿಲೋಕೇನ್ತಂ, ಸಮಿಞ್ಜೇನ್ತಂ, ಪಸಾರೇನ್ತಂ।

ಏತ್ಥ 'ಪುರಿಸಂ, ಭಿಕ್ಖು'ನ್ತಿ **ಪಕತಿಕಮ್ಮಂ,** 'ಠಿತಂ, ಸತಂ'ಇಚ್ಚಾದೀನಿ **ವಿಕತಿಕಮ್ಮಾನಿ**।

ಧಾತುಕಮ್ಮಂ, ಕಾರಿತಕಮ್ಮನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ಗಾಮಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಪುರಿಸಂ ಗಾಮಂ ಗಮೇತಿ।

ಧಾತುಕಮ್ಮಞ್ಚ ದ್ವಿಕಮ್ಮಿಕಧಾತೂನಂ ದುವಿಧಂ ಪಧಾನಕಮ್ಮಂ, ಅಪ್ಪಧಾನಕಮ್ಮನ್ತಿ। ಅಜಪಾಲೋ ಅಜಂ ಗಾಮಂ ನೇತಿ, ಪುರಿಸೋ ಭಾರಂ ಗಾಮಂ ವಹತಿ, ಹರತಿ, ಗಾಮಂ ಸಾಖಂ ಕಡ್ಢತಿ, ಗಾವಿಂ ಖೀರಂ ದೋಹತಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಕಮ್ಬಲಂ ಯಾಚತಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಭತ್ತಂ ಭಿಕ್ಖತಿ, ಗಾವಿಯೋ ವಜಂ ಅವರುನ್ಧತಿ, ಭಗವನ್ತಂ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ರುಕ್ಖಂ ಫಲಾನಿ ಓಚಿನಾತಿ, ಸಿಸ್ಸಂ ಧಮ್ಮಂ ಬ್ರವೀತಿ, ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಏತದವೋಚ [ಉದಾ॰ ೨೩ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)], ಸಿಸ್ಸಂ ಧಮ್ಮಂ ಅನುಸಾಸತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏತ್ಥ ಚ 'ಅಜಂ, ಖೀರಂ' ಇಚ್ಚಾದಿ ಪಧಾನಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಕತ್ತಾರಾ ಪರಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಇಟ್ಠತರತ್ತಾ। 'ಗಾಮಂ, ಗಾವಿಂ'ಇಚ್ಚಾದಿ ಅಪ್ಪಧಾನಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ತಥಾ ಅನಿಟ್ಠತರತ್ತಾ।

ತತ್ಥ ಪಧಾನಕಮ್ಮಂ ಕಥಿನಕಮ್ಮಂ ನಾಮ, ಕಮ್ಮಭಾವೇ ಥಿರಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಪ್ಪಧಾನಕಮ್ಮಂ ಅಕಥಿನಕಮ್ಮಂ ನಾಮ, ಅಥಿರಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಞ್ಹಿ ಕದಾಚಿ ಸಮ್ಪದಾನಂ ಹೋತಿ, ಕದಾಚಿ ಅಪಾದಾನಂ, ಕದಾಚಿ ಸಾಮಿ, ಕದಾಚಿ ಓಕಾಸೋ। ಯಥಾ - ಸೋ ಮಂ ದಕಾಯ ನೇತಿ, ಗಾವಿತೋ ಖೀರಂ ದೋಹತಿ, ಗಾವಿಯಾ ಖೀರಂ ದೋಹಹಿ, ಗಾವಿಯಂ ಖೀರಂ ದೋಹತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕಮ್ಮೇ ದುತಿಯಾತಿ ವತ್ತತೇ।

೨೯೨. ಗತಿಬೋಧಾಹಾರಸದ್ದತ್ಥಾ ಕಮ್ಮಕ ಭಜ್ಜಾದೀನಂ ಪಯೋಜ್ಜೇ [ಕ॰ ೩೦೦; ರೂ॰ ೨೮೬; ನೀ॰ ೫೮೭; ಚಂ॰ ೨.೧.೪೪; ಪಾ॰ ೧.೪.೫೨]।

ನಿಚ್ಚವಿಧಿಸುತ್ತಮಿದಂ। ಗಮನತ್ಥಾನಂ ಬೋಧನತ್ಥಾನಂ ಆಹಾರತ್ಥಾನಂ ಸದ್ದತ್ಥಾನಂ ಅಕಮ್ಮಕಾನಂ ಭಜ್ಜಾದೀನಞ್ಚ ಧಾತೂನಂ ಪಯೋಜ್ಜೇ ಕಮ್ಮನಿ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಯೋಜ್ಜಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಕಾರಿತಕಮ್ಮಂ ವುಚ್ಚತಿ।

ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸಂ ಗಾಮಂ ಗಮಯತಿ, ಸಾಮಿಕೋ ಅಜಪಾಲಂ ಅಜಂ ಗಾಮಂ ನಯಾಪೇತಿ, ಆಚರಿಯೋ ಸಿಸ್ಸಂ ಧಮ್ಮಂ ಬೋಧೇತಿ, ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸಂ ಭತ್ತಂ ಭೋಜೇತಿ, ಆಚರಿಯೋ ಸಿಸ್ಸಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಾಠೇತಿ, ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸಂ ಸಯಾಪೇತಿ, ಅಚ್ಛಾಪೇತಿ, ಉಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸಂ ಧಞ್ಞಂ ಭಜ್ಜಾಪೇತಿ, ಕೋಟ್ಟಾಪೇತಿ, ಉದ್ಧರಾಪೇತಿ।

ಏತೇಸಮೀತಿ ಕಿಂ? ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸೇನ ಓದನಂ ಪಾಚೇತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಗಮನತ್ಥಾದೀನಂ ಪಯೋಜ್ಜೇ ತತಿಯಾಪಿ ರೂಪಸಿದ್ಧಿಯಂ [೧೪೧ ಪಿಟ್ಠೇ] ಸದ್ದನೀತಿಯಞ್ಚ [ಸುತ್ತ-೧೪೮ ಪಿಟ್ಠೇ] ವುತ್ತಾ। ಸದ್ದನೀತಿಯಂ ತತಿಯಾಪಯೋಗೇಪಿ ಕಮ್ಮತ್ಥಮೇವ ಇಚ್ಛತಿ। ಞಾಸಾದೀಸು ಕತ್ವತ್ಥಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ಯದಾ ಪನ ಪಠಮಂ ಪಯೋಜಕಂ ಅಞ್ಞೋ ದುತಿಯೋ ಪಯೋಜೇತಿ, ತದಾ ಪಠಮೋ ಪಯೋಜ್ಜೋ ನಾಮ। ತಸ್ಮಿಂ ತತಿಯಾಏವಾತಿ ವುತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ತನಾ ವಿಪ್ಪಕತಂ ಕುಟಿಂ ಪರೇಹಿ ಪರಿಯೋಸಾಪೇತಿ [ಪಾರಾ° ೩೬೩]।

೨೯೩. ಹರಾದೀನಂ ವಾ [ಕ° ೩೦೦; ರೂ° ೨೮೬; ನೀ° ೫೮೭; ಚಂ° ೨.೧.೪೫; ಪಾ° ೧.೪.೫೩]।

ಹರಾದೀನಂ ಪಯೋಜ್ಜೇ ಕಮ್ಮನಿ ವಿಕಪ್ಪೇನ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಸಾಮಿಕೋ ಪುರಿಸಂ ಭಾರಂ ಹಾರೇತಿ ಪುರಿಸೇನ ವಾ, ಪುರಿಸಂ ಆಹಾರಂ ಅಜ್ಝೋಹಾರೇತಿ ಪುರಿಸೇನ ವಾ, ಪುರಿಸಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಾರೇತಿ ಪುರಿಸೇನ ವಾ, ರಾಜಾ ಪುರಿಸಂ ಅತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ ಪುರಿಸೇನ ವಾ, ಪುರಿಸಂ ಬುದ್ಧಂ ವನ್ದಾಪೇತಿ ಪುರಿಸೇನ ವಾ।

೧೯೪. ನ ಖಾದಾದೀನಂ [ಕ° ೩೦೦; ರೂ° ೨೮೬; ನೀ° ೫೮೭; ಚಂ° ೨.೧.೪೭; ಪಾ° ೧.೪.೫೭]।

ಖಾದಾದೀನಂ ಪಯೋಜ್ಜೇ ಕಮ್ಮನಿ ನ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಸಾಮಿಕೋ ಪುರಿಸೇನ ಖಜ್ಜಂ ಖಾದಾಪೇತಿ, ಅದ-ಭಕ್ಖನೇ, ಭತ್ತಂ ಆದೇತಿ, ಸಾಮಿಕೋ ದಾಸೇನ ಪುರಿಸಂ ಅವ್ಹಾಪೇತಿ, ಸದ್ದಾಯಾಪೇತಿ, ಕನ್ದಯತಿ, ನಾದಯತಿ। ಏತ್ಥ ಚ 'ಸದ್ದಾಯಾಪೇತೀ'ತಿ ಸದ್ದಂ ಕಾರಾಪೇತಿ, ನಾಮಧಾತು ಚೇಸಾ। ಕನ್ದ, ನದಾಪಿ ಸದ್ದತ್ಥಾಯೇವ।

೨೯೫. ವಹಿಸ್ಸಾನಿಯನ್ತುಕೇ [ಕ° ೩೦೦; ರೂ° ೨೮೬; ನೀ° ೫೮೭; ಚಂ° ೨.೧.೪೮; ಪಾ° ೧.೪.೫೨]।

ವಹಿಸ್ಸಾತಿ ಧಾತುನಿದ್ದೇಸೋ ಇ-ಕಾರೋ, ನಿಯಾಮೇತಿ ಪಯೋಜೇತೀತಿ ನಿಯನ್ತಾ, ನತ್ಥಿ ನಿಯನ್ತಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅನಿಯನ್ತುಕೋ। ಯಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇನ ಪಯೋಜಕೇನ ಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ಸಯಮೇವ ಞತ್ವಾ ವಹತಿ, ಸೋ ಅನಿಯನ್ತುಕೋ ನಾಮ, ವಹಧಾತುಸ್ಸ ತಾದಿಸೇ ಅನಿಯನ್ತುಕೇ ಪಯೋಜ್ಜೇ ಕಮ್ಮನಿ ದುತಿಯಾ ನ ಹೋತಿ।

ಸಾಮಿಕೋ ದಾಸೇನ ಭಾರಂ ವಾಹೇತಿ।

ಅನಿಯನ್ತುಕೇತಿ ಕಿಂ? ಬಲೀಬದ್ದೇ ಭಾರಂ ವಾಹೇತಿ।

೨೯೬. ಭಕ್ಖಿಸ್ಸಾಹಿಂಸಾಯಂ [ಕ° ೩೦೦; ರೂ° ೨೮೬; ನೀ° ೫೮೭; ಚಂ° ೨.೧.೪೯; ಪಾ° ೧.೪.೫]।

ಭಕ್ಖಿತುಂ ಇಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಭಕ್ಖಾಪನಂ ಹಿಂಸಾ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಅನಿಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಭಕ್ಖಾಪನಂ ಹಿಂಸಾ ನಾಮ, ಭಕ್ಖಧಾತುಸ್ಸ ಪಯೋಜ್ಜೇ ಕಮ್ಮನಿ ಅಹಿಂಸಾವಿಸಯೇ ದುತಿಯಾ ನ ಹೋತಿ।

ಸಾಮಿಕೋ ಪುರಿಸೇನ ಮೋದಕೇ ಭಕ್ಖಾಪೇತಿ।

ಅಹಿಂಸಾಯನ್ತಿ ಕಿಂ? ಬಲೀಬದ್ದೇ ಸಸ್ಸಂ ಭಕ್ಖಾಪೇತಿ। ಏತ್ಥ 'ಸಸ್ಸ'ನ್ತಿ ಥೂಲತರಂ ಸಸ್ಸನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಪಾಳಿಯಂ "ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾನ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೪೩೮], ತೋಸೇನ್ತಿ ಸಬ್ಬಪಾಣಿನಂ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೩೦೦]। ಥೇರಸ್ಸ ಪತ್ತೋ ದುತಿಯಸ್ಸ ಗಾಹೇತಬ್ಬೋ" ಇಚ್ಚಾದಿನಾ [ಪಾರಾ॰ ೬೧೫] ಪಯೋಜ್ಜೇ ಛಟ್ಠೀಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ।

೨೯೭. **ಧೀಆದೀಹಿ ಯುತ್ತಾ** [ಕ॰ ೨೯೯; ರೂ॰ ೨೮೮; ನೀ॰ ೫೮೨, ೫೮೬; ಚಂ॰ ೨.೧.೫೦; ಪಾ॰ ೨.೩.೨]।

ಧೀಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ನಿಪಾತೋಪಸಗ್ಗೇಹಿ ಯುತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಧೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಹನ್ತಾರಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೮೯], ಧೀರತ್ಥು'ಮಂ ಪೂತಿಕಾಯಂ [ಜಾ॰ ೧.೩.೧೨೯], ಧೀರತ್ಥು ತಂ ಧನಲಾಭಂ [ಜಾ॰ ೧.೪.೩೬], ಧೀರತ್ಥು ಬಹುಕೇ ಕಾಮೇ। ತತಿಯಾಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ಧೀರತ್ಥು ಜೀವಿತೇನ ಮೇ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೩೫]। ಅನ್ತರಾ ಚ ರಾಜಗಹಂ ಅನ್ತರಾ ಚ ನಾಳನ್ದಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧], ಅಭಿತೋ ಗಾಮಂ ವಸತಿ, ಪರಿತೋಗಾಮಂ ವಸತಿ, ನದಿಂ ನೇರಞ್ಜರಂ ಪತಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೪೨೭], ಏತೇಸು ಛಟ್ಠ್ಯತ್ಥೇ ದುತಿಯಾ।

ತಥಾ ಪಟಿಭಾತಿ ಮಂ ಭಗವಾ [ಉದಾ॰ ४೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೭], ಅಪಿಸ್ಸು ಮಂ ತಿಸ್ಸೋ ಉಪಮಾಯೋ ಪಟಿಭಂಸು [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೭೪], ಪಟಿಭಾತು ತಂ ಭಿಕ್ಖು ಧಮ್ಮೀ ಭಾಸಿತುಂ [ಮಹಾವ॰ ೨೫೮]। ಪಟಿಭನ್ತು ತಂ ಚುನ್ದ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯] - 'ಮ'ನ್ತಿ ಮಮ, 'ತ'ನ್ತಿ ತವ, ಸಮ್ಪದಾನತ್ಥೇ ದುತಿಯಾ। 'ಮ'ನ್ತಿ ಮಮಞಾಣೇ, 'ತ'ನ್ತಿ ತವಞಾಣೇತಿಪಿ ವಣ್ಣೇಸುಂ। ನ ಉಪಾಯಮನ್ತರೇನ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಿ, ನತ್ಥಿ ಸಮಾದಾನಮನ್ತರೇನ ಸಿಕ್ಖಾಪಟಿಲಾಭೋ, ನೇವಿಧ ನ ಹುರಂ ನ ಉಭಯಮನ್ತರೇನ, ಏಸೇವನ್ತೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೯೩; ಉದಾ॰ ೭೪]। ತತ್ಥ 'ಅನ್ತರೇನಾ'ತಿ ನಿಪಾತಪದಮೇತಂ, ವಜ್ಜೇತ್ವಾತ್ಯತ್ಥೋ। ಪುಬ್ಬೇನ ಗಾಮಂ, ದಕ್ಖಿಣೇನ ಗಾಮಂ, ಉತ್ತರೇನ ಗಾಮಂ, ಗಾಮಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉಪಸಗ್ಗಪುಬ್ಬಾನಂ ಅಕಮ್ಮಕಧಾತೂನಂ ಪಯೋಗೇ ಆಧಾರೇ ದುತಿಯಾ, ಪಥವಿಂ ಅಧಿಸೇಸ್ಸತಿ, ಗಾಮಂ ಅಧಿತಿಟ್ಠತಿ, ರುಕ್ಖಂ ಅಜ್ಝಾವಸತಿ, ಮಞ್ಚಂ ವಾ ಪೀಠಂ ವಾ ಅಭಿನಿಸೀದೇಯ್ಯ ವಾ ಅಭಿನಿಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ವಾ [ಪಾಚಿ॰ ೧೩೦], ಗಾಮಂ ಉಪವಸತಿ, ಗಾಮಂ ಅನುವಸತಿ, ಪಬ್ಬತಂ ಅಧಿವಸತಿ, ಘರಂ ಆವಸತಿ, ಅಗಾರಂ ಅಜ್ಝಾವಸತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೮; ಪಾರಾ॰ ೫೧೯], ಉಪೋಸಥಂ ಉಪವಸತಿ, ಕಾಮಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ರೂಪಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ಅರೂಪಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ಸಕ್ಕಸ್ಸ ಸಹಬ್ಯತಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ನಿಪನ್ನಂ ವಾ ಉಪನಿಪಜ್ಜೇಯ್ಯ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೨], ನಿಸಿನ್ನಂ ವಾ ಉಪನಿಸೀದೇಯ್ಯ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೨], ಠಿತಂ ವಾ ಉಪತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೨] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಪ್ಪಾನ, ಚಾರೇಪಿ ದುತಿಯಾ, ನದಿಂ ಪಿವತಿ, ಸಮುದ್ದಂ ಪಿವತಿ, ಗಾಮಂ ಚರತಿ, ಅರಞ್ಞಂ ಚರತಿ, ನದಿಯಂ, ಗಾಮೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಾಲ, ದಿಸಾಸುಪಿ ಆಧಾರೇ ಏವ ದುತಿಯಾ, ತಂ ಖಣಂ, ತಂ ಮುಹುತ್ತಂ, ತಂ ಕಾಲಂ, ಏಕಮನ್ತಂ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೧], ಏಕಂ ಸಮಯಂ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೧; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧], ಪುಬ್ಬಣ್ಹಸಮಯಂ [ಪಾರಾ॰ ೧೬], ಸಾಯನ್ಹಸಮಯಂ, ತಂ ದಿವಸಂ, ಇಮಂ ರತ್ತಿಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೫], ದುತಿಯಮ್ಪಿ, ತತಿಯಮ್ಪಿ, ಚತುತ್ಥಂ ವಾ ಪಞ್ಚಮಂ ವಾ ಅಪ್ಪೇತಿ, ತತೋ ಪುಬ್ಬಂ, ತತೋ ಪರಂ, ಪುರಿಮಂ ದಿಸಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೬], ದಕ್ಖಿಣಂ ದಿಸಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೬], ಪಚ್ಛಿಮಂ ದಿಸಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೬], ಉತ್ತರಂ ದಿಸಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೬], ಇಮಾ ದಸ ದಿಸಾಯೋ, ಕತಮಂ ದಿಸಂ ತಿಟ್ಠತಿ ನಾಗರಾಜಾ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೧೦೪], ಇಮಾಸು ದಿಸಾಸು ಕತಮಾಯ ದಿಸಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ ಭದ್ದನ್ತನಾಗರಾಜಾತಿ ಅತ್ಥೋಇಚ್ಚಾದಿ।

೨೯೮. **ಲಕ್ಖಣಿತ್ಥಮ್ಭೂತವಿಚ್ಛಾಸ್ವಭಿನಾ** [ಕ॰ ೨೯೯; ರೂ॰ ೨೮೮; ನೀ॰ ೫೮೨, ೫೮೬; ಚಂ॰ ೨.೧.೫೪; ಪಾ॰ ೧.೪.೯೦, ೯೧; ೨.೩.೮]।

ಲಕ್ಖಣಾದೀಸು ಅತ್ಥೇಸು ಪವತ್ತೇನ ಅಭಿನಾ ಯುತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ಅನೇನಾತಿ **ಲಕ್ಖಣಂ**। ಅಯಂ ಪಕಾರೋ ಇತ್ಥಂ, ಈದಿಸೋ ವಿಸೇಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತ್ಥಂ ಭೂತೋ ಪತ್ತೋತಿ **ಇತ್ಥಮ್ಭೂತೋ**। ಭಿನ್ನೇ ಅತ್ಥೇ ಬ್ಯಾಪಿತುಂ ಇಚ್ಛಾ **ವಿಚ್ಛಾ**।

ತತ್ಥ ಲಕ್ಖಣೇ -

ರುಕ್ಖಮಭಿ ವಿಜ್ಜೋತತೇ ವಿಜ್ಜು, ರುಕ್ಖಂ ಅಭಿ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ವಿಜ್ಜೋತತೇತಿ ಅತ್ಥೋ, ವಿಜ್ಜೋಭಾಸೇನ ಬ್ಯಾಪಿತೋ ರುಕ್ಖೋ ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ ಸಞ್ಞಾಣಂ ಹೋತಿ।

ಇತ್ಥಮ್ಭೂತೇ -

ಸಾಧು ದೇವದತ್ತೋ ಮಾತರಮಭಿ, ಮಾತರಂ ಅಭಿ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ಸಾಧೂತಿ ಅತ್ಥೋ, ದೇವದತ್ತೋ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಮಾತುಪಟ್ಠಾನೇ ಅಗ್ಗಪುರಿಸೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಖೋ ಪನ ಭವನ್ತಂ ಗೋತಮಂ ಏವಂ ಕಲ್ಯಾಣೋ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋ ಅಬ್ಭುಗ್ಗತೋ [ಪಾರಾ॰ ೧]। ಏತ್ಥ ಚ 'ಅಬ್ಭುಗ್ಗತೋ'ತಿ ಅಭಿ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ಉಗ್ಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅಯಂ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋ ಭೋತೋ ಗೋತಮಸ್ಸ ಸಕಲಲೋಕಗ್ಗಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ಉಗ್ಗತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಕಿತ್ತಿಸದ್ದಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಪನ ತಸ್ಸ ಖೋ ಪನ ಭೋತೋ ಗೋತಮಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿಚ್ಛಾಯಂ -

ರುಕ್ಖಂ ರುಕ್ಖಂ ಅಭಿ ವಿಜ್ಜೋತತೇ ಚನ್ದೋ, ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ವಿಜ್ಜೋತತೇತ್ಯತ್ಥೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಲಕ್ಖಣಾದಿಅತ್ಥಾ ಅಭಿಸದ್ದೇನ ಜೋತನೀಯಾ ಪಿಣ್ಡತ್ಥಾ ಏವ, ನ ವಚನೀಯತ್ಥಾ, ಬ್ಯಾಪನಾದಿಅತ್ಥಾ ಏವ ವಚನೀಯತ್ಥಾತಿ।

೨೯೯. ಪತಿಪರೀಹಿ ಭಾಗೇ ಚ [ಕ॰ ೨೯೯; ರೂ॰ ೨೮೮; ನೀ॰ ೫೮೨, ೫೮೬; ಚಂ॰ ೨.೧.೫೫; ಪಾ॰ ೧.೪.೯೦]।

ಲಕ್ಖಣಿ'ತ್ಥಮ್ಭೂತ, ವಿಚ್ಛಾಸು ಚ ಭಾಗೇ ಚ ಪವತ್ತೇಹಿ ಪತಿ, ಪರೀಹಿ ಯುತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಲಕ್ಖಣೇ -

ರುಕ್ಖಂ ಪತಿ ವಿಜ್ಜೋತತೇ ವಿಜ್ಜು, ರುಕ್ಖಂ ಪರಿ ವಿಜ್ಜೋತತೇ ವಿಜ್ಜು। ತತ್ಥ 'ಪತೀ'ತಿ ಪಟಿಚ್ಚ, 'ಪರೀ'ತಿ ಫರಿತ್ವಾ।

ಇತ್ಥಮ್ಭೂತೇ -

ಸಾಧು ದೇವದತ್ತೋ ಮಾತರಂ ಪತಿ, ಸಾಧು ದೇವದತ್ತೋ ಮಾತರಂ ಪರಿ।

ವಿಚ್ಛಾಯಂ -

ರುಕ್ಖಂ ರುಕ್ಖಂ ಪತಿ ವಿಜ್ಜೋತತೇ ಚನ್ದೋ, ರುಕ್ಖಂ ರುಕ್ಖಂ ಪರಿ ವಿಜ್ಜೋತತೇ ಚನ್ದೋ।

ಭಾಗೇ -

ತಂ ದೀಯತು, ಯದೇತ್ಥ ಮಂ ಪತಿ ಸಿಯಾ, ತಂ ದೀಯತು, ಯದೇತ್ಥ ಮಂ ಪರಿ ಸಿಯಾ। ತತ್ಥ 'ಪತೀ'ತಿ ಪಟಿಚ್ಚ, 'ಪರೀ'ತಿ ಪರಿಚ್ಚ, ಉದ್ದಿಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ, 'ಠಪಿತ'ನ್ತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ। ಏತ್ಥ ಮಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಯಂ ವತ್ಥು ಠಪಿತಂ ಸಿಯಾ, ತಂ ಮೇ ದೀಯತೂತ್ಯತ್ಥೋ, ಏತೇಸು ಬಹೂಸು ಭಾಗೇಸು ಯೋ ಮಮ ಭಾಗೋ, ಸೋ ಮಯ್ಹಂ ದೀಯತೂತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ।

೩೦೦. ಅನುನಾ [ಕ॰ ೨೯೯; ರೂ॰ ೨೮೮; ನೀ॰ ೫೮೨, ೫೮೬; ಚಂ॰ ೨.೧.೫೬; ಪಾ॰ ೧.೪.೮೪, ೯೦]।

ಲಕ್ಖಣಿ'ತ್ಥಮ್ಭೂತ, ವಿಚ್ಛಾಸು ಚ ಭಾಗೇ ಚ ಪವತ್ತೇನ ಅನುನಾ ಯುತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಲಕ್ಖಣೇ -

ರುಕ್ಖಂ ಅನು ವಿಜ್ಜೋತತೇ ವಿಜ್ಜು, ರುಕ್ಖಂ ಅನು ಫರಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಸಮ್ಬುದ್ಧಮನುಪಬ್ಬಜುಂ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨೧.೫], 'ಸಮ್ಬುದ್ಧ'ನ್ತಿ ಬೋಧಿಸತ್ತಂ, ಅನು ಗನ್ತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜಿಂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ, ವಿಪಸ್ಸಿಬೋಧಿಸತ್ತೇ ಪಬ್ಬಜಿತೇ ಸತಿ ತಾನಿಪಿ ಚತುರಾಸೀತಿಕುಲಪುತ್ತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಪಬ್ಬಜಿಂಸೂತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಚ್ಚಕ್ರಿಯಮನು ವುಟ್ಠಿ ಪಾವಸ್ಸಿ, 'ಅನೂ'ತಿ ಅನ್ವಾಯ, ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಚ್ಚಕ್ರಿಯಾಯ ಸತಿ ಸಚ್ಚಕ್ರಿಯಹೇತು ದೇವೋ ಪಾವಸ್ಸೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। "ಹೇತು ಚ ಲಕ್ಖಣಂ ಭವತೀ"ತಿ ವುತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ಸಚ್ಚಕ್ರಿಯಾಯ ಸಹೇವಾತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। "ಸಹ ಸಚ್ಚೇ ಕತೇ ಮಯ್ಹ"ನ್ತಿ [ಚರಿಯಾ॰ ೩.೮೨] ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಇತ್ಥಮ್ಭೂತೇ -

ಸಾಧು ದೇವದತ್ತೋ ಮಾತರಮನು। ತತ್ಥ 'ಅನೂ'ತಿ ಅನ್ವಾಯ ಪಟಿಚ್ಚ।

ವಿಚ್ಛಾಯಂ -

ರುಕ್ಖಂ ರುಕ್ಖಂ ಅನು ವಿಜ್ಜೋತತೇ ಚನ್ದೋ। ತತ್ಥ 'ಅನೂ'ತಿ ಅನು ಫರಿತ್ವಾ।

ಭಾಗೇ -

ಯದೇತ್ಥ ಮಂ ಅನು ಸಿಯಾ, ತಂ ದೀಯತು। ತತ್ಥ 'ಅನೂ'ತಿ ಅನ್ವಾಯ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

೩೦೧. ಸಹತ್ಥೇ [ಕ॰ ೨೯೯; ರೂ॰ ೨೮೮; ನೀ॰ ೫೮೨, ೫೮೬; ಚಂ॰ ೨.೧.೫೭; ಪಾ॰ ೧.೪.೮೫]।

ಸಹತ್ಥೇ ಅನುನಾ ಯುತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಪಬ್ಬತಂ ಅನು ತಿಟ್ಠತಿ [ಪಬ್ಬತಮನುಸೇನಾ ತಿಟ್ಠತಿ (ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನವುತ್ತಿಯಂ)]। ನದಿಂ ಅನ್ವಾವಸಿತಾ ಬಾರಾಣಸೀ। 'ಅನೂ'ತಿ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ, ನದಿಯಾ ಸಹ ಆಬದ್ಧಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೩೦೨. ಹೀನೇ [ಕ॰ ೨೯೯; ರೂ॰ ೨೮೮; ನೀ॰ ೫೮೨, ೫೮೬; ಚಂ॰ ೨.೧.೫೮; ಪಾ॰ ೧.೪.೮೬]।

ಹೀನೇ ಪವತ್ತೇನ ಅನುನಾ ಯುತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಅನು ಸಾರಿಪುತ್ತಂ ಪಞ್ಞವನ್ತೋ, ಅನುಗತಾ ಪಚ್ಛತೋ ಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಬ್ಬೇ ಪಞ್ಞವನ್ತೋ ಸಾರಿಪುತ್ತತೋ ಹೀನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೩೦೩. ಉಪೇನ [ಕ॰ ೨೯೯; ರೂ॰ ೨೮೮; ನೀ॰ ೫೮೨, ೫೮೬; ಚಂ॰ ೨.೧.೫೯; ಪಾ॰ ೧.೪.೮೭]।

ಹೀನೇ ಉಪೇನ ಯುತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಉಪ ಸಾರಿಪುತ್ತಂ ಪಞ್ಞವನ್ತೋ, ಉಪೇಚ್ಚ ಗತಾ ಸಮೀಪೇ ಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಹೀನಾತ್ವೇವ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅಭಿಇಚ್ಚಾದಯೋ ಕಮ್ಮಪ್ಪವಚನೀಯಾತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥೇಸು ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಪಕಾರೇನ ವುಚ್ಚತೀತಿ **ಪವಚನೀಯಂ,** ಪಕಾರೋ ಚ ಲಕ್ಖಣಿ'ತ್ಥಮ್ಭೂತ, ವಿಚ್ಛಾದಿಕೋ ಪಿಣ್ಡತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತಿ, **ಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಬ್ಯಾಪನಾದಿಕ್ರಿಯಾ, ಕಮ್ಮಂ ಪವಚನೀಯಂ ಯೇಹಿ ತೇ **ಕಮ್ಮಪ್ಪವಚನೀಯಾ**।

ತತ್ಥ ಬ್ಯಾಪನಾದಿಕ್ರಿಯಾವಿಸೇಸವಾಚೀಹಿ ಉಪಸಗ್ಗೇಹಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೇಸತಿ ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ, ಅಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಪನ ಆಧಾರ, ಸಾಮ್ಯಾದಿಅತ್ಥೇಸು ಹೋತಿ, ಲಕ್ಖಣಾದಯೋ ಪನ ಸಾಮತ್ಥಿಯಸಿದ್ಧಾ ಪಿಣ್ಡತ್ಥಾ ಏವಾತಿ।

೩೦೪. ಕಾಲದ್ಧಾನಮಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ [ಕ॰ ೨೯೮; ರೂ॰ ೨೮೭; ನೀ॰ ೫೮೧; ಪಾ॰ ೨.೩.೫]

ಕಾಲಸ್ಸ ವಾ ಅದ್ಧುನೋ ವಾ ದಬ್ಬ, ಗುಣ, ಕ್ರಿಯಾಹಿ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ನಿರನ್ತರಂ ಸಂಯೋಗೇ ಕಾಲ'ದ್ಧಾನವಾಚೀಹಿ ಲಿಙ್ಗೇಹಿ ಪರಂ ದುತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಕಾಲೇ -

ಸತ್ತಾಹಂ ಗವಪಾನಂ, ಮಾಸಂ ಮಂಸೋದನಂ, ಸರದಂ ರಮಣೀಯಾ ನದೀ, ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ರಮಣೀಯಂ ನನ್ದನಂ, ಮಾಸಂ ಸಜ್ಝಾಯತಿ, ವಸ್ಸಸತಂ ಜೀವತಿ, ತಯೋ ಮಾಸೇ ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ।

ಅದ್ಧಾನೇ -

ಯೋಜನಂ ವನರಾಜಿ, ಯೋಜನಂ ದೀಘೋ ಪಬ್ಬತೋ, ಕೋಸಂ ಸಜ್ಝಾಯತಿ।

ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇತಿ ಕಿಂ? ಮಾಸೇ ಮಾಸೇ ಭುಞ್ಜತಿ, ಯೋಜನೇ ಯೋಜನೇ ವಿಹಾರೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಕ್ರಿಯಾವಿಸೇಸನಮ್ಪಿ ಕತ್ತಾರಾ ಸಾಧೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಕಮ್ಮಗತಿಕಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಮ್ಪಿ 'ಕಮ್ಮೇ ದುತಿಯಾ'ತಿ ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮಸದ್ದೇನ ಗಯ್ಹತಿ।

ಸುಖಂ ಸೇತಿ, ದುಕ್ಖಂ ಸೇತಿ, ಸೀಘಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಖಿಪ್ಪಂ ಗಚ್ಛತಿ, ದನ್ಧಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಮುದುಂ ಪಚತಿ, ಗರುಂ ಏಸ್ಸತಿ, ಲಹುಂ ಏಸ್ಸತಿ, ಸನ್ನಿಧಿಕಾರಕಂ ಭುಞ್ಜತಿ, ಸಮ್ಪರಿವತ್ತಕಂ ಓತಾಪೇತಿ, ಕಾಯಪ್ಪಚಾಲಕಂ ಗಚ್ಛತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೫೯೦], ಹತ್ಥಪ್ಪಚಾಲಕಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸೀಸಪ್ಪಚಾಲಕಂ ಗಚ್ಛತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೫೯೪-೫೯೫], ಸುರುಸುರುಕಾರಕಂ ಭುಞ್ಜತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೬೨೭], ಅವಗಣ್ಡಕಾರಕಂ ಭುಞ್ಜತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೬೨೨], ಪಿಣ್ಡುಕ್ಖೇಪಕಂ ಭುಞ್ಜತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೬೨೦], ಹತ್ಥನಿದ್ಧುನಕಂ ಭುಞ್ಜತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೬೨೩], ಹತ್ಥನಿಲ್ಲೇಹಕಂ ಭುಞ್ಜತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೬೨೮], ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಸಮಂ ಪರಿಯಾಯನ್ತಿ, ವಿಸಮಂ ಪರಿಯಾಯನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದುತಿಯಾವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ತತಿಯಾವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ

ಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ತತಿಯಾ?

೩೦೫. ಕತ್ತುಕರಣೇಸು ತತಿಯಾ [ಕ॰ ೨೮೭, ೨೮೮; ರೂ॰ ೨೯೧, ೨೯೩; ನೀ॰ ೫೯೧, ೫೯೪; ಚಂ॰ ೨.೧.೬೨-೩; ಪಾ॰ ೨.೩.೧೮]।

ಕತ್ತರಿ ಕರಣೇ ಚ ತತಿಯಾ ಹೋತಿ। ಕತ್ತಾತಿ ಚ ಕಾರಕೋತಿ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ ‘‘ಕರೋತೀತಿ **ಕತ್ತಾ,** ಕರೋತೀತಿ **ಕಾರಕೋ**’’ತಿ, ತಸ್ಮಾ ‘‘ಕತ್ತುಕಾರಕೋ’’ತಿ ವುತ್ತೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪರಿಯಾಯಸದ್ದಾನಂ ವಸೇನ ಅಯಮೇವ ಕ್ರಿಯಂ ಏಕನ್ತಂ ಕರೋತಿ, ಸಾಮೀ ಹುತ್ವಾ ಕರೋತಿ, ಅತ್ತಪ್ಪಧಾನೋ ಹುತ್ವಾ ಕರೋತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ತತೋ ಕ್ರಿಯಾ ನಾಮ ಕತ್ತುನೋ ಏವ ಬ್ಯಾಪಾರೋ, ನ ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ ಚ, ಅಞ್ಞೇ ಪನ ಕ್ರಿಯಾಸಾಧನೇ ಕತ್ತುನೋ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಕಾರಕಾ ನಾಮಾತಿ ಚ, ತಥಾ ಅನುಪಕಾರಕತ್ತಾ ಅಕಾರಕಾ ನಾಮಾತಿ ಚ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತೀತಿ।

ತತ್ಥ ಕತ್ತಾ ತಿವಿಧೋ ಸಯಂಕತ್ತಾ, ಪಯೋಜಕಕತ್ತಾ, ಕಮ್ಮಕತ್ತಾತಿ।

ತತ್ಥ ಧಾತ್ವತ್ಥಂ ಸಯಂ ಕರೋನ್ತೋ **ಸಯಂಕತ್ತಾ** ನಾಮ, ಪುರಿಸೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ।

ಪರಂ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ **ಪಯೋಜಕಕತ್ತಾ** ನಾಮ, ಪುರಿಸೋ ದಾಸಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಾರೇತಿ।

ಕಮ್ಮಕತ್ತಾ ನಾಮ ಪಯೋಜ್ಜಕಕತ್ತಾಪಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಪುರಿಸೋ ದಾಸೇನ ಕಮ್ಮಂ ಕಾರೇತಿ ದಾಸಸ್ಸ ವಾ, ಯೋ ಚ ಅಞ್ಞೇನ ಕತಂ ಪಯೋಗಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಮ್ಮಭೂತೋಪಿ ಸುಕರತ್ತಾ ವಾ ಕಮ್ಮಭಾವೇನ ಅವತ್ತುಕಾಮತಾಯ ವಾ ಅಜಾನನತಾಯ ವಾ ವಞ್ಚೇತುಕಾಮತಾಯ ವಾ ಕತ್ತುಭಾವೇನ ವೋಹರೀಯತಿ, ಸೋ **ಕಮ್ಮಕತ್ತಾ** ನಾಮ, ಕುಸೂಲೋ ಸಯಮೇವ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಘಟೋ ಸಯಮೇವ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಅಪಿಚ ಸುಕರೋ ವಾ ಹೋತು ದುಕ್ಕರೋ ವಾ, ಯೋ ಕಮ್ಮರೂಪಕ್ರಿಯಾಪದೇ ಪಠಮನ್ತೋ ಕತ್ತಾ, ಸೋ ಕಮ್ಮಕತ್ತಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸದ್ದರೂಪೇನ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ತಂ ಅತ್ಥರೂಪೇನ ಕತ್ತಾ ಚಾತಿ ಕಮ್ಮಕತ್ತಾ, ಕುಸೂಲೋ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಘಟೋ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಪಚ್ಚತಿ ಮುನಿನೋ ಭತ್ತಂ, ಥೋಕಂ ಥೋಕಂ ಘರೇ ಘರೇ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಸದ್ದತ್ಥೋ ದುವಿಧೋ ಪರಮತ್ಥೋ, ಪಞ್ಞತ್ತತ್ಥೋತಿ। ತತ್ಥ **ಪರಮತ್ಥೋ** ಏಕನ್ತೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನೋಯೇವ। **ಪಞ್ಞತ್ತತ್ಥೋ** ಪನ ಕೋಚಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೋತಿ ಸಮ್ಮತೋ। ಯಥಾ? ರಾಜಪುತ್ತೋ, ಗೋವಿಸಾಣಂ, ಚಮ್ಪಕಪುಪ್ಫನ್ತಿ। ಕೋಚಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೋತಿ ಸಮ್ಮತೋ। ಯಥಾ? ವಞ್ಝಾಪುತ್ತೋ, ಸಸವಿಸಾಣಂ, ಉದುಮ್ಬರಪುಪ್ಫನ್ತಿ। ಸದ್ದೋ ಚ ನಾಮ ವತ್ತಿಚ್ಛಾಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತೀ ಹೋತಿ, ವತ್ತಮಾನೋ ಚ ಸದ್ದೋ ಅತ್ಥಂ ನ ದೀಪೇತೀತಿ ನತ್ಥಿ, ಸಙ್ಕೇತೇ ಸತಿ ಸುಣನ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿಸಯಂ ಬುದ್ಧಿಂ ನ ಜನೇತೀತಿ ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇತಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸಮ್ಮತೋಪಿ ಅತ್ಥೋ ಸದ್ದಬುದ್ಧೀನಂ ವಿಸಯಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ಏವ ಹೋತಿ। ಇತರಥಾ ‘ವಞ್ಝಾಪುತ್ತೋ’ತಿ ಪದಂ ಸುಣನ್ತಸ್ಸ ತದತ್ಥವಿಸಯಂ ಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ನ ಪವತ್ತೇಯ್ಯಾತಿ, ಸದ್ದಬುದ್ಧೀನಞ್ಚ ವಿಸಯಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ನಾಮ ಅತ್ಥೋ ಸದ್ದನಾನಾತ್ತೇ ಬುದ್ಧಿನಾನಾತ್ತೇ ಚ ಸತಿ ನಾನಾ ಹೋತಿ, ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವಂ ಸದ್ದಬುದ್ಧಿವಿಸಯಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಞ್ಚ ನಾನಾಭೂತಞ್ಚ ಅತ್ಥಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಾರಕನಾನಾತ್ತಂ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕನಾನಾತ್ತಞ್ಚ ಹೋತಿ , ನ ಪನ ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಮೇವ ನಾನಾಭೂತಮೇವ ಚ ಅತ್ಥನ್ತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ ‘‘ಸಂಯೋಗೋ ಜಾಯತೇ’’ ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಸದ್ದಬುದ್ಧೀನಂ ನಾನಾತ್ತಸಿದ್ಧೇನ ಅತ್ಥನಾನಾತ್ತೇನ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸದ್ದಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅತ್ಥಾನಞ್ಚ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕತಾಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಕಯಿರತೇ ಅನೇನಾತಿ **ಕರಣಂ,** ಕ್ರಿಯಾಸಾಧನೇ ಕತ್ತುನೋ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಂ ದುವಿಧಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಕರಣಂ, ಬಾಹಿರಕರಣನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಕತ್ತುನೋ ಅಙ್ಗಭೂತಂ ಕರಣಂ **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ** ನಾಮ, ಪುರಿಸೋ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಮನಸಾ ಧಮ್ಮಂ ವಿಜಾನಾತಿ, ಹತ್ಥೇನ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಪಾದೇನ ಮಗ್ಗಂ ಗಚ್ಛತಿ, ರುಕ್ಖೋ ಫಲಭಾರೇನ ಓಣಮತಿ।

ಕತ್ತುನೋ ಬಹಿಭೂತಂ **ಬಾಹಿರಂ** ನಾಮ, ಪುರಿಸೋ ಯಾನೇನ ಗಚ್ಛತಿ, ಫರಸುನಾ [ಪರಸುನಾ (ಸಕ್ಕತಗನ್ಥೇಸು)] ಛಿನ್ದತಿ, ರುಕ್ಖೋ ವಾತೇನ ಓಣಮತಿ।

೨೦೬. ಸಹತ್ಥೇನ [ಕ॰ ೨೮೭; ರೂ॰ ೨೯೬; ನೀ॰ ೫೯೨; ಚಂ॰ ೨.೧.೬೫; ಪಾ॰ ೨.೩.೧೯]।

ಸಹಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಯಸ್ಸ ಸೋತಿ ಸಹತ್ಥೋ, ಸಹತ್ಥೇನ ಸದ್ದೇನ ಯುತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ತತಿಯಾ ಹೋತಿ। ಸಹಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ನಾಮ ಸಮವಾಯತ್ಥೋ।

ಸೋ ತಿವಿಧೋ **ದಬ್ಬಸಮವಾಯೋ, ಗುಣಸಮವಾಯೋ, ಕ್ರಿಯಾಸಮವಾಯೋ**ತಿ। ಪುತ್ತೇನ ಸಹ ಧನವಾ ಪಿತಾ, ಪುತ್ತೇನ ಸಹ ಥೂಲೋ ಪಿತಾ, ಪುತ್ತೇನ ಸಹ ಆಗತೋ ಪಿತಾ। ಸಹ, ಸದ್ಧಿಂ, ಸಮಂ, ನಾನಾ, ವಿನಾಇಚ್ಚಾದಿಕೋ ಸಹತ್ಥಸದ್ದೋ ನಾಮ।

ನಿಸೀದಿ ಭಗವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೇನ [ಮಹಾವ॰ ೫೯], ಸಹಸ್ಸೇನ ಸಮಂ ಮಿತಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೩೨], ಪಿಯೇಹಿ ನಾನಾಭಾವೋ ವಿನಾಭಾವೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೩, ೨೦೭], ಸಙ್ಘೋ ಸಹ ವಾ ಗಗ್ಗೇನ ವಿನಾ ವಾ ಗಗ್ಗೇನ ಉಪೋಸಥಂ ಕರೇಯ್ಯ [ಮಹಾವ॰ ೧೬೭]।

೨೦೭. ಲಕ್ಖಣೇ [ರೂ॰ ೧೪೭ ಪಿಟ್ಠೇ; ನೀ॰ ೫೯೮; ಚಂ॰ ೨.೧.೬೬; ಪಾ॰ ೨.೩.೨೧]।

ಲಕ್ಖಣಂ ವುಚ್ಚತಿ ಇತ್ಥಮ್ಭೂತಲಕ್ಖಣಂ, ತಸ್ಮಿಂ ತತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಅಸ್ಸುಪುಣ್ಣೇಹಿ ನೇತ್ತೇಹಿ, ಪಿತರಂ ಸೋ ಉದಿಕ್ಖತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೨೩]। ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೇನ ಅತ್ತನಾ ವಿಹರತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೬೭], ಅಸಮ್ಭಿನ್ನೇನ ವಿಲೇಪನೇನ ರಾಜಾನಮದಕ್ಖಿ, ತಿದಣ್ಡಕೇನ ಪರಿಬ್ಬಾಜಕಮದಕ್ಖಿ, ಊನಪಞ್ಚಬನ್ಧನೇನ ಪತ್ತೇನ ಅಞ್ಞಂ ಪತ್ತಂ ಚೇತಾಪೇತಿ [ಪಾರಾ॰ ೬೧೨ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)], ಭಿಕ್ಖು ಪಾಸಾದಿಕೇನ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇನ ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇನ ಆಲೋಕಿತೇನ ವಿಲೋಕಿತೇನ ಸಮಿಞ್ಜಿತೇನ ಪಸಾರಿತೇನ ಗಾಮಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪಾವಿಸಿ, ಸಾ ಕಾಳೀ ದಾಸೀ ಭಿನ್ನೇನ ಸೀಸೇನ ಲೋಹಿತೇನ ಗಲನ್ತೇನ ಪತಿವಿಸ್ಸಕಾನಂ ಉಜ್ಝಾಪೇಸಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೬], ಉಕ್ಖಿತ್ತಕಾಯ ಅನ್ತರಘರೇ ಗಚ್ಛನ್ತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೫೮೪], ಪಲ್ಲತ್ಥಿಕಾಯ ಅನ್ತರಘರೇ ನಿಸೀದನ್ತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೫೯೯]।

ಅಙ್ಗವಿಕಾರೋಪಿ ಇಧ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ [ಕ॰ ೨೯೧; ರೂ॰ ೨೯೯; ನೀ॰ ೬೦೩], ಅಕ್ಖಿನಾ ಕಾಣಂ ಪಸ್ಸತಿ, 'ಅಕ್ಖೀ'ತಿ ಇದಂ 'ಕಾಣ'ನ್ತಿ ಪದೇ ವಿಸೇಸನಂ, ವಿಕಲೇನ ಚಕ್ಖುಅಙ್ಗೇನ ಸೋ ಕಾಣೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಹತ್ಥೇನ ಕುಣಿಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಪಾದೇನ ಖಞ್ಜಂ ಪಸ್ಸತಿ।

೨೦೮. ಹೇತುಮ್ಹಿ [ಕ॰ ೨೮೯; ರೂ॰ ೨೯೭; ನೀ॰ ೬೦೧]।

ಹಿನೋತಿ ಪವತ್ತತಿ ಫಲಂ ಏತೇನಾತಿ ಹೇತು, ತಸ್ಮಿಂ ತತಿಯಾ ಹೋತಿ।

ಅನ್ನೇನ ವಸತಿ, ವಿಜ್ಜಾಯ ಸಾಧು, ಕಮ್ಮುನಾ ವತ್ತತಿ ಲೋಕೋ, ಕಮ್ಮುನಾ ವತ್ತತಿ ಪಜಾ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೪೬೦; ಸು॰ ನಿ॰ ೬೫೯ (ವತ್ತತೀ ಪಜಾ)]। ಕಮ್ಮುನಾ ವಸಲೋ ಹೋತಿ, ಕಮ್ಮುನಾ ಹೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೩೬]। ಕೇನಟ್ಠೇನ [ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ], ಕೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ, ಕೇನ ವಣ್ಣೇನ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೪] ಕೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ, ಕೇನ ಹೇತುನಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೦೯೭], ಕೇನ ಕಾರಣೇನ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪.೧೫ ಮಾತಙ್ಗಜಾತಕವಣ್ಣನಾ] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಕರಣಂ ತಿವಿಧಂ ಕ್ರಿಯಾಸಾಧಕಕರಣಂ, ವಿಸೇಸನಕರಣಂ, ನಾನಾತ್ತಕರಣನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಕ್ರಿಯಾಸಾಧಕಂ** ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಮೇವ।

ವಿಸೇಸನಕರಣಂ ಯಥಾ? ಆದಿಚ್ಚೋ ನಾಮ ಗೋತ್ತೇನ, ಸಾಕಿಯೋ ನಾಮ ಜಾತಿಯಾ [ಸು॰ ನಿ॰ ೪೨೫]। ಗೋತ್ತೇನ ಗೋತಮೋ ನಾಥೋ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೨೫೩ (ವಿಸದಿಸಂ)], ಸಾರಿಪುತ್ತೋತಿ ನಾಮೇನ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೨೫೧], ವಿಸ್ಸುತೋ ಪಞ್ಞವಾ ಚ ಸೋ, ಜಾತಿಯಾ ಖತ್ತಿಯೋ ಬುದ್ಧೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೨], ಜಾತಿಯಾ ಸತ್ತವಸ್ಸಿಕೋ [ಮಿ॰ ಪ॰ ೬.೪.೮], ಸಿಪ್ಪೇನ ನಳಕಾರೋ ಸೋ, ಏಕೂನತಿಂಸೋ ವಯಸಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೪], ವಿಜ್ಜಾಯ ಸಾಧು, ತಪಸಾ ಉತ್ತಮೋ, ಸುವಣ್ಣೇನ ಅಭಿರೂಪೋ, ಪಕತಿಯಾ ಅಭಿರೂಪೋ, ಪಕತಿಯಾ ಭದ್ದಕೋ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಮತ್ತಿಕಾ [ಪಾಚಿ॰ ೮೬], ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ರಜ್ಜಂ ಕಾರೇತಿ, ಸಮೇನ ಧಾವತಿ, ವಿಸಮೇನ ಧಾವತಿ, ಸುಖೇನ ಸುಖಿತೋ ಹೋಮಿ, ಪಾಮೋಜ್ಜೇನ ಪಮುದಿತೋ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೭೮]। ದ್ವಿದೋಣೇನ ಧಞ್ಞಂ ಕಿಣಾತಿ, ಸಹಸ್ಸೇನ ಅಸ್ಸೇ ವಿಕ್ಕಿಣಾತಿ, ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಮನ್ನತಿ [ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ (ಸಮ್ಮನ್ನಿ)] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನಾನಾತ್ತಕರಣಂ ಯಥಾ? ಕಿಂ ಮೇ ಏಕೇನ ತಿಣ್ಣೇನ, ಪುರಿಸೇನ ಥಾಮದಸ್ಸಿನಾ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೫೬]। ಕಿಂ ತೇ ಜಟಾಹಿ ದುಮ್ಮೇಧ, ಕಿಂ ತೇ ಅಜಿನಸಾಟಿಯಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೯೪]। ಅಲಂ ತೇ ಇಧ ವಾಸೇನ [ಪಾರಾ॰ ೪೩೬], ಅಲಂ ಮೇ ಬುದ್ಧೇನ [ಪಾರಾ॰ ೫೨], ಕಿನ್ನುಮೇಬುದ್ಧೇನ [ಪಾರಾ॰ ೫೨], ನ ಮಮತ್ಥೋ ಬುದ್ಧೇನ [ಪಾರಾ॰ ೫೨], ಮಣಿನಾ ಮೇ ಅತ್ಥೋ [ಪಾರಾ॰ ೩೪೪], ವದೇಯ್ಯಾಥ ಭನ್ತೇ ಯೇನತ್ಥೋ, ಪಾನೀಯೇನ [ಪಾಣಿಯೇನ (ಮೂ॰)] ಅತ್ಥೋ, ಮೂಲೇಹಿ ಭೇಸಜ್ಜೇಹಿ ಅತ್ಥೋ [ಮಹಾವ॰ ೨೬೩], ಸೇಯ್ಯೇನ ಅತ್ಥಿಕೋ, ಮಹಗ್ಘೇನ ಅತ್ಥಿಕೋ, ಮಾಸೇನ ಪುಬ್ಬೋ, ಪಿತರಾ ಸದಿಸೋ, ಮಾತರಾ ಸಮೋ, ಕಹಾಪಣೇನ ಊನೋ, ಧನೇನ ವಿಕಲೋ, ಅಸಿನಾ ಕಲಹೋ, ವಾಚಾಯ ಕಲಹೋ, ಆಚಾರೇನ ನಿಪುಣೋ, ವಾಚಾಯ ನಿಪುಣೋ, ಗುಳೇನ ಮಿಸ್ಸಕೋ, ತಿಲೇನ ಮಿಸ್ಸಕೋ, ವಾಚಾಯ ಸಖಿಲೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಥಾ ಕಮ್ಮಾ'ವಧಿ, ಆಧಾರ'ಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗ, ಕ್ರಿಯಾಪವಗ್ಗಾಪಿ ನಾನಾತ್ತಕರಣೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ ತಾವ -

ತಿಲೇಹಿ ಖೇತ್ತೇ ವಪ್ಪತಿ, ತನ್ತವಾಯೇಹಿ ಚೀವರಂ ವಾಯಾಪೇತಿ, ಸುನಖೇಹಿ ಖಾದಾಪೇನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅವಧಿಮ್ಹಿ -

ಸುಮುತ್ತಾ ಮಯಂ ತೇನ ಮಹಾಸಮಣೇನ [ಚೂಳವ॰ ೪೩೭], ಮುತ್ತೋಮ್ಹಿ ಕಾಸಿರಾಜೇನ, ಚಕ್ಖು ಸುಞ್ಞಂ ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೮೫], ಓತ್ತಪ್ಪತಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನ [ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨], ಹಿರೀಯತಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನ [ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨], ಜಿಗುಚ್ಛತಿ ಸಕೇನ ಕಾಯೇನ, ಪಥಬ್ಯಾ ಏಕರಜ್ಜೇನ, ಸಗ್ಗಸ್ಸ ಗಮನೇನ ವಾ। ಸಬ್ಬಲೋಕಾಧಿಪಚ್ಚೇನ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ವರಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೭೮] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಆಧಾರೇ -

ತೇನ ಖಣೇನ ತೇನ ಲಯೇನ ತೇನ ಮುಹುತ್ತೇನ [ಮಹಾವ॰ ೧೭], ತೇನ ಸಮಯೇನ [ಪಾರಾ॰ ೧], ಕಾಲೇನ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೯]। ಸೋ ವೋ ಮಮಚ್ಚಯೇನ ಸತ್ಥಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೬], ತಿಣ್ಣಂ ಮಾಸಾನಂ ಅಚ್ಚಯೇನ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೮; ಉದಾ॰ ೫೧], ಪುಬ್ಬೇನ ಗಾಮಂ, ದಕ್ಖಿಣೇನ ಗಾಮಂ, ಪುರತ್ಥಿಮೇನ ಧತರಟ್ಠೋ, ದಕ್ಖಿಣೇನ ವಿರೂಳ್ಹಕೋ ಪಚ್ಛಿಮೇನ ವಿರೂಪಕ್ಖೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೬], ಯೇನ ಭಗವಾ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮಿ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೧] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ -

ಮಾಸೇನ ಭುಞ್ಜತಿ, ಯೋಜನೇನ ಧಾವತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ರಿಯಾಪವಗ್ಗೋ ನಾಮ ಕ್ರಿಯಾಯ ಸೀಘತರಂ ನಿಟ್ಠಾಪನಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಜೋತೇತಬ್ಬೇ ತತಿಯಾ, ಏಕಾಹೇನೇವ ಬಾರಾಣಸಿಂ ಪಾಪುಣಿ, ತೀಹಿ ಮಾಸೇಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸಿ, ನವಹಿ ಮಾಸೇಹಿ ವಿಹಾರಂ ನಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ, ಗಮನಮತ್ತೇನ ಲಭತಿ, ಓಟ್ಠಪಹಟಮತ್ತೇನ ಪಗುಣಂ ಅಕಾಸಿ।

ತತಿಯಾವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಚತುತ್ಥೀವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ

ಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಚತುತ್ಥೀ?

೩೦೯. ಸಮ್ಪದಾನೇ ಚತುತ್ಥೀ [ಕ॰ ೨೯೩; ರೂ॰ ೩೦೧; ನೀ॰ ೬೦೫; ಚತುತ್ಥೀ ಸಮ್ಪದಾನೇ (ಬಹೂಸು), ಚಂ॰ ೨.೧.೭೩; ಪಾ॰ ೨.೩.೧೩]।

ಸಮ್ಪದಾನೇ ಚತುತ್ಥೀ ಹೋತಿ। ಸಮ್ಮಾ ಪದೀಯತೇ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಪದಾನಂ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ತಂ **ವತ್ಥುಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಕಂ, ಕ್ರಿಯಾಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಕನ್ತಿ** ದುವಿಧಂ। ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ ಚೀವರಂ ದೇತಿ, ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಿಲಾಘತೇ।

ಪುನ ಅನಿರಾಕರಣಂ, ಅನುಮತಿ, ಆರಾಧನನ್ತಿ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ನ ನಿರಾಕರೋತಿ ನ ನಿವಾರೇತೀತಿ **ಅನಿರಾಕರಣಂ,** ದಿಯ್ಯಮಾನಂ ನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಸತಿ ಹಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನೇ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಕಾಯಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಂ ಸಮ್ಪದಾನಂ **ಅನುಮತಿ** ನಾಮ। ವಿವಿಧೇಹಿ ಆಯಾಚನವಚನೇಹಿ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಆರಾಧೇತ್ವಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಂ **ಆರಾಧನಂ** ನಾಮ। ಬೋಧಿರುಕ್ಖಸ್ಸ ಜಲಂ ದೇತಿ, ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ ಅನ್ನಂ ದೇತಿ, ಯಾಚಕಸ್ಸ ಅನ್ನಂ ದೇತಿ।

ಕ್ರಿಯಾಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಕಂ ನಾನಾಕ್ರಿಯಾವಸೇನ ಬಹುವಿಧಂ।

ತತ್ಥ ರೋಚನಕ್ರಿಯಾಯೋಗೇ -

ತಞ್ಚ ಅಮ್ಹಾಕಂ ರುಚ್ಚತಿ ಚೇವ ಖಮತಿ ಚ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೯; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೪೩೫], ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಮಮ ರುಚ್ಚತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೪೩], ಕಸ್ಸ ಸಾದುಂ ನ ರುಚ್ಚತಿ, ನ ಮೇ ರುಚ್ಚತಿ ಭದ್ದನ್ತೇ, ಉಲೂಕಸ್ಸಾಭಿಸೇಚನಂ [ಜಾ॰ ೧.೩.೬೦]। ಗಮನಂ ಮಯ್ಹಂ ರುಚ್ಚತಿ, ಮಾಯಸ್ಮನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಘಭೇದೋ ರುಚ್ಚಿತ್ಥ [ಪಾರಾ॰ ೪೧೮], ಯಸ್ಸಾಯಸ್ಮತೋ ನ ಖಮತಿ, ಖಮತಿ ಸಙ್ಘಸ್ಸ [ಪಾರಾ॰

೪೩೮], ಭತ್ತಂ ಮಯ್ಹಂ ಛಾದೇತಿ, ಭತ್ತಮಸ್ಸ ನಚ್ಛಾದೇತಿ [ಚೂಳವ॰ ೨೮೨], ತೇಸಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಲೂಖಾನಿ ಭೋಜನಾನಿ ನಚ್ಛಾದೇನ್ತಿ [ಮಹಾವ॰ ೨೬೧ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)]। ತತ್ಥ 'ಛಾದೇತೀ'ತಿ ಇಚ್ಛಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಧಾರಣಪ್ಪಯೋಗೇ -

ಛತ್ತಗ್ಗಾಹೋ ರಞ್ಞೋ ಛತ್ತಂ ಧಾರೇತಿ, ಸಮ್ಪತಿಜಾತಸ್ಸ ಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸ ದೇವಾ ಛತ್ತಂ ಧಾರಯಿಂಸು।

ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಿಲಾಘತೇ, ಥೋಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ತುಯ್ಹಂ ಹನುತೇ, ತುಣ್ಹೀಭಾವೇನ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಭಿಕ್ಖುನೀ ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ ಭುಞ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಪಾನೀಯೇನ ವಾ ವಿಧೂಪನೇನ ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೮೧೬ (ವಿಸದಿಸಂ)]। ದುತಿಯಾಪಿ ಹೋತಿ, ರಞ್ಞೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ರಾಜಾನಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಅಹಂ ಭೋತಿಂ ಉಪಟ್ಠಿಸ್ಸಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೩೪], ಅಹಂ ತಂ ಉಪಟ್ಠಿಸ್ಸಾಮಿ, ಮಾತಾಪಿತುಉಪಟ್ಠಾನಂ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೬], ತುಯ್ಹಂ ಸಪತೇ, ಸಪಸ್ಸು ಮೇ ವೇಪಚಿತ್ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೩], ಸಪಥಮ್ಪಿ ತೇ ಸಮ್ಮ ಅಹಂ ಕರೋಮಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೪೦೭], ತವ ಮಯಿ ಸದ್ದಹನತ್ಥಂ ಸಚ್ಚಂ ಕರೋಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ರಞ್ಞೋ ಸತಂ ಧಾರೇತಿ, ಇಧ ಕುಲಪುತ್ತೋ ನ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಧಾರೇತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೬೨], ತಸ್ಸ ರಞ್ಞೋ ಮಯಂ ನಾಗಂ ಧಾರಯಾಮ। ತತ್ಥ 'ರಞ್ಞೋ ಸತಂ ಧಾರೇತೀ'ತಿ ಸತಂ ಬಲಿಧನಂ ವಾ ದಣ್ಡಧನಂ ವಾ ನಿದೇತೀತಿ [ನಿಧೇತೀತಿ, ನಿಧೇಮ (ಕೇಚಿ)] ಅತ್ಥೋ, "ಇಣಂ ಕತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತೀ"ತಿ ಚ ವದನ್ತಿ। 'ಧಾರಯಾಮಾ'ತಿ ಪುನ ನಿದೇಮ [ನಿಧೇತೀತಿ, ನಿಧೇಮ (ಕೇಚಿ)], ತುಯ್ಹಂ ಸದ್ದಹತಿ, ಮಯ್ಹಂ ಸದ್ದಹತಿ, ಸದ್ದಹಾಸಿ ಸಿಙ್ಗಾಲಸ್ಸ, ಸುರಾಪೀತಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ [ಜಾ॰ ೧.೧.೧೧೩]।

ದೇವಾಪಿ ತೇ ಪಿಹಯನ್ತಿ ತಾದಿನೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೯೪ (ತಸ್ಸ ಪಿಹಯನ್ತಿ)], ದೇವಾಪಿ ತೇಸಂ ಪಿಹಯನ್ತಿ, ಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಂ ಸತೀಮತಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೮೧], 'ಪಿಹಯನ್ತೀ'ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ದಟ್ಠುಂ ಪತ್ಥೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುತಿಯಾಪಿ ಹೋತಿ, ಸಚೇ ಮಂ ಪಿಹಯಸಿ, ಧನಂ ಪಿಹೇತಿ, ಹಿರಞ್ಞಂ ಪಿಹೇತಿ, ಸುವಣ್ಣಂ ಪಿಹೇತಿ। ತತಿಯಾಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ರೂಪೇನ ಪಿಹೇತಿ, ಸದ್ದೇನ ಪಿಹೇತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಸ್ಸ ಕುಜ್ಝ ಮಹಾವೀರ [ಜಾ॰ ೧.೪.೪೯], ಮಾ ಮೇ ಕುಜ್ಝ ರಥೇಸಭ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೯೬ (ಕುಜ್ಝಿ)], ಯದಿಹಂ ತಸ್ಸ ಕುಪ್ಪೇಯ್ಯಂ, ಮಾತು ಕುಪ್ಪತಿ, ಪಿತು ಕುಪ್ಪತಿ, ಯೋ ಅಪ್ಪದುಟ್ಠಸ್ಸ ನರಸ್ಸ ದುಸ್ಸತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೨೫; ಸು॰ ನಿ॰ ೬೬೭; ಜಾ॰ ೧.೫.೯೪], ದುಹಯತಿ ದಿಸಾನಂ ಮೇಘೋ, ಪೂರೇತಿ ವಿನಾಸೇತಿ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅಕಾಲೇ ವಸ್ಸನ್ತೋ ಹಿ ವಿನಾಸೇತಿ ನಾಮ, ಯೋ ಮಿತ್ತಾನಂ ನ ದುಬ್ಭತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯], ಅದುಟ್ಠಸ್ಸ ತುವಂ ದುಬ್ಭಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೨೯೫], ಮಿತ್ತಾನಂ ನ ದುಬ್ಭೇಯ್ಯ, ತಿತ್ಥಿಯಾ ಇಸ್ಸನ್ತಿ ಸಮಣಾನಂ, ಉಸ್ಸೂಯನ್ತಿ ದುಜ್ಜನಾ ಗುಣವನ್ತಾನಂ, ಪತಿವಿಸ್ಸಕಾನಂ ಉಜ್ಝಾಪೇಸಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೬ (ಉಜ್ಝಾಪೇಸಿ)], ಮಾ ತುಮ್ಹೇ ತಸ್ಸ ಉಜ್ಝಾಯಿತ್ಥ [ಉದಾ॰ ೨೬ (ವಿಸದಿಸಂ)], ಮಹಾರಾಜಾನಂ ಉಜ್ಝಾಪೇತಬ್ಬಂ ವಿರವಿತಬ್ಬಂ ವಿಕ್ಕನ್ದಿತಬ್ಬಂ, ಕ್ಯಾಹಂ ಅಯ್ಯಾನಂ ಅಪರಜ್ಝಾಮಿ [ಪಾರಾ॰ ೩೮೩] ಅಯ್ಯೇ ವಾ, ರಞ್ಞೋ ಅಪರಜ್ಝತಿ ರಾಜಾನಂ ವಾ, ಆರಾಧೋ ಮೇ ರಾಜಾ ಹೋತಿ।

ಪತಿ, ಆಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಸು-ಧಾತುಸ್ಸ ಅನು, ಪತಿಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಚ ಗೀ-ಧಾತುಸ್ಸ ಯೋಗೇ ಸಮ್ಪದಾನೇ ಚತುತ್ಥೀ। ತತ್ರ ಖೋ ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಮನ್ತೇಸಿ "ಭಿಕ್ಖವೋ"ತಿ, "ಭದ್ದನ್ತೇ"ತಿ ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಗವತೋ ಪಚ್ಚಸ್ಸೋಸುಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧]। ಏತ್ಥ ಚ ಪುಬ್ಬವಾಕ್ಯೇ ಆಮನ್ತನಕ್ರಿಯಾಯ ಕತ್ತಾ ಭಗವಾ, ಸೋ ಪರವಾಕ್ಯೇ ಪಚ್ಚಾಸುಯೋಗೇ ಸಮ್ಪದಾನಂ ಹೋತಿ, 'ಪಚ್ಚಸ್ಸೋಸು'ನ್ತಿ ಭದ್ದನ್ತೇತಿ ಪಟಿವಚನಂ ಅದಂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಿಕ್ಖೂ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಆಸುಣನ್ತಿ, ರಾಜಾ ಬಿಮ್ಬಿಸಾರೋ ಪಿಲಿನ್ದವಚ್ಛತ್ಥೇರಸ್ಸ ಆರಾಮಿಕಂ ಪಟಿಸ್ಸುತ್ವಾ [ಮಹಾವ॰ ೨೭೦], ಅಮಚ್ಚೋ ರಞ್ಞೋ ಬಿಮ್ಬಿಸಾರಸ್ಸ ಪಟಿಸ್ಸುತ್ವಾ [ಮಹಾವ॰ ೨೭೦], ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಭಿಕ್ಖು ಜನಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಾವೇತಿ , ಜನೋ ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅನುಗಿಣಾತಿ ಪಟಿಗಿಣಾತಿ, ಸಾಧುಕಾರಂ ದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಆರೋಚನತ್ಥಯೋಗೇ -

ಆರೋಚಯಾಮಿ ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೧೬], ಪಟಿವೇದಯಾಮಿ ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೧೬], ಆಮನ್ತಯಾಮಿ ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೮ (ವಿಸದಿಸಂ)], ಧಮ್ಮಂ ವೋ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ३.೧೦೫], ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ಯಥಾ ನೋ ಭಗವಾ ಬ್ಯಾಕರೇಯ್ಯ, ನಿರುತ್ತಿಂ ತೇ ಪವಕ್ಖಾಮಿ, ಅಹಂ ತೇ ಆಚಿಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮಿ, ಅಹಂ ತೇ ಕಿತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಏತದವೋಚ।

೩೧೦. ತದತ್ಥೇ [ಕ॰ ೨೭೭; ರೂ॰ ೩೦೩; ನೀ॰ ೫೫೪]।

ತಸ್ಸಾ ತಸ್ಸಾ ಕ್ರಿಯಾಯ ಅತ್ಥೋತಿ ತದತ್ಥೋ, ತದತ್ಥೇ ಸಮ್ಪದಾನೇ ಚತುತ್ಥೀ ಹೋತಿ।

೩೧೧. ಸಸ್ಸಾಯ ಚತುತ್ಥಿಯಾ [ಕ॰ ೧೦೬; ರೂ॰ ೩೦೪; ನೀ॰ ೨೭೯-೮೦]।

ಅಕಾರನ್ತತೋ ಚತುತ್ಥೀಭೂತಸ್ಸ ಸಸ್ಸ ಆಯೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ವಿನಯೋ ಸಂವರತ್ಥಾಯ, ಸಂವರೋ ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರತ್ಥಾಯ, ಅವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಪಾಮುಜ್ಜತ್ಥಾಯ, ಪಾಮುಜ್ಜಂ ಪೀತತ್ಥಾಯ, ಪೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ಥಾಯ, ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಸುಖತ್ಥಾಯ, ಸುಖಂ ಸಮಾಧತ್ಥಾಯ, ಸಮಾಧಿ ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನತ್ಥಾಯ, ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಂ ನಿಬ್ಬಿದತ್ಥಾಯ, ನಿಬ್ಬಿದಾ ವಿರಾಗತ್ಥಾಯ, ವಿರಾಗೋ ವಿಮುತ್ತತ್ಥಾಯ, ವಿಮುತ್ತಿ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನತ್ಥಾಯ, ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಾಯ [ಪರಿ॰ ೩೬೬], ಅತ್ಥಾಯ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦], ಅಲಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯ [ಪಾರಾ॰ ೩೮], ಅಲಂ ಸಮ್ಮೋಹಾಯ, ಪಾಕಾಯ ವಜತಿ, ಯುದ್ಧಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಗಾಮಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪಾವಿಸಿಂ [ಪಾಚಿ॰ ೬೦೨]।

ತುಮತ್ಥೋಪಿ ತದತ್ಥೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ, ಅಲಂ ಮಿತ್ತೇ ಸುಖಾಪೇತುಂ, ಅಮಿತ್ತಾನಂ ದುಖಾಯ ಚ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೩]। ಲೋಕಾನುಕಮ್ಪಾಯ ಬುದ್ಧೋ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಲಂ ಫಾಸುವಿಹಾರಾಯ, ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಬೋಧಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೩]।

ಅಲಮತ್ಥಯೋಗೇ -

ಅಲಂ ಮಲ್ಲೋ ಮಲ್ಲಸ್ಸ, ಅರಹತಿ ಮಲ್ಲೋ ಮಲ್ಲಸ್ಸ, ಅಲಂ ತೇ ಇಧ ವಾಸೇನ [ಪಾರಾ॰ ೪೩೬], ಅಲಂ ತೇ ಹಿರಞ್ಞಸುವಣ್ಣೇನ, ಕಿಂ ಮೇ ಏಕೇನ ತಿಣ್ಣೇನ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೫೬], ಕಿಂ ತೇ ಜಟಾಹಿ ದುಮ್ಮೇಧ, ಕಿಂ ತೇ ಅಜಿನಸಾಟಿಯಾ [ಧ॰ ಪ॰ ३೯೪]।

ಮಞ್ಞನಾಪಯೋಗೇ ಅನಾದರೇ ಅಪಾಣಿಸ್ಮಿಮೇವ ಚತುತ್ಥೀ, ಕಟ್ಠಸ್ಸ ತುವಂ ಮಞ್ಞೇ, ಕಲಿಙ್ಗರಸ್ಸ [ಕಳಿಙ್ಗರಸ್ಸ, ಕಳಙ್ಗರಸ್ಸ (ಕ॰)] ತುವಂ ಮಞ್ಞೇ, ಜೀವಿತಂ ತಿಣಾಯಪಿ ನ ಮಞ್ಞತಿ।

ಅನಾದರೇತಿ ಕಿಂ? ಸುವಣ್ಣಂ ತಂ ಮಞ್ಞೇ।

ಅಪಾಣಿಸ್ಮಿನ್ತಿ ಕಿಂ? ಗದ್ರಭಂ ತುವಂ ಮಞ್ಞೇ।

ಗತ್ಯತ್ಥಾನಂ ನಯನತ್ಥಾನಞ್ಚ ಧಾತೂನಂ ಕಮ್ಮನಿ ಚತುತ್ಥೀ, ಅಪ್ಪೋ ಸಗ್ಗಾಯ ಗಚ್ಛತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೭೪], ಯೋ ಮಂ ದಕಾಯ ನೇತಿ [ಜಾ॰ ೧.೬.೯೭], ನಿರಯಾಯುಪಕಡ್ಢತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೧೧], ಮೂಲಾಯ ಪಟಿಕಸ್ಸೇಯ್ಯ [ಚೂಳವ॰ ೧೧೧]।

ಆಸೀಸನಕ್ರಿಯಾಯೋಗೇ -

ಆಯು ಭವತೋ ಹೋತು, ಭದ್ದಂ ತೇ ಹೋತು, ಭದ್ದಮತ್ಥು ತೇ [ಜಾ॰ ೧.೮.೧೫; ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧], ಕುಸಲಂ ತೇ ಹೋತು, ಅನಾಮಯಂ ತೇ ಹೋತು, ಸುಖಂ ತೇ ಹೋತು, ಅತ್ಥಂ ತೇ ಹೋತು, ಹಿತಂ ತೇ ಹೋತು, ಕಲ್ಯಾಣಂ ತೇ ಹೋತು, ಸ್ವಾಗತಂ ತೇ ಹೋತು, ಸೋತ್ಥಿ ತೇ ಹೋತು ಸೋತ್ಥಿ ಗಬ್ಭಸ್ಸ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೧], ಮಙ್ಗಲಂ ತೇ ಹೋತು।

ಸಮ್ಮುತಿಯೋಗೇ ಕಮ್ಮತ್ಥೇ [ಛಟ್ಠೀ], ಇತ್ಥನ್ನಾಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ರೂಪಿಯಛಡ್ಡಕಸ್ಸ ಸಮ್ಮುತಿ [ಪಾರಾ॰ ೫೯೦], ಪತ್ತಗಾಹಾಪಕಸ್ಸ ಸಮ್ಮುತಿಇಚ್ಚಾದಿ [ಪಾರಾ॰ ೬೧೪]।

ಆವಿಕರಣಾದಿಯೋಗೇ -

ತುಯ್ಹಞ್ಚಸ್ಸ ಆವಿ ಕರೋಮಿ, ತಸ್ಸ ಮೇ ಸಕ್ಕೋ ಪಾತುರಹೋಸಿ, ತಸ್ಸ ಪಹಿಣೇಯ್ಯ, ಭಿಕ್ಖೂನಂ ದೂತಂ ಪಾಹೇಸಿ, ಕಪ್ಪತಿ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಆಯೋಗೋ, ವಟ್ಟತಿ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಆಯೋಗೋ, ಪತ್ಥೋದನೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ತಿಣ್ಣಂ ನಪ್ಪಹೋತಿ, ಏಕಸ್ಸ ಪಹೋತಿ, ಏಕಸ್ಸ ಪರಿಯತ್ತೋ, ಉಪಮಂ ತೇ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೮; ಜಾ॰ ೨.೧೯.೨೪], ಅಞ್ಜಲಿಂ ತೇ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾಮಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೨೭], ತಥಾಗತಸ್ಸ ಫಾಸು ಹೋತಿ, ಆವಿಕತಾ ಹಿಸ್ಸ ಫಾಸು [ಮಹಾವ॰ ೧೩೪], ಲೋಕಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ಲೋಕಸ್ಸ ಹಿತಂ, ಮಣಿನಾ ಮೇ ಅತ್ಥೋ [ಪಾರಾ॰ ೩೪೪], ನ ಮಮತ್ಥೋ ಬುದ್ಧೇನ [ಪಾರಾ॰ ೫೨], ನಮತ್ಥು ಬುದ್ಧಾನಂ ನಮತ್ಥು ಬೋಧಿಯಾ [ಜಾ॰ ೧.೨.೧೭], ವಿಪಸ್ಸಿಸ್ಸ ಚ ನಮತ್ಥು [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೭], ನಮೋ ಕರೋಹಿ ನಾಗಸ್ಸ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೯], ನಮೋ ತೇ ಪುರಿಸಾಜಞ್ಞ, ನಮೋ ತೇ ಪುರಿಸುತ್ತಮ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೨.೧೨೯]। ಸೋತ್ಥಿ ಪಜಾನಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೪], ಸುವತ್ಥಿ ಪಜಾನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಚತುತ್ಥೀವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಪಞ್ಚಮೀವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ

ಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪಞ್ಚಮೀ?

೩೧೨. ಪಞ್ಚಮ್ಯಾವಧಿಸ್ಮಿಂ [ಕ॰ ೨೯೫; ರೂ॰ ೩೦೭; ನೀ॰ ೬೦೭; ಚಂ॰ ೨.೧.೮೧; ಪಾ॰ ೨.೩.೨೮; ೧.೪.೨೪]।

ಅವಧಿಯತಿ ವವತ್ಥಿಯತಿ ಪದತ್ಥೋ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಅವಧಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚಮೀ ಹೋತಿ, ಅವಧೀತಿ ಚ ಅಪಾದಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅಪನೇತ್ವಾ ಇತೋ ಅಞ್ಞಂ ಆದದಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ಅಪಾದಾನಂ**। ತಂ ತಿವಿಧಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠವಿಸಯಂ, ಉಪಾತ್ತವಿಸಯಂ, ಅನುಮೇಯ್ಯವಿಸಯನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಿಂ ಅಪಾದಾನವಿಸಯಭೂತೋ ಕ್ರಿಯಾವಿಸೇಸೋ ಸರೂಪತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹೋತಿ, ತಂ **ನಿದ್ದಿಟ್ಠವಿಸಯಂ**। ಯಥಾ? ಗಾಮಾ ಅಪೇನ್ತಿ ಮುನಯೋ, ನಗರಾ ನಿಗ್ಗತೋ ರಾಜಾ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸೋ ಪಾಠಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಅಜ್ಝಾಹರಿತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ, ತಂ **ಉಪಾತ್ತವಿಸಯಂ**। ಯಥಾ? ವಲಾಹಕಾ ವಿಜ್ಜೋತತೇ ವಿಜ್ಜು, ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜಿತೋತಿ [ಮಹಾವ॰ ೩೦]। ಏತ್ಥ ಹಿ 'ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ'ತಿ ಪದಂ ಅಜ್ಝಾಹರಿತಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಚ ನ ಹೋತಿ, ಅಜ್ಝಾಹರಿತುಞ್ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ, ಅಥ ಖೋ ಅತ್ಥತೋ ಅನುಮಾನವಸೇನ ಸೋ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಹೋತಿ, ತಂ **ಅನುಮೇಯ್ಯವಿಸಯಂ**। ಯಥಾ? ಮಾಥುರಾ ಪಾಟಲಿಪುತ್ತಕೇಹಿ ಅಭಿರೂಪತರಾ, ಸೀಲಮೇವ ಸುತಾ

ಸೇಯ್ಯೋ [ಜಾ॰ ೧.೫.೬೫], ಮಯಾ ಭಿಯ್ಯೋ ನ ವಿಜ್ಜತಿ, ಅಗ್ಗೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ, ಜೇಟ್ಠೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ, ಸೇಟ್ಠೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಇಚ್ಚಾದಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೭]। ಕ್ರಿಯಂ ವಿನಾ ಕಾರಕಂ ನಾಮ ನ ಸಿಜ್ಝತೀತಿಕತ್ವಾ ಉಕ್ಕಂಸನಕ್ರಿಯಾ ಏತ್ಥ ಅನುಮೇತಬ್ಬಾ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಕ್ರಿಯಾಪದರಹಿತೇಸು ದೂರಯೋಗಾದೀಸುಪಿ ಅವಿನಾಭಾವಿಕ್ರಿಯಾನುಮಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪುನ ಚಲಾ'ಚಲವಸೇನ ದುವಿಧಂ।

ಚಲಂ ಯಥಾ? ಪುರಿಸೋ ಧಾವತಾ ಅಸ್ಸಾ ಪತತಿ, ದ್ವೇ ಮೇಣ್ಡಾ ಯುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತೋ ಅಪಸಕ್ಕನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯದಿ ಚಲಂ ಸಿಯಾ, ಕಥಂ ಅವಧಿ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯ। ಅಚ್ಚುತಿಲಕ್ಖಣೋ ಹಿ ಅವಧೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ-ದ್ವೇ ಮೇಣ್ಡಾ ಸಕಸಕಕ್ರಿಯಾಯ ಚಲನ್ತಿ, ಇತರೀತರಕ್ರಿಯಾಯ ಅವಧೀ ಹೋನ್ತೀತಿ ನತ್ಥಿ ಏತ್ಥ ಅವಧಿಲಕ್ಖಣವಿರೋಧೋತಿ।

ಅಚಲಂ ಯಥಾ? ಗಾಮಾ ಅಪೇನ್ತಿ ಮುನಯೋ, ನಗರಾ ನಿಗ್ಗತೋ ರಾಜಾ।

ಪುನ **ಕಾಯಸಂಸಗ್ಗಪುಬ್ಬಕಂ, ಚಿತ್ತಸಂಸಗ್ಗಪುಬ್ಬಕ**ನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ, ಗಾಮಾ ಅಪೇನ್ತಿ ಮುನಯೋ, ಚೋರಾ ಭಯಂ ಜಾಯತೇ। ಏತ್ಥ ಚ "ಕಿಂವ ದೂರೋ ಇತೋ ಗಾಮೋ, ಇತೋ ಸಾ ದಕ್ಖಿಣಾ ದಿಸಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೯]। ಇತೋ ಏಕನವುತಿಕಪ್ಪೇ"ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪] ಆದೀಸು ವದನ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಂಸಗ್ಗಪುಬ್ಬಕಮ್ಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ನ ಮಾತಾ ಪುತ್ತತೋ ಭಾಯತಿ, ನ ಚ ಪುತ್ತೋ ಮಾತಿತೋ ಭಾಯತಿ, ಭಯಾ ಭೀತೋ ನ ಭಾಸಸೀ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೧೩೮] ಪಾಳಿ। ಅತ್ಥಿ ತೇ ಇತೋ ಭಯಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೦], ನತ್ಥಿ ತೇ ಇತೋ ಭಯಂ, ಯತೋ ಖೇಮಂ ತತೋ ಭಯಂ [ಜಾ॰ ೧.೯.೫೮], ಚೋರಾ ಭಾಯತಿ, ಚೋರಾ ಭೀತೋ। ಛಟ್ಠೀ ಚ, ಚೋರಸ್ಸ ಭಾಯತಿ, ಚೋರಸ್ಸ ಭೀತೋ। ದುತಿಯಾ ಚ, "ಕಥಂ ಪರಲೋಕಂ ನ ಭಾಯೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಪರಲೋಕಂ ನ ಭಾಯೇಯ್ಯ, ಭಾಯಸಿ ಮಂ ಸಮಣ [ಸು॰ ನಿ॰ ಸೂಚಿಲೋಮಸುತ್ತ], ನಾಹಂ ತಂ ಭಾಯಾಮಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ಸೂಚಿಲೋಮಸುತ್ತ], ಭಾಯಿತಬ್ಬಂ ನ ಭಾಯತಿ, ನಾಹಂ ಭಾಯಾಮಿ ಭೋಗಿನಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೮೩೫], ನ ಮಂ ಮಿಗಾ ಉತ್ತಸನ್ತೀ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೦೭] ಪಾಳಿಪದಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತತ್ಥ "ಭೋಗಿನ'ನ್ತಿ ನಾಗಂ, ಚೋರಾ ತಸತಿ ಉತ್ತಸತಿ ಚೋರಸ್ಸ ವಾ, ಸಬ್ಬೇ ತಸನ್ತಿ ದಣ್ಡಸ್ಸ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೨೯], ಪಾಪತೋ ಓತ್ತಪ್ಪತಿ ಜಿಗುಚ್ಛತಿ ಹರಾಯತಿ ಪಾಪೇನ ವಾ।

ಯತೋ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಿಪ್ಪಂ ವಾ ವಿಜ್ಜಂ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಕ್ಖಾತರಿ ಪಞ್ಚಮೀ, ಉಪಜ್ಝಾಯಾ ಅಧೀತೇ, ಉಪಜ್ಝಾಯಾ ಸಿಪ್ಪಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ದ್ವಾಸೀತಿ ಬುದ್ಧತೋ ಗಣ್ಹಿಂ, ದ್ವೇ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಭಿಕ್ಖುತೋ। ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಯೇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತಿನೋ [ಥೇರಗಾ॰ ೧೦೨೭]।

ಯತೋ ಸುಣಾತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚಮೀ, ಛಟ್ಠೀ ಚ, ಇತೋ ಸುತ್ವಾ, ಇಮಸ್ಸ ಸುತ್ವಾ ವಾ, ಯಮ್ಹಾ ಧಮ್ಮಂ ವಿಜಾನೇಯ್ಯ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧದೇಸಿತಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೯೨]।

ಯತೋ ಲಭತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚಮೀ, ಸಙ್ಘತೋ ಲಭತಿ, ಗಣತೋ ಲಭತಿ।

ಯತೋ ಪರಾಜಯತಿ, ಯತೋ ಪಭವತಿ, ಯತೋ ಜಾಯತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚಮೀ, ಬುದ್ಧಸ್ಮಾ ಪರಾಜಯನ್ತಿ ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಾ, ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ಪರಾಜಿಯೋಗೇ ಅಪಾದಾನಂ ಪಾರಸೇಸವಸೇನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ ಸಙ್ಗಾಮೇ ದೇವಾ ಜಿನಿಂಸು, ಅಸುರಾ ಪರಾಜಿನಿಂಸು। ಏತ್ಥ ದೇವೇಹಿ ಪರಾಜಿನಿಂಸೂತಿ ಪಾರಸೇಸೋ। "ಮಯಂ ಜಿತಾಮ್ಹಾ ಅಮ್ಬಕಾಯ। ಹಿಮವನ್ತಾ ಪಭವನ್ತಿ ಪಞ್ಚ ಮಹಾನದಿಯೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೮.೧೯], ಅಯಂ ಭಾಗೀರಥೀ ಗಙ್ಗಾ, ಹಿಮವನ್ತಾ ಪಭಾವಿತಾ"ತಿ ಪಾಳಿ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೨೫೫], ಚೋರಾ ಭಯಂ ಜಾಯತೇ, ಕಾಮತೋ ಜಾಯತೇ ಭಯಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೧೫], ಜಾತಂ ಸರಣತೋ ಭಯಂ [ಜಾ॰ ೧.೧.೩೬; ೧.೨.೧೩; ೧.೯.೫೬, ೫೭, ೫೯], ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಭಯಂ ವಾ ವೇರಂ ವಾ ಉಪದ್ದವೋ ವಾ ಉಪಸಗ್ಗೋ ವಾ ಜಾಯತಿ,

ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಬಾಲತೋ ಜಾಯತಿ, ನೋ ಪಣ್ಡಿತತೋ, ಕಾಮತೋ ಜಾಯತೀ ಸೋಕೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೧೪], ಉಭತೋ ಸುಜಾತೋ ಪುತ್ತೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೧೧], ಉರಸ್ಮಾ ಜಾತೋ, ಉರೇ ಜಾತೋ ವಾ, ಚೀವರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಸಙ್ಘತೋ ವಾ ಗಣತೋ ವಾ ಞಾತಿಮಿತ್ತತೋ ವಾ [ಪಾರಾ॰ ೫೦೦ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)]।

ಅಞ್ಞತ್ಥಾನಂ ಯೋಗೇ ಪಞ್ಚಮೀ, ತತೋ ಅಞ್ಞಂ, ತತೋ ಪರಂ [ಮಹಾವ॰ ೩೪೬], ತತೋ ಅಪರೇನ ಸಮಯೇನ [ಪಾರಾ॰ ೧೬೫]।

ಉಪಸಗ್ಗಾನಂ ಯೋಗೇ ಪನ -

೩೧೩. **ಅಪಪರೀಹಿ ವಜ್ಜನೇ** [ಕ॰ ೨೭೨; ರೂ॰ ೩೦೯; ನೀ॰ ೫೫೮, ೫೬೮; ಚಂ॰ ೨.೧.೮೨; ಪಾ॰ ೧.೪.೮೮; ೨.೩.೧೦]।

ವಜ್ಜನೇ ಪವತ್ತೇಹಿ ಅಪ, ಪರೀಹಿ ಯೋಗೇ ಪಞ್ಚಮೀ ಹೋತಿ।

ಅಪಪಬ್ಬತಾ ವಸ್ಸತಿ ದೇವೋ, ಪರಿಪಬ್ಬತಾ ವಸ್ಸತಿ ದೇವೋ, ಅಪಸಾಲಾಯ ಆಯನ್ತಿ ವಾಣಿಜಾ, ಪರಿಸಾಲಾಯ ಆಯನ್ತಿ ವಾಣಿಜಾ, ಪಬ್ಬತಂ ಸಾಲಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಚ್ಚಾಯನೇ ಪನ "ಉಪರಿಪಬ್ಬತಾ ದೇವೋ ವಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪಾಠೋ [ಪೋರಾಣಪಾಠೋ], ಪರಿಪಬ್ಬತಾತಿ ಯುತ್ತೋ। ಉಪರಿಯೋಗೇ ಪನ ಸತ್ತಮೀಯೇವ ದಿಸ್ಸತಿ - "ತಸ್ಮಿಂ ಉಪರಿಪಬ್ಬತೇ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೧೬; ಜಾ॰ ೧.೮.೧೬], ಉಪರಿಪಾಸಾದೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೦೮], ಉಪರಿವೇಹಾಸೇ, ಉಪರಿವೇಹಾಸಕುಟಿಯಾ"ತಿ, [ಪಾಚಿ॰ ೧೩೦] ತತ್ಥ ಪಬ್ಬತಸ್ಸ ಉಪರಿ ಉಪರಿಪಬ್ಬತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೧೪. **ಪಟಿನಿಧಿಪಟಿದಾನೇಸು ಪತಿನಾ** [ಕ॰ ೨೭೨; ರೂ॰ ೩೦೯; ನೀ॰ ೫೫೮, ೫೬೮; ಚಂ॰ ೨.೧.೮೩; ಪಾ॰ ೨.೩.೧೧; ೧.೪.೯.೨]।

ಪಟಿನಿಧಿ ನಾಮ ಪಟಿಬಿಮ್ಬಟ್ಠಪನಂ, ಪಟಿದಾನಂ ನಾಮ ಪಟಿಭಣ್ಡದಾನಂ ತೇಸು ಪವತ್ತೇನ ಪತಿನಾ ಯೋಗೇ ಪಞ್ಚಮೀ ಹೋತಿ।

ಬುದ್ಧಸ್ಮಾ ಪತಿ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ತೇಲಸ್ಮಾ ಪತಿ ಘತಂ ದೇತಿ।

೩೧೫. **ರಿತೇ ದುತಿಯಾ ಚ** [ಕ॰ ೨೭೨; ರೂ॰ ೩೦೯; ನೀ॰ ೫೫೮, ೫೬೮; ಚಂ॰ ೨.೧.೮೪; ಪಾ॰ ೨.೩.೨೯]।

ರಿತೇಸದ್ದೇನ ಯೋಗೇ ಪಞ್ಚಮೀ ಹೋತಿ ದುತಿಯಾ ಚ।

ರಿತೇ ಸದ್ಧಮ್ಮಾ, ರಿತೇ ಸದ್ಧಮ್ಮಂ।

೩೧೬. **ವಿನಾಞ್ಞತ್ರೇಹಿ ತತಿಯಾ ಚ** [ಕ॰ ೨೭೨; ರೂ॰ ೩೦೯; ನೀ॰ ೫೫೮, ೫೬೮; ಚಂ॰ ೨.೧.೮೫; ಪಾ॰ ೨.೩.೩೨; 'ವಿನಾಞ್ಞತ್ರ ತತಿಯಾಚ' (ಬಹೂಸು)]।

ವಜ್ಜನೇ ಪವತ್ತೇಹಿ ವಿನಾ, ಅಞ್ಞತ್ರಸದ್ದೇಹಿ ಯೋಗೇ ಪಞ್ಚಮೀ, ದುತಿಯಾ, ತತಿಯಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ।

ವಿನಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಾ, ವಿನಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಂ, ವಿನಾ ಸದ್ಧಮ್ಮೇನ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಸದ್ಧಮ್ಮಾ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಸದ್ಧಮ್ಮಂ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಸದ್ಧಮ್ಮೇನ।

೩೧೭. **ಪುಥುನಾನಾಹಿ ಚ** [ಕ॰ ೨೭೨; ರೂ॰ ೩೦೯; ನೀ॰ ೫೫೮, ೫೬೮; ಚಂ॰ ೨.೧.೮೬; ಪಾ॰ ೨.೩.೩೨; ‘ಪುಥನಾನಾಹಿ ಚ’ (ಬಹೂಸು)]।

ವಜ್ಜನೇ ಪವತ್ತೇಹಿ ಪುಥು, ನಾನಾಸದ್ದೇಹಿ ಚ ಯೋಗೇ ಪಞ್ಚಮೀ, ತತಿಯಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ।

ಪುಥಗೇವ ಜನಸ್ಮಾ, ಪುಥಗೇವ ಜನೇನ, ನಾನಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಾ, ನಾನಾ ಸದ್ಧಮ್ಮೇನ, ಪಿಯೇಹಿ ಮನಾಪೇಹಿ ನಾನಾಭಾವೋ ವಿನಾಭಾವೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೩; ಚೂಳವ॰ ४೩೭]। “ತೇ ಭಿಕ್ಖೂ ನಾನಾಕುಲಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ನಾನಾಪ್ಪಕಾರತ್ಥೋ ನಾನಾಸದ್ದೋ, ನ ವಜ್ಜನತ್ಥೋ, ಏತ್ಥ ಚ ವಜ್ಜನತ್ಥೋ ನಾಮ ವಿಯೋಗತ್ಥೋ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸತ್ಥೋ।

ಮರಿಯಾದಾ’ಭಿವಿಧೀಸು ಪವತ್ತೇಹಿ ಆಸದ್ದ, ಯಾವಸದ್ದೇಹಿ ಯೋಗೇಪಿ ಪಞ್ಚಮೀ, ದುತಿಯಾ ಚ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಅವಧಿನೋ ಸಮ್ಬನ್ಧಿನೀ ಕ್ರಿಯಾ, ತಂ ಬಹಿಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ, ಸೋ **ಮರಿಯಾದೋ**। ಯಥಾ? ಆಪಬ್ಬತಾ ಖೇತ್ತಂ ತಿಟ್ಠತಿ ಆಪಬ್ಬತಂ ವಾ, ಯಾವಪಬ್ಬತಾ ಖೇತ್ತಂ ತಿಟ್ಠತಿ ಯಾವಪಬ್ಬತಂ ವಾ।

ಯಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಿನೀ ಕ್ರಿಯಾ, ತಂ ಅನ್ತೋಕತ್ವಾ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ, ಸೋ **ಅಭಿವಿಧಿ**। ಯಥಾ? ಆಭವಗ್ಗಾ ಭಗವತೋ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋ ಅಬ್ಭುಗ್ಗತೋ ಆಭವಗ್ಗಂ ವಾ, ಭವತೋ ಆಭವಗ್ಗಂ ಧಮ್ಮತೋ ಆಗೋತ್ರಭುಂ ಸವನ್ತೀತಿ ಆಸವಾ, ಯಾವಭವಗ್ಗಾ ಯಾವಭವಗ್ಗಂ ವಾ, ತಾವದೇವ ಯಾವಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಸದ್ದೋ ಅಬ್ಭುಗ್ಗತೋ।

ಆರಬ್ಭೇ, ಸಹತ್ಥೇ ಚ ಪಞ್ಚಮೀ, ಯತೋಹಂ ಭಗಿನಿ ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಜಾತೋ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೧], ಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯತೋ ಸರಾಮಿ ಅತ್ತಾನಂ, ಯತೋ ಪತ್ತೋಸ್ಮಿ ವಿಞ್ಞುತಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೦೭]। ಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯ, ಯತೋ ಪಭುತಿ।

ಸಹತ್ಥೇ –

ಸಹ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪ್ಪಟಿಲಾಭಾ, ಸಹ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨೦], ಸಹ ದಸ್ಸನುಪ್ಪಾದಾ।

“ಉಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನ”ನ್ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦], ಏತ್ಥ ಭಾವಲಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಚಮೀ।

“ಸಹತ್ಥಾ ದಾನಂ ದೇತಿ, ಸಹತ್ಥಾ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಕರಣೇ।

“ಅಜ್ಜತಗ್ಗೇ ಪಾಣುಪೇತಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೦], ತದಗ್ಗೇ ಖೋ ವಾಸೇಟ್ಠ”ಇಚ್ಚಾದೀಸು [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೦], ಆರಬ್ಭೇ ಸತ್ತಮೀ।

“ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೩], ಯತೋನಿದಾನಂ [ಸು॰ ನಿ॰ ೨೭೫], ತತೋನಿದಾನಂ” ಇಚ್ಚಾದೀಸು [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೮] ವಾಕ್ಯೇ ಇಚ್ಛಿತೇ ಸತಿ ಹೇತ್ವತ್ಥೇ ಪಞ್ಚಮೀ, ಸಮಾಸೇ ಇಚ್ಛಿತೇ ಸತಿ ಅತ್ಥಮತ್ತೇ ಪಞ್ಚಮೀ।

ದ್ವಿನ್ನಂ ಕಾರಕಾನಂ ಕ್ರಿಯಾನಞ್ಚ ಮಜ್ಝೇ ಪವತ್ತಕಾಲದ್ಧಾನವಾಚೀಹಿ ಪಞ್ಚಮೀ, ಲುದ್ದಕೋ ಪಕ್ಖಸ್ಮಾ ಮಿಗಂ ವಿಜ್ಝತಿ, ಕೋಸಾ ಕುಞ್ಜರಂ ವಿಜ್ಝತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಲುದ್ದಕೋ ಸಕಿಂ ಮಿಗಂ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖಬ್ಭನ್ತರಮ್ಹಿ ನ ವಿಜ್ಝಿ, ಪಕ್ಖೇ ಪರಿಪುಣ್ಣೇ ಪುನ ವಿಜ್ಝತಿ, ಪಕ್ಖಸದ್ದೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಜ್ಝನವಾರಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಕಾಲವಾಚೀ ಹೋತಿ, ದ್ವೇಪಿ ವಿಜ್ಝನಕ್ರಿಯಾ ಕಾರಕೇಹಿ ಸಹೇವ ಸಿಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಕಾರಕಾನಞ್ಚ ಮಜ್ಝೇತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವುತ್ತಿಯಂ ಪನ “ಅಜ್ಜ ಭುತ್ವಾ ದೇವದತ್ತೋ ದ್ವಿಹೇ ಭುಞ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ದ್ವಿಹಾ ಭುಞ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ಅತ್ರಟ್ಠೋ’ಯಮಿಸ್ಸಾಸೋ ಕೋಸೇ

ಲಕ್ಖಂ ವಿಜ್ಝತಿ, ಕೋಸಾ ಲಕ್ಖಂ ವಿಜ್ಝತೀ"ತಿ [ಮೋಗ° ೭೯] ಏವಂ ಸತ್ತಮೀವಸೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣವಾಕ್ಯಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ। ಪಾಳಿಯಂ "ಅನಾಪತ್ತಿ ಛಬ್ಬಸ್ಸಾ ಕರೋತಿ [ಪಾರಾ° ೫೬೪], ಅತಿರೇಕಛಬ್ಬಸ್ಸಾ ಕರೋತೀ"ತಿ [ಪಾರಾ° ೫೬೪], "ಛಬ್ಬಸ್ಸಾನೀ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ।

ರಕ್ಖನತ್ಥಾನಂ ಯೋಗೇ -

ಯಞ್ಚ ವತ್ಥುಂ ಗುತ್ತಂ ಇಚ್ಛಿಯತೇ, ಯತೋ ಚ ಗುತ್ತಂ ಇಚ್ಛಿಯತೇ, ತತ್ಥ ಪಞ್ಚಮೀ, ಯವೇಹಿ ಗಾವೋ ರಕ್ಖತಿ ವಾರೇತಿ, ತಣ್ಡುಲಾ ಕಾಕೇ ರಕ್ಖತಿ ವಾರೇತಿ, ತಂ ಮಂ ಪುಞ್ಞಾ ನಿವಾರೇಸಿ, ಪಾಪಾ ಚಿತ್ತಂ ನಿವಾರಯೇ [ಧ° ಪ° ೧೧೬], ನ ನಂ ಜಾತಿ ನಿವಾರೇತಿ, ದುಗ್ಗತ್ಯಾ ಗರಹಾಯ ವಾ [ಸು° ನಿ° ೧೪೧ (ನ ನೇ)]। ರಾಜತೋ ವಾ ಚೋರತೋ ವಾ ಆರಕ್ಖಂ ಗಣ್ಹನ್ತು।

ಅನ್ತರಧಾನತ್ಥಯೋಗೇ -

ಯಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನಂ ಇಚ್ಛಿಯತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚಮೀ, ಉಪಜ್ಝಾಯಾ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ ಸಿಸ್ಸೋ, ನಿಲೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ಯಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನಂ ಇಚ್ಛಿಯತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಛಟ್ಠೀ ಏವ- "ಅನ್ತರಧಾಯಿಸ್ಸಾಮಿ ಸಮಣಸ್ಸ ಗೋತಮಸ್ಸ, ಅನ್ತರಧಾಯಿಸ್ಸಾಮಿ ಸಮಣಸ್ಸ ಗೋತಮಸ್ಸಾ"ತಿ। "ನ ಸಕ್ಖಿ ಮೇ ಅನ್ತರಧಾಯಿತು"ನ್ತಿ ಪಾಳಿ, 'ಅನ್ತರಧಾಯಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಅನ್ತರಿತೇ ಅಚಕ್ಖುವಿಸಯೇ ಠಾನೇ ಅತ್ತಾನಂ ಠಪೇಸ್ಸಾಮೀತ್ಯತ್ಥೋ, ನಿಲೀಯಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಮೀ ಏವ ದಿಸ್ಸತಿ, ಅತಿಖಿಪ್ಪಂ ಲೋಕೇ ಚಕ್ಖು ಅನ್ತರಧಾಯಿಸ್ಸತಿ [ದೀ° ನಿ° ೨.೨೨೪ (ವಿಸದಿಸಂ)], ಜೇತವನೇ ಅನ್ತರಧಾಯಿತ್ವಾ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಅನ್ತರಧಾಯಿತ್ವಾ, ಮದ್ದಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರಧಾಯಿತ್ವಾ, ತತ್ಥೇವನ್ತರಧಾಯೀ [ಸಂ° ನಿ° ೧.೧] ಇಚ್ಚಾದಿ। "ಭಗವತೋ ಪುರತೋ ಅನ್ತರಧಾಯಿತ್ವಾ"ತಿ ಏತ್ಥಪಿ ತೋಸದ್ದೋ ಸತ್ತಮ್ಯತ್ಥೇ ಏವ। "ಸಕ್ಕೋ ನಿಮಿಸ್ಸ ರಞ್ಞೋ ಸಮ್ಮುಖೇ ಅನ್ತರಹಿತೋ"ತಿ ಪಾಳಿ। 'ಧಜತವನೇ ಅನ್ತರಧಾಯಿತ್ವಾ'ತಿ ಜೇತವನೇ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅದಸ್ಸನಂ ಕತ್ವಾ, ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಚಕ್ಖುವಿಸಯಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅನ್ಧಕಾರೋ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ಆಲೋಕೋ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ಸದ್ಧಮ್ಮೋ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ಸಾಸನಂ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪನ ಛಟ್ಠೀ, ಸತ್ತಮಿಯೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ದೂರತ್ಥಯೋಗೇ -

ಕಿಂವ ದೂರೋ ಇತೋ ಗಾಮೋ, ಕಚ್ಚಿ ಆರಾ ಪಮಾದಮ್ಹಾ [ಸು° ನಿ° ೧೫೬], ಅಥೋ ಆರಾ ಪಮಾದಮ್ಹಾ [ಸು° ನಿ° ೧೫೭], ಗಾಮತೋ ಅವಿದೂರೇ, ಆರಕಾ ತೇ ಮೋಘಪುರಿಸಾ ಇಮಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮವಿನಯಾ, ಆರಕಾ ತೇಹಿ ಭಗವಾ, ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕಾತಿ ಅರಹಂ, ಆರಾ ಸೋ ಆಸವಕ್ಖಯಾ [ಧ° ಪ° ೨೫೩]। ದುತಿಯಾ ಚ ತತಿಯಾ ಚ ಛಟ್ಠೀ ಚ, ಆರಕಾ ಇಮಂ ಧಮ್ಮವಿನಯಂ ಇಮಿನಾ ಧಮ್ಮವಿನಯೇನ ವಾ, ಆರಕಾ ಮನ್ದಬುದ್ಧೀನಂ [ವಿಸುದ್ಧಿ ಟೀ° ೧.೧೩೦]।

ದೂರತ್ಥೇ -

ದೂರತೋವ ನಮಸ್ಸನ್ತಿ, ಅದ್ದಸಾ ಖೋ ಭಗವನ್ತಂ ದೂರತೋವ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ [ದೀ° ನಿ° ೧.೪೦೯], ಕಿನ್ನು ತಿಟ್ಠಥ ಆರಕಾ, ತಸ್ಮಾ ತಿಟ್ಠಾಮ ಆರಕಾ। ದುತಿಯಾ ಚ ತತಿಯಾ ಚ, ದೂರಂ ಗಾಮಂ ಆಗತೋ, ದೂರೇನ ಗಾಮೇನ ಆಗತೋ , ದೂರಾ ಗಾಮಾ ಆಗತೋ ಇಚ್ಚೇವತ್ಥೋ, ದೂರಂ ಗಾಮೇನ ವಾ।

ಅನ್ತಿಕತ್ಥಯೋಗೇ -

ಅನ್ತಿಕಂ ಗಾಮಾ, ಆಸನ್ನಂ ಗಾಮಾ, ಸಮೀಪಂ ಗಾಮಾ। ದುತಿಯಾ ಚ ತತಿಯಾ ಚ ಛಟ್ಠೀ ಚ, ಅನ್ತಿಕಂ ಗಾಮಂ, ಅನ್ತಿಕಂ ಗಾಮೇನ, ಅನ್ತಿಕಂ ಗಾಮಸ್ಸ।

ಕಾಲದ್ಧಾನಂ ಪರಿಮಾಣವಚನೇ -

ಇತೋ ಮಧುರಾಯ ಚತೂಸು ಯೋಜನೇಸು ಸಙ್ಕಸ್ಸಂ, ರಾಜಗಹತೋ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸಯೋಜನೇ ಸಾವತ್ಥಿ, ಇತೋ ಏಕನವುತಿಕಪ್ಪೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪], ಇತೋ ಏಕತಿಂಸೇ ಕಪ್ಪೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪], ಇತೋ ಸತ್ತಮೇ ದಿವಸೇ, ಇತೋ ತಿಣ್ಣಂ ಮಾಸಾನಂ ಅಚ್ಚಯೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸಾಮಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೮; ಉದಾ॰ ೫೧] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಮಾಣತ್ಥೇ -

ಆಯಾಮತೋ ಚ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚ ಯೋಜನಂ, ಪರಿಕ್ಖೇಪತೋ ನವಯೋಜನಸತಪರಿಮಾಣೋ ಮಜ್ಝಿಮದೇಸೋ ಪರಿಕ್ಖೇಪೇನ ವಾ, ದೀಘಸೋ ನವವಿದತ್ಥಿಯೋ [ಪಾಚಿ॰ ೫೪೮], ಯೋಜನಂ ಆಯಾಮೇನ ಯೋಜನಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಯೋಜನಂ ಉಬ್ಬೇಧೇನ ಸಾಸಪರಾಸಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨೮] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತ್ಯಾಲೋಪೇಪಿ ಪಞ್ಚಮೀ। ಏತ್ಥ ಚ ತ್ಯಾಲೋಪೋ ನಾಮ ಪರಿಪುಣ್ಣವಾಕ್ಯೇ ಲದ್ಧಬ್ಬಸ್ಸ ತ್ವಾನ್ತಪದಸ್ಸ ಅಪರಿಪುಣ್ಣವಾಕ್ಯೇ ನತ್ಥಿಭಾವೋ, ಯಞ್ಚ ಪದಂ ತ್ವಾನ್ತಪದೇ ಸತಿ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಹೋತಿ ಅಧಿಕರಣಂ ವಾ। ತಂ ತ್ವಾನ್ತಪದೇ ಅಸತಿ ಪದನ್ತರೇ ಅವಧಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚಮೀ, ಪಾಸಾದಾ ವಾ ಪಾಸಾದಂ ಸಙ್ಕಮೇಯ್ಯ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೨], ಹತ್ಥಿಕ್ಖನ್ಧಾ ವಾ ಹತ್ಥಿಕ್ಖನ್ಧಂ ಸಙ್ಕಮೇಯ್ಯ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೨] ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮಂ ಏಕಂ ಪಾಸಾದಂ ಅಭಿರೂಹಿತ್ವಾ ಪುನ ಅಞ್ಞಂ ಪಾಸಾದಂ ಸಙ್ಕಮೇಯ್ಯಾತಿ ವಾ ಪಠಮಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪಾಸಾದೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಪುನ ಅಞ್ಞಂ ಪಾಸಾದಂ ಸಙ್ಕಮೇಯ್ಯಾತಿ ವಾ ಏವಂ ಪರಿಪುಣ್ಣವಾಕ್ಯಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಅನ್ಧಕಾರಾ ವಾ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ತಮಾ ವಾ ತಮಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ"ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೨] ಪಾಳಿ। ತಥಾ ರಟ್ಠಾ ರಟ್ಠಂ ವಿಚರತಿ, ಗಾಮಾ ಗಾಮಂ ವಿಚರತಿ, ವನಾ ವನಂ ವಿಚರತಿ, ವಿಹಾರತೋ ವಿಹಾರಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಪರಿವೇಣತೋ ಪರಿವೇಣಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಭವತೋ ಭವಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಕುಲತೋ ಕುಲಂ ಗಚ್ಛತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ। ತಥಾ ವಿನಯಾ ವಿನಯಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಅಭಿಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ವಿನಯಾ ವಿನಯಂ ಕಥೇತಿ, ಅಭಿಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ಕಥೇತಿ। ಏತ್ಥಪಿ ಪಠಮಂ ಏಕಂ ವಿನಯವಚನಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿನಯವಚನೇ ಠತ್ವಾ ವಾ ಪುನ ಅಞ್ಞಂ ವಿನಯವಚನಂ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣವಾಕ್ಯಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಿಯಂ ಪನ "ಪಾಸಾದಂ ಆರುಯ್ಹ ಪೇಕ್ಖತಿ, ಪಾಸಾದಾ ಪೇಕ್ಖತಿ, ಆಸನೇ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಪೇಕ್ಖತಿ, ಆಸನಾ ಪೇಕ್ಖತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ದಿಸತ್ಥಯೋಗೇ ದಿಸತ್ಥೇ ಚ ಪಞ್ಚಮೀ, ಇತೋ ಸಾ ಪುರಿಮಾ ದಿಸಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೮], ಇತೋ ಸಾ ದಕ್ಖಿಣಾ ದಿಸಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೮], ಅವೀಚಿತೋ ಉಪರಿ, ಉದ್ಧಂ ಪಾದತಲಾ, ಅಧೋ ಕೇಸಮತ್ಥಕಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೦]।

ದಿಸತ್ಥೇ -

ಪುರಿಮತೋ ಗಾಮಸ್ಸ, ದಕ್ಖಿಣತೋ ಗಾಮಸ್ಸ, ಉಪರಿತೋ ಪಬ್ಬತಸ್ಸ, ಹೇಟ್ಠತೋ ಪಾಸಾದಸ್ಸ, ಪುರತ್ಥಿಮತೋ, ದಕ್ಖಿಣತೋ, ಯತೋ ಖೇಮಂ, ತತೋ ಭಯಂ [ಜಾ॰ ೧.೯.೫೮], ಯತೋ ಯತೋ ಸಮ್ಮಸತಿ, ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೭೪] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪುಬ್ಬಾದಿಯೋಗೇಪಿ ಪಞ್ಚಮೀ, ಪುಬ್ಬೇವ ಮೇ ಸಮ್ಬೋಧಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೪], ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಇತೋ ಪರಾ ಪಚ್ಚನ್ತಿಮಾ ಜನಪದಾ [ಮಹಾವ॰ ೨೫೯], ತತೋ ಪುರೇ, ತತೋ ಪಚ್ಛಾ, ತತೋ ಉತ್ತರಿ [ಪಾರಾ॰ ೪೯೯] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿಭತ್ತತ್ಥೇ ಚ ಪಞ್ಚಮೀ ಛಟ್ಠೀ ಚ। ವಿಭತ್ತಿ ನಾಮ ಪಗೇವ ವಿಸುಂಭೂತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಕೇನಚಿ ಅಧಿಕೇನ ವಾ ಹೀನೇನ ವಾ ಭಾಗೇನ ತದಞ್ಞತೋ ಪುಥಕ್ಕರಣಂ, ಮಾಥುರಾ ಪಾಟಲಿಪುತ್ತಕೇಹಿ ಅಭಿರೂಪತರಾ, ಯತೋ ಪಣೀತತರೋ ವಾ ವಿಸಿಟ್ಠತರೋ ವಾ ನತ್ಥಿ, ಅತ್ತದನ್ತೋ ತತೋ ವರಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೨೨], ಛನ್ನವುತೀನಂ ಪಾಸಣ್ಡಾನಂ ಪವರಂ ಯದಿದಂ ಸುಗತವಿನಯೋ , ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ, ಸತ್ಥಾ ಲೋಕೇ ಅನುತ್ತರೋ, ಅಗ್ಗೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೭], ಜೇಟ್ಠೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೭], ಸೇಟ್ಠೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೭], ಪಞ್ಞವನ್ತಾ ನಾಮ ಸಾರಿಪುತ್ತತೋ ಹೀನಾ ಸಾರಿಪುತ್ತಸ್ಸ ವಾ, ತತೋ ಅಧಿಕಂ ವಾ ಊನಂ ವಾ ನ ವಟ್ಟತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿರಮಣತ್ಥಯೋಗೇ -

ಆರತೀ ವಿರತೀ ಪಾಪಾ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೮], ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣಿ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೨.೧] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸುದ್ಧತ್ಥಯೋಗೇ -

ಲೋಭನೀಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸುದ್ಧೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮೋಚನತ್ಥಯೋಗೇ ಪಞ್ಚಮೀ ತತಿಯಾ ಚ, ಸೋ ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ ಜಾತಿಯಾ ಜರಾಯ ಮರಣೇನ ಸೋಕೇಹಿ ಪರಿದೇವೇಹಿ ದುಕ್ಖೇಹಿ ದೋಮನಸ್ಸೇಹಿ ಉಪಾಯಾಸೇಹಿ, ಪರಿಮುತ್ತೋ ಸೋ ದುಕ್ಖಸ್ಮಾತಿ ವದಾಮಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೯], ಮೋಕ್ಖನ್ತಿ ಮಾರಬನ್ಧನಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೭], ನ ತೇ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ ಮಚ್ಚುನಾ ಇಚ್ಚಾದಿ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅವಧಿಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಹೇತ್ವತ್ಥೇ -

ಕಸ್ಮಾ ಹೇತುನಾ, ಕೇನ ಹೇತುನಾ, ಕಸ್ಮಾ ನು ತುಮ್ಹಂ ಕುಲೇ ದಹರಾ ನ ಮಿಯ್ಯರೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೯೨ (ಮೀಯರೇ)], ತಸ್ಮಾತಿಹ ಭಿಕ್ಖವೇ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೭]। ದುತಿಯಾ ತತಿಯಾ ಛಟ್ಠೀ ಚ, ಕಿಂಕಾರಣಂ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬.೨೨.ಉಮಙ್ಗಜಾತಕವಣ್ಣನಾ], ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೩], ಯತೋನಿದಾನಂ [ಸು॰ ನಿ॰ ೨೭೫], ತತೋನಿದಾನಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೮], ಕೇನ ಕಾರಣೇನ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪.೧೦.ಮಾತಙ್ಗಜಾತಕವಣ್ಣನಾ], ತಂ ಕಿಸ್ಸಹೇತು [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨], ಕಿಸ್ಸ ತುಮ್ಹೇ ಕಿಲಮಥ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿವೇಚನತ್ಥಯೋಗೇ -

ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ ವಿವಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೬], ವಿವಿತ್ತೋ ಪಾಪಕಾ ಧಮ್ಮಾ।

ಬನ್ಧನತ್ಥಯೋಗೇ -

೩೧೮. ಪಞ್ಚಮೀಣೇ ವಾ [ಕ॰ ೨೯೬; ರೂ॰ ೩೧೪; ನೀ॰ ೬೦೮; ಚಂ॰ ೨.೧.೬೯; ಪಾ॰ ೨.೩.೨೪]।

ಇಣಭೂತೇ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಪಞ್ಚಮೀ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸತಸ್ಮಾ ಬನ್ಧೋ ನರೋ ಸತೇನ ವಾ।

೩೧೯. ಗುಣೇ [ಚಂ॰ ೨.೧.೭೦; ಪಾ॰ ೨.೩.೨೫]।

ಅಜ್ಝತ್ತಭೂತೋ ಹೇತು ಗುಣೋ ನಾಮ, ಅಗುಣೋಪಿ ಇಧ ಗುಣೋತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚಮೀ ಹೋತಿ ವಾ।

ಜಳತ್ತಾ ಬನ್ಧೋ ನರೋ ಜಳತ್ತೇನ ವಾ, ಅತ್ತನೋ ಬಾಲತ್ತಾಯೇವ ಬನ್ಧೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ಪಞ್ಞಾಯ ಬನ್ಧನಾ ಮುತ್ತೋ, ವಾಚಾಯ ಮರತಿ, ವಾಚಾಯ ಮುಚ್ಚತಿ, ವಾಚಾಯ ಪಿಯೋ ಹೋತಿ, ವಾಚಾಯ ದೇಸ್ಸೋ, ಇಸ್ಸರಿಯಾ ಜನಂ ರಕ್ಖತಿ ರಾಜಾ ಇಸ್ಸರಿಯೇನ ವಾ, ಸೀಲತೋ ನಂ ಪಸಂಸನ್ತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೬] ಸೀಲೇನ ವಾ, ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವತೋ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಉದಯಬ್ಬಯಪೀಳನತೋ ದುಕ್ಖಾ, ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ [ಉದಾ॰ ೨], ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಾ ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೋ [ಉದಾ॰ ೨], ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಅನಞ್ಞಾ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧಾ ದೀಘಮದ್ಧಾನಂ ಸಂಸರನ್ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೬ (ವಿಸದಿಸಂ)] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಞ್ಹಾ, ಕಥನೇಸುಪಿ ಪಞ್ಚಮೀ, ಕುತೋ ಭವಂ, ಅಹಂ ಪಾಟಲಿಪುತ್ತತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಥೋಕತ್ಥೇಪಿ ಅಸತ್ವವಚನೇ ಪಞ್ಚಮೀ, ಸತ್ವಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಬ್ಬಂ, ಥೋಕಾ ಮುಚ್ಚತಿ ಥೋಕೇನ ವಾ, ಮುಚ್ಚನಮತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ "ನದಿಂ ತರನ್ತೋ ಮನಂ ವುಳ್ಹೋ"ತಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೪೮] ಏತ್ಥ ವಿಯ। ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಾ ಮುಚ್ಚತಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇನ ವಾ, ಕಿಚ್ಛಾ ಮುಚ್ಚತಿ ಕಿಚ್ಛೇನ ವಾ, ಕಿಚ್ಛಾ ಲದ್ಧೋ ಪಿಯೋ ಪುತ್ತೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೫೩], ಕಿಚ್ಛಾ ಮುತ್ತಾ'ಮ್ಹ ದುಕ್ಖಸ್ಮಾ, ಯಾಮ ದಾನಿ ಮಹೋಸಧ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೭೦೦]।

ಅಸತ್ವವಚನೇತಿ ಕಿಂ? ಪಚ್ಚತಿ ಮುನಿನೋ ಭತ್ತಂ, ಥೋಕಂ ಥೋಕಂ ಘರೇ ಘರೇತಿ [ಥೇರಗಾ॰ ೨೪೮ (ಕುಲೇ ಕುಲೇ)]।

"ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಮೇಧಾವೀ, ಥೋಕಂ ಥೋಕಂ ಖಣೇ ಖಣೇ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೩೯]" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಕ್ರಿಯಾವಿಸೇಸನೇ ದುತಿಯಾ।

ಅಕತ್ತರಿಪಿ ಪಞ್ಚಮೀ, ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ಉಸ್ಸನ್ನತ್ತಾ ವಿಪುಲತ್ತಾ ತಥಾಗತೋ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಪಾದೋ ಹೋತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೧]। ಏತ್ಥ ಚ 'ಅಕತ್ತರೀ'ತಿ ಅಕಾರಕೇ ಞಾಪಕಹೇತುಮ್ಹೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಞಾಸೇ ಪನ "ಅಕತ್ತರೀತಿ ಹೇತ್ವತ್ಥೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯತ್ಥ ಹಿ ಕತ್ತುಬುದ್ಧಿ ಸಞ್ಜಾಯತೇ, ಸೋವ ಕತ್ತಾ ನ ಹೋತೀತಿ ವತ್ತುಂ ಸಕ್ಕಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ಕತ್ತುಸದಿಸೋ ಜನಕಹೇತು ಅಕತ್ತಾ ನಾಮಾತಿ ದೀಪೇತಿ, ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾಇಚ್ಚಾದಿ ಚ ಜನಕಹೇತು ಏವಾತಿ।

ಭಿಯ್ಯತ್ಥಯೋಗೇ –

ಯೋಧ ಸೀತಞ್ಚ ಉಣ್ಹಞ್ಚ, ತಿಣಾ ಭಿಯ್ಯೋ ನ ಮಞ್ಞತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೩], ಸುಖಾ ಭಿಯ್ಯೋ ಸೋಮನಸ್ಸಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೮೭], ಖನ್ತ್ಯಾ ಭಿಯ್ಯೋ ನ ವಿಜ್ಜತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೦], ಮಯಾ ಭಿಯ್ಯೋ ನ ವಿಜ್ಜತಿ, ಸೋತುಕಾಮಾತ್ಥ ತುಮ್ಹೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಭಿಯ್ಯೋಸೋಮತ್ತಾಯ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಕಥಂ, ಅತ್ತಮನೋ ತ್ವಂ ಹೋಹಿ ಪರಂ ವಿಯ ಮತ್ತಾಯ, ಅಹಮ್ಪಿ ಅತ್ತಮನೋ ಹೋಮಿ ಪರಂ ವಿಯ ಮತ್ತಾಯ।

ಪಞ್ಚಮೀವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಛಟ್ಠೀವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ

ಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಛಟ್ಠೀ?

೩೨೦. ಛಟ್ಠೀ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ [ಕ॰ ೩೦೧; ರೂ॰ ೩೧೫; ನೀ॰ ೬೦೯; ಚಂ॰ ೨.೧.೯೫; ಪಾ॰ ೨.೩.೫೦]।

ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೀನಂ ಕೇನಚಿ ಪಕಾರೇನ ಆಯತ್ತಭಾವೋ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ನಾಮ, ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಜೋತೇತಬ್ಬೇ ವಿಸೇಸನಸಮ್ಬನ್ಧಿಮ್ಹಿ ಛಟ್ಠೀ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಸಞ್ಜಾತೋ ಅಸ್ಸೇದಮ್ಭಾವಹೇತುಕೋ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಸಮ್ಬನ್ಧಿನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ತಂತಂಕ್ರಿಯಂ ಕರೋನ್ತಿ, ತಂ ದಿಸ್ವಾ "ಇಮೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮ್ಬನ್ಧಿನೋ"ತಿ ಜಾನನ್ತಸ್ಸ ದ್ವಿನ್ನಂ ಕಾರಕಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಕ್ರಿಯಾನಞ್ಚ ಸಂಯೋಗಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಮ್ಬನ್ಧೋಪಿ ವಿದಿತೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಸಞ್ಜಾತೋ, 'ಇಮಸ್ಸ ಅಯ'ನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಬುದ್ಧಿಯಾ ಹೇತುಭೂತತ್ತಾ ಅಸ್ಸೇದಮ್ಭಾವಹೇತುಕೋ ಚ।

ತತ್ಥ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ತಿವಿಧೋ ಸಾಮಿಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ನಾನಾತ್ತಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಸಮ್ಬನ್ಧೋತಿ।

ತತ್ಥ 'ಸಾಮೀ'ತಿ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ವಿಸೇಸನಸಮ್ಬನ್ಧಿನೋ ನಾಮಂ, ತಸ್ಮಾ ವಿಸೇಸ್ಯಪದತ್ಥಸ್ಸ ತಂತಂವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ **ಸಾಮಿಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಸೋ ವಿಸೇಸ್ಯಪದತ್ಥಭೇದೇನ ಅನೇಕವಿಧೋ।

ತತ್ಥ ತಸ್ಸ ಮಾತಾ, ತಸ್ಸ ಪಿತಾಇಚ್ಚಾದಿ **ಜನಕಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ತಸ್ಸಾ ಪುತ್ತೋ, ತಸ್ಸಾ ಧೀತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಜಞ್ಞಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ತಸ್ಸ ಭಾತಾ, ತಸ್ಸ ಭಗಿನೀ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಕುಲಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಸಕ್ಕೋ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೮] ಇಚ್ಚಾದಿ **ಸಾಮಿಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಪಹೂತಂ ಮೇ ಧನಂ ಸಕ್ಕ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೭೨], ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ ಪತ್ತಚೀವರಂ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಸಂಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಅಮ್ಬವನಸ್ಸ ಅವಿದೂರೇ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ಸನ್ತಿಕೇ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೨] ಇಚ್ಚಾದಿ **ಸಮೀಪಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ರಾಸಿ, ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸಮೂಹೋ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಸಮೂಹಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಮನುಸ್ಸಸ್ಸೇವ ತೇ ಸೀಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೪.೮೧], ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಾಖಾ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಅವಯವಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ಭಾಜನಂ, ಅಲಾಬುಸ್ಸ ಕಟಾಹಂ, ಭಟ್ಠಧಞ್ಞಾನಂ ಸತ್ತು ಇಚ್ಚಾದಿ **ವಿಕಾರಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಯವಸ್ಸ ಅಙ್ಕುರೋ, ಮೇಘಸ್ಸ ಸದ್ದೋ, ಪುಪ್ಫಾನಂ ಗನ್ಧೋ, ಫಲಾನಂ ರಸೋ, ಅಗ್ಗಿಸ್ಸ ಧೂಮೋ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಕಾರಿಯಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಖನ್ಧಾನಂ ಜಾತಿ, ಖನ್ಧಾನಂ ಜರಾ, ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧] ಇಚ್ಚಾದಿ **ಅವತ್ಥಾಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ವಣ್ಣೋ, ವಣ್ಣೋ ನ ಖೀಯ್ಯೇಥ ತಥಾಗತಸ್ಸ [ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩೦೪], ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋ, ಸಿಪ್ಪಿಕಾನಂ ಸತಂ ನತ್ಥಿ [ಜಾ॰ ೧.೧.೧೧೩], ತಿಲಾನಂ ಮುಟ್ಠಿ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಗುಣಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಪಾದಸ್ಸ ಉಕ್ಖಿಪನಂ, ಹತ್ಥಸ್ಸ ಸಮಿಞ್ಜನಂ, ಧಾತೂನಂ ಗಮನಂ ಠಾನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಕ್ರಿಯಾಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ।

ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನಂ ಠಾನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಠಾನಸಮ್ಬನ್ಧೋ** ನಾಮ। ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ಸಾಮಿಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಅನೇಕಸಹಸ್ಸಪ್ಪಭೇದೋ, ಸೋ ಚ ಕ್ರಿಯಾಸಮ್ಬನ್ಧಾಭಾವಾ ಕಾರಕೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಏವಂ "ಪಾದಸ್ಸ ಉಕ್ಖಿಪನಂ" ಇಚ್ಚಾದಿ ಕ್ರಿಯಾಸಮ್ಬನ್ಧೋ ನಾಮಾತಿ ಇದಂ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಕ್ರಿಯಾಸಮ್ಬನ್ಧಾಭಾವಾತಿ ಇದಂ ಸಾಧಕಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಸಿದ್ಧಾಯ ಪನ ಕ್ರಿಯಾಯ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕ್ರಿಯಾಸಮ್ಬನ್ಧೋ ನಾಮ ವುತ್ತೋತಿ।

ನಾನಾತ್ತಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಪನ ನಾನಾಅತ್ಥೇಸು ಛಟ್ಠೀ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಣೀ, ಆವೀಪಚ್ಚಯಾನಂ ಕಮ್ಮೇ ನಿಚ್ಚಂ ಛಟ್ಠೀ, ಝಾನಸ್ಸ ಲಾಭೀ, ಚೀವರಸ್ಸ ಲಾಭೀ, ಧನಸ್ಸ ಲಾಭೀ, ಆದೀನವಸ್ಸ ದಸ್ಸಾವೀ, ಅತ್ಥಿ ರೂಪಾನಂ ದಸ್ಸಾವೀ, ಅತ್ಥಿ ಸಮವಿಸಮಸ್ಸ ದಸ್ಸಾವೀ, ಅತ್ಥಿ ತಾರಕರೂಪಾನಂ ದಸ್ಸಾವೀ, ಅತ್ಥಿ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾನಂ ದಸ್ಸಾವೀ।

ತು, ಅಕ, ಅನ, ಣಪಚ್ಚಯಾನಂ ಯೋಗೇ ಕ್ವಚಿ ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ಛಟ್ಠೀ।

ತುಪಚ್ಚಯೇ ತಾವ -

ತಸ್ಸ ಭವನ್ತಿ ವತ್ತಾರೋ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭೩], ಸಹಸಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತ್ತಾರೋ, ಅಮತಸ್ಸ ದಾತಾ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೩], ಭಿನ್ನಾನಂ ಸನ್ಧಾತಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೯, ೧೯೪], ಸಹಿತಾನಂ ವಾ ಅನುಪ್ಪದಾತಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೯, ೧೯೪] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚೀತಿ ಕಿಂ? ಗಮ್ಭೀರಞ್ಚ ಕಥಂ ಕತ್ತಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೩೭], ಗಾಥಂ ಕತ್ತಾ ನೋಪವಸಿತಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೦೭], ಕಾಲೇನ ಧಮ್ಮಿಕಥಂ ಭಾಸಿತಾ, ಸರಸಿ ತ್ವಂ ಏವರೂಪಂ ವಾಚಂ ಭಾಸಿತಾ, ಪರೇಸಂ ಪುಞ್ಞಂ ಅನುಮೋದೇತಾ, ಬುಜ್ಝಿತಾ ಸಚ್ಚಾನಿ [ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೨] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಕಪಚ್ಚಯೇ -

ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಕೋ ನತ್ಥಿ, ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ ವೇದಕೋ [ವಿಸುದ್ಧಿ ೨.೬೮೯], ಅವಿಸಂವಾದಕೋ ಲೋಕಸ್ಸ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೯] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚೀತಿ ಕಿಂ? ಮಹತಿಂ ಮಹಿಂ ಅನುಸಾಸಕೋ, ಜನಂ ಅಹೇಠಕೋ, ಕಟಂ ಕಾರಕೋ, ಪಸವೋ ಘಾತಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅನಪಚ್ಚಯೇ -

ಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಂ ಸುಖಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೬೧], ಭಾರಸ್ಸ ಉಕ್ಖಿಪನಂ, ಹತ್ಥಸ್ಸ ಗಹಣಂ, ಹತ್ಥಸ್ಸ ಪರಾಮಸನಂ, ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಅಙ್ಗಸ್ಸ ಪರಾಮಸನಂ [ಪಾರಾ॰ ೨೭೦] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚೀತಿ ಕಿಂ? ಭಗವನ್ತಂ ದಸ್ಸನಾಯ [ಉದಾ॰ ೨೩] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಣಪಚ್ಚಯೇ -

ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅರಜಕೇನ ವತ್ಥಾನಂ ರಾಗೋ, ಅಗೋಪಾಲಕೇನ ಗಾವೀನಂ ದೋಹೋ, ಅಪ್ಪಪುಞ್ಞೇನ ಲಾಭಾನಂ ಲಾಭೋ, ಹತ್ಥಸ್ಸ ಗಾಹೋ, ಪತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಗ್ಗಾಹೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತ್ವಾಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಕ್ವಚಿ ಕಮ್ಮನಿ ಛಟ್ಠೀ, ಅಲಜ್ಜೀನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ, ಆಯಸ್ಮತೋ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಚ್ಛಾಮಿ, ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಸಾದೋ [ಧ॰ ಸ॰ ೫೯೭-೫೯೯ (ಉಪಾದಾಯ)] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕತ್ತರಿ ತ, ತವನ್ತು, ತಾವೀ, ಮಾನ'ನ್ತಾನಂ ಯೋಗೇ ಪನ ಕಮ್ಮನಿ ದುತಿಯಾ ಏವ, ಸುಖಕಾಮೋ ವಿಹಾರಂ ಕತೋ, ಗಾಮಂ ಗತೋ, ಓದನಂ ಭುತ್ತವಾ ಭುತ್ತಾವೀ, ಕಮ್ಮಂ ಕುರುಮಾನೋ, ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚಿ ಛಟ್ಠೀಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಗುತ್ತೋ ಮೇಧಾವೀ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೫೭] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸರ, ಇಸು, ಚಿನ್ತ, ಇಸ, ದಯಧಾತೂನಂ ಕಮ್ಮನಿ ಛಟ್ಠೀ ವಾ, ಮಾತುಸ್ಸ ಸರತಿ, ಮಾತರಂ ಸರತಿ, ಪಿತುಸ್ಸ ಸರತಿ, ಪಿತರಂ ಸರತಿ, ನ ರಜ್ಜಸ್ಸ ಸರಿಸ್ಸಸಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೨೧], ನ ತೇಸಂ ಕೋಚಿ ಸರತಿ, ಸತ್ತಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೭.೨], ಆಪತ್ತಿಪರಿಯನ್ತಂ ನಸ್ಸರತಿ, ರತ್ತಿಪರಿಯನ್ತಂ ನಸ್ಸರತಿ [ಚೂಳವ॰ ೧೫೭], ಪುತ್ತಸ್ಸ ಇಚ್ಛತಿ ಪುತ್ತಂ ವಾ, ಮಾತುಸ್ಸ ಚಿನ್ತೇತಿ ಮಾತರಂ ವಾ, ಥೇರಸ್ಸ ಅಜ್ಝೇಸತಿ ಥೇರಂ ವಾ, ತೇಲಸ್ಸ ದಯತಿ ತೇಲಂ ವಾ, ರಕ್ಖತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕರಧಾತುಸ್ಸ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣತ್ಥವಾಚಿನೋ ಕಮ್ಮೇ ಛಟ್ಠೀ, ಉದಕಸ್ಸ ಪಟಿಕುರುತೇ ಉದಕಂ ವಾ, ಕಣ್ಡಸ್ಸ ಪಟಿಕುರುತೇ ಕಣ್ಡಂ ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಪಚ್ಚಯೇ ಪೂಜನತ್ಥಾದಿಧಾತೂನಂ ಕತ್ತರಿ ಛಟ್ಠೀ ವಾ, ರಞ್ಞೋ ಸಮ್ಮತೋ ರಞ್ಞಾ ವಾ, ಗಾಮಸ್ಸ ಪೂಜಿತೋ ಗಾಮೇನ ವಾ, ರಞ್ಞೋ ಸಕ್ಕತೋ ರಞ್ಞಾ ವಾ, ರಞ್ಞೋ ಅಪಚಿತೋ ರಞ್ಞಾ ವಾ, ರಞ್ಞೋ ಮಾನಿತೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦೩] ರಞ್ಞಾ ವಾ, ತಥಾ ಸುಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧಾ ಬುದ್ಧಾನಂ ಧಮ್ಮಧಾತು, ಅಮತಂ ತೇಸಂ ಪರಿಭುತ್ತಂ, ಯೇಸಂ ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಪರಿಭುತ್ತಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೬೦೩], ಅಮತಂ ತೇಸಂ ವಿರದ್ಧಂ, ಯೇಸಂ ಕಾಯಗತಾಸತಿ ವಿರದ್ಧಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೬೦೩]।

ತಿಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಕ್ವಚಿ ಕತ್ತರಿ ಛಟ್ಠೀ ವಾ, ಸೋಭಣಾ ಕಚ್ಚಾಯನಸ್ಸ ಪಕತಿ ಕಚ್ಚಾಯನೇನ ವಾ, ಸೋಭಣಾ ಬುದ್ಧಘೋಸಸ್ಸ ಪಕತಿ ಬುದ್ಧಘೋಸೇನ ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪೂಜನತ್ಥಾನಂ ಪೂರಣತ್ಥಾನಞ್ಚ ಕರಣೇ ಛಟ್ಠೀ, ಪುಪ್ಫಸ್ಸ ಬುದ್ಧಂ ಪೂಜೇತಿ ಪುಪ್ಫೇನ ವಾ, ಘತಸ್ಸ ಅಗ್ಗಿಂ ಜುಹೋತಿ ಘತೇನ ವಾ, ಪತ್ತಂ ಉದಕಸ್ಸ ಪೂರೇತ್ವಾ, ಪೂರಂ ನಾನಾಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಅಸುಚಿನೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೭], ಬಾಲೋ ಪೂರತಿ ಪಾಪಸ್ಸ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೨೧], ಧೀರೋ ಪೂರತಿ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೨೧] ಪೂರತಿ ಧಞ್ಞಾನಂ ವಾ ಮುಗ್ಗಾನಂ ವಾ ಮಾಸಾನಂ ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ। ತತಿಯಾ ವಾ, ಖೇಮಾ ನಾಮ ಪೋಕ್ಖರಣೀ, ಪುಣ್ಣಾ ಹಂಸೇಹಿ ತಿಟ್ಠತಿ।

ತಬ್ಬ, ರುಜಾದಿಯೋಗೇ ಪನ ಸಮ್ಪದಾನೇ ಚತುತ್ಥೀ ಏವ, ಯಕ್ಖಸೇನಾಪತೀನಂ ಉಜ್ಝಾಪೇತಬ್ಬಂ ವಿಕ್ಕನ್ದಿತಬ್ಬಂ ವಿರವಿತಬ್ಬಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೩ (ವಿಸದಿಸಂ)], ದೇವದತ್ತಸ್ಸ ರುಜ್ಜತಿ, ರಜಕಸ್ಸ ವತ್ಥಂ ದದಾತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಭಯತ್ಥಾದೀನಂ ಅಪಾದಾನೇ ಬಹುಲಂ ಛಟ್ಠೀ, ಕಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಂ ತಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸ ಭಾಯಾಮಿ, ಸಬ್ಬೇ ತಸನ್ತಿ ದಣ್ಡಸ್ಸ, ಸಬ್ಬೇ ಭಾಯನ್ತಿ ಮಚ್ಚುನೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೨೯], ಭೀತೋ ಚತುನ್ನಂ ಆಸೀವಿಸಾನಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೮], ಮಾ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪುಞ್ಞಾನಂ ಭಾಯಿತ್ಥ [ಉದಾ॰ ೨೨], ಸಙ್ಘಾತುಂ ನೋಪಿ ಸಕ್ಕೋಮಿ, ಮುಸಾವಾದಸ್ಸ ಓತ್ತಪಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೪] ಇಚ್ಚಾದಿ। ತತ್ಥ 'ಓತ್ತಪ'ನ್ತಿ ಓತ್ತಪ್ಪನ್ತೋ। ತಥಾ ಅಗ್ಗೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ, ಜೇಟ್ಠೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೭] ಇಚ್ಚಾದಿ ಚ।

ಕುಸಲ, ಕೋವಿದ, ಪಸಾದತ್ಥಾನಂ ಆಧಾರೇ ಛಟ್ಠೀ, ಕುಸಲಾ ನಚ್ಚಗೀತಸ್ಸ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೯೪], ಕುಸಲೋ ತ್ವಂ ರಥಸ್ಸ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೮೭], ಅಮಚ್ಚೇ ತಾತ ಜಾನಾಹಿ, ಧೀರೇ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಕೋವಿದೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೭.೧೩], ನರಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸ

ಕೋವಿದಾ [ಜಾ॰ ೧.೧.೩೭], ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕೋವಿದಾ, “ಕೇಚಿ ಇದ್ಧೀಸು ಕೋವಿದಾ”ತಿಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಸನ್ತಿ ಯಕ್ಖಾ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪಸನ್ನಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೬ (ವಿಸದಿಸಂ)], ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಸನ್ನಾ, ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಪಸನ್ನಾ, ಬುದ್ಧೇ ಪಸನ್ನಾ, ಧಮ್ಮೇ ಪಸನ್ನಾ, ಸಙ್ಘೇ ಪಸನ್ನಾ ವಾ। ತಥಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ, ವಸೀ ಹೋಮಿ ಮಹಾಮುನಿ। ಝಾನಸ್ಸ ವಸಿಮ್ಹಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೩೨೧. ಛಟ್ಠೀ ಹೇತ್ವತ್ಥೇಹಿ [ರೂ॰ ೧೬೩ ಪಿಟ್ಠೇ; ನೀ॰ ೬೫೦; ಚಂ॰ ೨.೧.೭೧; ಪಾ॰ ೨.೩.೨೬]।

ಹೇತ್ವತ್ಥೇಹಿ ಯೋಗೇ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಛಟ್ಠೀ ಹೋತಿ।

ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨; ಚಂ॰ ೨.೧.೯೬; ಪಾ॰ ೨.೩.೭೨], ಅಜ್ಝವರಸ್ಸ ಹೇತು, ಉದರಸ್ಸ ಹೇತು, ಉದರಸ್ಸ ಕಾರಣಾ [ಪಾರಾ॰ ೨೨೮] ಇಚ್ಚಾದಿ।

೩೨೨. ತುಲ್ಯತ್ಥೇನ ವಾ ತತಿಯಾ [ನೀ॰ ೬೩೮]।

ತುಲ್ಯತ್ಥೇನ ಯೋಗೇ ಛಟ್ಠೀ ಹೋತಿ ತತಿಯಾ ವಾ।

ತುಲ್ಯೋ ಪಿತು ಪಿತರಾ ವಾ, ಸದಿಸೋ ಪಿತು ಪಿತರಾ ವಾ। ಇತಿ ನಾನಾತ್ತಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಸಮ್ಬನ್ಧೋ ನಾಮ ಕಾರಕಾನಂ ಕ್ರಿಯಾಯ ಸಹ ಸಾಧಕ, ಸಾಧ್ಯಭಾವೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖತಾ ಅವಿನಾಭಾವಿತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಹಿ ಕ್ರಿಯಂ ವಿನಾ ಕಾರಕಂ ನಾಮ ಸಿಜ್ಝತಿ, ನ ಚ ಕಾರಕಂ ವಿನಾ ಕ್ರಿಯಾ ನಾಮ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ, ಸಾ ಪನ ಛಟ್ಠೀವಿಸಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ।

ಛಟ್ಠೀವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಸತ್ತಮೀವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ

ಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಸತ್ತಮೀ?

೩೨೩. ಸತ್ತಮ್ಯಾಧಾರೇ [ಕ॰ ೩೦೨; ರೂ॰ ೩೧೩; ನೀ॰ ೬೩೦; ಚಂ॰ ೨.೧.೮೮; ಪಾ॰ ೧.೩.೪೫]।

ಆಧಾರೋ, ಓಕಾಸೋ, ಅಧಿಕರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ, ಆಧಾರತ್ಥೇ ಸತ್ತಮೀ ಹೋತಿ। ಕತ್ತುಕಮ್ಮಟ್ಠಂ ಕ್ರಿಯಂ ಭುಸೋ ಧಾರೇತೀತಿ **ಆಧಾರೋ**।

ಕಟೇ ನಿಸೀದತಿ ಪುರಿಸೋ, ಥಾಲಿಯಂ ಓದನಂ ಪಚತಿ। ತತ್ಥ ಕಟೋ ಕತ್ತುಭೂತೇ ಪುರಿಸೇ ಠಿತಂ ನಿಸೀದನಕ್ರಿಯಂ ಧಾರೇತಿ, ಥಾಲೀ ಕಮ್ಮಭೂತೇ ತಣ್ಡುಲೇ ಠಿತಂ ಪಚನಕ್ರಿಯಂ ಧಾರೇತಿ।

ಸೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಬ್ಯಾಪಿಕಾಧಾರೋ, ಓಪಸಿಲೇಸಿಕಾಧಾರೋ, ಸಾಮೀಪಿಕಾಧಾರೋ, ವೇಸಯಿಕಾಧಾರೋತಿ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಿಂ ಆಧೇಯ್ಯವತ್ಥು ಸಕಲೇ ವಾ ಏಕದೇಸೇ ವಾ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸೋ **ಬ್ಯಾಪಿಕೋ**। ಯಥಾ? ತಿಲೇಸು ತೇಲಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಉಚ್ಛೂಸು ರಸೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ಜಲೇಸು ಖೀರಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ದಧಿಮ್ಹಿ ಸಪ್ಪಿ ತಿಟ್ಠತೀತಿ।

ಯಸ್ಮಿಂ ಆಧೇಯ್ಯವತ್ಥು ಅಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅಧಿಟ್ಠಿತಮತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸೋ **ಓಪಸಿಲೇಸಿಕೋ**। ಯಥಾ? ಉಕ್ಖಲಿಯಂ ಆಚಾಮೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ಘಟೇಸು ಉದಕಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಆಸನೇ ನಿಸೀದತಿ ಭಿಕ್ಖು, ಪರಿಯಙ್ಕೇ ರಾಜಾ ಸೇತಿ।

ಯೋ ಪನ ಅತ್ಥೋ ಆಧೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅವತ್ಥುಭೂತೋಪಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿದೀಪನತ್ಥಂ ಆಧಾರಭಾವೇನ ವೋಹರಿಯತಿ, ಸೋ **ಸಾಮೀಪಿಕೋ** ನಾಮ। ಯಥಾ? ಗಙ್ಗಾಯಂ ಘೋಸೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸಾವತ್ಥಿಯಂ ವಿಹರತಿ ಭಗವಾತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧]।

ಯೋ ಚ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ತನಾ ವಿನಾ ಆಧೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಞ್ಞತ್ಥತ್ತಂ ಕ್ರಿಯಂ ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಆಧಾರಭಾವೇನ ವೋಹರಿಯತಿ, ಯೋ ಚ ಆಧೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅನಞ್ಞಾಭಿಮುಖಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ಆಧಾರಭಾವೇನ ವೋಹರಿಯತಿ, ಸೋ **ವೇಸಯಿಕೋ** ನಾಮ। ಯಥಾ? ಆಕಾಸೇ ಸಕುಣಾ ಪಕ್ಖನ್ತಿ, ಭೂಮೀಸು ಮನುಸ್ಸಾ ಚರನ್ತಿ , ಉದಕೇ ಮಚ್ಛಾ ಚರನ್ತಿ, ಭಗವನ್ತಂ ಪಾದೇಸು ವನ್ದತಿ, ಪಾದೇಸು ಪತಿತ್ವಾ ರೋದತಿ, ಪಾಪಸ್ಮಿಂ ರಮತೀ ಮನೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೧೬], ಪಸನ್ನೋ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೬೮]।

೩೨೪. ನಿಮಿತ್ತೇ [ಕ॰ ೩೧೦; ರೂ॰ ೩೨೪; ನೀ॰ ೬೪೧; ಚಂ॰ ೨.೧.೮೯; ಪಾ॰ ೨.೩.೩೬]।

ನಿಮಿನನ್ತಿ ಸಞ್ಜಾನನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ನಿಮಿತ್ತಂ,** ನೇಮಿತ್ತಕಸಹಭಾವಿನೋ ಸಞ್ಞಾಣಕಾರಣಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತೇ ಸತ್ತಮೀ ಹೋತಿ।

ದೀಪಿ ಚಮ್ಮೇಸು ಹಞ್ಞತೇ, ಕುಞ್ಜರೋ ದನ್ತೇಸು ಹಞ್ಞತೇ, ಮುಸಾವಾದೇ ಪಾಚಿತ್ತಿಯಂ [ಪಾಚಿ॰ ೨], ಓಮಸವಾದೇ ಪಾಚಿತ್ತಿಯಂ [ಪಾಚಿ॰ ೧೪] ಇಚ್ಚಾದಿ।

೩೨೫. ಯಮ್ಭಾವೋ ಭಾವಲಕ್ಖಣಂ [ಕ॰ ೩೧೩; ರೂ॰ ೩೨೭; ನೀ॰ ೬೪೪; ಚಂ॰ ೨.೧.೯೦; ಪಾ॰ ೨.೩.೩೭; 'ಯಬ್ಭಾ ವೋ' (ಬಹೂಸು)]।

ಯಾದಿಸೋ ಭಾವೋ ಯಮ್ಭಾವೋ, ಲಕ್ಖಿಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ಲಕ್ಖಣಂ, ಭಾವನ್ತರಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ **ಭಾವಲಕ್ಖಣಂ,** ಯಮ್ಭಾವೋ ಭಾವನ್ತರಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಭಾವೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಸತ್ತಮೀ ಹೋತಿ, ಛಟ್ಠೀಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಅಚಿರಪಕ್ಕನ್ತಸ್ಸ ಸಾರಿಪುತ್ತಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಕಾಲಮಕಾಸಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೪೫೨ (ವಿಸದಿಸಂ)], ಅಪ್ಪಮತ್ತಸ್ಸ ತೇ ವಿಹರತೋ ಇತ್ಥಾಗಾರೋಪಿ ತೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ವಿಹರಿಸ್ಸತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೯ (ವಿಸದಿಸಂ)] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಇದಂ ನ ಹೋತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧], ಅಚಿರಪಕ್ಕನ್ತೇ ಭಗವತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಕಾಲಮಕಾಸಿ, ಸಬ್ಬೇ ಮಗ್ಗಾ ವಿವಜ್ಜನ್ತಿ, ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಲೋಕನಾಯಕೇ [ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨೨]। ಗಾವೀಸು ದುಯ್ಹಮಾನಾಸು ಗತೋ, ಗಾವೀಸು ದುದ್ಧಾಸು ಆಗತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚಿ ಪಠಮಾಪಿ ಬಹುಲಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಸೋ ಭಾರದ್ವಾಜೋ, ಅದ್ದಸಾ ಅಚ್ಚುತಂ ಇಸಿಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೦೦೭ (ಅದ್ದಸ್ಸ)]। ಯಾಯಮಾನೋ ಮಹಾರಾಜಾ, ಅದ್ದಾ ಸೀದನ್ತರೇ ನಗೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೬೬] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪುಬ್ಬಣ್ಹಸಮಯೇ ಗತೋ, ಸಾಯನ್ಹಸಮಯೇ ಆಗತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ ವೇಸಯಿಕಾಧಾರೋ ಏವ।

ತಥಾ ಅಕಾಲೇ ವಸ್ಸತೀ ತಸ್ಸ, ಕಾಲೇ ತಸ್ಸ ನ ವಸ್ಸತಿ [ಜಾ॰ ೧.೨.೮೮; ೧.೮.೪೮]। ಇತೋ ಸತಸಹಸ್ಸಮ್ಹಿ, ಕಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿ ನಾಯಕೋ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೨.೫೪.೨೮] ಇಚ್ಚಾದಿ।

೩೧೬. ಛಟ್ಠೀ ಚಾನಾದರೇ [ಕ॰ ೩೦೫; ರೂ॰ ೩೧೩; ನೀ॰ ೬೩೩; ಚಂ॰ ೨.೧.೯೧; ಪಾ॰ ೨.೩.೩೮]।

‘ಅನಾದರೋ’ತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಲಕ್ಖಣ, ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಕ್ರಿಯಾನಂ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಧಿವಚನಂ, ಅನಾದರಭೂತೇ ಭಾವಲಕ್ಖಣೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಸತ್ತಮೀ ಛಟ್ಠೀ ಚ ಹೋತಿ।

ಮಚ್ಚು ಗಚ್ಛತಿ ಆದಾಯ, ಪೇಕ್ಖಮಾನೇ ಮಹಾಜನೇ। ಆಕೋಟಯನ್ತೋ ಸೋ ನೇತಿ, ಸಿವಿರಾಜಸ್ಸ ಪೇಕ್ಖತೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೨೨ (ತೇನೇತಿ)]। ಅಕಾಮಕಾನಂ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ರುದನ್ತಾನಂ ಪಬ್ಬಜಿ, ಅನಗಾರಿಯುಪೇತಸ್ಸ, ವಿಪ್ಪಮುತ್ತಸ್ಸ ತೇ ಸತೋ। ಸಮಣಸ್ಸ ನ ತಂ ಸಾಧು, ಯದಞ್ಞಮನುಸೋಚತಿ [ಜಾ॰ ೧.೭.೧೦೭ (ಯಂ ಪೇತಮನುಸೋಚಸಿ)]।

೩೧೭. ಯತೋ ನಿದ್ಧಾರಣಂ [ಕ॰ ೩೦೪; ರೂ॰ ೩೨೨; ನೀ॰ ೬೩೨; ಚಂ॰ ೨.೧.೯೨; ಪಾ॰ ೨.೩.೪೧]।

ಜಾತಿ, ಗುಣ, ಕ್ರಿಯಾ, ನಾಮೇಹಿ ಸಮುದಾಯತೋ ಏಕದೇಸಸ್ಸ ಪುಥಕ್ಕರಣಂ **ನಿದ್ಧಾರಣಂ,** ಯತೋ ತಂ ನಿದ್ಧಾರಣಂ ಜಾಯತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮುದಾಯೇ ಛಟ್ಠೀ, ಸತ್ತಮಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ಜಾತಿಯಂ ತಾವ –

ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಖತ್ತಿಯೋ ಸೂರತಮೋ, ಮನುಸ್ಸೇಸು ಖತ್ತಿಯೋ ಸೂರತಮೋ।

ಗುಣೇ –

ಕಣ್ಹಾ ಗಾವೀನಂ ಸಮ್ಪನ್ನಖೀರತಮಾ, ಕಣ್ಹಾಗಾವೀಸು ಸಮ್ಪನ್ನಖೀರತಮಾ।

ಕ್ರಿಯಾಯಂ –

ಅದ್ಧಿಕಾನಂ ಧಾವನ್ತೋ ಸೀಘತಮೋ, ಅದ್ಧಿಕೇಸು ಧಾವನ್ತೋ ಸೀಘತಮೋ।

ನಾಮೇ –

ಆಯಸ್ಮಾ ಆನನ್ದೋ ಅರಹತಂ ಅಞ್ಞತರೋ, ಅರಹನ್ತೇಸು ಅಞ್ಞತರೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಧ ನಾನಾತ್ತಸತ್ತಮೀ ವುಚ್ಚತೇ।

ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ಸತ್ತಮೀ, ಭಿಕ್ಖೂಸು ಅಭಿವಾದೇನ್ತಿ [ಪಾರಾ॰ ೫೧೭], ಪುತ್ತಂ ಮುದ್ಧನಿ ಚುಮ್ಬಿತ್ವಾ, ಪುರಿಸಂ ನಾನಾಬಾಹಾಸು ಗಹೇತ್ವಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೩] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಥ ವಾ ‘ಮುದ್ಧನಿ, ಬಾಹಾಸೂ’ತಿ ಆಧಾರೇ ಏವ ಭುಮ್ಮಂ। ಯಥಾ? ರುಕ್ಖಂ ಮೂಲೇ ಛಿನ್ದತಿ, ರುಕ್ಖಂ ಖನ್ಧೇ ಛಿನ್ದತಿ, ಪುರಿಸಂ ಸೀಸೇ ಪಹರತಿ, ಭಗವನ್ತಂ ಪಾದೇಸು ವನ್ದತಿ।

ಕರಣೇ ಚ ಸತ್ತಮೀ, ಹತ್ಥೇಸು ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರನ್ತಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೧೯], ಪತ್ತೇಸು ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರನ್ತಿ, ಪಥೇಸು ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸೋಪಿ ಮಂ ಅನುಸಾಸೇಯ್ಯ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಮಿ ಮತ್ಥಕೇ [ಮಿ॰ ಪ॰ ೬.೪.೮]।

ಸಮ್ಪದಾನೇ ಚ ಸತ್ತಮೀ, ಸಙ್ಘೇ ದಿನ್ನೇ ಮಹಪ್ಫಲಂ, ಸಙ್ಘೇ ಗೋತಮೀ ದದೇಯ್ಯಾಸಿ, ಸಙ್ಘೇ ದಿನ್ನೇ ಅಹಞ್ಚೇವ ಪೂಜಿತೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೭೬], ವಿಚೇಯ್ಯ ದಾನಂ ದಾತಬ್ಬಂ, ಯತ್ಥ ದಿನ್ನಂ ಮಹಪ್ಫಲಂ [ಪೇ॰ ವ॰ ೩೨೯]। ಏತೇಸು ಪನ ವಿಸಯಸತ್ತಮೀಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಅಪಾದಾನೇ ಚ ಸತ್ತಮೀ, ಗದಲೀಸು ಗಜೇ ರಕ್ಖನ್ತಿಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಾಮಿಸ್ಸರಾದಿಯೋಗೇ ಪನ ಛಟ್ಠೀ ಸತ್ತಮೀ ಚ ಹೋತಿ, ಗುನ್ನಂ ಸಾಮಿ, ಗೋಸು ಸಾಮಿ, ಗುನ್ನಂ ಇಸ್ಸರೋ, ಗೋಸು ಇಸ್ಸರೋ, ಗುನ್ನಂ ಅಧಿಪತಿ, ಗೋಸು ಅಧಿಪತಿ, ಗುನ್ನಂ ದಾಯಾದೋ, ಗೋಸು ದಾಯಾದೋ, ಗುನ್ನಂ ಸಕ್ಖಿ, ಗೋಸು ಸಕ್ಖಿ, ಗುನ್ನಂ ಪತಿಭೂ, ಗೋಸು ಪತಿಭೂ, ಗುನ್ನಂ ಪಸುತೋ, ಗೋಸು ಪಸುತೋ, ಆಯುತ್ತೋ ಕಟಕರಣಸ್ಸ, ಆಯುತ್ತೋ ಕಟಕರಣೇತಿ, ಏತೇಸು ಪನ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಛಟ್ಠೀ, ವಿಸಯಾಧಾರೇ ಸತ್ತಮೀ। ಞಾಣಸ್ಮಿಂ ಪಸನ್ನೋ, ಞಾಣಸ್ಮಿಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕೋತಿ ವಿಸಯಾಧಾರೇ ಸತ್ತಮೀ। ಞಾಣೇನ ಪಸನ್ನೋ, ಞಾಣೇನ ಉಸ್ಸುಕ್ಕೋತಿ ಕರಣೇ ತತಿಯಾ।

೩೨೮. ಸತ್ತಮ್ಯಾಧಿಕ್ಯೇ [ಕ॰ ೩೧೪; ರೂ॰ ೩೨೮; ನೀ॰ ೬೪೫; ಚಂ॰ ೨.೧.೬೦; ಪಾ॰ ೨.೩.೯; ೧.೪.೮೭]।

ಅಧಿಕಭಾವತ್ಥೇ ಉಪೇನ ಯುತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ಸತ್ತಮೀ ಹೋತಿ।

ಉಪ ಖಾರಿಯಂ ದೋಣೋ, ಉಪ ನಿಕ್ಖೇ ಕಹಾಪಣಂ, ಅತಿರೇಕದೋಣಾ ಖಾರೀ, ಅತಿರೇಕಕಹಾಪಣಂ ನಿಕ್ಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೩೨೯. ಸಾಮಿತ್ತೇಧಿನಾ [ಚಂ॰ ೨.೧.೬೧; ಪಾ॰ ೨.೩.೯; ೧.೪.೯೭]।

ಸಾಮಿಭಾವತ್ಥೇ ಅಧಿನಾ ಯುತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗಮ್ಹಾ ಸತ್ತಮೀ ಹೋತಿ।

ಅಧಿ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೇ ಪಞ್ಚಾಲಾ, ಅಧಿ ಪಞ್ಚಾಲೇಸು ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ, ಅಧಿ ದೇವೇಸು ಬುದ್ಧೋ। ತತ್ಥ 'ಅಧಿ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೇ ಪಞ್ಚಾಲಾ'ತಿ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತಿಸ್ಸರಾ ಪಞ್ಚಾಲರಟ್ಠವಾಸಿನೋತಿ ವದನ್ತಿ, 'ಪಞ್ಚಾಲಾ'ತಿ ವಾ ಜನಪದನಾಮತ್ತಾ ಬಹುವಚನಂ, ಕದಾಚಿ ಪಞ್ಚಾಲರಾಜಾ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೇ ಕಾಸಿರಞ್ಞೇ ಇಸ್ಸರೋ, ಕದಾಚಿ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ ಪಞ್ಚಾಲರಞ್ಞೇ ಇಸ್ಸರೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೩೦. ಸಬ್ಬಾದಿತೋ ಸಬ್ಬಾ [ಚಂ॰ ೨.೧.೭೨; ಪಾ॰ ೨.೩.೨೭]।

ಹೇತ್ವತ್ಥೇಹಿ ಯೋಗೇ ಸಬ್ಬಾದೀಹಿ ಸಬ್ಬನಾಮೇಹಿ ಹೇತ್ವತ್ಥೇ ಸಬ್ಬಾ ವಿಭತ್ತಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಿಂ ಕಾರಣಂ, ಕೇನ ಕಾರಣೇನ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪.೧೫ ಮಾತಙ್ಗಜಾತಕವಣ್ಣನಾ], ಕಿಂ ನಿಮಿತ್ತಂ, ಕೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ, ಕಿಂ ಪಯೋಜನಂ, ಕೇನ ಪಯೋಜನೇನ, ಕೇನಟ್ಠೇನ [ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ], ಕೇನ ವಣ್ಣೇನ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೪], ಕಿಮತ್ಥಂ, ಕುತೋ ನಿದಾನಂ [ಪಾರಾ॰ ४೨], ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು [ಪಾರಾ॰ ೩೯], ಕಸ್ಮಿಂ ನಿದಾನೇ, ಏತಸ್ಮಿಂ ನಿದಾನೇ [ಪಾರಾ॰ ४೨], ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ [ಪಾರಾ॰ ४೨] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸತ್ತಮೀವಿಭತ್ತಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಇತಿ ನಿರುತ್ತಿದೀಪನಿಯಾ ನಾಮ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನದೀಪನಿಯಾ

ಕಾರಕಕಣ್ಡೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೪. ಸಮಾಸಕಣ್ಡ

ಅಥ ಯುತ್ತತ್ಥಾನಂ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದಾನಂ ಏಕತ್ಥೀಭಾವೋ ವುಚ್ಚತೇ। ಏಕತ್ಥೀಭಾವೋತಿ ಚ ಇಧ ಸಮಾಸೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಚ ಸಮಾಸೋ ಛಬ್ಬಿಧೋ ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೋ, ತಪ್ಪುರಿಸೋ, ಕಮ್ಮಧಾರಯೋ, ದಿಗು, ಬಹುಬ್ಬೀಹಿ, ದ್ವನ್ದೋತಿ।

ಅಬ್ಯಯೀಭಾವಸಮಾಸ

ತತ್ಥ ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೋ ಪಠಮಂ ವುಚ್ಚತೇ। ಬ್ಯಯೋ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಕಾರೋ, ನತ್ಥಿ ಬ್ಯಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅಬ್ಯಯೋ, ಅಬ್ಯಯೋ ಹುತ್ವಾ ಭವತೀತಿ **ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೋ,** ನಾನಾಲಿಙ್ಗ, ವಿಭತ್ತಿ, ವಚನೇಸು ರೂಪವಿಕಾರರಹಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಭವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಬ್ಬಲಿಙ್ಗ,-ವಿಭತ್ತಿ, ವಚನೇಸುಪಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಏಕರೂಪೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಅಬ್ಯಯನ್ತಿ ವಾ ಉಪಸಗ್ಗನಿಪಾತಾನಂ ಏವ ನಾಮಂ, ಅಯಂ ಪನ ಪಕತಿ ಅಬ್ಯಯಂ ನ ಹೋತಿ, ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಹಿ ಸಹ ಏಕತ್ಥತಾವಸೇನ ಅಬ್ಯಯಂ ಹೋತಿ, ಇತಿ ಅನಬ್ಯಯಮ್ಪಿ ಅಬ್ಯಯಂ ಭವತೀತಿ ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೋ।

೩೩೧. ಸ್ಯಾದಿಸ್ಯಾದಿನೇಕತ್ಥಂ [ಕ॰ ೩೧೬; ರೂ॰ ೩೩೧; ನೀ॰ ೬೭೫; ಚಂ॰ ೨.೨.೧; ಪಾ॰ ೨.೧.೪]।

ಅಧಿಕಾರಸುತ್ತಮಿದಂ। ಸ್ಯಾದಿ ವುಚ್ಚತಿ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದಂ, 'ಸ್ಯಾದಿನಾ'ತಿ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದೇನ, ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ ಯಸ್ಸ ತಂ ಏಕತ್ಥಂ, ಸ್ಯಾದಿಪದಂ ಸ್ಯಾದಿಪದೇನ ಸಹ ಏಕತ್ಥಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏತ್ಥ ಚ 'ಸ್ಯಾದೀ'ತಿ ವಚನೇನ ಉಪಸಗ್ಗ, ನಿಪಾತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಬ್ಬಾನಿ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ ನಾಮಪಟಿರೂಪಕಾನಿ ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ತ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದಾನಿ ನಿವತ್ತೇತಿ।

ತತ್ಥ ನಾಮಪಟಿರೂಪಕಾನಿ ನಾಮ 'ಯೇವಾಪನಕಧಮ್ಮಾ' ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। ತಥಾ ಸಞ್ಞಾಸದ್ದಭಾವಂ ಪತ್ತಾನಿ "ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ, ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ, ಅತ್ಥಿಖೀರಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀ, ಅಞ್ಞಾಸಿಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋ, ಮಕ್ಖಲಿಗೋಸಾಲೋ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು 'ಅತ್ಥಿ' ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

'ಏಕತ್ಥ'ನ್ತಿ ಏತೇನ ದ್ವನ್ದಸಮಾಸೇಪಿ ಪದಾನಂ ಏಕಕತ್ತು, ಏಕಕಮ್ಮಾದಿಭಾವೇನ ಏಕತ್ಥೀಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ।

೩೩೨. ಅಸಙ್ಖ್ಯಂ ವಿಭತ್ತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮೀಪಸಾಕಲ್ಯಾಭಾವಯಥಾಪಚ್ಛಾಯುಗಪದತ್ಥೇ [ಕ॰ ೩೧೯; ರೂ॰ ೩೩೦; ನೀ॰ ೬೯೬; ಚಂ॰ ೨.೨.೨; ಪಾ॰ ೨.೧.೬]।

'ಅಸಙ್ಖ್ಯ'ನ್ತಿ ಉಪಸಗ್ಗಪದಂ ನಿಪಾತಪದಞ್ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ದ್ವಯಮ್ಪಿ ಹಿ ಏಕತ್ತ, ಬಹುತ್ತಸಙ್ಖ್ಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪವಿಕಾರರಹಿತತ್ತಾ 'ಅಸಙ್ಖ್ಯ'ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿಭತ್ಯತ್ಥೇ, ಸಮ್ಪತ್ಯತ್ಥೇ, ಸಮೀಪತ್ಥೇ, ಸಾಕಲ್ಯತ್ಥೇ, ಅಭಾವತ್ಥೇ, ಯಥಾತ್ಥೇ, ಪಚ್ಛಾತ್ಥೇ, ಯುಗಪದತ್ಥೇ ಪವತ್ತಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯಂ ನಾಮ ಸ್ಯಾದಿಪದಂ ಅಞ್ಞೇನ ಸ್ಯಾದಿಪದೇನ ಸಹ ಏಕತ್ಥಂ ಹೋತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಸಮಾಸೋ ಅನ್ವತ್ಥವಸೇನ 'ಅಸಙ್ಖ್ಯೋ'ತಿ ಚ 'ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೋ'ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ವಿಭತ್ಯತ್ಥೇ ತಾವ –

ಅಧಿತ್ಥಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಧಿತೋ ಸಿ, ತಸ್ಸ 'ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಹಿ ಸಬ್ಬಾಸ'ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಲೋಪೋ, ಇತ್ಥಿತೋ ಸು, 'ಅಧಿ ಇತ್ಥೀಸೂ'ತಿ ವಾಕ್ಯಂ, ತಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಂ ಕಥೇನ್ತೇನ ನಿಚ್ಚಸಮಾಸತ್ತಾ ಅಞ್ಞಪದೇನ ವಿಗ್ಗಹೋ ಕಾತಬ್ಬೋ "ಇತ್ಥೀಸು ಪವತ್ತಾ ಕಥಾ"ತಿ ವಾ "ಇತ್ಥೀಸು

ಪವತ್ತೋ ವಚನಪಥೋ"ತಿ ವಾ "ಇತ್ಥೀಸು ಪವತ್ತಂ ವಚನ"ನ್ತಿ ವಾ, ತತೋ ಪುರಿಮಸುತ್ತೇನ ಏಕತ್ಥಸಞ್ಞಾ, ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಕತ್ಥಸಞ್ಞಾ ಚ ಕರಿಯತೇ, ಏಕತ್ಥಸಞ್ಞಾಯ ಪನ ಕತಾಯ ವಾಕ್ಯತ್ಥಾಯ ಪಯುತ್ತಾನಂ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಅತ್ಥೋ ಏಕತ್ಥಪದೇನ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ತದಾ ವಿಭತ್ತಿಯೋ ವುತ್ತತ್ಥಾ ನಾಮ।

ಇದಾನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನಂ ಅಪ್ಪಯೋಗಾರಹತ್ತಾ ಲೋಪವಿಧಾನಮಾಹ।

೩೩೩. ಏಕತ್ಥತಾಯಂ [ಕ॰ ೩೧೬; ರೂ॰ ೩೩೧; ನೀ॰ ೬೭೫; ಚಂ॰ ೨.೧.೩೯; ಪಾ॰ ೨.೪.೭೧; ೧.೨.೪೫, ೪೬]।

ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ ಯೇಸಂ ತಾನಿ ಏಕತ್ಥಾನಿ, 'ಅತ್ಥೋ'ತಿ ಚೇತ್ಥ ಪದನ್ತರೇ ಕತ್ತು, ಕಮ್ಮಾದಿಭಾವೇನ ವಿಧೇಯ್ಯೋ ಪಧಾನತ್ಥೋ ಏವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ 'ರಾಜಪುತ್ತೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪುತ್ತಸದ್ದತ್ಥೋ ಏವ ತಥಾವಿಧೇಯ್ಯೋ ಹೋತಿ, ನ ರಾಜಸದ್ದತ್ಥೋ, ಸಬ್ಬಞ್ಚ ವಚನವಾಕ್ಯಂ ನಾಮ ವಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೇಹಿ ಏವ ಸಿಜ್ಝತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ, ಯಸ್ಮಾ ಚ 'ರಾಜಪುತ್ತೋ'ತಿ ಏತಂ ಪುತ್ತಸದ್ದತ್ಥಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ ಹೋತಿ, ನ ರಾಜಸದ್ದತ್ಥಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ ಏಕೋ ಪಧಾನಭೂತೋ ಪುತ್ತಸದ್ದತ್ಥೋ ಏವ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸದ್ದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ರಾಜಸದ್ದತ್ಥೋತಿ, ಏಕತ್ಥಾನಂ ಭಾವೋ ಏಕತ್ಥತಾ, ಏಕತ್ಥೀಭಾವೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೋ ತಿವಿಧೋ ಸಮಾಸೋ, ತದ್ಧಿತೋ, ಧಾತುಪಚ್ಚಯನ್ತೋ ಚಾತಿ। ತಿಸ್ಸಂ ತಿವಿಧಾಯಂ ಏಕತ್ಥತಾಯಂ ಸಬ್ಬಾಸಂ ವುತ್ತತ್ಥಾನಂ ಸ್ಯಾದಿವಿಭತ್ತೀನಂ ಲೋಪೋ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಸುಸ್ಸ ಲೋಪೋ। ಬಹುಲಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ಪನ ಅಲುತ್ತಸಮಾಸೋಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ।

೩೩೪. ತಂ ನಪುಂಸಕಂ [ಕ॰ ೩೨೦; ರೂ॰ ೩೩೫; ನೀ॰ ೬೯೮; ಚಂ॰ ೨.೨.೧೫; ಪಾ॰ ೨.೪.೧೮]।

ತಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯಂ ನಾಮ ಏಕತ್ಥಂ ನಪುಂಸಕಂ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿತ್ಥೀಸದ್ದಸ್ಸ ನಪುಂಸಕಭಾವಂ ಕತ್ವಾ ತತೋ ಸ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ।

೩೩೫. ಸ್ಯಾದೀಸು ರಸ್ಸೋ [ಕ॰ ೩೪೨; ರೂ॰ ೩೩೭; ನೀ॰ ೭೩೪; ಚಂ॰ ೨.೨.೮೪; ಪಾ॰ ೧.೨.೪೭]।

ನಪುಂಸಕಸ್ಸ ಏಕತ್ಥಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ ಹೋತಿ ಸ್ಯಾದೀಸು ವಿಭತ್ತೀಸೂತಿ ಇಮಿನಾ ಈಕಾರಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ।

೩೩೬. ಪುಬ್ಬಸ್ಮಾಮಾದಿತೋ [ಕ॰ ೩೪೩; ರೂ॰ ೩೩೮; ನೀ॰ ೩೭೫; ಚಂ॰ ೨.೧.೪೦; ಪಾ॰ ೧.೧.೪೧]।

ಪುಬ್ಬಅಮಾದಿ ನಾಮ ಪುಬ್ಬಪದತ್ಥಪಧಾನಭೂತೋ ಅಸಙ್ಖ್ಯಸಮಾಸೋ ವುಚ್ಚತಿ, ತತೋ ಪರಾಸಂ ಸಬ್ಬಾಸಂ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ, ಆದಿಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿಪಿ ಗಯ್ಹತಿ। ಅಥ ವಾ ಅಮಾದಿ ವುಚ್ಚತಿ ತಪ್ಪುರಿಸೋ, ತತೋ ಪುಬ್ಬಂ ನಾಮ ಅಸಙ್ಖ್ಯಸಮಾಸೋ, ಇತಿ ಅಮಾದಿತೋ ಪುಬ್ಬಭೂತಾ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಕತ್ಥಾ ಪರಾಸಂ ಸಬ್ಬಾಸಂ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಲೋಪೋ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿತ್ಥಿಸದ್ದತೋ ಸಬ್ಬವಿಭತ್ತೀನಂ ಲೋಪೋ।

ಅಧಿತ್ಥಿ ತಿಟ್ಠತಿ, ಇತ್ಥೀಸು ಪವತ್ತಾ ಕಥಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಧಿತ್ಥಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಇತ್ಥೀಸು ಪವತ್ತಾ ಕಥಾಯೋ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸವಿಭತ್ತೀಸು ಸೇಸವಚನೇಸು ಸೇಸಲಿಙ್ಗೇಸು ಚ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಲಿಙ್ಗೇಸು ಸಬ್ಬವಿಭತ್ತೀಸು ಸಬ್ಬವಚನೇಸು ಚ ಏಕೇನೇವ ರೂಪೇನ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಸಮಾಸೋ ರೂಪವಿಕಾರರಹಿತತ್ತಾ 'ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ವಿಭತ್ಯತ್ಥೋ ನಾಮ "ಅಧಿತ್ಥಿ, ಬಹಿಗಾಮಂ, ಉಪರಿಗಙ್ಗ" ಮಿಚ್ಚಾದೀಸು ಸಮ್ಪತ್ಯಾದೀಹಿ ವಿಸೇಸತ್ಥೇಹಿ ರಹಿತೋ ಕೇವಲೋ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಅತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿಗ್ಗಹೇ ಪನ "ಕಥಾ, ಪವತ್ತಾ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಸಮಾಸಸಾಮತ್ಥಿಯೇನ ವಿದಿತಾನಿ ಅತ್ಥಪದಾನಿ ನಾಮ, ಅಧಿಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಪದಾನೀತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಅಧಿಕುಮಾರಿ, ಅಧಿವಧು, ಅಧಿಜಮ್ಬು ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅತ್ತನಿ ಪವತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ, ಪವತ್ತಾ ವಾಧಮ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೇ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಲೋಪೇ ಕತೇ ಅಧಿಅತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ನಪುಂಸಕಭಾವಂ ಕತ್ವಾ ತತೋ ಸ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ, 'ಪುಬ್ಬಸ್ಮಾಮಾದಿತೋ'ತಿ ಸ್ಯಾದೀನಂ ಲೋಪೇ ಸಮ್ಪತ್ತೇ -

೩೩೭. ನಾತೋಮಪಞ್ಚಮಿಯಾ [ಕ॰ ೩೪೧; ರೂ॰ ૩૩೬; ನೀ॰ ೭೩೩; ಚಂ॰ ೨.೧.೪೧; ಪಾ॰ ೨.೪.೮೩; ಮು॰ ೪.೩.೩೭೪]।

ಅಕಾರನ್ತಮ್ಹಾ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಕತ್ಥಾ ಪರಂ ಸಬ್ಬಾಸಂ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಲೋಪೋ ನ ಹೋತಿ, ಪಞ್ಚಮೀವಜ್ಜಿತಾನಂ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಅಂ ಹೋತಿ।

ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮೋ ಜಾಯತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮಾ ಜಾಯನ್ತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮೇ ಪಸ್ಸನ್ತಿ।

ಅಪಞ್ಚಮಿಯಾತಿ ಕಿಂ? ಅಜ್ಝತ್ತಾ ಅಪೇತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತೇಹಿ ಅಪೇತಿ।

೩೩೮. ವಾ ತತಿಯಾಸತ್ತಮೀನಂ [ಕ॰ ೩೪೧; ರೂ॰ ೩೩೬; ನೀ॰ ೭೩೩; ಚಂ॰ ೨.೧.೪೨; ಪಾ॰ ೨.೪.೮೪; ಮು॰ ೪.೩.೩೭೫]।

ಅಕಾರನ್ತಮ್ಹಾ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಕತ್ಥಾ ಪರಂ ತತಿಯಾ, ಸತ್ತಮೀನಂ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಅಂ ಹೋತಿ।

ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮೇನ ವತ್ತತಿ ಅಜ್ಝತ್ತೇನ ವಾ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮೇಹಿ ವತ್ತತಿ ಅಜ್ಝತ್ತೇಹಿ ವಾ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ದೇತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ದೇತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಪೇತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಅಪೇತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸನ್ತಕಂ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸನ್ತಕಂ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮೇ ತಿಟ್ಠತಿ ಅಜ್ಝತ್ತೇ ವಾ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮೇಸು ತಿಟ್ಠತಿ ಅಜ್ಝತ್ತೇಸು ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ 'ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮೋ'ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಭೂತೋ ಧಮ್ಮೋ, 'ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮಾ'ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅತ್ತಾನಂ ಅಧಿಕಿಚ್ಚ ಪವತ್ತೋ ಪವತ್ತಾತಿ ವಾ ವುತ್ತೇಪಿ ಅತ್ತಸ್ಸ ಆಧಾರಭಾವೋ ಸಿಜ್ಝತಿಯೇವ। ಏವಂ ಅಧಿಚಿತ್ತಂ, ಅತ್ತನಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಪವತ್ತಂ ಪವತ್ತಾನಿ ವಾ ಪಚ್ಚತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವುಟ್ಠಾತಿ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವುಟ್ಠಾತೀ"ತಿ [ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩೫೦; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೩೨] ಪಾಠೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚಮಿಯಾ ಅಂಭಾವವಜ್ಜನಂ ಅಪ್ಪಕತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "ಅಜ್ಝತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ [ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೨೦] ಪಾಠೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಠಮಾದೀನಮ್ಪಿ ವಿಕಪ್ಪೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ।

ಸಮ್ಪತ್ತಿಅತ್ಥೇ -

ಸಮ್ಪನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಸಬ್ರಹ್ಮಂ, 'ಬ್ರಹ್ಮ'ನ್ತಿ ವೇದೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತ್ಥ ಚ 'ಅಕಾಲೇ ಸಕತ್ಥಸ್ಸಾ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಸಹಸದ್ದಸ್ಸ ಸಾದೇಸೋ, ಭಿಕ್ಖಾನಂ ಸಮಿದ್ಧಿ ಸುಭಿಕ್ಖಂ, 'ಸ್ಯಾದೀಸು ರಸ್ಸೋ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಕತನಪುಂಸಕಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಂ।

ಸಮೀಪೇ -

ನಗರಸ್ಸ ಸಮೀಪಂ ಉಪನಗರಂ, ಕುಮ್ಭಸ್ಸ ಸಮೀಪಂ ಉಪಕುಮ್ಭಂ, ಮಣಿಕಾಯ ಸಮೀಪಂ ಉಪಮಣಿಕಂ, ವಧುಯಾ ಸಮೀಪಂ ಉಪವಧು, ಗುನ್ನಂ ಸಮೀಪಂ ಉಪಗು, 'ಗೋಸ್ಸೂ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಓಸ್ಸ ಉತ್ತಂ।

ಸಾಕಲ್ಯೇ -

ತಿಣೇನ ಸಹ ಸಕಲಂ ಸತಿಣಂ, ತಿಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಕಲಂ ವತ್ಥುಂ ಅಜ್ಝೋಹರತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಹಸದ್ದಸ್ಸ ಸಾದೇಸೋ।

ಅಭಾವೇ -

ಮಕ್ಖಿಕಾನಂ ಅಭಾವೋ ನಿಮ್ಮಕ್ಖಿಕಂ, ದರಥಾನಂ ಅಭಾವೋ ನಿದ್ದರಥಂ, ಭಿಕ್ಖಾನಂ ಅಭಾವೋ ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಂ, ಅಭಾವತ್ಥೋಪಿ ದುಸದ್ದೋ ಅತ್ಥಿ। ಯಥಾ? ದುಸ್ಸೀಲೋ ದುಪ್ಪಞ್ಞೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ 'ಸಮ್ಪನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮ'ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸದ್ದಬ್ಯಾಕರಣೇಸು ಅತ್ಥವಚನಂ ಸದ್ದತ್ಥವಿಭಾವನಮತ್ತಂ। ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ಪನ ಇಮೇಸಂ ಪದಾನಂ ಯುತ್ತಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥಂ ಞತ್ವಾ ತದನುರೂಪಂ ಅತ್ಥವಚನಮ್ಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಥಾಸದ್ದತ್ಥೇ -

ರೂಪಸ್ಸ ಸಭಾವಸ್ಸ ಯೋಗ್ಯಂ ಅನುರೂಪಂ, ಅತ್ತಾನಂ ಅತ್ತಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪವತ್ತಂ ಪಚ್ಚತ್ತಂ, ಅಡ್ಢಮಾಸಂ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ ಅನುಗತಂ ಅನ್ವಡ್ಢಮಾಸಂ, ಘರಂ ಘರಂ ಅನುಗತಂ ಅನುಘರಂ, ವಸ್ಸಂ ವಸ್ಸಂ ಅನುಗತಂ ಅನುವಸ್ಸಂ, ಜೇಟ್ಠಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬಂ ಅನುಜೇಟ್ಠಂ, ಸತ್ತಿಯಾ ಅನುರೂಪಂ ಯಥಾಸತ್ತಿ, ಬಲಸ್ಸ ಅನುರೂಪಂ ಯಥಾಬಲಂ, ಕಮಸ್ಸ ಅನುರೂಪಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ। ಏವಂ ಯಥಾಸಙ್ಖ್ಯಂ, ಯಥಾಲಾಭಂ। ಸೋತಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮಂ ಪಟಿಸೋತಂ, ಪಟಿವಾತಂ, ಪಟಿಸದ್ದಂ।

ಪಚ್ಛಾಪದತ್ಥೇ -

ರಥಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾ ಅನುರಥಂ।

ಯುಗಭೂತೋ ಪದತ್ಥೋ ಯುಗಪದತ್ಥೋ, ಸಹಭಾವೀಅತ್ಥದ್ವಯಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ತತ್ಥ ಅಸನಿಫಲೇನ ಸಹ ಪವತ್ತಂ ಚಕ್ಕಂ ಸಚಕ್ಕಂ, ಗದಾವುಧೇನ ಯುಗಳಪವತ್ತಂ ವಾಸುದೇವಸ್ಸ ಚಕ್ಕಾವುಧನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ [ಯುಗಪದತ್ಥೇ ಸಚಕ್ಕಂ ನಿಧೇಹಿ, (ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನವುತ್ತಿಯಂ)। ಚಕ್ಕೇನ ಯುಗಪತ ಧೇಹಿ ಸಚಕ್ಕಂ, (ಮುಗ್ಧಬೋಧವುತ್ತಿಯಂ)। ಹೇ ಬಿಸಣು! ಚಕ್ಕೇನ ಸಹ ಯುಗಪದೇಕಕಾಲೇ ಗದಂ ಧಾರಯ। (ಮುಗ್ಧಬೋಧಟೀಕಾಯಂ ೨೨೬ ಪಿಟ್ಠೇ)], ಸಹಸ್ಸ ಸತ್ತಂ।

೩೩೯. ಯಥಾ ನತುಲ್ಯೇ [ಕ॰ ೩೧೯; ರೂ॰ ೩೩೦; ನೀ॰ ೬೯೬; ಚಂ॰ ೨.೨.೩; ಪಾ॰ ೨.೧.೭]।

ತುಲ್ಯತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪವತ್ತೋ ಯಥಾಸದ್ದೋ ಸ್ಯಾದಿನಾ ಸಹ ಏಕತ್ಥೋ ಹೋತಿ [ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇ ಅಞ್ಞಥಾವುತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ]।

ಯಥಾಸತ್ತಿ, ಯಥಾಬಲಂ, ಯಥಾಕ್ಕಮಂ, ಯೇ ಯೇ ವುಡ್ಢಾ ಯಥಾವುಡ್ಢಂ, ವುಡ್ಢಾನಂ ಪಟಿಪಾಟಿ ವಾ ಯಥಾವುಡ್ಢಂ।

ನತುಲ್ಯೇತಿ ಕಿಂ? ಯಥಾ ದೇವದತ್ತೋ, ತಥಾ ಯಞ್ಞದತ್ತೋ।

೩೪೦. ಯಾವಾವಧಾರಣೇ [ಕ॰ ೩೧೯; ರೂ॰ ೩೩೦; ನೀ॰ ೬೯೬; ಚಂ॰ ೨.೨.೪; ಪಾ॰ ೨.೧.೮]।

ಅವಧಾರಣಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನಂ, ಅವಧಾರಣೇ ಪವತ್ತೋ ಯಾವಸದ್ದೋ ಸ್ಯಾದಿನಾ ಸಹ ಏಕತ್ಥೋ ಭವತಿ।

ಯತ್ತಕಂ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತತೀತಿ ಯಾವದತ್ಥಂ, ದಾಗಮೋ। ಯತ್ತಕಂ ಜೀವೋ ವತ್ತತೀತಿ ಯಾವಜೀವಂ, ಯತ್ತಕಂ ಆಯು ವತ್ತತೀತಿ ಯಾವತಾಯುಕಂ, ತಕಾರ, ಕಕಾರಾ ಆಗಮಾ।

೩೪೧. ಪರಾಪಾಬಹಿತಿರೋಪುರೇಪಚ್ಛಾ ವಾ ಪಞ್ಚಮ್ಯಾ [ಕ॰ ೩೧೯; ರೂ॰ ೩೩೦; ನೀ॰ ೬೯೬; ಚಂ॰ ೨.೨.೭; ಪಾ॰ ೨.೧.೧೨, ೧೩; 'ಪಯ್ಯಪಾ...' (ಬಹೂಸು)]।

ಪರಿ, ಅಪ, ಆಇಚ್ಚಾದಯೋ ಸದ್ದಾ ಪಞ್ಚಮ್ಯನ್ತೇನ ಸ್ಯಾದಿನಾ ಸಹ ಏಕತ್ಥಾ ಭವನ್ತಿ ವಾ।

ಪಬ್ಬತತೋ ಪರಿ ಸಮನ್ತಾ ವಸ್ಸೀತಿ ದೇವೋ ಪರಿಪಬ್ಬತಂ ಪರಿಪಬ್ಬತಾ ವಾ, ಪಬ್ಬತಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ವಸ್ಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಬ್ಬತತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಪಪಬ್ಬತಂ ಅಪಪಬ್ಬತಾ ವಾ, ಪಾಟಲಿಪುತ್ತತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಸ್ಸೀತಿ ದೇವೋ ಆಪಾಟಲಿಪುತ್ತಂ ಆಪಾಟಲಿಪುತ್ತಾ ವಾ, ಆಕುಮಾರೇಹಿ ಕಚ್ಚಾಯನಸ್ಸ ಯಸೋ ವತ್ತತೀತಿ ಆಕುಮಾರಂ ಆಕುಮಾರಾ ವಾ, ಆಭವಗ್ಗಾ ಭಗವತೋ ಯಸೋ ವತ್ತತೀತಿ ಆಭವಗ್ಗಂ ಆಭವಗ್ಗಾ ವಾ, ಆಪಾಣಕೋಟಿಯಾ ಸರಣಗಮನಂ ವತ್ತತೀತಿ ಆಪಾಣಕೋಟಿಕಂ, ಕಾಗಮೋ। ಗಾಮತೋ ಬಹಿ ಬಹಿಗಾಮಂ ಬಹಿಗಾಮಾ ವಾ, ಏವಂ ಬಹಿನಗರಂ, ಬಹಿಲೇಣಂ, ಪಬ್ಬತತೋ ತಿರೋ ತಿರೋಪಬ್ಬತಂ ತಿರೋಪಬ್ಬತಾ ವಾ, ಏವಂ ತಿರೋಪಾಕಾರಂ, ತಿರೋಕುಟ್ಟಂ। ಏತ್ಥ ಚ 'ತಿರೋ'ತಿ ಪರಭಾಗೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಭತ್ತಮ್ಹಾ ಪುರೇ ಪುರೇಭತ್ತಂ ಪುರೇಭತ್ತಾ ವಾ, ಅರುಣಮ್ಹಾ ಪುರೇ ಪುರಾರುಣಂ ಪುರಾರುಣಾ ವಾ, ಭತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾ ಪಚ್ಛಾಭತ್ತಂ ಪಚ್ಛಾಭತ್ತಾ ವಾ।

೩೪೨. ಸಮೀಪಾಯಾಮೇಸ್ವನು [ಕ॰ ೩೧೯; ರೂ॰ ೩೩೦; ನೀ॰ ೬೯೬; ಚಂ॰ ೨.೨.೯; ಪಾ॰ ೨.೧.೧೫, ೧೬]।

ಸಮೀಪೇ ಆಯಾಮೇ ಚ ಪವತ್ತೋ ಅನುಸದ್ದೋ ಸ್ಯಾದಿನಾ ಸಹ ಏಕತ್ಥೋ ಭವತಿ ವಾ।

ವನಸ್ಸ ಸಮೀಪಂ ಅನುವನಂ, ಅಸನಿ ಅನುವನಂ ಗತಾ, ಗಙ್ಗಂ ಅನುಯಾತಾ ಅನುಗಙ್ಗಂ, ಬಾರಾಣಸೀ।

೩೪೩. ಓರೇ ಪರಿ ಪಟಿ ಪಾರೇ ಮಜ್ಝೇ ಹೇಟ್ಠುದ್ಧಾಧೋನ್ತೋ ವಾ ಛಟ್ಠಿಯಾ [ಕ॰ ೩೧೯; ರೂ॰ ೩೩೦; ನೀ॰ ೬೯೬; ಚಂ॰ ೨.೨.೧೧; ಪಾ॰ ೨.೧.೧೮; 'ಓರೇಪರಿ...' (ಬಹೂಸು)]।

ಓರಾದಯೋ ಸದ್ದಾ ಛಟ್ಠೇಯನ್ತೇನ ಸ್ಯಾದಿನಾ ಸಹ ಏಕತ್ಥಾ ಭವನ್ತಿ ವಾ।

ಏತ್ಥ ಚ ಓರೇ, ಪಾರೇ, ಮಜ್ಝೇಸದ್ದೇಸು 'ತದಮಿನಾದೀನೀ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಏಕಾರೋ, ಗಙ್ಗಾಯ ಓರಂ ಓರೇಗಙ್ಗಂ, ಸಿಖರಸ್ಸ ಉಪರಿ ಉಪರಿಸಿಖರಂ। ಏವಂ ಉಪರಿಪಾಸಾದಂ, ಉಪರಿಮಞ್ಚಂ, ಉಪರಿಪಬ್ಬತಂ, ಸೋತಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮಂ ಪಟಿಸೋತಂ। ಏವಂ ಪಟಿವಾತಂ, ಯಮುನಾಯ ಪಾರಂ ಪಾರೇಯಮುನಂ, ಗಙ್ಗಾಯ ಮಜ್ಝಂ ಮಜ್ಝೇಗಙ್ಗಂ, ಪಾಸಾದಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಹೇಟ್ಠಾಪಾಸಾದಂ, ಹೇಟ್ಠಾಮಞ್ಚಂ, ಗಙ್ಗಾಯ ಉದ್ಧಂ ಉದ್ಧಂಗಙ್ಗಂ, ಗಙ್ಗಾಯ ಅಧೋ ಅಧೋಗಙ್ಗಂ, ಪಾಸಾದಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಅನ್ತೋಪಾಸಾದಂ। ಏವಂ ಅನ್ತೋಗಾಮಂ, ಅನ್ತೋನಗರಂ, ಅನ್ತೋವಸ್ಸಂ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಗಙ್ಗಾಓರಂ, ಮಜ್ಝೇಸಮುದ್ದಸ್ಮಿಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೩೪೪. ತಿಟ್ಠಗ್ವಾದೀನಿ [ಕ॰ ೩೧೯; ರೂ॰ ೩೩೦; ನೀ॰ ೬೯೭; ಚಂ॰ ೨.೨.೧೦; ಪಾ॰ ೨.೧.೧೭]।

ತಿಟ್ಠಗುಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಕತ್ಥೇ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಗಾವೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ತಿಟ್ಠಗು, ವಹನ್ತಿ ಗಾವೋಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ವಹಗು, 'ಗೋಸ್ಸೂ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಓಸ್ಸ ಉತ್ತಂ। ಆಯತಿಂ ಯವೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇತಿ ಆಯತಿಯವೋ, ಖಲೇ ಯವೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇತಿ ಖಲೇಯವಂ। ಪುಬ್ಬಪದೇ ವಿಭತ್ತಿಅಲೋಪೋ। ಲುನಾ ಯವಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇತಿ ಲುನಯವಂ, ಏತ್ಥ 'ಲುನಾ'ತಿ ಲಾವಿತಾ, ಲುಯಮಾನಾ ಯವಾ ಯಸ್ಮಿನ್ತಿ ಲುಯಮಾನಯವಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಥಾ ಪಾತೋ ನಹಾನಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇತಿ ಪಾತನಹಾನಂ। ಏವಂ ಸಾಯನಹಾನಂ, ಪಾತೋ ಕಮ್ಮಕರಣಕಾಲೋ ಯಸ್ಮಿನ್ತಿ ಪಾತಕಾಲಂ। ಏವಂ ಸಾಯಕಾಲಂ, ಪಾತೋ ವಸ್ಸತಿ ಮೇಘೋ ಯಸ್ಮಿನ್ತಿ ಪಾತಮೇಘಂ। ಏವಂ ಸಾಯಮೇಘಂ, ಪಾತೋ ಗನ್ತಬ್ಬೋ ಮಗ್ಗೋ ಯಸ್ಮಿನ್ತಿ ಪಾತಮಗ್ಗಂ। ಏವಂ ಸಾಯಮಗ್ಗಂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಪಾತೋಸದ್ದಸ್ಸ ಪಾತತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ 'ತಿಟ್ಠಗು' ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ವಿಗ್ಗಹತ್ಥವಸೇನ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೇ ಸಿದ್ಧಾನಿ ವಿಯ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಪದಸ್ಸ ಪನ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ವಸೇನ ತೇಸಂ ರೂಪವಿಕಾರೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಬ್ಯಯರೂಪತ್ತಾ ಇಧ ಗಹಿತಾನಿ, ಸಬ್ಬಞ್ಚೇತಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯಸಮಾಸಪದಂ ನಾಮ ನಪುಂಸಕಂ ಏವ ಹೋತಿ, ರಸ್ಸನ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬವಿಭತ್ತೀನಞ್ಚ ಅಕಾರನ್ತಮ್ಹಾ ಬಹುಲಂ ಅಂ ಹೋತಿ, ಇಕಾರುಕಾರನ್ತೇಹಿ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಅಬ್ಯಯೀಭಾವಸಮಾಸೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ತಪ್ಪುರಿಸಸಮಾಸ

ದುತಿಯಾತಪ್ಪುರಿಸ

ಅಥ ಅಮಾದಿಸಮಾಸೋ ವುಚ್ಚತೇ, ಸೋ ತಪ್ಪುರಿಸೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸ ಪುರಿಸೋ ತಪ್ಪುರಿಸೋ, ತಪ್ಪುರಿಸಸದ್ದೇನ ಸದಿಸತ್ತಾ ಅಯಂ ಸಮಾಸೋ **ತಪ್ಪುರಿಸೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ತಪ್ಪುರಿಸಸದ್ದೋ ವಿಸೇಸನಪದತ್ಥಂ ಜಹಿತ್ವಾ ವಿಸೇಸ್ಯಪದತ್ಥೇ ತಿಟ್ಠತಿ, ಏವಂ ಅಯಂ ಸಮಾಸೋಪೀತಿ।

೩೪೫. ಅಮಾದಿ [ಕ॰ ೩೨೭; ರೂ॰ ೩೫೧; ನೀ॰ ೭೦೪; ಚಂ॰ ೨.೨.೧೮]।

ಅಮಾದಿವಿಭತ್ತಿಯುತ್ತಂ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದಂ ಪರಮನ್ತೇನ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದೇನ ಸಹ ಏಕತ್ಥಂ ಭವತಿ, ಅಯಞ್ಚ ಸಮಾಸೋ ಅನ್ವತ್ಥವಸೇನ "ಅಮಾದಿಸಮಾಸೋ"ತಿ ಚ "ತಪ್ಪುರಿಸಸಮಾಸೋ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮಿನಾ ಅಮಾದಿಸಹಿತಸ್ಸ ವಾಕ್ಯಸ್ಸ ಅಮಾದೇಕತ್ಥಸಞ್ಞಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನಂ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಲೋಪೋ, ತತೋ ಏಕತ್ಥಪದನ್ತೇ ಸ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಸೋ ಪನ ಸಮಾಸೋ ದುತಿಯಾತಪ್ಪುರಿಸೋ, ತತಿಯಾತಪ್ಪುರಿಸೋ, ಚತುತ್ಥೀತಪ್ಪುರಿಸೋ, ಪಞ್ಚಮೀತಪ್ಪುರಿಸೋ, ಛಟ್ಠೀತಪ್ಪುರಿಸೋ, ಸತ್ತಮೀತಪ್ಪುರಿಸೋತಿ ಛಬ್ಬಿಧೋ। ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಞ್ಚೇತ್ಥ "ನಿಚ್ಚಸಮಾಸೋ, ಅನಿಚ್ಚಸಮಾಸೋ"ತಿ ಚ "ಲುತ್ತಸಮಾಸೋ, ಅಲುತ್ತಸಮಾಸೋ"ತಿ ಚ ದುವಿಧೋ।

ತತ್ಥ ದುತಿಯಾತಪ್ಪುರಿಸೋ ಕತ್ತುವಾಚಕೇಸು ಗತ, ನಿಸ್ಸಿತ,-ಅತೀತ, ಅತಿಕ್ಕನ್ತ, ಪತ್ತ, ಆಪನ್ನಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪರೇಸು ಹೋತಿ।

ಗಾಮಂ ಗತೋತಿ ಗಾಮಗತೋ ಗಾಮಂ ಗತೋ ವಾ। ಏವಂ ಅರಞ್ಞಗತೋ, ಭೂಮಿಗತೋ, ರಾಜಾನಂ ನಿಸ್ಸಿತೋತಿ ರಾಜನಿಸ್ಸಿತೋ। ಏವಂ ಅತ್ಥನಿಸ್ಸಿತೋ, ಧಮ್ಮನಿಸ್ಸಿತೋ। ಭವಂ ಅತೀತೋ ಭವಾತೀತೋ। ಏವಂ ಭಯಾತೀತೋ, ಕಾಲಾತೀತೋ, ಖಣಾತೀತೋ, ಪಮಾಣಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋತಿ ಪಮಾಣಾತಿಕ್ಕನ್ತೋ, ಸುಖಂ ಪತ್ತೋತಿ ಸುಖಪ್ಪತ್ತೋ। ಏವಂ ದುಕ್ಖಪ್ಪತ್ತೋ, ಸೋತಂ ಆಪನ್ನೋತಿ ಸೋತಾಪನ್ನೋ। ಏವಂ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನೋ, ಅದ್ಧಾನಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ಅದ್ಧಾನಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ, ರುಕ್ಖಂ ಆರೂಳ್ಹೋತಿ ರುಕ್ಖಾರೂಳ್ಹೋ, ರಥಾರೂಳ್ಹೋ, ಓಘಂ ತಿಣ್ಣೋತಿ ಓಘತಿಣ್ಣೋ ಓಘಂ ತಿಣ್ಣೋ ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕಮ್ಮುಪಪದವಿಹಿತೇಹಿ ಕಿತನ್ತಪದೇಹಿ ಪನ ನಿಚ್ಚಸಮಾಸೋಯೇವ, ಕುಮ್ಭಂ ಕರೋತೀತಿ ಕುಮ್ಭಕಾರೋ, ರಥಕಾರೋ, ಪತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಪತ್ತಗ್ಗಾಹೋ, ಅತ್ಥಂ ಕಾಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥಕಾಮೋ, ಧಮ್ಮಕಾಮೋ, ವಿನಯಂ ಧಾರೇತೀತಿ ವಿನಯಧರೋ, ಧಮ್ಮಧರೋ,

ಬ್ರಹ್ಮಂ ಚರತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ಭವಪಾರಂ ಗಚ್ಛತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಭವಪಾರಗೂ, ಸಬ್ಬಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ಅತ್ಥಞ್ಞೂ, ಧಮ್ಮಞ್ಞೂಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ತ, ತವನ್ತು, ತಾವೀ, ಅನ್ತ, ಮಾನ, ತುನ, ತ್ವಾನ, ತ್ವಾ, ತುಂ, ತವೇಪಚ್ಚಯನ್ತೇಸು ಪರೇಸು ಸಮಾಸೋ ನ ಹೋತಿ, ವಸ್ಸಂ ವುತ್ಥೋ, ಓದನಂ ಭುತ್ತೋ, ಓದನಂ ಭುತ್ತವಾ, ಓದನಂ ಭುತ್ತಾವೀ, ಧಮ್ಮಂ ಸುಣನ್ತೋ, ಧಮ್ಮಂ ಸುಣಮಾನೋ ಧಮ್ಮಂ ಸೋತುನ, ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾನ, ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ, ಧಮ್ಮಂ ಸೋತುಂ, ಧಮ್ಮಂ ಸೋತವೇ।

ಇತಿ ದುತಿಯಾತಪ್ಪುರಿಸೋ।

ತತಿಯಾತಪ್ಪುರಿಸ

ತತಿಯಾತಪ್ಪುರಿಸೋ ಕಮ್ಮವಾಚಕೇಸು ಕಿತನ್ತೇಸು ಚ ಸಮ್ಪನ್ನ, ಸಹಗತಾದೀಸು ಚ ಪುಬ್ಬ, ಸದಿಸ, ಸಮ, ಊನತ್ಥ, ಕಲಹ, ನಿಪುಣ,-ಮಿಸ್ಸಕ, ಸಖಿಲಾದೀಸು ಚ ಪರೇಸು ಹೋತಿ।

ಬುದ್ಧೇನ ಭಾಸಿತೋ ಬುದ್ಧಭಾಸಿತೋ। ಏವಂ ಬುದ್ಧದೇಸಿತೋ, ಬುದ್ಧಪಞ್ಞತ್ತೋ, ಬುದ್ಧರಕ್ಖಿತೋ, ಸತ್ಥಾರಾ ವಣ್ಣಿತೋ ಸತ್ಥುವಣ್ಣಿತೋ, ವಿಞ್ಞೂಹಿ ಗರಹಿತೋ ವಿಞ್ಞುಗರಹಿತೋ, ವಿಞ್ಞುಪಸತ್ಥೋ, ಇಸ್ಸರೇನ ಕತಂ ಇಸ್ಸರಕತಂ, ಅತ್ತನಾ ಕತಂ ಸಯಂಕತಂ, ಪರೇಹಿ ಕತಂ ಪರಂಕತಂ, ಬಿನ್ನಾಗಮೋ। ಸುಕೇಹಿ ಆಹಟಂ ಸುಕಾಹಟಂ, ರಞ್ಞಾ ಹತೋ ರಾಜಹತೋ, ರೋಗೇನ ಪೀಳಿತೋ ರೋಗಪೀಳಿತೋ, ಅಗ್ಗಿನಾ ದಡ್ಢೋ ಅಗ್ಗಿದಡ್ಢೋ, ಸಪ್ಪೇನ ದಟ್ಠೋ ಸಪ್ಪದಟ್ಠೋ, ಸಲ್ಲೇನ ವಿದ್ಧೋ ಸಲ್ಲವಿದ್ಧೋ, ಇಚ್ಛಾಯ ಅಪಕತೋ ಅಭಿಭೂತೋ ಇಚ್ಛಾಪಕತೋ।

ಸೀಲೇನ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ। ಏವಂ ಸುಖಸಹಗತಂ, ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ, ಮಿತ್ತಸಂಸಗ್ಗೋ, ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗೋ, ಜಾತಿಯಾ ಅನ್ಧೋ ಜಚ್ಚನ್ಧೋ, ಗುಣಹೀನೋ, ಗುಣವುಡ್ಢೋ, ಚತುವಗ್ಗೇನ ಸಙ್ಘೇನ ಕರಣೀಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಚತುವಗ್ಗಕರಣೀಯಂ। ಏವಂ ಪಞ್ಚವಗ್ಗಕರಣೀಯಂ, ಕಾಕೇಹಿ ಪೇಯ್ಯಾ ಕಾಕಪೇಯ್ಯಾ, ನದೀ।

ಏಕಕ್ಖರೇಸು ಪರಪದೇಸು ನಿಚ್ಚಸಮಾಸೋ, ಉರೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಉರಗೋ, ಪಾದೇನ ಪಿವತೀತಿ ಪಾದಪೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚಿ ಮಜ್ಝೇಪದಲೋಪೋ, ಗುಳೇನ ಸಂಸಟ್ಠೋ ಓದನೋ ಗುಳೋದನೋ। ಏವಂ ಖೀರೋದನೋ, ಅಸ್ಸೇನ ಯುತ್ತೋ ರಥೋ ಅಸ್ಸರಥೋ। ಏವಂ ಆಜಞ್ಞರಥೋ, ಮಗ್ಗೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ , ಜಮ್ಬುಯಾ ಪಞ್ಞಾತೋ ದೀಪೋ ಜಮ್ಬುದೀಪೋ, ಏಕೇನ ಅಧಿಕಾ ದಸ ಏಕಾದಸ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪುಬ್ಬಾದೀಸು - ಮಾಸೇನ ಪುಬ್ಬೋ ಮಾಸಪುಬ್ಬೋ, ಮಾತರಾ ಸದಿಸೋ ಮಾತುಸದಿಸೋ। ಏವಂ ಮಾತುಸಮೋ, ಪಿತುಸಮೋ, ಏಕೇನ ಊನಾ ವೀಸತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ, ಸೀಲೇನ ವಿಕಲೋ ಸೀಲವಿಕಲೋ, ಅಸಿನಾ ಕಲಹೋ ಅಸಿಕಲಹೋ, ವಾಚಾಯ ನಿಪುಣೋ ವಾಚಾನಿಪುಣೋ। ಏವಂ ಯಾವಕಾಲಿಕಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ, ವಾಚಾಸಖಿಲೋ, ಸತ್ಥಾರಾ ಸದಿಸೋ ಸತ್ಥುಕಪ್ಪೋ, ಪುಞ್ಞೇನ ಅತ್ಥೋ ಪುಞ್ಞತ್ಥೋ, ಪುಞ್ಞೇನ ಅತ್ಥಿಕೋ ಪುಞ್ಞತ್ಥಿಕೋ। ಏವಂ ಸೇಯ್ಯತ್ಥಿಕೋ, ಮಹಗ್ಘತ್ಥಿಕೋ, ಗುಣೇನ ಅಧಿಕೋ ಗುಣಾಧಿಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಕ್ವಚಿ ಸಮಾಸೋ ನ ಹೋತಿ, ಫರಸುನಾ ಛಿನ್ನಂ, ಕಾಕೇಹಿ ಪಾತಬ್ಬಾ, ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ, ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ತತಿಯಾತಪ್ಪುರಿಸೋ।

ಚತುತ್ಥೀತಪ್ಪುರಿಸ

ಚತುತ್ಥೀತಪ್ಪುರಿಸೋ ತದತ್ಥೇ ವಾ ಅತ್ಥ, ಹಿತ, ದೇಯ್ಯಾದೀಸು ವಾ ಪರೇಸು ಹೋತಿ।

ಕಥಿನಸ್ಸ ದುಸ್ಸಂ ಕಥಿನದುಸ್ಸಂ, ಕಥಿನತ್ಥಾಯ ಆಭತಂ ದುಸ್ಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಕಥಿನಚೀವರಂ, ಕಥಿನಾಯ ದುಸ್ಸಂ, ಕಥಿನಾಯ ಚೀವರನ್ತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ಕಥಿನತ್ಥಾರಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚೀವರಾಯ ದುಸ್ಸಂ ಚೀವರದುಸ್ಸಂ। ಏವಂ ಚೀವರಮೂಲಂ [ಚೀವರಮೂಲ್ಯಂ (ರೂ॰ ನೀ॰)], ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಆಭತಂ ಭತ್ತಂ ಸಙ್ಘಭತ್ತಂ, ಸಙ್ಘತ್ಥಾಯ ವಾ ಪಟಿಯತ್ತಂ ಭತ್ತಂ ಸಙ್ಘಭತ್ತಂ। ಏವಂ ಆಗನ್ತುಕಭತ್ತಂ, ಗಮಿಕಭತ್ತಂ, ಗಿಲಾನಭತ್ತಂ।

ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಸಙ್ಘತ್ಥೋ, ಲೋಕಸ್ಸ ಹಿತೋ ಲೋಕಹಿತೋ, ಬುದ್ಧಸ್ಸ ದೇಯ್ಯಂ ಬುದ್ಧದೇಯ್ಯಂ, ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪಣಾಮೋ ಬುದ್ಧಪ್ಪಣಾಮೋ। ಏವಂ ಬುದ್ಧಥೋಮನಾ, ಬುದ್ಧುಪಟ್ಠಾನಂ, ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಂ ಸುತ್ತಾನುಲೋಮಂ। ಏವಂ ಸುತ್ತಾನುರೂಪಂ, ಸುತ್ತಾನುಕೂಲಂ, ಸುತ್ತಾನುಗುಣಂ, ಠಾನಸ್ಸ ಅರಹಂ ಠಾನಾರಹಂ, ರಞ್ಞೋ ಅರಹಂ ರಾಜಾರಹಂ। ಏವಂ ರಾಜಗ್ಘಂ, ರಾಜದೇಯ್ಯಂ, ಕತ್ತುಂ ಕಾಮೇತೀತಿ ಕತ್ತುಕಾಮೋ। ಏವಂ ಗನ್ತುಕಾಮೋ, ಕಥೇತುಕಾಮೋ, ದಟ್ಠುಕಾಮೋ, ಸೋತುಕಾಮೋ। ಏತ್ಥ ಚ ತುಮನ್ತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖ್ಯತ್ತಾ 'ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಹಿ ಸಬ್ಬಾಸ'ನ್ತಿ ತತೋ ನಿಚ್ಚಂ ಚತುತ್ಥೀಲೋಪೋ ಹೋತಿ, ಸಮಾಸೇ ಕತೇ ನಿಚ್ಚಂ ನಿಗ್ಗಹೀತಲೋಪೋ ಚ। "ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಾತಬ್ಬಂ, ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಾತುಂ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಸಮಾಸೋ ನ ಹೋತಿ।

ಇತಿ ಚತುತ್ಥೀತಪ್ಪುರಿಸೋ।

ಪಞ್ಚಮೀತಪ್ಪುರಿಸ

ಪಞ್ಚಮೀತಪ್ಪುರಿಸೋ ಅಪಗಮನ, ಭಯ, ವಿರತಿ, ಮೋಚನಾದಿಅತ್ಥೇಸು ಪರೇಸು ಹೋತಿ।

ಮೇಥುನಾ ಅಪೇತೋತಿ ಮೇಥುನಾಪೇತೋ, ಪಲಾಸತೋ ಅಪಗತೋತಿ ಪಲಾಸಾಪಗತೋ, ನಗರಮ್ಹಾ ನಿಗ್ಗತೋತಿ ನಗರನಿಗ್ಗತೋ, ಪಿಣ್ಡಪಾತತೋ ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೋತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಪ್ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೋ। ಏವಂ ಗಾಮನಿಕ್ಖನ್ತೋ, ರುಕ್ಖಪತಿತೋ, ಸಾಸನಮ್ಹಾ ಚುತೋತಿ ಸಾಸನಚುತೋ, ಆಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ಆಪತ್ತಿವುಟ್ಠಾನಂ, ಉದಕತೋ ಉಗ್ಗತೋ ಉದಕುಗ್ಗತೋ, ಭವತೋ ನಿಸ್ಸಟೋ ಭವನಿಸ್ಸಟೋ, ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹತೋ ನಿಸ್ಸಟನ್ತಿ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹನಿಸ್ಸಟಂ, ಚೋರಮ್ಹಾ ಭೀತೋತಿ ಚೋರಭೀತೋ, ಪಾಪತೋ ಭಾಯತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಪಾಪಭೀರುಕೋ, ಪಾಪತೋ ಜಿಗುಚ್ಛತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಪಾಪಜಿಗುಚ್ಛೀ, ವಟ್ಟತೋ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತೀತಿ ವಟ್ಟನಿಬ್ಬಿನ್ನೋ, ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತತೋ ವಿರತಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತವಿರತಿ। ಏವಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತವಿರತಿ, ಬನ್ಧನಾ ಮುತ್ತೋ ಬನ್ಧನಮುತ್ತೋ। ಏವಂ ಬನ್ಧನಮೋಕ್ಖೋ, ಕಮ್ಮತೋ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಿತಂ । ಏವಂ ಕಮ್ಮಜಾತಂ, ಕಮ್ಮಸಮ್ಭೂತಂ, ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ಲೋಕತೋ ಅಗ್ಗೋ ಲೋಕಗ್ಗೋ। ಏವಂ ಲೋಕಜೇಟ್ಠೋ, ಲೋಕುತ್ತಮೋ, ಸಬ್ಬೇಹಿ ಜೇಟ್ಠೋ ಸಬ್ಬಜೇಟ್ಠೋ, ಸಬ್ಬೇಹಿ ಕನಿಟ್ಠೋ ಸಬ್ಬಕನಿಟ್ಠೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಹೀನೋ, ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮೋ, ಉಕ್ಕಟ್ಠತೋ ಉಕ್ಕಟ್ಠೋತಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠುಕ್ಕಟ್ಠೋ, ಓಮಕತೋ ಓಮಕೋತಿ ಓಮಕೋಮಕೋ।

ಕ್ವಚಿ ನಿಚ್ಚಸಮಾಸೋ ಹೋತಿ, ಮಾತಿತೋ ಜಾತೋ ಮಾತುಜೋ। ಏವಂ ಪಿತುಜೋ, ಕಮ್ಮಜಂ, ಚಿತ್ತಜಂ, ಉತುಜಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಪಞ್ಚಮೀತಪ್ಪುರಿಸೋ।

ಛಟ್ಠೀತಪ್ಪುರಿಸ

ರಞ್ಞೋ ಪುತ್ತೋ ರಾಜಪುತ್ತೋ। ಏವಂ ರಾಜಪುರಿಸೋ, ಬುದ್ಧಸಾವಕೋ, ಸಮುದ್ದಘೋಸೋ, ಧಞ್ಞಾನಂ ರಾಸಿ ಧಞ್ಞರಾಸಿ, ಮತ್ತಿಕಾಯ ಪತ್ತೋತಿ ಮತ್ತಿಕಾಪತ್ತೋ, ವಿಕಾರಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಛಟ್ಠೀ, ಮತ್ತಿಕಾಮಯಪತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸುವಣ್ಣಕಟಾಹಂ, ಸುವಣ್ಣಭಾಜನಂ, ಪಾನೀಯಸ್ಸ ಥಾಲಕಂ ಪಾನೀಯಥಾಲಕಂ।

ಸಮಾಸಮಜ್ಝೇ ಈ, ಊನಂ ಬಹುಲಂ ರಸ್ಸತ್ತಂ, ದಣ್ಡಿನೋ ಕುಲಂ ದಣ್ಡಿಕುಲಂ, ಹತ್ಥಿಪದಂ, ಇತ್ಥಿರೂಪಂ, ನದಿಕೂಲಂ, ನದಿತೀರಂ, ಭಿಕ್ಖುನೀನಂ ಸಙ್ಘೋ ಭಿಕ್ಖುನಿಸಙ್ಘೋ, ಜಮ್ಬುಯಾ ಸಾಖಾ ಜಮ್ಬುಸಾಖಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅನ್ತ, ಮಾನ, ನಿದ್ಧಾರಣೀಯ, ಪೂರಣ, ಭಾವ, ಸುಹಿತತ್ಥೇಹಿ ಸಮಾಸೋ ನ ಹೋತಿ, ಮಮಂ ಅನುಕುಬ್ಬನ್ತೋ, ಮಮಂ ಅನುಕುರುಮಾನೋ, ಗುನ್ನಂ ಕಣ್ಹಾ ಸಮ್ಪನ್ನಖೀರತಮಾ। ವಿಭತ್ತಾವಧಿಛಟ್ಠಿಯಾ ಪನ ಹೋತಿಯೇವ, ನರಾನಂ ಉತ್ತಮೋ ನರುತ್ತಮೋ, ನರಸೇಟ್ಠೋ, ನರವರೋ, ಗಣಾನಂ ಉತ್ತಮೋ ಗಣುತ್ತಮೋ, ದ್ವಿಪದಾನಂ ಉತ್ತಮೋ ದ್ವಿಪದುತ್ತಮೋ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಸಿಸ್ಸಾನಂ ಪಞ್ಚಮೋ ಸಿಸ್ಸೋ, ಕಪ್ಪಸ್ಸ ತತಿಯೋ ಭಾಗೋ, ಪಕ್ಖಸ್ಸ ಅಟ್ಠಮೀ, ಪಟಸ್ಸ ಸುಕ್ಕತಾ, ರೂಪಸ್ಸ ಲಹುತಾ, ರೂಪಸ್ಸ ಮುದುತಾ, ರೂಪಸ್ಸ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ। ಕ್ವಚಿ ಹೋತಿ, ಕಾಯಲಹುತಾ, ಚಿತ್ತಲಹುತಾ, ಬುದ್ಧಸುಬುದ್ಧತಾ। ಧಮ್ಮಸುಧಮ್ಮತಾ, ಫಲಾನಂ ಸುಹಿತೋ, ಫಲಾನಂ ತಿತ್ತೋ, ಫಲಾನಂ ಅಸಿತೋ, ಕರಣತ್ಥೇ ಛಟ್ಠೀ।

“ಭಟೋ ರಞ್ಞೋ ಪುತ್ತೋ ದೇವದತ್ತಸ್ಸಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ‘ರಾಜಪುತ್ತೋ’ತಿ ನ ಹೋತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನಪೇಕ್ಖತ್ತಾ। “ದೇವದತ್ತಸ್ಸ ಕಣ್ಹಾ ದನ್ತಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ‘ದೇವದತ್ತಕಣ್ಹದನ್ತಾ’ತಿ ನ ಹೋತಿ ಅಞ್ಞಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ [ನೀ॰ ೬೯೦]। ಅಞ್ಞಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತೇಪಿ ನಿಚ್ಚಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೀಪೇಕ್ಖಸದ್ದಾನಂ ಸಮಾಸೋ ಹೋತಿ ವಾಕ್ಯೇ ವಿಯ ಸಮಾಸೇಪಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ವಿದಿತತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಚ “ಸತಿಪಿ ಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತೇ ಗಮಕತ್ತಾ ಸಮಾಸೋ ಹೋತೀ”ತಿ [ಕ॰ ೩೨೮; ರೂ॰ ೩೫೨; ನೀ॰ ೬೯೧], ದೇವದತ್ತಗುರುಕುಲಂ, ರಾಜದಾಸೀಪುತ್ತೋ, ದೇವದಾಸೀಪುತ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ। ತತ್ಥ ದೇವದತ್ತಸ್ಸ ಗುರು ದೇವದತ್ತಗುರು, ತಸ್ಸ ಕುಲಂ ದೇವದತ್ತಗುರುಕುಲನ್ತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ। ಗುರುನೋ ಕುಲಂ ಗುರುಕುಲಂ, ದೇವದತ್ತಸ್ಸ ಗುರುಕುಲಂ ದೇವದತ್ತಗುರುಕುಲನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। “ರಞ್ಞೋ ಮಾಗಧಸ್ಸ ಬಿಮ್ಬಿಸಾರಸ್ಸ ಪುತ್ತೋ”ತಿ ಏತ್ಥಪಿ ಅಞ್ಞಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ‘ಬಿಮ್ಬಿಸಾರಪುತ್ತೋ’ತಿ ನ ಹೋತಿ, ರಞ್ಞೋ ಗೋ ಚ ಅಸ್ಸೋ ಚ ಪುರಿಸೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೇ ‘ರಾಜಗವಸ್ಸಪುರಿಸಾ’ತಿ ಹೋತಿ ದ್ವನ್ದತೋ ಪುಬ್ಬಪದಸ್ಸ ದ್ವನ್ದಪದೇಹಿಪಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ವಿದಿತತ್ತಾ। ತಥಾ ದ್ವನ್ದತೋ ಪರಪದಸ್ಸಪಿ, ನರಾನಞ್ಚ ದೇವಾನಞ್ಚ ಸಾರಥಿ ನರದೇವಸಾರಥಿ।

ಇತಿ ಛಟ್ಠೀತಪ್ಪುರಿಸೋ।

ಸತ್ತಮೀತಪ್ಪುರಿಸ

ಸತ್ತಮೀತಪ್ಪುರಿಸೇ ರೂಪೇ ಸಞ್ಞಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಾರಕಾನಂ ಕ್ರಿಯಾಸಾಧನಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಕ್ರಿಯಾಪದೇಹೇವ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಕ್ರಿಯವಾಚಕೇನ ಪರಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮಾಸೇ ಜಾತೇ ಮಜ್ಝೇ ಅನುರೂಪಂ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಯಥಾ ‘ಅಸ್ಸೇನ ಯುತ್ತೋ ರಥೋ ಅಸ್ಸರಥೋ’ ಇತಿ ‘ರೂಪೇ ಸಞ್ಞಾ’ತಿ ರೂಪೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಕ್ಖುಸ್ಮಿಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಧಮ್ಮೇ ರತೋ ಧಮ್ಮರತೋ। ಏವಂ ಧಮ್ಮರುಚಿ, ಧಮ್ಮಗಾರವೋ, ದಾನೇ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ದಾನಜ್ಝಾಸಯೋ। ಏವಂ ದಾನಾಧಿಮುತ್ತಿ, ವಟ್ಟೇ ಭಯಂ ವಟ್ಟಭಯಂ, ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ, ಗಾಮೇ ಸೂಕರೋ ಗಾಮಸೂಕರೋ, ವನಮಹಿಂಸೋ, ಸಮುದ್ದಮಚ್ಛೋ, ಇತ್ಥೀಸು ಧುತ್ತೋ ಇತ್ಥಿಧುತ್ತೋ, ಇತ್ಥಿಸೋಣ್ಡೋ।

ಉಪಪದಕಿತನ್ತೇಸು ನಿಚ್ಚಸಮಾಸೋ [ನೀ° ೬೮೨], ವನೇ ಚರತೀತಿ ವನಚರೋ, ಕಾಮಾವಚರೋ, ಕುಚ್ಛಿಮ್ಹಿ ಸಯತೀತಿ ಕುಚ್ಛಿಸ್ಸಯೋ, ಗಬ್ಭೇ ಸೇತೀತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯೋ, ಥಲೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಥಲಟ್ಠೋ, ಜಲಟ್ಠೋ, ಪಬ್ಬತಟ್ಠೋ, ಪಙ್ಕೇ ಜಾತಂ ಪಙ್ಕಜಂ। ಏವಂ ಅತ್ರಜೋ, ಖೇತ್ರಜೋ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಇಧ ನ ಹೋತಿ [ನೀ° ೬೮೧], ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುತಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರೋ, ಆಸನೇ ನಿಸಿನ್ನೋ, ಆಸನೇ ನಿಸೀದಿತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಸತ್ತಮೀತಪ್ಪುರಿಸೋ।

ಲುತ್ತತಪ್ಪುರಿಸ

ತಪ್ಪುರಿಸಪದಾನಂ ಮಹಾವುತ್ತಿಸುತ್ತೇನ ಕ್ವಚಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ।

ಉಪರಿಗಙ್ಗಾ, ಹೇಟ್ಠಾನದೀ, ಅನ್ತೋವಿಹಾರೋ, ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿ, ಹಂಸಾನಂ ರಾಜಾ ರಾಜಹಂಸೋ ಹಂಸರಾಜಾ ವಾ, ಮಾಸಸ್ಸ ಅಡ್ಢಂ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ, ಕಹಾಪಣಸ್ಸ ಅಡ್ಢಂ ಅಡ್ಢಕಹಾಪಣಂ, ಅಡ್ಢಮಾಸಂ, ರತ್ತಿಯಾ ಅಡ್ಢಂ ಅಡ್ಢರತ್ತಂ। ಏವಂ ಪುಬ್ಬರತ್ತಂ, ಪರರತ್ತಂ, ಇಸ್ಸ ಅತ್ತಂ। ಕಾಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೋ ಪುಬ್ಬಕಾಯೋ, ಪರಕಾಯೋ, ಅಹಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೋ ಪುಬ್ಬಣ್ಹೋ, ಮಜ್ಝಣ್ಹೋ, ಸಾಯನ್ಹೋ, ಪುಬ್ಬೇದಿಟ್ಠೋ ದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬೋ, ತಥಾಗತಂ ದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬೋ ಥೇರೋ, ತಥಾಗತೋ ದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬೋ ಥೇರೇನ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಲುತ್ತತಪ್ಪುರಿಸೋ।

ಅಲುತ್ತತಪ್ಪುರಿಸ

ಇದಾನಿ ಅಲುತ್ತತಪ್ಪುರಿಸಾ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

ದೀಪಙ್ಕರೋ, ಪಭಙ್ಕರೋ, ಅಮತನ್ದದೋ, ಪುರಿನ್ದದೋ, ವೇಸ್ಸನ್ತರೋ, ಅತ್ತನ್ತಪೋ, ಪರನ್ತಪೋ, ರಣಞ್ಜಹೋ, ಜುತಿನ್ಧರೋ, ವಿಜ್ಜನ್ಧರೋ, ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಧಮ್ಮೋ, ಕುತೋಜೋ, ತತೋಜೋ, ಇತೋಜೋ, ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಂ, ಕಟತ್ತಾಕಮ್ಮಂ, ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ, ಪರಸ್ಸಪದಂ, ಅತ್ತನೋಪದಂ, ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ, ದೇವಾನಂಪಿಯತಿಸ್ಸೋ, ಗವಮ್ಪತಿತ್ಥೇರೋ, ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸೋ, ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ, ದೂರೇರೂಪಂ, ಸನ್ತಿಕೇರೂಪಂ, ದೂರೇನಿದಾನಂ, ಸನ್ತಿಕೇನಿದಾನಂ, ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೋ, ಜನೇಸುತೋ, ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಇಚ್ಚಾದಿ [ಕ° ೩೨೭; ರೂ° ೩೫೧; ನೀ° ೬೮೬]।

ಇತಿ ಅಲುತ್ತತಪ್ಪುರಿಸೋ।

ಸಬ್ಬೋ ಚಾಯಂ ಅಮಾದಿತಪ್ಪುರಿಸೋ ಅಭಿಧೇಯ್ಯವಚನೋ ಪರಪದಲಿಙ್ಗೋ ಚ।

ಅಮಾದಿತಪ್ಪುರಿಸೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸ

ಅಥ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಞ್ಞಿತೋ ಪಠಮಾತಪ್ಪುರಿಸೋ ವುಚ್ಚತೇ।

ಕಮ್ಮಮಿವ ದ್ವಯಂ ಧಾರೇತೀತಿ **ಕಮ್ಮಧಾರಯೋ**। ಯಥಾ ಕಮ್ಮಂ ಕ್ರಿಯಞ್ಚ ಪಯೋಜನಞ್ಚ ದ್ವಯಂ ಧಾರೇತಿ ಕಮ್ಮೇ ಸತಿ ತಸ್ಸ ದ್ವಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ, ತಥಾ ಅಯಂ ಸಮಾಸೋ ಏಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದ್ವೇ ನಾಮಾನಿ ಧಾರೇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಸೇ ಸತಿ

ಏಕತ್ಥಜೋತಕಸ್ಸ ನಾಮದ್ವಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋತಿ [ಕ॰ ३१४; ರೂ॰ ३३६; ನೀ॰ ६०१]।

ಅಪಿ ಚ ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಕಮ್ಮಂ, ಧಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಧಾರಿಯಂ, ಕಮ್ಮಞ್ಚ ತಂ ಧಾರಿಯಞ್ಚಾತಿ ಕಮ್ಮಧಾರಿಯಂ, ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಹಿತಕಮ್ಮಂ, ಕಮ್ಮಧಾರಿಯಸದ್ದಸದಿಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬೋಪಾಯಂ ಸಮಾಸೋ **ಕಮ್ಮಧಾರಯೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಇಸ್ಸ ಅತ್ತಂ ಕತ್ವಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಕಮ್ಮಧಾರಿಯಸದ್ದೋ ಏಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದ್ವೇ ನಾಮಾನಿ ಧಾರೇತಿ, ತಥಾ ಅಯಂ ಸಮಾಸೋಪೀತಿ। ಸೋ ಏವ ಉತ್ತರಪದತ್ಥಪಧಾನತಾಸಙ್ಖಾತೇನ ತಪ್ಪುರಿಸಲಕ್ಖಣೇನ ಯುತ್ತತ್ತಾ 'ತಪ್ಪುರಿಸೋ'ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಭಿನ್ನಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪವತ್ತಿ ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣತಾ ನಾಮ, ತೇನ ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣಲಕ್ಖಣೇನ ಯುತ್ತತ್ತಾ 'ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣಸಮಾಸೋ'ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಏವ ಚ ವಿಸೇಸನಪದವಸೇನ ಗುಣವಿಸೇಸದೀಪನತ್ತಾ 'ವಿಸೇಸನಸಮಾಸೋ'ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸೇಸನಸಮಾಸೇ -

३४९. ವಿಸೇಸನಮೇಕತ್ಥೇನ [ಕ॰ ३१४; ರೂ॰ ३३६; ನೀ॰ ६०१; ಚಂ॰ २.२.१८; ಪಾ॰ २.१.५७]।

ವಿಸೇಸನಭೂತಂ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದಂ ಏಕತ್ಥೇನ ವಿಸೇಸ್ಯಭೂತೇನ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತ್ಥಂ ಹೋತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ವಿಸೇಸೀಯತಿ ದಬ್ಬಂ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಕರೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಿಸೇಸನಂ। ಏಕೋ ಅತ್ಥೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಏಕತ್ಥಂ, 'ಏಕೋ'ತಿ ಸಮಾನೋ, 'ಅತ್ಥೋ'ತಿ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ, ನೇಮಿತ್ತಕತ್ಥೋ, ಸೋಯೇವ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ 'ಅಧಿಕರಣ'ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾನಞ್ಚ ಅಧಿಟ್ಠಾನತ್ತೇ ಸತಿ ಪದಾನಮ್ಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಏಕತ್ಥನ್ತಿ ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣಂ, ಸಮಾನಾಧಿಕರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತೇನ ಏಕತ್ಥೇನ। 'ಏಕತ್ಥಂ ಹೋತೀ'ತಿ ಏಕತ್ಥೀಭೂತಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೋ ಚ ಸಮಾಸೋ ನವವಿಧೋ ವಿಸೇಸನಪುಬ್ಬಪದೋ, ವಿಸೇಸನುತ್ತರಪದೋ, ವಿಸೇಸನೋಭಯಪದೋ, ಉಪಮಾನುತ್ತರಪದೋ, ಸಮ್ಭಾವನಾಪುಬ್ಬಪದೋ, ಅವಧಾರಣಪುಬ್ಬಪದೋ, ನನಿಪಾತಪುಬ್ಬಪದೋ, ಕುನಿಪಾತಪುಬ್ಬಪದೋ, ಪಾದಿಪುಬ್ಬಪದೋ ಚಾತಿ।

ತತ್ಥ **ವಿಸೇಸನಪುಬ್ಬಪದೋ** ಯಥಾ? ಮಹಾಪುರಿಸೋ, ಮಹಾನದೀ, ಮಹಬ್ಭಯಂ। ಏತ್ಥ ಚ "ಸಾ ಸೇನಾ ದಿಸ್ಸತೇ ಮಹಾ [ಜಾ॰ २.२२.६६०], ಬಾರಾಣಸಿರಜ್ಜಂ ನಾಮ ಮಹಾ"ತಿ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.ಮಹಾಸೀಲವಜಾತಕವಣ್ಣನಾ] ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಸೇಪಿ ತಿಲಿಙ್ಗೇ ನಿಪಾತರೂಪೋ ಮಹಾಸದ್ದೋ ಯುಜ್ಜತಿ। ಮಹಾ ಚ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಚಾತಿ ಮಹಾಪುರಿಸೋ, ಮಹಾ ಚ ಸಾ ನದೀ ಚಾತಿ ಮಹಾನದೀ, ಮಹಾ ಚ ತಂ ಭಯಞ್ಚಾತಿ ಮಹಬ್ಭಯಂ, ದ್ವಿತ್ತಂ ಸಂಯೋಗೇ ಚ ರಸ್ಸತ್ತಂ। ಮಹಾಸದ್ದವೇವಚನೇನ ಮಹನ್ತಸದ್ದೇನಪಿ ವಾಕ್ಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ, ಮಹನ್ತೋ ಪುರಿಸೋ ಮಹಾಪುರಿಸೋ, ಮಹನ್ತೀ ನದೀ ಮಹಾನದೀ, ಮಹನ್ತಂ ಭಯಂ ಮಹಬ್ಭಯನ್ತಿ। ಚ, ತಸದ್ದೇಹಿ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ, ಮಹನ್ತೋ ಚ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಚಾತಿ ಮಹಾಪುರಿಸೋ, ಮಹನ್ತೀ ಚ ಸಾ ನದೀ ಚಾತಿ ಮಹಾನದೀ, ಮಹನ್ತಞ್ಚ ತಂ ಭಯಞ್ಚಾತಿ ಮಹಬ್ಭಯನ್ತಿ। ಮಹನ್ತಸದ್ದೋ ವಾ ಮಹಾ ಹೋತಿ, 'ಟ ನ್ತನ್ತೂನ'ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ತಂ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ದೀಘೋ ಚ।

ಏತ್ಥ ಚ ದ್ವೀಹಿ ಚಸದ್ದೇಹಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಸಕತ್ಥನಾನಾತ್ತಂ ದೀಪೇತಿ। ತಂಸದ್ದೇನ ಸಕತ್ಥನಾನಾತ್ತೇಪಿ ಸಕತ್ಥಾನಂ ಅಧಿಕರಣಭೂತಸ್ಸ ದಬ್ಬತ್ಥಸ್ಸ ಏಕತ್ತಂ ದೀಪೇತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬ್ಯಾಕರಣೇ ವಿಸುಂ ರೂಪವಿಧಾನಕಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಂತಂಸುತ್ತವಿಧಾನಞ್ಚ ತದನುರೂಪಂ ದಸ್ಸಿತವಿಗ್ಗಹವಾಕ್ಯಞ್ಚ ದಿಸ್ವಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಞಾತೇ ರೂಪವಿಧಾನಕಿಚ್ಚಂ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ, ಸನ್ತೋ ಚ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಚಾತಿ ಸಪ್ಪುರಿಸೋ, ಸೇತಹತ್ಥೀ, ನೀಲುಪ್ಪಲಂ, ಲೋಹಿತಚನ್ದನಂ।

ವಿಸದಿಸಲಿಙ್ಗ, ವಚನಾಪಿ ಸದ್ದಾ ಏಕತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ, ವಿನಯೋ ಚ ಸೋ ಪರಿಯತ್ತಿ ಚಾತಿ ವಿನಯಪರಿಯತ್ತಿ, ವಿನಯೋ ಚ ಸೋ ಪಿಟಕಞ್ಚಾತಿ ವಿನಯಪಿಟಕಂ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಸಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯೋ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಸಾ ನೀವರಣಞ್ಚಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಂ। ಏವಂ ಇತ್ಥಿರತನಂ, ಸೀಲಞ್ಚ ತಂ ಗುಣೋ ಚಾತಿ ಸೀಲಗುಣೋ, ಸೀಲಞ್ಚ ತಂ ಪತಿಟ್ಠಾ ಚಾತಿ ಸೀಲಪತಿಟ್ಠಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಥಾ ವೀಸತಿ ಚ ಸಾ ಪುರಿಸಾ ಚಾತಿ ವೀಸತಿಪುರಿಸಾ, ಸತಞ್ಚ ತಂ ಪುರಿಸಾ ಚಾತಿ ಸತಪುರಿಸಾ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಚ ತೇ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯೋ, ಅಙ್ಗಾ ಚ ತೇ ಜನಪದಞ್ಚಾತಿ ಅಙ್ಗಜನಪದಂ, ಮಗಧಾ ಚ ತೇ ರಟ್ಠಞ್ಚಾತಿ ಮಗಧರಟ್ಠಂ। ಏವಂ ಕಾಸಿರಟ್ಠಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಧ ನ ಹೋತಿ [ರೂ॰ ೩೪೧; ನೀ॰ ೬೮೧], ಪುಣ್ಣೋ ಮನ್ತಾನೀಪುತ್ತೋ, ಚಿತ್ತೋ ಗಹಪತಿ, ಸಕ್ಕೋ ದೇವರಾಜಾ, ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಹಮ್ಪತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚಿ ನಿಚ್ಚಸಮಾಸೋ, ಕಣ್ಣಸಪ್ಪೋ, ಲೋಹಿತಮಾಲಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿಸೇಸನುತ್ತರಪದೋ ಯಥಾ? ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರೋ, ಬುದ್ಧಘೋಸಾಚರಿಯೋ, ಆಚರಿಯಗುತ್ತಿಲೋ ವಾ, ಮಹೋಸಧಪಣ್ಡಿತೋ, ಪುರಿಸುತ್ತಮೋ, ಪುರಿಸವರೋ, ಪುರಿಸವಿಸೇಸೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿಸೇಸನೋಭಯಪದೋ ಯಥಾ? ಛಿನ್ನಞ್ಚ ತಂ ಪರೂಳ್ಹಞ್ಚಾತಿ ಛಿನ್ನಪರೂಳ್ಹಂ, ಸೀತಞ್ಚ ತಂ ಉಣ್ಹಞ್ಚಾತಿ ಸೀತುಣ್ಹಂ, ಖಞ್ಜೋ ಚ ಸೋ ಖುಜ್ಜೋ ಚಾತಿ ಖಞ್ಜಖುಜ್ಜೋ। ಏವಂ ಅನ್ಧಬಧಿರೋ, ಕತಞ್ಚ ತಂ ಅಕತಞ್ಚಾತಿ ಕತಾಕತಂ, ಛಿದ್ದಾವಛಿದ್ದಂ, ಛಿನ್ನಭಿನ್ನಂ, ಸಿತ್ತಞ್ಚ ತಂ ಸಮ್ಮಟ್ಠಞ್ಚಾತಿ ಸಿತ್ತಸಮ್ಮಟ್ಠಂ, ಸನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಚ್ಚಂ, ಅಖೇಮಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖಞ್ಚ ತಂ ಅವಿಪರೀತಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಚಞ್ಚಾತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಉಪಮಾನುತ್ತರಪದೋ ಯಥಾ? ಸೀಹೋ ವಿಯಾತಿ ಸೀಹೋ, ಮುನಿ ಚ ಸೋ ಸೀಹೋ ಚಾತಿ ಮುನಿಸೀಹೋ। ಏವಂ ಮುನಿಪುಙ್ಗವೋ, ಬುದ್ಧನಾಗೋ, ಬುದ್ಧಾದಿಚ್ಚೋ, ರಂಸಿ ವಿಯಾತಿ ರಂಸಿ, ಸದ್ಧಮ್ಮೋ ಚ ಸೋ ರಂಸಿ ಚಾತಿ ಸದ್ಧಮ್ಮರಂಸಿ। ಏವಂ ವಿನಯಸಾಗರೋ, ಸಮಣಪದುಮೋ, ಸಮಣಪುಣ್ಡರೀಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಮ್ಭಾವನಾಪುಬ್ಬಪದೋ ಯಥಾ? ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ। ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ, ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ, ದೇವಭೂತೋ, ಧಮ್ಮೋ ಇತಿ ಸಙ್ಖಾತೋ ಧಮ್ಮಸಙ್ಖಾತೋ, ಧಮ್ಮಸಮ್ಮತೋ, ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಿತೋ , ಧಮ್ಮಲಕ್ಖಿತೋ, ಏವ ಇತಿ ಸಙ್ಖಾತೋ ಸದ್ದೋ ಏವಸದ್ದೋ। ಏವಂ ಚಸದ್ದೋ, ವಾಸದ್ದೋ, ಅರಿಯಭೂತೋ ಸಙ್ಘೋ ಅರಿಯಸಙ್ಘೋ। ಏವಂ ಬುದ್ಧಮುನಿ, ಪಚ್ಚೇಕಮುನಿ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಮ್ಭಾವನಾ ನಾಮ ಸಾಮಞ್ಞಭೂತಸ್ಸ ಉತ್ತರಪದತ್ಥಸ್ಸ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ಥೋಮನಾ ಸರೂಪವಿಸೇಸದೀಪನಾ, ನ ಗುಣಮತ್ತದೀಪನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಗರೂ ಪನ "ಧಮ್ಮೋ ಇತಿ ಬುದ್ಧಿ ಧಮ್ಮಬುದ್ಧಿ। ಏವಂ ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಾ, ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ, ಧಾತುಸಞ್ಞಾ, ಮಾತುಸಞ್ಞಾ, ಪಾಣಸಞ್ಞಿತಾ, ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿಪಿ ಏತ್ಥ ಆಹರನ್ತಿ, ಇಮಾನಿ ಪನ "ಸರಣಂ ಇತಿ ಗತೋ ಉಪಗತೋ ಸರಣಙ್ಗತೋ"ತಿ ಪದಂ ವಿಯ ಇತಿಲುತ್ತಾನಿ ಪಠಮಾತಪ್ಪುರಿಸಪದಾನಿ ನಾಮ ಯುಜ್ಜನ್ತೀತಿ [ರೂ॰ ೩೪೩; ನೀ॰ ೭೦೨]।

ಅವಧಾರಣಪುಬ್ಬಪದೋ ಯಥಾ? ಗುಣೋ ಏವ ಧನಂ ನ ಮಣಿಸುವಣ್ಣಾದೀತಿ ಗುಣಧನಂ। ಏವಂ ಸದ್ಧಾಧನಂ, ಸೀಲಧನಂ, ಚಕ್ಖು ಏವ ದ್ವಾರಂ ನ ಗಾಮದ್ವಾರಾದೀತಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಂ। ಏವಂ ಚಕ್ಖುವತ್ಥು, ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ, ಚಕ್ಖಾಯತನಂ, ಚಕ್ಖುಧಾತು, ಖನ್ಧಾ ಏವ ಭಾರಾ ಖನ್ಧಭಾರಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಯದಿ ಭರಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಭಾರಾ ನಾಮ ಸಿಯುಂ, ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಏವ ಭಾರಾ ನಾಮ ಸಿಯುಂ, ನ ಸೀಸಭಾರ,

ಅಂಸಭಾರಾದಯೋ। ಖನ್ಧಾ ಹಿ ನಿಚ್ಚಭಾರಾ ಹೋನ್ತಿ, ಇತರೇ ತಾವಕಾಲಿಕಾ, ಖನ್ಧಮೂಲಿಕಾ ಚಾತಿ। ಏವಂ ಅತಿಸಯತ್ಥಸಮ್ಭಾವನತ್ಥಂ ಖನ್ಧಾ ಏವ ಭಾರಾತಿ ಅವಧಾರಣವಾಕ್ಯಂ ಪಯುಜ್ಜತಿ, ನ ಸೇಸಭಾರಾದೀನಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಭಾರಭಾವಪಟಿಕ್ಖಿಪನತ್ಥನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಏವ ಮಲಂ ನ ಕಂಸಮಲಾದಿಕನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಮಲಂ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಏವ ಆಸವೋ ನ ಮಧ್ವಾಸವಾದಿಕೋತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ। ಏವಂ ತಣ್ಹಾಸಲ್ಲಂ, ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥಂ, ಪಞ್ಞಾಲೋಕೋ, ಪಞ್ಞಾಪಜ್ಜೋತೋ, ರಾಗಗ್ಗಿ, ದೋಸಗ್ಗಿ, ಮೋಹಗ್ಗಿ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಗರೂ ಪನ "ಧನಂ ವಿಯಾತಿ ಧನಂ, ಸದ್ಧಾ ಏವ ಅರಿಯಾನಂ ಧನಂ ಸದ್ಧಾಧನಂ, ಸತ್ಥಂ ವಿಯಾತಿ ಸತ್ಥಂ, ಪಞ್ಞಾ ಏವ ಸತ್ಥಂ ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥ"ನ್ತಿ ಯೋಜೇನ್ತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಅತಿಸಯಸಮ್ಭಾವನತ್ಥೋ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ [ರೂ॰ ೩೪೩; ನೀ॰ ೭೦೨]।

೩೪೭. ನನಿಪಾತಪುಬ್ಬಪದೇ ನಞು [ಕ॰ ೩೨೬; ರೂ॰ ೩೪೧; ನೀ॰ ೭೦೭]।

ಞಾನುಬನ್ಧೋ ಪಟಿಸೇಧಮ್ಹಾ ಅಞ್ಞನಕಾರ ನಿವತ್ತನತ್ಥೋ, ನಞುಇಚ್ಚೇತಂ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಂ ಅಞ್ಞೇನ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತೇನ ಸಹ ಏಕತ್ಥಂ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ನಞೇ ಕತ್ಥಸಞ್ಞಂ ಕತ್ವಾ -

೩೪೮. ಟ ನಞುಸ್ಸ [ಕ॰ ೩೩೩; ರೂ॰ ೩೪೪; ನೀ॰ ೭೧೭; ಚಂ॰ ೨.೨.೨೦; ಪಾ॰ ೨.೨.೬; "ನಞು" (ಬಹೂಸು)]।

ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ನಞುಇಚ್ಚೇತಸ್ಸ ಟಾನುಬನ್ಧೋ ಅ ಹೋತೀತಿ ನಸ್ಸ ಅತ್ತಂ।

ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಿಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ವಾಯಂ ನಿಸೇಧೋ, ಉದಾಹು ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ವಾತಿ, ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ಯದಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ನಿಸೇಧೋ, ಏವಂ ಸತಿ ಲೋಕೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಸಬ್ಬೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ತಸ್ಮಾ "ಇಧ ಜನೋ ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ತತ್ಥ ಜನೋ ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ"ತಿಆದಿನಾ ದೇಸಾದಿನಿಯಮಂ ವಿನಾ ಲೋಕೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ನಿಸೇಧೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ಅಥ ಲೋಕೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ನಿಸೇಧೋ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಕಿಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ನಿಸೇಧೇನ ನಿಸೇಧನೀಯಸ್ಸೇವ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ತಂಸದಿಸಾದಿಅತ್ಥೇಸು ತಬ್ಬೋಹಾರಸ್ಸೇವಾಯಂ ನಿಸೇಧೋ। ತಥಾ ಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸದಿಸೇ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಞ್ಞಾ ಸಣ್ಠಾತಿ, ಸಞ್ಞಾನುರೂಪಞ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೋಹಾರೋ ತಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೋಹಾರಸ್ಸ ಅಯಂ ಪಟಿಸೇಧೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ತಂ? ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಬಾಲಜನಾನಂ ಮಿಚ್ಛಾಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಮಿಚ್ಛಾವೋಹಾರೋ ಪವತ್ತತಿಯೇವ "ರೂಪಂ ಅತ್ತಾ, ವೇದನಾ ಅತ್ತಾ" ಇಚ್ಚಾದಿ, ತೇಸಂ ತಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಭಾವಖ್ಯಾಪನತ್ಥಂ ಪಟಿಸೇಧೋ ಯೋಜಿಯತಿ "ರೂಪಂ ಅನತ್ತಾ, ವೇದನಾ ಅನತ್ತಾ" [ಮಹಾವ॰ ೨೦] ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸುದ್ಧಬ್ರಾಹ್ಮಣಸದ್ದಸ್ಸಪಿ ಮಿಚ್ಛಾವಸೇನ ತಂಸದಿಸೇ ಅತ್ಥೇ ಪವತ್ತಿಸಮ್ಭವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ, ನಕಾರಸ್ಸ ಚ ತದತ್ಥಜೋತಕಮತ್ತತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಉತ್ತರಪದತ್ಥಪಧಾನತಾಸಙ್ಖಾತಂ ತಪ್ಪುರಿಸಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ಇಧ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸದಿಸೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ತದಞ್ಞ, ತಬ್ಬಿರುದ್ಧ, ತದಭಾವತ್ಥಾದೀಸು।

ತತ್ಥ ತದಞ್ಞತ್ಥೇ -

ಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ [ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೮]। ಏತ್ಥ ಚ ನ ಸಙ್ಖತಾ ಅಸಙ್ಖತಾ, ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೇಹಿ ಅಞ್ಞೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತಬ್ಬಿರುದ್ಧೇ -

ಅಕುಸಲೋ, ಕುಸಲಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತದಭಾವೇ -

ನ ಕತ್ವಾ ಅಕತ್ವಾ, ಕರಣೇನ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದುವಿಧೋ ಪಟಿಸೇಧೋ ಪಸಜ್ಜಪಟಿಸೇಧೋ, ಪಯಿರುದಾಸಪಟಿಸೇಧೋ ಚಾತಿ।

ತತ್ಥ ಅತ್ತನಾ ಯುತ್ತಪದತ್ಥಂ ಪಸಜ್ಜ ಉಗ್ಗೇತ್ವಾ ಪಟಿಸೇಧೇತೀತಿ **ಪಸಜ್ಜಪಟಿಸೇಧೋ,** ತದಭಾವಮತ್ತಜೋತಕೋ ನಕಾರೋ, ಕ್ರಿಯಾಮತ್ತನಿಸೇಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಕತ್ವಾ, ಅಕಾತುಂ, ಅಕರೋನ್ತೋ, ನ ಕರೋತಿ, ನ ಕಾತಬ್ಬಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಸಜ್ಜಮತ್ತೇ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ತಂಸದಿಸಾದಿಕೇ ಪರಿತೋಭಾಗೇ ಉಗ್ಗಯ್ಹ ನಿಸೇಧೇತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಂ ಅಸತಿ ಖಿಪತಿ ಛಡ್ಡೇತೀತಿ **ಪಯಿರುದಾಸೋ,** ತಂಸದಿಸಾದಿಜೋತಕೋ, ದಬ್ಬನಿಸೇಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏವಂ ಅಸಮಣೋ, ಅಸಕ್ಯಪುತ್ತಿಯೋ, ಅಮಿತ್ತೋ, ಮಿತ್ತಧಮ್ಮವಿಧುರೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೪೯. ಅನ ಸರೇ [ಕ॰ ೩೩೪; ರೂ॰ ೩೪೫; ನೀ॰ ೭೧೮; ಚಂ॰ ೫.೨.೧೧೯; ಪಾ॰ ೬.೩.೧೦೫]।

ಸರೇ ಪರೇ ನಉಇಚ್ಚೇತಸ್ಸ ಅನ ಹೋತಿ।

ನ ಅರಿಯೋ ಅನರಿಯೋ, ಅರಿಯಧಮ್ಮವಿಮುಖೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಆವಾಸೋ ಅನಾವಾಸೋ, ನ ಇಸ್ಸರೋ ಅನಿಸ್ಸರೋ। ನ ಈತಿ ಅನೀತಿ, 'ಈತೀ'ತಿ ಉಪದ್ದವೋ, ನ ಯುತ್ತೋ ಉಪಾಯೋ ಅನುಪಾಯೋ, ನ ಊಮಿ ಅನೂಮಿ, ನ ಯುತ್ತಾ ಏಸನಾ ಅನೇಸನಾ, ನ ಯುತ್ತೋ ಓಕಾಸೋ ಅನೋಕಾಸೋ, ನ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅನತಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಅನಾದಾಯ, ಅನೋಲೋಕೇತ್ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಅಯುತ್ತತ್ಥಾನಮ್ಪಿ ಸಮಾಸೋ ಹೋತಿ [ಕ॰ ೩೩೬; ರೂ॰ ೩೪೭; ನೀ॰ ೬೮೯], ಪುನ ನ ಗಾಯಿತಬ್ಬಾತಿ ಅಪುನಗೇಯ್ಯಾ, ಗಾಥಾ, ಚನ್ದಂ ನ ಉಲ್ಲೋಕೇನ್ತೀತಿ ಅಚನ್ದಮುಲ್ಲೋಕಿಕಾನಿ, ಮುಖಾನಿ, ಸೂರಿಯಂ ನ ಪಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅಸೂರಿಯಪಸ್ಸಾ, ರಾಜಕಞ್ಞಾ, ಸದ್ಧಂ ನ ಭುಞ್ಜತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಅಸದ್ಧಭೋಜೀ। ಏವಂ ಅಲವಣಭೋಜೀ, ಅತ್ಥಂ ನ ಕಾಮೇನ್ತೀತಿ ಅನತ್ಥಕಾಮಾ। ಏವಂ ಅಹಿತಕಾಮಾ, ಓಕಾಸಂ ನ ಕಾರೇಸೀತಿ ಅನೋಕಾಸಂಕಾರೇತ್ವಾ। ಏವಂ ಅನಿಮಿತ್ತಂಕತ್ವಾ, ಮೂಲಮೂಲಂ ನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಮೂಲಮೂಲಂಗನ್ತ್ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

"ಪುನ ಗಾಯಿತಬ್ಬಾತಿ ಪುನಗೇಯ್ಯಾ, ನ ಪುನಗೇಯ್ಯಾ ಅಪುನಗೇಯ್ಯಾ। ಅತ್ಥಂ ಕಾಮೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥಕಾಮಾ, ನ ಅತ್ಥಕಾಮಾ ಅನತ್ಥಕಾಮಾ। ಅಥ ವಾ ನ ಅತ್ಥೋ ಅನತ್ಥೋ, ಅನತ್ಥಂ ಕಾಮೇನ್ತೀತಿ ಅನತ್ಥಕಾಮಾ" ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ವಾಕ್ಯೇ ಯೋಜಿತೇ ಪನ ಯುತ್ತಸಮಾಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ಗರೂ ಪನ "ಅತ್ಥಂ ನ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಅನತ್ಥಮೇವ ಕಾಮೇನ್ತೀತಿ ಅನತ್ಥಕಾಮಾ, ಹಿತಂ ನ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಅಹಿತಮೇವ ಕಾಮೇನ್ತೀತಿ ಅಹಿತಕಾಮಾ, ಫಾಸುಂ ನ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಅಫಾಸುಮೇವ ಕಾಮೇನ್ತೀತಿ ಅಫಾಸುಕಾಮಾ"ತಿ ಯೋಜೇಸುಂ, ದ್ವಾಧಿಪ್ಪಾಯಪದಂ ನಾಮೇತಂ।

ಕುನಿಪಾತಪುಬ್ಬಪದೇ ನಿಚ್ಚಸಮಾಸತ್ತಾ ಅಞ್ಞಪದೇನ ವಿಗ್ಗಹೋ, ಖುದ್ದಕಾ ನದೀ ಕುನ್ನದೀ, ಖುದ್ದಕೋ ಸೋಬ್ಭೋ ಕುಸೋಬ್ಭೋ, ಖುದ್ದಕಂ ವನಂ ಕುಬ್ಬನಂ।

೩೫೦. ಸರೇ ಕದ ಕುಸ್ಸುತ್ತರತ್ಥೇ [ಕ॰ ೩೩೫; ರೂ॰ ೩೪೬; ನೀ॰ ೭೧೯]।

ಸರಾದಿಕೇ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಉತ್ತರಪದತ್ಥೇ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಕುನಿಪಾತಸ್ಸ ಕದಿ ಹೋತಿ।

ಕುಚ್ಛಿತಂ ಅನ್ನಂ ಕದನ್ನಂ, ಕುಚ್ಛಿತಂ ಅಸನಂ ಕದಸನಂ, ಕುಚ್ಛಿತೋ ಅರಿಯೋ ಕದರಿಯೋ, ಮಚ್ಛರೀ।

ಸರೇತಿ ಕಿಂ? ಕುಪುತ್ತಾ, ಕುದಾರಾ, ಕುದಾಸಾ।

ಉತ್ತರತ್ಥೇತಿ ಕಿಂ? ಕುಚ್ಛಿತೋ ಓಟ್ಠೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಕುಓಟ್ಠೋ।

೩೫೧. ಕಾಪ್ಪತ್ಥೇ [ಕ॰ ೩೩೬; ರೂ॰ ೩೪೭; ನೀ॰ ೭೨೧]।

ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಉತ್ತರಪದತ್ಥೇ ಠಿತಸ್ಸ ಅಪ್ಪತ್ಥೇ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಕುನಿಪಾತಸ್ಸ ಕಾ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅಪ್ಪಕಂ ಲವಣಂ ಕಾಲವಣಂ। ಏವಂ ಕಾಪುಪ್ಫಂ।

ಪಾದಿಪುಬ್ಬಪದೋ ಚ ನಿಚ್ಚಸಮಾಸೋವ, ಪಕಟ್ಠಂ ವಚನಂ ಪಾವಚನಂ, ದೀಘತ್ತಂ, ಪಕಟ್ಠಂ ಹುತ್ವಾ ನೀತಂ ಪಣೀತಂ, ಪಮುಖಂ ಹುತ್ವಾ ಧಾನಂ ಪಧಾನಂ। ಏವಂ ಪಟ್ಠಾನಂ, ವಿವಿಧಾ ಮತಿ ವಿಮತಿ, ಅಧಿಕೋ ದೇವೋ ಅಧಿದೇವೋ, ಅತಿರೇಕೋ ವಿಸೇಸೋ ವಾ ಧಮ್ಮೋ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ, ಸುನ್ದರೋ ಗನ್ಧೋ ಸುಗನ್ಧೋ, ಕುಚ್ಛಿತೋ ಗನ್ಧೋ ದುಗ್ಗನ್ಧೋ। ಸೋಭಣಂ ಕತಂ ಸುಕತಂ, ಕುಚ್ಛಿತಂ ಕತಂ ದುಕ್ಕಟಂ, ವಿಪರೀತೋ ಪಥೋ ಉಪ್ಪಥೋ। ಏವಂ ಉಮ್ಮಗ್ಗೋ, ಉದ್ಧಮ್ಮೋ, ಉಬ್ಬಿನಯೋಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಯಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸೋ ಅಭಿಧೇಯ್ಯವಚನೋ ಪರಪದಲಿಙ್ಗೋ ಚ।

ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ದಿಗುಸಮಾಸ

ಅಥ ದಿಗುಸಞ್ಞಾತೋ ಪರಮಾತಪ್ಪುರಿಸೋ ವುಚ್ಚತೇ।

ದ್ವೇ ಗಾವೋ ದಿಗು, ಸಙ್ಖ್ಯಾಪುಬ್ಬತ್ತೇನ ನಪುಂಸಕೇಕತ್ತೇನ ಚ ದಿಗುಸದ್ದಸದಿಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬೋ ಚಾಯಂ ಸಮಾಸೋ **ದಿಗೂ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೩೫೨. ಸಙ್ಖ್ಯಾದಿ [ಕ॰ ೩೨೧; ರೂ॰ ೩೪೯; ನೀ॰ ೭೬೯]।

ಸಮಾಹಾರೇಕತ್ಥೇ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪುಬ್ಬಕಂ ಏಕತ್ಥಂ ನಪುಂಸಕಂ ಹೋತಿ, ಸಮಾಹಾರವಚನೇನೇವ ಏಕತ್ತಞ್ಚ ಸಿದ್ಧಂ।

ದ್ವೇ ಗಾವೋ ದಿಗು, 'ಗೋಸ್ಸೂ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಓಸ್ಸ ಉತ್ತಂ, ತಯೋ ಲೋಕಾ ತಿಲೋಕಂ, ತಯೋ ಲೋಕಾ ಞಾಣಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಹಟಾ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಾತಿ ತಿಲೋಕಂ, ತಿಣ್ಣಂ ಲೋಕಾನಂ ಸಮಾಹಾರೋತಿ ತಿಲೋಕಂ, ತಯೋ ಚ ತೇ ಲೋಕಾ ಚಾತಿ ತಿಲೋಕಂ। ಏವಂ ತಿಭವಂ, ತಿಪುರಿಸಂ, ತೀಣಿ ಮಲಾನಿ ತಿಮಲಂ, ತಿರತನಂ, ತಿಸ್ಸೋ ಸಞ್ಞಾಯೋತಿಸಞ್ಞಂ, 'ಸ್ಯಾದೀಸು ರಸ್ಸೋ'ತಿ ರಸ್ಸತ್ತಂ। ಚತ್ತಾರೋ ಪಥಾ ಚತುಪ್ಪಥಂ, ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಚತುಸಚ್ಚಂ, ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ ಚತುದ್ದಿಸಂ। ಏವಂ ಪಞ್ಚಸಿಕ್ಖಾಪದಂ, ಸಳಾಯತನಂ, ಸತ್ತಾಹಂ, ಅಟ್ಠಪದಂ, ನವಲೋಕುತ್ತರಂ, ದಸಸಿಕ್ಖಾಪದಂ, ಸತಯೋಜನಂ, ಸಹಸ್ಸಯೋಜನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ **ಸಮಾಹಾರದಿಗು**ಮ್ಹಿ ಸಬ್ಬಂ ನಪುಂಸಕಮೇವ ರಸ್ಸನ್ತಮೇವ ಏಕವಚನನ್ತಮೇವ ಚಾತಿ।

ಅಸಮಾಹಾರದಿಗು [ರೂ॰ ೩೫೦ ನೀ॰ ೭೦೩] ಯಥಾ? ಏಕೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ, ತಯೋ ಭವಾ ತಿಭವಾ, ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ ಚತುದ್ದಿಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಙ್ಖ್ಯಾಠಾನೇ ಪನ [ಕ॰ ೩೯೨; ರೂ॰ ೪೧೮; ನೀ॰ ೮೩೧] ದ್ವೇ ಸತಾನಿ ದ್ವಿಸತಂ। ಏವಂ ತಿಸತಂ, ಚತುಸತಂ, ಪಞ್ಚಸತಂ, ಛಸತಂ, ಸತ್ತಸತಂ, ಅಟ್ಠಸತಂ, ನವಸತಂ, ದಸಸತಂ, ದ್ವಿಸಹಸ್ಸಂ, ತಿಸಹಸ್ಸಂ, ಚತುಸಹಸ್ಸಂ, ಪಞ್ಚಸಹಸ್ಸಂ, ದಸಸಹಸ್ಸಂ।

ದ್ವೇ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ದ್ವಿಸತಸಹಸ್ಸಂ। ಏವಂ "ತಿಸತಸಹಸ್ಸಂ, ಚತುಸತಸಹಸ್ಸಂ, ಪಞ್ಚಸತಸಹಸ್ಸ"ನ್ತಿ ವಾ "ದ್ವಿಸತಾನಿ, ದ್ವೇ ಸತಾನಿ, ತಿಸತಾನಿ, ತೀಣಿ ಸತಾನಿ, ಚತುಸತಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಸತಾನಿ, ದ್ವಿಸಹಸ್ಸಾನಿ, ದ್ವೇ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ, ತೀಣಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ದ್ವಿಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ, ದ್ವೇ ಸತಸಹಸ್ಸಾನೀ"ತಿ ವಾ ಏವಂ ವಚನದ್ವಯಞ್ಚ ವಾಕ್ಯಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಸತಸಹಸ್ಸೇಪೀತಿ।

ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ - ದಿಗು ನಾಮ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪುಬ್ಬಮೇವ ಸಿಯಾ, ಇಮೇಸು ಚ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪದಮೇವ ಹೋತೀತಿ? ದಿಗುಮ್ಹಿ ಪುಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪದಮೇವ ಸಿಯಾ, ಪರಪದಂ ಪನ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪದಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಯುಜ್ಜತೀತಿ।

ದಿಗುಸಮಾಸೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಬಹುಬ್ಬೀಹಿಸಮಾಸ

ಅಥ ಬಹುಬ್ಬೀಹಿಸಮಾಸೋ ವುಚ್ಚತೇ।

ಬಹವೋ ವೀಹಯೋ ಯಸ್ಮಿಂ ದೇಸೇ ಸೋಯಂ ಬಹುಬ್ಬೀಹಿ, ತಾದಿಸೋ ಗಾಮೋ ವಾ ದೇಸೋ ವಾ ಜನಪದೋ ವಾ, ಬಹುಬ್ಬೀಹಿಸದ್ದಸದಿಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬೋ ಚಾಯಂ ಸಮಾಸೋ **ಬಹುಬ್ಬೀಹೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಬಹುಬ್ಬೀಹಿಸದ್ದೋ ಸಮಾಸಪದತ್ಥೇ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಗಾಮ, ದೇಸ, ಜನಪದಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥೇಸು ತಿಟ್ಠತಿ, ತಥಾ ಅಯಂ ಸಮಾಸೋಪಿ। ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಪಧಾನೋ ಹಿ ಬಹುಬ್ಬೀಹಿಸಮಾಸೋ।

ಸೋ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ದುವಿಧೋ ತಗ್ಗುಣಸಂವಿಞ್ಞಾಣೋ, ಅತಗ್ಗುಣಸಂವಿಞ್ಞಾಣೋ ಚಾತಿ।

ತತ್ಥ 'ಗುಣೋ'ತಿ ಅಪ್ಪಧಾನಭೂತೋ ಸಮಾಸಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ, ಸೋ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಭೂತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸ್ಸ ಗುಣೋತಿ ಅತ್ಥೇನ ತಗ್ಗುಣೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣೋ, ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೋ, ತಗ್ಗುಣಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ತಗ್ಗುಣೇನ ಸಹೇವ ವಿಞ್ಞಾಣೋ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೋ ಯಸ್ಮಿನ್ತಿ ತಗ್ಗುಣಸಂವಿಞ್ಞಾಣೋ, ನ ತಗ್ಗುಣಸಂವಿಞ್ಞಾಣೋ ಅತಗ್ಗುಣಸಂವಿಞ್ಞಾಣೋ, ಯತ್ಥ ಸಮಾಸಪದತ್ಥೋ ಅವಯವಭಾವೇನ ವಾ ಸಹವಿಧೇಯ್ಯಭಾವೇನ ವಾ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೇ ಅನ್ತೋಗಧೋ ಹೋತಿ, ಸೋ **ತಗ್ಗುಣಸಂವಿಞ್ಞಾಣೋ**। ಯಥಾ? ಛಿನ್ನಹತ್ಥೋ ಪುರಿಸೋ, ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಭತ್ತಂ ದೇತಿ, ಸಪುತ್ತದಾರೋ ಆಗತೋ, ಪಾದಯೋ ಉಪಸಗ್ಗಾ ನಾಮಾತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ 'ಬುದ್ಧಪ್ಪಮುಖಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಭತ್ತಂ ದೇತೀ'ತಿ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಚ ಭತ್ತಂ ದೇತಿ, ಪಮುಖಭೂತಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಚ ಭತ್ತಂ ದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। 'ಸಪುತ್ತದಾರೋ ಆಗತೋ'ತಿ ಪುತ್ತದಾರಾ ಚ ಆಗತಾ, ಪುರಿಸೋ ಚ ಆಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। 'ಪಾದಯೋ ಉಪಸಗ್ಗಾ ನಾಮಾ'ತಿ ಪ-ಕಾರೋ ಚ ಉಪಸಗ್ಗೋ ನಾಮ, ಪರಾದಯೋ ಚ ಉಪಸಗ್ಗಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಯೋಜನಾರಹತಾ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೇನ ಸಹ ಸಮಾಸಪದತ್ಥಸ್ಸ ವಿಧೇಯ್ಯತಾ ನಾಮಾತಿ।

ಅತಗ್ಗುಣಸಂವಿಞ್ಞಾಣೋ ಯಥಾ? ದಿನ್ನಸುಙ್ಕೋ ರಾಜಾ ದಾನಂ ದೇತಿ, ಪಬ್ಬತಾದೀನಿ ಖೇತ್ತಾನಿ ಕಸ್ಸತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಇಮೇಸು ಪನ ಸಮಾಸಪದತ್ಥೋ ಅವಿಧೇಯ್ಯೋ, ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೋ ಏವ ವಿಧೇಯ್ಯೋ।

ಪಠಮಾಬಹುಬ್ಬೀಹಿ

ಪಠಮಾಬಹುಬ್ಬೀಹಿ, ದುತಿಯಾಬಹುಬ್ಬೀಹಿ, ತತಿಯಾಬಹುಬ್ಬೀಹಿ, ಚತುತ್ಥೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ, ಪಞ್ಚಮೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ, ಛಟ್ಠೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ, ಸತ್ತಮೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ ಚಾತಿ ಸತ್ತವಿಧೋ।

ತತ್ಥ **ಪಠಮಾಬಹುಬ್ಬೀಹಿ** ಸಹಪುಬ್ಬಪದ, ಉಪಮಾನಪುಬ್ಬಪದ, ಸಙ್ಖ್ಯೋಭಯಪದ, ದಿಸನ್ತರಾಳತ್ಥ, ಬ್ಯತಿಹಾರಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ।

ತತ್ಥ -

೩೫೩. ವಾನೇಕಮಞ್ಞತ್ಥೇ [ಕ॰ ೩೨೮; ರೂ॰ ೩೫೨; ನೀ॰ ೭೦೮]।

ಅನೇಕಂ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದಂ ಅಞ್ಞಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಏಕತ್ಥಂ ಹೋತಿ।

ಸಹ ವಿತಕ್ಕೇನಾತಿ ಸವಿತಕ್ಕೋ, ವಿತಕ್ಕೇನ ಸಹ ಯೋ ವತ್ತತೀತಿ ವಾ ಸವಿತಕ್ಕೋ, ಸಮಾಧಿ।

ಏತ್ಥ ಚ 'ಸಹ ವಿತಕ್ಕೇನಾ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿಯಾ ಅತ್ಥಭೂತೋ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೋ ವಾಕ್ಯಸಾಮತ್ಥಿಯೇನ ಸಿಜ್ಝತಿ। ನ ಹಿ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕರಹಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ನಾಮ ಸಮ್ಭವತಿ, ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಸಹಪದ, ವಿತಕ್ಕಪದಾನಂ ಸಮಾಧಿಸಙ್ಖಾತೇನ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೇನ ಏಕತ್ಥೀಭಾವೋ ಹೋತಿ, ಏಕತ್ಥೀಭಾವೇ ಚ ಹೋನ್ತೇ ವಾಕ್ಯೇ ಠಿತಾನಂ ಅಞ್ಞಪದಾನಂ ವಿಭತ್ತೀನಞ್ಚ ಸಬ್ಬೇ ಅತ್ಥಾ ಏಕತ್ಥಭೂತೇನ ಸಮಾಸೇನ ವುತ್ತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಪದಾನಿ ಚ ವಿಭತ್ತಿಯೋ ಚ ವುತ್ತತ್ಥಾ ನಾಮ, ವುತ್ತತ್ಥಾನಞ್ಚ ಅತ್ಥರಹಿತತ್ತಾ ಪಯೋಗಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ 'ಏಕತ್ಥತಾಯ'ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಲೋಪೋ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಸಮಾಸೇಸು ವಾಕ್ಯೇದಿಸ್ಸಮಾನಾನಂ ಯ, ತ, ಏತ, ಇಮ, ಇತಿ, ಏವ, ಇವ, ವಿಯ, ಚ, ವಾಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಅಞ್ಞಪದಾನಂ ಮಹಾವುತ್ತಿಸುತ್ತೇನ ಲೋಪೋ, ವಿಭತ್ತೀನಞ್ಚ ಲೋಪೇ ಸತಿ ಸರನ್ತಾನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಾನಞ್ಚ ಸಮಾಸಪದಾನಂ ಸಯಮೇವ ಪಕತಿಭಾವೋ, ಇಧ ಪನ 'ಸಹಸ್ಸ ಸೋಞ್ಞತ್ಥೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಸಹಸದ್ದಸ್ಸ ಸತ್ತಂ, ತತೋ ಸ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ, ಸವಿತಕ್ಕೋ ಸಮಾಧಿ, ಸವಿತಕ್ಕಾ ಸಮಾಧಯೋ, ಸವಿತಕ್ಕಾ ಪಞ್ಞಾ, ಸವಿತಕ್ಕಾ ಪಞ್ಞಾಯೋ, ಸವಿತಕ್ಕಂ ಝಾನಂ, ಸವಿತಕ್ಕಾನಿ ಝಾನಾನಿ ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಸಬ್ಬಲಿಙ್ಗ, ವಿಭತ್ತಿ, ವಚನೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಪಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಉಪಮಾನಪುಬ್ಬಪದೋ ಯಥಾ? ಕಾಯಬ್ಯಾಮಾನಂ ಸಮಪಮಾಣತ್ತಾ ನಿಗ್ರೋಧೋ ಇವ ಪರಿಮಣ್ಡಲೋ ನಿಗ್ರೋಧಪರಿಮಣ್ಡಲೋ, ನಿಗ್ರೋಧೋ ಇವ ವಾ ಪರಿಮಣ್ಡಲೋ ಯೋ ಹೋತೀತಿ ಸೋ ನಿಗ್ರೋಧಪರಿಮಣ್ಡಲೋ, ರಾಜಕುಮಾರೋ, ಸಙ್ಖೋ ಇವ ಪಣ್ಡರೋ ಸಙ್ಖಪಣ್ಡರೋ, ಕಾಕೋ ಇವ ಸೂರೋ ಕಾಕಸೂರೋ, ಸತ್ತಾನಂ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಪಟಿಲಾಭಕರಣೇನ ತೇಸಂ ಚಕ್ಖು ವಿಯ ಭೂತೋತಿ ಚಕ್ಖುಭೂತೋ, ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಪಟಿಲಾಭಕರಣೇನ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮೋ ವಿಯ ಭೂತೋತಿ ಧಮ್ಮಭೂತೋ, ನಿಚ್ಚಸೋಮ್ಮಹದಯತಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಯ ಭೂತೋತಿ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ, ಅನ್ಧೋ ವಿಯ ಭೂತೋ ಅಯನ್ತಿ ಅನ್ಧಭೂತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಙ್ಖ್ಯೋಭಯಪದೋ ಯಥಾ? ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ಪತ್ತಾ ದ್ವಿತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಾ, ಇಧ ವಾಸದ್ದಾಯೇವ ಅಞ್ಞಪದಾನಿ ನಾಮ, ಅನಿಯಮಭೂತೋ ತೇಸಂ ಅತ್ಥೋ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೋ ನಾಮ। ದ್ವೀಹಂ ವಾ ತೀಹಂ ವಾ ದ್ವೀಹತೀಹಂ, ಛ ವಾ ಪಞ್ಚ ವಾ ವಾಚಾ ಛಪ್ಪಞ್ಚವಾಚಾ। ಏವಂ ಸತ್ತಟ್ಠಮಾಸಾ, ಏಕಯೋಜನದ್ವಿಯೋಜನಾನಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಿಸನ್ತರಾಳತ್ಥೋ ಯಥಾ? ದಕ್ಖಿಣಸ್ಸಾ ಚ ಪುಬ್ಬಸ್ಸಾ ಚ ಯದನ್ತರಾಳಂ ಹೋತಿ ಸಾ ದಕ್ಖಿಣಪುಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಪುಬ್ಬುತ್ತರಾ, ಪಚ್ಛಿಮುತ್ತರಾ, ಅಪರದಕ್ಖಿಣಾ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಪುಬ್ಬಪದೇ ರಸ್ಸತ್ತಂ। ದಕ್ಖಿಣಾ ಚ ಸಾ ಪುಬ್ಬಾ ಚಾತಿ ದಕ್ಖಿಣಪುಬ್ಬಾ ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಕಮ್ಮಧಾರಯೋಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಬ್ಯತಿಹಾರಲಕ್ಖಣೇ [ಕ॰ ३೨೮; ರೂ॰ ३೫೨; ನೀ॰ ८೦೮] -

३೫೪. ತತ್ಥ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇನ ಪಹರಿತ್ವಾ ಯುದ್ಧೇ ಸರೂಪಂ।

ಸತ್ತಮ್ಯನ್ತಂ ತತಿಯನ್ತಞ್ಚ ಸಮಾನರೂಪಂ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದಂ ತತ್ಥ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇನ ಪಹರಿತ್ವಾ ಯುದ್ಧೇ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೇ ಏಕತ್ಥಂ ಹೋತಿ ವಾ।

३೫೫. ಙಿ ವೀತಿಹಾರೇ [ಕ॰ ४೦४; ರೂ॰ ३८೦]।

ಅಞ್ಞಪದತ್ಥವಿಸಯೇ ಕ್ರಿಯಾಬ್ಯತಿಹಾರೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಪದನ್ತೇ ಙಾನುಬನ್ಧೋ ಇಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಏತ್ಥ ಇಕಾರೋ ರಸ್ಸೋ ಏವ।

३೫೬. ಙಿ ಸ್ಮಿಂಚ [ಕ॰ ४೦३; ರೂ॰ ३೫४]।

ವಿಪಚ್ಚಯನ್ತೇ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಪುಬ್ಬಪದನ್ತಸ್ಸ ಆತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಕೇಸೇಸು ಚ ಕೇಸೇಸು ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಇದಂ ಯುದ್ಧಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಕೇಸಾಕೇಸಿ, ದಣ್ಡೇಹಿ ಚ ದಣ್ಡೇಹಿ ಚ ಪಹರಿತ್ವಾ ಇದಂ ಯುದ್ಧಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ದಣ್ಡಾದಣ್ಡಿ। ಏವಂ ಮುಟ್ಠಾಮುಟ್ಠಿ, ಮುಸಲಾಮುಸಲಿ।

ಇತಿ ಪಠಮಾಬಹುಬ್ಬೀಹಿ।

ದುತಿಯಾಬಹುಬ್ಬೀಹಿ

ಆಗತಾ ಸಮಣಾ ಇಮಂ ಸಙ್ಘಾರಾಮಂ ಸೋಯಂ ಆಗತಸಮಣೋ, ಸಙ್ಘಾರಾಮೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಮಾಸಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ದುವಿಧೋ ವಾಚ್ಚತ್ಥೋ, ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ಚಾತಿ।

ತತ್ಥ ಸಙ್ಘಾರಾಮಸ್ಸ ಸಮಣೇಹಿ ಪತ್ತಬ್ಬಭಾವಸಙ್ಖಾತಾ ಕಮ್ಮಸತ್ತಿ ವಾಚ್ಚತ್ಥೋ ನಾಮ, ಸತ್ತಿಮನ್ತಭೂತೋ ಸಙ್ಘಾರಾಮೋ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಆಗತಸಮಣಸದ್ದೋ ವಾಚ್ಚತ್ಥಮೇವ ಉಜುಂ ವದತಿ, ನ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥಂ, ಆಗತಸಮಣೋತಿ ಸುತ್ವಾ ಸಮಣೇಹಿ ಪತ್ತಬ್ಬಭಾವಮತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ, ಸಙ್ಘಾರಾಮದಬ್ಬಂ ನ ಜಾನಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ಅಞ್ಞೇನ ಸಙ್ಘಾರಾಮಸದ್ದೇನ ಆಚಿಕ್ಖಿಯತಿ, ವಾಚ್ಚತ್ಥಸ್ಸ ಪನ ತೇನ ಉಜುಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪುನ ವತ್ತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ದುತಿಯಾವಿಭತ್ತಿಯಾ ಆಚಿಕ್ಖನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಘಾರಾಮಪದೇ ದುತಿಯಾವಿಭತ್ತಿಸಮ್ಭವೋ ನತ್ಥಿ, ಲಿಙ್ಗತ್ಥಮತ್ತವಿಸಯಾ ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿ ಏವ ಪವತ್ತತಿ, ಪುನ ಪದನ್ತರಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸತಿ "ಸಙ್ಘಾರಾಮಂ ಪಸ್ಸತಿ ಆಗತಸಮಣಂ, ಸಙ್ಘಾರಾಮೇನ ಗಾಮೋ ಸೋಭತಿ ಆಗತಸಮಣೇನ, ಸಙ್ಘಾರಾಮಸ್ಸ ಪೂಜೇತಿ ಆಗತಸಮಣಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ತತೋ ಸಬ್ಬಾ ವಿಭತ್ತಿಯೋ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬೇಸು ವಾಚಕಪದೇಸು ನೇತಬ್ಬೋತಿ।

ಆಗತಸಮಣಾ ಸಾವತ್ಥಿ, ಆಗತಸಮಣಂ ಜೇತವನಂ, ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಮಣಾ ಇಮನ್ತಿ ವಾ ಆಗತಸಮಣೋ, ವಿಹಾರೋ। ಆರೂಳ್ಹಾ ವಾನರಾ ಇಮಂ ರುಕ್ಖನ್ತಿ ಆರೂಳ್ಹವಾನರೋ, ರುಕ್ಖೋ। ಸಮ್ಪತ್ತಾ ಗಾಮಿಕಾ ಯಂ ಗಾಮನ್ತಿ ಸಮ್ಪತ್ತಗಾಮಿಕೋ। ಏವಂ ಪವಿಟ್ಠಗಾಮಿಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ದುತಿಯಾಬಹುಬ್ಬೀಹಿ।

ತತಿಯಾಬಹುಬ್ಬೀಹಿ

ಜಿತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಯೇನಾತಿ ಜಿತಿನ್ದ್ರಿಯೋ, ಸಮಣೋ। ದಿಟ್ಠೋ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೋ ಯೇನಾತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋ। ಏವಂ ಪತ್ತಧಮ್ಮೋ, ವಿದಿತಧಮ್ಮೋ, ಪರಿಯೋಗಾಳ್ಹಧಮ್ಮೋ, ಕತಾನಿ ಚತುಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಾನಿ ಯೇನಾತಿ ಕತಕಿಚ್ಚೋ, ಬಹುವಚನೇ ಸತಿ ಕತಾನಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಯೇಹಿ ತೇ ಕತಕಿಚ್ಚಾ, ಅರಹನ್ತೋ। ಧಮ್ಮೇನ ಅಧಿಗತಾ ಭೋಗಾ ಯೇನಾತಿ ಧಮ್ಮಾಧಿಗತಭೋಗೋ, ಪುರಿಸೋ। ಏವಂ ಅಧಮ್ಮಾಧಿಗತಭೋಗೋ। ಏವಂ ಕತ್ತರಿ। ಕರಣೇ ಪನ ಛಿನ್ನೋ ರುಕ್ಖೋ ಯೇನಾತಿ ಛಿನ್ನರುಕ್ಖೋ, ಫರಸು ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ತತಿಯಾಬಹುಬ್ಬೀಹಿ।

ಚತುತ್ಥೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ

ದಿನ್ನೋ ಸುಙ್ಕೋ ಯಸ್ಸ ರಞ್ಞೋ ಸೋಯಂ ದಿನ್ನಸುಙ್ಕೋ, ಉಪನೀತಂ ಭೋಜನಂ ಯಸ್ಸಾತಿ ಉಪನೀತಭೋಜನೋ, ನತ್ಥಿ ತುಲೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅತುಲೋ, 'ಟ ನಞ್ಞಸ್ಸಾ 'ತಿ ನ-ಕಾರಸ್ಸ ಟತ್ತಂ, ನತ್ಥಿ ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ, ನತ್ಥಿ ಸೀಲಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ದುಸ್ಸೀಲೋ, ನತ್ಥಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ದುಪ್ಪಞ್ಞೋ, 'ಘಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸಾಪ್ಪಧಾನಸ್ಸಾ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಘಸಞ್ಞಸ್ಸ ಆಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಂ। ನತ್ಥಿ ಸೀಲಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ನಿಸ್ಸೀಲೋ, ನಿಪ್ಪಞ್ಞೋ, ಅಪಞ್ಞೋ, ವಿರೂಪಂ ಮುಖಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ದುಮ್ಮುಖೋ। ಏವಂ ದುಮ್ಮನೋ, ದುಬ್ಬಣ್ಣೋ, ನತ್ಥಿ ಅತ್ತನೋ ಉತ್ತರೋ ಅಧಿಕೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಅನುತ್ತರೋ, 'ಅನ ಸರೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ನಸ್ಸ ಅನ।

ಇಧ ಬಾಹಿರತ್ಥಬಹುಬ್ಬೀಹಿ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ, ಸತ್ತಾಹಂ ಪರಿನಿಬ್ಬುತಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸತ್ತಾಹಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ, ಅಚಿರಂ ಪರಿನಿಬ್ಬುತಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅಚಿರಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ, ಮಾಸೋ ಜಾತಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾತಿ ಮಾಸಜಾತೋ, ದ್ವೇಮಾಸಜಾತೋ, ಏಕೋ ಮಾಸೋ ಅಭಿಸಿತ್ತಸ್ಸ ಅಸ್ಸ ರಞ್ಞೋತಿ ಏಕಮಾಸಾಭಿಸಿತ್ತೋ, ಏಕಾಹಂ ಮತಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾತಿ ಏಕಾಹಮತಂ। ಏವಂ ದ್ವೀಹಮತಂ, ತೀಹಮತಂ, ಏಕಾಹಂ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾಯ ಅಸ್ಸಾತಿ ಏಕಾಹಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ। ಏವಂ ದ್ವೀಹಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ, ಆಪತ್ತಿ। ಯೋಜನಂ ಗತಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾತಿ ಯೋಜನಗತೋ, ದ್ವಿಯೋಜನಗತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಚತುತ್ಥೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ।

ಪಞ್ಚಮೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ

ನಿಗ್ಗತಾ ಜನಾ ಅಸ್ಮಾ ಗಾಮಾತಿ ನಿಗ್ಗತಜನೋ, ಅಪಗತಂ ಕಾಳಕಂ ಇತೋತಿ ಅಪಗತಕಾಳಕೋ, ಪಟೋ। ಅಪಗತಕಾಳಕಂ, ವತ್ಥಂ। ಅಪೇತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಯಮ್ಹಾತಿ ಅಪೇತವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಮತಸರೀರಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಪಞ್ಚಮೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ।

ಛಟ್ಠೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ

ಛಿನ್ನೋ ಹತ್ಥೋ ಯಸ್ಸ ಸೋತಿ ಛಿನ್ನಹತ್ಥೋ, ಹತ್ಥಚ್ಛಿನ್ನೋ, ಜಾತೋ ಛನ್ದೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಜಾತಛನ್ದೋ, ಛನ್ದಜಾತೋ, ಸಞ್ಜಾತಂ ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಂ ಯಸ್ಸಾತಿ ಸಞ್ಜಾತಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸೋ, ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಸಞ್ಜಾತೋ, ವಿಸುದ್ಧಂ ಸೀಲಂ ಯಸ್ಸಾತಿ ವಿಸುದ್ಧಸೀಲೋ , ಸೀಲವಿಸುದ್ಧೋ, ಮಹನ್ತೋ ಕಾಯೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಮಹಾಕಾಯೋ।

ಇಧ ಉಪಮಾನಪುಬ್ಬಪದೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ, ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ವಿಯ ವಣ್ಣೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣೋ, ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ವಿಯ ಸರೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸರೋ, ನಾಗಸ್ಸ ವಿಯ ಗತಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ನಾಗಗತಿ। ಏವಂ ಸೀಹಗತಿ, ನಾಗವಿಕ್ಕಮೋ, ಸೀಹವಿಕ್ಕಮೋ, ಸೀಹಸ್ಸ ವಿಯ ಹನು ಅಸ್ಸಾತಿ ಸೀಹಹನು, ಏಣಿಸ್ಸ ವಿಯ ಜಙ್ಘಾ ಯಸ್ಸಾತಿ ಏಣಿಜಙ್ಘೋ, ಉಸಭಸ್ಸ ವಿಯ ಅಸ್ಸ ಖನ್ಧೋತಿ ಉಸಭಕ್ಖನ್ಧೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ರೂಪಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಭಾವೋ, ಯಾದಿಸಂ ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಯಥಾರೂಪಂ। ಏವಂ ತಥಾರೂಪಂ, ಏವಂ ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಏವರೂಪಂ, ಬಿನ್ದುಲೋಪೋ। ಏವಂ ಆದಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ಏವಮಾದಿ। ತಥಾ ಇಚ್ಚಾದಿ, ಇಚ್ಚೇವಮಾದಿ, ಈದಿಸಂ ನಾಮಂ ಯಸ್ಸಾತಿ ಇತ್ಥನ್ನಾಮೋ, ಏವಂನಾಮೋ, ಕೀದಿಸಂ ನಾಮಂ ಯಸ್ಸಾತಿ ಕಿನ್ನಾಮೋ, 'ಕೋನಾಮೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಕಿಂಸದ್ದಸ್ಸ ಕೋತ್ತಂ।

ಕೋ ಸಮುದಯೋ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂಸಮುದಯೋ, ಕಾ ಜಾತಿ ಯಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂಜಾತಿಕೋ, ಕಿಂನಿದಾನಂ ಯಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂನಿದಾನೋ, ಕತಿ ವಸ್ಸಾನಿ ಯಸ್ಸಾತಿ ಕತಿವಸ್ಸೋ, ಕೋ ಅತ್ಥೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಕಿಮತ್ಥಂ, ವಚನಂ। 'ಕ್ವತ್ಥೋ'ತಿ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಕಿಂಸದ್ದಸ್ಸ ಕೋತ್ತಂ, ಯಾದಿಸೋ ಅತ್ಥೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಯದತ್ಥೋ, ತಾದಿಸೋ ಅತ್ಥೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ತದತ್ಥೋ, ಏದಿಸೋ ಅತ್ಥೋ ಯಸ್ಸ ವಿನಯಸ್ಸಾತಿ ಏತದತ್ಥೋ, ವಿನಯೋ। ಏತದತ್ಥಾ, ವಿನಯಕಥಾ। ಏತದತ್ಥಂ, ಸೋತಾವಧಾನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಛಟ್ಠೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ।

ಸತ್ತಮೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ

ಸಮ್ಪನ್ನಾನಿ ಸಸ್ಸಾನಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಜನಪದೇ ಸೋಯಂ ಸಮ್ಪನ್ನಸಸ್ಸೋ, ಸುಲಭಾ ಭಿಕ್ಖಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಜನಪದೇ ಸೋಯಂ ಸುಭಿಕ್ಖೋ , ದುಲ್ಲಭಾ ಭಿಕ್ಖಾ ಯಸ್ಮಿನ್ತಿ ದುಬ್ಭಿಕ್ಖೋ, ಬಹವೋ ಗಾಮಾ ಅಸ್ಮಿಂ ಜನಪದೇತಿ ಬಹುಗಾಮೋ। ಏವಂ ಬಹುಜನೋ, ಗಾಮೋ। ನತ್ಥಿ ಗಾಮಖೇತ್ತಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಅರಞ್ಞೇ ತಯಿದಂ ಅಗಾಮಕಂ, ಸಮಾಸನ್ತೇ ಕೋ। ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಗಾಮೇ ಸಮನುಸ್ಸೋ, ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಗಾಮೇ ಅಮನುಸ್ಸೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಸತ್ತಮೀಬಹುಬ್ಬೀಹಿ।

ಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣಬಹುಬ್ಬೀಹಿ

ಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣಬಹುಬ್ಬೀಹಿ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ, ಏಕರತ್ತಿಂ ವಾಸೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಏಕರತ್ತಿವಾಸೋ, ಸಮಾನೇನ ಜನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ವಾಸೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಮಾನವಾಸೋ, ಉಭತೋ ಕಮ್ಮತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನದ್ವಯಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನೋ, ಅಲುತ್ತಸಮಾಸೋ। ಏವಂ ಕಣ್ಠಸ್ಮಿಂ ಕಾಳೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಕಣ್ಠೇಕಾಳೋ, ಉರಸ್ಮಿಂ ಲೋಮಾನಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ಉರಸಿಲೋಮೋ, ಯಸ್ಸ ಹತ್ಥೇ ಪತ್ತೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಪತ್ತಹತ್ಥೋ। ಏವಂ ಅಸಿಹತ್ಥೋ, ದಣ್ಡಹತ್ಥೋ, ಛತ್ತಂ ಪಾಣಿಮ್ಹಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ಛತ್ತಪಾಣಿ। ಏವಂ ಸತ್ಥಪಾಣಿ, ದಣ್ಡಪಾಣಿ, ವಜಿರಪಾಣಿ, ದಾನೇ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ದಾನಜ್ಝಾಸಯೋ, ದಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕೋ, ಬುದ್ಧೇಸು ಭತ್ತಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ಬುದ್ಧಭತ್ತಿಕೋ, ಬುದ್ಧೇ ಗಾರವೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಬುದ್ಧಗಾರವೋ, ಧಮ್ಮಗಾರವೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಿಪದಬಹುಬ್ಬೀಹಿ

ತಿಪದಬಹುಬ್ಬೀಹಿ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ, ಪರಕ್ಕಮೇನ ಅಧಿಗತಾ ಸಮ್ಪದಾ ಯೇಹಿ ತೇ ಪರಕ್ಕಮಾಧಿಗತಸಮ್ಪದಾ, ಧಮ್ಮೇನ ಅಧಿಗತಾ ಭೋಗಾ ಯೇಹಿ ತೇ ಧಮ್ಮಾಧಿಗತಭೋಗಾ, ಓಣೀತೋ ಪತ್ತಮ್ಹಾ ಪಾಣಿ ಯೇನ ಸೋ ಓಣೀತಪತ್ತಪಾಣಿ, ಸೀಹಸ್ಸ

ಪುಬ್ಬದ್ಧಂ ವಿಯ ಕಾಯೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸೀಹಪುಬ್ಬದ್ಧಕಾಯೋ, ಮತ್ತಾ ಬಹವೋ ಮಾತಙ್ಗಾ ಯಸ್ಮಿಂ ವನೇತಿ ಮತ್ತಬಹುಮಾತಙ್ಗಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬಹುಬ್ಬೀಹಿಸಮಾಸೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ದ್ವನ್ದಸಮಾಸ

ಅಥ ದ್ವನ್ದಸಮಾಸೋ ದೀಪಿಯತೇ।

ದ್ವೇ ಚ ದ್ವೇ ಚ ಪದಾನಿ ದ್ವನ್ದಾ, ದ್ವೇ ಚ ದ್ವೇ ಚ ಅತ್ಥಾ ವಾ ದ್ವನ್ದಾ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿಸದ್ದಾನಂ ದ್ವನ್ದಾದೇಸೋ। ದ್ವನ್ದಸದ್ದಸದಿಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬೋ ಚಾಯಂ ಸಮಾಸೋ **ದ್ವನ್ದೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅಥ ವಾ ದ್ವೇ ಅವಯವಾ ಅನ್ದಿಯನ್ತಿ ಬನ್ಧಿಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ದ್ವನ್ದೋ, ಯುಗಳಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ "ಪಾದದ್ವನ್ದಂ ಮುನಿನ್ದಸ್ಸ, ವನ್ದಾಮಿ ಸಿರಸಾಮಹ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ, ಇಧ ಪನ ಪದಯುಗಳಂ ಅತ್ಥಯುಗಳಞ್ಚ ಗಯ್ಹತಿ। ಉಭಯಪದತ್ಥಪಧಾನೋ ಹಿ ದ್ವನ್ದೋ।

ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಯದಿ ಉಭಯಪದತ್ಥಪ್ಪಧಾನೋ ದ್ವನ್ದೋ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ದ್ವನ್ದೇ ಕಥಂ ಏಕತ್ಥೀಭಾವಲಕ್ಖಣಂ ಸಿಯಾತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಅಭಿನ್ನವಿಧೇಯ್ಯತ್ಥತ್ತಾ। ವಚನಪಥಞ್ಹಿ ಪತ್ವಾ ಕತ್ತುಭಾವಕಮ್ಮಭಾವಾದಿಕೋ ವಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ಏವ ಪದಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಪ್ಪಧಾನತ್ಥೋ ಹೋತಿ ವಚನವಾಕ್ಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಧಾನಙ್ಗತ್ತಾ, ಸೋ ಚ ವಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ದ್ವನ್ದೇಪಿ ಅಭಿನ್ನೋ ಏವ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇ ಪಸ್ಸತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ದ್ವೇ ಅತ್ಥಾ ಏಕವಿಭತ್ತಿಯಾ ವಿಸಯಾ ಹುತ್ವಾ ಏಕಕತ್ತು, ಏಕಕಮ್ಮಾದಿಭಾವೇನ ಏಕತ್ತಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಏವಂ ದ್ವನ್ದೇಪಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಬಹುನ್ನಂ ವಾ ಪದಾನಂ ಏಕತ್ಥೀಭಾವಲಕ್ಖಣಂ ಲಬ್ಭತಿಯೇವಾತಿ।

೩೫೭. ಚತ್ಥೇ [ಕ॰ ೩೨೬; ರೂ॰ ೩೫೭; ನೀ॰ ೭೦೬]।

ಅನೇಕಂ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಪದಂ ಚಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ ಏಕತ್ಥಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಏತ್ಥ ಚ ಸಮುಚ್ಚಯೋ, ಅನ್ವಾಚಯೋ, ಇತರೀತರಯೋಗೋ, ಸಮಾಹಾರೋತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಚಸದ್ದತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಸಮುಚ್ಚಯೋ** ಯಥಾ? ಚೀವರಞ್ಚ ಪಿಣ್ಡಪಾತಞ್ಚ ಸೇನಾಸನಞ್ಚ ದೇತೀತಿ। **ಅನ್ವಾಚಯೋ** ಯಥಾ? ದಾನಞ್ಚ ದೇತಿ, ಸೀಲಞ್ಚ ರಕ್ಖತೀತಿ। ಇಮೇ ದ್ವೇ ಚಸದ್ದತ್ಥಾ ವಾಕ್ಯದ್ವನ್ದೇ ಏವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನ ಸಮಾಸದ್ವನ್ದೇ ಪದಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿರಪೇಕ್ಖತ್ತಾತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ಅನ್ವಾಚಯೇ ಯುಜ್ಜತಿ ನಾನಾಕ್ರಿಯಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ, ಸಮುಚ್ಚಯೇ ಪನ "ಚೀವರಞ್ಚ ಪಿಣ್ಡಪಾತಞ್ಚ ಸೇನಾಸನಞ್ಚ ದೇತೀ"ತಿ ವಾ "ಚೀವರಪಿಣ್ಡಪಾತಸೇನಾಸನಾನಿ ದೇತೀ"ತಿ ವಾ ಏವಂ ದ್ವಿಧಾಪಿ ಯೋಜೇತುಂ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ "ಲಾಭೀ ಹೋತಿ ಚೀವರಪಿಣ್ಡಪಾತಸೇನಾಸನಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಾನ"ನ್ತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೬೫] ಪಾಳಿದಸ್ಸನತೋ। ಅನ್ವಾಚಯೋಪಿ ವಾ ಸಮಾಸದ್ವನ್ದೇ ನೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ "ಮಾಲಾಗನ್ಧವಿಲೇಪನಧಾರಣಮಣ್ಡನವಿಭೂಸನಟ್ಠಾನಾ"ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦] ಪಾಳಿದಸ್ಸನತೋ। ಏವಂ ಪನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ - ಚಸದ್ದತ್ಥೋ ಏಕಕ್ರಿಯ, ನಾನಾಕ್ರಿಯಾಪೇಕ್ಖನಭೇದೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ ಸಮುಚ್ಚಯೋ, ಅನ್ವಾಚಯೋ ಚಾತಿ, ತೇಸು ಚ ಏಕೇಕೋ ಅವಯವಪ್ಪಧಾನ, ಸಮುದಾಯಪ್ಪಧಾನಭೇದೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ ಇತರೀತರಯೋಗೋ, ಸಮಾಹಾರೋ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಇತರೀತರಯೋಗೇ ಅವಯವಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ ಸಬ್ಬವಿಭತ್ತೀಸು ಬಹುವಚನಮೇವ ಯುಜ್ಜತಿ।

ದ್ವನ್ದೇ ಪಣೀತತರಂ ಪುಬ್ಬೇ ನಿಪತತಿ। ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ಚ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ ಚ ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಾ, ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇ, ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇಹಿ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏವಂ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಹಪತಿಕಾ, ಖತ್ತಿಯಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ, ದೇವಮನುಸ್ಸಾ, ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ।

ಅಪ್ಪಕ್ಖರ, ಬಹ್ವಕ್ಖರೇಸು ಅಪ್ಪಕ್ಖರಂ ಕ್ವಚಿ ಪುಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ಗಾಮನಿಗಮಾ, ಗಾಮಜನಪದಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚಿ ಇವಣ್ಣು'ವಣ್ಣನ್ತಾ ಪುಬ್ಬೇ ಹೋನ್ತಿ, ಅಗ್ಗಿ ಚ ಧೂಮೋ ಚ ಅಗ್ಗಿಧೂಮಾ, ರತ್ತಿದಿವಾ, ಧಾತುಲಿಙ್ಗಾನಿ।

ಅವಣ್ಣನ್ತೇಸು ಸರಾದಿಪದಂ ಪುಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ಅತ್ಥೋ ಚ ಧಮ್ಮೋ ಚ ಅತ್ಥಧಮ್ಮಾ, ಧಮ್ಮತ್ಥಾ ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಯಞ್ಚ ನಿಯಮೋ ದ್ವಿಪದದ್ವನ್ದೇಸು ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಲಬ್ಭತಿ, ಬಹುಪದದ್ವನ್ದೇಸು ನ ಲಬ್ಭತಿ।

ಸಮಾಹಾರದ್ವನ್ದೇ -

೩೫೮. ಸಮಾಹಾರೇ ನಪುಂಸಕಂ [ಕ॰ ३११; ರೂ॰ ३४६; ನೀ॰ ८००]।

ಚತ್ಥೇ ಸಮಾಹಾರೇ ಏಕತ್ಥಪದಂ ನಪುಂಸಕಂ ಹೋತಿ, ಏಕವಚನನ್ತತ್ತಂ ಪನ ಸಮಾಹಾರವಚನೇನೇವ ಸಿದ್ಧಂ, ಅಯಞ್ಚ ಸಮಾಹಾರೋ ಪಾಣ್ಯಙ್ಗಾದೀನಂ ದ್ವನ್ದೇಸು ನಿಚ್ಚಂ ಲಬ್ಭತಿ, ರುಕ್ಖತಿಣಾದೀನಂ ದ್ವನ್ದೇಸು ವಿಕಪ್ಪೇನ ಲಬ್ಭತಿ।

ತತ್ಥ ನಿಚ್ಚಲದ್ಧೇಸು ತಾವ ಪಾಣ್ಯಙ್ಗದ್ವನ್ದೇ -

ಚಕ್ಖು ಚ ಸೋತಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಸೋತಂ, ಮುಖಞ್ಚ ನಾಸಿಕಾ ಚ ಮುಖನಾಸಿಕಂ, 'ಸ್ಯಾದೀಸು ರಸ್ಸೋ'ತಿ ರಸ್ಸತ್ತಂ। ಹನು ಚ ಗೀವಾ ಚ ಹನುಗೀವಂ। ಏವಂ ಕಣ್ಣನಾಸಂ, ಛವಿ ಚ ಮಂಸಞ್ಚ ಲೋಹಿತಞ್ಚ ಛವಿಮಂಸಲೋಹಿತಂ, ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ ನಾಮರೂಪಂ, ಜರಾ ಚ ಮರಣಞ್ಚ ಜರಾಮರಣಂ। ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಕ್ವಚಿ ವಿಕಪ್ಪರೂಪಮ್ಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ಹತ್ಥಾ ಚ ಪಾದಾ ಚ ಹತ್ಥಪಾದಂ, ಹತ್ಥಪಾದಾ ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತೂರಿಯಙ್ಗದ್ವನ್ದೇ -

ನಚ್ಚಞ್ಚ ಗೀತಞ್ಚ ವಾದಿತಞ್ಚ ನಚ್ಚಗೀತವಾದಿತಂ। ಏವಂ ಸಮ್ಮತಾಳಂ, 'ಸಮ್ಮ'ನ್ತಿ ಕಂಸತಾಳಂ, 'ತಾಳ'ನ್ತಿ ಹತ್ಥತಾಳಂ, ಸಙ್ಖೋ ಚ ಪಣವೋ ಚ ಡಿಣ್ಡಿಮೋ ಚ ಸಙ್ಖಪಣವಡಿಣ್ಡಿಮಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯೋಗ್ಗಙ್ಗದ್ವನ್ದೇ -

ಫಾಲೋ ಚ ಪಾಚನಞ್ಚ ಫಾಲಪಾಚನಂ, ಯುಗಞ್ಚ ನಙ್ಗಲಞ್ಚ ಯುಗನಙ್ಗಲಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸೇನಙ್ಗದ್ವನ್ದೇ -

ಹತ್ಥಿನೋ ಚ ಅಸ್ಸಾ ಚ ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಂ। ಏವಂ ರಥಪತ್ತಿಕಂ, ಅಸಿ ಚ ಚಮ್ಮಞ್ಚ ಅಸಿಚಮ್ಮಂ। 'ಚಮ್ಮ'ನ್ತಿ ಸರಪರಿತ್ತಾಣಫಲಕಂ, ಧನು ಚ ಕಲಾಪೋ ಚ ಧನುಕಲಾಪಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಖುದ್ದಕಪಾಣದ್ವನ್ದೇ -

ಡಂಸಾ ಚ ಮಕಸಾ ಚ ಡಂಸಮಕಸಂ। ಏವಂ ಕುನ್ಥಕಿಪಿಲ್ಲಿಕಂ [ಸು॰ ನಿ॰ ೬೦೭], ಕೀಟಪಟಙ್ಗಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನಿಚ್ಚವೇರಿದ್ವನ್ದೇ -

ಅಹಿ ಚ ನಕುಲೋ ಚ ಅಹಿನಕುಲಂ, ಬಿಳಾರೋ ಚ ಮೂಸಿಕಾ ಚ ಬಿಳಾರಮೂಸಿಕಂ, ರಸ್ಸತ್ತಂ। ಕಾಕೋಲೂಕಂ, ಸಪ್ಪಮಣ್ಡೂಕಂ, ನಾಗಸುಪಣ್ಣಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಭಾಗದ್ವನ್ದೇ -

ಸೀಲಞ್ಚ ಪಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಸೀಲಪಞ್ಞಾಣಂ, ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ, ವಿಜ್ಜಾ ಚ ಚರಣಞ್ಚ ವಿಜ್ಜಾಚರಣಂ। ಏವಂ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ, ಹಿರಿಓತ್ತಪ್ಪಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ, ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿವಿಧವಿರುದ್ಧದ್ವನ್ದೇ -

ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ, ಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜಂ, ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಂ, ಹೀನಪಣೀತಂ, ಛೇಕಬಾಲಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏಕಸಙ್ಗೀತಿದ್ವನ್ದೇ -

ದೀಘೋ ಚ ಮಜ್ಝಿಮೋ ಚ ದೀಘಮಜ್ಝಿಮಂ, ಅಙ್ಗುತ್ತರಸಂಯುತ್ತಕಂ, ಖನ್ಧಕವಿಭಙ್ಗಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಙ್ಖ್ಯಾಪರಿಮಾಣದ್ವನ್ದೇ -

ಏಕಕದುಕಂ, ದುಕತಿಕಂ, ತಿಕಚತುಕ್ಕಂ, ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಚನಚಣ್ಡಾಲದ್ವನ್ದೇ -

ಓರಬ್ಭಿಕಾ ಚ ಸೂಕರಿಕಾ ಚ ಓರಬ್ಭಿಕಸೂಕರಿಕಂ। ಏವಂ ಸಾಕುಣಿಕಮಾಗವಿಕಂ, ಸಪಾಕಚಣ್ಡಾಲಂ, ವೇನರಥಕಾರಂ, ಪುಕ್ಕುಸಛವಡಾಹಕಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಲಿಙ್ಗವಿಸಭಾಗದ್ವನ್ದೇ -

ಇತ್ಥಿಪುಮಂ, ದಾಸಿದಾಸಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಿಸಾದ್ವನ್ದೇ -

ಪುಬ್ಬಾ ಚ ಅಪರಾ ಚ ಪುಬ್ಬಾಪರಂ। ಏವಂ ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರಂ, ಪುಬ್ಬದಕ್ಖಿಣಂ, ಪುಬ್ಬುತ್ತರಂ, ಅಪರದಕ್ಖಿಣಂ, ಅಪರುತ್ತರಂ।

ನದೀದ್ವನ್ದೇ -

ಗಙ್ಗಾಯಮುನಂ, ಮಹಿಸರಭು, ಸಬ್ಬತ್ಥ ನಪುಂಸಕತ್ತಾ ಅನ್ತೇ ದೀಘಾನಂ ರಸ್ಸತ್ತಂ ಸತ್ತಸು ವಿಭತ್ತೀಸು ಏಕವಚನನ್ತಞ್ಚ।

ಇತಿ ನಿಚ್ಚಸಮಾಹಾರರಾಸಿ।

ವಿಕಪ್ಪಲದ್ಧೇಸು [ಕಂ॰ ೩೨೩; ರೂ॰ ೩೬೦; ನೀ॰ ೭೦೧] ತಿಣವಿಸೇಸದ್ವನ್ದೇ -

ಉಸೀರಾನಿ ಚ ಬೀರಣಾನಿ ಚ ಉಸೀರಬೀರಣಂ, ಉಸೀರಬೀರಣಾ। ಏವಂ ಮುಞ್ಜಪಬ್ಬಜಂ, ಮುಞ್ಜಪಬ್ಬಜಾ, ಕಾಸಕುಸಂ, ಕಾಸಕುಸಾ।

ರುಕ್ಖವಿಸೇಸದ್ವನ್ದೇ -

ಖದಿರೋ ಚ ಪಲಾಸೋ ಚ ಖದಿರಪಲಾಸಂ, ಖದಿರಪಲಾಸಾ, ಧವೋ ಚ ಅಸ್ಸಕಣ್ಣೋ ಚ ಧವಸ್ಸಕಣ್ಣಂ, ಧವಸ್ಸಕಣ್ಣಾ, ಪಿಲಕ್ಖನಿಗ್ರೋಧಂ, ಪಿಲಕ್ಖನಿಗ್ರೋಧಾ, ಅಸ್ಸತ್ಥಕಪೀತನಂ [ಕಪಿತ್ಥನಂ (ಕತ್ಥಚಿ)], ಅಸ್ಸತ್ಥಕಪೀತನಾ, ಸಾಕಸಾಲಂ, ಸಾಕಸಾಲಾ।

ಪಸುವಿಸೇಸದ್ವನ್ದೇ -

ಗಜಾ ಚ ಗವಜಾ ಚ ಗಜಗವಜಂ, ಗಜಗವಜಾ, ಗೋಮಹಿಸಂ, ಗೋಮಹಿಸಾ, ಏಣೇಯ್ಯವರಾಹಂ, ಏಣೇಯ್ಯವರಾಹಾ, ಅಜೇಳಕಂ, ಅಜೇಳಕಾ, ಕುಕ್ಕುಟಸೂಕರಂ, ಕುಕ್ಕುಟಸೂಕರಾ, ಹತ್ಥಿಗವಸ್ಸವಳವಂ, ಹತ್ಥಿಗವಸ್ಸವಳವಾ।

ಸಕುಣವಿಸೇಸದ್ವನ್ದೇ -

ಹಂಸಬಿಲವಂ, ಹಂಸಬಿಲವಾ, ಕಾರಣ್ಡವಚಕ್ಕವಾಕಂ, ಕಾರಣ್ಡವಚಕ್ಕವಾಕಾ, ಬಕಬಲಾಕಂ, ಬಕಬಲಾಕಾ।

ಧನದ್ವನ್ದೇ -

ಹಿರಞ್ಞಸುವಣ್ಣಂ, ಹಿರಞ್ಞಸುವಣ್ಣಾ, ಮಣಿ ಚ ಸಙ್ಖೋ ಚ ಮುತ್ತಾ ಚ ವೇಳುರಿಯಞ್ಚ ಮಣಿಸಙ್ಖಮುತ್ತವೇಳುರಿಯಂ, ಮಣಿಸಙ್ಖಮುತ್ತವೇಳುರಿಯಾ, ಜಾತರೂಪರಜತಂ, ಜಾತರೂಪರಜತಾ।

ಧಞ್ಞದ್ವನ್ದೇ -

ಸಾಲಿಯವಂ, ಸಾಲಿಯವಾ, ತಿಲಮುಗ್ಗಮಾಸಂ, ತಿಲಮುಗ್ಗಮಾಸಾ, ನಿಪ್ಫಾವಕುಲತ್ಥಂ, ನಿಪ್ಫಾವಕುಲತ್ಥಾ।

ಬ್ಯಞ್ಜನಾನಂ ದ್ವನ್ದೇ -

ಮಚ್ಛಮಂಸಂ, ಮಚ್ಛಮಂಸಾ, ಸಾಕಸೂಪಂ, ಸಾಕಸೂಪಾ, ಗಬ್ಯಮಾಹಿಸಂ, ಗಬ್ಯಮಾಹಿಸಾ, ಏಣೇಯ್ಯವಾರಾಹಂ, ಏಣೇಯ್ಯವಾರಾಹಾ, ಮಿಗಮಾಯೂರಂ, ಮಿಗಮಾಯೂರಾ।

ಜನಪದದ್ವನ್ದೇ -

ಕಾಸಿಕೋಸಲಂ, ಕಾಸಿಕೋಸಲಾ, ವಜ್ಜಿಮಲ್ಲಂ, ವಜ್ಜಿಮಲ್ಲಾ, ಚೇತವಂಸಂ, ಚೇತವಂಸಾ, ಮಜ್ಝಞ್ಚ ಸೂರಸೇನಞ್ಚ ಮಜ್ಝಸೂರಸೇನಂ, ಮಜ್ಝಸೂರಸೇನಾ, ಕುರುಪಞ್ಚಾಲಂ, ಕುರುಪಞ್ಚಾಲಾ।

ಇತಿ ವಿಕಪ್ಪಸಮಾಹಾರರಾಸಿ।

ದ್ವನ್ದಸಮಾಸೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ವಿಸೇಸವಿಧಾನ

ಇದಾನಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾನಿ ಅವುತ್ತಾನಿ ಚ ಛಸು ಸಮಾಸೇಸು ವಿಸೇಸವಿಧಾನಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

ನಪುಂಸಕೇಕತ್ತಂ, ಸಮಾಸನ್ತರಸ್ಸೋ, ಪುಮ್ಭಾವಾತಿದೇಸೋ, ಸಮಾಸನ್ತೇ ಕ, ಸಮಾಸನ್ತೇ ಅ, ನಾನಾದೇಸೋ, ಅಬ್ಯಯೋ, ಸಙ್ಖ್ಯಾ।

ನಪುಂಸಕೇಕತ್ತರಾಸಿ

ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೋ ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೋ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗೋ ಏವ, ಸಮಾಹಾರಭೂತಾ ದಿಗು, ದ್ವನ್ದಾ ನಪುಂಸಕಾ ಚ ಏಕತ್ತಸಙ್ಖ್ಯಾ ಚ।

೩೫೯. ಕ್ವಚೇಕತ್ತಞ್ಚ ಛಟ್ಠಿಯಾ [ಕ॰ ೩೨೭; ರೂ॰ ೩೫೧; ನೀ॰ ೭೦೪; ಚಂ॰ ೨.೨.೬೯-೭೩; ಪಾ॰ ೨.೪.೨೨-೨೫]।

ಛಟ್ಠೀಸಮಾಸೇ ಕ್ವಚಿ ನಪುಂಸಕತ್ತಂ ಏಕತ್ತಞ್ಚ ಹೋತಿ।

ಛಾಯಾ, ಸಭಾಸ್ವೇವಾಯಂ ವಿಧಿ, ಸಲಭಾನಂ ಛಾಯಾ ಸಲಭಚ್ಛಾಯಂ [...ಸಭಚ್ಛಾಯಂ (ಮೂಲಪಾಠೇ)]। ಏವಂ ಸಕಟಚ್ಛಾಯಂ, ಘರಚ್ಛಾಯಂ। ಇಧ ನ ಹೋತಿ, ರುಕ್ಖಚ್ಛಾಯಾ, ಪಬ್ಬತಚ್ಛಾಯಾ। ಸಭಾಸದ್ದೇ ಅಮನುಸ್ಸಸಭಾಸ್ವೇವಾಯಂ ವಿಧಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಸಭಾ ಬ್ರಹ್ಮಸಭಂ। ಏವಂ ದೇವಸಭಂ, ಇನ್ದಸಭಂ, ಯಕ್ಖಸಭಂ, ರಕ್ಖಸಸತಂ। ಮನುಸ್ಸಸಭಾಸು ನತ್ಥಿ, ಖತ್ತಿಯಸಭಾ, ರಾಜಸಭಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚೀತಿ ಕಿಂ? ರಾಜಪರಿಸಾ।

ಇತಿ ನಪುಂಸಕೇಕತ್ತರಾಸಿ।

ಸಮಾಸನ್ತರಸ್ಸರಾಸಿ

'ಸ್ಯಾದೀಸು ರಸ್ಸೋ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಅಬ್ಯಯೀಭಾವ, ಸಮಾಹಾರದಿಗು, ದ್ವನ್ದಾನಂ ಕಸ್ಸಚಿ ತಪ್ಪುರಿಸಸ್ಸ ಚ ಸ್ಯಾದೀಸು ರಸ್ಸೋ।

ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೇ –

ಉಪಮಣಿಕಂ ಅಧಿತ್ಥಿ, ಉಪವಧು।

ಸಮಾಹಾರದಿಗುಮ್ಹಿ –

ಚತುದ್ದಿಸಂ, ದಸಿತ್ಥಿ, ದಸವಧು।

ಸಮಾಹಾರದ್ವನ್ದೇ –

ಮುಖನಾಸಿಕಂ, ಹನುಗೀವಂ।

ತಪ್ಪುರಿಸೇ –

ಸಲಭಟ್ಠಾಯಂ, ಬ್ರಹ್ಮಸಭಂ।

೩೬೦. ಘಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸಾಪ್ಪಧಾನಸ್ಸ [ಕ॰ ೪೦೩; ರೂ॰ ೩೫೪; ನೀ॰ ೮೫೮; ಚಂ॰ ೨.೨.೮೬; ಪಾ॰ ೧.೨.೪೮]।

ಸ್ಯಾದೀಸು ಅನ್ತಭೂತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಧಾನಭೂತಸ್ಸ ಚ ಘಪಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ ಹೋತಿ।

ಬಹುಬ್ಬೀಹಿಮ್ಹಿ -

ಬಹುಕಞ್ಞೋ, ಪೋಸೋ, ಬಹುಇತ್ಥಿ, ಕುಲಂ, ಬಹುವಧು, ಕುಲಂ।

ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೇ -

ಉಪಮಣಿಕಂ, ಅಧಿತ್ಥಿ, ಉಪವಧು।

ಅನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ಸದ್ಧಾಧನೋ, ಪುರಿಸೋ।

ಅಪ್ಪಧಾನಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ರಾಜಕಞ್ಞಾ, ರಾಜಕುಮಾರೀ, ಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧೂ।

೩೬೧. ಗೋಸ್ಸು [ಕ॰ ३४೨; ರೂ॰ ३३೭; ನೀ॰ ೭೨೨; ಚಂ॰ ೨.೨.೮೫; ಪಾ॰ ೧.೨.೪೮]।

ಸ್ಯಾದೀಸು ಅನ್ತಭೂತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಧಾನಭೂತಸ್ಸ ಚ ಗೋಸ್ಸ ಉ ಹೋತಿ।

ತಿಟ್ಠಗು ಚಿತ್ತಗು।

ಅಪ್ಪಧಾನಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ರಾಜಗವೋ।

ಅನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ಗೋಕುಲಂ।

ಇತಿ ಸಮಾಸನ್ತರಸ್ಸರಾಸಿ।

ಪುಮ್ಭಾವಾತಿದೇಸರಾಸಿ

೩೬೨. ಇತ್ಥಿಯಂ ಭಾಸಿತಪುಮಿತ್ಥೀ ಪುಮಾವೇಕತ್ಥೇ [ಕ॰ ३३೧; ರೂ॰ ३೫३; ನೀ॰ ೭೧೪; ಚಂ॰ ೫.೨.೨೯; ಪಾ॰ ೬.३.३೪]।

'ಏಕತ್ಥೇ'ತಿ ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣೇ, ಇತ್ಥಿಯಂ ವತ್ತಮಾನೇ ಏಕತ್ಥೇ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಕದಾಚಿ ಭಾಸಿತಪುಮೋ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಸದ್ದೋ ಪುಮಾ ಇವ ಹೋತಿ। ಚತುರಙ್ಗಮಿದಂ ವಿಧಾನಂ, ಪುಬ್ಬಪದಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಞ್ಚ ಭಾಸಿತಪುಮಞ್ಚ ಸಿಯಾ, ಪರಪದಂ ನಿಯತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಪದೇನ ಏಕತ್ಥಞ್ಚ ಸಿಯಾತಿ।

ದೀಘಾ ಜಙ್ಘಾ ಯಸ್ಸ ಸೋ ದೀಘಜಙ್ಘೋ, ಪುರಿಸೋ, ದೀಘಜಙ್ಘಾ, ಇತ್ಥೀ, ದೀಘಜಙ್ಘಂ, ಕುಲಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯೇ ಸದ್ದಾ ಕತ್ಥಚಿ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗರೂಪಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಇತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಯುತ್ತಾ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರೂಪಾ, ತೇ **ಭಾಸಿತಪುಮಾ** ನಾಮ। ದೀಘೋ ಮಗ್ಗೋ, ದೀಘಾ ರತ್ತಿ, ಗತೋ ಪುರಿಸೋ, ಗತಾ ಇತ್ಥೀ, ಕುಮಾರೋ, ಕುಮಾರೀ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯೇ ಪನ ಇತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಯುತ್ತಾ ನಿಚ್ಚಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರೂಪಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಭಾಸಿತಪುಮಾ ನಾಮ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಕಞ್ಞಾ, ಪಞ್ಞಾ, ಸದ್ಧಾ, ನದೀ, ಇತ್ಥೀ, ಪಥವೀ ಇಚ್ಚಾದಿ। ತಥಾ ಸಭಾವಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾಪಿ ನಿಯತಪುನ್ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗಾಪಿ ಭಾಸಿತಪುಮಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ದೇವತಾ, ರತ್ತಿ, ಧೇನು, ವಧೂ, ಸಕ್ಕೋ, ದೇವೋ, ಬ್ರಹ್ಮಾ, ರತನಂ, ಸರಣಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಧ ಪನ ದೀಘಸದ್ದೋ "ದೀಘೋ ಬಾಲಾನ ಸಂಸಾರೋ"ತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೬೦] ಆದೀಸು ಭಾಸಿತಪುಮೋ, ಸೋ ವಿಸೇಸ್ಯಲಿಙ್ಗಾನುಗತವಸೇನ ಇಧ ಇತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಯುತ್ತೋ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಸದ್ದೋ ನಾಮ। ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಪುಮ್ಭಾವಾತಿದೇಸೇ ಕತೇ ತತ್ಥ ಆಪಚ್ಚಯೋ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, 'ಘಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸಾಪ್ಪಧಾನಸ್ಸಾ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಸಮಾಸನ್ತಸ್ಸ ಆಕಾರಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಕುಮಾರೀ ಭರಿಯಾ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಕುಮಾರಭರಿಯೋ, ಈಪಚ್ಚಯನಿವತ್ತಿ। ಯುವತಿ ಜಾಯಾ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಯುವಜಾಯೋ, ತಿಪಚ್ಚಯನಿವತ್ತಿ। ಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧೂ ಭರಿಯಾ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧುಭರಿಯೋ, ಊಪಚ್ಚಯನಿವತ್ತಿ।

ಇತ್ಥಿಯನ್ತಿ ಕಿಂ? ಕುಮಾರೀ ರತನಂ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಕುಮಾರೀರತನೋ, ಪುರಿಸೋ, ಇಧ ಪರಪದಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುಮ್ಭಾವಾತಿದೇಸೋ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ, ಯದಿ ಕರೇಯ್ಯ, ಕುಮಾರೋ ರತನಂ ಯಸ್ಸ ಕುಮಾರರತನೋತಿ ಏವಂ ಅನಿಟ್ಠತ್ಥೋ ಭವೇಯ್ಯ।

ಏಕತ್ಥೇತಿ ಕಿಂ? ಕುಮಾರೀಸು ಭತ್ತಿ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಕುಮಾರೀಭತ್ತಿಕೋ। ಏವಂ ಸಮಣೀಭತ್ತಿಕೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀಭತ್ತಿಕೋ, ಸಮಾಸನ್ತೇ ಕೋ, ಇಧ ಪರಪದಂ ಪುಬ್ಬಪದೇನ ಏಕತ್ಥಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುಮ್ಭಾವಾತಿದೇಸೋ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ, ಯದಿ ಕರೇಯ್ಯ, ಕುಮಾರೇಸು ಭತ್ತಿ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಕುಮಾರಭತ್ತಿಕೋತಿ ಏವಂ ಅನಿಟ್ಠತ್ಥೋ ಭವೇಯ್ಯ।

ಇತ್ಥೀತಿ ಕಿಂ? ದಟ್ಠಬ್ಬಟ್ಠೇನ ದಿಟ್ಠಿ, ಗಾಮಣಿಕುಲಂ ದಿಟ್ಠಿ ಯೇನ ಸೋ ಗಾಮಣಿದಿಟ್ಠಿ, ಇಧ ಗಾಮಣಿಸದ್ದೋ ಭಾಸಿತಪುಮೋ ಹೋತಿ, ಇಧ ಪನ ಕುಲವಾಚಕತ್ತಾ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗೇ ತಿಟ್ಠತಿ, ಇತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುಮ್ಭಾವಾತಿದೇಸಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ।

ಭಾಸಿತಪುಮೋತಿ ಕಿಂ? ಸದ್ಧಾ ಪಕತಿ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಸದ್ಧಾಪಕತಿಕೋ। ಏವಂ ಪಞ್ಞಾಪಕತಿಕೋ, ಇಧ ಪುಬ್ಬಪದಂ ನಿಯತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗತ್ತಾ ಭಾಸಿತಪುಮಂ ನ ಹೋತೀತಿ। ಸದ್ಧಾಧನೋ, ಪಞ್ಞಾಧನೋ, ಸದ್ಧಾಧುರೋ ಪಞ್ಞಾಧುರೋ ಇಚ್ಚತ್ರ ದುವಙ್ಗವೇಕಲ್ಲಂ ಹೋತಿ।

ಕಮ್ಮಧಾರಯಮ್ಹಿ [ಕ॰ ೩೩೨; ರೂ॰ ೩೪೩; ನೀ॰ ೭೧೬] ಪನ 'ಏಕತ್ಥೇ'ತಿ ಪದಂ ವಿಸುಂ ಏಕಂ ಅಙ್ಗಂ ನ ಹೋತಿ ಅನೇಕತ್ಥಸ್ಸ ಇಧ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ದೀಘಾ ಚ ಸಾ ಜಙ್ಘಾ ಚಾತಿ ದೀಘಜಙ್ಘಾ, ಕುಮಾರೀ ಚ ಸಾ ಭರಿಯಾ ಚಾತಿ ಕುಮಾರಭರಿಯಾ। ಏವಂ ಖತ್ತಿಯಕಞ್ಞಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕಞ್ಞಾ, ಯುವತಿ ಚ ಸಾ ಭರಿಯಾ ಚಾತಿ ಯುವಭರಿಯಾ, ಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧೂ ಚ ಸಾ ಭರಿಯಾ ಚಾತಿ ಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧುಭರಿಯಾ।

ಇತ್ಥಿಯನ್ತಿ ಕಿಂ? ಕುಮಾರೀ ಚ ಸಾ ರತನಞ್ಚಾತಿ ಕುಮಾರೀರತನಂ। ಏವಂ ಸಮಣೀಪದುಮಂ।

ಇತ್ಥೀತಿ ಕಿಂ? ಗಾಮಣಿಕುಲಞ್ಚ ತಂ ದಿಟ್ಠಿ ಚಾತಿ ಗಾಮಣಿದಿಟ್ಠಿ।

ಭಾಸಿತಪುಮೋತಿ ಕಿಂ? ಸದ್ಧಾಪಕತಿ, ಗಙ್ಗಾನದೀ, ತಣ್ಹಾನದೀ, ಪಥವೀಧಾತು।

ಸಞ್ಞಾಸದ್ದೇಸು ಪನ ಚತುರಙ್ಗಯುತ್ತೇಪಿ ವಿಧಾನಂ ನ ಹೋತಿ, ನನ್ದಾದೇವೀ, ನನ್ದಾಪೋಕ್ಖರಣೀ, ಕಾಯಗತಾಸತಿ, ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿ, ದುತಿಯಾವಿಭತ್ತಿ, ಪಞ್ಚಮೀವಿಭತ್ತಿ, ಛಟ್ಠೀವಿಭತ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೩೬೩. ಕ್ವಚಿ ಪಚ್ಚಯೇ [ಕ॰ ೩೩೭; ರೂ॰ ೩೪೩; ನೀ॰ ೭೧೬; ಚಂ॰ ೫.೨.೩೧; ಪಾ॰ ೬.೩.೩೫]।

ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಕದಾಚಿ ಭಾಸಿತಪುಮೋ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಸದ್ದೋ ಕ್ವಚಿ ಪುಮಾವ ಹೋತಿ।

ಬ್ಯತ್ತತರಾ, ಬ್ಯತ್ತತಮಾ, ಏತ್ಥ ಚ ಬ್ಯತ್ತಾನಂ ಇತ್ಥೀನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಬ್ಯತ್ತಾತಿ ಬ್ಯತ್ತತರಾ, ಬ್ಯತ್ತತಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಪಣ್ಡಿತತರಾ, ಪಣ್ಡಿತತಮಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೩೬೪. ಸಬ್ಬಾದಯೋ ವುತ್ತಿಮತ್ತೇ [ಕ॰ ೩೩೧; ರೂ॰ ೩೫೩; ನೀ॰ ೭೧೪; ಚಂ॰ ೫.೨.೪೧; ಪಾ॰ ೬.೩.೩೫]।

ವುತ್ತಿಮತ್ತೇ ಠಾನೇ ಸಬ್ಬಾದಿನಾಮಕಾ ಸಬ್ಬನಾಮಸದ್ದಾ ಪುಮಾವ ಹೋನ್ತಿ।

ಸಾ ಪಮುಖಾ ಯಸ್ಸ ಸೋ ತಪ್ಪಮುಖೋ। ಏವಂ ತಪ್ಪಧಾನೋ, ತಾಯ ತಾಹಿ ವಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ। ಸಾ ಏವ ಪಮುಖಾ ತಪ್ಪಮುಖಾ। ಏವಂ ತಪ್ಪಧಾನಾ, ತಸ್ಸಾ ಮುಖಂ ತಮ್ಮುಖಂ, ತಸ್ಸಂ ಗಾಥಾಯಂ ತಾಸು ಗಾಥಾಸು ವಾ ತತ್ರ, ತಾಯ ಗಾಥತೋ ತಾಹಿ ವಾ ಗಾಥಾಹಿ ತತೋ, ತಸ್ಸಂ ವೇಲಾಯಂ ತದಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ವುತ್ತಿ ನಾಮ ಸಮಾಸ, ತದ್ಧಿತಾ' ಯಾದಿಧಾತುಪಚ್ಚಯನ್ತ, ವಿಭತ್ತಿಪಚ್ಚಯನ್ತಾನಂ ನಾಮಂ।

ಇತಿ ಪುಮ್ಭಾವಾತಿದೇಸರಾಸಿ।

ಸಮಾಸನ್ತಕಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

೩೬೫. ಲ್ತಿತ್ಥಿಯೂಹಿ ಕೋ [ಕ॰ ೩೩೮; ರೂ॰ ೩೫೬; ನೀ॰ ೭೨೫; ಚಂ॰ ೪.೪.೧೪೦; ಪಾ॰ ೫.೪.೧೫೨]।

ಅಞ್ಞಪದತ್ಥವಿಸಯೇ ಕತ್ತುಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಲ್ತುಪಚ್ಚಯನ್ತೇಹಿ ಇತ್ಥಿಯಂ ಈ, ಊಕಾರನ್ತೇಹಿ ಚ ಬಹುಲಂ ಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಬಹವೋ ಕತ್ತಾರೋ ಯಸ್ಮಿಂ ದೇಸೇ ಸೋ ಬಹುಕತ್ತುಕೋ। ಏವಂ ಬಹುವತ್ತುಕೋ, ಬಹುಕಾ ನದಿಯೋ ಯಸ್ಮಿಂ ದೇಸೇ ಸೋ ಬಹುನದಿಕೋ। ಏವಂ ಬಹುಇತ್ಥಿಕೋ, ಗಾಮೋ, ಬಹುಇತ್ಥಿಕಾ, ಸಭಾ, ಬಹುಇತ್ಥಿಕಂ, ಕುಲಂ। ಏವಂ ಬಹುಕುಮಾರಿಕಂ, ಬಹುಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧುಕೋ।

ಏತ್ಥ ಚ 'ಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧೂ'ತಿ ರಸ್ಸಪದಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವದತಿ, ದೀಘಪದಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಂ ವದತಿ, ಕಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ದೀಘಾನಂ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ರಸ್ಸತ್ತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ಬಹುಲನ್ತಿ ಕಿಂ? ಬಹುಕತ್ತಾ, ಗಾಮೋ।

೩೬೬. ವಾಞ್ಞತೋ [ಕ॰ ೩೩೮; ರೂ॰ ೩೫೬; ನೀ॰ ೭೨೫; ಚಂ॰ ೬.೨.೭೨; ಪಾ॰ ೫.೪.೧೫೨]।

ಅಞ್ಞಪದತ್ಥವಿಸಯೇ ಲ್ತಿತ್ಥಿಯೂಹಿ ಅಞ್ಞತೋ ಅವಣ್ಣಿವಣ್ಣುವಣ್ಣನ್ತೇಹಿ ಬಹುಲಂ ಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅವಣ್ಣನ್ತಮ್ಹಾ ತಾವ -

ಅಗಾಮಕಂ, ಅರಞ್ಞಂ, ಬಹುಗಾಮಕೋ, ಜನಪದೋ, ಸಸೋತಕೋ, ಅಸೋತಕೋ, ಸಲೋಮಕೋ, ಸಪಕ್ಖಕೋ, ಬಹುಮಾಲಕೋ, ಬಹುಮಾಲೋ, ಬಹುಮಾಯಕೋ, ಬಹುಮಾಯೋ।

ಇವಣ್ಣನ್ತಮ್ಹಾ -

ಸುನ್ದರಾ ದಿಟ್ಠಿ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕೋ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೋ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ಮತಪತಿಕಾ, ಇತ್ಥೀ, ಸದ್ಧಾಪಕತಿಕೋ, ಪಞ್ಞಾಪಕತಿಕೋ, ಬಹುಹತ್ಥಿಕೋ, ಬಹುದಣ್ಡಿಕೋ।

ಉವಣ್ಣನ್ತಮ್ಹಾ -

ಸಹೇತುಕೋ, ಅಹೇತುಕೋ, ಸಚಕ್ಖುಕೋ, ಅಚಕ್ಖುಕೋ, ಸಭಿಕ್ಖುಕೋ, ಅಭಿಕ್ಖುಕೋ, ದೀಘಾಯುಕೋ, ಅಪ್ಪಾಯುಕೋ, ಬಹುಧೇನುಕೋ, ವಜೋ, ಬಹುರತ್ತಞ್ಞುಕೋ, ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ।

ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇ ಕಮ್ಹಿ ಪರೇ ಅಕಾರಸ್ಸ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ವಾ 'ಅಧಾತುಸ್ಸ ಕೇ...'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ವಾ ಬಹುಲಂ ಇಕಾರತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಬಹುಪುತ್ತಿಕಾ, ಇತ್ಥೀ, ಬಹುಪುತ್ತಕಾ ವಾ, ಏಕಪುತ್ತಿಕಾ, ಏಕಪುತ್ತಕಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಸಮಾಸನ್ತಕಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ಸಮಾಸನ್ತಅಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

೩೬೭. ಸಮಾಸನ್ತ [ಕ॰ ૩૩૭; ರೂ॰ ३४೦; ನೀ॰ ७११; ಚಂ॰ ೪.೪.೫೧; ಪಾ॰ ೫.೪.೬೮; 'ತ್ವ' (ಬಹೂಸು)]।

'ಸಮಾಸನ್ತೋ+ಅ' ಇತಿ ದ್ವಿಪದಮಿದಂ, ಸಮಾಸನ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಅಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಧಿಕಾರಸುತ್ತಮಿದಂ।

೩೬೮. ಪಾಪಾದೀಹಿ ಭೂಮಿಯಾ [ಕ॰ ३३७; ರೂ॰ ३४೦; ನೀ॰ ७११; ಚಂ॰ ೪.೪.೭೧; ...ಪೇ॰... ೫.೪.೭೫; 'ಗೋದಾವರೀನಂ' (ಬಹೂಸು)]।

ಪಾಪಾದೀಹಿ ಪರಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಸಮಾಸನ್ತೋ ಅಹೋತಿ, 'ಭೂಮಿಸದ್ದಸ್ಸಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ನಿಯತಿತ್ಥಿಲಿಙ್ಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ 'ಭೂಮಿಯಾ'ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಅಞ್ಞತ್ಥಪಿ।

ಪಾಪಾನಂ ಭೂಮಿ ಪಾಪಭೂಮಂ, ಪಾಪಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭೂಮಿತ್ಯತ್ಥೋ, ಜಾತಿಯಾ ಭೂಮಿ ಜಾತಿಭೂಮಂ, ಸತ್ಥುಜಾತರಟ್ಠಂ। ಏವಂ ಪಚ್ಛಾಭೂಮಂ, ಮಜ್ಝಿಮದೇಸೇ ಪಚ್ಛಾಭಾಗರಟ್ಠಂ।

೩೬೯. ಸಙ್ಖ್ಯಾಹಿ [ಕ॰ ३३७; ರೂ॰ ३४೦; ನೀ॰ ७११; ಚಂ॰ ೪.೪.೭೩; ಪಾ॰ ೫.೪.೭೫]।

ಸಙ್ಖ್ಯಾಹಿ ಪರಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಸಮಾಸನ್ತೋ ಅ ಹೋತಿ।

ದ್ವೇ ಭೂಮಿಯೋ ಏತ್ಥಾತಿ ದ್ವಿಭೂಮೋ, ದ್ವಿಭೂಮಕೋ, ಪಾಸಾದೋ, ದ್ವಿಭೂಮಿಕೋ ವಾ, ತಿಸ್ಸೋ ಭೂಮಿಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ವಾ ತೀಸು ಭೂಮಿಸು ಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ ವಾ ತೇಭೂಮಕಾ, ಧಮ್ಮಾ, ಚತುಭೂಮಕಾ, ಧಮ್ಮಾ, ತೇಭೂಮಿಕಾ, ಚತುಭೂಮಿಕಾ ವಾ।

ದಿಗುಮ್ಬಿ-ದ್ವೇ ಭೂಮಿಯೋ ದ್ವಿಭೂಮಂ, ತಿಸ್ಸೋ ಭೂಮಿಯೋ ತಿಭೂಮಂ, ಚತಸ್ಸೋ ಭೂಮಿಯೋ ಚತುಭೂಮಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೩೭೦. ನದೀಗೋಧಾವರೀನಂ [ಕ॰ ೩೩೭; ರೂ॰ ೩೫೦; ನೀ॰ ೭೨೨; ಚಂ॰ ೪.೪.೭೩; ಪಾ॰ ೫.೪.೭೫]।

ಸಙ್ಖ್ಯಾಹಿ ಪರಾಸಂ ನದೀ, ಗೋಧಾವರೀನಂ ಸಮಾಸನ್ತೋ ಅ ಹೋತಿ।

ಪಞ್ಚ ನದಿಯೋ ಪಞ್ಚನದಂ, ಪಞ್ಚ ವಾ ನದಿಯೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಸೋ ಪಞ್ಚನದೋ, ಸತ್ತ ಗೋಧಾವರಿಯೋ ಸತ್ತಗೋಧಾವರಂ।

೩೭೧. ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಹಿ ಚಙ್ಗುಲ್ಯಾನಞ್ಞಾಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೇಸು [ಕ॰ ೩೩೭; ರೂ॰ ೩೫೦; ನೀ॰ ೭೨೨; ಚಂ॰ ೪.೪.೭೪; ಪಾ॰ ೫.೪.೮೬]।

ಅಞ್ಞತ್ಥೋ ಚ ಅಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೋ ಚ ಅಞ್ಞಾಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥಾ। ತತ್ಥ 'ಅಞ್ಞತ್ಥೋ'ತಿ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೋ ಬಹುಬ್ಬೀಹಿಸಮಾಸೋ, 'ಅಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೋ'ತಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥಸಮಾಸೋ ಅಬ್ಯಯೀಭಾವಸಮಾಸೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞಾಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥಾ ಅನಞ್ಞಾಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥಾ, ಅಞ್ಞಾಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥವಜ್ಜಿತೇಸು ಸಮಾಸೇಸು ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಹಿ ಉಪಸಗ್ಗೇಹಿ ಚ ಸಙ್ಖ್ಯಾಹಿ ಚ ಪರಾಯ ಅಙ್ಗುಲಿಯಾ ಸಮಾಸನ್ತೋ ಅ ಹೋತಿ। ಚಸದ್ದೇನ "ಸುಗತಙ್ಗುಲೇನ, ಪಮಾಣಙ್ಗುಲೇನ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಅಙ್ಗುಲೀಹಿ ನಿಗ್ಗತಂ ನಿರಙ್ಗುಲಂ, ಅಙ್ಗುಲಿಯೋ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಅಚ್ಚಙ್ಗುಲಂ, ಇಮೇ ದ್ವೇ ಅಮಾದಿಸಮಾಸಾ, ದ್ವೇ ಅಙ್ಗುಲಿಯೋ ಸಮಾಹಟಾತಿ ದ್ವಙ್ಗುಲಂ।

ಅನಞ್ಞಾಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೇಸೂತಿ ಕಿಂ? ಪಞ್ಚ ಅಙ್ಗುಲಿಯೋ ಅಸ್ಮಿನ್ತಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗುಲಿ, ಹತ್ಥೋ। ಅಙ್ಗುಲಿಯಾ ಸಮೀಪಂ ಉಪಙ್ಗುಲಿ। "ಚತುರಙ್ಗುಲಂ ಕಣ್ಣಂ ಓಸಾರೇತ್ವಾ [ಮಹಾವ॰ ೬೬], ಅಟ್ಠಙ್ಗುಲಂ ದನ್ತಕಟ್ಠಂ, ದ್ವಙ್ಗುಲಪರಮಂ, ಚತುರಙ್ಗುಲಪರಮಂ, ಅಟ್ಠಙ್ಗುಲಪರಮ"ನ್ತಿಆದೀಸು 'ಅಙ್ಗುಲ'ನ್ತಿ ಅಕಾರನ್ತಂ ಪಮಾಣವಾಚೀಸದ್ದನ್ತರಂ।

೩೭೨. ದಾರುಮ್ಹಙ್ಗುಲ್ಯಾ [ಕ॰ ೩೩೭; ರೂ॰ ೩೫೦; ನೀ॰ ೭೨೨; ಚಂ॰ ೪.೪.೯೭; ಪಾ॰ ೫.೪.೧೧೪; 'ದಾರುಮ್ಯಙ್ಗುಲ್ಯಾ' (ಬಹೂಸು)]।

ದಾರುಸಙ್ಖಾತೇ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೇ ಪವತ್ತಾಯ ಅಙ್ಗುಲಿಯಾ ಸಮಾಸನ್ತೋ ಅಹೋತಿ।

ಪಞ್ಚ ಅಙ್ಗುಲಿಯೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗುಲಂ, ದಾರು। ಏತ್ಥ ಚ ಅಙ್ಗುಲಿಪಮಾಣಾವಯವೋ ಧಞ್ಞಾದೀನಂ ಮಾನವಿಸೇಸೋ 'ದಾರೂ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೩೭೩. ದೀಘಾಹೋವಸ್ಸೇಕದೇಸೇಹಿ ಚ ರತ್ಯಾ [ಕ॰ ೩೩೭; ರೂ॰ ೩೫೦; ನೀ॰ ೭೨೨; ಚಂ॰ ೪.೪.೭೫; ಪಾ॰ ೫.೪.೮೭]।

ದೀಘೋ ಚ ಅಹೋ ಚ ವಸ್ಸೋ ಚ ಏಕದೇಸೋ ಚಾತಿ ದ್ವನ್ದೋ, ಏಕದೇಸೋ ನಾಮ ಪುಬ್ಬ, ಪರಾದಿ, ಅನಞ್ಞಾಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೇಸು ದೀಘಾದೀಹಿ ಚ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಹಿ ಚ ಸಙ್ಖ್ಯಾಹಿ ಚ ಪರಾಯ ರತ್ತಿಯಾ ಸಮಾಸನ್ತೋ ಅ ಹೋತಿ। ಚಸದ್ದೇನ "ಚಿರರತ್ತ"ನ್ತಿ ಸಿಜ್ಝತಿ।

ದೀಘಾ ರತ್ತಿಯೋ ದೀಘರತ್ತಂ, ದೀಘಾ ರತ್ತಿದಿವಪರಂಪರಾತ್ಯತ್ಥೋ। ಅಹೋ ಚ ರತ್ತಿ ಚ ಅಹೋರತ್ತಂ, ವಸ್ಸೇನ ತೇಮಿತಾ ರತ್ತಿ ವಸ್ಸರತ್ತಂ, ರತ್ತಿಯಾ ಪುಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬರತ್ತಂ, ರತ್ತಿಯಾ ಪರಂ ಪರರತ್ತಂ, ರತ್ತಿಯಾ ಅಡ್ಢಂ ಅಡ್ಢರತ್ತಂ, ರತ್ತಿಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ ಅತಿರತ್ತೋ, ದ್ವೇ ರತ್ತಿಯೋ ದ್ವಿರತ್ತಂ। ಏವಂ ತಿರತ್ತಂ, ಚತುರತ್ತಂ, ಪಞ್ಚರತ್ತಂ, ಛಾರತ್ತಂ, ವಾಧಿಕಾರತ್ತಾ "ಏಕರತ್ತಂ, ಏಕರತ್ತೀ"ತಿ ಸಿಜ್ಝತಿ।

ಅನಙ್ಗಾಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೇಸೂತಿ ಕಿಂ? ದೀಘಾ ರತ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ದೀಘರತ್ತಿ, ಹೇಮನ್ತೋ। ರತ್ತಿಯಾ ಸಮೀಪಂ ಉಪರತ್ತಿ।

೩೭೪. ಗೋ ತ್ವಚತ್ಥೇ ಚಾಲೋಪೇ [ಕ॰ ೩೩೭; ರೂ॰ ೩೫೦; ನೀ॰ ೭೦೦; ಚಂ॰ ೪.೪.೭೭; ಪಾ॰ ೫.೪.೯೨]।

ಅಚತ್ಥೇ ಚ ಅನಙ್ಗಾ'ಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೇಸು ಚ ಪವತ್ತಾ ಗೋಸದ್ದಮ್ಹಾ ಅಲೋಪಟ್ಠಾನೇ ಸಮಾಸನ್ತೋ ಅ ಹೋತಿ।

ರಞ್ಞೋ ಗೋ ರಾಜಗವೋ, ಅತ್ತನೋ ಗೋ ಸಗವೋ, ಪರೇಸಂ ಗೋ ಪರಗವೋ, ಪಞ್ಚಗವೋ, ಪಞ್ಚಗವಂ। ಏವಂ ದಸಗವಂ।

ಅಲೋಪೇತಿ ಕಿಂ? ಪಞ್ಚಹಿ ಗೋಹಿ ಕೀತೋ ಪಞ್ಚಗು। ಏತ್ಥ ಚ ತೇನ ಕೀತೋತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ತದ್ಧಿತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಲೋಪೋ, ತೇನ ಅಯಂ ಅಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, 'ಗೋಸ್ಸೂ'ತಿ ಓಸ್ಸುತ್ತಂ।

ಅಚತ್ಥೇತಿ ಕಿಂ? ಗವಜಾ ಚ ಗಾವೋ ಚ ಗವಜಗವೋ, ಯೋಮ್ಹಿ ಗೋಸ್ಸ ಗವತ್ತಂ।

ಅನಙ್ಗಾಸಙ್ಖ್ಯತ್ಥೇಸೂತಿ ಕಿಂ? ಚಿತ್ತಗು, ಉಪಗು।

೩೭೫. ರತ್ತಿದಿವ ದಾರಗವ ಚತುರಸ್ಸಾ [ಕ॰ ೩೩೭; ರೂ॰ ೩೫೦; ನೀ॰ ೭೦೦; ಚಂ॰ ೪.೪.೭೦; ಪಾ॰ ೫.೪.೭೭]।

ಏತೇ ತಯೋ ಸದ್ದಾ ಅಅನ್ತಾ ನಿಪಚ್ಚನ್ತೇ।

ರತ್ತಿ ಚ ದಿವಾ ಚ ರತ್ತಿದಿವಂ, ದಾರಾ ಚ ಗಾವೋ ಚ ದಾರಗವಂ, ಚತಸ್ಸೋ ಅಸ್ಸಿಯೋ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಚತುರಸ್ಸೋ, ಅಪಚ್ಚಯೋ, ಅಸ್ಸಿಸ್ಸ ಇಸ್ಸ ಅತ್ತಂ।

೩೭೬. ಆಯಾಮೇನುಗವಂ [ಕ॰ ೩೩೭; ರೂ॰ ೩೫೦; ನೀ॰ ೭೦೦; ಚಂ॰ ೪.೪.೭೯; ಪಾ॰ ೫.೪.೮೩]।

ಆಯಾಮೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಅನುಗವನ್ತಿ ನಿಪಚ್ಚತೇ।

ಗೋಹಿ ಅನುಟ್ಠಿತಂ ಸಕಟಂ ಅನುಗವಂ।

ಆಯಾಮೇತಿ ಕಿಂ? ಗುನ್ನಂ ಪಚ್ಛಾ ಅನುಗು।

೩೭೭. ಅಕ್ಖಿಸ್ಮಾಞ್ಞತ್ಥೇ [ಕ॰ ೩೩೭; ರೂ॰ ೩೫೦; ನೀ॰ ೭೦೦; ಚಂ॰ ೪.೪.೯೬; ಪಾ॰ ೫.೪.೧೧೩]।

ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೇ ಪವತ್ತಾ ಅಕ್ಖಿಮ್ಹಾ ಸಮಾಸನ್ತೋ ಅ ಹೋತಿ।

ವಿಸಾಲಾನಿ ಅಕ್ಖೀನಿ ಯಸ್ಸ ಸೋ ವಿಸಾಲಕ್ಖೋ, ವಿರೂಪಾನಿ ಅಕ್ಖೀನಿ ಯಸ್ಸ ಸೋ ವಿರೂಪಕ್ಖೋ, ಅನೇಕಸಹಸ್ಸಾನಿ ಅಕ್ಖೀನಿ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಸಹಸ್ಸಕ್ಖೋ, ಲೋಹಿತಾನಿ ಅಕ್ಖೀನಿ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಲೋಹಿತಕ್ಖೋ। ಏವಂ ನೀಲಕ್ಖೋ, ನೀಲಕ್ಖಿ ವಾ। ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಅನಞ್ಞತ್ಥೇಪಿ, ಅಕ್ಖೀನಂ ಪಟಿಮುಖಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ, ಅಕ್ಖೀನಂ ಪರಭಾಗೋ ಪರೋಕ್ಖಂ, ಅಕ್ಖೀನಂ ತಿರೋಭಾಗೋ ತಿರೋಕ್ಖಂ। ಅಕ್ಖಿಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಕ್ವಚಿ ಸಮಾಸನ್ತೋ ಅ, ಆ, ಇಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಅಪಚ್ಚಯೇ –

ವಾಯುನೋ ಸಖಾ ವಾಯುಸಖೋ, ವಾಯುಸಙ್ಖಾತೋ ಸಖಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ವಾ ವಾಯುಸಖೋ, ಅಗ್ಗಿ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಿಯಾ'ಪಿಯಮಜ್ಝತ್ತಾನಂ ಸಖಾತಿ ಸಬ್ಬಸಖೋ, ಸಬ್ಬೇ ವಾ ಸಖಾಯೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಬ್ಬಸಖೋ, ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರೀ। "ಸಬ್ಬಮಿತ್ತೋ ಸಬ್ಬಸಖೋ"ತಿ [ಥೇರಗಾ॰ ೬೪೮] ಪಾಳಿ। ಪಾಪಾನಂ ಸಖಾತಿ ಪಾಪಸಖೋ, ಪಾಪಾ ಸಖಾರೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ವಾ ಪಾಪಸಖೋ। "ಪಾಪಮಿತ್ತೋ ಪಾಪಸಖೋ"ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೩] ಪಾಳಿ। ಪಹಿತೋ ಪೇಸಿತೋ ಅತ್ತಾ ಯೇನಾತಿ ಪಹಿತತ್ತೋ, ಮಜ್ಝಿಮೋ ಅತ್ತಾ ಸಭಾವೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಮಜ್ಝತ್ತೋ, ಛಾತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಸನ್ತಾನಂ [ಸಣ್ಠಾನಂ (ಮೂಲಪಾಠೇ)] ಯಸ್ಸಾತಿ ಛಾತಜ್ಝತ್ತೋ, ಸುಹಿತೋ ಅತ್ತಾ ಯಸ್ಸಾತಿ ಸುಹಿತತ್ತೋ , ಯತೋ ಸಂಯತೋ ಅತ್ತಾ ಯಸ್ಸಾತಿ ಯತತ್ತೋ, ಠಿತೋ ಅತ್ತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಠಿತತ್ತೋಇಚ್ಚಾದಿ।

ಆಪಚ್ಚಯೇ –

ಪಚ್ಚಕ್ಖೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಧಮ್ಮಾ, ಛಾದೇತೀತಿ ಛದೋ, ಮೋಹೋ, ವಿವಟೋ ಛದೋ ಯಸ್ಮಿನ್ತಿ ವಿವಟಚ್ಛದಾ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ।

ಇಪಚ್ಚಯೇ –

ಸುನ್ದರೋ ಗನ್ಧೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಸುಗನ್ಧಿ, ಕುಚ್ಛಿತೋ ಗನ್ಧೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ದುಗ್ಗನ್ಧಿ, ಪೂತಿನೋ ಗನ್ಧೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಪೂತಿಗನ್ಧಿ, ಸುರಭಿನೋ ಗನ್ಧೋ ಸುರಭಿಗನ್ಧಿ। "ಸರೀರಸ್ಸ ಸುಗನ್ಧಿನೋ, ಗುಣಗನ್ಧಿಯುತ್ತೋ ಅಹ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿ।

ಇತಿ ಸಮಾಸನ್ತಅಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ನಾನಾದೇಸರಾಸಿ

೩೭೮. ಉತ್ತರಪದೇ [ಕ॰ ೩೩೩-೩೩೪; ರೂ॰ ೩೪೪-೩೪೫; ನೀ॰ ೭೧೭-೭೧೮]।

ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಪುಬ್ಬಪದೇ ವಿಧಿ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಧಿಕಾರಸುತ್ತಮಿದಂ।

"ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ಅನರಿಯೋ, ಅಭಿಕ್ಖುಕೋ, ಅನನ್ತೋ"ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಸಮಾಸೇ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ನ-ಕಾರಸ್ಸ ಅ, ಅನ ಹೋನ್ತಿ।

೩೭೯. ನಖಾದಯೋ [ಕ॰ ೩೧೮; ರೂ॰ ೩೫೨; ನೀ॰ ೭೦೮; ಚಂ॰ ೫.೨.೯೫; ಪಾ॰ ೬.೩.೭೫]।

ನಖಾದಯೋ ಸದ್ದಾ ನಪಕತಿಕಾ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ನಾ'ಸ್ಸ ಖಮತ್ಥೀತಿ ನಖೋ, 'ಖ'ನ್ತಿ ಸುಖಂ, ದುಕ್ಖಞ್ಚ, ನಾ'ಸ್ಸ ಕುಲಮತ್ಥೀತಿ ನಕುಲೋ, ಏವಂನಾಮಕೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ಪುಮಸ್ಸ ಸಕಂ ಪುಂಸಕಂ ನತ್ಥಿ ಪುಂಸಕಂ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ನಪುಂಸಕೋ, ಖಞ್ಜನಂ ವೇಕಲ್ಲಗಮನಂ ಖತ್ತಂ, ನತ್ಥಿ ಖತ್ತಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ನಕ್ಖತ್ತಂ, ಕಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸುಖಂ, ತಬ್ಬಿರುದ್ಧತ್ತಾ ಅಕಂ ವುಚ್ಚತಿ ದುಕ್ಖಂ, ನತ್ಥಿ ಅಕಂ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ನಾಕೋ, ಸಗ್ಗೋ, ನ ಮುಞ್ಚತೀತಿ ನಮುಚಿ, ಮಾರೋ। ನ ಗಲತಿ ನ ಚವತೀತಿ ನಗರಂ, ಗೇಹೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ 'ಅಗಾರ'ನ್ತಿ ಸಿಜ್ಝತಿ।

೩೮೦. ನಗೋ ವಾ ಪಾಣಿನಿ [ಕ॰ ೩೩೩-೩೩೪; ರೂ॰ ೩೪೪-೩೪೫; ನೀ॰ ೭೧೭-೭೧೮; ಚಂ॰ ೫.೨.೯೬; ಪಾ॰ ೬.೩.೭೭; 'ನಗೋ ವಾಪ್ಪಾಣಿನಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ಅಪಾಣಿಮ್ಹಿ ನಗೋತಿ ಸಿಜ್ಝತಿ ವಾ।

ನ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ನಗಾ, ರುಕ್ಖಾ। ನಗಾ, ಪಬ್ಬತಾ। ಅಗಾ, ರುಕ್ಖಾ, ಅಗಾ, ಪಬ್ಬತಾ।

ಅಪಾಣಿನೀತಿ ಕಿಂ? ಅಗೋ ವಸಲೋ ಕಿಂ ತೇನ। ಏತ್ಥ 'ಅಗೋ'ತಿ ದುಗ್ಗತಜನೋ, 'ವಸಲೋ'ತಿ ಲಾಮಕೋ, 'ಕಿಂ ತೇನಾ'ತಿ ನಿನ್ದಾವಚನಂ, "ಸೀತೇನಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಏವಂ ನೇಕೇ, ಅನೇಕೇ, ನೇಕಾನಿ, ಅನೇಕಾನಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ನ-ರಾಸಿ।

೩೮೧. ಸಹಸ್ಸ ಸೋಽಞ್ಞತ್ಥೇ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೮೫೯; ಚಂ॰ ೫.೨.೯೭; ಪಾ॰ ೬.೩.೮೨]।

ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೇ ಸಮಾಸೇ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಸಹಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಪುತ್ತೇನ ಸಹ ಯೋ ವತ್ತತೀತಿ ಸಪುತ್ತೋ, ಸಹಪುತ್ತೋ।

ಅಞ್ಞತ್ಥೇತಿ ಕಿಂ? ಸಹ ಕತ್ವಾ, ಸಹ ಯುಜ್ಝಿತ್ವಾ।

೩೮೨. ಸಞ್ಞಾಯಂ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೮೫೯; ಚಂ॰ ೫.೨.೯೮; ಪಾ॰ ೬.೩.೭೮]।

ಸಞ್ಞಾಯಂ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಸಹಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ।

ಸಹ ಆಯತ್ತಂ ಸಾಯುತ್ತಂ, ಸಹ ಪಲಾಸಂ ಸಪಲಾಸಂ, ಅಗರುಕಾರಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ।

೩೮೩. ಅಪಚ್ಚಕ್ಖೇ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೦೭; ನೀ॰ ೮೫೯; ಚಂ॰ ೫.೨.೯೯; ಪಾ॰ ೬.೩.೮೦]।

ಅಪಚ್ಚಕ್ಖೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಸಹಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ।

ಓಡ್ಡಿಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಓಡ್ಡಿ, ಪಾಸೋ। ಓಡ್ಡಿಯಾ ಸಹ ಯೋ ವತ್ತತೀತಿ ಸೋಡ್ಡಿ, ಕಪೋತೋ। ಇಧ 'ಓಡ್ಡಿ' ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಾ। "ಸಾಗ್ಗಿ ಕಪೋತೋ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಪಿಚುನಾ ಸಹ ವತ್ತತೀತಿ ಸಪಿಚುಕಾ, ವಾತಮಣ್ಡಲಿಕಾ, ಸಾ ಚ ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಾ, ಉಗ್ಗನ್ತ್ವಾ ಆಕಾಸೇ ಪರಿಬ್ಭಮನ್ತಂ ಪಿಚುಸಙ್ಘಾಟಂ ದಿಸ್ವಾ ಞಾತಬ್ಬಾ। "ಸಪಿಸಾಚಾ ವಾತಮಣ್ಡಲಿಕಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಏವಂ ಸರಜಾ, ವಾತಾ, ಸರಕ್ಖಸೀ, ರತ್ತಿ।

೩೮೪. ಅಕಾಲೇ ಸಕತ್ಥಸ್ಸ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೮೫೯; ಚಂ॰ ೫.೨.೧೦೦; ಪಾ॰ ೬.೩.೮೧]।

ಸಕತ್ಥಪ್ಪಧಾನಸ್ಸ ಸಹಸದ್ದಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ ಅಕಾಲೇ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ।

ಸಬ್ರಹ್ಮಂ, ಸಚಕ್ಕಂ।

ಅಕಾಲೇತಿ ಕಿಂ? ಸಹ ಪುಬ್ಬಣ್ಹಂ, ಸಹ ಪರಣ್ಹಂ, ಸುನಕ್ಖತ್ತೇನ ಸಹ ಪವತ್ತಂ ಪುಬ್ಬಣ್ಹಂ, ಪರಣ್ಹನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೮೫. ಗನ್ಥನ್ತಾಧಿಕ್ಯೇ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೮೫೯; ಚಂ॰ ೫.೨.೧೦೧; ಪಾ॰ ೬.೩.೭೯]।

ಗನ್ಥಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಗನ್ಥನ್ತೋ। ಯಥಾ ತಂ ಕಚ್ಚಾಯನಗನ್ಥಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಉಣಾದಿಕಪ್ಪೋ, ಅಧಿಕಭಾವೋ ಆಧಿಕ್ಯಂ, ಗನ್ಥನ್ತೇ ಚ ಆಧಿಕ್ಯೇ ಚ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಸಹಸದ್ದಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ।

ಸಹ ಉಣಾದಿನಾ' ಯಂ ಅಧಿಯತೇತಿ ತಂ ಸೋಣಾದಿ, ಸಕಲಂ ಕಚ್ಚಾಯನಂ ಅಧೀತೇತ್ಯತ್ಥೋ। ಸಹ ಮುಹುತ್ತೇನ ಸಕಲಂ ಜೋತಿಂ ಅಧೀತೇ ಸಮುಹುತ್ತಂ, ಜೋತೀತಿ ನಕ್ಖತ್ತಸತ್ಥಂ।

ಆಧಿಕ್ಯೇ - ಸದೋಣಾ, ಖಾರೀ, ಸಕಹಾಪಣಂ, ನಿಕ್ಖಂ, ಸಮಾಸಕಂ, ಕಹಾಪಣಂ। ನಿಚ್ಚತ್ಥಮಿದಂ ಸುತ್ತಂ।

೩೮೬. ಸಮಾನಸ್ಸ ಪಕ್ಖಾದೀಸು ವಾ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೮೫೯; ಚಂ॰ ೫.೨.೧೦೩-೪; ಪಾ॰ ೬.೩.೮೪-೮೬]।

ಪಕ್ಖಾದೀಸು ಉತ್ತರಪದೇಸು ಸಮಾನಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸಮಾನೋ ಪಕ್ಖೋ ಸಹಾಯೋ ಸಪಕ್ಖೋ, ಸಮಾನೋ ಪಕ್ಖೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ವಾ ಸಪಕ್ಖೋ, ಸಮಾನಪಕ್ಖೋ ವಾ। ಏವಂ ಸಜಾತಿ, ಸಮಾನಜಾತಿ, ಸಜನಪದೋ, ಸರತ್ತಿ।

ಸಮಾನೋ ಪತಿ ಯಸ್ಸಾ ಸಾ ಸಪತಿ। ಏವಂ ಸನಾಭಿ, ಸಬನ್ಧು, ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ, ಸನಾಮೋ। ಅವ್ಹಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಾಮಂ, ಚನ್ದೇನ ಸಮಾನಂ ಅವ್ಹಯಂ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಚನ್ದಸವ್ಹಯೋ, ಸಗೋತ್ತೋ, ಇನ್ದೇನ ಸಮಾನಂ ಗೋತ್ತಂ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಇನ್ದಸಗೋತ್ತೋ, ಸರೂಪಂ, ಸಟ್ಠಾನಂ। ಹರಿ ವುಚ್ಚತಿ ಸುವಣ್ಣಂ, ಹರಿನಾ ಸಮಾನೋ ವಣ್ಣೋ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಹರಿಸ್ಸವಣ್ಣೋ, ಸಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ। ಏವಂ ಸಿಙ್ಗೀನಿಕ್ಖಸವಣ್ಣೋ, ಸವಯೋ, ಸಧನೋ, ಸಧಮ್ಮೋ, ಸಜಾತಿಯೋ।

ಪಕ್ಖಾದೀಸೂತಿ ಕಿಂ? ಸಮಾನಸೀಲೋ।

೩೮೭. ಉದರೇ ಇಯೇ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೮೫೯; ಚಂ॰ ೫.೨.೧೦೫; ಪಾ॰ ೬.೩.೮೮]।

ಇಯಯುತ್ತೇ ಉದರೇ ಪರೇ ಸಮಾನಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸಮಾನೇ ಉದರೇ ಜಾತೋ ಸೋದರಿಯೋ, ಸಮಾನೋದರಿಯೋ।

ಇಯೇತಿ ಕಿಂ? ಸಮಾನೋದರತಾ।

ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಸಮಾನಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ, ಚನ್ದೇನ ಸಮಾನಾ ಸಿರೀ ಯಸ್ಸ ತಂ ಚನ್ದಸ್ಸಸಿರೀಕಂ, ಮುಖಂ। ಏವಂ ಪದುಮಸ್ಸಸಿರೀಕಂ, ವದನಂ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸನ್ತಾದೀನಞ್ಚ ಸೋ ಹೋತಿ, ಸಂವಿಜ್ಜತಿ ಲೋಮಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಲೋಮಕೋ। ಏವಂ ಸಪಕ್ಖಕೋ, ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ ಆಸವಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸಾಸವಾ, ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾ, ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಉತ್ತರಿತರಾ ಧಮ್ಮಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸಉತ್ತರಾ, ಸನ್ತೋ ಪುರಿಸೋ ಸಪ್ಪುರಿಸೋ। ತಥಾ ಸಜ್ಜನೋ, ಸದ್ಧಮ್ಮೋ, ಸನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಬ್ಭಾವೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಸ-ರಾಸಿ।

೩೮೮. ಇಮಸ್ಸಿದಂ [ಕ॰ ೧೨೯; ರೂ॰ ೨೨೨; ನೀ॰ ೩೦೫]।

ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಇಮಸ್ಸ ಇದಂ ಹೋತಿ।

ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಇದಮತ್ಥೀ, ಸಮಾಸನ್ತೇ ಈ, ಇದಮತ್ಥಿನೋ ಭಾವೋ ಇದಮತ್ಥಿತಾ। ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಭಾವೋ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ। "ಇಮೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ"ತಿಪಿ ಯೋಜೇನ್ತಿ। 'ಇದ'ನ್ತಿ ನಿಪಾತಪದಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, "ರೂಪಞ್ಚ ಹಿದಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅತ್ತಾ ಅಭವಿಸ್ಸಾ, ವೇದನಾ ಚ ಹಿದಂ। ಸಞ್ಞಾ ಚ ಹಿದಂ। ಸಙ್ಖಾರಾ ಚ ಹಿದಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅತ್ತಾ ಅಭವಿಸ್ಸಂಸು" ಇಚ್ಚಾದಿ [ಮಹಾವ॰ ೨೦]।

೩೮೯. ಪುಂ ಪುಮಸ್ಸ ವಾ [ಕ॰ ೮೨; ರೂ॰ ೧೪೯]।

ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಪುಮಸ್ಸ ಪುಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಪುಮಸ್ಸ ಲಿಙ್ಗಂ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಂ, ಪುಮಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪುಮ್ಭಾವೋ, ಪುಮಾ ಚ ಸೋ ಕೋಕಿಲೋ ಚಾತಿ ಪುಙ್ಕೋಕಿಲೋ, ಪುಮಾ ಚ ಸೋ ಗೋ ಚಾತಿ ಪುಙ್ಗವೋ, 'ಗೋ ತ್ವಚತ್ಥೇ…'ತಿ ಅಪಚ್ಚಯೋ, ನಪುಂಸಕೋ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಪುಮಿತ್ಥೀ।

೩೯೦. ಟ ನ್ತನ್ತೂನಂ [ಕ॰ ೧೨೬; ರೂ॰ ೧೦೧; ನೀ॰ ೩೦೧]।

ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ನ್ತ, ನ್ತೂನಂ ಟ ಹೋತಿ ವಾ ಕ್ವಚಿ।

ಭವಂ ಪತಿಟ್ಠೋ ಯೇಸಂ ತೇ ಭವಂಪತಿಟ್ಠಾ, ಬಿನ್ದಾಗಮೋ। ಭಗವಾ ಮೂಲಂ ಯೇಸಂ ತೇ ಭಗವಂಮೂಲಕಾ, ಧಮ್ಮಾ। ಏವಂ ಭಗವಂಪಟಿಸರಣಾ, ಧಮ್ಮಾ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ತರಾದೀಸು ಚ ಪರೇಸು, ಮಹನ್ತೀನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಮಹಾತಿ ಮಹತ್ತರೀ, ರತ್ತಞ್ಞೂನಂ ಮಹನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ರತ್ತಞ್ಞುಮಹತ್ತಂ। ಏವಂ ಜಾತಿಮಹತ್ತಂ, ಗುಣಮಹತ್ತಂ, ಪುಞ್ಞಮಹತ್ತಂ, ಅರಹನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಅರಹತ್ತಂ।

೩೯೧. ಅ [ಕ॰ ೬೪೨; ರೂ॰ ೫೮೯; ನೀ॰ ೧೨೬೯; ಚಂ॰ ೫.೨.೧೦೬; ಪಾ॰ ೬.೩.೮೯]।

ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ನ್ತ, ನ್ತೂನಂ ಅ ಹೋತಿ।

ಭವನ್ತಪತಿಟ್ಠಾ, ಮಯಂ, ಗುಣವನ್ತಪತಿಟ್ಠಾ, ಮಯಂ।

೩೯೨. ರೀರಿಕ್ಖಕೇಸು [ಕ॰ ೬೪೨; ರೂ॰ ೫೮೯; ನೀ॰ ೧೨೬೯; ಚಂ॰ ೫.೨.೧೦೭; ಪಾ॰ ೬.೩.೮೯-೯೦]।

ರೀ, ರಿಕ್ಖ, ಕಪಚ್ಚಯನ್ತೇಸು ಪರೇಸು ಸಮಾನಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ।

ನಿಚ್ಚಸಮಾಸತ್ತಾ ಅಞ್ಞಪದೇನ ವಿಗ್ಗಹೋ, ಸಂವಿಜ್ಜತೀತಿ ಸಮಾನೋ, ಪಚ್ಚಕ್ಖೇ ವಿಯ ಚಿತ್ತೇ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಾನೋ ವಿಯ ಸೋ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಸದೀ, ಸದಿಕ್ಖೋ, ಸದಿಸೋ, ಸಮಾನಾ ವಿಯ ತೇ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಸದಿಸಾ।

೩೬೩. ನ್ತಕಿಮಿಮಾನಂ ಟಾಕೀಟೇ [ಕ೦ ೧೨೮; ರೂ೦ ೧೦೧; ನೀ೦ ೩೦೧]।

ತೇಸು ಪರೇಸು ನ್ತಪಚ್ಚಯನ್ತಸ್ಸ ಚ ಕಿಂ, ಇಮಸದ್ದಾನಞ್ಚ ಕಮೇನ ಟಾ, ಕೀ, ಟೇ ಹೋನ್ತಿ।

ಭವಂ ವಿಯ ಸೋ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಭವಾದೀ, ಭವಾದಿಕ್ಖೋ, ಭವಾದಿಸೋ, ಕೋ ವಿಯ ಸೋ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಕೀದೀ, ಕೀದಿಕ್ಖೋ, ಕೀದಿಸೋ, ಅಯಂ ವಿಯ ಸೋ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಈದೀ, ಈದಿಕ್ಖೋ, ಈದಿಸೋ।

೩೬೪. ಸಬ್ಬಾದೀನಮಾ [ಕ೦ ೮೪೨; ರೂ೦ ೫೮೬; ನೀ೦ ೧೨೮೬; ಚಂ೦ ೫.೨.೧೦೮; ಪಾ೦ ೬.೩.೯೧]।

ತೇಸು ಪರೇಸು ಸಬ್ಬಾದಿನಾಮಕಾನಂ ಯ, ತ, ಏತ, ಅಞ್ಞ, ಅಮ್ಹ, ತುಮ್ಹಸದ್ದಾನಂ ಅನ್ತೋ ಆ ಹೋತಿ।

ಯಾದೀ, ಯಾದಿಕ್ಖೋ, ಯಾದಿಸೋ, ತಾದೀ, ತಾದಿಕ್ಖೋ, ತಾದಿಸೋ, ಏತಾದೀ, ಏತಾದಿಕ್ಖೋ, ಏತಾದಿಸೋ।

೩೬೫. ವೇತಸ್ಸೇಟ [ಕ೦ ೮೪೨; ರೂ೦ ೫೮೬; ನೀ೦ ೧೨೮೬]।

ತೇಸು ಪರೇಸು ಏತಸ್ಸ ಏಟ ಹೋತಿ ವಾ।

ಏದೀ, ಏದಿಕ್ಖೋ, ಏದಿಸೋ, ಅಞ್ಞಾದೀ, ಅಞ್ಞಾದಿಕ್ಖೋ, ಅಞ್ಞಾದಿಸೋ, ಅಮ್ಹಾದೀ, ಅಮ್ಹಾದಿಕ್ಖೋ, ಅಮ್ಹಾದಿಸೋ, ತುಮ್ಹಾದೀ, ತುಮ್ಹಾದಿಕ್ಖೋ, ತುಮ್ಹಾದಿಸೋ।

೩೬೬. ತುಮ್ಹಮ್ಹಾನಂ ತಾಮೇಕಸ್ಮಿಂ [ಕ೦ ೮೪೨; ರೂ೦ ೫೮೬; ನೀ೦ ೧೨೮೬]।

ತೇಸು ಪರೇಸು ಏಕವಚನೇ ಪವತ್ತಾನಂ ತುಮ್ಹ' ಮ್ಹಸದ್ದಾನಂ ತಾ, ಮಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಅಹಂ ವಿಯ ಸೋ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಮಾದೀ, ಮಾದಿಕ್ಖೋ, ಮಾದಿಸೋ, ತ್ವಂ ವಿಯ ಸೋ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ತಾದೀ, ತಾದಿಕ್ಖೋ, ತಾದಿಸೋ।

ಏಕಸ್ಮಿನ್ತಿ ಕಿಂ? ಅಮ್ಹೇ ವಿಯ ತೇ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅಮ್ಹಾದಿನೋ, ಅಮ್ಹಾದಿಕ್ಖಾ, ಅಮ್ಹಾದಿಸಾ, ತುಮ್ಹೇ ವಿಯ ತೇ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ತುಮ್ಹಾದಿನೋ, ತುಮ್ಹಾದಿಕ್ಖಾ, ತುಮ್ಹಾದಿಸಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಉಪಮಾನತ್ಥಸ್ಸೇವ ಏಕತ್ತಂ ಇಚ್ಛೀಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಹಂ ವಿಯ ತೇ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಮಾದಿಸಾ ತ್ವಂ ವಿಯ ತೇ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ತಾದಿನೋ, ತಾದಿಸಾತಿಪಿ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। "ಮಾದಿಸಾ ವೇ ಜಿನಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯೇ ಪತ್ತಾ ಆಸವಕ್ಖಯ"ನ್ತಿ [ಮಹಾವ೦ ೧೧] ಪಾಳಿ, ಇಮಾನಿ ಪದಾನಿ ಉಪರಿ ಕಿತಕಣ್ಡೇಪಿ ಆಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ।

೩೬೭. ತಂಮಮಞ್ಞತ್ರ [ಕ೦ ೧೪೩; ರೂ೦ ೨೩೫; ನೀ೦ ೩೨೨]।

ರೀ, ರಿಕ್ಖ, ಕಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ತುಮ್ಹ'ಮ್ಹಾನಂ ತಂ, ಮಂಆದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ಕ್ವಚಿ।

ತ್ವಂ ಲೇಣಂ ಯೇಸಂ ತೇ ತಂಲೇಣಾ, ಅಹಂ ಲೇಣಂ ಯೇಸಂ ತೇ ಮಂಲೇಣಾ [ಸಂ೦ ನಿ೦ ೪.೩೫೯]। ಏವಂ ತಂದೀಪಾ, ಮಂದೀಪಾ [ಸಂ೦ ನಿ೦ ೪.೩೫೯], ತಂಪಟಿಸರಣಾ, ಮಂಪಟಿಸರಣಾ।

೩೬೮. ಮನಾದ್ಯಾಪಾದೀನಮೋ ಮಯೇ ಚ [ಕ೦ ೧೮೩; ರೂ೦ ೩೮೬; ನೀ೦ ೩೭೫]।

ಉತ್ತರಪದೇ ಮಯಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಪರೇ ಮನಾದೀನಂ ಆಪಾದೀನಞ್ಚ ಓ ಹೋತಿ।

ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ, ಮನೋಮಯಾ, ರಜೋಜಲ್ಲಂ, ರಜೋಮಯಂ, ಸಬ್ಬೋ ಮನೋಗಣೋ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಆಪೋಧಾತು, ಆಪೋಮಯಂ। ಅನುಯನ್ತಿ ದಿಸೋದಿಸಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೧], ಜೀವ ತ್ವಂ ಸರದೋಸತಂ [ಜಾ॰ ೧.೨.೬]।

೩೯೯. ಪರಸ್ಸ ಸಙ್ಖ್ಯಾಸು [ಕ॰ ೩೭; ರೂ॰ ೪೭; ನೀ॰ ೧೩೦]।

ಸಙ್ಖ್ಯಾಸು ಪರಾಸು ಪರಸ್ಸ ಓ ಹೋತಿ।

ಪರೋಸತಂ, ಪರೋಸಹಸ್ಸಂ, ಪರೋಪಣ್ಣಾಸ ಧಮ್ಮಾ, ಇಧ ಪರಸದ್ದೋ "ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ ಅಧಿಕತ್ಥವಾಚಿಸದ್ದನ್ತರಂ, ನ ಸಬ್ಬನಾಮಂ।

೪೦೦. ಜನೇ ಪುಥಸ್ಸು [ಕ॰ ೪೬; ರೂ॰ ೪೪; ನೀ॰ ೧೨೬]।

ಜನೇ ಪರೇ ಪುಥಸ್ಸ ಉ ಹೋತಿ।

ಅರಿಯೇಹಿ ಪುಥಗೇವಾಯಂ ಜನೋತಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ। ಅಪಿ ಚ ಪಾಳಿನಯೇ ಪುಥುಸದ್ದೋಯೇವ ಬಹುಲಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ಪುಥು ಕಿಲೇಸೇ ಜನೇನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಸತ್ಥಾರಾನಂ ಮುಖಂ ಉಲ್ಲೋಕೇನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ, ಪುಥು ನಾನಾಓಘೇಹಿ ವುಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ [ಮಹಾನಿ॰ ೫೧, ೯೪], ಸಞ್ಞಾನಾನಾತ್ತಪುಥುತ್ತಪಭೇದಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಣ್ಹಾನಾನಾತ್ತಪುಥುತ್ತಪಭೇದೋ ಹೋತಿ [ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧], ಇಙ್ಘ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಪುಚ್ಛಸ್ಸು, ಪುಥೂ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬]। ಗಾಮಾ ಗಾಮಂ ವಿಚರಿಸ್ಸಂ, ಸಾವಕೇ ವಿನಯಂ ಪುಥೂ, ಆಯತಾನಿ ಪುಥೂನಿ ಚ, ಪುಥುನಾ ವಿಜ್ಜುವಣ್ಣಿನಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೯೭೮], ಪುಥುಕಾಯಾ ಪುಥುಭೂತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ। ತಸ್ಮಾ "ಪುಥಗೇವ, ಪುಥಕ್ಕರಣೇ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಥುಸ್ಸ ಉಕಾರಸ್ಸ ಅಕಾರೋ [ಅಕಾರೋತಿ?] ಯುಜ್ಜತಿ।

೪೦೧. ಸೋ ಛಸ್ಸಾಹಾಯತನೇಸು ವಾ [ಕ॰ ೩೭೪; ರೂ॰ ೪೦೮; ನೀ॰ ೮೦೪]।

ಅಹೇ ಚ ಆಯತನೇ ಚ ಪರೇ ಛಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಛ ಅಹಾನಿ ಸಾಹಂ। ಅತ್ಥಿ ಸಾಹಸ್ಸ ಜೀವಿತಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೧೪], 'ಸಾಹಸ್ಸಾ'ತಿ ಸಾಹಂ+ಅಸ್ಸಾತಿ ಛೇದೋ। ಸಳಾಯತನಂ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಛಾಹಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ ಆಪತ್ತಿ [ಚೂಳವ॰ ೧೩೪], ಛ ಆಯತನಾನಿ।

೪೦೨. ಲ್ತುಪಿತಾದೀನಮಾರಙ್ರಙ [ಕ॰ ೨೦೦; ರೂ॰ ೧೫೯; ನೀ॰ ೪೧೫; ಚಂ॰ ೫.೨.೨೦; ಪಾ॰ ೬.೩.೨೨]।

ಸಮಾಸುತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಲ್ತುಪಚ್ಚಯನ್ತಾನಂ ಪಿತಾದೀನಞ್ಚ ಕಮೇನ ಆರಙ, ರಙ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಸತ್ಥುನೋ ದಸ್ಸನಂ ಸತ್ಥಾರದಸ್ಸನಂ। ಏವಂ ಕತ್ತಾರನಿದ್ದೇಸೋ। ಮಾತಾ ಚ ಪಿತಾ ಚ ಮಾತರಪಿತರೋ, ಮಾತಾಪಿತೂಸು ಸಂವಡ್ಢೋ ಮಾತಾಪಿತರಸಂವಡ್ಢೋ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಸತ್ಥುದಸ್ಸನಂ, ಕತ್ತು ನಿದ್ದೇಸೋ, ಮಾತಾಪಿತರೋ।

೪೦೩. ವಿಜ್ಜಾಯೋನಿಸಮ್ಬನ್ಧೀನಮಾ ತತ್ರ ಚತ್ಥೇ [ಕ॰ ೧೯೯; ರೂ॰ ೧೫೮; ನೀ॰ ೭೩೬; ಚಂ॰ ೫.೨.೨೧; ಪಾ॰ ೬.೩.೨೫]।

ಚತ್ಥಸಮಾಸೇ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಬನ್ಧೀನಂ ಯೋನಿಸಮ್ಬನ್ಧೀನಞ್ಚ ಲ್ಬುಪಿತಾದೀನಂ ಆ ಹೋತಿ ತೇಸ್ವೇವ ಪರೇಸು।

ಮಾತಾಪಿತಾ, ಮಾತಾಪಿತರೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತತ್ರಾತಿ ಕಿಂ? ಮಾತುಯಾ ಭಾತಾ ಮಾತುಭಾತಾ।

ಏತ್ಥ ಚ ವಿಜ್ಜಾಸಿಪ್ಪಾನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪೇನ್ತಾ ಆಚರಿಯಾ ಸಿಸ್ಸಾನಂ ವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಬನ್ಧೀ ಮಾತಾಪಿತರೋ ನಾಮ।

೪೦೪. ಪುತ್ತೇ [ಕ॰ ೧೯೯; ರೂ॰ ೧೫೮; ನೀ॰ ೭೩೬; ಚಂ॰ ೫.೨.೨೨; ಪಾ॰ ೬.೩.೨೫]।

ಚತ್ತೇ ಪುತ್ತೇ ಪರೇ ವಿಜ್ಜಾಯೋನಿಸಮ್ಬನ್ಧೀನಂ ಲ್ಬುಪಿತಾದೀನಂ ಆ ಹೋತಿ।

ಮಾತಾಪುತ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಪಿತಾಪುತ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ತೇಸಞ್ಚ ಇ ಹೋತಿ, ಮಾತಿಪಕ್ಖೋ, ಪಿತಿಪಕ್ಖೋ। ಮಾತಿಘೋ ಲಭತೇ ದುಖಂ [ಜಾ॰ ೨.೧೯.೧೧೮], ಪಿತಿಘೋ ಲಭತೇ ದುಖಂ, ಮಾತ್ತಿಕಂ ಧನಂ, ಪೇತ್ತಿಕಂ ಧನಂ [ಪಾರಾ॰ ೩೪]। ಏತ್ಥ ಚ ಮಾತುಯಾ ಸನ್ತಕಂ ಮಾತ್ತಿಕಂ, ಪಿತುನೋ ಸನ್ತಕಂ ಪೇತ್ತಿಕಂ, ದ್ವಿತ್ತಂ ವುದ್ಧಿ ಚ। ಮಾತಿತೋ, ಪಿತಿತೋ, ಭಾತಾ ಏವ ಭಾತಿಕೋ, ಭಾತಿಕರಾಜಾ।

೪೦೫. ಜಾಯಾಯ ಜಾಯಂ ಪತಿಮ್ಹಿ [ಕ॰ ೩೩೯; ರೂ॰ ೩೫೮; ನೀ॰ ೭೩೧; '...ಜಯಂ ಪತಿಮ್ಹಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ಪತಿಮ್ಹಿ ಪರೇ ಜಾಯಾಸದ್ದಸ್ಸ ಜಾಯಂ ಹೋತಿ।

ಪುತ್ತಂ ಜನೇತೀತಿ ಜಾಯಾ, ಜಾಯಾ ಚ ಪತಿ ಚ ಜಾಯಮ್ಪತೀ [ಜಯಮ್ಪತೀ (ಬಹೂಸು)]। ಅಥ ವಾ "ಜಾಯಮ್ಪತೀ"ತಿ ಇದಂ ಸನ್ಧಿವಿಧಿನಾವ ಸಿದ್ಧಂ, ತಸ್ಮಾ "ಜಮ್ಪತೀ"ತಿಪಾಠೋ ಸಿಯಾ ಯಥಾ "ದೇವರಾಜಾ ಸುಜಮ್ಪತೀ' [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೪]'ತಿ, ಯಥಾ ಚ ಸಕ್ಕತಗನ್ಥೇಸು "ದಾರೋ ಚ ಪತಿ ಚ ದಮ್ಪತೀ"ತಿ। ಇಧ ಪನ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಪತಿಮ್ಹಿ ಸುಜಾತಾಯ ಸುಜಂ ಹೋತಿ, ದಾರಸ್ಸ ಚ ದಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಜಾಯಾ ಚ ಪತಿ ಚ ಜಮ್ಪತೀತಿ ನಿಟ್ಠಂ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ಯಞ್ಚ ವುತ್ತಿಯಂ "ಜಾನಿಪತೀತಿ ಪಕತ್ಯನ್ತರೇನ ಸಿದ್ಧಂ, ತಥಾ ದಮ್ಪತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪುತ್ತಂ ಜನೇತೀತಿ ಜಾನೀ। ಜಾನೀ ಚ ಪತಿ ಚ ಜಾನೀಪತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। "ತುದಮ್ಪತೀ"ತಿ ಪಾಠೋ। ಕಚ್ಚಾಯನೇ ಚ 'ಜಾಯಾಯ ತು ದಂಜಾನಿ ಪತಿಮ್ಹೀ'ತಿ। ತತ್ಥ ತುಸದ್ದೋ ಪದಪೂರಣಮತ್ತೇ ಯುಜ್ಜತಿ।

೪೦೬. ಸಞ್ಞಾಯಮುದೋದಕಸ್ಸ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೨೫೭; ಚಂ॰ ೫.೨.೬೫; ಪಾ॰ ೬.೩.೫೭]।

ಸಞ್ಞಾಯಂ ಗಮ್ಯಮಾನಾಯಂ ಉತ್ತರಪದೇ ಪರೇ ಉದಕಸ್ಸ ಉದೋ ಹೋತಿ।

ಉದಕಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಉದಧಿ, ಮಹನ್ತಂ ಉದಕಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಮಹೋದಧಿ, ಉದಕಂ ಪಿವನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಉದಪಾನಂ, ಉದಕಂ ಪಿವನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಉದಪಾತಿ।

೪೦೭. ಕುಮ್ಭಾದೀಸು ವಾ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೨೫೭; ಚಂ॰ ೫.೨.೬೯; ಪಾ॰ ೬.೩.೫೯]।

ಕುಮ್ಭಾದೀಸು ಪರೇಸು ಉದಕಸ್ಸ ಉದೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಉದಕಸ್ಸ ಕುಮ್ಭೋ ಉದಕುಮ್ಭೋ, ಉದಕಕುಮ್ಭೋ। ಏವಂ ಉದಪತ್ತೋ, ಉದಕಪತ್ತೋ, ಉದಬಿನ್ದು, ಉದಕಬಿನ್ದು। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸ್ಯಾದೀಸುಪಿ, "ನೀಲೋದಾ ಪೋಕ್ಖರಣೀ"ತಿ ಪಾಳಿ।

೪೦೮. ಸೋತಾದೀಸು ಲೋಪೋ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೨೫೬]।

ಸೋತಾದೀಸು ಪರೇಸು ಉದಕಸ್ಸ ಉಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಉದಕಸ್ಸ ಸೋತಂ ದಕಸೋತಂ, ಉದಕೇ ರಕ್ಖಸೋ ದಕರಕ್ಖಸೋ, ಉದಕಂ ಆಸಯೋ ಯೇಸಂ ತೇ ದಕಾಸಯಾ, ಪಾಣಾ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸ್ಯಾದೀಸುಪಿ, "ದಕೇ ದಕಾಸಯಾ ಸೇನ್ತೀ"ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೮ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)] ಪಾಳಿ।

೪೦೯. ಪುಬ್ಬಾಪರಜ್ಜಸಾಯಮಜ್ಝೇಹಾಹಸ್ಸ ಣ್ಹೋ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನ್ಹೋ (ಸೀ॰)]।

ಪುಬ್ಬಾದೀಹಿ ಪರಸ್ಸ ಅಹಸ್ಸ ಣ್ಹೋ ಹೋತಿ।

ಪುಬ್ಬಣ್ಹೋ, ಅಪರಣ್ಹೋ, ಅಜ್ಜಣ್ಹೋ, ಸಾಯಣ್ಹೋ [ಸಾಯನ್ಹೋ], ಮಜ್ಝಣ್ಹೋ।

ನಾನಾದೇಸರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಅಬ್ಯಯರಾಸಿ

೪೧೦. ಕುಪಾದಯೋ ನಿಚ್ಚಮಸ್ಯಾದಿವಿಧಿಮ್ಹಿ [ಕ॰ ೩೨೪; ರೂ॰ ೩೩೬; ಚಂ॰ ೨.೨.೨೪; ಪಾ॰ ೨.೨.೧೮]।

ಸ್ಯಾದಿವಿಧಿತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಕುಆದಯೋ ಪಾದಯೋ ಚ ಸದ್ದಾ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತೇನ ಸಹ ನಿಚ್ಚಂ ಏಕತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಕುಚ್ಛಿತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಕುಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ಈಸಕಂ ಉಣ್ಹಂ ಕದುಣ್ಹಂ, ಪಾಕಟೋ ಹುತ್ವಾ ಭವತೀತಿ ಪಾತುಭೂತೋ, ಆವೀ ['ಆವಿ'ಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ] ಹುತ್ವಾ ಭವತೀತಿ ಆವೀಭೂತೋ, ತುಣ್ಹೀ ಭವತೀತಿ ತುಣ್ಹೀಭೂತೋ, ಪಮುಖೋ ನಾಯಕೋ ಪನಾಯಕೋ, ಪಕಾರೇನ ಕರಿತ್ವಾ ಪಕರಿತ್ವಾ ಪಕಾರೇನ ಕತಂ ಪಕತಂ, ಪಠಮಂ ವಾ ಕತಂ ಪಕತಂ, ವಿರೂಪೋ ಪುರಿಸೋ ದುಪ್ಪುರಿಸೋ। ಏವಂ ದುಕ್ಕಟಂ, ಸೋಭಣೋ ಪುರಿಸೋ ಸುಪುರಿಸೋ। ಏವಂ ಸುಕತಂ, ಅಭಿಧಮ್ಮೋ, ಅಭಿತ್ಥುತೋ, ಭುಸಂ ಕಳಾರೋ ಆಕಳಾರೋ, ಭುಸಂ ಬನ್ಧೋ ಆಬನ್ಧೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಾದಯೋ ಪಕತಾದ್ಯತ್ಥೇ ಪಠಮಾಯ ಏಕತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಕತೋ ಆಚರಿಯೋ ಪಾಚರಿಯೋ। ಏವಂ ಪಯ್ಯಕೋ, ಪರೋ ಅನ್ತೇವಾಸೀ ಪನ್ತೇವಾಸೀ, ಪರೋ ಪುತ್ತೋ ಪಪುತ್ತೋ, ಪರೋ ನತ್ತಾ ಪನತ್ತಾ।

ಅತ್ಯಾದಯೋ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಾದ್ಯತ್ಥೇ ದುತಿಯಾಯ, ಮಞ್ಚಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ ಅತಿಮಞ್ಚೋ। ಏವಂ ಅತಿಬಾಲೋ, ಅತಿವೇಲಾ।

ಅವಾದಯೋ ಕುಟ್ಠಾದ್ಯತ್ಥೇ ತತಿಯಾಯ, ಕೋಕಿಲಾಯ ಅವಕುಟ್ಠಂ ವನಂ ಅವಕೋಕಿಲಂ, 'ಅವಕುಟ್ಠ'ನ್ತಿ ಛಡ್ಡಿತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಅವಮಯೂರಂ।

ಪರಿಯಾದಯೋ ಗಿಲಾನಾದ್ಯತ್ಥೇ ಚತುತ್ಥಿಯಾ, ಅಜ್ಝಾಯಿತುಂ ಗಿಲಾನೋ ಪರಿಯಜ್ಝೇನೋ।

ನ್ಯಾದಯೋ ನಿಕ್ಖನ್ತಾದ್ಯತ್ಥೇ ಪಞ್ಚಮಿಯಾ, ಕೋಸಮ್ಬಿಯಾ ನಿಕ್ಖನ್ತೋ ನಿಕ್ಕೋಸಮ್ಬಿ, ವಾನತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ।

ಅಸ್ಯಾದಿವಿಧಿಮ್ಹೀತಿ ಕಿಂ? ರುಕ್ಖಂ ಪತಿ ವಿಜ್ಜೋತತೇ।

೪೧೧. ಚೀ ಕ್ರಿಯತ್ಥೇಹಿ [ಚಂ॰ ೨.೨.೨೫; ಪಾ॰ ೧.೪.೬೦, ೬೧]।

ಚೀಪಚ್ಚಯನ್ತೋ ಸದ್ದೋ ಕ್ರಿಯತ್ಥೇಹಿ ಸದ್ದೇಹಿ ಸಹ ಏಕತ್ಥೋ ಹೋತಿ।

ಬಲಸಾ ಕಿರಿಯ ಬಲೀಕಿರಿಯ, ಪಾಕಟೀಕಿರಿಯ, ಪಾಕಟೀಭುಯ್ಯ, ಪಾಕಟೀಭವಿಯ।

೪೧೨. ಭೂಸನಾದರಾನಾದರಾದೀಸ್ವೇಹಿ ಸಹ [ಚಂ॰ ೨.೨.೨೭; ಪಾ॰ ೧.೪.೬೩, ೬೪]।

ಅಲಮಾದಯೋ ಸದ್ದಾ ಭೂಸನಾದೀಸು ಅತ್ಥೇಸು ಏತೇಹಿ ಕ್ರಿಯತ್ಥೇಹಿ ಸಹ ಏಕತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಭೂಸನಂ ಅಕಾಸೀತಿ ಅಲಂಕಿರಿಯ, ಸಮಂ ಆದರಂ ಅಕಾಸೀತಿ ಸಕ್ಕಚ್ಚ, ಅಸಮಂ ಅನಾದರಂ ಅಕಾಸೀತಿ ಅಸಕ್ಕಚ್ಚ, ಬಿನ್ದುನೋ ಪರರೂಪತ್ತಂ।

ಭೂಸನಾದೀಸೂತಿ ಕಿಂ? ಅಲಂ ಭುತ್ವಾ ಗತೋ, 'ಅಲ'ನ್ತಿ ಪರಿಯತ್ತಂ, ಸಕ್ಕತ್ವಾ ಗತೋ, ಸೋಭಣಂ ಕತ್ವಾತ್ಯತ್ಥೋ। "ಕಚ್ಚ, ಕಿರಿಯ" ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಸಂಖಿತ್ತರೂಪೇಹಿ ಉಪಪದೇನ ಸಹ ಸಿದ್ಧೇಹಿ ಏವ ಏಕತ್ಥಸಞ್ಞಾ, ನ "ಕತ್ವಾ" ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಅಸಂಖಿತ್ತರೂಪೇಹಿ ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧೇಹೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೧೩. ಅಞ್ಞೇ ಚ [ಕ॰ ೩೨೪, ೩೨೭; ರೂ॰ ೩೩೯, ೩೫೧; ನೀ॰ ೬೮೨-೬೮೮, ಚಂ॰ ೨.೨.೩೦, ೩೩, ೩೪, ೩೭, ೪೪; ಪಾ ೧.೪.೬೭, ೭೧, ೭೨, ೭೫, ೭೬; ೩.೪.೬೩]।

ಅಞ್ಞೇ ಚ ಸದ್ದಾ ಕ್ರಿಯತ್ಥೇಹಿ ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತೇಹಿ ಸಹ ಬಹುಲಂ ಏಕತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಅತಿರೇಕಂ ಅಭವೀತಿ ಪರೋಭುಯ್ಯ। ಏವಂ ತಿರೋಭುಯ್ಯ, ಪರೋಕಿರಿಯ, ತಿರೋಕಿರಿಯ, ಉರಸಿಕಿರಿಯ, ಮನಸಿಕಿರಿಯ, ಮಜ್ಝೇಕಿರಿಯ, ತುಣ್ಹೀಭುಯ್ಯ।

ತ್ಯಾದಿಸದ್ದಾಪಿ ಸಞ್ಞಾಭಾವಂ ಪತ್ತಾ ನಿಪಾತರೂಪಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸ್ಯಾದಿರೂಪಾ ಚ। ತಸ್ಮಾ ತೇಪಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ಅತ್ಥಿಖೀರಾ ಗಾವೀ, ನಸನ್ತಿಪುತ್ತಾ ಇತ್ಥೀ, ಅತ್ಥಿ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ। ಏವಂ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ, ಅಹೋಸಿ ಏವ ಕಮ್ಮಂ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಂ, ಏಹಿ ಚ ಪಸ್ಸ ಚ ಏಹಿಪಸ್ಸ, ಏಹಿಪಸ್ಸ ಇತಿ ವಿಧಾನಂ ಅರಹತೀತಿ ಏಹಿಪಸ್ಸಿಕೋ, ಅಯಂ ತದ್ಧಿತನ್ತಸಮಾಸೋ ನಾಮ। ಏವಂ ಪರತ್ಥ।

ಏಹಿ ಭದ್ದನ್ತೇತಿ ವುತ್ತೋಪಿ ನ ಏತೀತಿ ನಏಹಿಭದ್ದನ್ತಿಕೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೯೪], ತಿಟ್ಠ ಭದ್ದನ್ತೇತಿ ವುತ್ತೋಪಿ ನ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ನತಿಟ್ಠಭದ್ದನ್ತಿಕೋ, ಏಹಿ ಸ್ವಾಗತಂ ತುಯ್ಹನ್ತಿ ವದನಸೀಲೋ ಏಹಿಸ್ವಾಗತಿಕೋ, ಏಹಿಸ್ವಾಗತವಾದೀ [ಪಾರಾ॰ ೪೩೨] ವಾ, ಏಹಿ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ವಚನೇನ ಸಿದ್ಧಾ ಉಪಸಮ್ಪದಾ ಏಹಿಭಿಕ್ಖೂಪಸಮ್ಪದಾ, ಏವಂ ಪೋರಾಣಾ ಆಹಂಸು ವಾ, ಏವಂ ಪುರೇ ಆಸಿಂಸು ವಾತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ವಿಧಾನಂ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ಇತಿಹಾಸೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೬], ಪುರಾಣಗನ್ಥೋ, ಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಞ್ಞಾತಂ, ತಂ ಇದಾನಿ ಞಸ್ಸಾಮಿ ಇತಿ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಅಸುಕೋ ಇತಿ ಆಹ ಅಸುಕೋ ಇತಿ ಆಹ,

ಅಸುಕಸ್ಮಿಂವಾ ಗನ್ಥೇ ಇತಿ ಆಹ ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಗನ್ಥೇ ಇತಿ ಆಹಾತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತವಚನಂ ಇತಿಹಿತಿಹಂ, ಅಞ್ಞಾಸಿ ಇತಿ ಬ್ಯಾಕತೋ ಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಾಸಿಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋ [ಮಹಾವ॰ ೮] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ಮನಸಿಕರೋತಿ, ಪಾಕಟೀಕರೋತಿ, ಆವೀಕರೋತಿ, ಪಾತುಕರೋತಿ, ಅಲಙ್ಕರೋತಿ, ಸಕ್ಕರೋತಿ, ಪಭವತಿ, ಪರಾಭವತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಮ್ಪಿ ಏಕತ್ಥೀಭಾವಂ ವದನ್ತಿ। ತುಮನ್ತತ್ವನ್ತಾದಿಕಾಪಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಗನ್ತುಂ ಕಾಮೇತೀತಿ ಗನ್ತುಕಾಮೋ, ಕತ್ತುಕಾಮೋ, ದಟ್ಠುಕಾಮೋ, ಗನ್ತುಂ ಮನೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಗನ್ತುಮನೋ, ಸಂವಿಧಾಯ ಅವಹಾರೋ ಸಂವಿಧಾವಹಾರೋ, ಯಲೋಪೋ। ಏವಂ ಉಪಾದಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪಂ, ಅನುಪಾದಾಯ ವಿಮುತ್ತೋ ಅನುಪಾದಾವಿಮುತ್ತೋ, ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ, ಆಹಚ್ಚಭಾಸಿತೋ, ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ [ಪು॰ ಪ॰ ೩೭], ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದೋ, ಛಕ್ಖತ್ತುಪರಮಂ, ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ [ಪು॰ ಪ॰ ೩೧] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಬ್ಯಯರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಸಙ್ಖ್ಯಾರಾಸಿ

ಇದಾನಿ ಸಙ್ಖ್ಯಾರಾಸಿ ವುಚ್ಚತೇ।

೪೧೪. ವಿಧಾದೀಸು ದ್ವಿಸ್ಸ ದು [ಕ॰ ೩೮೬; ರೂ॰ ४೧೦; ನೀ॰ ೮೧೧]।

ವಿಧಾದೀಸು ಪರೇಸು ದ್ವಿಸ್ಸ ದು ಹೋತಿ।

ದ್ವೇ ವಿಧಾ ಪಕಾರಾ ಯಸ್ಸಾತಿ ದುವಿಧೋ, ದ್ವೇ ಪಟ್ಟಾನಿ ಯಸ್ಸಾತಿ ದುಪಟ್ಟಂ, ಚೀವರಂ, ದುವಙ್ಗಿಕಂ, ಝಾನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೧೫. ದಿ ಗುಣಾದೀಸು [ಕ॰ ೩೮೬; ರೂ॰ ४೧೦; ನೀ॰ ೮೧೧]।

ಗುಣಾದೀಸು ದ್ವಿಸ್ಸ ದಿ ಹೋತಿ।

ದ್ವೇ ಗುಣಾ ಪಟಲಾ ಯಸ್ಸಾತಿ ದಿಗುಣಾ, ಸಙ್ಘಾಟಿ, ದ್ವೇ ಗಾವೋ ದಿಗು, ದ್ವೇ ರತ್ತಿಯೋ ದಿರತ್ತಂ, ದ್ವಿರತ್ತಂ ವಾ।

೪೧೬. ತೀಸ್ವ [ಕ॰ ೩೮೩; ರೂ॰ ೨೫೩; ನೀ॰ ೮೧೫]।

ತೀಸು ಪರೇಸು ದ್ವಿಸ್ಸ ಅ ಹೋತಿ।

ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ವಾರಾ ದ್ವತ್ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ, ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ಪತ್ತಾ ದ್ವತ್ತಿಪತ್ತಾ।

೪೧೭. ಆ ಸಙ್ಖ್ಯಾಯಾಸತಾದೋನಞ್ಞತ್ಥೇ [ಕ॰ ೩೮೩; ರೂ॰ ೨೫೩; ನೀ॰ ೮೧೫; ಚಂ॰ ೫.೨.೫೨; ಪಾ॰ ೬.೩.४೭]।

ಅಞ್ಞಪದತ್ಥವಜ್ಜಿತೇ ಸಮಾಸೇ ಸತಾದಿತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪದೇ ಪರೇ ದ್ವಿಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ।

ದ್ವೇ ಚ ದಸ ಚ ದ್ವಾದಸ, ದ್ವೀಹಿ ವಾ ಅಧಿಕಾ ದಸ ದ್ವಾದಸ, ದ್ವಾವೀಸತಿ, ದ್ವತ್ತಿಂಸ, ರಸ್ಸತ್ತಂ।

ಅಸತಾದೋತಿ ಕಿಂ? ದ್ವಿಸತಂ, ದ್ವಿಸಹಸ್ಸಂ।

ಅನಞ್ಞತ್ಥೇತಿ ಕಿಂ? ದ್ವೇ ದಸ ಯಸ್ಮಿಂನ್ತಿ ದ್ವಿದಸ।

೪೧೮. ತಿಸ್ಸೇ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ಚಂ॰ ೫.೨.೫೩; ಪಾ॰ ೬.೩.೪೮]।

ಅನಞ್ಞತ್ಥೇ ಅಸತಾದೋ ಸಙ್ಖ್ಯಾಪದೇ ಪರೇ ತಿಸ್ಸ ಏ ಹೋತಿ।

ತಯೋ ಚ ದಸ ಚ ತೇರಸ, ತೀಹಿ ವಾ ಅಧಿಕಾ ದಸ ತೇರಸ। ಏವಂ ತೇವೀಸತಿ, ತೇತ್ತಿಂಸ।

೪೧೯. ಚತ್ತಾಲೀಸಾದೋ ವಾ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ಚಂ॰ ೫.೨.೫೪; ಪಾ॰ ೬.೩.೪೯]।

ಚತ್ತಾಲೀಸಾದೀಸು ಪರೇಸು ತಿಸ್ಸ ಏ ಹೋತಿ ವಾ।

ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಂ, ತಿಚತ್ತಾಲೀಸಂ, ತೇಪಞ್ಞಾಸಂ, ತಿಪಞ್ಞಾಸಂ, ತೇಸಟ್ಠಿ, ತಿಸಟ್ಠಿ, ತೇಸತ್ತತಿ, ತಿಸತ್ತತಿ, ತೇಅಸೀತಿ, ತಿಅಸೀತಿ, ತೇನವುತಿ, ತಿನವುತಿ।

೪೨೦. ದ್ವಿಸ್ಸಾ ಚ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦ ಚಂ॰ ೫.೨.೫೪; ಪಾ॰ ೬.೩.೬೯]।

ಚತ್ತಾಲೀಸಾದೋ ದ್ವಿಸ್ಸ ಏ ಹೋತಿ ವಾ ಆ ಚ।

ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸಂ, ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಂ, ದ್ವಿಚತ್ತಾಲೀಸಂ, ದ್ವೇಪಞ್ಞಾಸಂ, ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸಂ, ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ, ದ್ವೇಸಟ್ಠಿ, ದ್ವಾಸತ್ತತಿ, ದ್ವೇಸತ್ತತಿ, ದ್ವಾಸೀತಿ, ದ್ವಾನವುತಿ, ದ್ವೇನವುತಿ। ವಾಸದ್ದೇನ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಹಿ ಆತ್ತಂ, ಅಸೀತಿಮ್ಹಿ ಏತ್ತಞ್ಚ ನತ್ಥಿ।

೪೨೧. ಬಾಚತ್ತಾಲೀಸಾದೋ ವಾ [ಕ॰ ೩೮೦; ರೂ॰ ೨೫೫; ನೀ॰ ೮೧೦]।

ಅಚತ್ತಾಲೀಸಾದೋ ಪರೇ ದ್ವಿಸ್ಸ ಬಾ ಹೋತಿ ವಾ।

ಬಾರಸ, ದ್ವಾದಸ, ಬಾವೀಸತಿ, ದ್ವಾವೀಸತಿ, ಬಾತ್ತಿಂಸ, ದ್ವತ್ತಿಂಸ।

ಅಚತ್ತಾಲೀಸಾದೋತಿ ಕಿಂ? ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಂ।

೪೨೨. ಚತುಸ್ಸ ಚುಚೋ ದಸೇ [ಕ॰ ೩೯೦; ರೂ॰ ೨೫೬; ನೀ॰ ೮೨೬]।

ದಸೇ ಪರೇ ಚತುಸ್ಸ ಚು, ಚೋ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಚುದ್ದಸ, ಚೋದ್ದಸ, ಚತುದ್ದಸ।

೪೨೩. ವೀಸತಿದಸೇಸು ಪಞ್ಚಸ್ಸ ಪಣ್ಣಪನ್ನಾ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೮೧೪]।

ಏಸು ಪಞ್ಚಸ್ಸ ಪಣ್ಣ, ಪನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ।

ಪಣ್ಣವೀಸತಿ, ಪಞ್ಚವೀಸತಿ, ಪನ್ನರಸ, ಪಞ್ಚದಸ।

೪೨೪. ಛಸ್ಸ ಸೋ [ಕ॰ ೩೭೪; ರೂ॰ ೪೦೮; ನೀ॰ ೮೦೬]।

ದಸೇ ಪರೇ ಛಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ।

ಸೋಳಸ।

೪೨೫. ಏಕಟ್ಠಾನಮಾ [ಕ॰ ೩೮೩; ರೂ॰ ೨೫೩; ನೀ॰ ೮೧೫]।

ದಸೇ ಪರೇ ಏಕ, ಅಟ್ಠಾನಂ ಆ ಹೋತಿ।

ಏಕಾದಸ, ಅಟ್ಠಾರಸ।

೪೨೬. ರ ಸಙ್ಖ್ಯಾತೋ ವಾ [ಕ॰ ೩೮೧; ರೂ॰ ೨೫೪; ನೀ॰ ೮೧೨]।

ಏಕಾದಿಸಙ್ಖ್ಯಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ದಸಸ್ಸ ರ ಹೋತಿ ವಾ।

ಏಕಾರಸ, ಏಕಾದಸ, ಬಾರಸ, ದ್ವಾದಸ, ಪನ್ನರಸ, ಪಞ್ಚದಸ, ಸತ್ತರಸ, ಸತ್ತದಸ, ಅಟ್ಠಾರಸ, ಅಟ್ಠಾದಸ, ಬಾದೇಸೇ ಪನ್ನಾದೇಸೇ ಚ ನಿಚ್ಚಂ। ಇಧ ನ ಹೋತಿ, ಚತುದ್ದಸ।

೪೨೭. ಛತೀಹಿ ಳೋ ಚ [ಕ॰ ೩೭೯; ರೂ॰ ೨೫೮; ನೀ॰ ೮೦೯]।

ಛ, ತೀಹಿ ಪರಸ್ಸ ದಸ್ಸ ಳೋ ಹೋತಿ ರೋ ಚ।

ಸೋಳಸ, ತೇರಸ, ತೇಳಸ।

೪೨೮. ಚತುತ್ಥತತಿಯಾನಮಡ್ಢುಡ್ಢತಿಯಾ [ಕ॰ ೩೮೭; ರೂ॰ ೪೧೧; ನೀ॰ ೮೧೯]।

‘ಅಡ್ಢುಡ್ಢತಿಯಾ’ತಿ ಅಡ್ಢ+ಉಡ್ಢತಿಯಾತಿ ಛೇದೋ, ಅಡ್ಢಮ್ಹಾ ಪರೇಸಂ ಚತುತ್ಥ, ತತಿಯಾನಂ ಉಡ್ಢ, ತಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ।

ಅಡ್ಢೇನ ಚತುತ್ಥೋ ಅಡ್ಢುಡ್ಢೋ, ಅಡ್ಢೇನ ತತಿಯೋ ಅಡ್ಢತಿಯೋ।

ಸಕತ್ಥೇ ಣ್ಯಮ್ಹಿ ಅಡ್ಢತೇಯ್ಯೋ।

೪೨೯. ದುತಿಯಸ್ಸ ಸಹ ದಿಯಡ್ಢದಿವಡ್ಢಾ [ಕ॰ ೩೮೭; ರೂ॰ ೪೧೧; ನೀ॰ ೮೧೯]।

ಅಡ್ಢಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ದುತಿಯಸ್ಸ ಸಹ ಅಡ್ಢೇನ ದಿಯಡ್ಢ, ದಿವಡ್ಢಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಅಡ್ಢೇನ ದುತಿಯೋ ದಿಯಡ್ಢೋ, ದಿವಡ್ಢೋ।

ಯಥಾ ಚ ಏಕ, ದ್ವಿ,ತಿ, ಚತು, ಪಞ್ಚ, ಛ, ಸತ್ತ, ಅಟ್ಠ, ನವ, ದಸಸದ್ದಾ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥೇಸು ನಿಪತನ್ತಿ, ತಥಾ ವೀಸತಿ, ತಿಂಸತಿ, ಚತ್ತಾಲೀಸ, ಪಞ್ಞಾಸ, ಸಟ್ಠಿ, ಸತ್ತತಿ, ಅಸೀತಿ, ನವುತಿಸದ್ದಾ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥೇಸು ನಿಪತನ್ತಿ, ದಸಸದ್ದಸ್ಸ ಕಾರಿಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಸತಸಹಸ್ಸಸದ್ದಾಪೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತತೋ ಪರಂ ಪನ ದಸ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ದಸಸಹಸ್ಸಂ, ಇದಂ 'ನಹುತ'ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ಸತಂ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಸತಸಹಸ್ಸಂ, ಇದಂ 'ಲಕ್ಖ'ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ದಸ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ದಸಸತಸಹಸ್ಸನ್ತಿ ಏವಂ ದಿಗುಸಮಾಸವಸೇನ ಏತಾನಿ ಪದಾನಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ದ್ವೇ ಸತಾನಿ ದ್ವಿಸತಂ, ತೀಣಿ ಸತಾನಿ ತಿಸತಂ, ದ್ವೇ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ದ್ವಿಸಹಸ್ಸಂ, ತೀಣಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ತಿಸಹಸ್ಸಂ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ದಿಗುಮ್ಹಿ ವುತ್ತಾನೇವ।

ಗಣನಪಥೇ ಪನ ಏಕಟ್ಠಾನಂ, ದಸಟ್ಠಾನಂ, ಸತಟ್ಠಾನಂ, ಸಹಸ್ಸಟ್ಠಾನಂ, ದಸಸಹಸ್ಸಟ್ಠಾನಂ, ಸತಸಹಸ್ಸಟ್ಠಾನಂ, ದಸಸತಸಹಸ್ಸಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಸತ್ತ ಠಾನಾನಿ ಕಮೇನ ದಸಗುಣಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಏಕಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಏಕಂ, ದ್ವೇ, ತೀಣಿ ಇಚ್ಚಾದಿ। ದಸಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ದಸ, ವೀಸಂ, ತಿಂಸಂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಸತಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಸತಂ, ದ್ವಿಸತಂ, ತಿಸತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಸಹಸ್ಸಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಸಹಸ್ಸಂ, ದ್ವಿಸಹಸ್ಸಂ, ತಿಸಹಸ್ಸಂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏವಂ ಉಪರಿಪಿ। ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಞ್ಚ ಠಾನೇ ನವ ಪದಾನಿ ಚ ನವ ಅನ್ತರನವನ್ತಾನಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ಮೂಲಭೂಮಿ ನಾಮ।

ತದುತ್ತರಿ ಕೋಟಿಭೂಮಿ ನಾಮ। ತತ್ಥಪಿ ಏಕಟ್ಠಾನಂ, ದಸಟ್ಠಾನಂ, ಸತಟ್ಠಾನಂಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಸತ್ತ ಠಾನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಮೂಲಭೂಮಿಯಾ ಅನ್ತಿಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದಸಗುಣಿತೇ ಕತೇ ಕೋಟಿಭೂಮಿಯಂ ಏಕಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಇಧಪಿ ಸತ್ತ ಠಾನಾನಿ ಕಮೇನ ದಸಗುಣಿತಾನಿಯೇವ, ಇಧ ದಸಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಂ ಅನ್ತಿಮಟ್ಠಾನಂ ಭವತಿ।

ತದುತ್ತರಿ ಪಕೋಟಿಭೂಮಿ ನಾಮ। ಏತ್ಥಪಿ ಸತ್ತ ಠಾನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕೋಟಿಭೂಮಿಯಾ ಅನ್ತಿಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದಸಗುಣಿತೇ ಕತೇ ಪಕೋಟಿಭೂಮಿಯಂ ಏಕಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಇಧಪಿ ಸತ್ತ ಠಾನಾನಿ ದಸಗುಣಿತಾನಿಯೇವ, ದಸಪಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಂ ಅನ್ತಿಮಟ್ಠಾನಂ, ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಭೂಮೀಸು ಉಪರೂಪರಿ ಭೂಮಿಸಙ್ಖ್ಯಾ ಚ ಠಾನಭೇದೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಭೂಮಿಕ್ಕಮೋ-ಮೂಲಭೂಮಿ, ಕೋಟಿಭೂಮಿ, ಪಕೋಟಿಭೂಮಿ, ಕೋಟಿಪಕೋಟಿಭೂಮಿ, ನಹುತಭೂಮಿ, ನಿನ್ನಹುತಭೂಮಿ, ಅಕ್ಖೋಭಿಣೀಭೂಮಿ [ಭಿನೀ, ಭನೀತಿಪಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ], ಬಿನ್ದುಭೂಮಿ, ಅಬ್ಬುದಭೂಮಿ, ನಿರಬ್ಬುದಭೂಮಿ, ಅಹಹಭೂಮಿ, ಅಬಬಭೂಮಿ, ಅಟಟಭೂಮಿ, ಸೋಗನ್ಧಿಕಭೂಮಿ, ಉಪ್ಪಲಭೂಮಿ, ಕುಮುದಭೂಮಿ, ಪುಣ್ಡರೀಕಭೂಮಿ, ಪದುಮಭೂಮಿ, ಕಥಾನಭೂಮಿ, ಮಹಾಕಥಾನಭೂಮಿ, ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಭೂಮೀತಿ ಏಕವೀಸತಿ ಭೂಮಿಯೋ ಸತ್ತಚತ್ತಾಲೀಸಸತಂ ಠಾನಾನಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ।

ನಿರಯಭೂಮೀನಂ ಕಮೇನ ಪನ ಅಬ್ಬುದಭೂಮಿ, ನಿರಬ್ಬುದಭೂಮಿ, ಅಬಬಭೂಮಿ, ಅಟಟಭೂಮಿ, ಅಹಹಭೂಮಿ, ಕುಮುದಭೂಮಿ, ಸೋಗನ್ಧಿಕಭೂಮಿ, ಉಪ್ಪಲಭೂಮಿ , ಪುಣ್ಡರೀಕಭೂಮಿ, ಪದುಮಭೂಮೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಭಾಸಾಯಂ ದಸಸತಸಹಸ್ಸಂ ನಾಮ ಸತ್ತಮಟ್ಠಾನಂ ನತ್ಥಿ, ಛ ಠಾನಾನಿ ಏವ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಗರೂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೧] ಆಗತನಯೇನ ಸತ್ತಮಟ್ಠಾನಂ ಉಲ್ಲಙ್ಘೇತ್ವಾ ಛಟ್ಠಟ್ಠಾನತೋ ಉಪರಿ ಭೂಮಿಸಙ್ಖ್ಯಂ ಕಥೇನ್ತಾ ಸತಗುಣಿತಂ ಕತ್ವಾ ಕಥೇನ್ತಿ, ಸತಸಹಸ್ಸಾನಂ ಸತಂ ಕೋಟಿ, ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಾನಂ ಸತಂ ಪಕೋಟಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತತ್ಥ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಂ ಸತಂ ನಾಮ ದಸಸತಸಹಸ್ಸಾನಂ ದಸಕಮೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಥಾ ಕಥೇನ್ತಾಪಿ ಭೂಮೀನಂ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ದಸಗುಣಸಿದ್ಧಿಮೇವ ಕಥೇನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಗಣನಭೂಮಿಸಙ್ಖ್ಯಾತೋ ಗಣನಪಥೋ ನಾಮ ನಾನಾದೇಸವಾಸೀನಂ ವಸೇನ ನಾನಾವಿಧೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ದೀಪವಂಸೇ ಅಕ್ಖೋಭಿಣೀ, ಬಿನ್ದು, ಕಥಾನ, ಮಹಾಕಥಾನಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಾಳಿನಯೇನ ಸತ್ತರಸ ಭೂಮಿಯೋವ ವುತ್ತಾ। ಕಚ್ಚಾಯನೇ [ಕ॰ ३६४, ३६৯; ರೂ॰ ४०৮, ४०८] ಪುಬ್ಬೇ ದಸ್ಸಿತಾ ಏಕವೀಸತಿ ಭೂಮಿಯೋ, ಸಕ್ಕತಗನ್ಥೇಸು ತತೋ ಸಾಧಿಕಭೂಮಿಯೋ, ಕತ್ಥಚಿ ಪನ ಮಹಾಬಲಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯನ್ತಾ ಸಟ್ಠಿ ಭೂಮಿಯೋತಿ ಆಗತಾ।

ತತ್ಥ ಸಕಸಕಭೂಮಿತೋ ಅತಿರೇಕವತ್ಥೂನಿ ಗಣನಪಥವೀತಿವತ್ತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಯೇಸಂ ಪನ ಮೂಲಭೂಮಿಮತ್ತಂ ಅತ್ಥಿ, ತೇಸಂ ಕೋಟಿಮತ್ತಾನಿಪಿ ವತ್ಥೂನಿ ಗಣನಪಥಾತಿಕ್ಕನ್ತಾನಿ ಏವ।

ಅಪಿ ಚ 'ಗಣನಪಥವೀತಿವತ್ತ'ನ್ತಿ ಚ 'ಗಣನಪಥಾತಿಕ್ಕನ್ತ'ನ್ತಿ ಚ 'ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯ'ನ್ತಿ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। ತಸ್ಮಾ ಇಧಪಿ ವೀಸತಿ ಭೂಮಿಯೋ ಏವ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ದಸಗುಣಿತಾ ಗಣನಪಥಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯನ್ತಿ ಪನ ದಸಗುಣವಿನಿಮುತ್ತಾ ಗಣನಪಥಾತಿಕ್ಕನ್ತಭೂಮಿ ಏವ ವುಚ್ಚತಿ। ಮಹಾಕಥಾನಭೂಮಾತಿಕ್ಕನ್ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ಅನನ್ತಮಹಾಪಥವಿಯಾ ಸಬ್ಬಪಂಸುಚುಣ್ಣಾನಿಪಿ ಇಧ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಭೂಮಿಯಂ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ಇತರಥಾ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯನ್ತಿ ಚ ಗಣನಪಥಭೂಮೀತಿ ಚ ವಿರುದ್ಧಮೇತನ್ತಿ।

ದೀಪವಂಸೇ ಚ "ತತೋ ಉಪರಿ ಅಭೂಮಿ, ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ 'ಅಭೂಮೀ'ತಿ ವಚನೇನ ಗಣನಪಥಭೂಮಿ ಏವ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ, ನ ತು ಗಣನಪಥಾತಿಕ್ಕನ್ತಾ ವಿಸುಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಭೂಮಿ ನಾಮ। ಚರಿಯಾಪಿಟಕಸಂವಣ್ಣನಾಯಮ್ಪಿ [ಚರಿಯಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ] ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಭೂಮಿಯಮ್ಪಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಂ ಚೂಳ, ಮಹಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕಪ್ಪಭೇದೋ ದಕ್ಖಿಣವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತೇನ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೭೦] ದೀಪೇತಬ್ಬೋ।

ಸದ್ದನೀತಿಯಂ [ನೀ॰ ೮೩೩] ಪನ ಪಾಳಿನಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ವೀಸತಿ ಅಬ್ಬುದಾನಿ ಏಕಂ ನಿರಬ್ಬುದಂ ನಾಮ। ವೀಸತಿ ನಿರಬ್ಬುದಾನಿ ಏಕಂ ಅಬಬಂ ನಾಮ" ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ನಿರಬ್ಬುದಾದೀನಂ ಸಙ್ಖ್ಯಾನಮ್ಪಿ ವೀಸತಿಮತ್ತಗುಣಂ ನಾಮ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ನಿರಯೇಸು ಹಿ ವೀಸತಿಮತ್ತಗುಣೇನ ಅಬ್ಬುದ, ನಿರಬ್ಬುದಾದೀನಂ ದಸನ್ನಂ ನಿರಯಾನಂ ತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಸಿದ್ಧಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಗರೂ ಪನ ತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ದಸಗುಣಸಿದ್ಧೇಸು ಗಣನಪಥೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿಂಸು, ತಸ್ಮಾ ನಾಮಮತ್ತೇನ ಸದಿಸಾನಿ ಭವನ್ತಿ, ಗುಣವಿಧಿ ಪನ ವಿಸದಿಸೋಏವ।

ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಮ್ಪಿ ಬಕಬ್ರಹ್ಮಸುತ್ತೇ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೫] "ಸತಂ ಸಹಸ್ಸಾನಂ ನಿರಬ್ಬುದಾನಂ, ಆಯುಂ ಪಜಾನಾಮಿ ತವಾಹಂ ಬ್ರಹ್ಮೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಯದಿ ಗಣನಭೂಮಿಪಥೇಪಿ ನಿರಬ್ಬುದಾನಂ ವೀಸತಿಮತ್ತೇನ ಅಬಬಭೂಮಿ ಭವೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಸತಿ ನಿರಬ್ಬುದಾನಂ ಸತಸಹಸ್ಸಂ ನಾಮ ನ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ। ಜಾತಕಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೭.೭೯] "ನಿರಬ್ಬುದಸತಸಹಸ್ಸಾನಂ ಏಕಂ ಅಹಹಂ ನಾಮ, ಏತ್ತಕಂ ಬಕಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ತಸ್ಮಿಂಭವೇ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಆಯೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಂ ಗಣನಭೂಮಿಪಥಂ ಪತ್ವಾ ವೀಸತಿಗುಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ಅಕ್ಖೋಭಿಣೀ, ಬಿನ್ದು, ಕಥಾನ, ಮಹಾಕಥಾನಾನಿಪಿ ಅಞ್ಞತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಕ್ಖಿತ್ತಾನಿ ಸಿಯುಂ। ಏವಂ ಪಕ್ಖಿತ್ತಾನಞ್ಚ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಸಙ್ಖ್ಯಾನಂ ಕಚ್ಚಾಯನೇ ಕಮೋಕ್ಕಮತಾ ಪನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಸಿಯಾತಿ।

ಇತಿ ನಿರುತ್ತಿದೀಪನಿಯಾ ನಾಮ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಬ್ಯಾಕರಣದೀಪನಿಯಾ

ಸಮಾಸಕಣ್ಡೋ ಚತುತ್ಥೋ।

೫. ತದ್ಧಿತ

ಅಥ ತದ್ಧಿತವಿಧಾನಂ ದೀಪಿಯತೇ।

ತದ್ಧಿತವುತ್ತಿ ನಾಮ ವಿಚಿತ್ರಾ ಹೋತಿ, ಸಾತಿಸಯೇನ ವಿಚಿತ್ರಞಾಣಹಿತಂ ವಹತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಕುಲಪುತ್ತಾನಂ ಹಿತನ್ತಿ **ತದ್ಧಿತಂ,** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಣ್ಡೇ ಸಬ್ಬವಿಧಾನಸ್ಸ ನಾಮಂ। ತಂ ಪನ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಹೋತಿ ಅಪಚ್ಚಂ, ಅನೇಕತ್ಥಂ, ಅಸ್ಸತ್ಥಿ, ಭಾವಕಮ್ಮಂ, ಪರಿಮಾಣಂ, ಸಙ್ಖ್ಯಾ, ಖುದ್ದಕಂ, ನಾನಾತ್ತನ್ತಿ।

ಅಪಚ್ಚರಾಸಿ

೪೨೦. ಣೋ ವಾಪಚ್ಚೇ [ಕ॰ ೩೪೪; ರೂ॰ ೩೬೧; ನೀ॰ ೭೫೨; ಚಂ॰ ೨.೪.೧೬; ಪಾ॰ ೪.೧.೯೨; 'ಸರಾನಮಾದಿಸ್ಸಾ...' (ಬಹೂಸು)]।

ಛಟ್ಠ್ಯನ್ತಾ ನಾಮಮ್ಹಾ ತಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವಾಸದ್ದೋ ವಾಕ್ಯ, ಸಮಾಸಾನಂ ವಿಕಪ್ಪನತ್ಥೋ, ಇತೋ ಪರಂ ಅನುವತ್ತತೇ, ತೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿಕಪ್ಪವಿಧಿ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಣಾನುಬನ್ಧೋ ವುದ್ಧ್ಯತ್ಥೋ, ಸೋ ಪಯೋಗಅಪ್ಪಯೋಗೀ। ವಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ವಸಿಟ್ಠಮ್ಹಾ ಣಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋ ಸಾಮ್ಯತ್ಥಞ್ಚ ಅಪಚ್ಚತ್ಥಞ್ಚ ಉಭಯಂ ವದತಿ, ಛಟ್ಠೀ ಚ ಅಪಚ್ಚಪದಞ್ಚ ತೇನ ವುತ್ತತ್ಥಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ವಸಿಟ್ಠಪದಂ ಪಚ್ಚಯೇನ ಸಹ ಏಕತ್ಥಂ ಹೋತಿ, ಉಭಯಂ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಪುತ್ತಸ್ಸ ನಾಮಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತೋ 'ಏಕತ್ಥತಾಯ'ನ್ತಿ ಛಟ್ಠಿಯಾ ಲೋಪೋ, ಅಪಚ್ಚಪದಂ ಪನ ವುತ್ತತ್ಥಮತ್ತೇನ ಲುಪ್ಪತಿ। ತಞ್ಚ ಸುತ್ತೇ ಪಧಾನಭಾವೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ನ ಛಟ್ಠೀತಿ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ವಾ ಪದಾನಂ ಲೋಪೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

೪೨೧. ಪದಾನಮಾದಿಸ್ಸಾಯುವಣ್ಣಸ್ಸಾಏಓ ಣಾನುಬನ್ಧೇ [ಕ॰ ೪೦೫; ರೂ॰ ೩೬೫; ನೀ॰ ೮೬೦]।

ಪದಾನಂ ಆದಿಭೂತಸ್ಸ ಅಕಾರಸ್ಸ ಚ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣಸ್ಸ ಚ ಆ, ಏ, ಓ ವುದ್ಧಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇತಿ ಪದಾದಿಅ-ಕಾರಸ್ಸ ಆವುದ್ಧಿ, ಸ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ।

ವಾಸಿಟ್ಠೋ, ಪುರಿಸೋ, ವಾಸಿಟ್ಠೀ, ಇತ್ಥೀ, ವಾಸಿಟ್ಠಂ, ಕುಲಂ, ವಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪುತ್ತೋ ವಾಸಿಟ್ಠೋ, ವಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಧೀತಾ ವಾಸಿಟ್ಠೀ, ವಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಕುಲಂ ವಾಸಿಟ್ಠನ್ತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಯೋಜೇತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ।

ತತ್ಥ 'ವಸಿಟ್ಠಸ್ಸಾ'ತಿ ಏತೇನ ಗೋತ್ತಸ್ಸೇವ ಪಿತುಭೂತಂ ಆದಿಪುರಿಸಂ ವದತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಗೋತ್ತಸದ್ದತ್ತಾ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಗೋತ್ತೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಜನಾ ತಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ।

೪೨೨. ಮಜ್ಝೇ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೮೫೯]।

ಮಜ್ಝೇ ಪವತ್ತಾನಂ ಅ, ಯುವಣ್ಣಾನಂ ಆ, ಏ, ಓವುದ್ಧಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ ವಾ ಕ್ವಚಿ।

ವಾಸೇಟ್ಠೋ, ವಾಸೇಟ್ಠೀ, ವಾಸೇಟ್ಠಂ। ವಾಸದ್ದೇನ "ವಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪುತ್ತೋ ಧೀತಾ ಕುಲ"ನ್ತಿ ವಾಕ್ಯಂ ವಾ "ವಸಿಟ್ಠಪುತ್ತೋ ವಸಿಟ್ಠಧೀತಾ ವಸಿಟ್ಠಕುಲ"ನ್ತಿ ಸಮಾಸಂ ವಾ ವಿಕಪ್ಪೇತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

ಭರದ್ವಾಜಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ಭಾರದ್ವಾಜೋ, ವಿಸಾಮಿತ್ತಸ್ಸ [ಭಾರದ್ವಾಜಸ್ಸ... ವೇಸಾಮಿತ್ತಸ್ಸ... (ರೂ॰)] ಅಪಚ್ಚಂ ವೇಸಾಮಿತ್ತೋ, ಗೋತಮಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ಗೋತಮೋ, ಕಸ್ಸಪಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ಕಸ್ಸಪೋ, ವಸುದೇವಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ವಾಸುದೇವೋ। ಏವಂ ಬಾಲದೇವೋ।

ಉಪಗುಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚನ್ತಿ ಏತ್ಥ 'ಉವಣ್ಣಸ್ಸಾವಙ...'ತಿ ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಉವಣ್ಣಸ್ಸ ಅವಙ ಹೋತಿ। ಓಪಗವೋ, ಓಪಗವೀ, ಓಪಗವಂ, ಮನುನೋ ಅಪಚ್ಚಂ ಮಾನವೋ, ಭಗ್ಗುನೋ ಅಪಚ್ಚಂ ಭಗ್ಗವೋ, ಪಣ್ಡುನೋ ಅಪಚ್ಚಂ ಪಣ್ಡವೋ, ಉಪವಿನ್ದುಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ಓಪವಿನ್ದವೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೩೩. ವಚ್ಛಾದಿತೋ ಣಾನಣಾಯನಾ [ಕ॰ ೩೪೫; ರೂ॰ ೩೬೬; ನೀ॰ ೭೫೪; ಪಾ॰ ೪.೧.೯೩, ೯೪, ೧೬೨, ೧೬೩]।

ಛಟ್ಠುನ್ತೇಹಿ ವಚ್ಛಾದೀಹಿ ಗೋತ್ತಸದ್ದಗಣೇಹಿ ತಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಣಾನುಬನ್ಧಾ ಆನ, ಆಯನಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ವಚ್ಛಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ವಚ್ಛಾನೋ, ವಚ್ಛಾಯನೋ, ವಚ್ಛಾನೀ, ವಚ್ಛಾಯನೀ, ವಚ್ಛಾನಂ, ವಚ್ಛಾಯನಂ। ಏವಂ ಕಚ್ಚಾನೋ, ಕಚ್ಚಾಯನೋ, ಕಾತಿಯಾನೋ, ಕಾತಿಯಾಯನೋ, ಸಾಕಟಾನೋ, ಸಾಕಟಾಯನೋ, ಕಣ್ಹಾನೋ, ಕಣ್ಹಾಯನೋ, ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ, ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾಯನೋ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸಾನೋ [ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನೋತಿಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೬; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫೩ ಆದಯೋ], ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸಾಯನೋ, ಮುಞ್ಜಾನೋ, ಮುಞ್ಜಾಯನೋ, ಕುಞ್ಜಾನೋ, ಕುಞ್ಜಾಯನೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೩೪. ಕತ್ತಿಕಾವಿಧವಾದೀಹಿ ಣೇಯ್ಯಣೇರಾ [ಕ॰ ೩೪೬; ರೂ॰ ೩೬೭; ನೀ॰ ೭೫೫; ಪಾ॰ ೪.೧.೧೨೦, ೧೨೩, ೧೨೬, ೧೨೭, ೧೨೮, ೧೨೯, ೧೩೧]।

ಛಟ್ಠ್ಯನ್ತೇಹಿ ಕತ್ತಿಕಾದೀಹಿ ವಿಧವಾದೀಹಿ ಚ ತಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಕಮೇನ ಣಾನುಬನ್ಧಾ ಏಯ್ಯ, ಏರಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಣೇಯ್ಯೇ - ಕತ್ತಿಕಾಯ ನಾಮ ದೇವಧೀತಾಯ ಅಪಚ್ಚಂ ಕತ್ತಿಕೇಯ್ಯೋ, ವಿನತಾಯ ನಾಮ ದೇವಿಯಾ ಅಪಚ್ಚಂ ವೇನತೇಯ್ಯೋ, ರೋಹಿಣಿಯಾ ನಾಮ ದೇವಿಯಾ ಅಪಚ್ಚಂ ರೋಹಿಣೇಯ್ಯೋ, ಭಗಿನಿಯಾ ಅಪಚ್ಚಂ ಭಾಗಿನೇಯ್ಯೋ, ನದಿಯಾ ನಾಮ ಇತ್ಥಿಯಾ ಅಪಚ್ಚಂ ನಾದೇಯ್ಯೋ। ಏವಂ ಅನ್ತೇಯ್ಯೋ, ಆಹೇಯ್ಯೋ, ಕಾಮೇಯ್ಯೋ, ಸುಚಿಯಾ ಅಪಚ್ಚಂ ಸೋಚೇಯ್ಯೋ, ಬಾಲಾಯ ಅಪಚ್ಚಂ ಬಾಲೇಯ್ಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಣೇರೇ - ವಿಧವಾಯ ಅಪಚ್ಚಂ ವೇಧವೇರೋ, ವಿಧವಾ ನಾಮ ಮತಪತಿಕಾ ಇತ್ಥೀ। ಬನ್ಧುಕಿಯಾ ಅಪಚ್ಚಂ ಬನ್ಧುಕೇರೋ, ನಾಳಿಕಿಯಾ ನಾಮ ಇತ್ಥಿಯಾ ಪುತ್ತೋ ನಾಳಿಕೇರೋ, ಸಮಣಸ್ಸ ಉಪಜ್ಝಾಯಸ್ಸ ಪುತ್ತೋ ಸಾಮಣೇರೋ, ಸಮಣಿಯಾ ಪವತ್ತಿನಿಯಾ ಧೀತಾ ಸಾಮಣೇರೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೩೫. ಣ್ಯ ದಿಚ್ಚಾದೀಹಿ [ಕ॰ ೩೪೭; ರೂ॰ ೩೬೮; ನೀ॰ ೭೫೬; ಚಂ॰ ೨.೪.೨; ಪಾ॰ ೪.೧.೮೫]।

ಛಟ್ಠುನ್ತೇಹಿ ದಿತಿಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ತಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಣಾನುಬನ್ಧೋ ಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ವಾ।

೪೩೬. ಲೋಪೋವಣ್ಣಿವಣ್ಣಾನಂ [ಕ॰ ೨೬೧; ರೂ॰ ೩೬೯; ನೀ॰ ೫೦೯]।

ಯೇ ಪರೇ ಅವಣ್ಣಸ್ಸ ಇವಣ್ಣಸ್ಸ ಚ ಲೋಪೋ ಹೋತೀತಿ ಣ್ಯಮ್ಹಿ ಪರೇ ಅವಣ್ಣಿ'ವಣ್ಣಾನಂ ಲೋಪೋ।

ದಿತಿಯಾ ನಾಮ ದೇವಧೀತಾಯ ಅಪಚ್ಚಂ ದೇಚ್ಚೋ, ಅದಿತಿಯಾ ಅಪಚ್ಚಂ ಆದಿಚ್ಚೋ।

ತತ್ಥ ಇವಣ್ಣಲೋಪೇ 'ತವಗ್ಗವರಣಾನಂ ಯೇ ಚವಗ್ಗಬಯಞಾ'ತಿ ಯಮ್ಹಿ ಪರೇ ತವಗ್ಗಸ್ಸ ಚವಗ್ಗತ್ತಂ, ಪುನ 'ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ'ತಿ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ, ಕುಣ್ಡನಿಯಾ ಅಪಚ್ಚಂ ಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋ।

೪೩೭. ಉವಣ್ಣಸ್ಸಾವಙ ಸರೇ [ಕ॰ ೩೪೮; ರೂ॰ ೩೭೧; ನೀ॰ ೭೫೭]।

ಸರೇ ಪರೇ ಉವಣ್ಣಸ್ಸ ಅವಙ ಹೋತೀತಿ ಉವಣ್ಣಸ್ಸ ಅವತ್ತಂ। 'ತವಗ್ಗವರಣಾನ...'ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ವಸ್ಸ ಬತ್ತಂ, ಪುನ 'ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ, ಭಾತುನೋ ಅಪಚ್ಚಂ ಭಾತಬ್ಯೋ।

೪೩೮. ಆ ಣಿ [ಕ॰ ೩೪೭; ರೂ॰ ೩೬೮; ನೀ॰ ೭೫೬; ಚಂ॰ ೨.೪.೧೯; ಪಾ॰ ೪.೧.೯೫]।

ರಸ್ಸಾ'ಕಾರನ್ತತೋ ಅಪಚ್ಚತ್ಥೇ ಣಾನುಬನ್ಧೋ ರಸ್ಸಿ'ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ದಕ್ಖಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ದಕ್ಖಿ। ಏವಂ ದೋಣಿ, ವಾಸವಿ, ಸಕ್ಯಪುತ್ತಿ, ನಾಟಪುತ್ತಿ, ದಾಸಪುತ್ತಿ, ದಾರುನೋ ಅಪಚ್ಚಂ ದಾರವಿ [ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಮಿದಂ], ವರುಣಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ವಾರುಣಿ । ಏವಂ ಕಣ್ಹಿ, ಬಾಲದೇವಿ, ಪಾವಕಿ, ಜಿನದತ್ತಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ಜೇನದತ್ತಿ, ಸುದ್ಧೋದನಿ, ಅನುರುದ್ಧಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೩೯. ರಾಜತೋ ಞೋ ಜಾತಿಯಂ [ಕ॰ ೩೪೭; ರೂ॰ ೩೬೮; ನೀ॰ ೭೫೬; ಚಂ॰ ೨.೪.೭೦; ಪಾ॰ ೪.೧.೧೩೭]।

ಜಾತಿಯಂ ಗಮ್ಯಮಾನಾಯಂ ರಾಜಸದ್ದಮ್ಹಾ ಅಪಚ್ಚತ್ಥೇ ಞಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ರಞ್ಞೋ ಅಪಚ್ಚಂ ರಾಜಞ್ಞೋ, ರಾಜಕುಲಸ್ಸ ಪುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಜಾತಿಯನ್ತಿ ಕಿಂ? ರಾಜಪುತ್ತೋ।

೪೪೦. ಖತ್ತಾ ಯಿಯಾ [ಕ॰ ೩೪೭; ರೂ॰ ೩೬೮; ನೀ॰ ೭೫೬; ಚಂ॰ ೨.೪.೬೯; ಪಾ॰ ೪.೧.೧೩೮]।

ಜಾತಿಯಂ ಗಮ್ಯಮಾನಾಯಂ ಖತ್ತಸದ್ದಮ್ಹಾ ಅಪಚ್ಚತ್ಥೇ ಯ, ಇಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಖತ್ತಕುಲಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ಖತ್ಯೋ, ಖತ್ತಿಯೋ।

ಜಾತಿಯನ್ತ್ವೇವ? ಖತ್ತಿ।

೪೪೧. ಮನುತೋ ಸ್ಸಸಣ [ಕ॰ ೩೪೮; ರೂ॰ ೩೭೧; ನೀ॰ ೭೫೩; ಚಂ॰ ೨.೪.೯೪, ೯೫; ಪಾ॰ ೪.೧.೧೬೧]।

ಜಾತಿಯಂ ಗಮ್ಯಮಾನಾಯಂ ಮನುಸದ್ದಮ್ಹಾ ಅಪಚ್ಚತ್ಥೇ ಸ್ಸ, ಸಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಮನುನೋ ಅಪಚ್ಚಂ ಮನುಸ್ಸೋ, ಮಾನುಸೋ, ಮನು ನಾಮ ಕಪ್ಪೇ ಆದಿಖತ್ತಿಯೋ ಮಹಾಸಮ್ಮತರಾಜಾ, ಇತ್ಥಿಯಂ ಮನುಸ್ಸೀ, ಮಾನುಸೀ,

ಜಾತಿಯನ್ತ್ವೇವ? ಮಾಣವೋ।

೪೪೨. ಜನಪದನಾಮಸ್ಮಾ ಜನಖತ್ತಿಯಾ ರಞ್ಞೇ ಚ ಣೋ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೨.೪.೯೬; ಪಾ॰ ೪.೧.೧೬೮; "ಜನಪದನಾಮಸ್ಮಾ ಖತ್ತಿಯಾ..." (ಬಹೂಸು)]।

ಜನವಾಚೀನಾ ಚ ಖತ್ತಿಯವಾಚೀನಾ ಚ ಜನಪದನಾಮಮ್ಹಾ ರಞ್ಞೇ ಚ ಅಪಚ್ಚೇ ಚ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಪಞ್ಚಾಲಾನಂ ಜನಾನಂ ರಾಜಾ ಪಞ್ಚಾಲೋ, ಪಞ್ಚಾಲಸ್ಸ ಖತ್ತಿಯಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ಪಞ್ಚಾಲೋ। ಏವಂ ಕೋಸಲೋ, ಮಾಗಧೋ, ಓಕ್ಕಾಕೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೭]।

ಜನಪದನಾಮಸ್ಮಾತಿ ಕಿಂ? ದಸರಥರಞ್ಞೋ ಪುತ್ತೋ ದಾಸರಥಿ [ದಾಸರಟ್ಠಿ]।

ಜನಖತ್ತಿಯಾತಿ ಕಿಂ? ಪಞ್ಚಾಲಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಂ ಪಞ್ಚಾಲಿ।

೪೪೩. ಣ್ಯ ಕುರುಸಿವೀಹಿ [ಕ॰ ೩೪೬; ರೂ॰ ೩೬೭; ನೀ॰ ೭೫೫; ಚಂ॰ ೨.೪.೧೦೧ ...ಪೇ॰... ೪.೧.೧೭೨]।

ಕುರು, ಸಿವಿಸದ್ದೇಹಿ ಅಪಚ್ಚೇ ರಞ್ಞೇ ಚ ಣ್ಯೋ ಹೋತಿ।

ಕುರುರಞ್ಞೋ ಅಪಚ್ಚಂ ಕೋರಬ್ಯೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೨೨೮, ೨೩೨, ೨೩೬], ಕುರುರಟ್ಠವಾಸೀನಂ ರಾಜಾ ಕೋರಬ್ಯೋ, ಕೋರಬ್ಯೋ, ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ, ಸಿವಿರಞ್ಞೋ ಅಪಚ್ಚಂ ಸೇಬ್ಯೋ, ಸಿವಿರಟ್ಠವಾಸೀನಂ ರಾಜಾ ಸೇಬ್ಯೋ।

ಅಪಚ್ಚರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಅನೇಕತ್ಥರಾಸಿ

೪೪೪. ಣ ರಾಗಾ ತೇನ ರತ್ತಂ [ಕ॰ ೩೪೭; ರೂ॰ ೩೬೮; ನೀ॰ ೭೫೬; ಚಂ॰ ೩.೧.೧ ...ಪೇ॰... ೪.೨.೧]।

ರಜ್ಜನ್ತಿ ವತ್ಥಂ ಏತೇನಾತಿ ರಾಗೋ, ರಜನವತ್ಥು, ರಾಗವಾಚಿಮ್ಹಾ ತೇನ ರತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಕಸಾವೇನ ರತ್ತಂ ವತ್ಥಂ ಕಾಸಾವಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೯], ಕಾಸಾಯಂ ವಾ। ಏವಂ ಕೋಸುಮ್ಭಂ, ಹಲಿದ್ದಿಯಾ ರತ್ತಂ ಹಾಲಿದ್ದಂ, ಪಾಟಙ್ಗೇನ ರತ್ತಂ ಪಾಟಙ್ಗಂ, ಮಞ್ಜಿಟ್ಠಂ, ಕುಙ್ಕುಮಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

"ನೀಲಂ ವತ್ಥಂ, ಪೀತಂ ವತ್ಥ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಪನ ನೀಲ, ಪೀತಾದಿಸದ್ದಾ ಗುಣಸದ್ದತ್ತಾ ಪಚ್ಚಯೇನ ವಿನಾ ಗುಣನಿಸ್ಸಯಂ ದಬ್ಬಂ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಸು ಗುಣಸದ್ದ, ಜಾತಿಸದ್ದ, ನಾಮಸದ್ದೇಸು।

೪೪೫. ನಕ್ಖತ್ತೇನಿನ್ದುಯುತ್ತೇನ ಕಾಲೇ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೧.೫; ಪಾ॰ ೪.೨.೩]।

ಇನ್ದುಯುತ್ತೇನ ನಕ್ಖತ್ತೇನ ಲಕ್ಖಿತೇ ಕಾಲೇ ತನ್ನಕ್ಖತ್ತವಾಚೀಹಿ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಪುಣ್ಣಚನ್ದಯುತ್ತೇನ ಫುಸ್ಸನಕ್ಖತ್ತೇನ ಲಕ್ಖಿತಾ ಫುಸ್ಸಾ, ರತ್ತಿ, ಫುಸ್ಸೋ, ಅಹೋ। ಏವಂ ಮಾಘೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನಕ್ಖತ್ತೇನಾತಿ ಕಿಂ? ಗರುಗಹೇನ ಲಕ್ಖಿತಾ ರತ್ತಿ।

ಇನ್ದುಯುತ್ತೇನಾತಿ ಕಿಂ? ಫುಸ್ಸೇನ ಲಕ್ಖಿತೋ ಮುಹುತ್ತೋ।

ಕಾಲೇತಿ ಕಿಂ? ಫುಸ್ಸೇನ ಲಕ್ಖಿತಾ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿ।

೪೪೬. ಸಾಸ್ಸ ದೇವತಾ ಪುಣ್ಣಮಾಸೀ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೧.೧೮, ೧೯ ...ಪೇ॰... ೪.೨.೨೧-೨೪]।

ಸಾ ಅಸ್ಸ ದೇವತಾ, ಸಾ ಅಸ್ಸ ಪುಣ್ಣಮಾಸೀತಿ ಅತ್ಥೇ ಪಠಮನ್ತಾ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಬುದ್ಧೋ ಅಸ್ಸ ದೇವತಾತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಯೋ ಬುದ್ಧಂ ಅತ್ತನೋ ಆರಕ್ಖದೇವತಂ ವಿಯ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ವಿಚರತಿ, ನಿರನ್ತರಂ ವಾ "ಬುದ್ಧೋ ಬುದ್ಧೋ"ತಿ ವಾಚಂ ನಿಚ್ಛಾರೇತಿ, ತಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಸುಗತೋ ಅಸ್ಸ ದೇವತಾತಿ ಸೋಗತೋ, ಮಹಿನ್ದದೇವೋ ಅಸ್ಸ ದೇವತಾತಿ ಮಾಹಿನ್ದೋ। ಏವಂ ಯಾಮೋ, ಸೋಮೋ, ವಾರುಣೋ।

ಫುಸ್ಸೀ ಅಸ್ಸ ಪುಣ್ಣಮಾಸೀತಿ ಫುಸ್ಸೋ, ಮಾಸೋ। ಏವಂ ಮಾಘೋ, ಫಗ್ಗುನೋ, ಚಿತ್ತೋ, ವೇಸಾಖೋ, ಜೇಟ್ಠಮೂಲೋ, ಆಸಳ್ಹೋ, ಸಾವಣೋ, ಪೋಟ್ಠಪಾದೋ, ಅಸ್ಸಯುಜೋ, ಕತ್ತಿಕೋ, ಮಾಗಸಿರೋ।

ಪುಣ್ಣಮಾಸೀತಿ ಕಿಂ? ಫುಸ್ಸೀ ಅಸ್ಸ ಪಞ್ಚಮೀ ತಿಥಿ।

೪೪೭. ತಮಧೀತೇ ತಂ ಜಾನಾತಿ ಕಣಿಕಾ ಚ [ಕ॰ ೩೫೧; ರೂ॰ ೩೭೪; ನೀ॰ ೭೬೪; ಚಂ॰ ೩.೧.೩೭ ...ಪೇ॰... ೪.೨.೫೯]।

ಏತೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ದುತಿಯನ್ತಾ ಣೋ ಚ ಕೋ ಚ ಣಿಕೋ ಚಾತಿ ಏತೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಣಮ್ಹಿ - ಬ್ಯಾಕರಣಂ ಅಧೀತೇ ಜಾನಾತಿ ವಾ ವೇಯ್ಯಾಕರಣೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೬]। ಪಕ್ಖೇ "ವೇಯ್ಯಾಕರಣಿಕೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಅಧೀತೇ ಜಾನಾತಿ ವಾ ವೇಯ್ಯಞ್ಜನಿಕೋ"ತಿ ಇಮಾನಿ ಣಿಕೇನ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಕಮ್ಹಿ-ಛನ್ದಂ ಅಧೀತೇ ಜಾನಾತಿ ವಾ ಛನ್ದೋ। ಏವಂ ಪದಕೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೬], ನಾಮಕೋ।

ಣಿಕಮ್ಹಿ-ವಿನಯಂ ಅಧೀತೇ ಜಾನಾತಿ ವಾ ವೇನಯಿಕೋ, ಸುತ್ತನ್ತಿಕೋ, ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕೋ।

ಏತ್ಥ ಚ 'ವೇಯ್ಯಾಕರಣೋ'ತಿ ಪದೇ ವಿಯ್ಯಾಕರಣಂ ಅಧೀತೇತಿ ವಾಕ್ಯಂ, 'ವೇಯಞ್ಜನಿಕೋ'ತಿ ಪದೇ ವಿಯಞ್ಜನಂ ಅಧೀತೇತಿ। ಉಪರಿ 'ದೋವಾರಿಕೋ, ಸೋವಗ್ಗಿಕ'ನ್ತಿ ಪದೇಸುಪಿ 'ದುವಾರೇ ನಿಯುತ್ತೋ, ಸುವಗ್ಗಾಯ ಸಂವತ್ತತೀ'ತಿ ವಾಕ್ಯಂ, ಅತ್ಥಂ ಕಥೇನ್ತೇನ ಪನ ದುವಾರ, ಸುವಗ್ಗಸದ್ದಾನಂ ತದ್ಧಿತಭಾವೇ ಏವ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ದ್ವಾರೇತಿ ಚ ಸಗ್ಗಾಯಾತಿ ಚ ಕಥೇತಬ್ಬೋ।

೪೪೮. ತಸ್ಸ ವಿಸಯೇ ದೇಸೇ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ૩೬೫; ಚಂ॰ ૩.೧.೬೧; ಪಾ॰ ೪.೨.೫೨, ೫૩]।

ತಸ್ಸ ದೇಸರೂಪೇ ವಿಸಯೇ ಛಟ್ಠುನ್ತಾ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಥೂಯಮಿಗಾ ವಸಾತಿನೋ ನಾಮ, ವಸಾತೀನಂ ವಿಸಯೋ ದೇಸೋ ವಾಸಾತೋ। ಇಧ ಅದೇಸರೂಪತ್ತಾ ಣೋ ನ ಹೋತಿ, ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ರೂಪಂ।

೪೪೯. ನಿವಾಸೇ ತನ್ನಾಮೇ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೩೬೫; ಚಂ॰ ೩.೧.೬೪; ಪಾ॰ ೪.೨.೬೯]।

ತನ್ನಾಮಭೂತೇ ನಿವಾಸೇ ಛಟ್ಠ್ಯನ್ತಾ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಸಿವೀನಂ ನಿವಾಸೋ ದೇಸೋ ಸೇಬ್ಯೋ। ವಸಂ ಅದೇನ್ತಿ ಭಕ್ಖನ್ತೀತಿ ವಸಾದಾ, ಬ್ಯಗ್ಘಾ ಸೀಹಾ ವಾ, ವಸಾದಾನಂ ನಿವಾಸೋ ದೇಸೋ ವಾಸಾದೋ।

೪೫೦. ಅನುಭವೇ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೧.೬೫; ಪಾ॰ ೪.೨.೭೦]।

ಸಮೀಪೇ ಭವಂ ಅನುಭವಂ, "ಅದೂರಭವೇ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತನ್ನಾಮೇ ಅನುಭವೇ ದೇಸೇ ಛಟ್ಠ್ಯನ್ತಾ ಣೋ ಹೋತಿ।

ವಿದಿಸಾಯ ಅನುಭವಂ ವೇದಿಸಂ, ನಗರಂ, ಉದುಮ್ಬರಸ್ಸ ಅನುಭವಂ ಓದುಮ್ಬರಂ, ವಿಮಾನಂ।

೪೫೧. ತೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೧.೬೬; ಪಾ॰ ೪.೨.೬೮]।

ತನ್ನಾಮೇ ತೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ದೇಸೇ ತತಿಯನ್ತಾ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಕುಸಮ್ಬೇನ ನಾಮ ಇಸಿನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಕೋಸಮ್ಬೀ, ಇತ್ಥಿಯಂ ಈ, ನಗರೀ। ಏವಂ ಕಾಕನ್ದೀ, ಮಾಕನ್ದೀ, ಸಹಸ್ಸೇನ ಧನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಸಾಹಸ್ಸೀ, ಪರಿಖಾ, ಅಯಞ್ಚ ತತಿಯಾ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಕತ್ತರಿ ಕರಣೇ ಚ ಯಥಾಯೋಗಂ ಯುಜ್ಜತಿ।

೪೫೨. ತಮಿಧತ್ಥಿ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೧.೬೭; ಪಾ॰ ೪.೨.೬೭]।

ತಂ ಇಧ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೇ ತನ್ನಾಮೇ ದೇಸೇ ಪಠಮನ್ತಾ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಉದುಮ್ಬರಾ ಅಸ್ಮಿಂ ದೇಸೇ ಸನ್ತೀತಿ ಓದುಮ್ಬರೋ, ಬದರಾ ಅಸ್ಮಿಂ ದೇಸೇ ಸನ್ತೀತಿ ಬಾದರೋ। ಏವಂ ಪಬ್ಬಜೋ।

೪೫೩. ತತ್ರ ಭವೇ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೨.೪೮; ಪಾ॰ ೪.೨.೧೩೩]।

ತತ್ರ ಭವತ್ಥೇ ಸತ್ತಮ್ಯನ್ತಾ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಉದಕೇ ಭವೋ ಓದಕೋ, ಮಚ್ಛೋ, ಉರಸಿ ಭವೋ ಓರಸೋ, ಪುತ್ತೋ, ಸಾಗಮೋ। ನಗರೇ ಭವೋ ನಾಗರೋ। ಏವಂ ಜಾನಪದೋ, ಮಾಗಧೋ, ಕಪಿಲವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಭವೋ ಕಾಪಿಲವತ್ಥವೋ, 'ಉವಣ್ಣಸ್ಸಾವಙ…'ತಿ ಉಸ್ಸ ಅವತ್ತಂ। ಕೋಸಮ್ಬಿಯಂ ಭವೋ ಕೋಸಮ್ಬೋ, ಮಿತ್ತೇ ಭವಾ ಮೇತ್ತಾ, ಪುರೇ ಭವಾ ಪೋರೀ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೯], ವಾಚಾ, ಮನಸ್ಮಿಂ ಭವೋ ಮಾನಸೋ। ಏತ್ಥ ಪನ -

೪೫೪. ಮನಾದೀನಂ ಸಕ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೮೫೯]।

ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಮನಾದೀನಂ ಅನ್ತೇ ಸಾಗಮೋ ಹೋತೀತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಮನೋಗಣಾದೀನಂ ಅನ್ತೇ ಸಾಗಮೋ।

ಮಾನಸೋ, ರಾಗೋ, ಮಾನಸಾ, ತಣ್ಹಾ, ಮಾನಸಂ, ಸುಖಂ। ಏವಂ ಚೇತಸೋ, ಚೇತಸಾ, ಚೇತಸಂ। ಕ್ವಚಿ ಮನೋ ಏವ ಮಾನಸಂ, ಚೇತೋ ಏವ ಚೇತಸೋತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

೪೫೫. ಅಜ್ಜಾದೀಹಿ ತನೋ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೧೫; ಪಾ॰ ೪.೨.೧೦೫]।

ತತ್ರ ಭವೋತಿ ಅತ್ಥೇ ಅಜ್ಜಾದೀಹಿ ತನೋ ಹೋತಿ।

ಅಜ್ಜ ಭವೋ ಅಜ್ಜತನೋ, ಅತ್ಥೋ, ಅಜ್ಜತ್ತನೀ, ವಿಭತ್ತಿ, ದ್ವಿತ್ತಂ, ಅಜ್ಜತನಂ, ಹಿತಂ, ಸ್ವೇ ಭವೋ ಸ್ವಾತನೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಏಸ್ಸ ಆತ್ತಂ। ಹಿಯ್ಯೋ ಭವೋ ಹಿಯ್ಯತ್ತನೋ, ಹಿಯ್ಯತ್ತನೋ, ಹಿಯ್ಯತ್ತನಂ, ಓಸ್ಸ ಅತ್ತಂ ದ್ವಿತ್ತಞ್ಚ।

೪೫೬. ಪುರಾತೋ ಣೋ ಚ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫]।

ತತ್ರ ಭವೋತಿ ಅತ್ಥೇ ಪುರಾಸದ್ದಮ್ಹಾ ಣೋ ಚ ತನೋ ಚ ಹೋನ್ತಿ।

ಪುರೇ ಭವೋ ಪುರಾಣೋ, ಇಧ ಣೋ ಅನುಬನ್ಧೋ ನ ಹೋತಿ, ಪೋರಾಣೋ ವಾ, ಪುರಾತನೋ।

೪೫೭. ಅಮಾತ್ವಚ್ಚೋ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೨.೧೩; ಪಾ॰ ೪.೨.೧೦೪]।

ಅಮಾಸದ್ದಮ್ಹಾ ಭವತ್ಥೇ ಅಚ್ಚೋ ಹೋತಿ। ‘ಅಮಾ’ತಿ ಸಹತ್ಥವಾಚೀ।

ರಾಜಕಿಚ್ಚೇಸು ರಞ್ಞಾ ಸಹ ಭವತೀತಿ ಅಮಚ್ಚೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೩೩೯]।

೪೫೮. ಮಜ್ಝಾದೀಹಿಮೋ [ಕ॰ ೩೫೩; ರೂ॰ ೩೭೮; ನೀ॰ ೭೬೭; ಚಂ॰ ೩.೨.೮೨; ಪಾ॰ ೪.೩.೮, ೨೨; ‘ಮಜ್ಝಾದಿತ್ವಿಮೋ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಮಜ್ಝಾದೀಹಿ ಭವತ್ಥೇ ಇಮೋ ಹೋತಿ।

ಮಜ್ಝೇ ಭವೋ ಮಜ್ಝಿಮೋ। ಏವಂ ಅನ್ತಿಮೋ, ಹೇಟ್ಠಿಮೋ, ಉಪರಿಮೋ, ಓರಿಮೋ, ಪಚ್ಛಿಮೋ, ಅಬ್ಭನ್ತರಿಮೋ, ಪಚ್ಚನ್ತಿಮೋ, ಪುರತ್ಥಿಮೋ।

೪೫೯. ಕಣ ಣೇಯ್ಯ ಣೇಯ್ಯಕ ಯಿಯಾ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೨.೪, ೫, ೬ ...ಪೇ॰... ೪.೨.೯೪, ೯೫, ೯೭, ೧೧೯-೧೨೦]।

ಭವತ್ಥೇ ಸತ್ತಮ್ಯನ್ತಾ ಏತೇ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಣ-ಕುಸಿನಾರಾಯಂ ಭವೋ ಕೋಸಿನಾರಕೋ, ಮಗಧೇಸು ಭವೋ ಮಾಗಧಕೋ, ಆರಞ್ಞಕೋ, ವಿಹಾರೋ।

ಣೇಯ್ಯ-ಗಙ್ಗಾಯಂ ಭವೋ ಗಙ್ಗೇಯ್ಯೋ, ಪಬ್ಬತೇಯ್ಯೋ, ವನೇ ಭವೋ ವಾನೇಯ್ಯೋ।

ಣೇಯ್ಯಕ-ಕೋಸಲೇಯ್ಯಕೋ , ಬಾರಾಣಸೇಯ್ಯಕೋ, ಚಮ್ಪೇಯ್ಯಕೋ, ಮಿಥಿಲೇಯ್ಯಕೋ, ಇಧ ನ ವುದ್ಧಿ।

ಯ-ಗಾಮೇ ಭವೋ ಗಮ್ಮೋ, ದಿವೇ ಭವೋ ದಿಬ್ಬೋ,

ಇಯ-ಗಾಮಿಯೋ, ಗಾಮಿಕೋ, ಯಸ್ಸ ಕತ್ತಂ, ಉದರೇ ಭವೋ ಓದರಿಯೋ, ಓದರಿಕೋ, ದಿವೇ ಭವೋ ದಿವಿಯೋ, ಪಞ್ಚಾಲಿಯೋ, ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯೋ, ಲೋಕಿಯೋ।

೪೬೦. ಣಿಕೋ [ಕ॰ ೩೫೧; ರೂ॰ ೩೭೪; ನೀ॰ ೭೬೪; ಚಂ॰ ೩.೨.೪೦, ೪೧, ೪೨; ಪಾ॰ ೪.೨.೧೨೬, ೧೨೭, ೧೨೮]।

ಭವತ್ಥೇ ಸತ್ತಮ್ಯನ್ತಾ ಣಿಕೋ ಹೋತಿ।

ಸಾರದಿಕೋ, ದಿವಸೋ, ಸಾರದಿಕಾ, ರತ್ತಿ, ಸಾರದಿಕಂ, ಪುಪ್ಫಂ। ಭವಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅತ್ಥೇ ಉಪಲಕ್ಖೇತಿ, ಪಬ್ಬತತೋ ಪಕ್ಖನ್ದಾ ನದೀ ಪಬ್ಬತೇಯ್ಯಾ, ಕಿಮೀನಂ ಕೋಸೇ ಜಾತಂ ಕೋಸೇಯ್ಯಂ, ವತ್ಥಂ। ಏವಂ ಸಿವೇಯ್ಯಂ, ಬಾರಾಣಸೇಯ್ಯಂ।

೪೬೧. ತಮಸ್ಸ ಸಿಪ್ಪಂ ಸೀಲಂ ಪಣ್ಯಂ ಪಹರಣಂ ಪಯೋಜನಂ [ಕ॰ ೩೫೧; ರೂ॰ ೩೭೪; ನೀ॰ ೭೬೪; ಚಂ॰ ೩.೪.೪೯-೬೬ ...ಪೇ॰... ೪.೪.೪೭-೬೫]।

ತಮಸ್ಸ ಸಿಪ್ಪಂ, ತಮಸ್ಸ ಸೀಲಂ, ತಮಸ್ಸ ಪಣ್ಯಂ, ತಮಸ್ಸ ಪಹರಣಂ, ತಮಸ್ಸ ಪಯೋಜನನ್ತಿ ಅತ್ಥೇಸು ಪಠಮನ್ತಾ ಣಿಕೋ ಹೋತಿ।

ಸಿಪ್ಪೇ - ವೀಣಾವಾದನಮಸ್ಸ ಸಿಪ್ಪಂ ವೇಣಿಕೋ। ಏತ್ಥ ಚ ವೀಣಾಸದ್ದೇನ ವೀಣಾವಾದನಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಕತ್ಥೀಭಾವಸಾಮತ್ಥಿಯಞ್ಚೇತಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ। ಏವಂ ಮೋದಿಙ್ಗಿಕೋ, ಪಾಣವಿಕೋ, ವಂಸಿಕೋ।

ಸೀಲೇ-ಪಂಸುಕೂಲಧಾರಣಂ ಅಸ್ಸ ಸೀಲಂ ಪಂಸುಕೂಲಿಕೋ, ಪಂಸುಕೂಲಂ ಧಾರೇತುಂ ಸೀಲಮಸ್ಸಾತಿ ವಾ ಪಂಸುಕೂಲಿಕೋ। ಸೀಲಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ವತ, ಧಮ್ಮ, ಸಾಧುಕಾರಾಪಿ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಪಂಸುಕೂಲಂ ಧಾರೇತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಪಂಸುಕೂಲಿಕೋತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ತೇಚೀವರಿಕೋ , ಪಿಣ್ಡಂ ಪಿಣ್ಡಂ ಪತತೀತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತೋ, ಪಿಣ್ಡಾಚಾರೇನ ಲದ್ಧಭೋಜನಂ, ಪಿಣ್ಡಪಾತಯಾಪನಂ ಅಸ್ಸ ಸೀಲನ್ತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ, ಪಿಣ್ಡಪಾತೇನ ಯಾಪೇತುಂ ಸೀಲಞ್ಚ ವತಞ್ಚ ಧಮ್ಮೋ ಚ ಗರುಕಾರೋ ಚ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ।

'ಪಣ್ಯ'ನ್ತಿ ವಿಕ್ಕೇಯ್ಯವತ್ಥು ವುಚ್ಚತಿ, ಗನ್ಧೋ ಪಣ್ಯಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಗನ್ಧಿಕೋ। ಏವಂ ತೇಲಿಕೋ, ಗೋಳಿಕೋ।

ಪಹರನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪಹರಣಂ, ಆವುಧಭಣ್ಡಂ, ಚಾಪೋ ಪಹರಣಮಸ್ಸಾತಿ ಚಾಪಿಕೋ। ಏವಂ ತೋಮರಿಕೋ, ಮುಗ್ಗರಿಕೋ।

ಪಯೋಜನಂ ವುಚ್ಚತಿ ಫಲಂ, ಉಪಧಿ ಪಯೋಜನಮಸ್ಸಾತಿ ಓಪಧಿಕಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೩೯], ಪುಞ್ಞಂ, ಸತಂ ಪಯೋಜನಮಸ್ಸಾತಿ ಸಾತಿಕಂ। ಏವಂ ಸಾಹಸ್ಸಿಕಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೧.೪೧೫]।

೪೬೨. ತಂ ಹನ್ತಾರಹತಿ ಗಚ್ಛತುಞ್ಛತಿ ಚರತಿ [ಕ॰ ೩೫೧; ರೂ॰ ೩೭೪; ನೀ॰ ೭೬೪; ಚಂ॰ ೩.೪.೨೭-೪೩; ಪಾ॰ ೪.೪.೨೮-೪೬]।

ತಂ ಹನ್ತಿ, ತಂ ಅರಹತಿ, ತಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ಉಞ್ಛತಿ, ತಂ ಚರತೀತಿ ಅತ್ಥೇಸು ದುತಿಯನ್ತಾ ಣಿಕೋ ಹೋತಿ।

ಪಕ್ಖೀಹಿ ಪಕ್ಖಿನೋ ಹನ್ತೀತಿ ಪಕ್ಖಿಕೋ। ಏವಂ ಸಾಕುಣಿಕೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೩ (ಸಾಕುನಿಕೋತಿಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ)], ಮಾಯೂರಿಕೋ, ಮಚ್ಛೇಹಿ ಮಚ್ಛೇ ಹನತೀತಿ ಮಚ್ಛಿಕೋ। ಏವಂ ಧೇನುಕೋ, ಮಗೇಹಿ ಮಗೇ ಹನತೀತಿ ಮಾಗವಿಕೋ, ಮಜ್ಝೇ ವಾಗಮೋ। ಏವಂ ಹಾರಿಣಿಕೋ, 'ಹರಿಣೋ'ತಿ ಮಗೋ ಏವ। ಸೂಕರಿಕೋ, ಇಧ ನ ವುದ್ಧಿ।

ಸತಂ ಅರಹತೀತಿ ಸಾತಿಕಂ। ಏವಂ ಸಾಹಸ್ಸಿಕಂ।

ಪರದಾರಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಪಾರದಾರಿಕೋ, ಪರದಾರಿಕೋ ವಾ। ಏವಂ ಪಥಿಕೋ, ಮಗ್ಗಿಕೋ।

ಬದರೇ ಉಞ್ಛತಿ ಗವೇಸತೀತಿ ಬಾದರಿಕೋ। ಏವಂ ಆಮಲಕಿಕೋ।

ಧಮ್ಮಂ ಚರತೀತಿ ಧಮ್ಮಿಕೋ। ಏವಂ ಅಧಮ್ಮಿಕೋ।

೪೬೩. ತೇನ ಕತಂ ಕೀತಂ ಬನ್ಧಂ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಸಂಸಟ್ಠಂ ಹತಂ ಹನ್ತಿ ಜಿತಂ ಜಯತಿ ದಿಬ್ಬತಿ ಖಣತಿ ತರತಿ ಚರತಿ ವಹತಿ ಜೀವತಿ [ಕ॰ ೩೫೦; ರೂ॰ ೩೭೩; ನೀ॰ ೩೬೪; ಚಂ॰ ೩.೪.೧-೨೬; ಪಾ॰ ೪.೪.೧-೨೭]।

ತೇನ ಕತಂ, ತೇನ ಕೀತಂ...ಪೇ॰... ತೇನ ಜೀವತಿ ಇಚ್ಚತ್ಥೇಸು ತತಿಯನ್ತಾ ಣಿಕೋ ಹೋತಿ।

ಕಾಯೇನ ಕತಂ ಕಾಯಿಕಂ। ಏವಂ ವಾಚಸಿಕಂ, ಮಾನಸಿಕಂ, ವಾತೇನ ಕತೋ ವಾತಿಕೋ, ಆಬಾಧೋ।

ಸತೇನ ಮೂಲೇನ ಕೀತಂ ಭಣ್ಡಂ ಸಾತಿಕಂ। ಏವಂ ಸಾಹಸ್ಸಿಕಂ।

ವರತ್ತಾಯ ಯೋತ್ತಾಯ ಬನ್ಧಿತೋ ವಾರತ್ತಿಕೋ, ಅಯಸಾ ಬನ್ಧಿತೋ ಆಯಸಿಕೋ, ಸಾಗಮೋ। ಏವಂ ಪಾಸಿಕೋ।

ಘತೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಸಂಸಟ್ಠಂ ವಾ ಘಾತಿಕಂ। ಏವಂ ಗೋಳಿಕಂ, ದಾಧಿಕಂ, ಮಾರಿಚಿಕಂ।

ಜಾಲೇನ ಹತೋ ಜಾಲಿಕೋ, ಮಚ್ಛೋ।

ಜಾಲೇನ ಹನ್ತೀತಿ ಜಾಲಿಕೋ, ಜಾಲಕೇವಟ್ಟೋ। ಏವಂ ಬಾಳಿಸಿಕೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫೮]।

ಅಕ್ಖೇಹಿ ಜಿತಂ ಧನಂ ಅಕ್ಖಿಕಂ। ಏವಂ ಸಾಲಾಕಿಕಂ।

ಅಕ್ಖೇಹಿ ಜಯತಿ ದಿಬ್ಬತೀತಿ ವಾ ಅಕ್ಖಿಕೋ।

ಖಣಿತ್ತಿಯಾ ಖಣತೀತಿ ಖಾಣಿತ್ತಿಕೋ। ಏವಂ ಕುದ್ದಾಲಿಕೋ, ಇಧ ನ ವುದ್ಧಿ।

ಉಳುಮ್ಪೇನ ತರತೀತಿ ಓಳುಮ್ಪಿಕೋ, ಉಳುಮ್ಪಿಕೋ ವಾ। ಏವಂ ನಾವಿಕೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೦.೧೪೯], ಗೋಪುಚ್ಛಿಕೋ।

ಸಕಟೇನ ಚರತೀತಿ ಸಾಕಟಿಕೋ। ಏವಂ ರಥಿಕೋ, ಯಾನಿಕೋ, ದಣ್ಡಿಕೋ,

ಖನ್ಧೇನ ವಹತೀತಿ ಖನ್ಧಿಕೋ। ಏವಂ ಅಂಸಿಕೋ, ಸೀಸಿಕೋ, ಇಧ ನ ವುದ್ಧಿ।

ವೇತನೇನ ಜೀವತೀತಿ ವೇತನಿಕೋ। ಏವಂ ಭತಿಕೋ, ಕಸಿಕೋ, ಕಯಿಕೋ, ವಿಕ್ಕಯಿಕೋ, ಭತಿಕಾದೀಸು ನ ವುದ್ಧಿ।

೪೬೪. ತಸ್ಸ ಸಂವತ್ತತಿ [ಕ॰ ೩೫೧; ರೂ॰ ೩೭೪; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೪.೬೭-೬೯; ಪಾ॰ ೪.೪.೬೬-೬೮]।

ತಸ್ಸ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೇ ಚತುತ್ಥ್ಯನ್ತಾ ಣಿಕೋ ಹೋತಿ।

ಪುನ ಭವಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕೋ, ಪುನಸ್ಸ ಓತ್ತಂ, ಭಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಾ [ಮಹಾವ॰ ೧೪], ತಣ್ಹಾ, ಲೋಕಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಲೋಕಿಕೋ, ಸುಟ್ಠು ಅಗ್ಗೋತಿ ಸಗ್ಗೋ, ಸಗ್ಗಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಸೋವಗ್ಗಿಕಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೩], ಪುಞ್ಞಂ। ಏವಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಂ, ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಂ।

೪೬೫. ತತೋ ಸಮ್ಭೂತಮಾಗತಂ [ಕ॰ ೩೫೧; ರೂ॰ ೩೭೪; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೩.೪೯-೫೧; ...ಪೇ॰... ೪.೩.೭೭-೭೯]।

ತತೋ ಸಮ್ಭೂತಂ, ತತೋ ಆಗತಂ ಇಚ್ಚತ್ಥೇಸು ಪಞ್ಚಮ್ಯನ್ತಾ ಣಿಕೋ ಹೋತಿ।

ಮಾತಿತೋ ಸಮ್ಭೂತಂ ಆಗತಂ ವಾ ಮತ್ತಿಕಂ [ಪಾರಾ॰ ೩೪], ದ್ವಿತ್ತಂ ರಸ್ಸೋ ಚ। ಏವಂ ಪೇತ್ತಿಕಂ। ಣ್ಯ, ಣಿಯಾಪಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಸುರಭಿತೋ ಸಮ್ಭೂತಂ ಸೋರಭ್ಯಂ, ಥನತೋ ಸಮ್ಭೂತಂ ಥಞ್ಞಂ, ಪಿತಿತೋ ಸಮ್ಭೂತೋ ಪೇತ್ತಿಯೋ। ಏವಂ ಮತ್ತಿಯೋ। ಣ್ಯಮ್ಹಿ-ಮಚ್ಚೋ।

೪೬೬. ತತ್ಥ ವಸತಿ ವಿದಿತೋ ಭತ್ತೋ ನಿಯುತ್ತೋ [ಕ॰ ೩೫೧; ರೂ॰ ೩೭೪; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೪.೭೦-೭೫ ...ಪೇ॰... ೪.೪.೬೯-೭೪]।

ಏತೇಸ್ವತ್ಥೇಸು ಸತ್ತಮ್ಯನ್ತಾ ಣಿಕೋ ಹೋತಿ।

ರುಕ್ಖಮೂಲೇ ವಸತೀತಿ ರುಕ್ಖಮೂಲಿಕೋ। ಏವಂ ಆರಞ್ಞಿಕೋ, ಸೋಸಾನಿಕೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ವಸತೀತಿ ಸಾಮಞ್ಞವಚನೇಪಿ ತಸ್ಸೀಲ, ತಬ್ಬತ, ತದ್ಧಮ್ಮ, ತಸ್ಸಾಧುಕಾರಿತಾನಂ ವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ತದ್ಧಿತಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಸಿದ್ಧತ್ಥದೀಪಕತ್ತಾ। ನ ಹಿ ರುಕ್ಖಮೂಲೇ ಮುಹುತ್ತಮತ್ತಂ ವಸನ್ತೋ ರುಕ್ಖಮೂಲಿಕೋತಿ ವೋಹರೀಯತಿ।

ಲೋಕೇ ವಿದಿತೋ ಲೋಕಿಕೋ।

ಚತುಮಹಾರಾಜೇಸು ಭತ್ತಾ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧]।

ದ್ವಾರೇ ನಿಯುತ್ತೋ ದೋವಾರಿಕೋ। ಏವಂ ಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕೋ, ನವಕಮ್ಮಿಕೋ, ಇಧ ನ ವುದ್ಧಿ। "ಜಾತಿಕಿಯೋ, ಅನ್ಧಕಿಯೋ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಕಿಯೋ।

೪೬೭. ತಸ್ಸಿದಂ [ಕ॰ ೩೫೧; ರೂ॰ ೩೭೪; ನೀ॰ ೭೬೪; ಚಂ॰ ೩.೩.೮೫-೧೦೨; ಪಾ॰ ೪.೩.೧೨೦-೧೩೩]।

ತಸ್ಸ ಇದನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಛಟ್ಠ್ಯನ್ತಾ ಣಿಕೋ ಹೋತಿ।

ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಅಯಂ ಸಙ್ಘಿಕೋ, ವಿಹಾರೋ, ಸಙ್ಘಿಕಾ, ಭೂಮಿ, ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಇದಂ ಸಙ್ಘಿಕಂ, ಭಣ್ಡಂ। ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲಿಕಂ, ಗಣಿಕಂ, ಮಹಾಜನಿಕಂ, ಸಕ್ಯಪುತ್ತಸ್ಸ ಏಸೋತಿ ಸಕ್ಯಪುತ್ತಿಕೋ। ಏವಂ ನಾಟಪುತ್ತಿಕೋ, ದಾಸಪುತ್ತಿಕೋ।

೪೬೮. ಣಿಕಸ್ಸಿಯೋ ವಾ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೭೫೬]।

ಣಿಕಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಇಯೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸಕ್ಯಪುತ್ತಿಯೋ, ಸಕ್ಯಪುತ್ತಿಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೬೯. ಣೋ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೩.೩.೮೫; ಪಾ॰ ೪.೩.೧೨೦]।

ತಸ್ಸಿದನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಛಟ್ಠುನ್ತಾ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಕಚ್ಚಾಯನಸ್ಸ ಇದಂ ಕಚ್ಚಾಯನಂ, ಬ್ಯಾಕರಣಂ। ಏವಂ ಸೋಗತಂ, ಸಾಸನಂ, ಮಾಹಿಂಸಂ, ಮಂಸಾದಿ।

೪೭೦. ಗವಾದೀಹಿ ಯೋ [ಕ॰ ೩೫೩; ರೂ॰ ೩೭೮; ನೀ॰ ೭೮೧]।

ತಸ್ಸಿದನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಗವಾದೀಹಿ ಯೋ ಹೋತಿ।

೪೭೧. ಯಮ್ಹಿ ಗೋಸ್ಸ ಚ [ಕ॰ ೭೮; ರೂ॰ ೩೧; ನೀ॰ ೨೨೬]।

ಯವನ್ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಗೋಸ್ಸ ಚ ಉವಣ್ಣಾನಞ್ಚ ಅವಙ ಹೋತೀತಿ ಅವಾದೇಸೋ। 'ತವಗ್ಗವರಣಾನ…'ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ವಸ್ಸ ಬತ್ತಂ, ಗುನ್ನಂ ಇದಂ ಗಬ್ಯಂ, ಮಂಸಾದಿ, ದು ವುಚ್ಚತಿ ರುಕ್ಖೋ, ತಸ್ಸ ಇದಂ ದಬ್ಯಂ, ದಬ್ಬಂ, ಮೂಲಾದಿ।

ಅನೇಕತ್ಥರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಅಸ್ಸತ್ಥಿರಾಸಿ

೪೭೨. ತಮೇತ್ಥಸ್ಸತ್ಥೀತಿ ಮನ್ತು [ಕ॰ ೩೬೯; ರೂ॰ ೪೦೩; ನೀ॰ ೭೯೩; ಚಂ॰ ೪.೨.೯೮; ಪಾ॰ ೫.೨.೯೪]।

ತಂ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೇಸು ಪಠಮನ್ತಾ ಮನ್ತುಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಇವಣ್ಣು'ವಣ್ಣೋ'ಕಾರೇಹಿ ಮನ್ತು। ತತ್ಥ ಇವಣ್ಣನ್ತೇಹಿ ನಿಚ್ಚಂ, ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಸತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥಿ, ಏತಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಸತಿಮಾ। ಏವಂ ಗತಿಮಾ, ಮತಿಮಾ, ಧಿತಿಮಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೫೨; ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೪೫೧], ಅತ್ಥದಸ್ಸಿಮಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೪೫೧], ಸಿರೀಮಾ [ಜಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಅವಿದೂರೇನಿದಾನಕಥಾ] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಉವಣ್ಣನ್ತೇಹಿ ಪನ -

೪೭೩. ಆಯುಸ್ಸಾಯಸ ಮನ್ತುಮ್ಹಿ [ಕ॰ ೩೭೧; ರೂ॰ ೪೦೪; ನೀ॰ ೭೯೭]।

ಮನ್ತುಮ್ಹಿ ಪರೇ ಆಯುಸ್ಸ ಆಯಸಾದೇಸೋ ಹೋತಿ।

ದೀಘಂ ಆಯು ಅಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥಿ, ಅಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಆಯಸ್ಮಾ [ಮಹಾನಿ॰ ೪೯]। ಏವಂ ಚಕ್ಖುಮಾ, ಬನ್ಧುಮಾ, ಭಾಣುಮಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬಹೂ ಗಾವೋ ಅಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಿ, ಅಸ್ಸ ವಾ ಸನ್ತೀತಿ ಗೋಮಾ। ಚನ್ದಿಮಾ, ಪಾಪಿಮಾಪದೇಸು ಚ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಇಮನ್ತುಪಚ್ಚಯಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಚನ್ದಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಮಾನಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಚನ್ದಿಮಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೮೭], ದೇವಪುತ್ತೋ, ಉಪಚಾರೇನ ಪನ ವಿಮಾನಮ್ಪಿ ಚನ್ದಿಮಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ದೇವಪುತ್ತೋಪಿ ಚನ್ದೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅತಿ ವಿಯ ಪಾಪೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಪಾಪಿಮಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೭], ಮಾರೋ। ನ ಹಿ ಅಪ್ಪಕೇನ ಪಾಪೇನ ಪಾಪಿಮಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಪಹೂತಾದಿವಸೇನ ಪಸಿದ್ಧೇ ಏವ ಮನ್ತಾದೀನಂ ಪವತ್ತನತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ವುತ್ತಿಯಂ -

"ಪಹೂತೇ ಚ ಪಸಂಸಾಯಂ, ನಿನ್ದಾಯಞ್ಚಾತಿಸಾಯನೇ।

ನಿಚ್ಚಯೋಗೇ ಚ ಸಂಸಗ್ಗೇ, ಹೋನ್ತಿಮೇ ಮನ್ತುಆದಯೋ"ತಿ [ಮೋಗ° ೭೮]।

ತತ್ಥ ಪಹೂತೇ-ಗೋಮಾ [ಸಂ° ನಿ° ೧.೧೨], ಧನವಾತಿ।

ಪಸಂಸಾಯಂ-ಜಾತಿಮಾ, ಗುಣವಾತಿ।

ನಿನ್ದಾಯಂ-ವಲಿಮಾತಿ।

ಅತಿಸಾಯನೇ - ಬುದ್ಧಿಮಾ, ವಣ್ಣವಾತಿ।

ನಿಚ್ಚಯೋಗೇ-ಸತಿಮಾ, ಸೀಲವಾ, ದಣ್ಡೀತಿ।

ಸಂಸಗ್ಗೇ - ಹಲಿದ್ದಿಮಾತಿ।

ತಥಾ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ಏವ ಸತಿಆದೀಹಿ ಸತಿಮಾ ಇಚ್ಚಾದಯೋ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ನ ಅತೀತೇಹಿ ಅನಾಗತೇಹಿ ಚ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಹಿ, ಕಸ್ಮಾ ? ಅತ್ಥಿಸದ್ದೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ಏವಂ ಪನ ಸತಿ ಕಥಂ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ತ್ವಂ ಸತಿಮಾ ಆಸಿ, ಅನಾಗತೇಪಿ ಸತಿಮಾ ಭವಿಸ್ಸಸೀತಿ ಇದಂ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ? ತದಪಿ ತದಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಯ ಏವ ಸತಿಯಾ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ।

ಗೋ, ಅಸ್ಸೋ, ಮನುಸ್ಸೋ ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಜಾತಿಸದ್ದೇಸು ತೇಸಂ ದಬ್ಬಾಭಿಧಾನಸಮತ್ಥತ್ತಾ ಮನ್ತಾದಯೋ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ನೀಲೋ ಪಟೋ, ಸುಕ್ಕೋ ಪಟೋಇಚ್ಚಾದೀಸು ಗುಣಸದ್ದೇಸು ತಿಸ್ಸೋ, ಫುಸ್ಸೋಇಚ್ಚಾದೀಸು ನಾಮಸದ್ದೇಸು ಚ। ಯೇಸಂ ಪನ ದಬ್ಬಾಭಿಧಾನಸಾಮತ್ಥಿಯಂ ನತ್ಥಿ, ತೇಸ್ವೇವ ಹೋನ್ತಿ, ಬುದ್ಧಿಮಾ, ಪಞ್ಞವಾ, ರೂಪವಾ, ವಣ್ಣವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೩೭೪. ಇಮಿಯಾ [ಕ° ೩೫೩; ರೂ° ೩೭೮; ನೀ° ೭೬೮]।

ಪಠಮನ್ತಾ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಇಮ, ಇಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಬಹವೋ ಪುತ್ತಾ ಅಸ್ಸ ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ಸನ್ತೀತಿ ಪುತ್ತಿಮೋ, ಪತ್ಥಟಾ ಕಿತ್ತಿ ಅಸ್ಸ ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಕಿತ್ತಿಮೋ। ಏವಂ ಫಲಿಮೋ, ಖನ್ಧಿಮೋ, ರುಕ್ಖೋ, ಪುತ್ತಿಯೋ, ಕಪ್ಪಿಮೋ, ಕಪ್ಪಿಯೋ, ಜಟಿಮೋ, ಜಟಿಯೋ, ಥಿರಂ ಗುಣಜಾತಂ ಅಸ್ಸ ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಥೇರಿಯೋ, ಹಾನಭಾಗೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಹಾನಭಾಗಿಯೋ। ಏವಂ ಠಿತಿಭಾಗಿಯೋ, ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯೋ, ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ಚನ್ದಿಮಾ, ಪುತ್ತಿಮಾಸದ್ದಾನಂ ಸಿಮ್ಹಿ ರಾಜಾದಿಗಣರೂಪಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ರತ್ತಿಮಾಭಾತಿ ಚನ್ದಿಮಾ [ಧ° ಪ° ೩೮೭], ಪುತ್ತೇಹಿ ನನ್ದತಿ ಪುತ್ತಿಮಾತಿ [ಸಂ° ನಿ° ೧.೧೨]। ಕಿತ್ತಿಮಾಸದ್ದಸ್ಸ ಪನ ಕಿತ್ತಿಮಸ್ಸ ಕಿತ್ತಿಮತೋತಿ ರೂಪನ್ತಿ।

೪೭೫. ವನ್ತ್ವಾವಣ್ಣಾ [ಕ° ೩೬೮; ರೂ° ೪೦೨; ನೀ° ೭೯೨; ಚಂ° ೬.೩.೩೫ ...ಪೇ°... ೮.೨.೯]।

ಅವಣ್ಣಭೂತಾ ಪಠಮನ್ತಾ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ವನ್ತು ಹೋತಿ।

ನಿಚ್ಚಸೀಲವಸೇನ ವಿಸುದ್ಧಂ ಸೀಲಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಸೀಲವಾ, ಪಸತ್ಥೋ ಗುಣೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಗುಣವಾ।

ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪದತ್ಥಾನುರೂಪಂ ಮನ್ತ್ವತ್ಥವಿಸೇಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಹಗತಾ ಪಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಪಞ್ಞವಾ, ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ದೀಘಾನಂ ಕ್ವಚಿ ರಸ್ಸತ್ತಂ। ವಿದತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಿದೋ, ಞಾಣಂ, ವಿದೋ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ಏತಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ವಿದ್ವಾ, ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸರಲೋಪೋ।

ಅವಣ್ಣಾತಿ ಕಿಂ? ಸತಿಮಾ, ಬನ್ಧುಮಾ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ರಸ್ಮಿವಾ, ಲಕ್ಖಿವಾ, ಯಸಸ್ಸಿವಾ, ಭಯದಸ್ಸಿವಾ, ಮಸ್ಸುವಾ, ಗಾಣ್ಡೀವಧನ್ವಾತಿಪಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಗಾಣ್ಡೀವಧನು ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಗಾಣ್ಡೀವಧನ್ವಾ, ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸರಲೋಪೋ।

೪೭೬. ದಣ್ಡಾದೀಹಿಕಈ ವಾ [ಕ॰ ೩೬೬; ರೂ॰ ೪೦೦; ನೀ॰ ೭೯೦; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೧೮-೧೨೧; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೧೫-೬]।

ತೇಹಿ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಇಕ, ಈ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ನಿಚ್ಚಂ ಗಹಿತೋ ದಣ್ಡೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ದಣ್ಡಿಕೋ, ದಣ್ಡೀ, ದಣ್ಡವಾ। ಏವಂ ಗನ್ಧಿಕೋ, ಗನ್ಧೀ, ಗನ್ಧವಾ, ರೂಪಿಕೋ, ರೂಪೀ, ರೂಪವಾ। ಇಣಸಾಮಿಕೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಧನಾ ಇಕೋ, ಧನಿಕೋ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಧನೀ, ಧನವಾ, ಅತ್ಥಿಕೋ, ಅತ್ಥೀ, ಅತ್ಥವಾ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅಸನ್ನಿಹಿತೇನ ಅತ್ಥೇನ ಅತ್ಥೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥಿಕೋ, ಮಹಗ್ಘೇನ ಅತ್ಥಿಕೋ ಮಹಗ್ಘತ್ಥಿಕೋ। ಏವಂ ಧನತ್ಥಿಕೋ, ಪುಞ್ಞತ್ಥಿಕೋ, ಸೇಯ್ಯತ್ಥಿಕೋ, ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಇದಮತ್ಥೀ, ಪಾಟವೇನ ಅತ್ಥೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪಾಟವತ್ಥೀ। ಏವಂ ಛೇಕತ್ಥೀ, ಕುಸಲತ್ಥೀಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ವಣ್ಣಸದ್ದನ್ತಾ ಪನ ಈಯೇವ ಹೋತಿ, ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ವಣ್ಣೋ ಸಣ್ಠಾನಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಣ್ಣೀ। ಅಥ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ವಣ್ಣೋ ಬ್ರಹ್ಮವಣ್ಣೋ , ಬ್ರಹ್ಮವಣ್ಣೋ ವಿಯ ವಣ್ಣೋ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮವಣ್ಣೀ। ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮವಚ್ಛಸೀ, 'ವಚ್ಛಸ'ನ್ತಿ ಸೀಸಂ, ತದ್ಧಿತನ್ತಸಮಾಸಪದಂ ನಾಮೇತಂ। ಏವಂ ದೇವವಣ್ಣೀ।

ಹತ್ಥ, ದನ್ತಾದೀಹಿ ಜಾತಿಯಂ ಈ, ಹತ್ಥೀ, ದನ್ತೀ, ಗಜೋ, ದಾಠೀ, ಕೇಸರೀ, ಸೀಹೋ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಹತ್ಥವಾ, ದನ್ತವಾ। ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಮ್ಹಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ವಣ್ಣತೋ ಈಯೇವ, ವಣ್ಣೀ, ಅಞ್ಞತ್ರ ವಣ್ಣವಾ। ಪೋಕ್ಖರಾದೀಹಿ ದೇಸೇ ಈಯೇವ, ಪೋಕ್ಖರಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಮಲಂ, ಪೋಕ್ಖರಣೀ, ಪುನ ಇತ್ಥಿಯಂ ನೀ, ಪುಬ್ಬಈ-ಕಾರಸ್ಸ ಅತ್ತಂ, ಉಪ್ಪಲಿನೀ, ಕುಮುದಿನೀ, ಭಿಸಿನೀ, ಮುಳಾಲಿನೀ, ಸಾಲುಕಿನೀ, ಪದುಮಂ ಏತ್ಥ ದೇಸೇ ಅತ್ಥೀತಿ ಪದುಮೀ, ತತೋ ಇತ್ಥಿಯಂ ನೀ, ಪದುಮಿನೀ, ಪುಬ್ಬಈ-ಕಾರಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಸಬ್ಬಂ ಕಮಲಾಕರಸ್ಸ ವಾ ಕಮಲಗಚ್ಛಸ್ಸ ವಾ ನಾಮಂ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಪೋಕ್ಖರವಾ ಹತ್ಥೀ, ಇಧ ಸೋಣ್ಡಾ ಪೋಕ್ಖರಂ ನಾಮ।

ಸಿಖೀ, ಸಿಖಾವಾ, ಮಾಲೀ, ಮಾಲಾವಾ, ಸೀಲೀ, ಸೀಲವಾ, ಬಲೀ, ಬಲವಾ। ಸಮಾಸನ್ತೇಪಿ ಈ, ನಿದ್ದಾಸೀಲೀ, ಸಭಾಸೀಲೀ, ಬಾಹುಬಲೀ, ಊರುಬಲೀ। ಸುಖ, ದುಕ್ಖೇಹಿ ಈಯೇವ, ಸುಖೀ, ದುಕ್ಖೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೭೭. ತಪಾದೀಹಿ ಸೀ [ಕ॰ ೩೬೫; ರೂ॰ ೩೯೯; ನೀ॰ ೭೮೯; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೦೬; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೦೨; '... ಸ್ಸೀ' (ಬಹೂಸು)]।

ತಪಾದೀಹಿ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಸೀ ಹೋತಿ ವಾ।

ತಪೋ ಅಸ್ಸ ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ತಪಸ್ಸೀ, ದ್ವಿತ್ತಂ। ಏವಂ ಯಸಸ್ಸೀ, ತೇಜಸ್ಸೀ, ಮನೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಮನಸ್ಸೀ।

ವಾತ್ವೇವ? ಯಸವಾ।

೪೭೮. ಣೋ ತಪಾ [ಕ॰ ೩೭೦; ರೂ॰ ೪೦೫; ನೀ॰ ೭೯೫; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೦೬; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೦೩]।

ತಪಮ್ಹಾ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಣೋ ಹೋತಿ।

ತಪೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ತಾಪಸೋ, ಇತ್ಥಿಯಂ ತಾಪಸೀ।

೪೭೯. ಮುಖಾದಿತೋ ರೋ [ಕ॰ ೩೬೭; ರೂ॰ ೪೦೧; ನೀ॰ ೭೯೧; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೧೦, ೧೧೧; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೦೬, ೧೦೭]।

ಮುಖಾದೀಹಿ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ರೋ ಹೋತಿ।

ಅಸಂಯತಂ ಮುಖಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಮುಖರೋ, ಸುಸಿ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಸುಸಿರೋ, ರುಕ್ಖೋ, ಊಸೋ ಖಾರೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಊಸರೋ, ಖಾರಭೂಮಿಪ್ಪದೇಸೋ, ಮಧು ರಸೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಮಧುರೋ, ಗುಳೋ, ನಗಾ ಏತ್ಥ ಸನ್ತೀತಿ ನಗರೋ, ಬಹುಪಬ್ಬತಪ್ಪದೇಸೋ, "ನಗರ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಕುಞ್ಜೋ ವುಚ್ಚತಿ ಹನು, ಕುಞ್ಜರೋ, ಹತ್ಥೀ, ಉಣ್ಣತಾ ದನ್ತಾ ಅಸ್ಸ ಸನ್ತೀತಿ ದನ್ತುರೋ, ಹತ್ಥೀಯೇವ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಅಸ್ಸ ಉತ್ತಂ।

೪೮೦. ತುನ್ದ್ಯಾದೀಹಿ ಭೋ [ಕ॰ ೩೬೪; ರೂ॰ ೩೯೮; ನೀ॰ ೩೮೭; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೪೮; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೩೯]।

ತುನ್ದಿಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಭೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ತುನ್ದಿ ವುಚ್ಚತಿ ವುದ್ಧಾ ನಾಭಿ, ತುನ್ದಿಭೋ, ವಲಿಯೋ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವಲಿಭೋ।

ವಾತ್ವೇವ? ತುನ್ದಿಮಾ।

೪೮೧. ಸದ್ಧಾದಿತ್ವ [ಕ॰ ೩೭೦; ರೂ॰ ೪೦೫; ನೀ॰ ೭೯೫; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೦೫; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೦೧ (ಸದ್ಧಾದಿವ್ವ?)]।

ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಅ ಹೋತಿ।

ಸದ್ಧಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಸದ್ಧೋ। ಏವಂ ಪಞ್ಞೋ, ಸತೋ।

ವಾತ್ವೇವ? ಪಞ್ಞವಾ, ಸತಿಮಾ।

೪೮೨. ಆಲ್ವಾಭಿಜ್ಝಾದೀಹಿ [ಕ॰ ೩೫೯; ರೂ॰ ೩೮೪; ನೀ॰ ೭೭೯; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೫೭; ಪಾ॰ ೩.೨.೧೫೮]।

ಅಭಿಜ್ಝಾದೀಹಿ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಆಲು ಹೋತಿ ವಾ।

ಅಭಿಜ್ಝಾ ಅಧಿಕಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾಲು, ಸೀತಲದುಕ್ಖಂ ಅಧಿಕಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಸೀತಾಲು, ಧಜಾ ಬಹುಲಾ ಅಸ್ಮಿಂ ರಥೇ ಸನ್ತೀತಿ ಧಜಾಲು, ದಯಾ ಬಹುಲಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ದಯಾಲು, ಪುರಿಸಚಿತ್ತಂ ಬಹುಲಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪುರಿಸಾಲು, ಪುರಿಸಲೋಲಾ ಇತ್ಥೀ।

ವಾತ್ವೇವ? ದಯಾವಾ।

೪೮೩. ಪಿಚ್ಛಾದಿತ್ವಿಲೋ [ಕ॰ ೩೬೪; ರೂ॰ ೩೯೮; ನೀ॰ ೭೮೭; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೦೨, ೧೦೩; ಪಾ॰ ೫.೨.೯೯, ೧೦೦]।

ಪಿಚ್ಛಾದಿತೋ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಇಲೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಪಿಚ್ಛಂ ತೂಲಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಪಿಚ್ಛಿಲೋ, ಪಿಚ್ಛವಾ, ತೂಲರುಕ್ಖೋ, ಪಿಚ್ಛಿಲಾ ಸಿಪ್ಪಲಿ [ಸಿಪ್ಪಲೀ, ಸೀಮ್ಬಲೀ, ಸೇಮ್ಮಲೀತಿಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ], ಫೇನಿಲೋ [ಫೇಣಿಲೋತಿಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ], ಫೇನವಾ, ಅದ್ದಾರಿಟ್ಠಕೋ, ಜಟಿಲೋ, ಜಟಾವಾ, ತಾಪಸೋ, ತುಣ್ಡಿಲೋ, ತುಣ್ಡವಾ, ಅಧಿಕಾ ವಾಚಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ವಾಚಾಲೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಇಲೋಪೋ।

೪೮೪. ಸೀಲಾದಿತೋ ವೋ [ಕ॰ ೩೬೪; ರೂ॰ ೩೯೮; ನೀ॰ ೭೮೭; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೧೩; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೦೯]।

ಸೀಲಾದೀಹಿ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ವೋ ಹೋತಿ।

ನಿಚ್ಚರಕ್ಖಿತಸೀಲಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಸೀಲವೋ, ಪುರಿಸೋ, ಸೀಲವಾ, ಇತ್ಥೀ, ಕೇಸಾ ಅತಿದೀಘಾ ಅಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತೀತಿ ಕೇಸವೋ, ಕೇಸವಾ, ಅಪರಿಮಾಣಾ ಅಣ್ಣಾ ಉದಕಾ ಅಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತೀತಿ ಅಣ್ಣವೋ, ಮಹನ್ತಂ ಬಲಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಬಲವೋ, ಬಲವಾ, ಬಲವಂ। ಗಾಣ್ಡೀ ವುಚ್ಚತಿ ಸನ್ಧಿ, ಬಹವೋ ಗಾಣ್ಡೀ ಅಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಾಣ್ಡೀವಂ, ಧನು [ಗಣ್ಡಸ್ಸ ಗಣ್ಡಮಿಗಸಿಙ್ಗಸ್ಸ ಅಯಂ ಗಾಣ್ಡೀ, ಸೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಾಣ್ಡೀತಿ ಗಾಣ್ಡೀವೋ। (ಪಞ್ಚಿಕಾಟೀಕಾ)। ಗಾಣ್ಡೀಮೇಣ್ಡಸಿಙ್ಗಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಾಣ್ಡೀವಂ, ಧನು। (ಪಯೋಗಸಿದ್ಧಿ)। ಗಾಣ್ಡೀ ಗನ್ಥಿ, ಸೋ ಅತ್ಥಿ ಅಸ್ಸ ಅಸ್ಮಿಂ ವಾ ಗಾಣ್ಡೀವೋ ಅಜ್ಜುನಧನು, (ಮುಗ್ಧಬೋಧಟೀಕಾ)], ಬಹುಕಾ ರಾಜೀ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ರಾಜೀವಂ, ಪಙ್ಕಜಂ।

೪೮೫. ಮಾಯಾಮೇಧಾಹಿ ವೀ [ಕ॰ ೩೬೪; ರೂ॰ ೩೯೮; ನೀ॰ ೭೮೭; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೩೭; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೨೧]।

ಏತೇಹಿ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ವೀ ಹೋತಿ।

ಮಾಯಾವೀ, ಮೇಧಾವೀ।

೪೮೬. ಇಸ್ಸರೇ ಆಮ್ಯುವಾಮೀ [ಕ॰ ೩೬೪; ರೂ॰ ೩೯೮; ನೀ॰ ೭೮೭; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೪೩; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೨೬; "ಸಿಸ್ಸರೇ..." (ಬಹೂಸು)]।

ಇಸ್ಸರಭೂತೇ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಆಮೀ, ಉವಾಮೀ ಹೋನ್ತಿ।

ಇಸ್ಸರಿಯಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಸಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಾಮೀ, ಸುವಾಮೀ [ಸು॰ ನಿ॰ ೬೭೧], ಇತ್ಥಿಯಂ ಸಾಮಿನೀ, ಸುವಾಮಿನೀ, ಬಿನ್ದುಲೋಪೋ, ಕಾಗಮೇ ಸಾಮಿಕೋ।

೪೮೭. ಲಕ್ಖ್ಯಾ ಣೋ ಅ ಚ [ಕ॰ ೩೬೪; ರೂ॰ ೩೯೮; ನೀ॰ ೭೮೭; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೦೦]।

ಲಕ್ಖೀಮ್ಹಾ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಣೋ ಹೋತಿ, ಈಕಾರಸ್ಸ ಅತ್ತಞ್ಚ ಹೋತಿ।

ಲಕ್ಖೀ ಸಿರೀ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಲಕ್ಖಣೋ।

೪೮೮. ಅಙ್ಗಾ ನೋ ಕಲ್ಯಾಣೇ [ಕ॰ ೩೬೪; ರೂ॰ ೩೯೮; ನೀ॰ ೭೮೭; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೦೦]।

ಕಲ್ಯಾಣೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಅಙ್ಗಮ್ಹಾ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ನೋ ಹೋತಿ।

ಕಲ್ಯಾಣಂ ಅಙ್ಗಂ ಏತಿಸ್ಸಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಙ್ಗನಾ।

೪೮೯. ಸೋ ಲೋಮಾ [ಕ॰ ೩೭೪; ರೂ॰ ೩೯೮; ನೀ॰ ೭೮೭; ಚಂ॰ ೪.೨.೧೦೪; ಪಾ॰ ೫.೨.೧೦೦]।

ಲೋಮಮ್ಹಾ ಮನ್ತ್ವತ್ಥೇ ಸಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಬಹೂನಿ ಲೋಮಾನಿ ಅಸ್ಸ ಸನ್ತೀತಿ ಲೋಮಸೋ। ಏತ್ಥ 'ಸೋ'ತಿ ಸುತ್ತವಿಭಾಗೇನ "ಸುಮೇಧಸೋ, ಭೂರಿಮೇಧಸೋ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿಪಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಅಸ್ಸತ್ಥಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಭಾವ, ಕಮ್ಮರಾಸಿ

೪೯೦. ತಸ್ಸ ಭಾವಕಮ್ಮೇಸು ತ್ತ ತಾ ತ್ತನ ಣ್ಯ ಣೇಯ್ಯಣಿಯ ಣ ಇಯಾ [ಕ॰ ೩೭೦; ರೂ॰ ೩೮೭; ನೀ॰ ೭೮೦; ಚಂ॰ ೪.೧.೧೩೭-೧೫೩; ಪಾ॰ ೫.೧.೧೧೯-೧೩೭]।

ತಸ್ಸ ಭಾವೋ, ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಛಟ್ಠುನ್ತಾ ಏತೇ ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚಯಾ ಬಹುಲಂ ಭವನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಭವನ್ತಿ ಬುದ್ಧಿ, ಸದ್ದಾ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಭಾವೋ, ಸದ್ದಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥೇಸು ಆದಿಮ್ಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ, ಚಿರಕಾಲಂ ಪವತ್ತಿಕಾರಣಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಆದಿಮ್ಹಿ ಪವತ್ತಿಕಾರಣಂ **ಬ್ಯಪ್ಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ। ಚಿರಕಾಲಂ ಪವತ್ತಿಕಾರಣಂ **ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಜಾತಿ, ದಬ್ಬ, ಗುಣ, ಕ್ರಿಯಾ, ನಾಮವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ "ಗೋಸ್ಸ ಭಾವೋ ಗೋತ್ತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಗೋಜಾತಿ ಭಾವೋ ನಾಮ।

"ದಣ್ಡಿನೋ ಭಾವೋ ದಣ್ಡಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದಣ್ಡದಬ್ಬಂ ಭಾವೋ ನಾಮ।

"ನೀಲಸ್ಸ ಪಟಸ್ಸ ಭಾವೋ ನೀಲತ್ತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ನೀಲಗುಣೋ ಭಾವೋ ನಾಮ।

"ಪಾಚಕಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪಾಚಕತ್ತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಚನಕ್ರಿಯಾ ಭಾವೋ ನಾಮ।

"ತಿಸ್ಸನಾಮಸ್ಸ ಜನಸ್ಸ ಭಾವೋ ತಿಸ್ಸತ್ತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತಿಸ್ಸನಾಮಂ ಭಾವೋ ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಗೋಸ್ಸ ಭಾವೋತಿ ಗೋಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ಗೋದಬ್ಬೇ ಗೋಬುದ್ಧಿಯಾ ವಾ ಗೋದಬ್ಬಂ ದಿಸ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ದಬ್ಬೇ ಗೋವೋಹಾರಸ್ಸ ವಾ ಪವತ್ತಿಕಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತ್ತಮ್ಹಿ-ಗೋತ್ತಂ, ದಣ್ಡಿತ್ತಂ, ಪಾಚಕತ್ತಂ, ತಿಸ್ಸತ್ತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಾಮ್ಹಿ-ಸಙ್ಗಣಿಕಾರಾಮತಾ , ನಿದ್ದಾರಾಮತಾ, ಭಸ್ಸಾರಾಮತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತ್ತನಮ್ಹಿ-ಪುಥುಜ್ಜನತ್ತನಂ, ವೇದನತ್ತನಂ, ಜಾರತ್ತನಂ, ಜಾಯತ್ತನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಣ್ಯಮ್ಹಿ-ಅಲಸಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆಲಸ್ಯಂ, ಸಮಣಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಾಮಞ್ಞಂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಭಾವೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಞ್ಞಂ, ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಗುಣೋ ಸಾಮಞ್ಞಞ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಞ್ಞಞ್ಚ ನಾಮ। ತಾಪಸಸ್ಸ ಭಾವೋ ತಾಪಸ್ಯಂ, ನಿಪುಣಸ್ಸ ಭಾವೋ ನೇಪುಞ್ಞಂ, ವಿಪುಲಸ್ಸ ಭಾವೋ ವೇಪುಲ್ಲಂ, ರಞ್ಞೋ ಭಾವೋ ರಜ್ಜಂ, ಆಪಬ್ಬತಸ್ಸ ಖೇತ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆಪಬ್ಬತ್ಯಂ, ದಾಯಾದಸ್ಸ ಭಾವೋ ದಾಯಜ್ಜಂ, ವಿಸಮಸ್ಸ ಭಾವೋ ವೇಸಮ್ಮಂ, ಸಖಿನೋ ಭಾವೋ ಸಖ್ಯಂ, ವಾಣಿಜಾನಂ ಭಾವೋ ವಾಣಿಜ್ಜಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಣೇಯ್ಯಮ್ಹಿ - ಸುಚಿಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋಚೇಯ್ಯಂ। ಏವಂ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಣಿಯಮ್ಹಿ-ಆಲಸಿಯಂ, ಮದಭಾವೋ ಮದಿಯಂ। ಏವಂ ದಕ್ಖಿಯಂ, ಪುರೋಹಿತಭಾವೋ ಪೋರೋಹಿತಿಯಂ, ಬ್ಯತ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ವೇಯ್ಯತ್ತಿಯಂ, ಬ್ಯಾವಟಸ್ಸ ಭಾವೋ ವೇಯ್ಯಾವಟಿಯಂ, ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಪುಬ್ಬೇ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಪದಂ ವಿಯ ಸಿದ್ಧಾನಿ।

ಣಮ್ಹಿ-ಗರುನೋ ಭಾವೋ ಗಾರವೋ, ಪಟುಭಾವೋ ಪಾಟವಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಯಮ್ಹಿ-ಅಧಿಪತಿಭಾವೋ ಅಧಿಪತಿಯಂ, ಪಣ್ಡಿತಭಾವೋ ಪಣ್ಡಿತಿಯಂ, ಬಹುಸ್ಸುತಭಾವೋ ಬಹುಸ್ಸುತಿಯಂ, ನಗ್ಗಸ್ಸ ಭಾವೋ ನಗ್ಗಿಯಂ, ಸೂರಭಾವೋ ಸೂರಿಯಂ, ವೀರಭಾವೋ ವೀರಿಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಕ್ರಿಯಾ, ಅಲಸಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಅಲಸತ್ತಂ, ಅಲಸತಾ, ಅಲಸತ್ತನಂ, ಆಲಸ್ಯಂ, ಆಲಸೇಯ್ಯಂ, ಆಲಸಿಯಂ, ಆಲಸಂ, ಅಲಸಿಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೪೯೧. ಬ್ಯ ವದ್ಧದಾಸಾ ವಾ [ಕ॰ ೩೬೦; ರೂ॰ ೩೮೭; ನೀ॰ ೭೮೦]।

ಭಾವ , ಕಮ್ಮೇಸು ವದ್ಧ, ದಾಸೇಹಿ ಬ್ಯೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ವದ್ಧಸ್ಸ ಭಾವೋ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ವದ್ಧಬ್ಯಂ, ವದ್ಧತಾ, ದಾಸಬ್ಯಂ, ದಾಸತಾ, 'ವದ್ಧವ'ನ್ತಿ ಇಧ ಣೇ ಪರೇ ವಾಗಮೋ।

೪೯೨. ನಣ ಯುವಾ ಬೋ ಚ ವಯೇ [ಕ॰ ೩೬೧; ರೂ॰ ೩೮೮; ನೀ॰ ೭೮೧; ಚಂ॰ ೪.೧.೧೪೬; ಪಾ॰ ೫.೧.೧೩೦; '...ವಸ್ಸ' (ಬಹೂಸು)]।

ವಯೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಯುವತೋ ನಣ ಹೋತಿ ವಾ ಬಾಗಮೋ ಚ।

ಯುವಸ್ಸ ಭಾವೋ ಯೋಬ್ಬನಂ।

ವಾತ್ವೇವ? ಯುವತ್ತಂ, ಯುವತಾ।

೪೯೩. ಅಣ್ವಾದೀಹಿಮೋ [ಕ॰ ೩೬೦; ರೂ॰ ೩೮೭; ನೀ॰ ೭೮೦; ಚಂ॰ ೪.೧.೧೩೯; ಪಾ॰ ೫.೧.೧೨೨; 'ಅಣ್ವಾದಿತ್ವಿಮೋ' (ಬಹೂಸು)]।

ತೇಹಿ ಭಾವೇ ಇಮೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅಣುನೋ ಭಾವೋ ಅಣಿಮಾ, ಲಘುನೋ ಭಾವೋ ಲಘಿಮಾ।

೪೯೪. ಕಸ್ಸಮಹತಮಿಮೇ ಕಸಮಹಾ [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನಿ॰ ೮೫೯; 'ಕಸ್ಸಕ...'?]।

ಇಮಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಕಸ್ಸ, ಮಹನ್ತಸದ್ದಾನಂ ಕಮೇನ ಕಸ, ಮಹಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಸ್ಸಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಕಸಿಮಾ [(ಕಿಸಮಹತಮಿಮೇ ಕಸಮಹಾ। ಇಮಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಕಿಸ, ಮಹನ್ಥಸದ್ದಾನಂ ಕಮೇನ ಕಸ, ಮಹಾ ಹೋನ್ಥಿ। ಕಿಸಸ್ಸ ಭಾವೋ ಕಸಿಮಾ, ಮೋಗ್° ೪-೧೩೩)], ಮಹನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಮಹಿಮಾ। ಸುಮನಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಣ್ಯಮ್ಹಿ ಸಾಗಮೋ, 'ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ'ತಿ ಯಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ। ಏವಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ಸುನ್ದರಂ ವಚೋ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ಸುವಚೋ, ಸುವಚಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋವಚಸ್ಸಂ। ಏವಂ ದೋವಚಸ್ಸಂ।

"ಆರಾಮರಾಮಣೇಯ್ಯಕಂ, ಉಯ್ಯಾನರಾಮಣೇಯ್ಯಕಂ, ಭೂಮಿರಾಮಣೇಯ್ಯಕಂ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ರಮಿತಬ್ಬನ್ತಿ ರಮಣಂ, ರಮಣಂ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ರಾಮಣೋ, ಆರಾಮೋ, ಆರಾಮರಾಮಣಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆರಾಮರಾಮಣೇಯ್ಯಕಂ, ಣೇಯ್ಯೋ, ಸಕತ್ಥೇ ಚ ಕೋ [ಕಥಂ ರಾಮಣಿಯಕತ್ಥಿ? ಸಕತ್ಥೇ ಕನ್ಥಾ ಣೇನ ಸಿದ್ಧಂ, (ಮೋಗ್° ೪-೫೯)], ಆರಾಮಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಆರಾಮಸಿರೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು।

ಭಾವ, ಕಮ್ಮರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಪರಿಮಾಣರಾಸಿ

೪೯೫. ತಮಸ್ಸ ಪರಿಮಾಣಂ ಣಿಕೋ ಚ [ಕ° ೩೫೧; ರೂ° ೩೭೪; ನೀ° ೭೬೪; ಚಂ° ೪.೧.೬೨; ಪಾ° ೫.೧.೫೭, ೫೮]।

ತಂ ಅಸ್ಸ ಪರಿಮಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಪಠಮನ್ತಾ ಣಿಕೋ ಹೋತಿ ಕೋ ಚ। ಪರಿಮೀಯತೇ ಅನೇನಾತಿ ಪರಿಮಾಣಂ।

ದೋಣೋ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ದೋಣಿಕೋ। ಏವಂ ಖಾರಿಕೋ, ಕುಮ್ಭಿಕೋ, ಅಸೀತಿವಸ್ಸಾನಿ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ಆಸೀತಿಕೋ, ವಯೋ। ಏವಂ ನಾವುತಿಕೋ, ಉಪಡ್ಢಕಾಯೋ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ಉಪಡ್ಢಕಾಯಿಕಂ, ಬಿಮ್ಬೋಹನಂ, ದ್ವೇ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ದುಕಂ। ಏವಂ ತಿಕಂ, ಚತುಕ್ಕಂ, ಪಞ್ಚಕಂ, ಛಕ್ಕಂ, ದ್ವಿತ್ತಂ। ದಸಕಂ, ಸತಕಂ।

೪೯೬. ಯತೇತೇಹಿ ತ್ತಕೋ [ಕ° ೩೯೧; ರೂ° ೪೨೩; ನೀ° ೮೩೦; ಪಾ° ೫.೧.೨೨, ೨೩]

ತಮಸ್ಸ ಪರಿಮಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಯ, ತ, ಏತಸದ್ದೇಹಿ ಸದಿಸದ್ವಿಭೂತೋ ತ್ತಕೋ ಹೋತಿ।

ಯಂ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ಯತ್ತಕಂ। ಏವಂ ತತ್ತಕಂ।

೪೯೭. ಏತಸ್ಸೇಟ ತ್ತಕೇ [ಕ° ೪೦೪; ರೂ° ೩೭೦; ನೀ° ೮೫೯]।

ತ್ತಕೇ ಪರೇ ಏತಸದ್ದಸ್ಸ ಏಟ ಹೋತಿ।

ಏತಂ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ಏತ್ತಕಂ, ಯಾವ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ಯಾವತ್ತಕಂ। ಏವಂ ತಾವತ್ತಕಂ, ಏತಾವತ್ತಕಂ। 'ಯತೇತೇಹೀ'ತಿ ವಚನೇನ ಯಾವ, ತಾವ, ಏತಾವಾಪಿ ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

೪೯೮. ಸಬ್ಬಾ ಚ ಟಾವನ್ತು [ಕ° ೩೯೧; ರೂ° ೪೨೩; ನೀ° ೮೩೦; ಚಂ° ೪.೨.೪೩; ಪಾ° ೫.೨.೩೯; 'ಸಬ್ಬಾ ಚಚವನ್ತು' (ಬಹೂಸು)]।

ತಮಸ್ಸ ಪರಿಮಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಯ, ತೇ'ತೇಹಿ ಚ ಸಬ್ಬತೋ ಚ ಟಾವನ್ತು ಹೋತಿ, ಏತಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ।

ಸಬ್ಬಂ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಬ್ಬಾವನ್ತಂ, ಸಬ್ಬಾವಾ, ಅತ್ಥೋ, ಸಬ್ಬಾವನ್ತೋ, ಸಬ್ಬಾವನ್ತಾ, ಅತ್ಥಾ, ಸಬ್ಬಾವತಿ, ಅತ್ಥೇ, ಸಬ್ಬಾವನ್ತೇಸು, ಅತ್ಥೇಸು, ಇತ್ಥಿಯಂ ಸಬ್ಬಾವತೀ, ಸಬ್ಬಾವನ್ತೀ, ಪರಿಸಾ। ಏವಂ ಯಾವಾ, ಯಾವನ್ತಾ, ಯಾವನ್ತೋ, ತಾವಾ, ತಾವನ್ತಾ, ತಾವನ್ತೋ, ಏತ್ತಾವಾ, ಏತ್ತಾವನ್ತಾ, ಏತ್ತಾವನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ವಚಿ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಏಕಸ್ಸ ತ-ಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪೋ, ಯಾವತಕೋ ಕಾಯೋ, ತಾವತಕೋ ಬ್ಯಾಮೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೦], ಯಾವತಿಕಾ ಯಾನಸ್ಸ ಭೂಮಿ।

೪೯೯. ಕಿಂಮ್ಹಾ ರತಿ ರೀವ ರೀವತಕ ರಿತ್ತಕಾ [ಕ॰ ೩೯೧; ರೂ॰ ೪೨೩; ನೀ॰ ೮೩೦; ಚಂ॰ ೪.೨.೪೫; ಪಾ॰ ೫.೨.೪೧]।

ತಂ ಅಸ್ಸ ಪರಿಮಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಕಿಂಸದ್ದತೋ ಏತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಭವನ್ತಿ।

೫೦೦. ರಾನುಬನ್ಧೇನ್ತಸರಾದಿಸ್ಸ [ಕ॰ ೫೩೯; ರೂ॰ ೫೫೮; ನೀ॰ ೧೧೨೪]।

ರಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಪದನ್ತಸರಾದಿಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ। ಆದಿಸದ್ದೇನ ಪದನ್ತಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಗಯ್ಹತಿ, ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ರೀವನ್ತು, ರಿತ್ತಾವನ್ತುಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಿಂ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ಕತಿ। ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಕತಿ ಕುಸಲಾ, ಕತಿ ಅಕುಸಲಾ [ವಿಭ॰ ೧೫೧], ಕತಿವಸ್ಸೋಸಿ ತ್ವಂ ಭಿಕ್ಖು, ಏಕವಸ್ಸೋ ಅಹಂ ಭಗವಾ [ಮಹಾವ॰ ೭೮], ಕಿಂ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಕೀವಂ, ಕಿಂವ ದೂರೋ ಇತೋ ಗಾಮೋ। ಏವಂ ಕೀವತಕಂ, ಕಿತ್ತಕಂ।

ರೀವನ್ತುಮ್ಹಿ - ಕೀವನ್ತೋ ಹೋನ್ತು ಯಾಚಕಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೦.೧೦೩] ತಿ।

ರಿತ್ತಾವನ್ತುಮ್ಹಿ - ಕಿತ್ತಾವತಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೨], ಕಿತ್ತಾವತಾ ನು ಖೋ ಭನ್ತೇ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಕಿತ್ತಾವತಾ ನು ಖೋ ಭನ್ತೇ ಮಾರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೬೧]।

ಪುಬ್ಬಸುತ್ತೇನ ಟಾವನ್ತುಮ್ಹಿ - ಏತ್ತಾವತಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಏತ್ತಾವತಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏತ್ತಾವತಾ ಮಾರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೫೦೧. ಮಾನೇ ಮತ್ತೋ [ಕ॰ ೩೨೮; ರೂ॰ ೩೫೨; ನೀ॰ ೭೦೮; ಚಂ॰ ೪.೨.೩೮; ಪಾ॰ ೫.೨.೩೭]।

ಮೀಯತೇ ಏತೇನಾತಿ ಮಾನಂ, ತಂ ಉಮ್ಮಾನಂ, ಪರಿಮಾಣನ್ತಿ ದುವಿಧಂ, ಉದ್ಧಂ ಮಾನಂ ಉಮ್ಮಾನಂ, ತದಞ್ಞಂ ಮಾನಂ ಪರಿಮಾಣಂ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಪನ ಸಾಮಞ್ಞವಚನತ್ತಾ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ, ದುವಿಧೇ ಮಾನೇ ಪವತ್ತಾ ಹತ್ಥಾದಿಸದ್ದಮ್ಹಾ ತಮಸ್ಸ ಪರಿಮಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಮತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಹತ್ಥೋ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಹತ್ಥಮತ್ತಂ, ದ್ವೇ ಹತ್ಥಾ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ದ್ವಿಹತ್ಥಮತ್ತಂ, ದ್ವೇ ಅಙ್ಗುಲಿಯೋ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ದ್ವಙ್ಗುಲಮತ್ತಂ। ಏವಂ ಚತುರಙ್ಗುಲಮತ್ತಂ, ವಿದತ್ಥಿಮತ್ತಂ, ಯೋಜನಮತ್ತಂ , ತೀಣಿ ಯೋಜನಾನಿ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ತಿಯೋಜನಮತ್ತಂ, ನಾಳಿಮತ್ತಂ, ಪತ್ಥಮತ್ತಂ, ದೋಣಮತ್ತಂ, ಪಲಂ ವುಚ್ಚತಿ ಉಮ್ಮಾನಸಙ್ಖಾತೋ ಪಾತಿವಿಸೇಸೋ, ಪಲಂ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪಲಮತ್ತಂ, ಪಞ್ಚಮತ್ತಂ, ಪಞ್ಚಮತ್ತೇಹಿ ಭಿಕ್ಖುಸತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ [ಪಾರಾ॰ ೧], ತಿಂಸಮತ್ತಂ, ಸಟ್ಠಿಮತ್ತಂ, ಸತಮತ್ತಂ, ಸಹಸ್ಸಮತ್ತಂ, ಕೋಟಿಮತ್ತಂ, ಕುಮ್ಭಮತ್ತಂ, ಚಾಟಿಮತ್ತಂ, ಹತ್ಥಿಮತ್ತಂ, ಪಬ್ಬತಮತ್ತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

‘ಮತ್ತಾ’ತಿ ವಾ ಪರಿಮಾಣವಾಚಿಸದ್ದನ್ತರಂ, ಹತ್ಥೋ ಮತ್ತಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಹತ್ಥಮತ್ತಂ। ಏವಂ ದ್ವಿಹತ್ಥಮತ್ತಂ, ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಸಮಾಸೋಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅಭೇದೂಪಚಾರೇನ ಪನ ಹತ್ಥಪರಿಮಾಣಂ ಹತ್ಥೋತಿ ಕತ್ವಾ “ದ್ವಿಹತ್ಥಂ ವತ್ಥಂ, ದೋಣೋ ವೀಹಿ, ದೋಣೋ ಮಾಸೋ”ತಿ ಸಿಜ್ಝತಿ।

೫೦೨. ತಗ್ಘೋ ಚುದ್ಧಂ [ಕ॰ ೩೭೮; ರೂ॰ ೩೫೨; ನೀ॰ ೭೦೮; ಚಂ॰ ೪.೨.೩೯; ಪಾ॰ ೫.೨.೩೭]।

ಉದ್ಧಂಮಾನೇ ಪವತ್ತಾ ಸದ್ದಾ ತಮಸ್ಸ ಪರಿಮಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ತಗ್ಘಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಮತ್ತೋ ಚ।

ಜಣ್ಣು ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ಜಣ್ಣುತಗ್ಘಂ, ಜಣ್ಣುಮತ್ತಂ।

೫೦೩. ಣೋ ಚ ಪುರಿಸಾ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ೪.೨.೪೦ ...ಪೇ॰... ೫.೨.೩೮]।

ಉದ್ಧಂಮಾನೇ ಪವತ್ತಾ ಪುರಿಸಮ್ಹಾ ಣೋ ಚ ಹೋತಿ ತಗ್ಘೋ ಚ ಮತ್ತೋ ಚ।

ಚತುಹತ್ಥೋ ಪುರಿಸೋ ಪರಿಮಾಣಮಸ್ಸಾತಿ ಪೋರಿಸಂ, ತಿಪೋರಿಸಂ, ಸತಪೋರಿಸಂ, ಗಮ್ಭೀರಂ। ಏವಂ ಪುರಿಸತಗ್ಘಂ, ಪುರಿಸಮತ್ತಂ, ಉದ್ಧಂ ಪಸಾರಿತಹತ್ಥೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಚಹತ್ಥಂ ಪುರಿಸಪಮಾಣಂ ಪೋರಿಸನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, “ಏಕೂನತೀಸೋ ವಯಸಾ”ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೪ (ಏಕೂನತಿಂಸೋ)] ಏತ್ಥ ಏಕೂನತೀಸ ವಸ್ಸಾನಿ ಆಯುಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಏಕೂನತೀಸೋ। ಏವಂ ವೀಸೋ, ತೀಸೋ, ಚತ್ತಾಲೀಸೋ, ಪಞ್ಞಾಸೋ, ಸಹಸ್ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ, ದ್ವಿಸಹಸ್ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ, ದಸಸಹಸ್ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ। ಏತ್ಥ ಚ “ಸಹಸ್ಸಪರಿಮಾಣಂ ಚಕ್ಕವಾಳಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಹಸ್ಸೋ”-ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಣಪಚ್ಚಯೇನ ಸಿಜ್ಝತಿ।

ಪರಿಮಾಣರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಸಙ್ಖ್ಯಾರಾಸಿ

೫೦೪. ಏಕಾ ಕಾಕ್ಯಸಹಾಯೇ [ಕ॰ ೩೯೧; ರೂ॰ ೪೨೩; ನೀ॰ ೮೩೫; ಚಂ॰ ೪.೨.೬೭; ಪಾ॰ ೫.೩.೫೨]।

ಅಸಹಾಯತ್ಥೇ ಏಕಮ್ಹಾ ಕ, ಆಕೀ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಅಸಹಾಯೋ ಏಕೋ, ಏಕಕೋ, ಏಕಾಕೀ, ಏಕೋ ವಾ।

ಇತ್ಥಿಯಂ ಏಕಿಕಾ, ಏಕಾಕಿನೀ, ಏಕಾ ವಾ, ‘ಅಧಾತುಸ್ಸ ಕೇ’ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಇತ್ಥಿಯಂ ಕಮ್ಹಿ ಪರೇ ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ।

೫೦೫. ದ್ವಿತಿ ಚತೂಹಿ ತೀಯತ್ಥಾ [ಕ॰ ೩೮೫; ರೂ॰ ೪೦೯; ನೀ॰ ೮೧೭; ತಿಸತ್ಥಾ?]।

ತೇಹಿ ತಸ್ಸ ಪೂರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ತೀಯೋ ಚ ತ್ಥೋ ಚ ಹೋನ್ತಿ।

೫೦೬. ದ್ವಿತೀನಂ ದುತಾ ತೀಯೇ [ಕ॰ ೩೮೬, ೪೧೦; ನೀ॰ ೮೧೮; ತಿಯೇ?]।

ತೀಯೇ ಪರೇ ದ್ವಿ, ತಿಸದ್ದಾನಂ ದು, ತಾದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ।

ದ್ವಿನ್ನಂ ಪೂರಣೋ ದುತೀಯೋ [ಭಟ್ಟಸಂಗೀತಿ ಪಾಠೇಸು ದುತಿಯೋತ್ಯಾದಿನಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ], ದ್ವಿನ್ನಂ ಪೂರಣೀ ದುತೀಯಾ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಪೂರಣಂ ದುತೀಯಂ। ಏವಂ ತತೀಯೋ, ತತೀಯಾ, ತತೀಯಂ। ಚತುನ್ನಂ ಪೂರಣೋ ಚತುತ್ಥೋ, ಚತುತ್ಥೀ, ಚತುತ್ಥಂ।

೫೦೭. ಮ ಪಞ್ಚಾದಿಕತಿಹಿ [ಕ॰ ೩೭೩; ರೂ॰ ೪೦೭; ನೀ॰ ೮೦೨; ಚಂ॰ ೪.೨.೫೫; ಪಾ॰ ೫.೨.೪೯]।

ಪಞ್ಚಾದೀಹಿ ಚ ಕತಿಮ್ಹಾ ಚ ತಸ್ಸ ಪೂರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಮೋ ಹೋತಿ।

ಪಞ್ಚಮೋ, ಪಞ್ಚಮೀ, ಪಞ್ಚಮಂ। ಏವಂ ಸತ್ತಮ, ಅಟ್ಠಮ, ನವಮ, ದಸಮ, ಏಕಾದಸಮಾದಿ। ಕತಿನ್ನಂ ಪೂರಣೋ ಕತಿಮೋ, ಕತಿಮೀ, ತಿಥೀ।

೫೦೮. ತಸ್ಸ ಪೂರಣೇಕಾದಸಾದಿತೋ ವಾ [ಕ॰ ೩೭೪; ರೂ॰ ೪೧೨; ನೀ॰ ೮೦೫; ಚಂ॰ ೪.೨.೫೧; ಪಾ॰ ೫.೨.೪೮]।

ಪೂರತೇ ಅನೇನಾತಿ ಪೂರಣಂ, ಏಕಾದಸಾದಿತೋ ತಸ್ಸ ಪೂರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಟಾನುಬನ್ಧೋ ಅಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಪೂರಣೋ ಏಕಾದಸೋ, ಏಕಾದಸೀ, ಏಕಾದಸಂ, ಏಕಾದಸಮೋ ವಾ। ಏವಂ ದ್ವಾದಸೋ, ದ್ವಾದಸಮೋ, ತೇರಸೋ, ತೇರಸಮೋ, ಚುದ್ದಸೋ, ಚುದ್ದಸಮೋ, ಪಞ್ಚದಸೋ, ಪಞ್ಚದಸಮೋ, ಪನ್ನರಸೋ, ಪನ್ನರಸಮೋ, ಸೋಳಸೋ, ಸೋಳಸಮೋ, ಸತ್ತರಸೋ, ಸತ್ತರಸಮೋ, ಅಟ್ಠಾರಸೋ, ಅಟ್ಠಾರಸಮೋ।

೫೦೯. ಟೇ ಸತಿಸ್ಸ ತಿಸ್ಸ [ಕ॰ ೩೮೯; ರೂ॰ ೪೧೩; ನೀ॰ ೮೨೪]।

ಟೇ ಪರೇ ಸತಿಸ್ಸ ತಿ-ಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತೀತಿ ವೀಸತಿ, ತೀಸತೀನಂ ತಿಸ್ಸ ಲೋಪೋ।

ಏಕೂನವೀಸೋ, ಏಕೂನವೀಸತಿಮೋ, ವೀಸೋ, ವೀಸತಿಮೋ, ತೀಸೋ, ತೀಸತಿಮೋ, ಚತ್ತಾಲೀಸೋ, ಚತ್ತಾಲೀಸಮೋ, ಪಞ್ಞಾಸೋ, ಪಞ್ಞಾಸಮೋ। ಸಟ್ಠ್ಯಾದಿತೋ ಪುರಿಮಸುತ್ತೇನ ಮೋ, ಸಟ್ಠಿಮೋ, ಸತ್ತತಿಮೋ, ಅಸೀತಿಮೋ, ನವುತಿಮೋ।

೫೧೦. ಸತಾದೀನಮಿ ಚ [ಕ॰ ೩೭೩; ರೂ॰ ೪೦೭; ನೀ॰ ೮೦೨; ಚಂ॰ ೪.೨.೫೩ ...ಪೇ॰... ೫.೨.೫೭]।

ಸತಾದಿತೋ ತಸ್ಸ ಪೂರಣತ್ಥೇ ಮೋ ಹೋತಿ, ಸತಾದೀನಂ ಅನ್ತಸ್ಸ ಇತ್ತಞ್ಚ ಹೋತಿ।

ಸತಸ್ಸ ಪೂರಣೋ ಸತಿಮೋ, ದ್ವಿಸತಿಮೋ, ತಿಸತಿಮೋ, ಸಹಸ್ಸಿಮೋ।

೫೧೧. ಛಾ ಟ್ಠಟ್ಠಮಾ [ಕ॰ ೩೮೪; ರೂ॰ ೪೦೭; ನೀ॰ ೮೦೩]।

ಛಮ್ಹಾ ತಸ್ಸ ಪೂರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಟ್ಠ, ಟ್ಠಮಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಛಟ್ಠೋ, ಛಟ್ಠೀ, ಛಟ್ಠಂ, ಛಟ್ಠಮೋ, ಛಟ್ಠಮೀ, ಛಟ್ಠಮಂ।

೫೧೨. ಸಙ್ಖ್ಯಾಯ ಸಚ್ಚುತೀಸಾಸದಸನ್ತಾಯಾಧಿಕಾಸ್ಮಿಂ ಸತಸಹಸ್ಸೇ ಟ [ಕ॰ ೩೨೮; ರೂ॰ ೩೫೨; ನೀ॰ ೭೦೧; ಚಂ॰ ೪.೨.೫೦ ...ಪೇ॰... ೫.೨.೪೫, ೪೬; '...ಡೋ' (ಬಹೂಸು)]।

ಸತಿ, ಉತಿ, ಈಸ, ಆಸ, ದಸನ್ತಾಹಿ ಸಙ್ಖ್ಯಾಹಿ ತೇ ಅಧಿಕಾ ಅಸ್ಮಿಂ ಸತಸಹಸ್ಸೇತಿ ಅತ್ಥೇ ಟಾನುಬನ್ಧೋ ಅಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ‘ಸತಸಹಸ್ಸೇ’ತಿ ಸತೇ ವಾ ಸಹಸ್ಸೇ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತತ್ಥ ಸಹಸ್ಸಸದ್ದೇನ ಸಹಸ್ಸಂ ದಸಸಹಸ್ಸಂ ಸತಸಹಸ್ಸಂ ದಸಸತಸಹಸ್ಸಞ್ಚ ಗಯ್ಹತಿ।

ದಸನ್ತ, ಸತ್ಯನ್ತ, ಈಸನ್ತ, ಆಸನ್ತ, ಉತ್ಯನ್ತಾತಿ ಏವಂ ಅನುಕ್ಕಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ದಸ, ಏಕಾದಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಟ್ಠಾರಸಾ ನವಸಙ್ಖ್ಯಾ **ದಸನ್ತಾ** ನಾಮ।

ವೀಸತಿ, ಏಕವೀಸತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಟ್ಠವೀಸತಿಯಾ ನವಸಙ್ಖ್ಯಾ ಚ ತೀಸತಿ, ಏಕತೀಸತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಟ್ಠತೀಸತಿಯಾ ನವಸಙ್ಖ್ಯಾ ಚ **ಸತ್ಯನ್ತಾ** ನಾಮ।

ಚತ್ತಾಲೀಸ, ಏಕಚತ್ತಾಲೀಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ನವಸಙ್ಖ್ಯಾ **ಈಸನ್ತಾ** ನಾಮ।

ಪಞ್ಞಾಸ , ಏಕಪಞ್ಞಾಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಟ್ಠಪಞ್ಞಾಸಾಯ ನವಸಙ್ಖ್ಯಾ **ಆಸನ್ತಾ** ನಾಮ।

ನವುತಿ, ಏಕನವುತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಟ್ಠನವುತಿಯಾ ನವ ಸಙ್ಖ್ಯಾ **ಉತ್ಯನ್ತಾ** ನಾಮ।

ಸೇಸಾ ಟ್ಠ್ಯನ್ತ, ತ್ಯನ್ತಾಪಿ ಇಧ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। **ಟ್ಠ್ಯನ್ತಾ** ನಾಮ ಸಟ್ಠಿ,-ಏಕಸಟ್ಠ್ಯಾದಿಕಾ ನವಸಙ್ಖ್ಯಾ। **ತ್ಯನ್ತಾ** ನಾಮ ಸತ್ತತಿ, ಏಕಸತ್ತತ್ಯಾದಿಕಾ ನವಸಙ್ಖ್ಯಾ ಚ ಅಸೀತಿ, ಏಕಾಸೀತ್ಯಾದಿಕಾ ನವಸಙ್ಖ್ಯಾ ಚ।

ದಸನ್ತಾಸು ತಾವ - ದಸ ಅಧಿಕಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತೇ ತಯಿದಂ ದಸಸತಂ। ಏವಂ ದಸಸಹಸ್ಸಂ, ದಸಸತಸಹಸ್ಸಂ, ಏಕಾದಸ ಅಧಿಕಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತೇ ತಯಿದಂ ಏಕಾದಸಸತಂ। ಏವಂ ಏಕಾದಸಸಹಸ್ಸಂ, ಏಕಾದಸಸತಸಹಸ್ಸಂ। ಏವಂ ದ್ವಾದಸಸತಮಿಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಸತ್ಯನ್ತಾಸು - ಟಮ್ಹಿ ತಿ-ಕಾರಲೋಪೋ, ವೀಸತಿ ಅಧಿಕಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತೇ ತಯಿದಂ ವೀಸಸತಂ। ಏವಂ ಏಕವೀಸಸತಂ, ದ್ವಾವೀಸಸತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ, ತೀಸತಿ ಅಧಿಕಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತೇ ತಯಿದಂ ತೀಸಸತಂ। ಏವಂ ಏಕತೀಸಸತಂ, ದ್ವತ್ತಿಂಸಸತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಹಸ್ಸೇಪಿ।

ಈಸನ್ತಾಸು - ಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಅಧಿಕಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತೇ ತಯಿದಂ ಚತ್ತಾಲೀಸಸತಂ। ಏವಂ ಏಕಚತ್ತಾಲೀಸಸತಂ, ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸಸತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಹಸ್ಸೇಪಿ।

ಆಸನ್ತಾಸು - ಪಞ್ಞಾಸಂ ಅಧಿಕಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತೇ ತಯಿದಂ ಪಞ್ಞಾಸಸತಂ। ಏವಂ ಏಕಪಞ್ಞಾಸಸತಂ, ದ್ವೇಪಞ್ಞಾಸಸತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಹಸ್ಸೇಪಿ।

ಟ್ಠ್ಯನ್ತಾಸು - ಸಟ್ಠಿ ಅಧಿಕಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತೇ ತಯಿದಂ ಸಟ್ಠಿಸತಂ। ಏವಂ ಏಕಸಟ್ಠಿಸತಂ, ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಸತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಹಸ್ಸೇಪಿ।

ತ್ಯನ್ತಾಸು - ಸತ್ತತಿ ಅಧಿಕಾ, ಏಕಸತ್ತತಿ ಅಧಿಕಾ, ಅಸೀತಿ ಅಧಿಕಾ, ಏಕಾಸೀತಿ ಅಧಿಕಾ ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ।

ಉತ್ಯನ್ತಾಸು - ನವುತಿ ಅಧಿಕಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತೇ ತಯಿದಂ ನವುತಿಸತಂ। ಏವಂ ಏಕನವುತಿಸತಂ, ದ್ವೇನವುತಿಸತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಹಸ್ಸೇಪಿ।

ಅಥ ವಾ **ದಸನ್ತಾ** ನಾಮ ಏಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದಸಸಙ್ಖ್ಯಾ।

ಸತ್ಯನ್ತಾ ನಾಮ ಏಕಾದಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವೀಸಸಙ್ಖ್ಯಾ।

ಈಸನ್ತಾ ನಾಮ ಏಕತೀಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದಸಸಙ್ಖ್ಯಾ।

ಆಸನ್ತಾ ನಾಮ ಏಕಚತ್ತಾಲೀಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದಸಸಙ್ಖ್ಯಾ।

ಏವಂ **ಟ್ಠುನ್ತ, ತ್ಯನ್ತ, ಉತ್ಯನ್ತಾ**ಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏಕೋ ಅಧಿಕೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತೇ ತಯಿದಂ ಏಕಸತಂ, "ಅಥೇತ್ಥೇಕಸತಂ ಖತ್ಯಾ, ಅನುಯನ್ತಾ ಯಸಸ್ಸಿನೋ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೯೪] ಪಾಳಿ। "ದ್ವೇ ಅಧಿಕಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತೇ ತಯಿದಂ ದ್ವಿಸತಂ" ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಸಬ್ಬಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಸುವಿಚಿತ್ತಮಿದಂ ವಿಧಾನನ್ತಿ।

ಯಥಾ ಪನ "ಏಕೋ ಚ ದಸ ಚ ಏಕಾದಸ, ಏಕಾಧಿಕಾ ವಾ ದಸ ಏಕಾದಸಾ"ತಿ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತಥಾ ಇಧಪಿ "ದಸ ಚ ಸತಞ್ಚ ದಸಸತಂ, ದಸಾಧಿಕಂ ವಾ ಸತಂ ದಸಸತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ವಿಧಾನಂ ಸಮಾಸವಸೇನ ಸಿಜ್ಝತಿ।

ತತ್ಥ ಪನ "ದ್ವೇ ಸತಾನಿ ದ್ವಿಸತಂ, ತೀಣಿ ಸತಾನಿ ತಿಸತ"ಮಿಚ್ಚಾದೀನಿ ಚ "ದ್ವೇ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ದ್ವಿಸಹಸ್ಸಂ, ತೀಣಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ತಿಸಹಸ್ಸ"ಮಿಚ್ಚಾದೀನಿ ಚ "ದ್ವೇ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ದ್ವಿಸತಸಹಸ್ಸಂ, ತೀಣಿ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ತಿಸತಸಹಸ್ಸ"ಮಿಚ್ಚಾದೀನಿ ಚ ದಿಗುಸಮಾಸೇ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

೫೧೩. ವಾರಸಙ್ಖ್ಯಾಯಕ್ಖತ್ತುಂ [ಕ॰ ೬೪೬; ರೂ॰ ೪೧೯; ನೀ॰ ೧೨೮೨; ಚಂ॰ ೪.೪.೫; ಪಾ॰ ೫.೪.೧೭]।

ವಾರಸಮ್ಬನ್ಧಿಭೂತಾ ಸಙ್ಖ್ಯಾಸದ್ದಾ ಕ್ಖತ್ತುಂಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ದ್ವೇ ವಾರಾ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ। ಏವಂ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ, ಚತುಕ್ಖತ್ತುಂ, ಪಞ್ಚಕ್ಖತ್ತುಂ, ದಸಕ್ಖತ್ತುಂ, ಸತಕ್ಖತ್ತುಂ, ಸಹಸ್ಸಕ್ಖತ್ತುಂ।

೫೧೪. ಕತಿಮ್ಹಾ [ಕ॰ ೬೪೬; ರೂ॰ ೪೧೯; ನೀ॰ ೧೨೮೨; ಚಂ॰ ೪.೪.೬; ಪಾ॰ ೫.೪.೨೦]।

ವಾರಸಮ್ಬನ್ಧಿಭೂತಾ ಕತಿಸದ್ದಾ ಕ್ಖತ್ತುಂ ಹೋತಿ। ಕತಿ ವಾರಾ ಕತಿಕ್ಖತ್ತುಂ।

೫೧೫. ಬಹುಮ್ಹಾ ಧಾ ಚ ಪಚ್ಚಾಸತ್ತಿಯಾ [ಕ॰ ೬೪೬; ರೂ॰ ೪೧೯; ನೀ॰ ೧೨೮೨; 'ಪಚ್ಚಾಸತ್ತಿಯಂ' (ಬಹೂಸು)]।

ವಾರಸಮ್ಬನ್ಧಿಭೂತಾ ಬಹುಸದ್ದಾ ಪಚ್ಚಾಸತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಧಾ ಚ ಹೋತಿ ಕ್ಖತ್ತುಞ್ಚ।

ಬಹುವಾರಾ ಬಹುಕ್ಖತ್ತುಂ, ಬಹುಸದ್ದೇನ ಅನೇಕವಾರಂ ಉಪಲಕ್ಖೇತಿ, ಅನೇಕವಾರಾ ಅನೇಕಕ್ಖತ್ತುಂ। ಏವಂ ಬಹುವಾರಾ ಬಹುಧಾ, ಅನೇಕವಾರಾ ಅನೇಕಧಾ। ಪಚ್ಚಾಸತ್ತಿ ನಾಮ ವಾರಾನಂ ಅಚ್ಚಾಸನ್ನತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ದಿವಸಸ್ಸ ಬಹುಕ್ಖತ್ತುಂ ಭುಞ್ಜತಿ, ಬಹುಧಾ ಭುಞ್ಜತಿ, ವಾರಾನಂ ದೂರಭಾವೇ ಸತಿ ತೇ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಮಾಸಸ್ಸ ಬಹುವಾರೇ ಭುಞ್ಜತಿ।

೫೧೬. ಸಕಿಂ ವಾ [ಕ॰ ೬೪೬; ರೂ॰ ೪೧೯; ನೀ॰ ೧೨೮೨; ಚಂ॰ ೪.೪.೮; ಪಾ॰ ೫.೪.೧೯]।

ಏಕವಾರನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಸಕಿನ್ತಿ ನಿಪಚ್ಚತೇ ವಾ।

ಸಕಿಂ ಭುಞ್ಜತಿ, ಏಕವಾರಂ ಭುಞ್ಜತಿ।

ಸಙ್ಖ್ಯಾರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಖುದ್ದಕರಾಸಿ

ಪಕಾರರಾಸಿ

೫೧೭. ಧಾ ಸಙ್ಖ್ಯಾಹಿ [ಕ॰ ೩೯೭; ರೂ॰ ४೨೦; ನೀ॰ ೮೩೬; ಚಂ॰ ४.೩.೨೦; ಪಾ॰ ೫.೩.४೨]।

ಸಙ್ಖ್ಯಾವಾಚೀಹಿ ಪಕಾರೇ ಧಾ ಹೋತಿ।

ದ್ವೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ದ್ವಿಧಾ। ಏವಂ ತಿಧಾ, ಚತುಧಾ, ಪಞ್ಚಧಾ, ದಸಧಾ, ಸತಧಾ, ಸಹಸ್ಸಧಾ, ಬಹುಧಾ, ಏಕಧಾ, ಅನೇಕಧಾ।

೫೧೮. ವೇಕಾ ಜ್ಝಂ [ಕ॰ ೩೯೭; ರೂ॰ ४೨೦; ನೀ॰ ೮೩೭; ಚಂ॰ ४.೩.೨४; ಪಾ॰ ೫.೩.४೬]।

ಏಕಮ್ಹಾ ಪಕಾರೇ ಜ್ಝಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಏಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಏಕಜ್ಝಂ, ಏಕಧಾ ವಾ।

೫೧೯. ದ್ವಿತೀಹೇಧಾ [ಕ॰ ४೦४; ರೂ॰ ४೨೦-೩೭೦; ನೀ॰ ೮೫೯; ಚಂ॰ ४.೩.೨४; ಪಾ॰ ೫.೩.४೬]।

ದ್ವಿತಿಸದ್ದೇಹಿ ಪಕಾರೇ ಏಧಾ ಹೋತಿ ವಾ।

ದ್ವೇಧಾ, ತೇಧಾ, ದ್ವಿಧಾ, ತಿಧಾ ವಾ।

೫೨೦. ಸಬ್ಬಾದೀಹಿ ಪಕಾರೇ ಥಾ [ಕ॰ ೩೯೮; ರೂ॰ ४೨೧; ನೀ॰ ೮४४; ಚಂ॰ ४.೩.೨೬; ಪಾ॰ ೫.೩.೬೯]।

ಬಹುಭೇದೋ ವಾ ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಭೇದಕೋ ವಿಸೇಸೋ ವಾ ಪಕಾರೋ, ಸಬ್ಬಾದೀಹಿ ಪಕಾರೇ ಥಾ ಹೋತಿ।

ಸಬ್ಬೇನ ಪಕಾರೇನ ಸಬ್ಬಥಾ, ಸಬ್ಬೇಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಸಬ್ಬಥಾ, ಯಾದಿಸೇನ ಪಕಾರೇನ ಯಥಾ, ಯಾದಿಸೇಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಯಥಾ। ಏವಂ ತಥಾ, ಅಞ್ಞಥಾ, ಉಭಯಥಾ, ಇತರಥಾ।

೫೨೧. ಕಥಮಿತ್ಥಂ [ಕ॰ ೩೯೯; ರೂ॰ ४೨೨; ನೀ॰ ೮४೫; ಪಾ॰ ೫.೩.೨४, ೨೫]।

ಏತೇ ಸದ್ದಾ ಪಕಾರೇ ನಿಪಚ್ಚನ್ತಿ।

ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಕಥಂ, ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ ಇತ್ಥಂ। ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಕಿಂ, ಇಮಸದ್ದೇಹಿ ಥಂ, ತ್ಥಂಪಚ್ಚಯೇ ಕತ್ವಾ ಕಿಂಸ್ಸ ಕತ್ತಂ, ಇಮಸ್ಸ ಇತ್ತಞ್ಚ ಕರಿಯತಿ।

೫೨೨. ತಬ್ಬತಿ ಜಾತಿಯೋ [ಕ॰ ೩೯೮; ರೂ॰ ४೨೧; ನೀ॰ ೮४४; ಚಂ॰ ४.೩.೨೬; ಪಾ॰ ೫.೩.೬೯]।

ಸೋ ಪಕಾರೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ತಬ್ಬಾ, ತಸ್ಮಿಂ ತಬ್ಬತಿ, ಪಕಾರವನ್ತೇ ದಬ್ಬೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂಸಾಮಞ್ಞವಾಚಿಮ್ಹಾ ತಬ್ಬತಿ ಜಾತಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ವಿಸೇಸೇನ ಪಟುರೂಪೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ಪಟುಜಾತಿಯೋ। ವಿಸೇಸೇನ ಮುದುರೂಪಂ ವತ್ಥು ಮುದುಜಾತಿಯಂ।

೫೧೩. ಸೋ ವೀಚ್ಛಾಪ್ಪಕಾರೇಸು [ಕ॰ ३೯೭; ರೂ॰ ೪೧೦; ನೀ॰ ೮೩೬; ಚಂ॰ ೪.೪.೧ ...ಪೇ॰... ೫.೪.೪೩]।

ವೀಚ್ಛಾಯಂ ಪಕಾರೇ ಚ ಸೋಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ವೀಚ್ಛಾಯಂ -

ಪದಂ ಪದಂ ವಾಚೇತಿ ಪದಸೋ ವಾಚೇತಿ। ಖಣ್ಡಂ ಖಣ್ಡಂ ಕರೋತಿ ಖಣ್ಡಸೋ ಕರೋತಿ, ಬಿಲಂ ಬಿಲಂ ವಿಭಜ್ಜತಿ ಬಿಲಸೋ ವಿಭಜ್ಜತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏತ್ಥ ಚ 'ಪದಂ ಪದಂ' ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಕ್ರಿಯಾವಿಸೇಸನೇ ದುತಿಯಾ।

ಪಕಾರೇ -

ಬಹೂಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಪುಥುಸೋ, ಸಬ್ಬೇಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

"ಯೋನಿಸೋ ಉಪಾಯಸೋ, ಠಾನಸೋ, ಹೇತುಸೋ, ಅತ್ಥಸೋ, ಧಮ್ಮಸೋ, ಸುತ್ತಸೋ, ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಸೋ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪನ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ತತಿಯೇಕವಚನಸ್ಸ ಸೋತ್ತಂ। ತಥಾ ದೀಘಸೋ, ಓರಸೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಪಕಾರರಾಸಿ।

ಕುಲರಾಸಿ

೫೧೪. ಪಿತಿತೋ ಭಾತರಿ ರೇಯ್ಯಣ [ಕ॰ ३೫೧; ರೂ॰ ३೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫]।

ಪಿತುಸದ್ದಮ್ಹಾ ತಸ್ಸ ಭಾತಾತಿ ಅತ್ಥೇ ರೇಯ್ಯಣ ಹೋತಿ।

ಪಿತು ಭಾತಾ ಪೇತ್ತೇಯ್ಯೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೪೪]। 'ರಾನುಬನ್ಧೇನ್ತಸರಾದಿಸ್ಸಾ'ತಿ ಉಸ್ಸ ಲೋಪೋ, ತಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ।

೫೧೫. ಮಾತಿತೋ ಚ ಭಗಿನಿಯಂ ಛೋ [ಕ॰ ३೫೧; ರೂ॰ ३೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫]।

ಮಾತಿತೋ ಪಿತಿತೋ ಚ ಭಗಿನಿಯಂ ಛೋ ಹೋತಿ।

ಮಾತು ಭಗಿನೀ ಮಾತುಚ್ಛಾ [ಉದಾ॰ ೧೧], ಪಿತು ಭಗಿನೀ ಪಿತುಚ್ಛಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೩]।

೫೧೬. ಮಾತಾಪಿತೂಸ್ವಾಮಹೋ [ಕ॰ ३೫೧; ರೂ॰ ३೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫; ಚಂ॰ ३.೧.೬೦; ಪಾ॰ ೪.೨.३೬]।

ಮಾತಾಪಿತೂಹಿ ತೇಸಂ ಮಾತಾಪಿತೂಸು ಆಮಹೋ ಹೋತಿ।

ಮಾತು ಮಾತಾ ಮಾತಾಮಹೀ, ಮಾತು ಪಿತಾ ಮಾತಾಮಹೋ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೪೧೧], ಪಿತು ಮಾತಾ ಪಿತಾಮಹೀ, ಪಿತು ಪಿತಾ ಪಿತಾಮಹೋ।

ಇತಿ ಕುಲರಾಸಿ।

ಹಿತ, ಸಾಧು, ಅರಹರಾಸಿ

೫೨೭. ಹಿತೇ ರೇಯ್ಯಣ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫]।

ಮಾತಾಪಿತೂಹಿ ತೇಸಂ ಹಿತೇ ರೇಯ್ಯಣ ಹೋತಿ।

ಮಾತು ಹಿತೋ ಮೇತ್ತೇಯ್ಯೋ, ಪಿತು ಹಿತೋ ಪೇತ್ತೇಯ್ಯೋ। ಮಾತಾಪಿತೂಸು ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ।

೫೨೮. ಇಯೋ ಹಿತೇ [ಕ॰ ೩೫೬; ರೂ॰ ೩೮೧; ನೀ॰ ೭೭೩]।

ತಸ್ಸ ಹಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಇಯೋ ಹೋತಿ।

ಉಪಾದಾನಾನಂ ಹಿತಂ ಉಪಾದಾನಿಯಂ। ಏವಂ ಓಘನಿಯಂ, ಯೋಗನಿಯಂ, ಗನ್ಥನಿಯಂ, ನೀವರಣಿಯಂ, ಸುತ್ತವಿಭತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞತ್ಥೇಸುಪಿ ಇಯೋ, ಸಮಾನೋದರೇ ಸಯಿತೋ ಸೋದರಿಯೋ।

೫೨೯. ಚಕ್ಖ್ವಾದಿತೋ ಸ್ಸೋ [ಕ॰ ೩೫೩; ರೂ॰ ೩೭೮; ನೀ॰ ೭೬೭]।

ತಸ್ಸ ಹಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೇ ಚಕ್ಖ್ವಾದೀಹಿ ಸ್ಸೋ ಹೋತಿ।

ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಹಿತಂ ಚಕ್ಖುಸ್ಸಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೦೮], ಸುಭರೂಪಂ ಚಕ್ಖುಭೇಸಜ್ಜಞ್ಚ। ಆಯುನೋ ಹಿತಂ ಆಯುಸ್ಸಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೩೧], ಆಯುವಡ್ಢನವಿಧಿ।

೫೩೦. ಣ್ಯೋ ತತ್ಥ ಸಾಧು [ಕ॰ ೩೫೩; ರೂ॰ ೩೭೮; ನೀ॰ ೭೬೭; ಚಂ॰ ೩.೪.೧೦೦, ೧೦೩; ಪಾ॰ ೪.೪.೯೮, ೧೦೩, ೧೦೫]।

ತಸ್ಮಿಂ ಸಾಧೂತಿ ಅತ್ಥೇ ಣ್ಯೋ ಹೋತಿ।

ಸಭಾಯಂ ಸಾಧು ಸಬ್ಭೋ, 'ಸಾಧೂ'ತಿ ಕುಸಲೋ ಯೋಗ್ಯೋ ಹಿತೋ ವಾ। ಮಿತ್ತಾನಂ ಹಿತಂ ಮೇತ್ತಂ। ಸುತ್ತವಿಭಾಗಾ ಅಞ್ಞತ್ರಪಿ ಣ್ಯೋ, ರಥಂ ವಹತೀತಿ ರಚ್ಛಾ, ರಥವೀಥಿ।

೫೩೧. ಕಮ್ಮಾನಿಯಞ್ಞಾ [ಕ॰ ೩೫೩; ರೂ॰ ೩೭೮; ನೀ॰ ೭೬೭]।

ತಸ್ಮಿಂ ಸಾಧೂತಿ ಅತ್ಥೇ ಕಮ್ಮಮ್ಹಾ ನಿಯ, ಞ್ಞಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ ಸಾಧು ಕಮ್ಮನಿಯಂ, ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ।

೫೩೨. ಕಥಾದಿತಿಕೋ [ಕ॰ ೩೫೩; ರೂ॰ ೩೭೮; ನೀ॰ ೭೬೭; ಚಂ॰ ೩.೪.೧೦೪; ಪಾ॰ ೪.೪.೧೦೨]।

तत्थ साधूति अत्थे कथादीहि इको होति।

कथायं साधु कथिको, धम्मकथायं साधु धम्मकथिको, सङ्गामे साधु सङ्गामिको, गामवासे साधु गामवासिको, उपवासे साधु उपवासिको।

३३३. पथादीहि णेय्यो [क॰ ३५१; रू॰ ३८६; नी॰ ८६५; चं॰ ३.४.१०५; पा॰ ४.४.१०४]।

तत्थ साधूति अत्थे पथादीहि णेय्यो होति।

पथे साधु पाथेय्यं, सं वुच्चति धनं, तस्स पति सपति, सपतिम्हि साधु सापतेय्यं।

३३४. दक्खिणायारहे [क॰ ३५१; रू॰ ३८६; नी॰ ८६५; चं॰ ४.१.७०; पा॰ ५.१.६९]।

दक्खिणासद्दम्हा अरहत्थे णेय्यो होति।

दक्खिणं अरहतीति दक्खिणेय्यो।

३३५. आयो तुमन्ता [क॰ ३५१; रू॰ ३८६; नी॰ ८६५; 'रायो तुमन्ता' (बहूसु)]।

तुमन्तम्हा अरहत्थे आयो होति।

घातेतुं अरहतीति घातेतायो, जापेतुं अरहतीति जापेतायो, 'जापेतु'न्ति हापेतुं, पब्बाजेतुं अरहतीति पब्बाजेतायो, महावुत्तिना आयम्हि सबिन्दुनो उस्स लोपो।

इति हित, साधु, अरहरासि।

विकतिरासि

३३६. तस्स विकारावयवेसु ण णिक णेय्यमया [क॰ ३५१, ३५०, ३८१; रू॰ ३८६, ३८४, ३७५; नी॰ ८६५, ८६४, ८९७; चं॰ ३.३.१०३; पा॰ ४.३.१३४]।

तस्स विकारो, तस्स अवयवोति अत्थेसु णादयो होन्ति, पकतिया उत्तरि अवत्थन्तरापत्ति विकारो।

उदुम्बरस्स विकति ओदुम्बरं, भस्मं, उदुम्बरस्स अवयवो ओदुम्बरं, पण्णादि। कपोतावयवो कापोतं, मंसलोहितपत्तादि।

णिकम्हि-कप्पासस्स विकति कप्पासिकं, सुत्तं वत्थञ्च।

णेय्यम्हि-एणिस्स अवयवो एणेय्यं, मंसं। कोसकिमीनं विकति कोसेय्यं, सुत्तं वत्थञ्च।

मयम्हि-तिणानं विकति तिणमयं। एवं दारुमयं, नळमयं, मत्तिकामयं, गुन्नं विकति गोमयं, करीसं।

೫೩೭. ಜತುತೋ ಮಯಣ ವಾ [ಕ° ೩೭೨; ರೂ° ೩೮೫; ನೀ° ೭೯೮; ಚಂ° ೩.೩.೧೦೮; ಪಾ° ೪.೩.೧೩೮; ಜತುತೋ ಸಣ ವಾ (ಬಹೂಸು)]।

ತಸ್ಸ ವಿಕಾರಾವಯವೇಸು ಜತುತೋ ಮಯಣ ಹೋತಿ ವಾ।

ಜತುನೋ ವಿಕಾರೋ ಜತುಮಯಂ।

ಇತಿ ವಿಕತಿರಾಸಿ।

ವಿಸೇಸರಾಸಿ

೫೩೮. ತರತಮಿಸ್ಸಿಕಿಯಿಟ್ಠಾತಿಸಯೇ [ಕ° ೩೬೩; ರೂ° ೩೯೦; ನೀ° ೭೮೬; ಚಂ° ೪.೩.೪೫; ಪಾ° ೫.೩.೫೫, ೫೭]।

ಅತಿಸಯತ್ಥೇ ಏತೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಭವನ್ತಿ।

ಪಾಪಾನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಪಾಪೋತಿ ಪಾಪತರೋ, ಪಾಪತಮೋ, ಪಾಪಿಸ್ಸಿಕೋ, ಪಾಪಿಯೋ, ಪಾಪಿಟ್ಠೋ, ಇತ್ಥಿಯಂ ಪಾಪತರಾ, ಅತಿಸಯತೋಪಿ ಅತಿಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅತಿಸಯೇನ ಪಾಪಿಟ್ಠೋ ಪಾಪಿಟ್ಠತರೋ।

೫೩೯. ವಚ್ಛಾದೀಹಿ ತನುತ್ತೇ ತರೋ [ಕ° ೩೬೩; ರೂ° ೩೯೦; ನೀ° ೭೮೬; ಚಂ° ೪.೩.೭೪; ಪಾ° ೫.೩.೯೧]।

ವಚ್ಛಾದೀಹಿ ಸಬ್ಬತನುಭಾವೇ ತರೋ ಹೋತಿ।

ಅತಿತರುಣೋ ವಚ್ಛೋ ವಚ್ಛತರೋ, ಇತ್ಥಿಯಂ ವಚ್ಛತರೀ। ಯೋಬ್ಬನಸ್ಸ ತನುತ್ತೇ ಯೋಬ್ಬನಪತ್ತಾನಂ ಸುಸುತ್ತಸ್ಸ ತನುತ್ತೇ ಅತಿತರುಣೋ ಉಸಭೋ ಉಕ್ಖತರೋ, ಅಸ್ಸಭಾವಸ್ಸ ತನುತ್ತೇ ತರುಣಅಸ್ಸೋ ಅಸ್ಸತರೋ, ಇತ್ಥಿಯಂ ಅಸ್ಸತರೀ। ಸಾಮತ್ಥಿಯಸ್ಸ ತನುತ್ತೇ ತರುಣಉಸಭೋ ಉಸಭತರೋ।

೫೪೦. ಕಿಂಮ್ಹಾ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ತರತಮಾ [ಕ° ೩೬೩; ರೂ° ೩೯೦; ನೀ° ೭೮೬; ಚಂ° ೪.೩.೭೭; ಪಾ° ೫.೩.೯೨, ೯೩; '... ರತರ ರತಮಾ' (ಬಹೂಸು)]।

ಕಿಂಸದ್ದಾ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ತರ, ತಮಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಕತರೋ ಭವತಂ ದೇವದತ್ತೋ, ಕತರೋ ಭವತಂ ಯಞ್ಞದತ್ತೋ, ಕತಮೋ ಭವತಂ ದೇವದತ್ತೋ, ಕತಮೋ ಭವತಂ ಯಞ್ಞದತ್ತೋ, 'ಕಿಸ್ಸ ಕೋ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ತರ, ತಮೇಸು ಕಿಸ್ಸ ಕತ್ತಂ।

ಇತಿ ವಿಸೇಸರಾಸಿ।

ಸಮೂಹರಾಸಿ

೫೪೧. ಸಮೂಹೇ ಕಣಣಿಕಾ [ಕ° ೩೫೪; ರೂ° ೩೭೯; ನೀ° ೭೭೧; ಚಂ° ೩.೧.೪೩-೪೭; ಪಾ° ೪.೨.೩೭-೪೨]।

ತಸ್ಸ ಸಮೂಹೋತಿ ಅತ್ಥೇ ಕಣ, ಣ, ಣಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಗೋತ್ತಪಚ್ಚಯನ್ತೇಹಿ ತಾವ - ರಾಜಞ್ಞಾನಂ ಸಮೂಹೋ ರಾಜಞ್ಞಕಂ, ಮಾನುಸ್ಸಕಂ।

ಉಕ್ಖಾದೀಹಿ-ಉಕ್ಖಾನಂ ಉಸಭಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಓಕ್ಖಕಂ, ಓಟ್ಠಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಓಟ್ಠಕಂ, ಉರಬ್ಭಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಓರಬ್ಭಕಂ। ಏವಂ ರಾಜಕಂ, ರಾಜಪುತ್ತಕಂ, ಹತ್ಥಿಕಂ, ಧೇನುಕಂ, ಸಸಂ ಅದೇನ್ತಿ ಭಕ್ಖನ್ತೀತಿ ಸಸಾದಕಾ, ತೇಸಂ ಸಮೂಹೋ ಸಸಾದಕಕಂ। ಇಕ್ಖಣಿಕಂ।

ಣಮ್ಹಿ-ಅಮಿತ್ತಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಅಮಿತ್ತಂ।

ಣಿಕಮ್ಹಿ-ಅಪೂಪಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಆಪೂಪಿಕಂ, ಸಕುಣಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಸಾಕುಣಿಕೋ [ಸಂಕುಲಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಸಂಕುಲಿಕಂ?]।

೫೪೨. ಜನಾದೀಹಿ ತಾ [ಕ॰ ೩೫೫; ರೂ॰ ೩೮೦; ನೀ॰ ೭೭೧; ಚಂ॰ ೩.೧.೬೯; ಪಾ॰ ४.೨.४೩]।

ತಸ್ಸ ಸಮೂಹೋತಿ ಅತ್ಥೇ ತಾ ಹೋತಿ।

ಜನತಾ, ರಾಜತಾ, ಬನ್ಧುತಾ, ಗಾಮತಾ, ಸಹಾಯತಾ, ನಗರವಾಸೀನಂ ಸಮೂಹೋ ನಾಗರತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೫೪೩. ಅಯುಭದ್ವಿತೀಹಂಸೇ [ಕ॰ ೩೫೪; ರೂ॰ ೩೭೯; ನೀ॰ ೭೭೧; ಚಂ॰ ४.೨.४೭, ४೮; ಪಾ॰ ೫.೨.४೩, ४४]।

ಉಭ, ದ್ವಿ, ತೀಹಿ ತಸ್ಸ ಅಂಸತ್ಥೇ ಅಯೋ ಹೋತಿ।

ಉಭೋ ಅಂಸಾ ಭಾಗಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಉಭಯಂ, ದ್ವೇ ಅಂಸಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ದ್ವಯಂ, ತಯೋ ಅಂಸಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ತಯಂ, ವತ್ಥುತ್ತಯಂ, ರತನತ್ತಯಂ, ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ಅಂಸಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ದ್ವತ್ತಯಂ।

ಇತಿ ಸಮೂಹರಾಸಿ।

ದತ್ತ, ನಿಬ್ಬತ್ತರಾಸಿ

೫४४. ತೇನ ದತ್ತೇ ಲಿಯಾ [ಕ॰ ೩೫೮, ೩೫೬; ರೂ॰ ೩೮೩, ೩೮೧; ನೀ॰ ೭೭೮, ೭೭೩]।

ತೇನ ದತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೇ ಲ, ಇಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ದಿನ್ನಸದ್ದಸ್ಸ ದತ್ತತ್ತಂ।

ದೇವೇನ ದತ್ತೋತಿ ದೇವಲೋ [ಜಾ॰ ೧.೮.೬೫]। 'ದೇವಿಲೋ'ತಿಪಿ [ದೇವೀಲೋ?] ಪಾಳಿ। ದೇವಿಯೋ, ದೇವದತ್ತೋ ವಾ।

ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋ, ಬ್ರಹ್ಮಿಯೋ, ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ, ಸಿವೇನ ಬಿಸ್ಸನುದೇವರಾಜೇನ ದತ್ತೋ ಸೀವಲೋ, ಸೀವಿಯೋ, ಇತ್ಥಿಯಂ ಸೀವಲಿ, ಸೀವಿಯಿ, ಸಿಸ್ಸ ದೀಘೋ।

೫४೫. ತೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ [ಕ॰ ೩೫೩; ರೂ॰ ೩೭೮; ನೀ॰ ೭೬೭; 'ತೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಇಮೋ'?]।

ತೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಇಮೋ ಹೋತಿ।

ಪಾಕೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಪಾಕಿಮಂ, ಫೇಣೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಫೇಣಿಮಂ, ವೇಠನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ವೇಠಿಮಂ। ಏವಂ ವೇಧಿಮಂ, ಗೋಪ್ಫನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಗೋಪ್ಫಿಮಂ [ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೪೩೧], ಪುಪ್ಫದಾಮಂ, ಕರಣೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಕಿತ್ತಿಮಂ, ಕುತ್ತಿಮಂ ವಾ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಕರಣಸ್ಸ ಕಿತ್ತಂ ಕುತ್ತಞ್ಚ। ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಸಂಹಾರಿಮಂ, ಆಹಾರಿಮಂ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಇತಿ ದತ್ತ, ನಿಬ್ಬತ್ತರಾಸಿ।

೮, ಇತ, ಕರಾಸಿ

೫೪೬. ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇ ಲೋ [ಕ॰ ೩೫೮; ರೂ॰ ೩೮೩; ನೀ॰ ೭೭೮; 'ಲ್ಲೋ' (ಬಹೂಸು)]।

ತನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ಥೇ ಲೋ ಹೋತಿ।

ವೇದಂ ಞಾಣಂ ನಿಸ್ಸಿತಂ ವೇದಲ್ಲಂ, ಲಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, ದುಟ್ಠು ನಿಸ್ಸಿತಂ ದುಟ್ಠುಲ್ಲಂ। "ಮದನೀಯಂ, ಬನ್ಧನೀಯಂ, ಮುಚ್ಛನೀಯಂ, ರಜನೀಯಂ, ಗಮನೀಯಂ, ದಸ್ಸನೀಯಂ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಕರಣೇ ವಾ ಅಧಿಕರಣೇ ವಾ ಅನೀಯಪಚ್ಚಯೇನ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

'ಧೂಮಾಯಿತತ್ತ'ನ್ತಿಆದೀಸು ಧೂಮೋ ವಿಯ ಅತ್ತಾನಂ ಆಚರತೀತಿ ಧೂಮಾಯಿತಂ, ಗಗನಂ, ಧೂಮಾಯಿತಂ ಏವ ಧೂಮಾಯಿತತ್ತಂ, ಸಕತ್ಥೇ ತ್ತ। ಏವಂ ತಿಮಿರಾಯಿತತ್ತಂ, ನಾಮಧಾತುತೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೭] ಆಯಪಚ್ಚಯೇನ ಸಿದ್ಧಂ।

೫೪೭. ಸಞ್ಜಾತಾ ತಾರಕಾದ್ಯಿತ್ತಿತೋ [ಕ॰ ೫೫೫; ರೂ॰ ೬೧೨; ನೀ॰ ೧೧೪೨; ಚಂ॰ ೪.೨.೩೭ ...ಪೇ॰... ೫.೨.೩೬; 'ಸಞ್ಜಾತಂ...' (ಬಹೂಸು)]।

ತಾರಕಾದೀಹಿ ತೇ ಅಸ್ಸ ಸಞ್ಜಾತಾತಿ ಅತ್ಥೇ ಇತೋ ಹೋತಿ।

ತಾರಕಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ತಾರಕಿತಂ, ಗಗನಂ। ಪುಪ್ಫಾನಿ ಸಞ್ಜಾತಾನಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪುಪ್ಫಿತೋ। ಏವಂ ಫಲಿತೋ, ರುಕ್ಖೋ। ಪಲ್ಲವಾನಿ ಸಞ್ಜಾತಾನಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪಲ್ಲವಿತಾ, ಲತಾ। ದುಕ್ಖಂ ಸಞ್ಜಾತಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ದುಕ್ಖಿತೋ, ಸುಖಂ ಸಞ್ಜಾತಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸುಖಿತೋ।

ಪಣ್ಡಾ ವುಚ್ಚತಿ ಪಞ್ಞಾ, ಪಣ್ಡಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪಣ್ಡಿತೋ, ದಣ್ಡೋ ಸಞ್ಜಾತೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ದಣ್ಡಿತೋ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ತಸ್ಸ ನತ್ತೇ ಮಲಂ ಸಞ್ಜಾತಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಮಲಿನಂ। ತಥಾ ಪಿಪಾಸಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಪಿಪಾಸಿತೋ, ಜಿಘಚ್ಛಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಜಿಘಚ್ಛಿತೋ, ಬುಭುಕ್ಖಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಬುಭುಕ್ಖಿತೋ, ಮುಚ್ಛಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಮುಚ್ಛಿತೋ, ವಿಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ವಿಸಞ್ಞಿತೋ, ನಿನ್ದಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ನಿನ್ದಿತೋ।

ಏವಂ ಗಬ್ಬ-ಥಮ್ಭೇ ಗಬ್ಬಿತೋ। ದಬ್ಬ-ಪಾಟವೇ ದಬ್ಬಿತೋ। ಅನ್ತರಂ ಸಞ್ಜಾತಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅನ್ತರಿತೋ, ವಚ್ಛಂ ಸಞ್ಜಾತಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ವಚ್ಛಿತೋ।

೫೪೮. ನಿನ್ದಾಞ್ಞಾತಪ್ಪಪಟಿಭಾಗರಸ್ಸದಯಾಸಞ್ಞಾಸು ಕೋ [ಕ॰ ೩೯೧; ರೂ॰ ೪೨೩; ನೀ॰ ೮೩೫; ಚಂ॰ ೪.೩.೬೨, ೬೩, ೬೪; ಪಾ॰ ೫.೩.೭೩-೭೯, ೯೬, ೯೭]।

ನಿನ್ದಾದೀಸು ಜೋತನಿಯೇಸು ನಾಮಸ್ಮಾ ಕೋ ಹೋತಿ।

ನಿನ್ದಾಯಂ - ಕುಚ್ಛಿತೋ ಸಮಣೋ ಸಮಣಕೋ। ಏವಂ ಮುಣ್ಡಕೋ, ಅಸ್ಸಕೋ, ಉದ್ಧುಮಾತಕಂ, ವಿನೀಲಕಂ, ವಿಪುಬ್ಬಕಂ, ಅಟ್ಠಿಕಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಞ್ಞಾತೇ - ಅಞ್ಞಾತೋ ಅಸ್ಸೋ ಅಸ್ಸಕೋ, ಕಸ್ಸ ಅಯಂ ಅಸ್ಸೋತಿ ವಾ ಅಸ್ಸಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಪ್ಪತ್ಥೇ - ಅಪ್ಪಕಂ ತೇಲಂ ತೇಲಕಂ। ಏವಂ ಘತಕಂ, ಖುದ್ದಕಂ ಧನು ಧನುಕಂ, ರಥಕಂ, ಗಾಮಕಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಟಿಭಾಗತ್ಥೇ - ಹತ್ಥಿರೂಪಕಂ ಹತ್ಥಿಕಂ। ಏವಂ ಅಸ್ಸಕಂ, ಬಲೀಬದ್ದಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ರಸ್ಸೇ-ರಸ್ಸೋ ಮನುಸ್ಸೋ ಮನುಸ್ಸಕೋ। ಏವಂ ರುಕ್ಖಕೋ, ಪಿಲಕ್ಖಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಯಾಯಂ-ಅನುಕಮ್ಪಿತೋ ಪುತ್ತೋ ಪುತ್ತಕೋ। ಏವಂ ವಚ್ಛಕೋ, ಇತ್ಥಿಕಾ, ಅಮ್ಮಕಾ, ಕುಮಾರಿಕಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಞ್ಞಾಯಂ-ನಾಮಮತ್ತೇನ ಮೋರೋ ವಿಯ ಮೋರಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಲ, ಇತ, ಕ ರಾಸಿ।

ಅಭೂತತಬ್ಭಾವರಾಸಿ

೫೪೯. ಅಭೂತತಬ್ಭಾವೇ ಕರಾಸಭೂಯೋಗೇ ವಿಕಾರಾಚೀ [ಕ॰ ३೯೧; ರೂ॰ ४೨३; ನೀ॰ ೮३५; ಚಂ॰ ४.४.३५; ಪಾ॰ ५.४.५೦]।

ಪುಬ್ಬೇ ತಸ್ಸ ಅಭೂತಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ಕದಾಚಿ ತಥಾ ಭವನಂ ಅಭೂತತಬ್ಭಾವೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಭೂತತಬ್ಭಾವೇ ಜೋತನಿಯೇ ಸತಿ ಕರಾ'ಸ, ಭೂಧಾತೂನಂ ಯೋಗೇ ವಿಕಾರವಾಚಿಮ್ಹಾ ನಾಮಸ್ಮಾ ಚಾನುಬನ್ಧೋ ಈಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಅಧವಲಂ ಧವಲಂ ಕರೋತಿ ಧವಲೀಕರೋತಿ, ಅಧವಲೋ ಧವಲೋ ಸಿಯಾ ಧವಲೀಸಿಯಾ, ಅಧವಲೋ ಧವಲೋ ಭವತಿ ಧವಲೀಭವತಿ। ಏವಂ ಧವಲೀಕಾರೋ, ಧವಲೀಭೂತೋ।

ಅಭೂತತಬ್ಭಾವೇತಿ ಕಿಂ? ಘಟಂ ಕರೋತಿ, ಘಟೋ ಅತ್ಥಿ, ಘಟೋ ಭವತಿ।

ಕರಾಸಭೂಯೋಗೇತಿ ಕಿಂ? ಅಧವಲೋ ಧವಲೋ ಜಾಯತೇ।

ವಿಕಾರಾತಿ ಕಿಂ? ಪಕತಿಯಾ ಮಾ ಹೋತು, ಸುವಣ್ಣಂ ಕುಣ್ಡಲಂ ಕರೋತಿ, ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ಕುಣ್ಡಲಕರಣಂ ನಾಮ ಲೋಕೇ ಪಕತಿರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸುವಣ್ಣಂ ಕುಣ್ಡಲಂ ಸಿಯಾ, ಸುವಣ್ಣಂ ಕುಣ್ಡಲಂ ಭವತೀತಿ।

ಇತಿ ಅಭೂತತಬ್ಭಾವರಾಸಿ।

ಸಕತ್ಥರಾಸಿ

೫೫೦. ಸಕತ್ಥೇ [ಕ॰ ೧೭೮, ३೬೦, ३७೨; ರೂ॰ ೨೨४, ३೮೭, ३೮೫, ३७೮; ನೀ॰ ३೬४, ७೮೦, ೭೯೮, ೭೬೭]।

ಸಕತ್ಥೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। 'ಸಕತ್ಥೋ'ತಿ ಸಕಪದತ್ಥೋ, ಪಕತಿಲಿಙ್ಗಪದತ್ಥೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಹೀನೋ ಏವ ಹೀನಕೋ, ಪೋತೋ ಏವ ಪೋತಕೋ, ದೇವೋ ಏವ ದೇವತಾ, ಯಥಾಭೂತಮೇವ ಯಥಾಭುಚ್ಚಂ, ಕರುಣಾ ಏವ ಕಾರುಞ್ಞಂ, ಪತ್ತಕಾಲಮೇವ ಪತ್ತಕಲ್ಲಂ, ಆಕಾಸಾನನ್ತಮೇವ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ, ಪಾಗುಞ್ಞಮೇವ ಪಾಗುಞ್ಞತಾ, ಕಮ್ಮಞ್ಞಮೇವ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ, ದಾನಂ ಏವ ದಾನಮಯಂ, ಸೀಲಂ ಏವ ಸೀಲಮಯಂ। ಏವಂ ಭಾವನಾಮಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯಥಾ ಚ ಅಮಚ್ಚಪುತ್ತಾ ಏವ 'ಅಮಚ್ಚಪುತ್ತಿಯಾ'ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ "ಸಕ್ಯಪುತ್ತೋ ಏವ ಸಕ್ಯಪುತ್ತಿಯೋ, ಅಸಮಣೋ ಹೋತಿ ಅಸಕ್ಯಪುತ್ತಿಯೋ [ಪಾರಾ॰ ೫೫], ಏವಂ ನಾಟಪುತ್ತಿಯೋ, ದಾಸಪುತ್ತಿಯೋ"ತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

'ಭಯದಸ್ಸಿವಾ, ಅತ್ಥದಸ್ಸಿಮಾ'ತಿ ವನ್ತು, ಮನ್ತುಪಚ್ಚಯಾಸಕತ್ಥೇಪಿ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ। 'ಬ್ರಹ್ಮವಣ್ಣೀ, ದೇವವಣ್ಣೀ'ತಿ ಏತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ವಣ್ಣೋ ಬ್ರಹ್ಮವಣ್ಣೋ, ಬ್ರಹ್ಮವಣ್ಣೋ ವಿಯ ವಣ್ಣೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಈಪಚ್ಚಯೋ ಪಚ್ಚಯತ್ಥೋ ಏವ ಹೋತಿ, ನ ಸಕತ್ಥೋ। ಬ್ರಹ್ಮವಣ್ಣೋ ವಿಯ ವಣ್ಣೋ ಯಸ್ಸ ಸೋಯಂ ಬ್ರಹ್ಮವಣ್ಣೀತಿ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಸಕತ್ಥೋಯೇವ। ಅಪಿ ಚ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥೇ ದ್ವೇ ಸಮಾಸ, ತದ್ಧಿತಾ ವತ್ತನ್ತೀತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಥಾ 'ಪಗುಣಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪಾಗುಞ್ಞತಾ'ತಿಆದೀಸು ದ್ವೇ ತದ್ಧಿತಪಚ್ಚಯಾ ಭಾವತ್ಥೇತಿ।

ಇತಿ ಸಕತ್ಥರಾಸಿ।

ನಿದ್ದಿಟ್ಠಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

೫೫೧. ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ [ಕ॰ ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೫]।

ಪುಬ್ಬೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಣಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಮಗಧೇಸು ಜಾತೋ ಮಾಗಧೋ, ಮಗಧೇಸು ಸಂವಡ್ಢಿತೋ ಮಾಗಧೋ, ಮಗಧೇಸು ನಿವುತ್ಥೋ ಮಾಗಧೋ, ಮಗಧಾನಂ ಮಗಧೇಸು ವಾ ಇಸ್ಸರೋ ಮಾಗಧೋ ಇಚ್ಚಾದಿ, ಣೋ।

ಕಾಸಿಂ ಅಗ್ಘತೀತಿ ಕಾಸಿಯೋ [ಚೂಳವ॰ ೩೭೬], 'ಕಾಸೀ'ತಿ ಸತಂ ವಾ ಸಹಸ್ಸಂ ವಾ ವುಚ್ಚತಿ, ಇಯೋ।

ಏವಮಞ್ಞೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಯಥಾನುರೂಪಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೫೫೨. ದಿಸ್ಸನ್ತಞ್ಞೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ [ಕ॰ ೩೫೧, ೩೫೨; ರೂ॰ ೩೭೪, ೩೭೬; ನೀ॰ ೭೬೪, ೭೬೫]।

ಪುಬ್ಬೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ಚ ಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ವಿಸದಿಸಾ [ವಿವಿಧಾ (ಮೋಗ॰)] ಮಾತರೋ ವಿಮಾತರೋ, ತಾಸಂ ಪುತ್ತಾ ವೇಮಾತಿಕಾ [ನೇತ್ತಿ ೯೫], ಇಕಣ।

ಪಥೇ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಪಥಾವಿನೋ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೭], ಅಘಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಾಪಂ ವಾ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಘಾವೀ, ಆವೀ।

ಇಸ್ಸಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಇಸ್ಸುಕೀ [ಜಾ॰ ೧.೬.೪೩], ಉಕೀ।

ಧುರಂ ವಹನ್ತೀತಿ ಧೋರಯ್ಹಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೫೮], ಯ್ಹಣ।

ಲೋಭಸ್ಸ ಹಿತಾ ಲೋಭನೇಯ್ಯಾ। ಏವಂ ದೋಸನೇಯ್ಯಾ, ಮೋಹನೇಯ್ಯಾ, ಅನೇಯ್ಯೋ।

ದಸ್ಸನಂ ಅರಹತೀತಿ ದಸ್ಸನೇಯ್ಯೋ। ಏವಂ ವನ್ದನೇಯ್ಯೋ, ಪೂಜನೇಯ್ಯೋ, ನಮಸ್ಸನೇಯ್ಯೋ, ಏಯ್ಯೋ।

ಓಘಾನಂ ಹಿತಾ ಓಘನಿಯಾ, ಯೋಗನಿಯಾ, ಗನ್ಧನಿಯಾ, ಕಮ್ಮನಿಯಂ, ಅತ್ತನಿಯಂ, ದಸ್ಸನಿಯಂ, ಪೂಜನಿಯೋ, ನಮಸ್ಸನಿಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ, ಅನಿಯೋ।

ಯಂ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಯಾವಂ, ಯಾವನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಯಾವತ್ತಂ। ಏವಂ ತಾವತ್ತಂ, ತ್ತ।

ಪರಮಾನಂ ಉತ್ತಮಪುರಿಸಾನಂ ಭಾವೋ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಪಾರಮೀ, ಸಮಗ್ಗಾನಂ ಭಾವೋ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಸಾಮಗ್ಗೀ, ಣೀ।

"ನಾಗವತಾ, ಸೀಹವತಾ, ಆಜಞ್ಞವತಾ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಭಾವೇ ವನ್ತುಪಚ್ಚಯಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ಮಾತು ಭಾತಾ ಮಾತುಲೋ, ಉಲೋ।

ಇತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ವುದ್ಧಿರಾಸಿ

'ಪದಾನಮಾದಿಸ್ಸಾಯುವಣ್ಣಸ್ಸಾಏಓ ಣಾನುಬನ್ಧೇ'ತಿ ಪದಾದಿಭೂತಾನಂ ಅಕಾರ, ಇವಣ್ಣು'ವಣ್ಣಾನಂ ಆ, ಏ, ಓವುದ್ಧಿ।

ಆದಿಚ್ಚೋ, ವಾಸಿಟ್ಠೋ, ವೇನತೇಯ್ಯೋ, ಮೇನಿಕೋ, ಪೇತ್ತಿಕಂ, ಓದುಮ್ಬರಂ, ಓಳುಮ್ಪಿಕೋ, ಓದಗ್ಯಂ, ದೋಭಗ್ಗಂ, ಸೋಭಗ್ಗಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಣಾನುಬನ್ಧೇತಿ ಕಿಂ? ನಾಮಕೋ, ಪದಕೋ, ಪುರಾತನೋ।

'ಮಜ್ಝೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಪದಮಜ್ಝೇಪಿ ವುದ್ಧಿ, ವಾಸೇಟ್ಠೋ, ಅಡ್ಢತೇಯ್ಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೫೫೩. ಸಂಯೋಗೇಪಿ ಕ್ವಚಿ [ಕ॰ ೪೦೫; ರೂ॰ ೩೬೫; ನೀ॰ ೮೬೪; 'ಪಿ' (ಬಹೂಸು ನತ್ಥಿ)]।

ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಸಂಯೋಗೇಪಿ ಕ್ವಚಿ ವುದ್ಧಿ ಹೋತಿ।

ಪೇತ್ತೇಯ್ಯೋ, ಪೇತ್ತಿಕಂ, ದೇಚ್ಚೋ, ಪಮುಖೇ ಸಾಧು ಪಾಮೋಕ್ಖಂ, ಪಮುದಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ, ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ವಾಕ್ಯಂ, ಭಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಭಾಗ್ಯಂ, ಭೋಗ್ಗಂ, ಯೋಗ್ಗಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ವುದ್ಧಿರಾಸಿ।

ಲೋಪರಾಸಿ

'ಲೋಪೋವಣ್ಣಿವಣ್ಣಾನ'ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಣ್ಯಮ್ಹಿ ಪರೇ ಅವಣ್ಣಿ'ವಣ್ಣಾನಂ ಲೋಪೋ।

ತತ್ಥ ಅವಣ್ಣೇ-ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಂ, ತಚ್ಛಂ, ದಾಯಜ್ಜಂ, ದ್ವಿಧಾ ಭಾವೋ ದ್ವೇಜ್ಝಂ, ಕರುಣಾಯೇವ ಕಾರುಞ್ಞಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇವಣ್ಣೇ-ಅಧಿಪತಿಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ। ಏವಂ ಆದಿಚ್ಚೋ, ಕೋಣ್ಡಞ್ಞೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

‘ಉವಣ್ಣಸ್ಸಾವಜ ಸರೇ’ತಿ ಸರೇ ಪರೇ ಉವಣ್ಣಸ್ಸ ಅವಜ ಹೋತಿ।

ಣಮ್ಹಿ-ಲಹುನೋ ಭಾವೋ ಲಾಘವಂ, ರಾಘವಂ, ಜಮ್ಬುರುಕ್ಖೇ ಭವಂ ಜಮ್ಬವಂ। ತಥಾ ಕಪಿಲವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಭವಂ ಕಾಪಿಲವತ್ಥವಂ, ವನಂ। ಭಾತುನೋ ಅಪಚ್ಚಂ ಭಾತಬ್ಯೋ, ಗಬ್ಯಂ, ದಬ್ಯಂ।

‘ಟೇ ಸತಿಸ್ಸಾ...’ತಿ ಟಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯೇ ವೀಸತಿ, ತೀಸತೀನಂ ತಿಲೋಪೋ।

ವೀಸತಿಯಾ ಪೂರಣೋ ವೀಸೋ, ಏಕೂನವೀಸೋ। ಏವಂ ತೀಸೋ, ಏಕೂನತೀಸೋ।

‘ರಾನುಬನ್ಧೇನ್ತಸರಾದಿಸ್ಸಾ’ತಿ ರಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪದನ್ತಸರಾದೀನಂ ಲೋಪೋ।

ಮೇತ್ತೇಯ್ಯೋ, ಪೇತ್ತೇಯ್ಯೋ, ಕಿವಂ, ಕಿತ್ತಕಂ, ಈದೀ, ಈದಿಕ್ಖೋ, ಈದಿಸೋ, ಆಹಚ್ಚ, ಉಪಹಚ್ಚ, ಸಕ್ಕಚ್ಚ, ಅಧಿಕಿಚ್ಚ, ಕಿರಿಯಾ, ವೇದಗೂ, ಪಾರಗೂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೫೫೪. ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಲೋಪೋ [ಕ॰ ३६೧; ರೂ॰ ४೨३; ನೀ॰ ८३೦; ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇ ‘ಲೋಪೋ’ ತ್ವೇವ ದಿಸ್ಸತಿ]।

ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಕ್ವಚಿ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಬುದ್ಧೇ ರತನಂ ಪಣೀತಂ, ಚಕ್ಖು ಸುಞ್ಞಂ ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೮೫]। ಏತ್ಥ ಚ ರತನಸ್ಸ ಭಾವೋ ರತನಂ, ಅತ್ತನೋ ಭಾವೋ ಅತ್ತಾ, ಅತ್ತನೋ ಸಕಸ್ಸ ಭಾವೋ ಅತ್ತನಿಯನ್ತಿ ಏವಂ ಭಾವಪಚ್ಚಯಲೋಪೋ।

“ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿ ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿ”ಆದೀಸು “ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಾವೋ ಬುದ್ಧೋ, ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಅಯಂ ಗುಣೋ ಬುದ್ಧೋ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಚ್ಚಯಲೋಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೫೫. ಲೋಪೋ ವೀಮನ್ತುವನ್ತೂನಂ [ಕ॰ ೨೬೮; ರೂ॰ ३६೭; ನೀ॰ ೫೧೮]।

ಇಯಿ’ಟ್ಠೇಸು ಪರೇಸು ವೀ, ಮನ್ತು, ವನ್ತೂನಂ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಮೇಧಾವೀನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಮೇಧಾವೀತಿ ಮೇಧಿಯೋ, ಮೇಧಿಟ್ಠೋ, ಸತಿಮನ್ತಾನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಸತಿಮಾತಿ ಸತಿಯೋ, ಸತಿಟ್ಠೋ, ಗುಣವನ್ತಾನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಗುಣವಾತಿ ಗುಣಿಯೋ, ಗುಣಿಟ್ಠೋ।

ಇತಿ ಲೋಪರಾಸಿ।

ಖುದ್ದಕರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ನಾನಾತ್ತರಾಸಿ

೫೫೬. ಜೋ ವುದ್ಧಸ್ಸಿಯಿಟ್ಠೇಸು [ಕ॰ ೨೬೨; ರೂ॰ ३६೧; ನೀ॰ ೫೧३; ಚಂ॰ ४.३.೫೦; ಪಾ॰ ೫.३.೬೧, ೬೨]।

ಇಯಿ’ಟ್ಠಪಚ್ಚಯೇಸು ಪರೇಸು ವುದ್ಧಸದ್ದಸ್ಸ ಜೋ ಹೋತಿ।

ವುದ್ಧಾನಂ ಅತಿಸಯೇನ ವುದ್ಧೋತಿ ಜೇಯ್ಯೋ, ಜೇಟ್ಠೋ।

೫೫೭. ಬಾಳ್ಹನ್ತಿಕಪಸತ್ಥಾನಂ ಸಾಧನೇದಸಜಾ [ಕ॰ ೨೬೩, ೨೬೪, ೨೬೫; ರೂ॰ ೩೯೨, ೩೯೩, ೩೯೪; ನೀ॰ ೫೧೨, ೫೧೪, ೫೧೫; ಚಂ॰ ೪.೩.೪೯, ೫೧; ಪಾ॰ ೫.೩.೬೦, ೬೩; '... ದಸಾ' (ಬಹೂಸು)]।

ಇಯ, ಇಟ್ಠಪಚ್ಚಯೇಸು ಪರೇಸು ಬಾಳ್ಹ, ಅನ್ತಿಕ, ಪಸತ್ಥಸದ್ದಾನಂ ಸಾಧ, ನೇದ, ಸ, ಜಾದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಬಾಳ್ಹಾನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಬಾಳ್ಹೋತಿ ಸಾಧಿಯೋ, ಸಾಧಿಟ್ಠೋ, ಅನ್ತಿಕಾನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಅನ್ತಿಕೋತಿ ನೇದಿಯೋ, ನೇದಿಟ್ಠೋ, ಪಸತ್ಥಾನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಪಸತ್ಥೋತಿ ಸೇಯ್ಯೋ, ಸೇಟ್ಠೋ, ಜೇಯ್ಯೋ, ಜೇಟ್ಠೋ।

೫೫೮. ಕಣಕನ ಅಪ್ಪಯುವಾನಂ [ಕ॰ ೨೬೬, ೨೬೭; ರೂ॰ ೩೯೫, ೩೯೬; ನೀ॰ ೫೧೬, ೫೧೭; ಚಂ॰ ೪.೩.೫೩; ಪಾ॰ ೫.೩.೬೪]।

ಇಯ , ಇಟ್ಠಪಚ್ಚಯೇಸು ಪರೇಸು ಅಪ್ಪ, ಯುವಸದ್ದಾನಂ ಕಣ, ಕನಆದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಅಪ್ಪಾನಂ ನವಾನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಅಪ್ಪೋ ನವೋತಿ ಕಣಿಯೋ, ಕಣಿಟ್ಠೋ, ಯುವಾನಂ ತರುಣಾನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಯುವಾ ತರುಣೋತಿ ಕನಿಯೋ, ಕನಿಟ್ಠೋ, ಕನಿಯೇ ವಯೇ ಭವಾ ಕಞ್ಞಾ।

೫೫೯. ಕೋಸಜ್ಜಾಜ್ಜವ ಪಾರಿಸಜ್ಜ ಸುಹಜ್ಜ ಮದ್ದವಾರಿಸ್ಸಾಸ ಭಾಜಞ್ಞಥೇಯ್ಯಬಾಹುಸಚ್ಚಾ [ಕ॰ ೩೬೦, ೩೬೧; ರೂ॰ ೩೮೭, ೩೮೮; ನೀ॰ ೭೮೦, ೭೮೧; '...ರಿಸ್ಸಾ..." (ಬಹೂಸು)]।

ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಏತೇ ಸದ್ದಾ ನಿಪಚ್ಚನ್ತೇ। ತತ್ಥ ಅಜ್ಜವ, ಮದ್ದವಾ'ಸಭಸದ್ದಾ ಣಮ್ಹಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ಸೇಸಾ ಣ್ಯಮ್ಹಿ।

ತತ್ಥ ಉಜುನೋ ಭಾವೋ ಅಜ್ಜವಂ, ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಣಮ್ಹಿ ಉಸ್ಸ ಅತ್ತಂ, 'ಉವಣ್ಣಸ್ಸಾವಙ...' ಇತಿ ಉಸ್ಸ ಅವತ್ತಂ। ಏವಂ ಮುದುನೋ ಭಾವೋ ಮದ್ದವಂ, ಉಸಭಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆಸಭಂ, ಉಸ್ಸ ಆತ್ತಂ। ಕುಸಿತಸ್ಸ [ಕುಸೀತಸ್ಸ?] ಭಾವೋ ಕೋಸಜ್ಜಂ, ಇಮಿನಾ ಇಲೋಪೋ, ತ್ಯಸ್ಸ ಜ್ಜತ್ತಂ, ಪರಿಸಾಸು ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಪಾರಿಸಜ್ಜೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೫], ದಾಗಮೋ, ಸುಹದಯೋಏವ ಸುಹದೋ, ಯಲೋಪೋ, ಸುಹದಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋಹಜ್ಜಂ [ಜಾ॰ ೧.೫.೨೩], ಇಸಿನೋ ಇದಂ ಆರಿಸ್ಸಂ, ಇಸ್ಸ ಆರಿತ್ತಂ, ಆಜಾನಿಯಸ್ಸ [ಆಜಾನೀಯಸ್ಸಾತಿಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ] ಭಾವೋ ಆಜಞ್ಞಂ, ಯಲೋಪೋ, ಪುನ 'ಲೋಪೋವಣ್ಣಿವಣ್ಣಾನ'ನ್ತಿ ಇಲೋಪೋ, ತತೋ ಪರಂ ಸನ್ಧಿರೂಪಂ, ಆಜಾನಿಯೋ ಏವ ವಾ ಆಜಞ್ಞೋ [ಜಾ॰ ೧.೧.೨೪], ಸಕತ್ಥೇ ಣ್ಯೋ, ಥೇನಸ್ಸ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಥೇಯ್ಯಂ, ನಸ್ಸ ಯತ್ತಂ, ಬಹುಸುತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಬಾಹುಸಚ್ಚಂ, ಉಸ್ಸ ಅತ್ತಂ, ಪುನ ಸನ್ಧಿರೂಪಂ।

೫೬೦. ಅಧಾತುಸ್ಸ ಕೇ [ಪಾಣಿನಿಯೇ, ಚನ್ದೇ ಚ 'ಕಾಕ'ಇತಿ ಪಞ್ಚಮ್ಯನ್ತಂ ದಿಸ್ಸತೇ] **ಸ್ಯಾದಿತೋ ಘೇಸ್ಸಿ** [ಕ॰ ೪೦೪; ರೂ॰ ೩೭೦; ನೀ॰ ೮೫೯]।

'ಘೇಸ್ಸೀ'ತಿ ಘೇ+ಅಸ್ಸ+ಇ, ಛಪದಮಿದಂ ಸುತ್ತಂ।

ಅಧಾತುಸ್ಸ ಅವಯವಭೂತೇ ಕಕಾರೇ ಪರೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಅಕಾರಸ್ಸ ಬಹುಲಂ ಇ ಹೋತಿ ಕನಿಸ್ಸಿತೇ ಘೇ ಅಸ್ಯಾದಿತೋ ಪರೇ ಸತಿ।

ಬಾಲಿಕಾ, ಏಕಿಕಾ, ಹತ್ಥಿಪೋತಿಕಾ, ಮಹಲ್ಲಿಕಾ, ಕುಮ್ಭಕಾರಿಕಾ, ಕಮ್ಮಕಾರಿಕಾ, ಅನ್ನದಾಯಿಕಾ, ಉಪಾಸಿಕಾ, ಸಾವಿಕಾ, ಧಮ್ಮವಾಚಿಕಾ।

ಅಧಾತುಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ಕುಲುಪಕಾ- ಭಿಕ್ಖುನೀ, ಧೇನುಪಕಾ, ಖೀರುಪಕಾ-ವಚ್ಛೀ, ಇಧ ಧಾತ್ವಾದೇಸೋಪಿ ಕಕಾರೋ ಧಾತುಸಞ್ಞಂ ಲಭತಿಯೇವ।

ಕೇತಿ ಕಿಂ? ವೇದನಾ, ಚೇತನಾ।

ಅಸ್ಯಾದಿತೋತಿ ಕಿಂ? ಬಹುಪರಿಬ್ಬಾಜಕಾ-ರಾಜಧಾನೀ।

ಅಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ಬಹುಕತ್ತುಕಾ-ಸಾಲಾ।

ಏತ್ಥ ಚ ಬಹವೋ ಪರಿಬ್ಬಾಜಕಾ ಯಸ್ಸಾ ಸಾ ಬಹುಪರಿಬ್ಬಾಜಕಾತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ। ಪರಿಬ್ಬಾಜಕಸದ್ದೋ ಪಕತಿಸ್ಯಾದಿಸದ್ದೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಘಸಞ್ಞಸ್ಸ ಆಕಾರಸ್ಸ ಸ್ಯಾದಿತೋ ಪರತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ ನ ಭವತಿ। ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯ, ಬಹುಕಾ ಪರಿಬ್ಬಾಜಿಕಾಯೋ ಯಸ್ಸನ್ತಿ ಅತ್ಥಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ಸಿಯಾತಿ।

ಇತಿ ನಾನಾತ್ತರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಇತಿ ನಿರುತ್ತಿದೀಪನಿಯಾ ನಾಮ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಬ್ಯಾಕರಣ-

ದೀಪನಿಯಾ ತದ್ಧಿತಕಣ್ಡೋ ಪಞ್ಚಮೋ।

೬. ಆಖ್ಯಾತಕಣ್ಡ

ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪ

ಅಥ ಧಾತುಪಚ್ಚಯಸಂಸಿದ್ಧಂ ಕಾಲ, ಕಾರಕ, ಪುರಿಸ, ಸಙ್ಖ್ಯಾಭೇದದೀಪಕಂ ಲಿಙ್ಗಭೇದರಹಿತಂ ಕ್ರಿಯಾಪಧಾನವಾಚಕಂ ತ್ಯಾದ್ಯನ್ತನಾಮಕಂ ಆಖ್ಯಾತಪದಂ ದೀಪಿಯತೇ।

ತತ್ಥ ಕ್ರಿಯಂ ಧಾರೇತೀತಿ **ಧಾತು**। ಸಾ ಪಕತಿಧಾತು, ವಿಕತಿಧಾತು, ನಾಮಧಾತುವಸೇನ ತಿವಿಧಾ।

ತತ್ಥ ಭೂ, ಹೂ, ಗಮು, ಪಚ ಇಚ್ಚಾದಿ **ಪಕತಿಧಾತು** ನಾಮ ಸಭಾವೇನ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ।

ತಿತಿಕ್ಖ, ತಿಕಿಚ್ಛ, ಬುಭುಕ್ಖ, ಜಿಘಚ್ಛಇಚ್ಚಾದಿ **ವಿಕತಿಧಾತು** ನಾಮ ಸಙ್ಖತವಸೇನ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ।

ಪುತ್ತೀಯ, ಪಬ್ಬತಾಯ ಇಚ್ಚಾದಿ **ನಾಮಧಾತು** ನಾಮ ನಾಮಭೂತಸ್ಸ ಸತೋ ಕ್ರಿಯವಾಚೀಪಚ್ಚಯಯೋಗೇನ ಧಾತುಟ್ಠಾನೇ ಠಿತತ್ತಾ।

ಪಕತಿಧಾತು ಚ ಸಕಮ್ಮಿಕಾ'ಕಮ್ಮಿಕವಸೇನ ದುವಿಧಾ।

ತತ್ಥಯಾ ಧಾತು ಕಮ್ಮಾಪೇಕ್ಖಂ ಕ್ರಿಯಂ ವದತಿ, ಸಾ **ಸಕಮ್ಮಿಕಾ** ನಾಮ। ಗಾಮಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಓದನಂ ಪಚತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯಾ ಕಮ್ಮನಿರಪೇಕ್ಖಂ ಕ್ರಿಯಂ ವದತಿ, ಸಾ **ಅಕಮ್ಮಿಕಾ** ನಾಮ। ಭವತಿ, ಹೋತಿ, ತಿಟ್ಠತಿ, ಸೇತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಕಮ್ಮಿಕಾ ಚ ಏಕಕಮ್ಮಿಕ, ದ್ವಿಕಮ್ಮಿಕವಸೇನ ದುವಿಧಾ।

ತತ್ಥ ಯಾ ಏಕಕಮ್ಮಾಪೇಕ್ಖಂ ಕ್ರಿಯಂ ವದತಿ, ಸಾ ಏಕಕಮ್ಮಿಕಾ ನಾಮ। ಗಾಮಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಓದನಂ ಪಚತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯಾ ಪಧಾನಾ'ಪಧಾನವಸೇನ ಕಮ್ಮದ್ವಯಾಪೇಕ್ಖಂ ಕ್ರಿಯಂ ವದತಿ, ಸಾ ದ್ವಿಕಮ್ಮಿಕಾ ನಾಮ।

ಸಾ ಚ ನ್ಯಾದಿ, ದುಹಾದಿವಸೇನ ದುವಿಧಾ।

ತತ್ಥ ಯಾ ಧಾತು ಪಾಪನತ್ಥಾ ಹೋತಿ, ಸಾ ನ್ಯಾದಿ ನಾಮ। ಅಜಂ ಗಾಮಂ ನೇತಿ, ಭಾರಂ ಗಾಮಂ ವಹತಿ, ಸಾಖಂ ಗಾಮಂ ಆಕಡ್ಢತಿ।

ಸೇಸಾ ದ್ವಿಕಮ್ಮಿಕಾ ದುಹಾದಿ ನಾಮ। ಗಾವಿಂ ಖೀರಂ ದುಹತಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಕಮ್ಬಲಂ ಯಾಚತಿ, ದಾಯಕಂ ಭಿಕ್ಖಂ ಭಿಕ್ಖತಿ, ಗೋಣಂ ವಜಂ ರುನ್ಧತಿ, ಭಗವನ್ತಂ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ಸಿಸ್ಸಂ ಧಮ್ಮಂ ಅನುಸಾಸತಿ, ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಏತಂ [ವಚನಂ] ಅವೋಚ, ರಾಜಾ ಅಮಚ್ಚಂ ವಚನಂ ಬ್ರವೀತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತತ್ಥ ಯದಾ ಕಮ್ಮಸ್ಮಿಂ ರೂಪಂ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತದಾ ವಿಭತ್ತಿ, ಪಚ್ಚಯಾ ನ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ ಪಧಾನಕಮ್ಮಂ ವದನ್ತಿ, ದುಹಾದಿಮ್ಹಿ ಅಪಧಾನಕಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಧಾತೂಸು ಕಾರಿತಯೋಗೇ ಕಾರಿತಕಮ್ಮನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಇಞ್ಚೇತಂ ಧಾತೂನಂ ಪಕತಿಅತ್ಥವಸೇನ ವುತ್ತಂ,

ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಪನ ಧಾತೂನಂ ಅತ್ಥನ್ತರವಚನೇ ವಾ ನಾನುಪಸಗ್ಗಯೋಗೇ ವಾ ಅಕಮ್ಮಿಕಾಪಿ ಸಕಮ್ಮಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸಕಮ್ಮಿಕಾಪಿ ಅಕಮ್ಮಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಅತ್ಥನ್ತರವಚನೇ ತಾವ -

ವಿದ - ಸತ್ತಾಯಂ, ಧಮ್ಮೋ ವಿಜ್ಜತಿ, ಸಂವಿಜ್ಜತಿ।

ವಿದ - ಞಾಣೇ, ಧಮ್ಮಂ ವಿದತಿ।

ವಿದ - ಲಾಭೇ, ಧನಂ ವಿನ್ದತಿ।

ವಿದ - ಅನುಭವನೇ, ಸುಖಂ ವೇದೇತಿ, ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೩]।

ವಿದ - ಆರೋಚನೇ, ವೇದಯಾಮಹಂ ಭನ್ತೇ ವೇದಯತೀತಿ ಮಂ ಧಾರೇತು [ಚೂಳವ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೨], ಕಾರಣಂ ನಿವೇದೇತಿ, ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವೇದೇತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನಾನುಪಸಗ್ಗಯೋಗೇ -

ಪದ-ಗತಿಯಂ, ಮಗ್ಗಂ ಪಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನಿಪಜ್ಜತಿ, ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ಭೋಗೋ ಭವತಿ, ಸಮ್ಭವತಿ, ಭೋಗಂ ಅನುಭವತಿ, ತಣ್ಹಂ ಅಭಿಭವತಿ, ಪರಿಭವತಿ, ಅಧಿಭವತಿ, ಅರಞ್ಞಂ ಅಭಿಸಮ್ಭವತಿ, ಅಜ್ಝೋಗಾಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಮಗ್ಗೇ ಅಭಿಸಮ್ಭವತಿ, ಸಮ್ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪದಾನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಾ ಅತ್ಥಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಾ ಉಪಕಾರಕಾ ವಿಭತ್ತಿ, ಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ।

ತತ್ಥ ವಿಭತ್ತಿಯೋ ತ್ಯಾದಿ, ತ್ವಾದಿಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಅಟ್ಠವಿಧಾ ಭವನ್ತಿ, ಸರೂಪತೋ ಛನ್ನವುತಿವಿಧಾ।

ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬಛಕ್ಕಭೂತಾನಿ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸರೂಪಾನಿ **ಪರಸ್ಸಪದಾನಿ** ನಾಮ। ಪರಛಕ್ಕಭೂತಾನಿ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸರೂಪಾನಿ **ಅತ್ತನೋಪದಾನಿ** ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಪರಹಿತಪಟಿಸಂಯುತ್ತೇಸು ಠಾನೇಸು ಪವತ್ತಿಬಹುಲಾನಿ ಪದಾನಿ ಪರಸ್ಸಪದಾನಿ ನಾಮ। ಅತ್ತಹಿತಪಟಿಸಂಯುತ್ತೇಸು ಪವತ್ತಿಬಹುಲಾನಿ ಅತ್ತನೋಪದಾನಿ ನಾಮಾತಿ **ಏಕೇ**।

ಪರೋ ವುಚ್ಚತಿ ಕತ್ತಾ ಸಬ್ಬಕ್ರಿಯಾಸಾಧಾರಣತ್ತಾ, ಅತ್ತಾ ವುಚ್ಚತಿ ಕಮ್ಮಂ ಸಕಸಕಕ್ರಿಯಾಸಾಧಾರಣತ್ತಾ, ಪರಸ್ಸ ಅಭಿಧಾಯಕಾನಿ ಪದಾನಿ ಪರಸ್ಸಪದಾನಿ, ಅತ್ತನೋ ಅಭಿಧಾಯಕಾನಿ ಪದಾನಿ ಅತ್ತನೋಪದಾನೀತಿ **ಅಞ್ಞೇ**।

ಅತ್ತಾ ವುಚ್ಚತಿ ಪದತ್ಥಾನಂ ಸರೀರಭೂತಾ ಕ್ರಿಯಾ, ಕತ್ತುನಾ ಪನ ಸಾಧ್ಯಟ್ಠೇನ ಕ್ರಿಯರೂಪಾನಿ ಭಾವ, ಕಮ್ಮಾನಿಪಿ ಅತ್ತಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಸಾಧಕಟ್ಠೇನ ತೇಹಿ ಪರಭೂತೋ ಕತ್ತಾ ಪರೋ ನಾಮಾತಿ **ಅಪರೇ**।

ಅತ್ತಾ ವುಚ್ಚತಿ ಅಮ್ಹತ್ಥೋ, ಪರೋ ವುಚ್ಚತಿ ತುಮ್ಹ, ನಾಮತ್ಥೋ, ಪುಬ್ಬಛಕ್ಕಾನಿ ಪರಬಹುಲತ್ತಾ ಪರಸ್ಸಪದಾನಿ ನಾಮ, ಪರಛಕ್ಕಾನಿ ಪನ ರೂಳ್ಹೀವಸೇನ ಅತ್ತನೋಪದಾನಿ ನಾಮಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಇದಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಪರಛಕ್ಕೇಸು ತಬ್ಬಹುಲಮತ್ತಸ್ಸಾಪಿ

ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಪಾಳಿಭಾಸಂ ಪನ ಪತ್ವಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಛಕ್ಕಾನಂ ಅತ್ತಹಿತ, ಪರಹಿತೇಸು ವಾ ತೀಸು ಕಾರಕೇಸು ವಾ ಪವತ್ತಿನಾನಾತ್ತಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಗನ್ಥೇ ತಂ ನಾಮದ್ವಯಂ ನ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ವಿಕರಣ, ಕಿಚ್ಚ, ಕಾರಿತ, ಧಾತುಪಚ್ಚಯವಸೇನ।

ತತ್ಥ ಯೇ ಧಾತುಸಿದ್ಧಾನಿ ತ್ಯಾದಿಪದಾನಿ ತಬ್ಬಾದಿಪದಾನಿ ಚ ಗಣವಿಭಾಗವಸೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಸದಿಸರೂಪಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ, ತೇ **ವಿಕರಣಪಚ್ಚಯಾ** ನಾಮ, ಲ, ಯ, ಣೋಇಚ್ಚಾದಯೋ।

ಭಾವ, ಕಮ್ಮವಿಸಯೋ ಕ್ಯೋ **ಕಿಚ್ಚಪಚ್ಚಯೋ** ನಾಮ।

ಪರೇಸಂ ಆಣಾಪನಸಙ್ಖಾತೇ ಪಯೋಜಕಬ್ಯಾಪಾರೇ ಪವತ್ತಾ ಣಿ, ಣಾಪಿಪಚ್ಚಯಾ **ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯಾ** ನಾಮ।

ವಿಸುಂ ತಂತಂಕ್ರಿಯವಾಚೀಭಾವೇನ ಧಾತುರೂಪಾ ಖ, ಛ, ಸಇಚ್ಚಾದಿಕಾ ಪಚ್ಚಯಾ **ಧಾತುಪಚ್ಚಯಾ** ನಾಮ।

“ಕಾಲ, ಕಾರಕ, ಪುರಿಸ, ಸಙ್ಖ್ಯಾಭೇದದೀಪಕ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅತೀತ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ’ನಾಗತ, ಕಾಲವಿಮುತ್ತವಸೇನ ಕಾಲಭೇದೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ।

ತತ್ಥ ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀ, ಅಜ್ಜತ್ತನೀ [ಅಜ್ಜತನೀ (ಬಹೂಸು)], ಪರೋಕ್ಖಾತಿ ಇಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ವಿಭತ್ತಿಯೋ ಅತೀತೇ ಕಾಲೇ ವತ್ತನ್ತಿ।

ವತ್ತಮಾನಾ, ಪಞ್ಚಮೀತಿ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ।

ಏಕಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ ಅನಾಗತೇ।

ಸತ್ತಮೀ, ಕಾಲಾತಿಪತ್ತೀತಿ ದ್ವೇ ಕಾಲವಿಮುತ್ತೇ ವತ್ತನ್ತಿ, ಅಯಂ ಕಿರ ಪೋರಾಣಿಕೋ ವಿಭತ್ತೀನಂ ಕಮೋ, ಸೋ ಚ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮೇತಿಯೇವ।

“ಸಬ್ಬೇ ಸದ್ಧಮ್ಮಗರುನೋ, ವಿಹಂಸು ವಿಹರನ್ತಿ ಚ।

ಅಥೋಪಿ ವಿಹರಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಏಸಾ ಬುದ್ಧಾನ ಧಮ್ಮತಾ”ತಿ [ಅಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೧] ಚ -

“ಅಬ್ಭತೀತಾ ಚ ಯೇ ಬುದ್ಧಾ, ವತ್ತಮಾನಾ ಅನಾಗತಾ”ತಿ ಚ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೫೮೮] ಪಾಳೀ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಮೇ ಪಞ್ಚಮೀ, ಸತ್ತಮೀತಿ ನಾಮದ್ವಯಮ್ಪಿ ಅನ್ವತ್ಥವಸೇನ ಸಿದ್ಧಂ ಭವತಿ। ಪಚ್ಛಾ ಪನ ಗರುನೋ ವತ್ತಿಚ್ಛಾವಸೇನ ವಿಭತ್ತೀನಂ ನಾನಾಕಮಂ ಕರೋನ್ತಿ।

ಕತ್ತು, ಕಮ್ಮ, ಭಾವಾ ಪನ ಕಾರಕಭೇದೋ ನಾಮ। ತತ್ಥ ಭಾವೋ ದುವಿಧೋ ಸಾಧ್ಯ, ಸಾಧನವಸೇನ ವಿಸೇಸನ, ವಿಸೇಸ್ಯವಸೇನ ಚ। ತತ್ಥ ಧಾತ್ವತ್ಥಕ್ರಿಯಾ **ಸಾಧ್ಯಭಾವೋ** ನಾಮ। ಪಚ್ಚಯತ್ಥಕ್ರಿಯಾ **ಸಾಧನಭಾವೋ** ನಾಮ।

ತೇಸು ಸಾಧ್ಯಭಾವೋ ನಾನಾಧಾತೂನಂ ವಸೇನ ನಾನಾವಿಧೋ ಹೋತಿ। ಸಾಧನಭಾವೋ ನಾನಾಧಾತ್ವತ್ಥಾನಂ ಪವತ್ತಾಕಾರಸಙ್ಖಾತೇನ ಏಕಟ್ಠೇನ ಏಕೋವ ಹೋತಿ। ಸೋ ಪನ ಯಥಾ ಜಾತಿ ನಾಮ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪಕ್ಖೇ ಠಿತೇ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೇ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀ ವಿಯ ಖಾಯತಿ, ತಥಾ ವೋಹಾರವಿಸಯಮತ್ತೇ ಠಿತೇ ಸಬ್ಬಧಾತ್ವತ್ಥೇ ಪಾತುಭೋನ್ತೇ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಯ ಖಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಸಾಧನನ್ತಿ ಚ ಕಾರಕನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಚ ಜಾತಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ “ಚಿನ್ತನಂ ಜಾತಂ, ಫುಸನಂ

ಜಾತ" ಮಿಚ್ಚಾದಿನಾ ಏಕನ್ತಮೇವ ಜಾತಿಂ ವಿಸೇಸೇನ್ತಿ, ತಥಾ ಪಚ್ಚಯತ್ಥವಸೇನ ಪಾತುಭೋನ್ತಾ ನಾನಾಧಾತ್ವತ್ಥಾಪಿ "ಭುಯ್ಯತೇ, ಗಮ್ಯತೇ, ಪಚ್ಚತೇ, ಭವನಂ, ಗಮನಂ, ಪಚನ" ಮಿಚ್ಚಾದಿನಾ ಏಕನ್ತಮೇವ ಪಚ್ಚಯತ್ಥಂ ವಿಸೇಸೇನ್ತಿ। ವತ್ತಿಚ್ಛಾವಸೇನ ಪನ ಭಾವಸಾಧನಪದೇಸು ಧಾತ್ವತ್ಥ, ಪಚ್ಚಯತ್ಥಾನಂ ಅಭೇದೋಪಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಇಧ ಪನ ದ್ವೀಸು ಭಾವೇಸು ಸಾಧನಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ।

ಪಠಮ, ಮಜ್ಝಿಮು'ತ್ತಮಪುರಿಸಾ ಪುರಿಸಭೇದೋ। 'ಪುರಿಸೋ'ತಿ ಚ "ಯಂಕಿಞ್ಚಾಯಂ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ ಸುಖಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ವಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವಾ"ತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧] ಏತ್ಥ ಅತ್ತಾ ಏವ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಚ ಅತ್ತಾ "ಸೋ ಕರೋತಿ, ಸೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ"ತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೪೩; ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೫೮೦] ಏತ್ಥ ಕಾರಕೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇತಿ 'ಪುರಿಸೋ'ತಿ ಕಾರಕೋ ಏವ।

ಸೋ ಚ ತಿವಿಧೋ ನಾಮತ್ಥೋ, ತುಮ್ಹತ್ಥೋ, ಅಮ್ಹತ್ಥೋ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ಅಜ್ಝತ್ತಸನ್ತಾನಭೂತತ್ತಾ ಅಮ್ಹತ್ಥೋ ಉತ್ತಮಪುರಿಸೋ ನಾಮ, ಸೇಸಾ ಪನ ಕಮೇನ ಪಠಮಪುರಿಸೋ, ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ವಿಭತ್ತಿಯೋ ಪನ ತದ್ದೀಪಕತ್ತಾ ಪಠಮಪುರಿಸಾದಿನಾಮಂ ಲಭನ್ತಿ। ಇದಞ್ಚ ನಾಮಂ ಕಾರಕಭೇದೇ ಅನ್ತೋಗಧಮೇವಾತಿ ಕತ್ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಗನ್ಥೇ ನ ಗಹಿತನ್ತಿ।

ಸಙ್ಖ್ಯಾಭೇದೋ ದುವಿಧೋ ಏಕತ್ತ, ಬಹುತ್ತವಸೇನ।

'ಲಿಙ್ಗಭೇದರಹಿತ'ನ್ತಿ "ಪುರಿಸೋ ಗಚ್ಛತಿ, ಇತ್ಥೀ ಗಚ್ಛತಿ, ಕುಲಂ ಗಚ್ಛತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು 'ಪುರಿಸೋ'ಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯಪದಾನಂ ಲಿಙ್ಗಾನುಗತೋ ರೂಪಭೇದೋ ಆಖ್ಯಾತಪದೇ ನತ್ಥಿ।

'ಕ್ರಿಯಾಪಧಾನವಾಚಕ'ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕ್ರಿಯಂ ಏವ ಪಧಾನತೋ ಅಭಿಧಾತಿ, ನ ನಾಮಪದಂ ವಿಯ ದಬ್ಬಂ ಪಧಾನತೋ ಅಭಿಧಾತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ತತ್ಥ ಕ್ರಿಯಾ ನಾಮ ಧಾತ್ವತ್ಥಭಾವೋ ವುಚ್ಚತಿ, ಸಾ ಚ ಕಾಲವಸೇನ ಅತೀತಕ್ರಿಯಾ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕ್ರಿಯಾ, ಅನಾಗತಕ್ರಿಯಾ, ಕಾಲವಿಮುತ್ತಕ್ರಿಯಾತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಹೋತಿ।

ಆಣತ್ತಿಕ್ರಿಯಾ, ಆಸಿಟ್ಠಕ್ರಿಯಾ, ಅನುಮತಿಕ್ರಿಯಾ, ಪರಿಕಪ್ಪಕ್ರಿಯಾ, ಅರಹ, ಸಕ್ಕ, ವಿಧಿ, ನಿಮನ್ತನಾ'ಮನ್ತನಾದಿಕ್ರಿಯಾತಿ ಬಹುವಿಧೋ ಕ್ರಿಯಾಭೇದೋತಿ।

ಭೂ-ಸತ್ತಾಯಂ, ಸನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸತ್ತಾ, ತಸ್ಸಂ ಸತ್ತಾಯಂ, ಭೂಧಾತು ಸತ್ತಾಯಮತ್ಥೇ ವತ್ತತೇ, ಸಬ್ಬಪದತ್ಥಾನಂ ಸದ್ದ, ಬುದ್ಧಿವಿಸಯಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವೇ ವತ್ತತೇತ್ಯತ್ಥೋ।

೫೬೧. ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ [ಕ॰ ೪೩೨, ೪೫೫; ರೂ॰ ೩೬೨, ೫೩೦; ನೀ॰ ೯೦೫, ೯೩೬; ಪಾ॰ ೩.೧.೯೧]।

ಅಧಿಕಾರಸುತ್ತಮಿದಂ, ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ವಿಭತ್ತಿ, ಪಚ್ಚಯಾ ಭವನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕ್ರಿಯಾ ಅತ್ಥೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ಕ್ರಿಯತ್ಥೋ। ಪಕತಿಧಾತು, ವಿಕತಿಧಾತು, ನಾಮಧಾತುವಸೇನ ತಿವಿಧೋ ಧಾತು, ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯನ್ತರೂಪಮ್ಪಿ ವಿಕತಿಧಾತುಮ್ಹಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ।

೫೬೨. ವತ್ತಮಾನೇತಿ ಅನ್ತಿ ಸಿ ಥ ಮಿ ಮ ತೇ ಅನ್ತೇ ಸೇ ವ್ಹೇ ಏ ಮ್ಹೇ [ಕ॰ ೪೧೪; ರೂ॰ ೪೨೮; ನೀ॰ ೮೭೨; ಚಂ॰ ೧.೨.೮೨; ಪಾ॰ ೩.೨.೧೨೩]।

ಆರಭಿತ್ವಾ ನಿಟ್ಠಂ ಅನುಪಗತೋ ಭಾವೋ ವತ್ತಮಾನೋ ನಾಮ, ತಂಸಮ್ಬನ್ಧೀಕಾಲೋಪಿ ತದೂಪಚಾರೇನ ವತ್ತಮಾನೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವತ್ತಮಾನೇ ಕಾಲೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ತ್ಯಾದಿವಿಭತ್ತಿಯೋ ಭವನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ವಿಭತ್ತಿ ತ್ಯಾದೀತಿ ಚ ವತ್ತಮಾನಕಾಲವಿಸಯತ್ತಾ

ವತ್ತಮಾನಾತಿ ಚ ಸಿಜ್ಝತಿ।

೫೬೩. ಪುಬ್ಬಾಪರಛಕ್ಕಾನಮೇಕಾನೇಕೇಸು ತುಮ್ಹಮ್ಹಸೇಸೇಸು ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಮಜ್ಝಿಮುತ್ತಮಪಠಮಾ [ಕ॰ ೪೦೮; ರೂ॰ ೪೩೧; ನೀ॰ ೮೬೭]।

ತುಮ್ಹನಾಮಂ, ಅಮ್ಹನಾಮಂ, ತದುಭಯತೋ ಸೇಸನಾಮನ್ತಿ ತೀಸು ನಾಮೇಸು ಪಯುಜ್ಜಮಾನೇಸು ವಾ ಗಮ್ಯಮಾನೇಸು ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅನೇಕೇಸು ವಾ ಅತ್ಥೇಸು ಪುಬ್ಬಛಕ್ಕ, ಪರಛಕ್ಕಾನಂ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಮಜ್ಝಿಮ, ಉತ್ತಮ, ಪಠಮಾ ವಿಭತ್ತಿಯೋ ಭವನ್ತಿ। “ಉತ್ತಮನ್ತಿ ಉತ್ತರಂ ಅನ್ತಿಮ”ನ್ತಿ ಚೂಳಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇ ವುತ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ವಿಭತ್ತಿವಿಧಾನಮುಖೇನ ತಂತಂಸಞ್ಞಾವಿಧಾನಮ್ಪಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ।

ಕಥಂ?ತಿ, ಅನ್ತಿ, ಸಿ, ಥ, ಮಿ, ಮ ಇತಿ ಪುಬ್ಬಛಕ್ಕಂ ನಾಮ।

ತೇ, ಅನ್ತೇ, ಸೇ, ವ್ಹೇ, ಏ, ಮ್ಹೇ ಇತಿ ಪರಛಕ್ಕಂ ನಾಮ।

ಪುಬ್ಬಛಕ್ಕೇ ಚ-ತಿ, ಅನ್ತಿದ್ವಯಂ ಪಠಮದುಕಂ ನಾಮ, ಸಿ, ಥದ್ವಯಂ ಮಜ್ಝಿಮದುಕಂ ನಾಮ, ಮಿ, ಮದ್ವಯಂ ಉತ್ತಮದುಕಂ ನಾಮ। ಏವಂ ಪರಛಕ್ಕೇ।

ತತ್ಥ ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣಭೂತೇ ಸೇಸನಾಮೇ ಪಯುಜ್ಜಮಾನೇ ವಾ ಗಮ್ಯಮಾನೇ ವಾ ಪಠಮದುಕಂ ಭವತಿ। ತಥಾ ತುಮ್ಹನಾಮೇ ಮಜ್ಝಿಮದುಕಂ, ಅಮ್ಹನಾಮೇ ಉತ್ತಮದುಕಂ। ದುಕೇಸು ಚ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಏಕವಚನಂ, ಬಹುಮ್ಹಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಬಹುವಚನಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ನಾಮಾನಂ ಅತ್ಥನಿಸ್ಸಿತಾ ಕತ್ವತ್ಥ, ಕಮ್ಮತ್ಥಾ ಇಧ ನಾಮತ್ಥಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಕತ್ತು, ಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತೇ ಯಸ್ಮಿಂ ನಾಮತ್ಥೇ ತ್ಯಾದಿವಿಭತ್ತಿಯೋ ಭವನ್ತಿ, ಸೋ ನಾಮತ್ಥೋ ತ್ಯಾದಿವಾಚಕಾನಂ ಏವ ವಾಚ್ಚಭೂತೋ ವುತ್ತತ್ಥೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ಸ್ಯಾದಿವಿಭತ್ತೀನಂ।

ವುತ್ತಕತ್ತು, ಕಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಚ ಲಿಙ್ಗತ್ಥಸ್ಸ ವಾಚಕಂ ನಾಮಪದಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯಪದಂ ನಾಮ, ಏತದೇವ ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣಪದನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅಮಾದಯೋ ಚ ಅತ್ಥವಾಚಕವಿಭತ್ತಿಯೋ ಏತಸ್ಮಿಂ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ಲಿಙ್ಗತ್ಥಮತ್ತಜೋತಿಕಾ ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿ ಏವ ಓಕಾಸಂ ಲಭತಿ। ಏವರೂಪಾನಿ ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣಭೂತಾನಿ ಅಭಿಧೇಯ್ಯಪದಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಸುತ್ತೇ ‘ತುಮ್ಹಮ್ಹಸೇಸೇಸೂ’ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಇದಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ ಸುದ್ಧೇಹಿ ತುಮ್ಹ’ಮ್ಹ, ಸೇಸನಾಮೇಹಿ ಯುತ್ತವಾಕ್ಯೇ ಚ ಮಿಸ್ಸಕೇಹಿ ಯುತ್ತವಾಕ್ಯೇ ಚಾತಿ ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ವಾಕ್ಯೇಸು ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಸುದ್ಧೇಹಿ ಯುತ್ತೇ ಪಚ್ಚೇಕಂ ದುಕಾನಿ ವತ್ತನ್ತಿ। ಯಥಾ? ಸೋ ಗಚ್ಛತಿ, ತೇ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತ್ವಂ ಗಚ್ಛಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಥ, ಅಹಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛಾಮಾತಿ।

ತಥಾ ಸುದ್ಧದ್ವನ್ದೇಪಿ। ಯಥಾ? ಸೋ ಚ ಸೋ ಚ ಗಚ್ಛತಿ, ಗಚ್ಛನ್ತಿ ವಾ। ತೇ ಚ ತೇ ಚ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸೋ ಚ ತೇ ಚ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತ್ವಞ್ಚ ತ್ವಞ್ಚ ಗಚ್ಛಸಿ, ಗಚ್ಛಥ ವಾ। ತುಮ್ಹೇ ಚ ತುಮ್ಹೇ ಚ ಗಚ್ಛಥ, ತ್ವಞ್ಚ ತುಮ್ಹೇ ಚ ಗಚ್ಛಥಾತಿ।

ಮಿಸ್ಸಕೇಹಿ ಯುತ್ತೇ ದ್ವನ್ದವಾಕ್ಯೇ ಪನ ‘ವಿಪ್ಪಟಿಸೇಧೇ’ತಿ ಸಙ್ಕೇತತ್ತಾ ಪರದುಕಾನಿ ಏವ ಓಕಾಸಂ ಲಭನ್ತಿ, ತೇಸು ಚ ಬಹುವಚನಾನಿ ಏವ। ಯಥಾ? ಸೋ ಚ ತ್ವಞ್ಚ ಗಚ್ಛಥ, ಸೋ ಚ ಅಹಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ತ್ವಞ್ಚ ಅಹಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ಸೋ ಚ ತ್ವಞ್ಚ ಅಹಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ। ಏಕವಚನಚತುಕ್ಕಂ।

ತೇ ಚ ತುಮ್ಹೇ ಚ ಗಚ್ಛಥ, ತೇ ಚ ಮಯಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ತುಮ್ಹೇ ಚ ಮಯಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ತೇ ಚ ತುಮ್ಹೇ ಚ ಮಯಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ। ಬಹುವಚನಚತುಕ್ಕಂ।

ಸೋ ಚ ತುಮ್ಹೇ ಚ ಗಚ್ಛಥ, ಸೋ ಚ ಮಯಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ತ್ವಞ್ಚ ಮಯಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ಸೋ ಚ ತ್ವಞ್ಚ ಮಯಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ। ಏಕವಚನಮೂಲಚತುಕ್ಕಂ।

ತೇ ಚ ತ್ವಞ್ಚ ಗಚ್ಛಥ, ತೇ ಚ ಅಹಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ತುಮ್ಹೇ ಚ ಅಹಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ತೇ ಚ ತುಮ್ಹೇ ಚ ಅಹಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮ। ಬಹುವಚನಮೂಲಚತುಕ್ಕಂ।

ಅಪಿ ಚ ತ್ವಞ್ಚ ಸೋ ಚ ಗಚ್ಛಥ, ಅಹಞ್ಚ ಸೋ ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ತ್ವಞ್ಚ ಅಹಞ್ಚ ಸೋ ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ತುಮ್ಹೇ ಚ ಸೋ ಚ ಗಚ್ಛಥ, ಮಯಞ್ಚ ಸೋ ಚ ಗಚ್ಛಾಮ, ತ್ವಞ್ಚ ತೇ ಚ ಗಚ್ಛಥ, ಅಹಞ್ಚ ತೇ ಚ ಗಚ್ಛಾಮಇಚ್ಚಾದೀನಿಪಿ ಚತುಕ್ಕಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ - ತುವಞ್ಚ ಪುತ್ತೋ ಸುಣಿಸಾ ಚ ನತ್ತಾ, ಸಮ್ಮೋದಮಾನಾ ಘರಮಾವಸೇಥ [ಜಾ॰ ೧.೮.೭]। ಅಹಞ್ಚ ಪುತ್ತೋ ಸುಣಿಸಾ ಚ ನತ್ತಾ, ಸಮ್ಮೋದಮಾನಾ ಘರಮಾವಸೇಮ [ಜಾ॰ ೧.೮.೭]।

ಅಹಞ್ಚ ದಾನಿ ಆಯಸ್ಮಾ ಚ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ಪರಿಹರಿಸ್ಸಾಮ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೦]।

ಅಹಞ್ಚ ಇಮೇ ಚ ಭಿಕ್ಖೂ ಸಮಾಧಿನಾ ನಿಸೀದಿಮ್ಹಾ।

ಅಹಞ್ಚ ಭರಿಯಾ ಚ ದಾನಪತೀ ಅಹುಮ್ಹಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೫೯೩]।

ಅಹಞ್ಚ ಸಾಮಿಕೋ ಚ ದಾನಪತೀ ಅಹುಮ್ಹಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೧೭] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯಂ ಪನ “ಸೋ ಚ ಗಚ್ಛತಿ, ತ್ವಞ್ಚ ಗಚ್ಛಸೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ “ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಥಾ”ತಿ ವಾ “ಸೋ ಚ ಗಚ್ಛತಿ, ಅಹಞ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ “ಮಯಂ ಗಚ್ಛಾಮಾ”ತಿ ವಾ ವಚನಂ, ತಂ ಪಕತಿಬಹುವಚನಮೇವ, ನ ಪರೋಪುರಿಸಬಹುವಚನಂ।

ಯಞ್ಚ ಕಚ್ಚಾಯನೇ - “ಸಬ್ಬೇಸಮೇಕಾಭಿಧಾನೇ ಪರೋ ಪುರಿಸೋ”ತಿ [ನೀ॰ ೨೧೬ ಪಿಟ್ಠೇ] ಸುತ್ತಂ, ತತ್ಥಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಾ ತಿಣ್ಣಂ ವಾ ಮಿಸ್ಸಕಭೂತಾನಂ ನಾಮ, ತುಮ್ಹ'ಮ್ಹಾನಂ ಏಕತೋ ಅಭಿಧಾನೇ ಮಿಸ್ಸಕದ್ವನ್ದವಾಕ್ಯೇ ಪರೋ ಪುರಿಸೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ ನ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ।

೫೬೪. ಕತ್ತರಿ ಲೋ [ಕ॰ ೪೫೫; ರೂ॰ ೪೩೩; ನೀ॰ ೯೨೫]।

ಅಪರೋಕ್ಖೇಸು ಮಾನ, ನ್ತ, ತ್ಯಾದೀಸು ಪರೇಸು ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ಕತ್ತರಿ ಲಾನುಬನ್ಧೋ ಅಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಲಾನುಬನ್ಧೋ ‘ಊಲಸ್ಸೇ’ತಿ ಸುತ್ತೇ ವಿಸೇಸನತ್ಥೋ।

ಏತೇನ ಯತ್ಥ ಮಾನ, ನ್ತ, ತ್ಯಾದಯೋ ಕತ್ತರಿ ವತ್ತನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಅಯಂ ಲಪಚ್ಚಯೋತಿ ಲಪಚ್ಚಯೇನ ತೇಸಂ ಕತ್ತುವಾಚಕಭಾವಂ ಞಾಪೇತಿ, ಏಸ ನಯೋ "ಕ್ಯೋ ಭಾವಕಮ್ಮೇಸು..." ಇಚ್ಚಾದೀಸುಪಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ವಿಕರಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಬ್ಯಞ್ಜನಪೂರಣಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಅತ್ಥಪೂರಣಾ, ತಸ್ಮಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಪಯೋಗೇ ತೇಹಿ ವಿನಾ ಪದರೂಪಂ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತತ್ಥೇವ ತೇ ವತ್ತನ್ತಿ। ಯತ್ಥ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತತ್ಥ ನ ವತ್ತನ್ತಿ, ಅಯಮ್ಪಿ ಲಪಚ್ಚಯೋ ಧಾತುತೋ ಪರಂ ವಿಭತ್ತಿಸರೇ ವಾ ಆಗಮಸರೇ ವಾ ಅಸನ್ತೇ ವತ್ತತಿ, ಸನ್ತೇ ಪನ "ಪಚಾಮಿ, ಪಚಾಮ, ಪಚಾಹಿ, ಗಮೇತಿ, ಗಮೇನ್ತಿ, ವಜ್ಜೇತಿ, ವಜ್ಜೇನ್ತಿ"- ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಕಾರಿಯನ್ತರತ್ಥಾಯ ವತ್ತತಿ। ಯತ್ಥ ಚ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಲೋಪೋ ವಿಹಿತೋ, ತತ್ಥ ಗಣನ್ತರ, ರೂಪನ್ತರಪ್ಪಸಙ್ಗಪಟಿಸಿದ್ಧಾಯ ವತ್ತತಿ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ನ ವತ್ತತಿ।

೫೬೫. ಯುವಣ್ಣಾನಮೇಓ ಪಚ್ಚಯೇ [ಕ॰ ೪೮೫; ರೂ॰ ೪೩೪; ನೀ॰ ೯೭೫; ಚಂ॰ ೧.೧.೮೨; ಪಾ॰ ೩.೧.೬೦]।

ವಿಭತ್ತಿ, ಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ। ಇ, ಕೀ, ಖಿ, ಚಿ, ಜಿ ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಇವಣ್ಣಾ ನಾಮ। ಚು, ಜು, ಭೂ, ಹೂ ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಉವಣ್ಣಾ ನಾಮ। ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಏಕಕ್ಖರಧಾತ್ವನ್ತಾನಂ ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣಾನಂ ಕಮೇನ ಏ, ಓವುದ್ಧಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ। 'ಪರೋ ಕ್ವಚೀ'ತಿ ಪರಸರಲೋಪೋ।

ಸಂಪುಬ್ಬೋ-ಸಮ್ಭೋತಿ , ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಭೋಸಿ, ಸಮ್ಭೋಥ, ಸಮ್ಭೋಮಿ, ಸಮ್ಭೋಮ।

ಅನುಪುಬ್ಬೋ-ಅನುಭವನೇ, ಸೋ ಭೋಗಂ ಅನುಭೋತಿ, ತೇ ಭೋಗಂ ಅನುಭೋನ್ತಿ, ತ್ವಂ ಭೋಗಂ ಅನುಭೋಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಭೋಗಂ ಅನುಭೋಥ, ಅಹಂ ಭೋಗಂ ಅನುಭೋಮಿ, ಮಯಂ ಭೋಗಂ ಅನುಭೋಮ।

ತತ್ಥ ಯಥಾ "ನೀಲೋ ಪಟೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ನೀಲಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ದುವಿಧೋ ವಾಚ್ಚತ್ಥೋ, ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋತಿ।

ತತ್ಥ ಗುಣಸಙ್ಖಾತೋ ಸಕತ್ಥೋ ವಾಚ್ಚತ್ಥೋ ನಾಮ।

ಗುಣನಿಸ್ಸಯೋ ದಬ್ಬತ್ಥೋ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ನಾಮ।

ನೀಲಸದ್ದೋ ಪನ ವಚ್ಚಾತ್ಥಮೇವ ಉಜುಂ ವದತಿ, ನೀಲಸದ್ದಮತ್ತಂ ಸುಣನ್ತೋ ನೀಲಗುಣಮೇವ ಉಜುಂ ಜಾನಾತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪಟೋ" ಇತಿ ಪದನ್ತರೇನ ನೀಲಸದ್ದಸ್ಸ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ಆಚಿಕ್ಖೀಯತಿ।

ತಥಾ "ಅನುಭೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ದುವಿಧೋ ವಾಚ್ಚತ್ಥೋ, ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋತಿ।

ತತ್ಥ ಕತ್ತುಸತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೋ ಸಕತ್ಥೋ **ವಾಚ್ಚತ್ಥೋ** ನಾಮ।

ಸತ್ತಿನಿಸ್ಸಯೋ ಲಿಙ್ಗತ್ಥೋ **ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ** ನಾಮ।

ತಿಸದ್ದೋ ಪನ ವಾಚ್ಚತ್ಥಮೇವ ಉಜುಂ ವದತಿ, ನ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥಂ। "ಅನುಭೋತೀ"ತಿ ಸುಣನ್ತೋಸಾಧ್ಯಕ್ರಿಯಾಸಹಿತಂ ಕತ್ತಾರಮೇವ ಉಜುಂ ಜಾನಾತಿ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ದಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ "ಸೋ" ಇತಿ ಪದನ್ತರೇನ ತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ಆಚಿಕ್ಖೀಯತಿ, ವಾಚ್ಚತ್ಥಸ್ಸ ಪನ ತಿಸದ್ದೇನೇವ ಉಜುಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ತತಿಯಾವಿಭತ್ತಿಯಾ ಪುನ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ಲಿಙ್ಗತ್ಥಜೋತನತ್ಥಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯಪದೇ ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿ ಏವ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

೫೬೬. ಏಓನಮಯವಾ ಸರೇ [ಕ° ೫೧೩, ೫೧೪; ರೂ° ೪೩೫, ೪೯೧; ನೀ° ೧೦೨೭, ೧೦೨೮]।

ಸರೇ ಪರೇ ಏ, ಓನಂ ಕಮೇನ ಅಯ, ಅವಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯ, ವೇಸು ಅ-ಕಾರೋ ಉಚ್ಚಾರಣತ್ಥೋ।

ಭವತಿ, ಭವನ್ತಿ, ಭವಸಿ, ಭವಥ।

೫೬೭. ಹಿಮಿಮೇಸ್ವಸ್ಸ [ಕ° ೪೭೮; ರೂ° ೪೩೮; ನೀ° ೯೫೯]।

ಹಿ, ಮಿ, ಮೇಸು ಪರೇಸು ಅ-ಕಾರಸ್ಸ ದೀಘೋ ಹೋತಿ।

ಭವಾಮಿ, ಭವಾಮ।

ಪರಛಕ್ಕೇ - ಭವತೇ, ಭವನ್ತೇ, ಭವಸೇ, ಭವವ್ಹೇ, ಭವೇ, ಭವಮ್ಹೇ।

ಪಪುಬ್ಬೋ ಭೂ-ಪವತ್ತಿಯಂ, ನದೀ ಪಭವತಿ।

ಅಧ್ಯಾ'ಭಿ, ಪರಿಪುಬ್ಬೋ ಹಿಂಸಾಯಂ, ಅಧಿಭವತಿ, ಅಭಿಭವತಿ, ಪರಿಭವತಿ।

ವಿಪುಬ್ಬೋ ವಿನಾಸೇ, ಪಾಕಟೇ, ಸೋಭಣೇ ಚ, ವಿಭವತಿ।

ಪರಾಪುಬ್ಬೋ ಪರಾಜಯೇ, ಪರಾಭವತಿ।

ಅಭಿ, ಸಂಪುಬ್ಬೋ ಪತ್ತಿಯಂ, ಅಜ್ಝೋಗಾಹೇ ಚ, ಅಭಿಸಮ್ಭವತಿ, ತಥಾ ಪಾತುಬ್ಭವತಿ, ಆವಿಭವತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಂ।

ಸುದ್ಧಭಾವಕಮ್ಮರೂಪ

೫೬೮. ಕ್ಯೋ ಭಾವಕಮ್ಮೇಸ್ವಪರೋಕ್ಖೇಸು ಮಾನ ನ್ತ ತ್ಯಾದೀಸು [ಕ° ೪೪೦; ರೂ° ೪೪೫; ನೀ° ೯೨೦; ಚಂ° ೧.೧.೮೦; ಪಾ° ೩.೧.೬೭]।

ಪರೋಕ್ಖಾವಜ್ಜಿತೇಸು ಮಾನ, ನ್ತಪಚ್ಚಯೇಸು ತ್ಯಾದೀಸು ಚ ಪರೇಸು ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಭಾವಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮನಿ ಚ ಕಾನುಬನ್ಧೋ ಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಕ್ವಚಿ ಕತ್ತರಿ ಚ।

ರೂಪಂ ವಿಭುಯ್ಯತಿ, ಸೋ ಪಹೀಯಿಸ್ಸತಿ [ಸಂ° ನಿ° ೧.೨೪೯], ಭತ್ತಂ ಪಚ್ಚತಿ, ಗಿಮ್ಹೇ ಉದಕಂ ಛಿಜ್ಜತಿ, ಕುಸೂಲೋ ಭಿಜ್ಜತಿ।

೫೬೯. ನ ತೇ ಕಾನುಬನ್ಧನಾಗಮೇಸು।

ಕಾನುಬನ್ಧೇ ನಾಗಮೇ ಚ ಇವಣ್ಣು'ವಣ್ಣಾನಂ ಅಸ್ಸ ಚ ತೇ ಏ, ಓ,-ಆ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕ್ಯಮ್ಹಿ ವುದ್ಧಿ ನತ್ಥಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ತೇನ ಪುರಿಸೇನ ಭೋಗೋ ಅನುಭೂಯತಿ, ತೇನ ಭೋಗಾ ಅನುಭೂಯನ್ತಿ, ತೇನ ತ್ವಂ ಅನುಭೂಯಸಿ, ತೇನ ತುಮ್ಹೇ ಅನುಭೂಯಥ, ತೇನ ಅಹಂ ಅನುಭೂಯಾಮಿ, ತೇನ ಮಯಂ ಅನುಭೂಯಾಮ। ಯಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ ರಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ, ಅನುಭುಯ್ಯತಿ,

ಅನುಭುಯ್ಯನ್ತಿ।

ತತ್ಥ "ಅನುಭೂಯತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಕ್ಯಪಚ್ಚಯಸಹಿತಸ್ಸ ತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ದುವಿಧೋ ವಾಚ್ಚತ್ಥೋ, ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋತಿ।

ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಸತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೋ ಸಕತ್ಥೋ **ವಾಚ್ಚತ್ಥೋ** ನಾಮ।

ಸತ್ತಿನಿಸ್ಸಯೋ ಲಿಙ್ಗತ್ಥೋ **ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ** ನಾಮ।

ತಿಸದ್ದೋ ಪನ ಕ್ಯಪಚ್ಚಯಸಹಿತೋ ವಾಚ್ಚತ್ಥಮೇವ ಉಜುಂ ವದತಿ, ನ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥಂ। "ಅನುಭೂಯತೀ"ತಿ ಸುಣನ್ತೋ ಸಾಧ್ಯಕ್ರಿಯಾಸಹಿತಂ ಕಮ್ಮಸತ್ತಿಂ ಏವ ಉಜುಂ ಜಾನಾತಿ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ದಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೇಸಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಅನುಭೂಯತೇ , ಅನುಭುಯ್ಯತೇ, ಅನುಭೂಯನ್ತೇ, ಅನುಭುಯ್ಯನ್ತೇ, ಅನುಭೂಯಸೇ, ಅನುಭೂಯವ್ಹೇ, ಅನುಭೂಯೇ, ಅನುಭುಯ್ಯೇ, ಅನುಭೂಯಮ್ಹೇ, ಅನುಭುಯ್ಯಮ್ಹೇ।

೫೭೦. ಗರುಪುಬ್ಬಾ ರಸ್ಸಾ ರೇ ನ್ತೇನ್ತೀನಂ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫; 'ಗುರು...' (ಬಹೂಸು)]।

ಗರುಪುಬ್ಬಮ್ಹಾ ರಸ್ಸತೋ ನ್ತೇ, ನ್ತೀನಂ ರೇಆದೇಸೋ ಹೋತಿ।

ಜಾಯರೇ, ಜಾಯನ್ತಿ, ಜಾಯರೇ, ಜಾಯನ್ತೇ, ಗಚ್ಛರೇ, ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಗಚ್ಛರೇ, ಗಚ್ಛನ್ತೇ, ಗಮಿಸ್ಸರೇ, ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಗಮಿಸ್ಸರೇ, ಗಮಿಸ್ಸನ್ತೇ।

ಗರುಪುಬ್ಬಾತಿ ಕಿಂ? ಪಚನ್ತಿ, ಪಚನ್ತೇ।

ರಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ಪಾಚೇನ್ತಿ, ಪಾಚನ್ತೇ।

ಏತ್ಥ ಚ ಸುತ್ತವಿಭಾಗೇನ "ಸಬ್ಬಂ ಹಿದಂ ಭಞ್ಜರೇ ಕಾಲಪರಿಯಾಯಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೩೭೦], ಮುಞ್ಚರೇ ಬನ್ಧನಸ್ಮಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೪೮], ಜೀವರೇ' ವಾಪಿ ಸುಸ್ಸತೀ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೮೪೦] ಏತಾನಿ ಪಾಳಿಪದಾನಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ತತ್ಥ 'ಭಞ್ಜರೇ'ತಿ ಭಿಜ್ಜತಿ, 'ಮುಞ್ಚರೇ'ತಿ ಮುಞ್ಚನ್ತು, 'ಜೀವರೇ' ವಾಪೀ'ತಿ ಜೀವನ್ತೋ'ವಾಪಿ। ಅನುಭೂಯರೇ, ಅನುಭೂಯನ್ತಿ, ಅನುಭೂಯರೇ, ಅನುಭೂಯನ್ತೇ।

ಭಾವೋ ನಾಮ ಭವನ, ಗಮನಾದಿಕೋ ಕ್ರಿಯಾಕಾರೋ, ಸೋ ಧಾತುನಾ ಏವ ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣಭಾವೇನ ವಿಸೇಸೀಯತಿ, ನ ನಾಮಪದೇನ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ತುಮ್ಹ'ಮ್ಹ, ಸೇಸನಾಮವಸೇನ ತ್ಯಾದಿದುಕವಿಸೇಸಯೋಗೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಪಠಮದುಕಮೇವ ತತ್ಥ ಭವತಿ, ದಬ್ಬಸ್ಸೇವ ಚ ತಸ್ಸ ಅಬ್ಯತ್ತಸರೂಪತ್ತಾ ಸಙ್ಖ್ಯಾಭೇದೋಪಿ ನತ್ಥಿ, ಏಕವಚನಮೇವ ಭವತಿ।

ತೇನ ಭೋಗಂ ಅನುಭೂಯತಿ, ಅನುಭುಯ್ಯತಿ, ಅನುಭೂಯತೇ, ಅನುಭುಯ್ಯತೇ, ಅನುಭವನಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಸುದ್ಧಭಾವಕಮ್ಮರೂಪಾನಿ।

ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪ

೫೭೧. ಪಯೋಜಕಬ್ಯಾಪಾರೇ ಣಾಪಿ ಚ [ಕ॰ ४೩೮; ರೂ॰ ೫४೦; ನೀ॰ ೯೧४]।

ಯೋ ಸುದ್ಧಕತ್ತಾರಂ ಪಯೋಜೇತಿ, ತಸ್ಸ ಪಯೋಜಕಸ್ಸ ಕತ್ತುನೋ ಬ್ಯಾಪಾರೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಣಿ ಚ ಣಾಪಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಣಾನುಬನ್ಧಾ ವುದ್ಧತ್ಥಾ।

ತೇಸು ಚ ಆಕಾರನ್ತತೋ ['ಅತೋ' (ಮೋಗ॰)] ಣಾಪಿಯೇವ ಹೋತಿ, ದಾಪೇತಿ, ದಾಪಯತಿ।

ಉವಣ್ಣನ್ತತೋ ಣಿಯೇವ, ಸಾವೇತಿ, ಸಾವಯತಿ।

ಸೇಸತೋ ದ್ವೇಪಿ, ಪಾಚೇತಿ, ಪಾಚಯತಿ, ಪಾಚಾಪೇತಿ, ಪಾಚಾಪಯತಿ।

ಪಯೋಜಕಬ್ಯಾಪಾರೋಪಿ ಕ್ರಿಯಾ ಏವಾತಿ ತದತ್ಥವಾಚೀಹಿ ಣಿ,-ಣಾಪೀಹಿ ಪರಂ ವಿಭತ್ತಿ, ಪಚ್ಚಯಾ ಭವನ್ತಿ, ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಚ ಣಿ, ಣಾಪೀನಞ್ಚ ವುದ್ಧಿ।

ಸೋ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ, ತೇ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇನ್ತಿ, ತ್ವಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಥ, ಅಹಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಮಿ, ಮಯಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಮ।

೫೭೨. ಆಯಾವಾ ಣಾನುಬನ್ಧೇ [ಕ॰ ೫೧೫; ರೂ॰ ೫४೧; ನೀ॰ ೧೦೨೯]।

ಏ, ಓನಂ ಕಮೇನ ಆಯ, ಆವಾ ಹೋನ್ತಿ ಸರಾದೋ ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ, ಸುತ್ತವಿಭತ್ತಿಯಾ ಅಣಾನುಬನ್ಧೇಪಿ ಆಯಾ'ವಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಗೇ-ಸದ್ದೇ, ಗಾಯತಿ, ಗಾಯನ್ತಿ।

ಅಪಪುಬ್ಬೋ ಚೇ-ಪೂಜಾಯಂ, ಅಪಚಾಯತಿ, ಅಪಚಾಯನ್ತಿ।

ಝೇ-ಚಿನ್ತಾಯಂ, ಝಾಯತಿ, ಝಾಯನ್ತಿ, ಉಜ್ಝಾಯತಿ, ನಿಜ್ಝಾಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೫೭೩. ಣಿಣಾಪ್ಯಾಪೀಹಿ ಚ ["...ವಾ" (ಬಹೂಸು)]।

ಣಿ , ಣಾಪಿ, ಆಪೀಹಿ ಚ ಕತ್ತರಿ ಲೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಕಾರಯತಿ, ಕಾರಾಪಯತಿ, ಸದ್ದಾಪಯತಿ।

ಇಮಿನಾ ಅಸರೇ ಠಾನೇ ಅಯಾದೇಸತೋ ಪರಂ ಅಕಾರೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವಯತಿ, ಭಾವಯನ್ತಿ, ಭಾವಯಸಿ, ಭಾವಯಥ, ಭಾವಯಾಮಿ, ಭಾವಯಾಮ।

ಇತಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ।

ತ್ಯಾದಿ

'ಕ್ಯೋ ಭಾವಕಮ್ಮೇಸೂ...'ತಿ ಣಿ, ಣಾಪಿಪಚ್ಚಯನ್ತತೋ ಯೋ।

೫೭೪. ಕ್ಯಸ್ಸ [ಕ॰ ೪೪೨; ರೂ॰ ೪೪೮; ನೀ॰ ೬೨೨]।

ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಸ್ಸ ಕ್ಯಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ಈಞ ಹೋತಿ।

ತೇನ ಮಗ್ಗೋ ಭಾವೀಯತಿ, ತೇನ ಮಗ್ಗಾ ಭಾವೀಯನ್ತಿ, ತೇನ ತ್ವಂ ಭಾವೀಯಸಿ, ತೇನ ತುಮ್ಹೇ ಭಾವೀಯಥ, ತೇನ ಅಹಂ ಭಾವೀಯಾಮಿ, ತೇನ ಮಯಂ ಭಾವೀಯಾಮ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಭಾವಿಯತಿ, ಭಾವಿಯನ್ತಿ।

ದ್ವಿತ್ತೇ-ಭಾವಿಯ್ಯತಿ, ಭಾವಿಯ್ಯನ್ತಿ। ತಥಾ ಭಾವಯೀಯತಿ, ಭಾವಯೀಯನ್ತಿ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಭಾವಯಿಯತಿ, ಭಾವಯಿಯನ್ತಿ।

ದ್ವಿತ್ತೇ-ಭಾವಯಿಯ್ಯತಿ, ಭಾವಯಿಯ್ಯನ್ತಿ।

ಅಕಮ್ಮಿಕಾಪಿ ಯಾ ಧಾತು, ಕಾರಿತೇ ತ್ವೇ'ಕಕಮ್ಮಿಕಾ।
ಏಕಕಮ್ಮಾ ದ್ವಿಕಮ್ಮಾ ಚ, ದ್ವಿಕಮ್ಮಾ ಚ ತಿಕಮ್ಮಕಾ॥

ಇತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಂ, ಸುದ್ಧಕಮ್ಮರೂಪಂ, ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಂ, ಹೇತುಕಮ್ಮರೂಪನ್ತಿ ಏಕಧಾತುಮ್ಹಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಕತ್ತುರೂಪೇನ ಚೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಕತ್ತುರೂಪಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ಕುಸೂಲೋ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಭಿಜ್ಜನಧಮ್ಮೋ ಭಿಜ್ಜತಿ।

ಕಮ್ಮರೂಪೇನ ಚ ಕತ್ತುಕಮ್ಮರೂಪಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಪದಂ ಕತ್ತುವಾಚಕಂ ಸಮಾನಂ ಸದ್ದರೂಪೇನ ಕಮ್ಮರೂಪಂ ಭವತಿ, ತಂ ಕತ್ತುಕಮ್ಮರೂಪಂ ನಾಮ, ತಂ ಪಾಳಿಯಂ ಬಹುಲಂ ದಿಸ್ಸತಿ।

ರೂಪಂ ವಿಭಾವಿಯ್ಯತಿ [ಮಹಾನಿ॰ ೧೦೮], ಅತಿಕ್ಕಮಿಯ್ಯತಿ, ಸಮತಿಕ್ಕಮಿಯ್ಯತಿ, ವೀತಿವತ್ತಿಯ್ಯತಿ, ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯತೀತಿ ಗೋತ್ರಭು [ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೯], ಪವತ್ತಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯತಿ [ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೯], ಚುತಿಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯತಿ, ಉಪಪತ್ತಿಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯತೀತಿ [ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೯] ಗೋತ್ರಭು ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಥಾ ಸೋ ಪಹೀಯೇಥಾಪಿ ನೋಪಿ ಪಹೀಯೇಥ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೯], ಸೋ ಪಹೀಯಿಸ್ಸತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೯], ನಿಹಿಯ್ಯತಿ ಯಸೋ ತಸ್ಸ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೬], ಹಿಯ್ಯೋತಿ ಹಿಯ್ಯತಿ ಪೋಸೋ, ಪರೇತಿ ಪರಿಹಾಯತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೩೪೮], ಆಜಾನೀಯಾ ಹಸೀಯನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೩೬೯], ವಿಧುರಸ್ಸ ಹದಯಂ ಧನಿಯತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೫೦] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯಞ್ಚ 'ಯಮ್ಹಿ ದಾ ಧಾ ಮಾ ಥಾ ಹಾ ಪಾ ಮಹ ಮಥಾದೀನಮೀ'ತಿ ಕಚ್ಚಾಯನೇ ಸುತ್ತಂ, ತಂ ಕಮ್ಮನಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಕತ್ತರಿ ಏವ ಯುಜ್ಜತಿ ಕಮ್ಮನಿ ಇವಣ್ಣಾಗಮಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವಾ। ಸದ್ದನೀತಿಯಂ ಪನ "ಸೋ ಪಹೀಯಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪದಾನಂ ಭಾವರೂಪತ್ತಂ ದಳ್ಹಂ ವದತಿ, ತಾನಿ ಪನ ಕತ್ತುಕಮ್ಮರೂಪಾನಿ ಏವಾತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ವತ್ತಮಾನಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ನಿಚ್ಚಪವತ್ತಂ, ಪವತ್ತಾವಿರತಂ, ಪವತ್ತುಪರತಂ, ಸಮೀಪವತ್ತಮಾನನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ನಿಚ್ಚಪವತ್ತೇ** - ಇಧಾಯಂ ಪಬ್ಬತೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಪರಿಯಾಯನ್ತಿ, ದಿಸಾ ಭನ್ತಿ ವಿರೋಚಮಾನಾ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೬೯]।

ಪವತ್ತಾವಿರತೇ - ಅಪಿ ನು ತೇ ಗಹಪತಿ ಕುಲೇ ದಾನಂ ದೀಯತೀತಿ, ದೀಯತಿ ಮೇ ಭನ್ತೇ ಕುಲೇ ದಾನಂ [ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೦]।

ಏತ್ಥ ಚ ಯಾವ ದಾನೇ ಸಉಸ್ಸಾಹೋ, ತಾವ ಯಥಾಪವತ್ತಾ ದಾನಕ್ರಿಯಾ ವತ್ತಮಾನಾ ಏವ ನಾಮ ಹೋತಿ ಉಸ್ಸಾಹಸ್ಸ ಅವಿರತತ್ತಾ।

ಪವತ್ತುಪರತೇ - ನ ಖಾದತಿ ಅಯಂ ಮಂಸಂ, ನೇವ ಪಾಣಂ ಹನತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೬೭], ನ ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೬೭]। ಏತ್ಥ ಯಾವ ತಬ್ಬಿಪಕ್ಖಕ್ರಿಯಂ ನ ಕರೋತಿ, ತಾವ ವಿರಮಣಕ್ರಿಯಾ ವತ್ತಮಾನಾ ಏವ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಸಮೀಪೇ - ಅತೀತೇ - ಕುತೋ ನು ತ್ವಂ ಆಗಚ್ಛಸಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೦], ರಾಜಗಹತೋ ಆಗಚ್ಛಾಮೀತಿ। ಅನಾಗತೇ - ಧಮ್ಮಂ ತೇ ದೇಸೇಮಿ, ಸಾಧುಕಂ ಸುಣೋಹಿ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ತದಾಯೋಗೇ ಅತೀತೇಪಿ ಅಯಂ ವಿಭತ್ತಿ ಹೋತಿ, ವಾಕಚೀರಾನಿ ಧುನನ್ತೋ, ಗಚ್ಛಾಮಿ ಅಮ್ಬರೇ ತದಾ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೩೭]।

ಯಾವ, ಪುರೇ, ಪುರಾಯೋಗೇ ಅನಾಗತೇಪಿ-ಇಧೇವ ತಾವ ತಿಟ್ಠಾಹಿ, ಯಾವಾಹಂ ಆಗಚ್ಛಾಮಿ, ಯಂನೂನಾಹಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ವಿನಯಞ್ಚ ಸಙ್ಗಾಯೇಯ್ಯಂ [ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ], ಪುರೇ ಅಧಮ್ಮೋ ದಿಬ್ಬತಿ, ಧಮ್ಮೋ ಪಟಿಬಾಹಿಯ್ಯತಿ [ಚೂಳವ॰ ೪೩೭], ದನ್ತೇ ಇಮೇ ಛಿನ್ದ ಪುರಾ ಮರಾಮಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೧೨೭]।

ಏಕಂಸತ್ಥೇಪಿ-ನಿರಯಂ ನೂನಗಚ್ಛಾಮಿ, ಏತ್ಥ ಮೇ ನತ್ಥಿ ಸಂಸಯೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೩೧]। ಅವಸ್ಸಮ್ಭಾವಿಯತ್ಥೇಪಿ-ಧುವಂ ಬುದ್ಧೋ ಭವಾಮಹಂ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೧೦೯], ಧುವಂ ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೮೧] ವಾ।

ಅನಿಯಮತ್ಥೇಪಿ-ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನ, ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೨] ಚಿನ್ತೇತೀತಿ ಚಿತ್ತಂ [ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧], ಫುಸತೀತಿ ಫಸ್ಸೋ [ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧], ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಬುದ್ಧೋ।

ಕದಾ ಕರಹಿಯೋಗೇಪಿ-ಕದಾ ಗಚ್ಛತಿ, ಕರಹಿ ಗಚ್ಛತಿ, ಗಮಿಸ್ಸತಿ ವಾ।

ಇತಿ ತ್ಯಾದಿ।

ತ್ಯಾದಿ

ಅಥ ತ್ಯಾದಿ ವುಚ್ಚತೇ।

೫೭೫. ತು ಅನ್ತು ಹಿ ಥ ಮಿ ಮ ತಂ ಅನ್ತಂ ಸು ವ್ಹೋ ಏ ಆಮಸೇ [ಕ॰ ೪೨೪; ರೂ॰ ೪೫೦; ನೀ॰ ೮೯೭; ಚಂ॰ ೧.೩.೧೨೨; ಪಾ॰ ೩.೩.೧೬೨]।

ವತ್ತಮಾನೇ ಕಾಲೇ ಪಞ್ಹ, ಪತ್ಥನಾ, ವಿಧೀಸು ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ತ್ಯಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ಪಞ್ಹೇ-ಧಮ್ಮಂ ವಾ ತ್ವಂ ಅಧಿಯಸ್ಸು ವಿನಯಂ ವಾ [ಪಾಚಿ॰ ೪೭೧ (ಅತ್ಥತೋ ಸದಿಸಂ)]।

ಪತ್ಥನಾಸದ್ದೇನ ಆಸೀಸಾದಯೋಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಪತ್ಥನಾಯಂ-ಭವಾಭವೇ ಸಂಸರನ್ತೋ, ಸದ್ಧೋ ಹೋಮಿ ಅಮಚ್ಛರೀ।

ಆಸೀಸಾಯಂ-ಏತೇನ ಸಚ್ಚವಜ್ಜೇನ, ಪಜ್ಜುನ್ನೋ ಅಭಿವಸ್ಸತು [ಚರಿಯಾ॰ ೩.೮೯], ಸಬ್ಬೇ ಭದ್ರಾನಿ ಪಸ್ಸನ್ತು [ಜಾ॰ ೧.೨.೧೦೫], ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಅವೇರಾ ಹೋನ್ತು [ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೨೨]।

ಯಾಚನೇ-ಏಕಂ ಮೇ ನಯನಂ ದೇಹಿ [ಚರಿಯಾ॰ ೧.೫೯]।

ಆಯಾಚನೇ-ದೇಸೇತು ಭನ್ತೇ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬೮], ಓವದತು ಮಂ ಭಗವಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧], ಅನುಸಾಸತು ಮಂ ಸುಗತ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧], ಉಲ್ಲುಮ್ಪತು ಮಂ ಭನ್ತೇ ಸಙ್ಘೋ [ಮಹಾವ॰ ೭೧], ಅಸ್ಮಾಕಂ ಅಧಿಪನ್ನಾನಂ, ಖಮಸ್ಸು ರಾಜಕುಞ್ಜರ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೧೮೧], ಏಥ ಬ್ಯಗ್ಘಾ ನಿವತ್ತವ್ಹೋ [ಜಾ॰ ೧.೩.೬೬]।

ವಿಧಿಸದ್ದೇನ ನಿಯೋಜನಾದಯೋಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ವಿಧಿಮ್ಹಿ-ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹಥ, ಕುಸಲಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಥ [ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೦; ಪಾರಾ॰ ೧೯], ಏವಂ ವಿತಕ್ಕೇಥ, ಮಾ ಏವಂ ವಿತಕ್ಕೇಥ [ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೦]।

ನಿಯೋಜನೇ-ಏಥ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸೀಲವಾ ಹೋಥ [ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೪], ಅಪ್ಪಮಾದೇನ ಸಮ್ಪಾದೇಥ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೫], ಏಥ ಗಣ್ಹಥ ಬನ್ಧಥ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೨], ಮಾ ವೋ ಮುಞ್ಚಿತ್ಥ ಕಿಞ್ಚನಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೨]।

ಅಜ್ಝೇಸನೇ-ಉದ್ದಿಸತು ಭನ್ತೇ ಥೇರೋ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಂ [ಮಹಾವ॰ ೧೫೫]।

ಆಣತ್ತಿಯಂ-ಸುಣಾತು ಮೇ ಭನ್ತೇ ಸಙ್ಘೋ [ಪಾರಾ॰ ೩೬೮]।

ಪೇಸನೇ-ಗಚ್ಛಥ ತುಮ್ಹೇ ಸಾರಿಪುತ್ತಾ [ಪಾರಾ॰ ೪೩೨]।

ಪವಾರಣಾಯಂ-ವದತು ಮಂ ಭನ್ತೇ ಸಙ್ಘೋ [ಮಹಾವ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೧೩], ವದೇಥ ಭನ್ತೇ ಯೇನತ್ಥೋ [ಪಾರಾ॰ ೨೯೦]।

ಅನುಮತಿಯಂ-ಪರಿಭುಞ್ಜ ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇಹಿ ವಾ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ವಾ ಕರೋಹಿ [ಪಾಚಿ॰ ೩೭೪]।

ವರದಾನೇ-ಫುಸ್ಸತೀ ವರವಣ್ಣಾಭೇ, ವರಸ್ಸು ದಸಧಾ ವರೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೫೫], ಇಚ್ಛಿತಂ ಪತ್ಥಿತಂ ತುಯ್ಹಂ, ಖಿಪ್ಪಮೇವ ಸಮಿಜ್ಝತು [ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೯೨]।

ಅನುಞ್ಞಾಯಂ-ಪುಚ್ಛ ವಾಸವ ಮಂ ಪಞ್ಹಂ, ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಮನಸಿಚ್ಛಸಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೬]।

ಕತಾವಕಾಸಾ ಪುಚ್ಛವ್ಹೋ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೩೬]।

ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನೇ-ಏವಂ ಹೋತು [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೧೯]।

ಅಕ್ಕೋಸೇ-ಮುದ್ಧಾ ತೇ ಫಲತು ಸತ್ತಧಾ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೨೯೫], ಚೋರಾ ತಂ ಖಣ್ಡಾಖಣ್ಡಿಕಂ ಛಿನ್ದನ್ತು [ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧]।

ಸಪಥೇ-ಏತೇನ ಸಚ್ಚವಜ್ಜೇನ, ಪುತ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಂ ಇಸೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೧೦೪], ಮುಸಾ ಮೇ ಭಣಮಾನಾಯ, ಮುದ್ಧಾ ಫಲತು ಸತ್ತಧಾ [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೧೦೪]।

ಆಮನ್ತನೇ-ಏತು ವೇಸ್ಸನ್ತರೋ ರಾಜಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೩೪೧], "ಏಹಿ ಭಿಕ್ಖು ಚರ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ [ಮಹಾವ॰ ೨೮], ಏಥ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸೀಲವಾ ಹೋಥ" ಇಚ್ಚಾದೀಸುಪಿ ಏಹಿ, ಏಥಸದ್ದಾ ಆಮನ್ತನೇ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

ನಿಮನ್ತನೇ-ಅಧಿವಾಸೇತು ಮೇ ಭನ್ತೇ ಭಗವಾ ಸ್ವಾತನಾಯ ಭತ್ತಂ [ಪಾರಾ॰ ೭೭]।

ಪವೇದನೇ-ವೇದಯುತೀತಿ ಮಂ ಸಙ್ಘೋ ಧಾರೇತು [ಚೂಳವ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೨], ಉಪಾಸಕಂ ಮಂ ಭವಂ ಗೋತಮೋ ಧಾರೇತು [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೯], ಪುನಾರಾಯು ಚ ಮೇ ಲದ್ಧೋ, ಏವಂ ಜಾನಾಹಿ ಮಾರಿಸ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೬೯]।

ಪತ್ತಕಾಲೇ-ಪರಿನಿಬ್ಬಾತು ಭನ್ತೇ ಭಗವಾ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾತು ಸುಗತೋ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಕಾಲೋ ಭನ್ತೇ ಭಗವತೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೮], ಕಾಲೋ ಖೋ ತೇ ಮಹಾವೀರ, ಉಪ್ಪಜ್ಜ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಂ [ಬು॰ ವಂ॰ ೧.೬೭], ಬ್ಯಾಕರೋಹಿ ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ ನ ದಾನಿ ತೇ ತುಣ್ಹೀಭಾವಸ್ಸ ಕಾಲೋ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫೭]।

ಅನುಭೋತು, ಅನುಭೋನ್ತು, ಅನುಭೋಹಿ, ಅನುಭೋಥ, ಅನುಭೋಮಿ, ಅನುಭೋಮ, ಭವತು, ಭವನ್ತು, 'ಹಿಮಿಮೇಸ್ವಸ್ಸಾ'ತಿ ಹಿ, ಮಿ, ಮೇಸು ಅಸ್ಸ ದೀಘೋ, ತ್ವಂ ಪಣ್ಡಿತೋ ಭವಾಹಿ।

೫೭೬. ಹಿಸ್ಸತೋ ಲೋಪೋ [ಕ॰ ೪೭೯; ರೂ॰ ೪೫೨; ನೀ॰ ೯೬೦; ಚಂ॰ ೫.೩.೯೯; ಪಾ॰ ೬.೪.೧೦೫]।

ಅಕಾರತೋ ಪರಸ್ಸ ಹಿಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಅತೋತಿ ಕಿಂ? ಬ್ರೂಹಿ, ದೇಹಿ, ಹೋಹಿ।

ಇಮಿನಾ ಅತೋ ಹಿಸ್ಸ ಲೋಪೋ, ತ್ವಂ ಪಣ್ಡಿತೋ ಭವ।

ತುಮ್ಹೇ ಪಣ್ಡಿತಾ ಭವಥ, ಭವಾಮಿ, ಭವಾಮ।

ಪರಛಕ್ಕೇ-ಸೋ ಭವತಂ, ತೇ ಭವನ್ತಂ, ತ್ವಂ ಭವಸ್ಸು, ತುಮ್ಹೇ ಭವವ್ಹೋ, ಅಹಂ ಭವೇ, ಮಯಂ ಭವಾಮಸೇ, ಇಮಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ।

ಅನುಭೂಯತು , ಅನುಭೂಯನ್ತು, ಅನುಭುಯ್ಯತು, ಅನುಭುಯ್ಯನ್ತು ಇಚ್ಚಾದಿ ಸುದ್ಧಕಮ್ಮರೂಪಂ।

ಭಾವೇತು, ಭಾವೇನ್ತು, ಭಾವಯತು, ಭಾವಯನ್ತು ಇಚ್ಚಾದಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಂ।

ಭಾವೀಯತು, ಭಾವೀಯನ್ತು। ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಭಾವಿಯತು, ಭಾವಿಯನ್ತು। ದ್ವಿತ್ತೇ-ಭಾವಿಯ್ಯತು, ಭಾವಿಯ್ಯನ್ತು। ತಥಾ ಭಾವಯೀಯತು, ಭಾವಯೀಯನ್ತುಇಚ್ಚಾದಿ ಹೇತುಕಮ್ಮರೂಪಂ।

'ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸೇ'ಇಚ್ಚಾದಿಸುತ್ತೇನ ಥಸ್ಸ ವ್ಹೋ, ತುಮ್ಹೇ ಭವವ್ಹೋ, ಭವಥ ವಾ।

ಇತಿ ತ್ವಾದಿ।

ಅಥ ಏಯ್ಯಾದಿ ವುಚ್ಚತೇ।

೫೭೭. ಹೇತುಫಲೇಸ್ವೇಯ್ಯ ಏಯ್ಯುಂ ಏಯ್ಯಾಸಿ ಏಯ್ಯಾಥ ಏಯ್ಯಾಮಿ ಏಯ್ಯಾಮ ಏಥ ಏರಂ ಏಥೋ ಏಯ್ಯಾವ್ಹೋ [ಏಯ್ಯವ್ಹೋ (ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಾದೀಸು)] **ಏಯ್ಯಂ ಏಯ್ಯಾಮ್ಹೇ ವಾ** [ಕ॰ ೪೧೬; ರೂ॰ ೪೫೪; ನೀ॰ ೮೮೦; ಚಂ॰ ೧.೩.೧೨೦; ಪಾ॰ ೩.೩.೧೫೬]।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮ್ಬನ್ಧಿನಿಯಾ ಹೇತುಕ್ರಿಯಾಯಞ್ಚ ಫಲಕ್ರಿಯಾಯಞ್ಚ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಏಯ್ಯಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ ವಾ। ಹೇತುಫಲೇಸುಪಿ ಕದಾಚಿ ಅಞ್ಞವಿಭತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನತ್ಥೋ ವಾಸದ್ದೋ, ಸಚೇ ಸೋ ಯಾನಂ ಲಭಿಸ್ಸತಿ, ಗಮಿಸ್ಸತಿ, ಸಚೇ ನ ಲಭಿಸ್ಸತಿ, ನ ಗಮಿಸ್ಸತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಚೇ ಸಙ್ಖಾರೋ ನಿಚ್ಚೋ ಭವೇಯ್ಯ, ಸುಖೋ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯ, ಸಚೇ ಸೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ಭವೇಯ್ಯ, ಸುಖಿತೋ ಭವೇಯ್ಯ।

೫೭೮. ಪಞ್ಹಪತ್ಥನಾವಿಧೀಸು [ಚಂ॰ ೧.೩.೧೨೧; ಪಾ॰ ೩.೩.೧೬೧]।

ಏತೇಸು ಏಯ್ಯಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ಪಞ್ಹೇ-ಕಿನ್ನು ಖೋ ತ್ವಂ ವಿನಯಂ ವಾ ಅಧಿಯ್ಯೇಯ್ಯಾಸಿ ಧಮ್ಮಂ ವಾ।

ಪತ್ಥನಾಯಂ-ಭವೇಯ್ಯಂ ಜಾತಿಜಾತಿಯಂ।

ವಿಧಿಮ್ಹಿ-ಪಾಣಂ ನ ಹನೇಯ್ಯ, ಅದಿನ್ನಂ ನ ಆದಿಯೇಯ್ಯ, ದಾನಂ ದದೇಯ್ಯ, ಸೀಲಂ ರಕ್ಖೇಯ್ಯ।

೫೭೯. ಸತ್ತಾರಹೇಸ್ವೇಯ್ಯಾದೀ [ಕ॰ ೪೧೬; ರೂ॰ ೪೫೪; ನೀ॰ ೮೮೧-೪; ಚಂ॰ ೧.೩.೧೨೮; ಪಾ॰ ೩.೩.೧೬೯-೧೭೨; ಸತ್ಯರಹೇಸ್ವೇಯ್ಯಾದೀ (ಬಹೂಸು)]।

ಸತ್ತಿಯಂ ಅರಹತ್ಥೇ ಚ ಏಯ್ಯಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ಭವಂ ರಜ್ಜಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಭವಂ ರಜ್ಜಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋ, ಕಾತುಂ ಅರಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೋ ಇಮಂ ವಿಜಟಯೇ ಜಟಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩]।

೫೮೦. ಸಮ್ಭಾವನೇ ವಾ [ಕ॰ ೪೧೬; ರೂ॰ ೮೫೪; ನೀ॰ ೮೮೧, ೮೮೩-೪; ಚಂ॰ ೧.೩.೧೧೮-೯; ಪಾ॰ ೩.೩.೧೫೪-೫]।

ಸಮ್ಭಾವನೇಪಿ ಏಯ್ಯಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಪಬ್ಬತಮಪಿ ಸಿರಸಾ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯ, ಭವೇಯ್ಯ, ಭವೇಯ್ಯುಂ, ಭವೇಯ್ಯಾಸಿ, ಭವೇಯ್ಯಾಥ, ಭವೇಯ್ಯಾಮಿ, ಭವೇಯ್ಯಾಮ।

ಪರಭಕ್ಖೇ-ಸೋ ಭವೇಥ, ತೇ ಭವೇರಂ, ತ್ವಂ ಭವೇಥೋ, ತುಮ್ಹೇ ಭವೇಯ್ಯಾವ್ಹೋ, ಅಹಂ ಭವೇಯ್ಯಂ, ಮಯಂ ಭವೇಯ್ಯಾಮ್ಹೇ, ಇತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ।

ಅನುಭೂಯೇಯ್ಯ, ಅನುಭೂಯೇಯ್ಯುಂ। ದ್ವಿತ್ತೇ ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಅನುಭುಯ್ಯೇಯ್ಯ, ಅನುಭುಯ್ಯೇಯ್ಯುಂ ಇಚ್ಚಾದಿ ಸುದ್ಧಕಮ್ಮರೂಪಂ।

ಭಾವೇಯ್ಯ , ಭಾವೇಯ್ಯುಂ, ಭಾವಯೇಯ್ಯ, ಭಾವಯೇಯ್ಯುಂ ಇಚ್ಚಾದಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಂ।

ಭಾವೀಯೇಯ್ಯ, ಭಾವೀಯೇಯ್ಯುಂ। ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಭಾವಯಿಯೇಯ್ಯ, ಭಾವಯಿಯೇಯ್ಯುಂ। ದ್ವಿತ್ತೇ-ಭಾವಿಯ್ಯೇಯ್ಯ, ಭಾವಿಯ್ಯೇಯ್ಯುಂ। ತಥಾ ಭಾವಯೀಯೇಯ್ಯ, ಭಾವಯೀಯೇಯ್ಯುಂ ಇಚ್ಚಾದಿ ಹೇತುಕಮ್ಮರೂಪಂ।

೫೮೧. ಏಯ್ಯೇಯ್ಯಾಸೇಯ್ಯಂನಂ ಟೇ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಏಯ್ಯ, ಏಯ್ಯಾಸಿ, ಏಯ್ಯಮಿಚ್ಚೇತೇಸಂ ಟೇ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ಚಜೇ ಮತ್ತಾ ಸುಖಂ ಧೀರೋ, ಪಸ್ಸೇ ಚೇ ವಿಪುಲಂ ಸುಖಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೯೦]। ಕಿಂ ತ್ವಂ ಸುತಸೋಮಾ'ನುತಪ್ಪೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೩೯೯], ಧೀರಂ ಪಸ್ಸೇ ಸುಣೇ ಧೀರಂ, ಧೀರೇನ ಸಹ ಸಂವಸೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೩.೯೪] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸೋ ಭವೇ, ಭವೇಯ್ಯ, ತ್ವಂ ಭವೇ, ಭವೇಯ್ಯಾಸಿ, ಅಹಂ ಭವೇ, ಭವೇಯ್ಯಂ।

೫೮೨. ಏಯ್ಯುಂಸ್ಸುಂ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಏಯ್ಯುಂಸ್ಸ ಉಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ವಜ್ಜುಂ ವಾ ತೇ ನ ವಾ ವಜ್ಜುಂ, ನತ್ಥಿ ನಾಸಾಯ ರೂಹನಾ [ಜಾ॰ ೧.೩.೩೩], ಉಪಯಾನಾನಿ ಮೇ ದಜ್ಜುಂ, ರಾಜಪುತ್ತ ತಯೀ ಗತೇತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೮]।

೫೮೩. ಏಯ್ಯಾಮಸ್ಸೇಮು ಚ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಏಯ್ಯಾಮಸ್ಸ ಏಮು ಚ ಹೋತಿ, ಅನ್ತಸ್ಸ ಉ ಚ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ಕಥಂ ಜಾನೇಮು ತಂ ಮಯಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೧೮], ಮುಞ್ಚೇಮು ನಂ ಉರಗಂ ಬನ್ಧನಸ್ಮಾ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೨೫೨], ದಕ್ಖೇಮು ತೇ ನಾಗ ನಿವೇಸನಾನಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೨೫೪], ಗನ್ತ್ವಾನ ತಂ ಪಟಿಕರೇಮು ಅಚ್ಚಯಂ, ಅಪ್ಪೇವ ನಂ ಪುತ್ತ ಲಭೇಮು ಜೀವಿತಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೧೩], ದಜ್ಜೇಮು ಖೋ ಪಞ್ಚಸತಾನಿ ಭೋತೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೦೨], ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛೇಮು ಮಾರಿಸ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೪], ವಿಹರೇಮು ಅವೇರಿನೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೭], ತಯಾಜ್ಜ ಗುತ್ತಾ ವಿಹರೇಮು ರತ್ತಿನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೨.೧೮]। ಭವೇಯ್ಯಾಮು, ಭವೇಯ್ಯಾಮ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಕ್ವಚಿ ಮಜ್ಝೇ ಯ್ಯಾ-ಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪೋ, ಅತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪುಚ್ಛೇಸಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೧೫೦], ಉರೇಗಣ್ಡಾಯೋ ಬುಜ್ಝೇಸಿ, ತಾಯೋ ಬುಜ್ಝೇಸಿ ಮಾಣವ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೩೨-೧೩೩], ಯಥಾ ಗತಿಂ ಮೇ ಅಭಿಸಮ್ಭವೇಥ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೮೭-೮೯], ಯಥಾ ಗತಿಂ ತೇ ಅಭಿಸಮ್ಭವೇಮ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೮೭-೮೯], ಓಕಾಸಂ ಸಮ್ಪಜಾನಾಥ, ವನೇ ಯತ್ಥ ವಸೇಮಸೇತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೮೫ 'ವಸಾಮಸೇ']।

'ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸೇ'ಇಚ್ಚಾದಿಸುತ್ತೇನ ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸ ಓ ಚ, ತುಮ್ಹೇ ಭವೇಯ್ಯಾಥೋ, ಭವೇಯ್ಯಾಥ ವಾ।

ಏತ್ಥ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾ ಪಞ್ಹ, ಪತ್ಥನಾ, ವಿಧಿಪ್ಪಭೇದಾ ಇಧಪಿ ಯಥಾಪಯೋಗಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಞ್ಹಸದ್ದೇನ ಪರಿಪಞ್ಹ, ಪರಿಪುಚ್ಛಾ, ಪರಿವಿತಕ್ಕ, ಪರಿವೀಮಂಸಾದಯೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ಪರಿಪಞ್ಹೇ-ಧಮ್ಮಂ ವಾ ಪಠಮಂ ಸಜ್ಝಾಯೇಯ್ಯಾಮ ವಿನಯಂ ವಾ।

ಪರಿಪುಚ್ಛಾಯಂ-ವದೇಥ ಭನ್ತೇ ಕಿಮಹಂ ಕರೇಯ್ಯಂ, ಕೋ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ಕಥಞ್ಚಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಅಹಂ ಜಾನೇಯ್ಯಂ।

ಪರಿವಿತಕ್ಕೇ-ಕಸ್ಸಾಹಂ ಪಠಮಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಯ್ಯಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೭೨], ಯಂನೂನಾಹಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ವಿನಯಞ್ಚ ಸಜ್ಝಾಯೇಯ್ಯಂ [ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ]।

ಪರಿವೀಮಂಸಾಯಂ-ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಂ ವಾ ಅಹಂ ಉಪೋಸಥಂ, ನ ವಾಗಚ್ಛೇಯ್ಯಂ [ಮಹಾವ॰ ೧೩೮]।

ಪತ್ಥನಾಯಂ-ಏವಂರೂಪೋ ಸಿಯಂ ಅಹಂ ಅನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೪], ಉಮ್ಮಾದನ್ತ್ಯಾ ರಮಿತ್ವಾನ, ಸಿವಿರಾಜಾ ತತೋ ಸಿಯಂ [ಜಾ॰ ೨.೧೮.೭೦], ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ ತಂ ವಸ್ಸಸತಂ ಅರೋಗಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೪೫೩]।

ಆಯಾಚನೇ-ಲಭೇಯ್ಯಾಹಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವತೋ ಸನ್ತಿಕೇ ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ, ಲಭೇಯ್ಯಂ ಉಪಸಮ್ಪದಂ [ಮಹಾವ॰ ೨೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭]।

ವಿಧಿಮ್ಹಿ-ಚರೇಯ್ಯ ಧಮ್ಮಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೬೩]।

ನಿಯೋಜನೇ-ಚರೇಯ್ಯಾದಿತ್ತಸೀಸೋವ, ನತ್ಥಿ ಮಚ್ಚುಸ್ಸ ನಾ ಗಮೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೫]।

ಅಜ್ಝೇಸನೇ-ಯಸ್ಸ ಸಿಯಾ ಆಪತ್ತಿ, ಸೋ ಆವಿಕರೇಯ್ಯ [ಮಹಾವ॰ ೧೩೨], ಯಸ್ಸ ನಕ್ಖಮತಿ, ಸೋ ಭಾಸೇಯ್ಯ [ಮಹಾವ॰ ೭೦]।

ಪವಾರಣಾಯಂ-ವದೇಯ್ಯಾಥ ಭನ್ತೇ ಯೇನತ್ಥೋ [ಪಾರಾ॰ ೨೯೦]।

ಅನುಮತಿಯಂ-ತಂ ಜನೋ ಹರೇಯ್ಯ ವಾ ದಹೇಯ್ಯ ವಾ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ವಾ ಕರೇಯ್ಯ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೭]।

ಅನುಞ್ಞಾಯಂ-ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ ಸಙ್ಘೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರೇಯ್ಯ [ಚೂಳವ॰ ೬]।

ಆಮನ್ತನೇ-ಯದಾ ತೇ ಪಹಿಣೇಯ್ಯಾಮಿ, ತದಾ ಏಯ್ಯಾಸಿ ಖತ್ತಿಯ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೬೩೫]।

ನಿಮನ್ತನೇ-ಇಧ ಭವಂ ನಿಸೀದೇಯ್ಯ।

ಪತ್ತಕಾಲೇ-ಸಙ್ಘೋ ಉಪೋಸಥಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಂ ಉದ್ದಿಸೇಯ್ಯ [ಮಹಾವ॰ ೧೬೭]।

'ಸಮ್ಭಾವನೇ ವಾ'ತಿ ವಾಸದ್ದೋ ಅವುತ್ತವಿಕಪ್ಪನತ್ಥೋ, ತೇನ ಪರಿಕಪ್ಪ, ಕ್ರಿಯಾತಿಪನ್ನಾದಯೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಪರಿಕಪ್ಪೋ ದುವಿಧೋ ಭೂತಾ'ಭೂತವಸೇನ।

ತತ್ಥ ಭೂತಪರಿಕಪ್ಪೇ-ಯೋ ಬಾಲಂ ಸೇವೇಯ್ಯ, ಸೋಪಿ ಬಾಲೋ ಭವೇಯ್ಯ।

ಅಭೂತಪರಿಕಪ್ಪೇ-ಯದಾ ಕಚ್ಛಪಲೋಮಾನಂ, ಪಾವಾರೋ ತಿವಿಧೋ ಸಿಯಾ [ಜಾ॰ ೧.೮.೭೮]। ಯದಾ ಸಸವಿಸಾಣಾನಂ, ನಿಸ್ಸೇಣೀ ಸುಕತಾ ಸಿಯಾ [ಜಾ॰ ೧.೮.೭೯]।

ಕ್ರಿಯಾತಿಪನ್ನೇ-ಸಚೇ ಸೋ ಅಗಾರಂ ಅಜ್ಝಾವಸೇಯ್ಯ, ರಾಜಾ ಅಸ್ಸ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೬]।

ಇತಿ ಏಯ್ಯಾದಿ।

ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀ

ಅಥ ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀ ವುಚ್ಚತೇ।

೫೮೪. ಅನಜ್ಜತ್ತನೇ ಆ ಊ ಓ ತ್ಥ ಅ ಮ್ಹಾ ತ್ಥ ತ್ಥುಂ ಸೇ ವ್ಹಂ ಇಂ ಮ್ಹಸೇ [ಕ॰ ೪೧೮; ರೂ॰ ೪೫೬; ನೀ॰ ೮೮೬; ಚಂ॰ ೧.೨.೭೭; ಪಾ॰ ೩.೨.೧೧೧]।

ಅಜ್ಜತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಭೂತೇ ಕಾಲೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ಆಇಚ್ಚಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

೫೮೫. ಆ ಈ ಸ್ಸಾದೀಸ್ವಊ ವಾ [ಕ॰ ೫೧೯; ರೂ॰ ೪೫೭; ನೀ॰ ೧೦೩೨]।

ಆಇಚ್ಚಾದೀಸು ಈಇಚ್ಚಾದೀಸು ಸ್ಸಾದೀಸು ಚ ತೇಸಂ ಆದಿಮ್ಹಿ ಅಊ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸೋ ಅಭವಾ, ಭವಾ, ತೇ ಅಭವೂ, ಭವೂ, ತ್ವಂ ಅಭವೋ, ಭವೋ, ತುಮ್ಹೇ ಅಭವತ್ಥ, ಭವತ್ಥ, ಅಹಂ ಅಭವ, ಭವ, ಮಯಂ ಅಭವಮ್ಹಾ, ಭವಮ್ಹಾ।

ಪರಛಕ್ಕೇ-ಅಭವತ್ಥ, ಭವತ್ಥ, ಅಭವತ್ಥುಂ, ಭವತ್ಥುಂ, ಅಭವಸೇ, ಭವಸೇ, ಅಭವವ್ಹಂ, ಭವವ್ಹಂ, ಅಭವಿಂ, ಭವಿಂ, ಅಭವಮ್ಹಸೇ, ಭವಮ್ಹಸೇ।

೫೮೬. ಆ ಈ ಊ ಮ್ಹಾ ಸ್ಸಾ ಸ್ಸಾಮ್ಹಾನಂ ವಾ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಏತೇಸಂ ರಸ್ಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸೋ ಅಭವ, ತೇ ಅಭವು, ಮಯಂ ಅಭವಮ್ಹ।

'ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸೇ'ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಆಸ್ಸ ತ್ಥತ್ತಂ, ಅಸ್ಸ ಚ ಅಂ, ಸೋ ಅಭವತ್ಥ, ಭವತ್ಥ, ಅಭವಾ, ಭವಾ ವಾ, ಅಹಂ ಅಭವಂ, ಭವಂ, ಅಭವ, ಭವ ವಾ, ಇಮಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಆ-ವಿಭತ್ತಿಯಾ ಥಾದೇಸೋ ಬಹುಲಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ಮೇದನೀ ಸಮ್ಪಕಮ್ಪಥ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೭೨], ವಿಸಞ್ಞೀ ಸಮಪಜ್ಜಥ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೨೮], ಇಮಾ ಗಾಥಾ ಅಭಾಸಥ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೩೨೮], ತುಚ್ಛೋ ಕಾಯೋ ಅದಿಸ್ಸಥ [ಥೇರಗಾ॰ ೧೭೨], ನಿಬ್ಬಿದಾ ಸಮತಿಟ್ಠಥ [ಥೇರಗಾ॰ ೨೭೩], ಏಕೋ ರಹಸಿ ಝಾಯಥ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೨೮೬] ಇಚ್ಚಾದಿ। ತಥಾ ಓ-ವಿಭತ್ತಿಯಾ ಚ, ದುಬ್ಭೇಯ್ಯಂ ಮಂ ಅಮಞ್ಞಥ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀ।

ಅಜ್ಜತ್ತನೀ

ಅಥ ಅಜ್ಜತ್ತನೀ ವುಚ್ಚತೇ।

೫೮೭. ಭೂತೇ ಈ ಉಂ ಓ ತ್ಥ ಇಂ ಮ್ಹಾ ಆ ಊ ಸೇ ವ್ಹಂ ಅಂ ಮ್ಹೇ [ಕ॰ ೪೧೯; ರೂ॰ ೪೬೯; ನೀ॰ ೮೮೭]।

ಅಭವೀತಿ ಭೂತೋ, ಅತೀತೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ಭೂತೇ ಕಾಲೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ಈಇಚ್ಚಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

೫೮೮. ಅ ಈ ಸ್ಸಾ ಸ್ಸತ್ಯಾದೀನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಿಉ [ಕ॰ ೫೧೬; ರೂ॰ ೪೬೬; ನೀ॰ ೧೦೩೦; ಚಂ॰ ೧.೨.೭೬; ಪಾ॰ ೩.೨.೧೧೧ ಅಈಸ್ಸಆದೀನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಿಉ (ಬಹೂಸು)]।

ಅಆದಿಸ್ಸ ಈಆದಿಸ್ಸ ಸ್ಸಾಆದಿಸ್ಸ ಸ್ಸತಿಆದಿಸ್ಸ ಚ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ಇಉ ಹೋತಿ। 'ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ'ತಿ ಏತೇನ ಅಆದಿಮ್ಹಿ ಪಞ್ಚ, ಈಆದಿಮ್ಹಿ ಸತ್ತಾತಿ ದ್ವಾದಸ ಸುದ್ಧಸರವಿಭತ್ತಿಯೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

'ಆಈಸ್ಸಾದೀಸ್ವಉ ವಾ'ಇತಿ ಸುತ್ತೇನ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಧಾತ್ವಾದಿಮ್ಹಿ ಅಕಾರೋ।

ಸೋ ಅಭವೀ, ಭವೀ, ತೇ ಅಭವುಂ, ಭವುಂ, ತ್ವಂ ಅಭವೋ, ಭವೋ, ತುಮ್ಹೇ ಅಭವಿತ್ಥ, ಭವಿತ್ಥ, ಅಹಂ ಅಭವಿಂ, ಭವಿಂ, ಮಯಂ ಅಭವಿಮ್ಹಾ, ಭವಿಮ್ಹಾ, ಸೋ ಅಭವಾ, ಭವಾ, ತೇ ಅಭವೂ, ಭವೂ, ತ್ವಂ ಅಭವಿಸೇ, ಭವಿಸೇ, ತುಮ್ಹೇ ಅಭವಿವ್ಹಂ, ಭವಿವ್ಹಂ, ಅಹಂ ಅಭವಂ, ಭವಂ, ಮಯಂ ಅಭವಿಮ್ಹೇ, ಭವಿಮ್ಹೇ।

'ಆಈಊ'ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಈ, ಮ್ಹಾ, ಆ, ಊನಂ ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಸೋ ಅಭವಿ, ಭವಿ, ಮಯಂ ಅಭವಿಮ್ಹ, ಭವಿಮ್ಹ, ಸೋ ಅಭವ, ಭವ, ತೇ ಅಭವು, ಭವು।

೫೮೯. ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸೇಅಆಈಥಾನಂ ಓ ಅ ಅಂ ತ್ಥ ತ್ಥೋ ವ್ಹೋ ವಾ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫; '...ವ್ಹೋಕ' (ಬಹೂಸು)]।

ಏಯ್ಯಾಥಾದೀನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಓಆದಯೋ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಥೋ, ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಥ ವಾ, ತ್ವಂ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸ, ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸೇ ವಾ, ಅಹಂ ಅಗಮಂ, ಗಮಂ, ಅಗಮ, ಗಮ ವಾ, ಸೋ ಅಗಮಿತ್ಥ, ಗಮಿತ್ಥ, ಅಗಮಾ, ಗಮಾ ವಾ, ಸೋ ಅಗಮಿತ್ಥೋ, ಗಮಿತ್ಥೋ, ಅಗಮೀ, ಗಮೀ ವಾ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛವ್ಹೋ, ಗಚ್ಛಥ ವಾತಿ।

ಇಮಿನಾ ಈ, ಆ, ಅವಚನಾನಂ ತ್ಥೋ, ತ್ಥ, ಅಂಆದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ ಅಭವಿತ್ಥೋ, ಭವಿತ್ಥೋ, ಸೋ ಅಭವಿತ್ಥ, ಭವಿತ್ಥ, ಅಹಂ ಅಭವಂ, ಭವಂ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ - ಈಮ್ಹಿ-ಪಜ್ಝೋ ಚ ಮಾ ವಿಸಿಯಿತ್ಥೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೩.೪೪], ಸಜ್ಝಿಗ್ಘಿತ್ಥೋ ಮಯಾ ಸಹ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೨೪೧]। ಆಮ್ಹಿ-ಅನುಮೋದಿತ್ಥ ವಾಸವೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೬೭], ನಿಮನ್ತಯಿತ್ಥ ವಾಸವೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೬೭], ಖುಬ್ಭಿತ್ಥ ನಗರಂ ತದಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೭೩], ಸುಭೂತಿತ್ಥೇರೋ ಗಾಥಂ ಅಭಾಸಿತ್ಥ [ಥೇರಗಾ॰ ೧]। ಅಮ್ಹಿ-ಇಧಾಹಂ ಮಲ್ಲಿಕಂ ದೇವಿಂ ಏತದವೋಚಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೯], ಅಜಾನಮೇವಂ ಆವುಸೋ ಅವಚಂ ಜಾನಾಮೀತಿ [ಪಾರಾ॰ ೧೯೫], ಅಹಂ ಕಾಮಾನಂ ವಸಮನ್ವಗಂ [ಜಾ॰ ೨.೧೯.೪೫], ಅಜ್ಝಗಂ ಅಮತಂ ಸನ್ತಿಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೫೯೦. ಉಂಸ್ಸಿಂಸ್ವಂಸು [ಕ॰ ೫೦೪, ೫೧೭; ರೂ॰ ४೭೦-४೮೮; ನೀ॰ ೧೦೧೬-೧೧೦೫]।

ಉಮಿಚ್ಚಸ್ಸ ಇಂಸು, ಅಂಸು ಹೋನ್ತಿ।

ಅಗಮಿಂಸು, ಅಗಮಂಸು, ಅಗಮುಂ। ಇಮಿನಾ ಉಂಸ್ಸ ಇಂಸು, ಅಭವಿಂಸು, ಭವಿಂಸು।

೫೯೧. ಓಸ್ಸ ಅ ಇ ತ್ಥ ತ್ಥೋ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ४೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಓಸ್ಸ ಅಇಚ್ಚಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ತ್ವಂ ಅಭವ, ತ್ವಂ ಅಭವಿ, ತ್ವಂ ಅಭವಿತ್ಥ, ತ್ವಂ ಅಭವಿತ್ಥೋ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ಓಸ್ಸ ಅತ್ತೇ-ಮಾ ಹೇವಂ ಆನನ್ದ ಅವಚ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೫], ತ್ವಮೇವ ದಾನಿ'ಮಕರ, ಯಂ ಕಾಮೋ ಬ್ಯಗಮಾ ತಯಿ [ಜಾ॰ ೧.೨.೧೬೭]। ಇತ್ತೇ-ಮಾ ತ್ವಂ ಭಾಯಿ ಮಹಾರಾಜ, ಮಾ ತ್ವಂ ಭಾಯಿ ರಥೇಸಭ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೬೮४], ಮಾ ಚಿನ್ತೇಸಿ ಮಾ ತ್ವಂ ಸೋಚಿ, ಯಾಚಾಮಿ ಉದ್ದಕಂ ಅಹಂ [ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ]। ತ್ಥತ್ತೇಮಾಸ್ಸು ತಿಣ್ಣೋ ಅಮಞ್ಞಿತ್ಥ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೫೫], ಮಾ ಕಿಲಿತ್ಥ ಮಯಾ ವಿನಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೧೩], ಮಾಸ್ಸು ಕುಜ್ಝಿತ್ಥ ನಾವಿಕ [ಜಾ॰ ೧.೬.೫]। ತ್ಥೋತ್ತೇ-ಮಾ ಪುರಾಣೇ ಅಮಞ್ಞಿತ್ಥೋ [ಥೇರಗಾ॰ ೨೮೦], ಮಾ ದಯ್ಹಿತ್ಥೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೨], ತಿಣಮತ್ತೇ ಅಸಜ್ಜಿತ್ಥೋ [ಜಾ॰ ೧.೧.೮೯], ಮಾ ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ವಚನಂ ಉಪಾತಿವತ್ತಿತ್ಥೋ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦೨], ಮಾ ತ್ವಂ ಮಞ್ಞಿತ್ಥೋ ನ ಮಂ ಜಾನಾತೀ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦೨] ತಿ।

ತತ್ಥ 'ಮಾ ದಯ್ಹಿತ್ಥೋ'ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಪರೋಕ್ಖಾವಚನೇನಪಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ತ್ಥಸ್ಸ ತ್ಥೋ ಹೋತಿ, ತಂ ವೋ ವದಾಮಿ ಭದ್ದನ್ತೇ, ಯಾವನ್ತೇತ್ಥ ಸಮಾಗತಾ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೩೬೭], ಮಸ್ಸು ಮಿತ್ತಾನಂ ದುಬ್ಭಿತ್ಥೋ। ಮಿತ್ತದುಬ್ಭೋ ಹಿ ಪಾಪಕೋತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೨೨೨]।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಓಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ಲೋಪೋ, ಪುನ ದಾನಂ ಅದಾ ತುವಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೮೬], ಮಾ ನೋ ತ್ವಂ ತಾತ ಅದದಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೨೬], ಮಾ ಭೋತಿ ಕುಪಿತಾ ಅಹು [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೩೧], ಮಾಹು ಪಚ್ಛಾನುತಾಪಿನೀ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೨; ಥೇರೀಗಾ॰ ೫೭]।

೫೯೨. ಸಿ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ४೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಓಸ್ಸ ಸಿ ಹೋತಿ ವಾ।

ತ್ವಂ ಅಭವಸಿ, ಭವಸಿ, ತ್ವಂ ಅನುಭೋಸಿ।

೫೯೩. ಮ್ಹಾತ್ಥಾನಮುಉ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ४೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಮ್ಹಾ, ತ್ಥಾನಂ ಆದಿಮ್ಹಿ ಉಉ ಹೋತಿ।

ಅಸ್ಸೋಸುಮ್ಹಾ, ಅಹೇಸುಮ್ಹಾ, ಅವೋಚುಮ್ಹಾ, ಅವೋಚುತ್ಥ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ತುಮ್ಹೇ ಅಭವುತ್ಥ, ಭವುತ್ಥ, ಅಭವಿತ್ಥ, ಭವಿತ್ಥ ವಾ, ಮಯಂ ಅಭವುಮ್ಹಾ, ಭವುಮ್ಹಾ, ಅಭವಿಮ್ಹಾ, ಭವಿಮ್ಹಾ ವಾ।

೫೯೪. ಇಂಸ್ಸ ಚ ಸುಉ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫; "...ಸಿಉ" (ಬಹೂಸು)]।

ಇಮಿಚ್ಚಸ್ಸ ಮ್ಹಾ, ತ್ಥಾನಞ್ಚ ಆದಿಮ್ಹಿ ಸುಉ ಹೋತಿ, ಸಾಗಮೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಸದ್ದೇನ ಈಆದೀನಮ್ಪಿ ಆದಿಮ್ಹಿ ಸಾಗಮೋ ಹೋತಿ, ಸಾಗಮೇ ಚ ಸತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ಇಆಗಮೋ ಲಬ್ಭತಿ। ತೇನ "ಇಮಾ ಗಾಥಾ ಅಭಾಸಿಸುಂ [ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ], ತೇ ಮೇ ಅಸ್ಸೇ ಅಯಾಚಿಸುಂ, ಯಥಾಭೂತಂ ವಿಪಸ್ಸಿಸುಂ" [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೬೩] ಇಚ್ಚಾದೀನಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೭] ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಸೋ ಭೋಗಂ ಅನುಭೋಸಿ, ಅನುಭವಿ ವಾ, ತುಮ್ಹೇ ಅನುಭೋಸಿತ್ಥ, ಅನುಭವಿತ್ಥ ವಾ, ಅಹಂ ಅನುಭೋಸಿ, ಅನುಭವಿಂ ವಾ। ಮಯಂ ಅನುಭೋಸಿಮ್ಹಾ ಅನುಭವಿಮ್ಹಾ ವಾ।

೫೯೫. ಏಓನ್ತಾ ಸುಂ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫; 'ಏಓತ್ತಾ ಸುಂ" (ಬಹೂಸು)]।

ಏದನ್ತತೋ ಓದನ್ತತೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಉಂವಚನಸ್ಸ ಸುಂ ಹೋತಿ ವಾ।

ಆನೇಸುಂ, ಸಾಯೇಸುಂ, ಚಿನ್ತೇಸುಂ, ಪಚ್ಚನುಭೋಸುಂ, ಪರಿಭೋಸುಂ, ಅಧಿಭೋಸುಂ, ಅಭಿಭೋಸುಂ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಆದನ್ತತೋಪಿ ಚ, ವಿಹಾಸುಂ ವಿಹರನ್ತಿ ಚ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೩], ತೇ ಅನುಭೋಸುಂ, ಇಮಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ।

ತೇನ ಭೋಗೋ ಅನ್ವಭೂಯಿೀ, ಅನುಭೂಯಿೀ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಅನ್ವಭೂಯಿ, ಅನುಭೂಯಿ।

ದ್ವಿತ್ತೇ-ಅನ್ವಭುಯ್ಯಿ, ಅನುಭುಯ್ಯಿ।

ತೇನ ಭೋಗಾ ಅನ್ವಭೂಯುಂ, ಅನುಭೂಯುಂ, ಅನ್ವಭೂಯಿಂಸು, ಅನುಭೂಯಿಂಸು ಇಚ್ಚಾದಿ ಸುದ್ಧಕಮ್ಮರೂಪಂ।

ಸೋ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವಿ, ಭಾವಿ, ಅಭಾವೇಸಿ, ಭಾವೇಸಿ, ಅಭಾವಯಿ, ಭಾವಯಿ, ತೇ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವಿಂಸು, ಭಾವಿಂಸು।

'ಏಓನ್ತಾಸು'ನ್ತಿ ಏದನ್ತಮ್ಹಾ ಸುಂ। ತೇ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವೇಸುಂ, ಭಾವೇಸುಂ, ಅಭಾವಯಿಂಸು, ಭಾವಯಿಂಸು, ತ್ವಂ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವಯ, ಭಾವಯ, ಅಭಾವಯಿ, ಭಾವಯಿ, ತ್ವಂ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವಿತ್ಥ, ಭಾವಿತ್ಥ, ಅಭಾವಯಿತ್ಥ, ಭಾವಯಿತ್ಥ, ತ್ವಂ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವಯಿತ್ಥೋ, ಭಾವಯಿತ್ಥೋ, ತ್ವಂ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವೇಸಿ, ಭಾವೇಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವಿತ್ಥ, ಭಾವಿತ್ಥ, ಅಭಾವಯಿತ್ಥ, ಭಾವಯಿತ್ಥ, ಅಹಂ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವಿಂ, ಭಾವಿಂ, ಅಭಾವೇಸಿಂ, ಭಾವೇಸಿಂ, ಅಭಾವಯಿಂ, ಭಾವಯಿಂ, ಮಯಂ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವಿಮ್ಹಾ, ಭಾವಿಮ್ಹಾ, ಅಭಾವಿಮ್ಹ, ಭಾವಿಮ್ಹ, ಅಭಾವಯಿಮ್ಹಾ, ಭಾವಯಿಮ್ಹಾ, ಅಭಾವಯಿಮ್ಹ, ಭಾವಯಿಮ್ಹ।

ಸೋ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಾವಾ, ಭಾವಾ, ಅಭಾವಿತ್ಥ, ಭಾವಿತ್ಥ, ಅಭಾವಯಿತ್ಥ, ಭಾವಯಿತ್ಥ ಇಚ್ಚಾದಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಂ।

ತೇನ ಮಗ್ಗೋ ಅಭಾವಿಯಿ, ಭಾವಿಯಿ, ತೇನ ಮಗ್ಗಾ ಅಭಾವಿಯಿಂಸು, ಭಾವಿಯಿಂಸು ಇಚ್ಚಾದಿ ಹೇತುಕಮ್ಮರೂಪಂ।

ಇತಿ ಅಜ್ಜತ್ತನೀ।

ಪರೋಕ್ಖಾ

ಅಥ ಪರೋಕ್ಖಾ ವುಚ್ಚತೇ।

೫೯೬. ಪರೋಕ್ಖೇ ಅ ಉ ಏ ಥ ಅಂ ಮ್ಹ ತ್ಥ ರೇ ತ್ಥೋ ವ್ಹೋ ಇಂ ಮ್ಹೇ [ಕ॰ ४೧೭; ರೂ॰ ४೬೦; ನೀ॰ ೮೮೭; ಚಂ॰ ೧.೨.೮೧; ಪಾ॰ ३.೨.೧೧೫]।

ಅಕ್ಖಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಂ ಪರೋಕ್ಖಂ, ಅಪಚ್ಚಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭೂತೇ ಕಾಲೇ ಅತ್ತನೋ ಪರೋಕ್ಖಕ್ರಿಯಾಯ ವತ್ತಬ್ಬಾಯ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಅಆದಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಗಸ್ಸ ದೀಘೋ ವಾ, ಸೋ ಕಿರ ಜಗಾಮ, ತೇ ಕಿರ ಜಗಾಮು, ತ್ವಂ ಕಿರ ಜಗಾಮೇ, ತುಮ್ಹೇ ಕಿರ ಜಗಾಮಿತ್ಥ, ಅಹಂ ಕಿರ ಜಗಾಮಂ, ಮಯಂ ಕಿರ ಜಗಾಮಿಮ್ಹ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏತ್ಥ ಚ 'ಸೋ ಕಿರ ಜಗಾಮ' ಇಚ್ಚಾದೀನಿ **ಅನುಸ್ಸವಪರೋಕ್ಖಾನಿ** ನಾಮ।

'ಅಹಂ ಕಿರ ಜಗಾಮಂ, ಮಯಂ ಕಿರ ಜಗಾಮಿಮ್ಹಾ'ತಿ ಇದಂ ಅತ್ತನಾ ಗನ್ತ್ವಾಪಿ ಗಮನಂ ಪಮುಟ್ಠಸ್ಸ ವಾ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತುಕಾಮಸ್ಸ ವಾ **ಪಟಿವಚನಪರೋಕ್ಖಂ** ನಾಮ।

೫೯೭. ಪರೋಕ್ಖಾಯಞ್ಚ [ಕ॰ ४೫೮; ರೂ॰ ४೬೧; ನೀ॰ ೯३೯; ಚಂ॰ ೫.೧.३; ಪಾ॰ ೬.೧.೨]।

ಪರೋಕ್ಖಮ್ಹಿ ಪುಬ್ಬಕ್ಖರಂ ಏಕಸ್ಸರಂ ದ್ವೇರೂಪಂ ಹೋತಿ, ಚಸದ್ದೇನ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ದ್ವೇದ್ವೇರೂಪಂ ಸಿಜ್ಝತಿ।

ಚಙ್ಕಮತಿ, ದದ್ದಲ್ಲತಿ, ದದಾತಿ, ಜಹಾತಿ, ಜುಹೋತಿ, ಲೋಲುಪೋ, ಮೋಮೂಹೋ।

೫೯೮. ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾನಂ ಪಠಮತತಿಯಾ [ಕ॰ ४೬೧; ರೂ॰ ४೬४; ನೀ॰ ೯४೨]।

ದ್ವಿತ್ತೇ ಪುಬ್ಬೇಸಂ ದುತಿಯ, ಚತುತ್ಥಾನಂ ಕಮೇನ ಪಠಮ, ತತಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

೫೯೯. ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಅ [ಕ॰ ४೫೦; ರೂ॰ ४೬३; ನೀ॰ ೯४೬; ಚಂ॰ ೬.೨.೧೨೬; ಪಾ॰ ೭.४.೭३]।

ದ್ವಿತ್ತೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಭೂಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಅ ಹೋತಿ।

೬೦೦. ಭೂಸ್ಸ ವುಕ [ಕ॰ ४೭೫; ರೂ॰ ४೬೫; ನೀ॰ ೯೫೬; ಚಂ॰ ೫.३.೯೨; ಪಾ॰ ೬.४.೮೮]।

ದ್ವಿತ್ತೇ ಭೂಧಾತುಸ್ಸ ಅನ್ತೇ ವುಕ ಹೋತಿ, ವಾಗಮೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ತತ್ಥಪ್ಪನಾದೋ ತುಮುಲೋ ಬಭೂವಾ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧४३೭] ಪಾಳಿ।

ಸೋ ಕಿರ ರಾಜಾ ಬಭೂವ, ತೇ ಕಿರ ರಾಜಾನೋ ಬಭೂವು, ತ್ವಂ ಬಭೂವೇ।

‘ಅ ಈ ಸ್ಸಾ ಸ್ಸತ್ಯಾದೀನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಿಉ’ ಇತಿ ಸುತ್ತೇನ ಬ್ಯಞ್ಜನಾದಿಮ್ಹಿ ಇಆಗಮೋ, ತುಮ್ಹೇ ಬಭೂವಿತ್ಥ, ಅಹಂ ಬಭೂವಂ, ಮಯಂ ಬಭೂವಿಮ್ಹ , ಸೋ ಬಭೂವಿತ್ಥ, ತೇ ಬಭೂವಿರೇ, ತ್ವಂ ಬಭೂವಿತ್ಥೋ, ತುಮ್ಹೇ ಬಭೂವಿವ್ಹೋ, ಅಹಂ ಬಭೂವಿಂ, ಮಯಂ ಬಭೂವಿಮ್ಹೇ, ಇಮಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ।

‘ಕ್ಯೋ ಭಾವಕಮ್ಮೇಸ್ವಪರೋಕ್ಖೇಸೂ’ತಿ ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಪರೋಕ್ಖಮ್ಹಿ ಭಾವಕಮ್ಮೇಸು ಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ‘ತೇನ ಕಿರ ಭೋಗೋ ಅನುಬಭೂವಿತ್ಥ, ತೇನ ಭೋಗೋ ಅನುಬಭೂವಿರೇ’ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಪರೋಕ್ಖಾ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿ

ಅಥ ಸ್ಸತ್ಯಾದಿ ವುಚ್ಚತೇ।

೬೦೧. ಭವಿಸ್ಸತಿ ಸ್ಸತಿ ಸ್ಸನ್ತಿ ಸ್ಸಸಿ ಸ್ಸಥ ಸ್ಸಾಮಿ ಸ್ಸಾಮ ಸ್ಸತೇ ಸ್ಸನ್ತೇ ಸ್ಸಸೇ ಸ್ಸವ್ಹೇ ಸ್ಸಂ ಸ್ಸಾಮ್ಹೇ [ಕ॰ ೪೨೧; ರೂ॰ ೪೭೩; ನೀ॰ ೮೯೨; ಚಂ॰ ೧.೩.೨; ಪಾ॰ ೩.೩.೧೩]।

ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೋ, ಅನಾಗತಕಾಲೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಾಲೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಸ್ಸ ತ್ಯಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

೬೦೨. ನಾಮೇ ಗರಹಾವಿಮ್ಹಯೇಸು [ಕ॰ ೪೨೧; ರೂ॰ ೪೭೩; ನೀ॰ ೮೯೩; ಚಂ॰ ೧.೩.೧೦೯, ೧೧೫; ಪಾ॰ ೩.೩.೧೪೩, ೧೫೦]।

ನಿಪಾತನಾಮಯೋಗೇ ಗರಹಾಯಞ್ಚ ವಿಮ್ಹಯೇ ಚ ಸ್ಸತ್ಯಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ಅತೀತಕಾಲೇಪಿ ಸ್ಸತ್ಯಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನತ್ಥಮಿದಂ ಸುತ್ತಂ, ಅನುತ್ಥುನನ, ಪಚ್ಛಾನುತಾಪ, ಪಚ್ಛಾನುಮೋದನಾದೀನಿಪಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಗರಹಾಯಂ-ಅತ್ಥಿ ನಾಮ ತಾತ ಸುದಿನ್ನ ಆಭಿದೋಸಿಕಂ ಕುಮ್ಮಾಸಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಸಿ [ಪಾರಾ॰ ೩೨]।

ವಿಮ್ಹಯೇ-ಯತ್ರ ಹಿ ನಾಮ ಸಞ್ಞೀ ಸಮಾನೋ ಪಞ್ಚಮತ್ತಾನಂ ಸಕಟಸತಾನಂ ಸದ್ದಂ ನ ಸೋಸ್ಸತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೯೨]।

ಅನುತ್ಥುನನಾದೀಸು-ನ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿಚೋದೇಸ್ಸಂ, ನ ಗಣಸ್ಸ ಆರೋಚೇಸ್ಸಂ [ಪಾಚಿ॰ ೬೬೫], ನ ಪುಬ್ಬೇ ಧನಮೇಸಿಸ್ಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೨.೫೦], ಇತಿ ಪಚ್ಛಾನುತಪ್ಪತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೨.೫೩], ಭೂತಾನಂ ನಾಪಚಾಯಿಸ್ಸಂ, ಪಹು ಸನ್ತೋ ನ ಪೋಸಿಸ್ಸಂ, ಪರದಾರಂ ಅಸೇವಿಸ್ಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೨.೫೪], ನ ಪುಬ್ಬೇ ಪಯಿರುಪಾಸಿಸ್ಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೨.೫೮], ಇತಿ ಪಚ್ಛಾನುತಪ್ಪತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೨.೫೦], ಅನೇಕಜಾತಿಸಂಸಾರಂ, ಸನ್ಧಾವಿಸ್ಸಂ ಅನಿಬ್ಬಿಸಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೫೩]।

ಕತ್ಥಚಿ ಪನ ಗಾಥಾವಸೇನ ಏಕಸಕಾರಲೋಪೋ, ಮಿತ್ತೋ ಮಿತ್ತಸ್ಸ ಪಾನಿಯಂ, ಅದಿನ್ನಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೧.೫೯], ನಿರಯಮ್ಹಿ ಅಪಚ್ಚಿಸಂ [ಥೇರೀಗಾ॰ ೪೩೮], ಗಚ್ಛನ್ತೋ ನಂ ಉದಕ್ಖಿಸಂ [ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ], ಯೋನಿಸೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿಸಂ [ಥೇರಗಾ॰ ೩೪೭] ಇಚ್ಚಾದಿ।

‘ಅ ಈ ಸ್ಸಾ ಸ್ಸತ್ಯಾದೀನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಿಉ’ ಇತಿ ಇಆಗಮೋ, ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಭವಿಸ್ಸರೇ, ಭವಿಸ್ಸಸಿ, ಭವಿಸ್ಸಥ, ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ, ಭವಿಸ್ಸಾಮ, ಭವಿಸ್ಸತೇ, ಭವಿಸ್ಸನ್ತೇ, ಭವಿಸ್ಸರೇ, ಭವಿಸ್ಸಸೇ, ಭವಿಸ್ಸವ್ಹೇ, ಭವಿಸ್ಸಂ, ಭವಿಸ್ಸಾಮ್ಹೇ।

ಅನುಭೋಸ್ಸತಿ, ಅನುಭೋಸ್ಸನ್ತಿ, ಅನುಭೋಸ್ಸರೇ ಇಚ್ಚಾದಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಂ।

ಅನುಭೂಯಿಸ್ಸತಿ, ಅನುಭೂಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಅನುಭೂಯಿಸ್ಸರೇ।

೬೦೩. ಕ್ಯಸ್ಸ ಸ್ಸೇ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಕ್ಯಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ ವಾ ಸ್ಸಕಾರವತಿ ವಿಭತ್ತಿಮ್ಹಿ।

ತೇನ ಮಗ್ಗೋ ಗಮಿಸ್ಸತಿ, ಗಮೀಯಿಸ್ಸತಿ ವಾ, ತೇನ ಮಗ್ಗೋ ಅಗಮಿಸ್ಸಾ, ಅಗಮೀಯಿಸ್ಸಾ ವಾತಿ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಕ್ಯಸ್ಸ ಲೋಪೋ।

ತೇನ ಭೋಗೋ ಅನುಭವಿಸ್ಸತಿ, ಅನುಭೂಯಿಸ್ಸತಿ ವಾ, ತೇನ ಭೋಗಾ ಅನುಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಅನುಭೂಯಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ ಸುದ್ಧಕಮ್ಮರೂಪಂ।

ಭಾವಿಸ್ಸತಿ, 'ಊಲಸ್ಸೇ'ತಿ ಇಸ್ಸ ಏ, ಭಾವೇಸ್ಸತಿ, ಭಾವಯಿಸ್ಸತಿಇಚ್ಚಾದಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಂ।

ತೇನ ಮಗ್ಗೋ ಭಾವೀಯಿಸ್ಸತಿ, ಮಗ್ಗಾ ಭಾವೀಯಿಸ್ಸನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ ಹೇತುಕಮ್ಮರೂಪಂ।

ಇತಿ ಸ್ಸತ್ಯಾದಿ।

ಸ್ಸಾದಿ

ಅಥ ಸ್ಸಾದಿ ವುಚ್ಚತೇ।

೬೦೪. ಏಯ್ಯಾದೋತಿಪತ್ತಿಯಂ ಸ್ಸಾ ಸ್ಸಂಸು ಸ್ಸೇ ಸ್ಸಥ ಸ್ಸಂ ಸ್ಸಾಮ್ಹಾ ಸ್ಸಥ ಸ್ಸಿಂಸು ಸ್ಸಸೇ ಸ್ಸವ್ಹೇ ಸ್ಸಿಂ ಸ್ಸಾಮ್ಹಸೇ [ಕ॰ ೪೨೨; ರೂ॰ ೪೭೫; ನೀ॰ ೮೯೫; ಚಂ॰ ೧.೩.೧೦೭; ಪಾ॰ ೩.೩.೧೩೯; ಏಯ್ಯಾದೋ ವಾತಿಪತ್ತಿಯಂ (ಬಹೂಸು)]।

ಏಯ್ಯಾದಿವಿಸಯೇ ಕ್ರಿಯಾತಿಪತ್ತಿಯಂ ಸ್ಸಾದಯೋ ಭವನ್ತಿ। ಏಯ್ಯಾದಿವಿಸಯೋ ನಾಮ ಹೇತುಫಲಕ್ರಿಯಾಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ತದುಭಯಕ್ರಿಯಾಯ ಅಭಾವೋ ಕ್ರಿಯಾತಿಪತ್ತಿ।

ಸಾ ದುವಿಧಾ ಅತೀತಾ ಚ ಅನಾಗತಾ ಚ।

ತತ್ಥ ಅತೀತಾಯಂ-ಸಚೇ ಸೋ ಪಠಮವಯೇ ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಅಲಭಿಸ್ಸಾ, ಅರಹಾ ಅಭವಿಸ್ಸಾ ['ಸಚೇ ಪನ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜಿಸ್ಸ, ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸ' (ಧಮ್ಮಪದ ಅಟ್ಠ॰ ೧)] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅನಾಗತಾಯಂ-ಸಚಾಹಂ ನ ಗಮಿಸ್ಸಂ, ಮಹಾಜಾನಿಯೋ ಸೋ ಅಭವಿಸ್ಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

'ಆಈಸ್ಸಾದೀಸ್ವಞು ವಾ'ಇತಿ ಧಾತ್ವಾದಿಮ್ಹಿ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಅಕಾರಾಗಮೋ,'ಅ ಈಸ್ಸಾ ಸ್ಸತ್ಯಾದೀನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಿಞು' ಇತಿ ಸ್ಸಾದೀಸು ಇಆಗಮೋ, ಅಭವಿಸ್ಸಾ, ಭವಿಸ್ಸಾ, ಅಭವಿಸ್ಸಂಸು, ಭವಿಸ್ಸಂಸು, ಅಭವಿಸ್ಸೇ, ಭವಿಸ್ಸೇ, ಅಭವಿಸ್ಸಥ, ಭವಿಸ್ಸಥ, ಅಭವಿಸ್ಸಂ, ಭವಿಸ್ಸಂ, ಅಭವಿಸ್ಸಾಮ್ಹಾ, ಭವಿಸ್ಸಾಮ್ಹಾ, ಅಭವಿಸ್ಸಥ, ಭವಿಸ್ಸಥ, ಅಭವಿಸ್ಸಿಂಸು, ಭವಿಸ್ಸಿಂಸು, ಅಭವಿಸ್ಸಸೇ, ಭವಿಸ್ಸಸೇ, ಅಭವಿಸ್ಸವ್ಹೇ, ಭವಿಸ್ಸವ್ಹೇ, ಅಭವಿಸ್ಸಿಂ, ಭವಿಸ್ಸಿಂ, ಅಭವಿಸ್ಸಾಮ್ಹಸೇ, ಭವಿಸ್ಸಾಮ್ಹಸೇ।

‘ಆಈಊಊ’ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಸ್ಸಾ, ಸ್ಸಾಮ್ಹಾನಂ ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಸೋ ಅಭವಿಸ್ಸ, ಭವಿಸ್ಸ, ಮಯಂ ಅಭವಿಸ್ಸಾಮ್ಹ, ಭವಿಸ್ಸಾಮ್ಹ। ‘ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸೇ’ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಸ್ಸೇಸ್ಸ ಅತ್ತೇ-ತ್ವಂ ಅಭವಿಸ್ಸ, ಭವಿಸ್ಸ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ರೂಪಚತುಕ್ಕಾನಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಇತಿಸ್ಸಾದಿ।

ಭೂಧಾತುರೂಪಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಅಟ್ಠವಿಭತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಭೂವಾದಿಗಣ

ಸರನ್ತಧಾತು

ಆಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪ

ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸರನ್ತಧಾತುಯೋ ಸರಾನುಕ್ಕಮೇನ, ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಧಾತುಯೋ ಅಕ್ಖರಾನುಕ್ಕಮೇನ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

ಕಚ್ಚಾಯನಗನ್ಥೇ ಅನೇಕಸ್ಸರಧಾತುಯೋ ಇಧ ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಧಾತುಯೋ ನಾಮ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಧಾತ್ವನ್ತಸರಲೋಪಕಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಖಾ, ಖ್ಯಾ-ಕಥನೇ, ಗಾ-ಸದ್ದೇ, ಘಾ-ಗನ್ಧೋಪಾದಾನೇ, ಞಾ-ಪಞ್ಞಾಯನೇ ಅವಬೋಧನೇ ಚ, ಠಾ-ಗತಿನಿವತ್ತಿಯಂ, ತಾ-ಪಾಲನೇ, ಥಾ-ಠಾನೇ , ದಾ-ದಾನೇ, ಧಾ-ಧಾರಣೇ, ಪಾ-ಪಾನೇ, ಫಾ-ವುದ್ಧಿಯಂ, ಭಾ-ದಿತ್ತಿಯಂ, ಮಾ-ಮಾನೇ, ಯಾ-ಗತಿಯಂ, ಲಾ-ಆದಾನೇ ಛೇದನೇ ಚ, ವಾ-ಗತಿ, ಬನ್ಧ, ಗನ್ಧನೇಸು, ಸಾ-ಅಸ್ಸಾದನೇ ತನುಕರಣೇ ಅನ್ತಕಮ್ಮನಿ ಚ, ಹಾ-ಚಾಗೇ, ನ್ಹಾ-ಸೋಚೇಯ್ಯೇ।

ತ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ, ಕತ್ತರಿಲೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸರೇ ಪರೇ ಆದನ್ತಮ್ಹಾ ಕ್ವಚಿ ಯಾಗಮೋ, ಅಕ್ಖಾತಿ। ಪರಸ್ಸರಲೋಪೋ, ಅಕ್ಖಾಯತಿ, ಕ್ರಿಯಂ ಆಖ್ಯಾತಿ, ಆಖ್ಯಾಯತಿ, ಜಾತಿಂ ಅಕ್ಖಾಹಿ ಪುಚ್ಛಿತೋ [ಸು॰ ನಿ॰ ೪೨೩], ಸಙ್ಗಾಯತಿ, ಸಙ್ಗಾಯಿಂಸು ಮಹೇಸಯೋ [ವಿ॰ ವ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾ], ಗನ್ಧಂ ಘಾಯತಿ, ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ಪಞ್ಞಾಯತು, ಪಞ್ಞಾಯನ್ತು।

ಕಮ್ಮೇ ಕ್ಯೋ, ಧಮ್ಮೋ ಞಾಯತಿ, ಧಮ್ಮಾ ಞಾಯನ್ತಿ, ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ।

ಪಯೋಜಕಬ್ಯಾಪಾರೇ-ಣಾಪಿ, ಞಾಪೇತಿ, ಞಾಪೇನ್ತಿ, ಞಾಪಯತಿ, ಞಾಪಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಞಾಪೀಯತಿ, ಞಾಪೀಯನ್ತಿ, ಠಾತಿ, ಠಾನ್ತಿ, ಓಪುಪ್ಫಾ ಪದ್ಮಾ ಠಾನ್ತಿ, ಮಾಲಾವ ಗನ್ಥಿತಾ ಠಾನ್ತಿ, ಧಜಗ್ಗಾನೇವ ದಿಸ್ಸರೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೮೯]।

೬೦೫. ಞ್ಞೀಲಸ್ಸೇ [ಕ॰ ೫೧೦; ರೂ॰ ೪೮೭; ನೀ॰ ೧೦೨೩]।

ಞಾನುಬನ್ಧಸ್ಸ ಈಆಗಮಸ್ಸ ಚ ಕತ್ತರಿ ವಿಹಿತಸ್ಸ ಲಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ ಕ್ವಚಿ ಏತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ಲಸ್ಸ ಏತ್ತಂ।

ಅಧಿಟ್ಠೇತಿ, ಅಧಿಟ್ಠೇನ್ತಿ।

೬೦೬. ಠಾಪಾನಂ ತಿಟ್ಠಪಿವಾ [ಕ॰ ೪೭೮-೯; ರೂ॰ ೪೯೨-೪; ನೀ॰ ೯೪೯]।

ಠಾ, ಪಾನಂ ತಿಟ್ಠ, ಪಿವಾ ಹೋನ್ತಿ ನ್ತ, ಮಾನ, ತ್ಯಾದೀಸು।

ತಿಟ್ಠತಿ, ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

೬೦೭. ಪಾದಿತೋ ಠಾಸ್ಸ ವಾ ಠಹೋ ಕ್ವಚಿ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಪಾದಯೋ ಉಪಸಗ್ಗಾ ಪಾದಿ ನಾಮ, ಪಾದಿತೋ ಪರಸ್ಸ ಠಾಸ್ಸ ಠಹೋ ಹೋತಿ ವಾ ಕ್ವಚಿ।

ಸಣ್ಠಹತಿ, ಸಣ್ಠಹನ್ತಿ, ಸಣ್ಠಾತಿ, ಸಣ್ಠಾನ್ತಿ, ಉಪಟ್ಠಹತಿ, ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಉಪಟ್ಠಾನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ -

೬೦೮. ಅಞ್ಞಾದಿಸ್ಸಿ ಕ್ಯೇ [ಕ॰ ೫೦೨; ರೂ॰ ೪೯೩; ನೀ॰ ೧೦೧೫; 'ಅಞ್ಞಾದಿಸ್ಸಾಸೀಕ್ಯೇ' (ಬಹೂಸು)]।

ಞಾದಿತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಆಕಾರನ್ತಕ್ರಿಯತ್ಥಸ್ಸ ಇ ಹೋತಿ ಕ್ಯೇ ಪರಮ್ಹಿ।

ಅಧಿಟ್ಠೀಯತಿ, ಅಧಿಟ್ಠೀಯನ್ತಿ, ಉಪಟ್ಠೀಯತಿ, ಉಪಟ್ಠೀಯನ್ತಿ।

ಅಞ್ಞಾದಿಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ಞಾಯತಿ, ಞಾಯನ್ತಿ, ಆಕ್ಖಾಯತಿ, ಆಕ್ಖಾಯನ್ತಿ, ಆಖ್ಯಾಯತಿ, ಆಖ್ಯಾಯನ್ತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಪತಿಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ, ಪತಿಟ್ಠಾಪಯತಿ, ಪತಿಟ್ಠಾಪಯನ್ತಿ।

ಅಜ್ಜತ್ತನಿಮ್ಹಿ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಸಾಗಮೋ, ಅಟ್ಠಾಸಿ, ಪತಿಟ್ಠಾಸಿ, ಅಧಿಟ್ಠಹಿ, ಅಧಿಟ್ಠಾಸಿ, ಅಧಿಟ್ಠೇಸಿ, ಸಣ್ಠಹಿ, ಸಣ್ಠಾಸಿ, ಉಪಟ್ಠಹಿ, ಉಪಟ್ಠಾಸಿ।

'ಉಂಸ್ಸಿಂಸ್ವಂಸೂ'ತಿ ಉಂಸ್ಸ ಇಂಸು, ಅಂಸು, ಅಧಿಟ್ಠಹಿಂಸು, ಸಣ್ಠಹಿಂಸು, ಉಪಟ್ಠಹಿಂಸು। ಅತ್ಥಮೇನ್ತಮ್ಹಿ ಸೂರಿಯೇ, ವಾಳಾ ಪನ್ಥೇ ಉಪಟ್ಠಹುಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೮೬]। ಅಟ್ಠಂಸು, ಉಪಟ್ಠಹಂಸು।

ಪರಛಕ್ಕೇ-ಅಟ್ಠಾ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ [ಸು॰ ನಿ॰ ೪೩೧]।

ಕಮ್ಮೇ-ಅಧಿಟ್ಠಿಯಿ, ಅಧಿಟ್ಠಿಯಿಂಸು, ಉಪಟ್ಠಿಯಿ, ಉಪಟ್ಠಿಯಿಂಸು।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ , ಪತಿಟ್ಠಾಪಯಿ, ಸಣ್ಠಾಪೇಸಿ, ಸಣ್ಠಾಪಯಿ।

'ಏಓನ್ತಾಸು'ನ್ತಿ ಉಂಸ್ಸಸುಂ, ಸರಲೋಪೋ, ಅಟ್ಠಾಸುಂ, ಉಪಟ್ಠಾಸುಂ, ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಸುಂ, ಸಣ್ಠಾಪೇಸುಂ, ಪತಿಟ್ಠಾಪಯುಂ, ಸಣ್ಠಾಪಯುಂ, ಪತಿಟ್ಠಾಪಯಿಂಸು, ಸಣ್ಠಾಪಯಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಠಸ್ಸತಿ, ಠಸ್ಸನ್ತಿ, ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಉಪಟ್ಠಿಸ್ಸತಿ, ಉಪಟ್ಠಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಅಹಂ ಭೋತಿಂ ಉಪಟ್ಠಿಸ್ಸಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೩೪], ಸಣ್ಠಹಿಸ್ಸತಿ, ಸಣ್ಠಹಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಞಾಪಿಮ್ಹಿ-ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಸ್ಸತಿ, ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಸ್ಸನ್ತಿ।

ತಾ-ಪಾಲನೇ, ಭಯಂ ತಾಯತಿ।

ಥಾ-ಠಾನೇ, ಅವತ್ಥಾತಿ, ಅವತ್ಥಾಯತಿ, ವಿತ್ಥಾಯತಿ, ವಿತ್ಥಾಯನ್ತಿ, ಮಾ ಖೋ ವಿತ್ಥಾಸಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೨೬]।

ದಾ-ದಾನೇ, 'ಊಲಸ್ಸೇ'ತಿ ಲಸ್ಸ ಏತ್ತಂ, ದೇತಿ, ದೇನ್ತಿ, ದೇಸಿ, ದೇಥ, ದೇಮಿ, ದೇಮ।

'ಪರೋಕ್ಖಾಯಞ್ಚಾ'ತಿ ಸುತ್ತೇ ಚಸದ್ದೇನ ದಾಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ। 'ರಸ್ಸೋ ಪುಬ್ಬಸ್ಸಾ'ತಿ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಂ, ದದಾತಿ, ದದನ್ತಿ, ದದಾಸಿ, ದದಾಥ, ದದಾಮಿ, ದದಾಮ।

೬೦೯. ದಾಸ್ಸ ದಂ ವಾ ಮಿಮೇಸ್ವದ್ವಿತ್ತೇ [ಕ॰ ೪೮೨; ರೂ॰ ೫೦೮; ನೀ॰ ೯೭೨]।

ಅದ್ವಿತ್ತೇ ದಾಸ್ಸ ದಂ ಹೋತಿ ವಾ ಮಿ, ಮೇಸು, ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ವಗ್ಗನ್ತತ್ತಂ।

ದಮ್ಮಿ, ದಮ್ಮ।

ಅದ್ವಿತ್ತೇತಿ ಕಿಂ? ದದಾಮಿ, ದದಾಮ।

೬೧೦. ದಾಸ್ಸಿಯಙ [ಕ॰ ೫೦೨; ರೂ॰ ೪೯೩; ನೀ॰ ೧೦೧೪]।

ಪಾದಿತೋ ಪರಸ್ಸ ದಾಸ್ಸ ಇಯಙ ಹೋತಿ ಕ್ವಚಿ।

'ಇಯಙ' ಇತಿ ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಅಞ್ಞಧಾತೂನಮ್ಪಿ। ಜಾ-ಹಾನಿಯಂ, ಅಪ್ಪೇನ ಬಹುಂ ಜಿಯ್ಯಾಮ [ಜಾ॰ ೧.೨.೫೨], ತಸ್ಸೇವಾ'ನುವಿಧಿಯ್ಯತಿ [ಜಾ॰ ೧.೨.೬೭], ವಿಧುರಸ್ಸ ಹದಯಂ ಧನಿಯತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೫೦], ನಿಹೀಯತಿ ತಸ್ಸ ಯಸೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೬೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೭], ಏಕೋ ರಾಜಾ ವಿಹಿಯ್ಯಸಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೫೦], ಸೋ ಪಹೀಯಿಸ್ಸತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೯] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಆದಿಯತಿ, ಆದಿಯನ್ತಿ, ಉಪಾದಿಯತಿ, ಉಪಾದಿಯನ್ತಿ, ಸಮಾದಿಯತಿ, ಸಮಾದಿಯನ್ತಿ, ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ ಸಮಾದಿಯಾಮಿ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೨.೧], ವತ್ತಂ ಸಮಾದಿಯಾಮಿ [ಚೂಳವ॰ ೮೫]।

೬೧೧. ಗಮ ವದ ದಾನಂ ಘಮ್ಮ ವಜ್ಜ ದಜ್ಜಾ [ಕ॰ ೪೯೯-೫೦೦-೧; ರೂ॰ ೪೪೩-೪೮೬-೫೦೭; ನೀ॰ ೧೦೧೩, ೧೦೦೫-೧೦೦೬]।

ಏತೇಸಂ ಘಮ್ಮ, ವಜ್ಜ, ದಜ್ಜಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ ನ್ತ, ಮಾನ, ತ್ಯಾದೀಸು।

ದಜ್ಜತಿ, ದಜ್ಜನ್ತಿ, ದಜ್ಜಸಿ, ದಜ್ಜಥ, ದಜ್ಜಾಮಿ, ದಜ್ಜಾಮ।

'ಊಲಸ್ಸೇ'ತಿ ಲಸ್ಸ ಏತ್ತಂ, ದಜ್ಜೇತಿ, ದಜ್ಜೇನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ 'ಅಞ್ಞಾದಿಸ್ಸಿ ಕ್ಯೇ'ತಿ ಕ್ಯಮ್ಹಿ ಆಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ದಿಯತಿ, ದಿಯನ್ತಿ।

ದೀಘತ್ತೇ-ದೀಯತಿ, ದೀಯನ್ತಿ।

ದ್ವಿತ್ತೇ-ದಿಯ್ಯತಿ, ದಿಯ್ಯನ್ತಿ, ದಜ್ಜೀಯತಿ, ದಜ್ಜೀಯನ್ತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ದಾಪೇತಿ, ದಾಪೇನ್ತಿ, ದಾಪಯತಿ, ದಾಪಯನ್ತಿ।

ಪಾದಿಪುಬ್ಬೇ ರಸ್ಸೋ, ಸಮಾದಪೇತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮೭; ೩.೨೭೬], ಸಮಾದಪೇನ್ತಿ, ಸಮಾದಪಯತಿ, ಸಮಾದಪಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ದಾಪೀಯತಿ , ದಾಪೀಯನ್ತಿ, ಸಮಾದಪೀಯತಿ, ಸಮಾದಪೀಯನ್ತಿ।

ಏಯ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ದಜ್ಜತೋ ಏಯ್ಯಾದೀನಂ ಅನ್ತಸ್ಸ ಏಯ್ಯಸ್ಸ ಲೋಪೋ ವಾ, ದಾನಂ ದಜ್ಜಾ, ದದೇಯ್ಯ, ದಜ್ಜುಂ, ದದೇಯ್ಯುಂ, ದಜ್ಜಾಸಿ, ದದೇಯ್ಯಾಸಿ, ದಜ್ಜಾಥ, ದದೇಯ್ಯಾಥ, ದಜ್ಜಾಮಿ, ದದೇಯ್ಯಾಮಿ, ದಜ್ಜಾಮ, ದದೇಯ್ಯಾಮ, ಅಹಂ ದಜ್ಜಂ, ದದೇಯ್ಯಂ, ಮಯಂ ದಜ್ಜಾಮ್ಹೇ, ದದೇಯ್ಯಾಮ್ಹೇ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ದಜ್ಜಾ ಸಪ್ಪುರಿಸೋ ದಾನಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೨೬೧], ಉಪಾಯನಾನಿ ಮೇ ದಜ್ಜುಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೪], ಮಾತರಂ ಕೇನ ದೋಸೇನ, ದಜ್ಜಾಸಿ ದಕರಕ್ಖಿನೋ [ಜಾ ೧.೧೬.೨೨೭]। ತಾನಿ ಅಮ್ಮಾಯ ದಜ್ಜೇಸಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೪೯], ಛಟ್ಠಾಹಂ ದಜ್ಜಮತ್ತಾನಂ, ನೇವ ದಜ್ಜಂ ಮಹೋಸಧಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೨೨೫]।

ಅಜ್ಜತ್ತನಿಮ್ಹಿ-ಅದದಿ, ಅದಾಸಿ, ಅದದುಂ, ಅದಂಸು, ಅದಜ್ಜಿ, ಅದಜ್ಜುಂ, ತ್ವಂ ಅದದೋ। ವರಞ್ಚೇ ಮೇ ಅದೋ ಸಕ್ಕ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೪೨]।

ಪರಛಕ್ಕೇ-ಸೋ ದಾನಂ ಅದಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಅದಾ ದಾನಂ, ಸಿವೀನಂ ರಟ್ಠವಡ್ಢನೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೧೭]।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ದಾಸ್ಸತಿ, ದಾಸ್ಸನ್ತಿ, ದದಿಸ್ಸತಿ, ದದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ದಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ದಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ದಾಇಚ್ಛಸ್ಸ ದಿಚ್ಛ, ಪವೇಚ್ಛಾದೇಸಮ್ಪಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ವಿಪುಲಂ ಅನ್ನಂ ಪಾನಞ್ಚ, ಸಮಣಾನಂ ಪವೇಚ್ಛಸಿ [ಥೇರೀಗಾ॰ ೨೭೨]। ಅಪ್ಪಸ್ಮೇಕೇ ಪವೇಚ್ಛನ್ತಿ, ಬಹುನೇಕೇ ನ ದಿಚ್ಛರೇ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೩೩]। ದೇವೋ ಸಮ್ಮಾ ಧಾರಂ ಪವೇಚ್ಛತು। ಭೋಜನಂ ಭೋಜನತ್ಥೀನಂ, ಸಮ್ಮದೇವ ಪವೇಚ್ಛಥ।

ಧಾ-ಧಾರಣೇ, ಸನ್ಧಾತಿ, ವಿಧಾತಿ, ನಿಧೇತಿ, ನಿಧೇನ್ತಿ। ವಿಧೇತಿ, ವಿಧೇನ್ತಿ।

'ಪರೋಕ್ಖಾಯಞ್ಚಾ'ತಿ ಚಸದ್ದೇನ ದ್ವಿತ್ತಂ। 'ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾನ...'ನ್ತಿ ಧಸ್ಸ ದತ್ತಂ। 'ರಸ್ಸೋ ಪುಬ್ಬಸ್ಸಾ'ತಿ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ।

೬೧೨. ಧಾಸ್ಸ ಹೋ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ದ್ವಿತ್ತೇ ಪರಸ್ಸ ಧಾಸ್ಸ ಹೋ ಹೋತಿ।

ಸದ್ದಹಾತಿ, ಸದ್ದಹತಿ ವಾ। ಸದ್ದಹಾತಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಬೋಧಿಂ। ವಿದಹಾತಿ, ನಿದಹಾತಿ, ಸದ್ದಹನ್ತಿ, ವಿದಹನ್ತಿ, ನಿದಹನ್ತಿ।

'ಮಯದಾ ಸರೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇ 'ಮಯದಾ'ತಿ ಸುತ್ತವಿಭತ್ತಿಯಾ ಬ್ಯಞ್ಜನೇಪಿ ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ದತ್ತಂ, ಕಮ್ಮಂ ಸದ್ದಹಾತಿ, ಕಮ್ಮಫಲಂ ಸದ್ದಹಾತಿ, ಸದ್ದಹನ್ತಿ, ವತ್ಥಂ ಪರಿದಹಾತಿ, ಪರಿದಹನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಸನ್ಧೀಯತಿ, ಸನ್ಧೀಯನ್ತಿ, ಸನ್ಧಿಯ್ಯತಿ, ಸನ್ಧಿಯ್ಯನ್ತಿ, ವಿಧಿಯ್ಯತಿ। ನವೇನ ಸುಖದುಕ್ಖೇನ, ಪೋರಾಣಂ ಅಪಿಧಿಯ್ಯತಿ [ಜಾ॰ ೧.೨.೧೧೪]।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ನಿಧಾಪೇತಿ, ನಿಧಾಪೇನ್ತಿ, ನಿಧಾಪಯತಿ, ನಿಧಾಪಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ನಿಧಾಪೀಯತಿ, ನಿಧಾಪೀಯನ್ತಿ।

ಏಯ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಸದ್ದಹೇಯ್ಯಂ, ಸದ್ದಹೇಯ್ಯುಂ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಸದ್ದಹಿ, ಸದ್ದಹಿಂಸು। ತತ್ರ ಭಿಕ್ಖವೋ ಸಮಾದಹಿಂಸು [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೨], ಸಮಾದಹಂಸು ವಾ।

ಪಾ-ಪಾನೇ, ಪಾತಿ, ಪಾನ್ತಿ।

'ಠಾಪಾನಂ ತಿಟ್ಠಪಿವಾ'ತಿ ಪಾಸ್ಸ ಪಿವೋ, ಪಿವತಿ, ಪಿವನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪೀಯತಿ, ಪೀಯನ್ತಿ।

ಣಿಮ್ಹಿ-'ಆಸ್ಸಾ ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ಯುಕ' ಇತಿ ಸುತ್ತೇನ ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಆಸ್ಸ ಅನ್ತೇ ಯಾಗಮೋ, ಪುತ್ತಂ ಥಞ್ಞಂ ಪಾಯೇತಿ, ಪಾಯೇನ್ತಿ, ಪಾಯಯತಿ, ಪಾಯಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪಾಯೀಯತಿ, ಪಾಯೀಯನ್ತಿ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಪಸ್ಸತಿ, ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಪಿಸ್ಸತಿ, ಪಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ಅಯಞ್ಹಿ ತೇ ಮಯಾ'ರುಳ್ಹೋ, ಸರೋ ಪಿಸ್ಸತಿ ಲೋಹಿತಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೬೮],ಅಗ್ಗೋದಕಾನಿ ಪಿಸ್ಸಾಮಿ, ಯೂಥಸ್ಸ ಪುರತೋ ವಜಂ [ಜಾ॰ ೧.೮.೧೪]। ನಳೇನ ವಾರಿಂ ಪಿಸ್ಸಾಮ, ನ ಚ ಮಂ ತ್ವಂ ವಧಿಸ್ಸಸಿ [ಜಾ॰ ೧.೧.೨೦]।

ಭಾ-ದಿತ್ತಿಯಂ, ಭಾತಿ, ರತ್ತಿಮಾಭಾತಿ ಚನ್ದಿಮಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೮೭], ದಿಸಾ ಭನ್ತಿ ವಿರೋಚಮಾನಾ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦೩], ದದ್ದಲ್ಲಮಾನಾ ಆಭನ್ತಿ [ವಿ॰ ವ॰ ೭೩೮; ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೦೮], ಪಟಿಭಾತಿ, ಪಟಿಭನ್ತಿ, ಪಟಿಭಾತು, ಪಟಿಭನ್ತು ತಂ ಚುನ್ದ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೯೭], ತಿಸ್ಸೋ ಮಂ ಉಪಮಾಯೋ ಪಟಿಭಂಸು [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೭೪], ರತ್ತಿ ವಿಭಾತಿ, ವಿಭಾಯತಿ।

ಮಾ-ಮಾನೇ, ದ್ವಿತ್ತಂ ರಸ್ಸೋ ಚ, ಮಮಾಯತಿ, ಮಮಾಯನ್ತಿ। ಯೇಮಂ ಕಾಯಂ ಮಮಾಯನ್ತಿ, ಅನ್ಧಾ ಬಾಲಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ [ಥೇರಗಾ॰ ೫೭೫]।

ಯಾ-ಗತಿಯಂ, ಯಾತಿ, ಯನ್ತಿ, ಯಾಯತಿ, ಯಾಯನ್ತಿ, ಯಾಯನ್ತ' ಮನುಯಾಯನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೫೩], ಉಯ್ಯಾತಿ, ಉಯ್ಯನ್ತಿ, ನಿಯ್ಯಾತಿ, ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ಧೀರಾ ಲೋಕಮ್ಹಾ, ಹಿತ್ವಾ ಮಾರಂ ಸವಾಹನಂ। ಅನುಯಾತಿ, ಅನುಯನ್ತಿ, ಅನುಪರಿಯಾಯತಿ, ಅನುಪರಿಯಾಯನ್ತಿ।

ಲಾ-ಆದಾನೇ, ಲಾತಿ।

ವಾ-ಗತಿ, ಗನ್ಧನೇಸು, ವಾತಿ ದೇವೇಸು ಉತ್ತಮೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೫೬], ವಾತೋ ವಾಯತಿ, ವಾಯನ್ತಿ, ನಿಬ್ಬಾತಿ, ನಿಬ್ಬನ್ತಿ, ನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ನಿಬ್ಬಾಪೇತಿ, ನಿಬ್ಬಾಪಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಪರಿನಿಬ್ಬಿಸ್ಸತಿ, ಪರಿನಿಬ್ಬಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸತಿ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಸಾ-ಅಸ್ಸಾದನ, ತನುಕರಣ, ಅನ್ತಕ್ರಿಯಾಸು, ಸಾತಿ, ಸಾಯತಿ, ಸಾಯನ್ತಿ, ಪರಿಯೋಸಾಯನ್ತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ಓಸಾಪೇತಿ , ಪರಿಯೋಸಾಪೇತಿ, ಓಸಾಪಯತಿ, ಪರಿಯೋಸಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಓಸಾಪೀಯತಿ, ಪರಿಯೋಸಾಪೀಯತಿ।

ಹಾ-ಚಾಗೇ, ಪಹಾತಿ, ಪಹಾಯತಿ, ಪಹಾಯನ್ತಿ।

ಕತ್ತು, ಕಮ್ಮನಿ ಕ್ಯೇ, ಈಉಆಗಮೋ, ಹಿಯ್ಯೋತಿ ಹಿಯ್ಯತಿ ಪೋಸೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೩೪೮], ನಿಹಿಯ್ಯತಿ ತಸ್ಸ ಯಸೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೭; ಜಾ॰ ೧.೧೦.೬೦], ತ್ವಂ ಏಕೋ ಅವಹಿಯ್ಯಸಿ, ದ್ವಿತ್ತಂ ರಸ್ಸೋ ಚ।

೬೧೩. ಕವಗ್ಗಹಾನಂ ಚವಗ್ಗಜಾ [ಕ॰ ೪೬೨-೪; ರೂ॰ ೪೬೭-೫೦೪; ನೀ॰ ೯೪೩-೫; ಚಂ॰ ೬.೨.೧೧೬; ಪಾ॰ ೭.೪.೬೨]।

ದ್ವಿತ್ತೇ ಪುಬ್ಬೇಸಂ ಕವಗ್ಗ, ಹಾನಂ ಚವಗ್ಗ, ಜಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಜಹಾತಿ, ಪಜಹಾತಿ, ಜಹನ್ತಿ, ಪಜಹನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪಹೀಯತಿ, ಪಹೀಯನ್ತಿ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಪಹಿಯತಿ, ಪಹಿಯನ್ತಿ।

ದ್ವಿತ್ತೇ-ಪಹಿಯ್ಯತಿ, ಪಹಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಪಜಹೀಯತಿ, ಪಜಹೀಯನ್ತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ಹಾಪೇತಿ, ಹಾಪೇನ್ತಿ, ಹಾಪಯತಿ, ಹಾಪಯನ್ತಿ, ಜಹಾಪೇತಿ, ಜಹಾಪೇನ್ತಿ, ಜಹಾಪಯತಿ, ಜಹಾಪಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಹಾಪೀಯತಿ, ಜಹಾಪೀಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಪಹಾಸಿ, ಪಹಾಸುಂ, ಪಜಹಿ, ಪಜಹಿಂಸು।

೬೧೪. ಹಾತೋ ಹ [ಕ॰ ೪೮೦; ರೂ॰ ೪೯೦; ನೀ॰ ೯೬೧]।

ಹಾತೋ ಪರಸ್ಸ ಸ್ಸ-ಕಾರಸ್ಸ ಹ ಹೋತಿ ವಾ।

“ಹಾಹಿಸಿ ತ್ವಂ ಜೀವಲೋಕ”ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೫.೩೮] ಪಾಳಿ, ಹಾಹಿತಿ, ಹಾಹಿನ್ತಿ, ಹಾಹತಿ, ಹಾಹನ್ತಿ, ಜಹಿಸ್ಸತಿ, ಹಿಸ್ಸತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಧಿತ್ವಾನ, ಖಿಪ್ಪಂ ಹಿಸ್ಸಾಮ ಜೀವಿತಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೭೭೩]।

ನ್ಹಾ-ಸೋಚೇಯ್ಯೇ, ನ್ಹಾತಿ, ನ್ಹಾಯತಿ, ನ್ಹಾಯನ್ತಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಬ್ಯಞ್ಜನವಡ್ಢನೇ, ನಹಾತಿ, ನಹಾಯತಿ, ನಹಾಯನ್ತಿ।

ಇತಿ ಭೂವಾದಿಗಣೇ ಆಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಂ।

ಇವಣ್ಣನ್ತಧಾತುರೂಪ

ಇ-ಗತಿಯಂ ಅಜ್ಝಾಯನೇ ಚ, ಖಿ-ಖಯೇ ಪಕಾಸನೇ ಚ, ಚಿಚಯೇ, ಜಿ-ಜಯೇ, ಡೀ-ವೇಹಾಸಗತಿಯಂ, ನೀ-ನಯೇ, ಭೀ-ಭಯೇ, ಲೀ-ಲಯೇ, ಸೀ-ಸಯೇ, ಮ್ಹಿ-ಹಾಸೇ।

ತ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ, ಕತ್ತರಿ ಲೋ, ಏತಿ, ಏನ್ತಿ, ಏಸಿ, ಏಥ, ಏಮಿ, ಏಮ, ವೇತಿ, ವೇನ್ತಿ, ಸಮೇತಿ, ಸಮೇನ್ತಿ, ಅಬ್ಭೇತಿ, ಅಬ್ಭೇನ್ತಿ, ಅಭಿಸಮೇತಿ, ಅಭಿಸಮೇನ್ತಿ, ಅವೇತಿ, ಅವೇನ್ತಿ, ಸಮವೇತಿ, ಸಮವೇನ್ತಿ, ಅಪೇತಿ, ಅಪೇನ್ತಿ, ಉಪೇತಿ, ಉಪೇನ್ತಿ, ಅನ್ವೇತಿ, ಅನ್ವೇನ್ತಿ, ಅಚ್ಚೇತಿ, ಅಚ್ಚೇನ್ತಿ, ಪಚ್ಚೇತಿ, ಪಚ್ಚೇನ್ತಿ, ಅಜ್ಝೇತಿ, ಅಜ್ಝೇನ್ತಿ, ಉದೇತಿ, ಉದೇನ್ತಿ, ಸಮುದೇತಿ, ಸಮುದೇನ್ತಿ, ಪರಿಯೇತಿ, ಪರಿಯೇನ್ತಿ, ಉಪಯತಿ, ಉಪಯನ್ತಿ, ಅಚ್ಚಯತಿ, ಅಚ್ಚಯನ್ತಿ, ಉದಯತಿ, ಸಮುದಯತಿ।

ಏತು, ಸಮೇತು, ಏನ್ತು, ಸಮೇನ್ತು, ಏಹಿ, ಸಮೇಹಿ, ಏಥ, ಸಮೇಥ, ಏಥ ಬ್ಯಗ್ಘಾ, ನಿವತ್ತವ್ಹೋ, ಪಚ್ಚುಪೇಥ ಮಹಾವನಂ [ಜಾ॰ ೧.೩.೭೮]।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಇಧಾತುಮ್ಹಾ ಏಯ್ಯಾದೀನಂ ಏಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪೋ, ನ ಚ ಅಪತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೭], ವಿಸ್ಸಾಸಂ ಏಯ್ಯ ಪಣ್ಡಿತೋ, ಯದಾ ತೇ ಪಹಿಣೇಯ್ಯಾಮಿ, ತದಾ ಏಯ್ಯಾಸಿ ಖತ್ತಿಯ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೭೩೫]।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ ‘ಪರೋ ಕ್ವಚೀ’ತಿ ವಿಭತ್ತಿಸರಲೋಪೋ, ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಸಮಿ, ಅಭಿಸಮಿಂಸು।

‘ಏಓನ್ತಾ ಸು’ನ್ತಿ ಉಂಸ್ಸ ಸುಂ, ಅಭಿಸಮೇಸುಂ, ಅಭಿಸಮಯುಂ, ಅಭಿಸಮಯಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ -

೭೧೫. ಏತಿಸ್ಮಾ [ಕ॰ ೪೮೦; ರೂ॰ ೪೯೦; ನೀ॰ ೯೭೧]।

‘ಏತೀ’ತಿ ಧಾತುನಿದ್ದೇಸೋ ತಿಸದ್ದೋ, ಇಧಾತುಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಸ್ಸಕಾರಸ್ಸ ಹಿ ಹೋತಿ ವಾ।

ಏಹಿತಿ, ಏಸ್ಸತಿ। ಬೋಧಿರುಕ್ಖಮುಪೇಹಿತಿ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೬೩], ನೇರಞ್ಜರಮುಪೇಹಿತಿ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೬೩], ಉಪೇಸ್ಸತಿ, ತದಾ ಏಹಿನ್ತಿ ಮೇ ವಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೧.೩೩], ತತೋ ನಿಬ್ಬಾನಮೇಹಿಸಿ [ಚೂಳವ॰ ೩೮೨ ತಸ್ಸುದ್ದಾನಂ], ನ ಪುನಂ ಜಾತಿಜರಂ ಉಪೇಹಿಸಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೩೮]। ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಅಞ್ಞಧಾತೂಹಿಪಿ, ಕಥಂ ಜೀವಿಹಿಸಿ ತ್ವಂ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೩.೧೩], ಜಾಯಿಹಿತಿಪ್ಪಸಾದೋ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೪೫], ಪಞ್ಞಾಯಿಹಿನ್ತಿ ಏತಾ ದಹರಾ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೯೭]।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ “ಸಚೇ ಪುತ್ತಂ ಸಿಙ್ಗಾಲಾನಂ, ಕುಕ್ಕುರಾನಂ ಅದಾಹಿಸೀ”ತಿ [ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ] ಪಾಳಿ, ‘ಅದಾಹಿಸೀ’ತಿ ಚ ಅದದಿಸ್ಸಸೇತ್ಯತ್ಥೋ।

ಖಿ-ಖಯೇ ಅವಣ್ಣಪಕಾಸನೇ ಚ, ಖಯತಿ, ಖಯನ್ತಿ।

ಖಿತೋ ಯಾಗಮೋ, ವಿಕಪ್ಪೇನ ಯಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, ಕಪ್ಪೋ ಖೀಯೇಥ, ವಣ್ಣೋ ನ ಖೀಯೇಥ ತಥಾಗತಸ್ಸ [ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೩೦೪], ಉಜ್ಝಾಯನ್ತಿ ಖೀಯನ್ತಿ [ಪಾರಾ॰ ೮೮], ಅವಣ್ಣಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಖಿಯ್ಯತಿ, ಖಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಆಯು ಖಿಯ್ಯತಿ ಮಚ್ಚಾನಂ, ಕುನ್ನದೀನಂವ ಓದಕಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೬]।

ಚಿ-ಚಯೇ, ಸಮುಚ್ಚೇತಿ, ಸಮುಚ್ಚಯತಿ।

೬೧೬. ನಿತೋ ಚಿಸ್ಸ ಛೋ [ಕ॰ ೨೦; ರೂ॰ ೨೭; ನೀ॰ ೫೦]।

ನಿತೋ ಪರಸ್ಸ ಚಿಸ್ಸ ಚ-ಕಾರಸ್ಸ ಛೋ ಹೋತಿ।

ನಿಚ್ಛಯತಿ, ವಿನಿಚ್ಛಯತಿ, ವಿನಿಚ್ಛಯನ್ತಿ, ವಿನಿಚ್ಛೇತಿ, ವಿನಿಚ್ಛೇನ್ತಿ,

ಕಮ್ಮೇ ಕ್ಯೋ -

೬೧೭. ದೀಘೋ ಸರಸ್ಸ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಸರನ್ತಸ್ಸ ಧಾತುಸ್ಸ ದೀಘೋ ಹೋತಿ ಕ್ಯಮ್ಹೀತಿ ಇಕಾರು’ಕಾರಾನಂ ಕ್ಯಮ್ಹಿ ವಿಕಪ್ಪೇನ ದೀಘೋ।

ಸಮುಚ್ಚೀಯತಿ ಸಮುಚ್ಚೀಯನ್ತಿ, ವಿನಿಚ್ಛೀಯತಿ, ವಿನಿಚ್ಛೀಯನ್ತಿ।

ಜಿ-ಜಯೇ, ಜೇತಿ, ಜೇನ್ತಿ, ವಿಜೇತಿ, ವಿಜೇನ್ತಿ, ಪರಾಜೇತಿ, ಪರಾಜೇನ್ತಿ, ಜಯತಿ, ಜಯನ್ತಿ, ವಿಜಯತಿ, ವಿಜಯನ್ತಿ, ಪರಾಜಯತಿ, ಪರಾಜಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ ಕ್ಯಮ್ಹಿ ದೀಘೋ, ನ ತಂ ಜಿತಂ ಸಾಧು ಜಿತಂ, ಯಂ ಜಿತಂ ಅವಜೀಯತಿ। ತಂ ಖೋ ಜಿತಂ ಸಾಧು ಜಿತಂ, ಯಂ ಜಿತಂ ನಾವಜೀಯತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧.೭೦]।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ಪುಬ್ಬಸ್ಸರಲೋಪೋ ವಾ, ಜಾಪೇತಿ, ಜಾಪಯತಿ। ಯೋ ನ ಹನ್ತಿ ನ ಘಾತೇತಿ, ನ ಜಿನಾತಿ ನ ಜಾಪಯೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೧೪೪]। ಜಯಾಪೇತಿ, ಜಯಾಪಯತಿ, ಜಯಾಪೀಯತಿ, ಜಯಾಪೀಯನ್ತಿ, ಜಯತು, ಜಯನ್ತು।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಜೇಸಿ, ಅಜೇಸುಂ, ವಿಜೇಸಿ, ವಿಜೇಸುಂ, ಅಜಯಿ, ಅಜಯುಂ, ಅಜಯಿಂಸು, ವಿಜಯಿ, ವಿಜಯುಂ, ವಿಜಯಿಂಸು, ಜೇಸ್ಸತಿ, ವಿಜೇಸ್ಸತಿ, ಪರಾಜೇಸ್ಸತಿ, ಜಯಿಸ್ಸತಿ, ವಿಜಯಿಸ್ಸತಿ, ಪರಾಜಯಿಸ್ಸತಿ।

ಡೀ-ವೇಹಾಸಗತಿಯಂ, ಸಕುಣೋ ಡೇತಿ, ಡೇನ್ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೫; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೯೮]। ಪಾಸಂ ಓಡ್ಡೇತಿ, ಓಡ್ಡೇನ್ತಿ।

ನೀ-ನಯೇ , ನೇತಿ, ನೇನ್ತಿ, ವಿನೇತಿ, ವಿನೇನ್ತಿ, ನಯತಿ, ನಯನ್ತಿ, ವಿನಯತಿ, ವಿನಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ನೀಯತಿ, ನೀಯನ್ತಿ।

ದ್ವಿತ್ತೇ-ನಿಯ್ಯತಿ, ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ನಿಯ್ಯರೇ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ಆಯಾದೇಸಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ, ನಯಾಪೇತಿ, ನಯಾಪೇನ್ತಿ, ನಯಾಪಯತಿ, ನಯಾಪಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ನಯಾಪೀಯತಿ, ನಯಾಪೀಯನ್ತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ನೇಸಿ, ನೇಸುಂ, ವಿನೇಸಿ, ವಿನೇಸುಂ, ಆನೇಸಿ, ಆನೇಸುಂ, ಅನಯಿ, ನಯಿ, ಅನಯಿಂಸು, ನಯಿಂಸು, ಆನಯಿ, ಆನಯಿಂಸು, ವಿನಯಿ, ವಿನಯಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ನೇಸ್ಸತಿ, ನೇಸ್ಸನ್ತಿ, ನಯಿಸ್ಸತಿ, ನಯಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಭೀ-ಭಯೇ, ಭೇತಿ। ಮಾ ಭೇಥ ಕಿಂ ಸೋಚಥ ಮೋದಥವ್ಹೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೨.೨೭], ವಿಭೇಮಿ ಏತಂ ಅಸಾಧುಂ, ಉಗ್ಗತೇಜೋ ಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೦೩]। ಭಾಯತಿ, ಭಾಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸಾಗಮೋ ವಾ, ಭೇಸೇತಿ, ಭೇಸಯತಿ, ಭೇಸಾಪೇತಿ, ಭೇಸಾಪಯತಿ। ಭಿಕ್ಖುಂ ಭೇಸೇಯ್ಯ ವಾ ಭೇಸಾಪೇಯ್ಯ ವಾ [ಪಾಚಿ॰ ೩೪೬-೩೪೭]।

ಸೀ-ಸಯೇ, ಸೇತಿ, ಸೇನ್ತಿ, ಅತಿಸೇತಿ, ಅತಿಸೇನ್ತಿ, ಸಯತಿ, ಸಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಅತಿಸೀಯತಿ, ಅತಿಸೀಯನ್ತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ರಸ್ಸೋ, ಸಯಾಪೇತಿ, ಸಯಾಪಯತಿ।

ಣಿಮ್ಹಿ-ಸಾಯೇತಿ, ಸಾಯಯತಿ, ಸಾಯೇಸುಂ ದೀನಮಾನಸಾ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೨.೫೪.೪೮]।

ಮ್ಹಿ-ಹಾಸೇ , ಉಮ್ಹೇತಿ, ಉಮ್ಹಯತಿ, ವಿಮ್ಹೇತಿ, ವಿಮ್ಹಯತಿ, ನ ನಂ ಉಮ್ಹಯತೇ ದಿಸ್ವಾ, ನ ಚ ನಂ ಪಟಿನನ್ದತಿ [ಜಾ॰ ೧.೨.೯೩]।

ಕಮ್ಮೇ-ಉಮ್ಹೀಯತಿ, ವಿಮ್ಹೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸರಲೋಪೋ, ಸಚೇ ಮಂ ನಾಗನಾಸೂರೂ, ಉಮ್ಹಾಯೇಯ್ಯ ಪಭಾವತೀ। ಸಚೇ ಮಂ ನಾಗನಾಸೂರೂ, ಪಮ್ಹಾಯೇಯ್ಯ ಪಭಾವತೀ [ಜಾ॰ ೨.೨೦.೧೭]।

ಇತಿ ಭೂವಾದಿಗಣೇ ಇವಣ್ಣನ್ತಧಾರೂಪಂ।

ಉವಣ್ಣನ್ತಧಾತುರೂಪ

ಚು-ಚವನೇ, ಜು-ಸೀಘಗಮನೇ, ಥು-ಅಭಿತ್ಥವನೇ, ದು-ಗತಿಯಂ ಉಪತಾಪೇ ಚ, ಭೂ-ಸತ್ತಾಯಂ, ಯು-ಮಿಸ್ಸನೇ ಗತಿಯಞ್ಚ, ರು-ಸದ್ದೇ, ಬ್ರೂ-ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ, ಸು-ಸನ್ದನೇ ಜನನೇ ಚ, ಸೂ-ಪಸವನೇ, ಹು-ದಾನೇ ಭಕ್ಖನೇ ಪೂಜಾಯಂ

ಸತ್ತಿಯಞ್ಚ, ಹೂ-ಸತ್ತಾಯಂ।

ತ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ, ‘ಕತ್ತರಿ ಲೋ’ತಿ ಲಪಚ್ಚಯೋ, ಉವಣ್ಣಸ್ಸ ಅವಾದೇಸೋ, ‘ದೀಘೋ ಸರಸ್ಸಾ’ತಿ ಸಕಮ್ಮಿಕಧಾತೂನಂ ಕ್ವಮ್ಹಿ ದೀಘೋ।

ಚು-ಚವನೇ, ಚವತಿ, ಚವನ್ತಿ।

ಣಿಮ್ಹಿ-ಚಾವೇತಿ, ಚಾವಯತಿ।

ಜು-ಸೀಘಗಮನೇ, ಜವತಿ, ಜವನ್ತಿ।

ಥು-ಅಭಿತ್ಥವನೇ, ಅಭಿತ್ಥವತಿ, ಅಭಿತ್ಥವನ್ತಿ।

‘ಬಹುಲ’ನ್ತಿ ಅಧಿಕತತ್ತಾ ಕ್ಯಮ್ಹಿ ಕ್ವಚಿ ವುದ್ಧಿ, ಅವಾದೇಸೋ, ಅಭಿತ್ಥವೀಯತಿ, ಅಭಿತ್ಥವೀಯನ್ತಿ, ಅಭಿತ್ಥವಿಯ್ಯತಿ, ಅಭಿತ್ಥವಿಯ್ಯನ್ತಿ।

ದು-ಉಪತಾಪೇ, ಉಪದ್ದವತಿ, ಉಪದ್ದವನ್ತಿ।

ಭೂ-ಸತ್ತಾಯಂ, ಸಮ್ಭೋತಿ, ಸಮ್ಭವತಿ।

ಯು-ಗತಿಯಂ , ಯವತಿ।

ರು-ಸದ್ದೇ, ರವತಿ, ರವನ್ತಿ, ವಿರವತಿ, ವಿರವನ್ತಿ।

ಬ್ರೂ-ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ -

೬೧೮. ನ ಬ್ರೂಸ್ಸೋ।

ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಪರೇ ಬ್ರೂಸ್ಸ ಓ ನ ಹೋತಿ।

ಬ್ರೂತಿ।

೬೧೯. ಬ್ರೂತೋ ತಿಸ್ಸೀಉ [ಕ॰ ೫೨೦; ರೂ॰ ೫೦೨; ನೀ॰ ೧೦೩೩; ಚಂ॰ ೬.೨.೩೪; ಪಾ॰ ೭.೩.೯೩]।

ಬ್ರೂತೋ ತಿಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ಈಉ ಹೋತಿ। ಈಮ್ಹಿ ಪುಬ್ಬಲೋಪೋ।

ಬ್ರವೀತಿ।

೬೨೦. ಯುವಣ್ಣಾನಮಿಯಙುವಙ ಸರೇ [ಕ॰ ೭೦; ರೂ॰ ೩೦; ನೀ॰ ೨೨೦; ...ಮಿಯವುವಙ... (ಬಹೂಸು)]।

ಇವಣ್ಣು’ವಣ್ಣನ್ತಾನಂ ಧಾತೂನಂ ಕ್ವಚಿ ಇಯಙ, ಉವಙ ಹೋನ್ತಿ ಸರೇ।

ಬ್ರುವನ್ತಿ, ಬ್ರುನ್ತಿ ವಾ। “ಅಜಾನನ್ತಾ ನೋ ಪಬ್ರುನ್ತೀ”ತಿ ಪಾಳಿ। ಬ್ರೂಸಿ, ಬ್ರೂಥ, ಬ್ರೂಮಿ, ಬ್ರೂಮ।

೭೨೧. ತ್ಯನ್ತೀನಂ ಟಟೂ [ಕಂ ೫೧೭; ರೂ ೪೮೮; ನೀ ೧೧೦೫; ಚಂ ೧.೪.೧೩; ಪಾ ೩.೪.೮೪]।

ತಿ, ಅನ್ತೀಸು ಬ್ರೂಸ್ಸ ಆಹ ಹೋತಿ, ತೇಸಞ್ಚ ಟ, ಟೂ ಹೋನ್ತಿ।

ಸೋ ಆಹ, ತೇ ಆಹು।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ನಿಬ್ಬಾನಂ ಭಗವಾ ಆಹ, ಸಬ್ಬಗನ್ಥಪಮೋಚನಂ, ಆಹ ತೇಸಞ್ಚ ಯೋ ನಿರೋಧೋ [ಮಹಾವ ೬೦], ಯಂ ಪರೇ ಸುಖತೋ ಆಹು, ತದರಿಯಾ ಆಹು ದುಕ್ಖತೋ। ಯಂ ಪರೇ ದುಕ್ಖತೋ ಆಹು, ತದರಿಯಾ ಸುಖತೋ ವಿದೂ [ಸು ನಿ ೭೬೭]। ತತ್ಥ 'ಆಹಾ'ತಿ ಕಥೇತಿ। 'ಆಹೂ'ತಿ ಕಥೇನ್ತಿ।

ಬ್ರೂತು , ಬ್ರೂವನ್ತು, ಬ್ರೂಹಿ ಮಙ್ಗಲಮುತ್ತಮಂ [ಖು ಪಾ ೫.೨], ಬ್ರೂಥ, ಬ್ರೂಮಿ, ಬ್ರೂಮ।

ಏಯ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಬ್ರೂಸ್ಸ ಉವಙ ಹೋತಿ, ಬ್ರುವೇಯ್ಯ, ಬ್ರುವೇಯ್ಯುಂ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ ಸರೇ ಪರೇ ಬ್ರೂಸ್ಸ ಓತ್ತಂ, ಓಸ್ಸ ಚ ಅವಾದೇಸೋ, ಅಬ್ರವಿ, ಅಬ್ರವುಂ, ಅಬ್ರವಿಂಸು।

ಉವಾದೇಸೇ-ಅಬ್ರುವಿ, ಅಬ್ರುವುಂ, ಅಬ್ರುವಿಂಸು।

ಪರೋಕ್ಖಮ್ಹಿ -

೭೨೨. ಅಆದೀಸ್ವಾಹೋ ಬ್ರೂಸ್ಸ [ಕಂ ೪೭೫; ರೂ ೪೬೫; ನೀ ೯೫೬]।

ಅಆದೀಸು ಬ್ರೂಸ್ಸ ಆಹ ಭವತಿ।

ಸೋ ಆಹ, ತೇ ಆಹು।

೭೨೩. ಉಸ್ಸಂಸ್ವಾಹಾ ವಾ [ನೀ ೧೦೩೬]।

ಆಹಾದೇಸಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಉವಚನಸ್ಸ ಅಂಸು ಹೋತಿ ವಾ।

ತೇ ಆಹಂಸು, ಸಚ್ಚಂ ಕಿರೇವಮಾಹಂಸು, ನರಾ ಏಕಚ್ಚಿಯಾ ಇಧ [ಜಾ ೧.೧೩.೧೨೩]।

ಸು-ಸನ್ದನೇ, ನದೀ ಸವತಿ, ಸವನ್ತಿ, ಆಭವಗ್ಗಾ ಸವನ್ತಿ।

ಸೂ-ಪಸವನೇ, ಪುಞ್ಞಂ ಪಸವತಿ [ಚೂಳವ ೩೫೪], ಪಸವನ್ತಿ।

ಹು-ಪೂಜಾಯಂ, 'ಪರೋಕ್ಖಾಯಞ್ಚಾ'ತಿ ದ್ವಿತ್ತಂ, 'ಕವಗ್ಗಹಾನಂ ಚವಗ್ಗಜಾ'ತಿ ಹಸ್ಸ ಜೋ, ಜುಹೋತಿ, ಜುಹೋನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ತೇನ ಅಗ್ಗಿ ಹೂಯತೇ।

ಣಿಮ್ಹಿ-ಜುಹಾವೇತಿ, ಜುಹಾವಯತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ಜುಹಾಪೇತಿ, ಜುಹಾಪಯತಿ।

ಹು-ಸತ್ತಿಯಂ, ಪಹೋತಿ, ಸಮ್ಪಹೋತಿ, ಪಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಪಹೋನ್ತಿ।

ಹೂ-ಸತ್ತಾಯಂ , ಹೋತಿ, ಹೋನ್ತಿ, ಹೋತು, ಹೋನ್ತು।

ಏಯ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ- 'ಯುವಣ್ಣಾನಮಿಯಙಉವಙ ಸರೇ'ತಿ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಉವಾದೇಸೋ, ಹುವೇಯ್ಯ, ಹುವೇಯ್ಯುಂ।

ಆಆದಿಮ್ಹಿ-ಸೋ ಅಹುವಾ। ವಣ್ಣಗನ್ಧಫಲೂಪೇತೋ, ಅಮ್ಬೋಯಂ ಅಹುವಾ ಪುರೇ [ಜಾ॰ ೧.೨.೭೧]। ಅಹುವಾ ತೇ ಪುರೇ ಸಖಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦], ತೇ ಅಹುವೂ, ತ್ವಂ ಅಹುವೋ, ತುಮ್ಹೇ ಅಹುವತ್ಥ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೫], ಝಾಯಥ ಭಿಕ್ಖವೇ ಮಾ ಪಮಾದಾತ್ಥ, ಮಾ ಪಚ್ಛಾ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿನೋ ಅಹುವತ್ಥ, ಅಹುವ, ಅಹುವಂ ವಾ, ಅಹುವಮ್ಹಾ। "ಅಕರಮ್ಹಸ ತೇ ಕಿಚ್ಚಂ, ಯಂ ಬಲಂ ಅಹುವಮ್ಹಸೇ [ಜಾ॰ ೧.೪.೨೯]। ಅಹುವಮ್ಹೇವ ಮಯಂ ಪುಬ್ಬೇ, ನ ನಾಹುವಮ್ಹಾ"ತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೦] ಪಾಳಿಯೋ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ ಸಾಗಮೋ, ಅಹೋಸಿ, ಪಾತುರಹೋಸಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಈಲೋಪೋ ರಸ್ಸೋ ಚ। ಅಹುದೇವ ಭಯಂ ಅಹು ಛಮ್ಭಿತತ್ತಂ। ಅಹುದೇವ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ, ಅಹು ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ [ಪಾರಾ॰ ೩೮]। ಆದೀನವೋ ಪಾತುರಹು [ಥೇರಗಾ॰ ೨೬೯], ದಿಬ್ಬೋ ರಥೋ ಪಾತುರಹು।

೬೨೪. ಹೂತೋ ರೇಸುಂ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಹೂತೋ ಉಂವಚನಸ್ಸ ರೇಸುಂ ಹೋತಿ। ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಮ್ಹಾಸ್ಸ ರೇಸುಮ್ಹಾ ಚ। 'ರಾನುಬನ್ಧೇನ್ತಸರಾದಿಸ್ಸಾ'ತಿ ಧಾತ್ವನ್ತಲೋಪೋ।

ತೇ ಪುಬ್ಬೇ ಅಹೇಸುಂ। ಉವಾದೇಸೇ ಅಹುವುಂ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸರಲೋಪೇ ಅಹುಂ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ- ಸಬ್ಬಮ್ಹಿ ತಂ ಅರಞ್ಞಮ್ಹಿ, ಯಾವನ್ತೇತ್ಥ ದಿಜಾ ಅಹುಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೪೨೫]। ಕೂಟಾಗಾರಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಸಬ್ಬಸೋಣ್ಣಮಯಾ ಅಹುಂ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೪೦೭]।

ಓಸ್ಸ ಸಿ, ಇತ್ಥ, ತ್ಥೋ। ತ್ವಂ ಅಹೋಸಿ, ಅಹುವಿ, ಅಹುವಿತ್ಥ, ಅಹುವಿತ್ಥೋ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಓಲೋಪೋ ರಸ್ಸೋ, ಮಾ ಭೋತಿ ಕುಪಿತಾ ಅಹು [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೩೧], ಮಾಹು ಪಚ್ಛಾನುತಾಪಿನೀ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೨], ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಂ ಅತೀತಮದ್ಧಾನಂ, ನ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ, ಕಿನ್ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ, ಕಥಂ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮], ಅಹಂ ಅಹುವಿಂ, ಮಯಂ ಅಹೋಸಿಮ್ಹಾ, ಅಹೋಸಿಮ್ಹ ವಾ। ಅಹೇಸುಮ್ಹಾ ನು ಖೋ ಮಯಂ ಅತೀತಮದ್ಧಾನಂ, ನ ನು ಖೋ ಅಹೇಸುಮ್ಹಾ, ಕಿನ್ನು ಖೋ ಅಹೇಸುಮ್ಹಾ, ಕಥಂ ನು ಖೋ ಅಹೇಸುಮ್ಹಾ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೭]। ಮಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ಅಹುವಿಮ್ಹಾ, ಅಹುಮ್ಹಾ ವಾ। "ಮಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ದಾನಪತಿನೋ ಅಹುಮ್ಹಾ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೬೧೭] ಪಾಳಿ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಅಹುಮ್ಹ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಮ್ಹಾಸ್ಸ ಉಞ್ಚ। "ಪಞ್ಚಸತಾ ಮಯಂ ಸಬ್ಬಾ, ತಾವತಿಂಸುಪಗಾ ಅಹು"ನ್ತಿ ಪಾಳಿ।

ಪರಭಕ್ಖೇ ಅಸ್ಸ ಅಂ, ಅಹಂ ಪುಬ್ಬೇ ಅಹುವಂ, ಅಹುವ ವಾ।

‘ಪರೋ ಕ್ವಚೀ’ತಿ ಪರಲೋಪೋ, ಅಹುಂ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ- “ಅಹಂ ಕೇವಟ್ಟಗಾಮಸ್ಮಿಂ, ಅಹುಂ ಕೇವಟ್ಟದಾರಕೋ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೩೯.೮೬], ಚಕ್ಕವತ್ತೀ ಅಹುಂ ರಾಜಾ, ಜಮ್ಬುಮಣ್ಡಸ್ಸ ಇಸ್ಸರೋ। ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ, ವಸವತ್ತೀ ತದಾ ಅಹುಂ। ಮುದ್ಧಾಭಿಸಿತ್ತೋ ಖತ್ತಿಯೋ, ಮನುಸ್ಸಾಧಿಪತೀ ಅಹು”ನ್ತಿ। ಮಯಂ ಅಹುವಿಮ್ಹೇ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ -

೬೨೫. ಹೂಸ್ಸ ಹೇಹೇಹಿಹೋಹಿ ಸ್ಸಚ್ಚಾದೋ [ಕ॰ ೪೮೦; ರೂ॰ ೪೯೦; ನೀ॰ ೯೬೧; ‘...ಸ್ಸತ್ಯಾದೋ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ ಹೂಧಾತುಸ್ಸ ಹೇ ಚ ಹೋಹಿ ಚ ಹೋಹಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ।

ಹೇಸ್ಸತಿ , ಹೇಸ್ಸನ್ತಿ, ಹೇಹಿಸ್ಸತಿ, ಹೇಹಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಹೋಹಿಸ್ಸತಿ, ಹೋಹಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಬುದ್ಧೋ ಹೇಸ್ಸಂ ಸದೇವಕೇ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೫೫], ಅನಾಗತಮ್ಹಿ ಅದ್ಧಾನೇ, ಹೇಸ್ಸಾಮ ಸಮ್ಮುಖಾ ಇಮಂ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೭೪]।

೬೨೬. ದಕ್ಖ ಸಕ್ಖ ಹೇಹಿ ಹೋಹೀಹಿ ಲೋಪೋ [ಕ॰ ೪೮೦; ರೂ॰ ೪೯೦; ನೀ॰ ೯೬೧; ‘ದಕ್ಖಾ ಹೇಹಿಹೋಹಿಲೋಪೋ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಏತೇಹಿ ಆದೇಸೇಹಿ ಸ್ಸಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ ವಾ। ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಅಞ್ಞೇಹಿಪಿ ಸ್ಸಲೋಪೋ।

ಸಕ್ಖಿಸಿ ತ್ವಂ ಕುಣ್ಡಲಿನಿ, ಮಞ್ಞೇಸಿ ಖತ್ತಬನ್ಧುನಿ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೪]। ನ ಹಿ ಸಕ್ಖಿನ್ತಿ ಛೇತ್ತುಂ [ಸು॰ ನಿ॰ ೨೮], ಅಧಮ್ಮೋ ಹಞ್ಞಿತಿ ಧಮ್ಮಮಜ್ಜ [ಜಾ॰ ೧.೧೧.೩೧], ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ ಪಲಾಯಿತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಹೇಹಿತಿ, ಹೇಹಿನ್ತಿ, ಹೋಹಿತಿ, ಹೋಹಿನ್ತಿ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ಪಿಯೋ ಚ ಮೇ ಹೇಹಿತಿ ಮಾಲಭಾರೀ, ಅಹಞ್ಚ ನಂ ಮಾಲಿನೀ ಅಜ್ಝುಪೇಸ್ಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೧೯೭], ತಿಲೋದನೋ ಹೇಹಿತಿ ಸಾಧುಪಕ್ಕೋ [ಜಾ॰ ೧.೮.೨]। ದೋಸೋ ಪೇಮಞ್ಚ ಹೇಹಿತಿ [ಥೇರಗಾ॰ ೭೧೯]। ಮಮ ತ್ವಂ ಹೇಹಿಸಿ ಭರಿಯಾ [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೨೭]। ತತೋ ಸುಖೀ ಹೋಹಿಸಿ ವೀತರಾಗೋ। ಖಿಪ್ಪಂ ಹೋಹಿಸಿ ಅನಾಸವೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೭] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಭೂವಾದಿಗಣೇ ಉವಣ್ಣನ್ತಧಾತುರೂಪಂ।

ಏದನ್ತಧಾತುರೂಪ

ಏ-ಆಗತಿಯಂ ಗತಿಯಞ್ಚ, ಕೇ-ಸದ್ದೇ, ಖೇ-ಖಾದನು’ಪಟ್ಠಾನೇಸು, ಗೇ-ಸದ್ದೇ, ಅಪಪುಬ್ಬ ಚೇ-ಪೂಜಾಯಂ, ಝೇ-ಚಿನ್ತಾಯಂ ದಾಹ’ಜ್ಝಾನೇಸು ಚ, ತೇ-ಪಾಲನೇ, ಥೇ-ಸದ್ದ, ಸಙ್ಘಾತೇಸು, ದೇ-ಸುದ್ಧಿ, ನಿದ್ದಾಸು, ಪೇ-ವುದ್ಧಿಯಂ , ಭೇ-ಭಯೇ, ಲೇ-ಛೇದನೇ, ವೇ-ಗತಿಯಂ ತನ್ತಸನ್ತಾನೇ ಚ, ಸೇ-ಅನ್ತಕ್ರಿಯಾಯಂ, ಹರೇ-ಲಜ್ಜಾಯಂ, ಗಿಲೇ-ಕಿಲಮನೇ, ಪಲೇ-ಗತಿಯಂ, ಮಿಲೇ-ಹಾನಿಯಂ।

ಣಾನುಬನ್ಧಪಚ್ಚಯೇನ ವಿನಾ ಯೇಸಂ ಧಾತೂನಂ ಆಯಾದೇಸೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತೇ ಏದನ್ತಾ ನಾಮ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಯಲೋಪೇ ಸತಿ ಆದನ್ತೇಹಿ ಸಮಾನರೂಪಂ, ಆದನ್ತಾನಞ್ಚ ಯಾಗಮೇ ಸತಿ ಏದನ್ತೇಹಿ ಸಮಾನರೂಪಂ, ತಸ್ಮಾ ಆದನ್ತ, ಏದನ್ತಾ

ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸಮಾನರೂಪಾ ಭವನ್ತಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಏದನ್ತಾನಂ ತ್ಯಾದೀಸು ತಬ್ಬಾದೀಸು ಚ ಆಯಾದೇಸೋ, ಕ್ವಚಿ ಯಲೋಪೋ, ಏ-ಆಗತಿಯಂ। ಅಯಂ ಸೋ ಸಾರಥೀ ಏತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೧], ಸಚೇ ಏನ್ತಿ ಮನುಸ್ಸತ್ತಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೪೯], ಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸ ಆಯನ್ತಂ, ಮಿಗಸಙ್ಘಪುರಕ್ಖತಂ [ಜಾ॰ ೧.೧.೧೧], ಯೋಗ'ಮಾಯನ್ತಿ ಮಚ್ಚುನೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦], ಆಯಾಮಾವುಸೋ [ಪಾರಾ॰ ೨೨೮], ಆಯಾಮಾನನ್ದ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೬; ಪಾರಾ॰ ೨೨; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೩]।

ಏತ್ಥ ಏಧಾತು ಆಗಚ್ಛ, ಗಚ್ಛಾಮಾತಿ ಅತ್ಥದ್ವಯಂ ವದತಿ, ಯಾಧಾತುವಸೇನ ಆಗಚ್ಛ, ಯಾಮಾತಿಪಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ।

ಏ-ವುದ್ಧಿಯಂ ವಾ, "ಕಾಯೋ, ಅಪಾಯೋ, ಉಪಾಯೋ, ಸಮುದಾಯೋ"ತಿಆದೀಸು -

ಕುಚ್ಛಿತಾ ಧಮ್ಮಾ ಆಯನ್ತಿ ವಡ್ಢನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಕಾಯೋ, 'ಆಯೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ವಡ್ಢಿ, ತತೋ ಅಪೇತೋ ಅಪಾಯೋ, ತೇನ ಉಪೇತೋ ಉಪಾಯೋ, ಅವಯವಧಮ್ಮಾ ಸಮುದೇನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಸಮುದಾಯೋ, ಪರಿಬ್ಯತ್ತಂ ಆಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪರಿಯಾಯೋ।

ಕೇ-ಸದ್ದೇ, ಕಾಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಕಿಯ್ಯತಿ।

ಖೇ-ಖಾದನೇ, ತಿಣಂ ಖಾಯತಿ, ವಿಕ್ಖಾಯತಿ, ಉನ್ದುರಾ ಖಾಯನ್ತಿ, ವಿಕ್ಖಾಯನ್ತಿ।

ಖೇ-ಉಪಟ್ಠಾನೇ , ಖಾಯತಿ, ಪಕ್ಖಾಯತಿ, ಅಲಕ್ಖೀ ವಿಯ ಖಾಯತಿ।

ಗೇ-ಸದ್ದೇ, ಗಾಯತಿ, ಗಾಯನ್ತಿ।

ಅಪಪುಬ್ಬ ಚೇ-ಪೂಜಾಯಂ, ಅಪಚಾಯತಿ, ಯೇ ವುದ್ಧ'ಮಪಚಾಯನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧.೩೭]।

ಝೇ-ಚಿನ್ತಾಯಂ, ಝಾಯತಿ, ಝಾಯನ್ತಿ, ಪಜ್ಝಾಯತಿ, ಪಜ್ಝಾಯನ್ತಿ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯತಿ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯನ್ತಿ।

ಝೇ-ಓಲೋಕನೇ, ನಿಜ್ಝಾಯತಿ, ನಿಜ್ಝಾಯನ್ತಿ, ಉಪನಿಜ್ಝಾಯತಿ, ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನ್ತಿ, ಉಜ್ಝಾಯತಿ, ಉಜ್ಝಾಯನ್ತಿ।

ಝೇ-ದಯ್ಹನೇ, ಪದೀಪೋ ಝಾಯತಿ, ಪರಿಜ್ಝಾಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಝಾಯೀಯತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ಯಲೋಪೋ, ಕಟ್ಠಂ ಝಾಪೇತಿ, ಝಾಪೇನ್ತಿ, ಝಾಪಯತಿ, ಝಾಪಯನ್ತಿ।

ಝೇ-ಅಜ್ಝಯನೇ ಸಂಪುಬ್ಬೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ಜಾದೇಸೋ, ಸಜ್ಝಾಯತಿ, ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಿ, ಮನ್ತಂ ಸಜ್ಝಾಯತಿ।

ತೇ-ಪಾಲನೇ, ತಾಯತಿ, ತಾಯನ್ತಿ।

ಥೇ-ಸದ್ದ, ಸಙ್ಘಾತೇಸು, ಥಾಯತಿ।

ದೇ-ಸುದ್ಧಿಯಂ, ವೋದಾಯತಿ, ವೋದಾಯನ್ತಿ।

ದೇ-ಸೋಪ್ಪನೇ, ನಿದ್ದಾಯತಿ, ನಿದ್ದಾಯನ್ತಿ।

ಪೇ-ವುದ್ಧಿಯಂ, ಅಪ್ಪಾಯತಿ, ಅಪ್ಪಾಯನ್ತಿ।

ಭೇ-ಭಯೇ, ಭಾಯತಿ, ಭಾಯನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇ ಭಾಯನ್ತಿ ಮಚ್ಚುನೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೨೯], ಭಾಯಸಿ, ಸಚೇ ಭಾಯಥ ದುಕ್ಖಸ್ಸ [ಉದಾ॰ ೪೪], ಕಿನ್ನು ಖೋ ಅಹಂ ತಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸ ಭಾಯಾಮಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮೧], ನತಂ ಭಾಯಾಮಿ ಆವುಸೋ, ಭಾಯಾಮ [ಅಪ॰ ಥೇರೀ॰ ೨.೨.೪೫೮]।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ಭಯಾಪೇತಿ, ಭಾಯಾಪೇತಿ, ಭಾಯಾಪಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಮಾ ಭಾಯಿ, ಮಾ ಸೋಚಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೭], ಮಾ ಚಿನ್ತಯಿ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಭಾಯಿಸ್ಸತಿ, ಭಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಲೇ-ಛೇದನೇ, ತಿಣಂ ಲಾಯತಿ, ಸಾಲಿಂ ಲಾಯತಿ, ಲಾಯನ್ತಿ।

ವೇ-ಗತಿಯಂ, ವಾತೋ ವಾಯತಿ, ವಾತಾ ವಾಯನ್ತಿ।

ವೇ-ತನ್ತಸನ್ತಾನೇ, ತನ್ತಂ ವಾಯತಿ, ವಾಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ವಾಯೀಯತಿ, ಪುಬ್ಬಲೋಪೇ ವೀಯತಿ, ವಿಯ್ಯತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ಚೀವರಂ ವಾಯಾಪೇತಿ [ಪಾರಾ॰ ೬೩೮], ವಾಯಾಪೇನ್ತಿ।

ಸೇ-ಅನ್ತಕ್ರಿಯಾಯಂ, ಓಸಾಯತಿ, ಪರಿಯೋಸಾಯತಿ, ಅಜ್ಝೋಸಾಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪರಿಯೋಸೀಯತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ-ಪರಿಯೋಸಾಪೇತಿ।

೬೨೭. ಣಿಣಾಪೀನಂ ತೇಸು।

ಣಿ, ಣಾಪೀನಂ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ ತೇಸುಣಿ, ಣಾಪೀಸು ಪರೇಸು।

ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ತನಾ ವಿಪ್ಪಕತಂ ಕುಟಿಂ ಪರೇಹಿ ಪರಿಯೋಸಾಪೇತಿ [ಪಾರಾ॰ ೩೬೩]। ಏತ್ಥ ಅಕಮ್ಮಕತ್ತಾ ಧಾತುಸ್ಸ 'ಕುಟಿ'ನ್ತಿ ಚ 'ಪರೇಹೀ'ತಿ ಚ ದ್ವೇ ಕಮ್ಮಾನಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತೇಹಿ ಕಾರಿತೇಹಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಅನೇಕಸ್ಸರಏದನ್ತಮ್ಹಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಇಧ ವುಚ್ಚತಿ।

ಹರೇ-ಲಜ್ಜಾಯಂ, ಹರಾಯತಿ, ಹರಾಯನ್ತಿ, ಅಟ್ಟಿಯಾಮಿ ಹರಾಯಾಮಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೫], ಹರಾಯಾಮ, ಹರಾಯತೀತಿ ಹಿರೀ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಉಪನ್ತಸ್ಸ ಇತ್ತಂ।

ಗಿಲೇ-ರುಜ್ಜನೇ, ಗಿಲಾಯತಿ, ಪಿಟ್ಠಿ ಮೇ ಆಗಿಲಾಯತಿ [ಚೂಳವ॰ ೩೪೫; ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೦], ಗಿಲಾಯನ್ತಿ।

ಪಲೇ-ಗತಿಯಂ , ಪಲಾಯತಿ, ಪಲಾಯನ್ತಿ।

ಮಿಲೇ-ಹಾನಿಯಂ, ಮಿಲಾಯತಿ, ಮಿಲಾಯನ್ತಿ।

“ಝಾನಂ, ಉಜ್ಝಾನಂ, ನಿಜ್ಝಾನಂ, ತಾಣಂ, ಪರಿತ್ತಾಣಂ, ವೋದಾನಂ, ನಿದ್ದಾನಂ, ಗಿಲಾನೋ, ಪಲಾತೋ, ಮಿಲಾತನ್ತಿ”ಆದೀಸು ಯಲೋಪೋ।

ಇತಿ ಭೂವಾದಿಗಣೇ ಏದನ್ತಧಾತುರೂಪಂ।

ಭೂವಾದಿಗಣೇ ಸರನ್ತಧಾತೂನಂ ತ್ಯಾದ್ಯನ್ತರೂಪಾನಿ ನಿಟ್ಠಿತಾನಿ।

ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಧಾತು

ಅವುದ್ಧಿಕರೂಪ

ತುದಾದಿಗಣ

ಅಥ ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ। ತಾನಿ ಚ ಅವುದ್ಧಿಕ, ಸವುದ್ಧಿಕವಸೇನ ದುವಿಧಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅವುದ್ಧಿಕಾನಿ ತಾವ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

ಖಿಪ, ಗುಹ, ತುದ, ದಿಸ, ಪಿಸ, ಫುಸ, ಲಿಖ, ವಧಾದಿ।

ಇಧ ಧಾತೂನಂ ಅನ್ತಸ್ಸರೋ ಉಚ್ಚಾರಣತ್ಥೋ, ಸೋ ರೂಪವಿಧಾನೇ ನಪ್ಪಯುಜ್ಜತೇ।

೬೨೮. ತುದಾದೀಹಿ ಕೋ [ಕ॰ ೪೪೫; ರೂ॰ ೪೩೩; ನೀ॰ ೯೨೫; ಚಂ॰ ೧.೧.೯೨; ಪಾ॰ ೩.೧.೭೭]।

ತುದಾದೀಹಿ ಕಾನುಬನ್ಧೋ ಅಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಾನುಬನ್ಧೋ ಅವುದ್ಧಿದೀಪನತ್ಥೋ।

ಖಿಪ-ಖಿಪನೇ, ಖಿಪತಿ, ಪಕ್ಖಿಪತಿ, ಉಕ್ಖಿಪತಿ, ಓಕ್ಖಿಪತಿ, ನಿಕ್ಖಿಪತಿ, ವಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಸಂಖಿಪತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಖಿಪೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಖಿಪೇತಿ , ಖಿಪಯತಿ, ಖಿಪಾಪೇತಿ, ಖಿಪಾಪಯತಿ, ಖೇಪೇತಿ, ಖೇಪಯತಿ ವಾ, ಉದಕಂ ಖೇಪೇತಿ, ತಣ್ಡಂ ಖೇಪೇತಿ, ಖಯಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಗುಹ-ಸಂವರಣೇ, ಗುಹತಿ, ನಿಗ್ಗುಹತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಗುಹಿಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ ಗುಸ್ಸ ದೀಘೋ, ಗೂಹೇತಿ, ಗೂಹಯತಿ, ಗೂಹಾಪೇತಿ, ಗೂಹಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಗೂಹಾಪೀಯತಿ।

ಘಟ-ಚೇತಾಯಂ, ಘಟತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಘಟೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಘಟೇತಿ, ಘಟಯತಿ, ಘಟಾಪೇತಿ, ಘಟಾಪಯತಿ।

ತುದ-ಬ್ಯಧನೇ, ಬ್ಯಧನಂ ವಿಜ್ಝನಂ, ತುದತಿ, ವಿತುದತಿ।

ಅಸ್ಸ ಏತ್ತೇ-ತುದೇತಿ, ತುದೇನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ತುದೀಯತಿ।

‘ತವಗ್ಗವರಣಾನಂ ಯೇ ಚವಗ್ಗಬಯಞಾ’ತಿ ದಸ್ಸ ಜತ್ತಂ। ‘ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ’ತಿ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ, ತುಜ್ಜತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ತುದೇತಿ, ತುದಯತಿ, ತುದಾಪೇತಿ, ತುದಾಪಯತಿ।

ದಿಸೀ-ಉದ್ದಿಸನೇ, ಉದ್ದಿಸನಂ ಸರೂಪತೋ ಕಥನಂ। ಉದ್ದಿಸತಿ, ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಂ ಉದ್ದಿಸನ್ತಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೩೨], ನಿದ್ದಿಸತಿ, ನಿದ್ದಿಸನ್ತಿ, ಅಪದಿಸತಿ, ಅಪದಿಸನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಉದ್ದಿಸೀಯತಿ, ಉದ್ದಿಸೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಆಚರಿಯೋ ಸಿಸ್ಸಂ ಪಾಳಿಧಮ್ಮಂ ಉದ್ದಿಸಾಪೇತಿ, ಉದ್ದಿಸಾಪಯತಿ, ವಾಚೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಾಠೇಸು ಪನ ಸದ್ದಯಮ್ಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ।

ನುದ-ಖಿಪನೇ , ನುದತಿ, ಪನುದತಿ, ವಿನೋದೇತಿ, ಪಟಿವಿನೋದೇತಿ ವಾ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪನುದೀಯತಿ, ಪನುಜ್ಜತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಪನುದೇತಿ, ಪನುದಯತಿ, ಪನುದಾಪೇತಿ, ಪನುದಾಪಯತಿ।

ಪಿಸ-ಸಂಚುಣ್ಣೇ, ಪಿಸತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪಿಸೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಪಿಸೇತಿ, ಪಿಸಯತಿ, ಪಿಸಾಪೇತಿ, ಪಿಸಾಪಯತಿ।

ಫುಸ-ಸಮ್ಫಸ್ಸೇ ಪತ್ತಿಯಞ್ಚ, ಫುಸತಿ, ಫುಸನ್ತಿ ಧೀರಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೩], ವಜ್ಜಂ ನಂ ಫುಸೇಯ್ಯ [ಪಾರಾ॰ ೪೦೯; ಚೂಳವ॰ ೩೪೪]।

ಕಮ್ಮೇ-ಫುಸೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಫುಸೇತಿ, ಫುಸಯತಿ, ಫುಸಾಪೇತಿ, ಫುಸಾಪಯತಿ।

ಲಿಖ-ಲೇಖನೇ, ಲಿಖತಿ, ಸಲ್ಲಿಖತಿ, ವಿಲಿಖತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಲಿಖೇತಿ, ಸಲ್ಲಿಖೇತಿ, ವಿಲಿಖೇತಿ।

ವಧ-ಹಿಂಸಾಯಂ, ವಧತಿ, ವಧೇತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ವಧೀಯತಿ।

ಯಮ್ಹಿ ಧಸ್ಸ ಝತ್ತಂ, ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪಂ। 'ಚತುತ್ಥದುತಿಯೇಸ್ವೇಸಂ ತತಿಯಪಠಮಾ'ತಿ ಝಸ್ಸ ತತಿಯಜತ್ತಂ, ವಜ್ಝತಿ, ವಜ್ಝನ್ತಿ, ವಜ್ಝರೇ। ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಹಞ್ಞನ್ತು ವಾ ವಜ್ಝನ್ತು ವಾ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೭೦]।

ಕಾರಿತೇ-ವಧೇತಿ, ವಧಯತಿ, ವಧಾಪೇತಿ, ವಧಾಪಯತಿ, ಸಾಮಿಕೋ ಪುರಿಸಂ ಮಗ್ಗಂ ಗಮೇತಿ, ಗಮಯತಿ, ಗಮಾಪೇತಿ, ಗಮಾಪಯತಿ ಇಚ್ಚಾದೀನಿಪಿ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ।

ಇತಿ ತುದಾದಿಗಣೋ।

ಸವುದ್ಧಿಕರೂಪ

ಅಥ ಸವುದ್ಧಿಕರೂಪಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

ಅಸ-ಭುವಿ, ಆಸ-ನಿವಾಸೇ ಉಪವೇಸನೇ ಚ, ಇಸು-ಇಚ್ಛಾ, ಕನ್ತೀಸು, ಕಮು-ಪದಗಮನೇ, ಕುಸ-ಅಕ್ಕೋಸೇ, ಗಮು-ಗತಿಮ್ಹಿ, ಜರವಯೋಹಾನಿಮ್ಹಿ, ಜನ-ಜನನೇ, ಮರ-ಪಾಣಚಾಗೇ, ಯಮು-ಉಪರಮೇ, ರುದ-ಅಸ್ಸುವಿಮೋಚನೇ ಕನ್ದನೇ ಚ, ರುಹ-ಜನನೇ, ಲಭ-ಲಾಭೇ, ವಚ, ವದ-ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ, ವಿದ-ಞಾಣೇ, ವಸ-ನಿವಾಸೇ, ವಿಸಪವೇಸನೇ, ಸದ-ಗತ್ಯಾ'ವಸಾನೇ, ಹನ-ಹಿಂಸಾಯಂ, ಹರಹರಣೇ।

ತ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ, ಕತ್ತರಿ ಲೋ, ಅಸ-ಭುವಿ, ಸತ್ತಾಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೨೯. ತಸ್ಸ ಥೋ [ಕ॰ ೪೯೪; ರೂ॰ ೪೯೫, ೫೦೦; ನೀ॰ ೯೮೯, ೯೯೧]।

ಅತ್ಥಿತೋ ಪರಸ್ಸತಿ, ತೂನಂ ತಸ್ಸ ಥೋ ಹೋತಿ।

'ಪರರೂಪಮಯಕಾರೇ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಪರೇ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ, 'ಚತುತ್ಥದುತಿಯೇಸ್ವೇಸಂ ತತಿಯಪಠಮಾ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಪರರೂಪಸ್ಸ ದುತಿಯಸ್ಸ ಪಠಮತ್ತಂ।

ಧನಂ ಮೇ ಅತ್ಥಿ।

ಏತ್ಥ ಚ “ಅತ್ಥಿ ತ್ವಂ ಏತರಹಿ, ನ ತ್ವಂ ನತ್ಥಿ, ಅತ್ಥಿ ಅಹಂ ಏತರಹಿ, ನಾಹಂ ನತ್ಥಿ, ಪುತ್ತಾ ಮತ್ಥಿ ಧನಾ ಮತ್ಥಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೬೨], ಅತ್ಥಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಕೇಸಾ”ತಿ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೩.ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರ] ಆದೀಸು ಅತ್ಥಿಸದ್ದೋ ಆಖ್ಯಾತಪಟಿರೂಪಕೋ ಕತ್ತುವಾಚಕೋ ನಿಪಾತೋ।

“ಅತ್ಥೀತಿ ಖೋ ಕಚ್ಚಾಯನ ಅಯಮೇಕೋ ಅನ್ತೋ, ನತ್ಥೀತಿ ದುತಿಯೋ ಅನ್ತೋ”ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫] ಚ “ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ, ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ [ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸ] ಚ ಏವಮಾದೀಸು ನಾಮಪಟಿರೂಪಕೋ। ತಥಾ ನತ್ಥಿಸದ್ದೋ।

ತುಮ್ಹಿ-ವಿಪಸ್ಸಿಸ್ಸ ಚ ನಮತ್ಥು [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೭], ನಮೋ ತೇ ಬುದ್ಧ ವೀರತ್ಥು [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೯೦], ಏತ್ಥ ಚ “ಧಿರತ್ಥುಮಂ ಪೂತಿಕಾಯ”ನ್ತಿ ಆದೀಸು ಅತ್ಥುಸದ್ದೋ ನಿಪಾತೋ।

೬೩೦. ನ್ತಮಾನನ್ತನ್ತಿಯಿಯುಂಸ್ವಾದಿಲೋಪೋ [ಕ॰ ೪೯೪-೫; ರೂ॰ ೪೯೬; ನೀ॰ ೧೦೧೯; ‘ನ್ತಮಾನಾನ್ತಿ...’ (ಬಹೂಸು)]।

ನ್ತ, ಮಾನ, ಅನ್ತಿ, ಅನ್ತು, ಇಯಾ, ಇಯುಂಸು ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಆದಿಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಸನ್ತಿ, ಸನ್ತು।

೬೩೧. ಸಿಹೀಸ್ವಟ [ಕ॰ ೫೦೬; ರೂ॰ ೪೯೭; ನೀ॰ ೯೯೨]।

ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಅಟ ಹೋತಿ ಸಿ, ಹೀಸು।

ಮನುಸ್ಸೋಸಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೨೬], ಪುರಿಸೋಸಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೨೬]। ಹಿಮ್ಹಿ ದೀಘೋ, ತ್ವಂ ಪಣ್ಡಿತೋ ಆಹಿ, ಭವಾಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತವಿಭತ್ತೀಸು ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪಂ, ತುಮ್ಹೇ ಅತ್ಥ, ಕಚ್ಚಿತ್ಥ ಪರಿಸುದ್ಧಾ [ಪಾರಾ॰ ೨೩೩]। ತ್ವಾದಿಮ್ಹಿ-ಮಾ ಪಮಾದತ್ಥ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೮೮, ೨೧೫], ತುಮ್ಹೇ ಸಮಗ್ಗಾ ಅತ್ಥ।

೬೩೨. ಮಿಮಾನಂ ವಾ ಮ್ಹಿಮ್ಹಾ ಚ [ಕ॰ ೪೯೨; ರೂ॰ ೪೯೯; ನೀ॰ ೯೮೭; ‘ಸೀಹಿಸ್ವಟ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಅತ್ಥಿತೋ ಪರೇಸಂ ಮಿ, ಮಾನಂ ಮ್ಹಿ, ಮ್ಹಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ, ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಚ ಅಟ ಹೋತಿ।

ಅಹಂ ಪಸನ್ನೋಮ್ಹಿ, ಮಯಂ ಪಸನ್ನಾಮ್ಹ।

ತ್ವಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಹಂ ಇಮಿನಾ ಪುಞ್ಞೇನ ಅನಾಗತೇ ಪಞ್ಞವಾ ಅಮ್ಹಿ, ಮಯಂ ಪಞ್ಞವನ್ತೋ ಅಮ್ಹ।

೬೩೩. ಏಸು ಸ [ಕ॰ ೪೯೨; ರೂ॰ ೪೯೯; ನೀ॰ ೯೮೭]।

ಏತೇಸು ಮಿ, ಮೇಸು ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಸಸ್ಸ ಸೋ ಹೋತಿ। ಪರರೂಪನಿಸೇಧನತ್ಥಮಿದಂ ಸುತ್ತಂ।

ಅಹಂ ಪಣ್ಡಿತೋ ಅಸ್ಮಿ, ಮಯಂ ಪಣ್ಡಿತಾ ಅಸ್ಮ।

ತ್ವಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಹಂ ಅನಾಗತೇ ಪಞ್ಞವಾ ಅಸ್ಮಿ, ಮಯಂ ಪಞ್ಞವನ್ತೋ ಅಸ್ಮ।

ಏಯ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ -

೬೩೪. ಅತ್ಥಿತೇಯ್ಯಾದಿಛನ್ನಂ ಸ ಸು ಸಸಿ ಸಥ ಸಂಸಾಮ [ಕ॰ ೫೭೧, ೫೧೭; ರೂ॰ ೬೨೪, ೪೮೮; ನೀ॰ ೮೩೦, ೧೧೦೫; 'ಅತ್ಥಿತೇಯ್ಯಾದಿಚ್ಛನ್ನಂ ಸಸುಸಸಥ ಸಂ ಸಾಮ' (ಬಹೂಸು)]।

'ಅತ್ಥೀ'ತಿ ಧಾತುನಿದ್ದೇಸೋ ತಿ-ಕಾರೋ, ಅತ್ಥಿತೋ ಪರೇಸಂ ಏಯ್ಯಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ಸಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ।

ಏವಮಸ್ಸ ವಚನೀಯೋ [ಪಾರಾ॰ ೪೧೧], ಏವಮಸ್ಸು ವಚನೀಯಾ [ಪಾರಾ ೪೧೮], ತ್ವಂ ಅಸ್ಸಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಅಸ್ಸಥ, ಅಹಂ ಅಸ್ಸಂ, ಮಯಂ ಅಸ್ಸಾಮ।

ಅಸ್ಸುನಿಪಾತೋಪಿ ಬಹುಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಯಸ್ಸು ಧಮ್ಮಾ ಜಹಿತಾ ಭವನ್ತಿ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೦], ಕೇನಸ್ಸು ತರತೀ ಓಘಂ, ಕೇನಸ್ಸು ತರತಿ ಅಣ್ಣವಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬]। "ಕಿಂಸು ಛೇತ್ವಾ ಸುಖಂ ಸೇತಿ, ಕಿಂಸು ಛೇತ್ವಾ ನ ಸೋಚತೀ"ತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೭೧] ಏತ್ಥ ನಿಗ್ಗಹೀತಮ್ಹಾ ಸಂಯೋಗಾದಿಲೋಪೋ।

೬೩೫. ಆದಿದ್ವಿನ್ನಮಿಯಾಮಿಯುಂ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೯೯೩; '...ಮಿಯಾ ಇಯುಂ' (ಬಹೂಸು)]।

ಅತ್ಥಿತೋ ಏಯ್ಯಾದೀಸು ಆದಿಮ್ಹಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಇಯಾ, ಇಯುಂ ಹೋನ್ತಿ। 'ನ್ತಮಾನನ್ತನ್ತಿಯಿಯುಂಸೂ...'ತಿಆದಿಲೋಪೋ।

ಸೋ ಸಿಯಾ, ತೇ ಸಿಯುಂ, ಏತೇ ದ್ವೇ ನಿಪಾತಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ। "ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಿಯಾ ಕುಸಲೋ, ಸಿಯಾ ಅಕುಸಲೋ, ಸಿಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ"ತಿ [ವಿಭ॰ ೧೫೨] ಆದೀಸು ಏಕಚ್ಚೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ [ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೩೫-೩೮] ಆದೀಸು ಕಿನ್ನೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಾ ಸಿಯು"ನ್ತಿ [ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹ ೨] ಆದೀಸು ಭವನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಏಯ್ಯುಂ, ಏಯ್ಯುಮಿಚ್ಚೇತೇಸಂ ಇಯಂಸು, ಇಯಂ ಹೋನ್ತಿ, ಆದಿಲೋಪೋ, ಸಿಯಂಸು ದ್ವೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ನಾನಾವಾದಾ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫], ಏವಂರೂಪೋ ಸಿಯಂ ಅಹಂ ಅನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ, ಏವಂವೇದನೋ ಸಿಯಂ, ಏವಂಸಞ್ಞೋ ಸಿಯಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೪]।

ಅಜ್ಜತ್ತನಿಮ್ಹಿ -

೬೩೬. ಈಆದೋ ದೀಘೋ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೦೦೧]।

ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ದೀಘೋ ಹೋತಿ ಈಆದೀಸು।

ಸೋ ಆಸಿ, ತೇ ಆಸುಂ, ಆಸಿಂಸು, ತ್ವಂ ಆಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಆಸಿತ್ಥ, ಅಹಂ ಆಸಿಂ। ತತ್ರಾಪಾಸಿಂ ಏವಂವಣ್ಣೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೫; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೬೮]। ಮಯಂ ಆಸಿಮ್ಹ, ಆಸಿಮ್ಹಾ।

೬೩೭. ಅಆಸ್ಸಾದೀಸು [ಕ॰ ೫೦೭; ರೂ॰ ೫೦೧; ನೀ॰ ೧೦೨೦; ಚಂ॰ ೫.೪.೭೯; ಪಾ॰ ೨.೪.೫೨]।

ಅಆದಿಪರೋಕ್ಖಾಯಞ್ಚ ಆಆದಿಹಿಯ್ಯತ್ತನಿಯಞ್ಚ ಸ್ಸಾದೀಸು ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಕಾಲಾತಿಪತ್ತೀಸು ಚ ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಭೂ ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಏತಾಸಂ ವಿಭತ್ತೀನಮ್ಪಿ ಸಾಧಾರಣಕರಣತ್ಥಂ। ರೂಪಮ್ಪಿ ಭೂರೂಪಮೇವ।

ಸೋ ಬಭೂವ, ತೇ ಬಭೂವು, ಸೋ ಅಭವಾ, ತೇ ಅಭವೂ, ಸೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತೇ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಸೋ ಅಭವಿಸ್ಸಾ, ತೇ ಅಭವಿಸ್ಸಂಸು ಇಚ್ಚಾದಿ।

೬೩೮. ಅತ್ಯಾದಿನ್ತೇಸ್ವತ್ಥಿಸ್ಸ ಭೂ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೫೦೦; ನೀ॰ ೧೦೨೦; ಚಂ॰ ೫.೪.೭೯; ಪಾ॰ ೨.೪.೫೨]।

ತ್ಯಾದಿವಜ್ಜಿತೇಸು ನ್ತವಜ್ಜಿತೇಸು ಚ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಭೂ ಹೋತಿ। ಏತೇನ ತ್ಯಾದಿ, ತ್ವಾದಿ, ಏಯ್ಯಾದಿ, ಈಆದಿಸಙ್ಖಾತಾಸು ಚತೂಸು ವಿಭತ್ತೀಸು ನ್ತಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಭೂಆದೇಸೋ ನತ್ಥಿ, ಸೇಸಾಸು ಚತೂಸು ವಿಭತ್ತೀಸು ಚ ನ್ತವಜ್ಜಿತೇಸು ತಬ್ಬಾದೀಸು ಚ ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಭೂಆದೇಸೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಆಸ-ಉಪವೇಸನೇ। ಗುರುಂ ಉಪಾಸತಿ, ಪಯಿರುಪಾಸತಿ, ಉಪಾಸನ್ತಿ, ಪಯಿರುಪಾಸನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಉಪಾಸೀಯತಿ, ಪಯಿರುಪಾಸೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಮಾತಾ ಪುತ್ತಂ ಗುರುಂ ಉಪಾಸೇತಿ, ಪಯಿರುಪಾಸೇತಿ, ಉಪಾಸಯತಿ, ಪಯಿರುಪಾಸಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಉಪಾಸಿ, ಪಯಿರುಪಾಸಿ, ಉಪಾಸಿಂಸು, ಪಯಿರುಪಾಸಿಂಸು, ಉಪಾಸುಂ, ಪಯಿರುಪಾಸುಂ।

ಆಸ-ನಿವಾಸೇ।

೬೩೯. ಗಮಯಮಿಸಾಸದಿಸಾನಂ ವಾ ಚ್ಛಙ [ಕ॰ ೪೭೬, ೫೨೨; ರೂ॰ ೪೪೨, ೪೭೬; ನೀ॰ ೯೫೭, ೧೦೩೫]।

ಗಮು, ಯಮು, ಇಸು, ಆಸ, ದಿಸಾನಂ ಅನ್ತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನೋ ಙಾನುಬನ್ಧೋ ಚ್ಛೋ ಹೋತಿ ವಾ ನ್ತ, ಮಾನ, ತ್ಯಾದೀಸು।

ಗಚ್ಛನ್ತೋ, ನಿಯಚ್ಛನ್ತೋ, ಇಚ್ಛನ್ತೋ, ಅಚ್ಛನ್ತೋ, ದಿಚ್ಛನ್ತೋತಿ ಇಮಿನಾ ತ್ಯಾದೀಸು ಆಸಸ್ಸ ಚ್ಛೋ, ಅಚ್ಛತಿ, ಅಚ್ಛನ್ತಿ, ಸೋ ಅಚ್ಛಿ, ತೇ ಅಚ್ಛಿಂಸು।

ಇಸು-ಏಸನಾಯಂ ।

೬೪೦. ಲಹುಸ್ಸುಪನ್ತಸ್ಸ [ಕ॰ ೪೮೫; ರೂ॰ ೪೩೪; ನೀ॰ ೯೭೫; ಚಂ॰ ೬.೧.೧೦೫-೧೦೬ ...ಪೇ॰... ೭.೩.೭೭-೭೮]।

ಅನ್ತಸ್ಸ ಸಮೀಪೇ ಪವತ್ತತೀತಿ ಉಪನ್ತೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಧಾತೂನಂ ಪುಬ್ಬಸ್ಸರೋ 'ಉಪನ್ತೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಲಹುಭೂತಸ್ಸ ಉಪನ್ತಭೂತಸ್ಸ ಚ ಇವಣ್ಣು'ವಣ್ಣಸ್ಸ ಏ, ಓವುದ್ಧೀ ಹೋನ್ತಿ।

ಇರ-ಕಮ್ಪನೇ, ಏರತಿ, ಮೋದತಿ।

ಲಹುಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ಜೀವತಿ, ಧೂಪತಿ, ಇಕ್ಖತಿ, ಸುಕ್ಖತಿ।

ಉಪನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಕಿಂ? ಸಿಞ್ಚತಿ, ಭುಞ್ಜತಿ, ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೇನ ಬ್ಯವಹಿತತ್ತಾ ಉಪನ್ತೋ ನ ಹೋತಿ।

ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣಸ್ಸಾತ್ವೇವಂ? ಪಚತಿ, ವದತಿ।

ಇಮಿನಾ ಇಸ್ಸ ಏವುದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಏಸತಿ, ಅನ್ವೇಸತಿ, ಪರಿಯೇಸತಿ।

ಅಧಿಪುಬ್ಬೋ ಇಸು-ಆಯಾಚನೇ, ಅಜ್ಝೇಸತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಏಸೀಯತಿ, ಪರಿಯೇಸೀಯತಿ, ಅನ್ವೇಸೀಯತಿ, ಅಜ್ಝೇಸೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಏಸೇತಿ, ಏಸಯತಿ, ಏಸಾಪೇತಿ, ಏಸಾಪಯತಿ।

ಇಸು-ಇಚ್ಛಾಯಂ, ಚ್ಛಾದೇಸೋ, ಇಚ್ಛತಿ, ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛತಿ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಇಚ್ಛೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಇಚ್ಛಾಪೇತಿ, ಇಚ್ಛಾಪಯತಿ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತಿ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಇಚ್ಛಾಪೀಯತಿ, ಇಚ್ಛಾಪಯೀಯತಿ, ಸೋ ಇಚ್ಛಿ, ತೇ ಇಚ್ಛಿಂಸು, ಇಚ್ಛಿಸ್ಸತಿ, ಇಚ್ಛಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಕಮು-ವಿಜ್ಝನೇ, ಗಮ್ಭೀರೇಸು ಠಾನೇಸು ಞಾಣಂ ಕಮತಿ, ನ ಸತ್ಥಂ ಕಮತಿ, ನ ವಿಸಂ ಕಮತಿ, ನ ಅಗ್ಗಿ ಕಮತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೧], ನ ವಿಜ್ಝತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಮು-ಪದಗಮನೇ , ಪಕ್ಕಮತಿ, ಅಪಕ್ಕಮತಿ, ಉಪಕ್ಕಮತಿ, ವಿಕ್ಕಮತಿ, ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ, ಪಟಿಕ್ಕಮತಿ, ಅತಿಕ್ಕಮತಿ, ಸಙ್ಕಮತಿ, ಓಕ್ಕಮತಿ।

೬೪೧. ನಿತೋ ಕಮಸ್ಸ [ಕ॰ ೨೦; ರೂ॰ ೨೭; ನೀ॰ ೫೦]।

ನಿಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಕಮಸ್ಸ ಕಸ್ಸ ಖೋ ಹೋತಿ। 'ಆದಿಸ್ಸಾ'ತಿ ಸಙ್ಕೇತತ್ತಾ ಕಸ್ಸಾತಿ ಞಾಯತಿ।

ನಿಕ್ಖಮತಿ, ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ -

೬೪೨. ಅಸ್ಸಾ ಣಾನುಬನ್ಧೇ [ಕ॰ ४८३; ರೂ॰ ೫೨೭; ನೀ॰ ೯೭೩]।

ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಸ್ಸ ಧಾತುಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ಅ-ಕಾರಸ್ಸ ಆವುದ್ಧಿ ಹೋತಿ ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ। 'ಬಹುಲ'ನ್ತಿ ಅಧಿಕತತ್ತಾ ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ಆವುದ್ಧಿ ನತ್ಥಿ।

ಪಕ್ಕಾಮೇತಿ, ಪಕ್ಕಾಮಯತಿ, ನಿಕ್ಖಾಮೇತಿ, ನಿಕ್ಖಾಮಯತಿ, ನಿಕ್ಖಮಾಪೇತಿ, ನಿಕ್ಖಮಾಪಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಆದಿದೀಘೋ ವಾ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪಕ್ಕಮಿ, ಪಕ್ಕಾಮಿ, ಇದಂ ವತ್ವಾನ ಪಕ್ಕಾಮಿ, ಮದ್ದೀ ಸಬ್ಬಙ್ಗಸೋಭಣಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೫೭], ಪಕ್ಕಮುಂ, ಪಕ್ಕಾಮುಂ, ಸಮ್ಮೋದಮಾನಾ ಪಕ್ಕಾಮುಂ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪಿಯಂ ವದಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೬೮], ಪಕ್ಕಮಿಂಸು, ಪಕ್ಕಾಮಿಂಸು, ಪಕ್ಕಮಂಸು, ಪಕ್ಕಾಮಂಸು, ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸತಿ, ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸರೇ।

ಆಪುಬ್ಬೋ ಕುಸ-ಅಕ್ಕೋಸೇ, ಲಹುಪನ್ತತ್ತಾ ವುದ್ಧಿ, ಅಕ್ಕೋಸತಿ, ಅಕ್ಕೋಸನ್ತಿ। ಪಪುಬ್ಬೋ ಆಮನ್ತನೇ, ಪಕ್ಕೋಸತಿ, ಪಕ್ಕೋಸನ್ತಿ। ವಿಪುಬ್ಬೋ ಉಚ್ಚಸದ್ದೇ, ವಿಕ್ಕೋಸತಿ, ವಿಕ್ಕೋಸನ್ತಿ। ಪಟಿಪುಬ್ಬೋ ನೀವಾರಣೇ, ಪಟಿಕ್ಕೋಸತಿ, ಪಟಿಕ್ಕೋಸನ್ತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ -

೬೪೩. ಕುಸರುಹೀಸ್ಸಚ್ಛಿ [ಕ॰ ೪೯೮; ರೂ॰ ೪೮೦; ನೀ॰ ೧೧೧೪; 'ಕುಸರುಹೇಹೀಸ್ಸ ಛಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ಕುಸತೋ ರುಹತೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಈಸ್ಸ ಚ್ಛಿ ಹೋತಿ।

ಅಕ್ಕೋಚ್ಛಿ ಮಂ ಅವಧಿ ಮಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೩-೪], ಇದಞ್ಚ ರೂಪಂ ಕುಧ, ಕುಪಧಾತೂಹಿಪಿ ಸಾಧೇನ್ತಿ, ಏವಂ ಸತಿ "ಅಕ್ಕೋಚ್ಛಿ ಮೇ"ತಿ ಪಾಠೋ ಸಿಯಾ। ಅಕ್ಕೋಸಿ, ಅಕ್ಕೋಸಿಂಸು।

ಗಮು ಗತಿಮ್ಹಿ, ಕತ್ತರಿ ಲೋ, 'ಊಲಸ್ಸೇ'ತಿ ಲಸ್ಸ ಏತ್ತಂ, ಗಮೇತಿ, ಗಮೇನ್ತಿ। ಅವಪುಬ್ಬೋ ಞಾಣೇ, ಅವಗಮೇತಿ, ಅವಗಮೇನ್ತಿ, ಅಧಿಪುಬ್ಬೋ ಞಾಣೇ ಲಾಭೇ ಚ, ಅಧಿಗಮೇತಿ, ಅಧಿಗಮೇನ್ತಿ। ವಿಪುಬ್ಬೋ ವಿಗಮೇ, ವಿಗಮೇತಿ, ವಿಗಮೇನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಗಮೀಯತಿ, ಗಮಿಯತಿ, ಗಮಿಯ್ಯತಿ।

ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ-ಗಮ್ಮತಿ, ಗಮ್ಮನ್ತಿ, ಅಧಿಗಮ್ಮತಿ, ಅಧಿಗಮ್ಮನ್ತಿ, ಅಧಿಗಮ್ಮರೇ, ಅಧಿಗಮ್ಮತೇ, ಅಧಿಗಮ್ಮನ್ತೇ, ಅಧಿಗಮ್ಮರೇ।

ಕಾರಿತೇ ವುದ್ಧಿ ನತ್ಥಿ, ಗಮೇತಿ, ಗಮಯತಿ, ಗಮಾಪೇತಿ, ಗಮಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಗಮಯೀಯತಿ, ಗಮಯೀಯನ್ತಿ, ಗಮಾಪೀಯತಿ, ಗಮಾಪೀಯನ್ತಿ।

ಹಿಯ್ಯತ್ತನಿಮ್ಹಿ-ಸೋ ಅಗಮಾ, ಗಮಾ, ತೇ ಅಗಮೂ, ಗಮೂ, ತ್ವಂ ಅಗಮೋ, ಅಗಮ, ಅಗಮಿ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗಮುತ್ಥ, ಅಹಂ ಅಗಮಿಂ, ಗಮಿಂ, ಮಯಂ ಅಗಮಮ್ಹಾ, ಗಮಮ್ಹಾ, ಅಗಮುಮ್ಹಾ, ಗಮುಮ್ಹಾ, ಸೋ ಅಗಮತ್ಥ, ತೇ ಅಗಮತ್ಥುಂ, ತ್ವಂ ಅಗಮಸೇ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗಮವ್ಹಂ, ಅಹಂ ಅಗಮಂ, ಮಯಂ ಅಗಮಮ್ಹಸೇ।

ಅಜ್ಜತ್ತನಿಮ್ಹಿ ಈಆದೀಸು ಇಕಾರಾಗಮೋ, ಸೋ ಅಗಮೀ, ಗಮೀ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಅಗಮಿ, ಗಮಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಆಕಾರೇನ ಸಹ ಸಾಗಮೋ, ಸೋ ಅಗಮಾಸಿ, ಗಾಮಂ ಅಗಮಾಸಿ, ನಗರಂ ಅಗಮಾಸಿ।

'ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸೇ'ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಈಸ್ಸ ತ್ಥೋ, ಸೋ ಗಾಮಂ ಅಗಮಿತ್ಥೋ, ಗಮಿತ್ಥೋ, ತೇ ಅಗಮುಂ, ಗಮುಂ।

'ಉಂಸ್ಸಿಂಸ್ವಂಸೂ'ತಿ ಇಂಸು, ಅಂಸು, ತೇ ಅಗಮಿಂಸು, ಗಮಿಂಸು, ಅಗಮಂಸು, ಗಮಂಸು, ತ್ವಂ ಅಗಮೋ, ಗಮೋ।

'ಓಸ್ಸ ಅ ಇ ತ್ಥ ತ್ಥೋ' 'ಸೀ'ತಿ ಸುತ್ತಾನಿ, ತ್ವಂ ಅಗಮ, ಗಮ, ಅಗಮಿ, ಗಮಿ, ಅಗಮಿತ್ಥ, ಗಮಿತ್ಥ, ಅಗಮಿತ್ಥೋ, ಗಮಿತ್ಥೋ, ಅಗಮಾಸಿ, ಗಮಾಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗಮಿತ್ಥ।

‘ಮ್ಹಾತ್ಥಾನಮುಉ’ಇತಿ ಉತ್ತಂ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗಮುತ್ಥ, ಗಮುತ್ಥ, ಅಹಂ ಅಗಮಿಂ, ಗಮಿಂ, ಅಗಮಾಸಿಂ, ಗಮಾಸಿಂ, ಮಯಂ ಅಗಮಿಮ್ಹಾ, ಗಮಿಮ್ಹಾ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಅಗಮಿಮ್ಹ, ಗಮಿಮ್ಹ, ಅಗಮುಮ್ಹಾ, ಗಮುಮ್ಹಾ, ಅಗಮುಮ್ಹ, ಗಮುಮ್ಹ, ಅಗಮಾಸಿಮ್ಹಾ, ಗಮಾಸಿಮ್ಹಾ, ಅಗಮಾಸಿಮ್ಹ, ಗಮಾಸಿಮ್ಹ।

ಪರಛಕ್ಕೇ-ಸೋ ಅಗಮಾ, ಗಮಾ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಅಗಮ, ಗಮ।

‘ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸೇ’ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ತ್ಥತ್ತೇ-ಸೋ ಅಗಮಿತ್ಥ, ಗಮಿತ್ಥ, ತೇ ಅಗಮೂ, ಗಮೂ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಅಗಮು, ಗಮು, ತ್ವಂ ಅಗಮಿಸೇ, ಗಮಿಸೇ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗಮಿವ್ಹಂ, ಗಮಿವ್ಹಂ, ಅಹಂ ಅಗಮ, ಗಮ, ಅಗಮಂ, ಗಮಂ ವಾ, ಅಗಮಿಮ್ಹೇ, ಗಮಿಮ್ಹೇ।

ಕಮ್ಮೇ-ಅಗಮೀಯಿ, ಅಗಮ್ಮಿ, ಅಗಮೀಯಿತ್ಥೋ, ಅಗಮ್ಮಿತ್ಥೋ, ಅಗಮೀಯುಂ, ಗಮೀಯುಂ, ಅಗಮೀಯಿಂಸು, ಗಮೀಯಿಂಸು, ಅಗಮ್ಮುಂ, ಗಮ್ಮುಂ, ಅಗಮ್ಮಿಂಸು, ಗಮ್ಮಿಂಸು।

ಪರಛಕ್ಕೇ-ಅಗಮೀಯಿತ್ಥ, ಗಮೀಯಿತ್ಥ, ಅಗಮ್ಮಿತ್ಥ, ಗಮ್ಮಿತ್ಥ।

ಕಾರಿತೇ-ಅಗಮಾಪಯಿ, ಗಮಾಪಯಿ, ಅಗಮಾಪೇಸಿ, ಗಮಾಪೇಸಿ, ಅಗಮಾಪಯುಂ, ಗಮಾಪಯುಂ, ಅಗಮಾಪಯಿಂಸು, ಗಮಾಪಯಿಂಸು।

೬೪೪. ಗಮಿಸ್ಸ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಆಆದಿಮ್ಹಿ ಈಆದಿಮ್ಹಿ ಚ ಗಮಿಸ್ಸ ಮಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ। ಸರಲೋಪೋ।

ಸೋ ಅಗಾ, ತೇ ಅಗೂ, ತ್ವಂ ಅಗೋ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗುತ್ಥ, ಅಹಂ ಅಗಂ, ಮಯಂ ಅಗುಮ್ಹಾ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ ಈಸರಲೋಪೋ, ಅಗಾ ದೇವಾನ ಸನ್ತಿಕೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೨೦೫], ವಾಯಸೋ ಅನುಪರಿಯಗಾ [ಸು॰ ನಿ॰ ೪೪೯]।

ಆಪುಬ್ಬೋ ಆಗಮನೇ, ಅನವ್ಹಿತೋ ತತೋ ಆಗಾ [ಜಾ॰ ೧.೫.೨೧], ಸೋಪಾ’ಗಾ ಸಮಿತಿಂ ವನಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೫]।

ಅಧಿಪುಬ್ಬೋ ಪಟಿಲಾಭೇ, ಅಜ್ಝಗಾ ಅಮತಂ ಸನ್ತಿಂ [ವಿ॰ ವ॰ ೮೪೬], ತಣ್ಹಾನಂ ಖಯಮಜ್ಝಗಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೫೪]।

ಅತಿಪುಬ್ಬೋ ಉಪಾಧಿಪುಬ್ಬೋ ಚ ತಿತಿಕ್ಕಮೇ, ನಕ್ಖತ್ತಂ ಪಟಿಮಾನೇನ್ತಂ, ಅತ್ಥೋ ಬಾಲಂ ಉಪಜ್ಝಗಾ [ಜಾ॰ ೧.೧.೪೯]। ಖಣೋ ವೇ ಮಾ ಉಪಜ್ಝಗಾ।

ಏತಾನಿ ಓ, ಅವಚನಾನಂ ಲೋಪೇ ಸತಿ ತುಮ್ಹ’ಮ್ಹಯೋಗೇಪಿ ಲಭನ್ತಿ, ಅಗುಂ, ಅಗಿಂಸು, ಅಗಂಸು। ಸಮನ್ತಾ ವಿಜ್ಜುತಾ ಆಗುಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೨೬೪], ತೇಪಾ’ಗುಂಸಮಿತಿಂ ವನಂ [(ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ)], ವಿಸೇಸಂ ಅಜ್ಝಗಂಸುತೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೪], ಅಸೇಸಂ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಿ, ಅಸೇಸಂ ದುಕ್ಖಮಜ್ಝಗುಂ [ಇತಿವು॰ ೯೩], ಸಬ್ಬಂ ದುಕ್ಖಂ ಉಪಜ್ಝಗುಂ [ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೩೬; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೧]।

ಅಜ್ಝಗೋ, ಅಜ್ಝಗ, ಅಜ್ಝಗಿ, ಅಜ್ಝಗುತ್ಥ, ಅಜ್ಝಗಿಂ, ಅಜ್ಝಗಿಮ್ಹಾ, ಅಜ್ಝಗುಮ್ಹಾ, ಅಗಾ, ಆಗಾ, ಅನ್ವಗಾ, ಅಜ್ಝಗಾ, ಉಪಜ್ಝಗಾ, ಅಗೂ, ಆಗೂ। ಆಗೂ ದೇವಾ ಯಸಸ್ಸಿನೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೪೦], ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಸಬ್ಬೇವ ವಸಮನ್ವಗೂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೬೧]। ಚೇತಾ ಹನಿಂಸು ವೇದಬ್ಬಂ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಬ್ಯಸನಮಜ್ಝಗೂ [ಜಾ॰ ೧.೧.೪೮]।

ಪರೋಕ್ಖಾಯಂ ಆದಿಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, 'ಕವಗ್ಗಹಾನಂ ಚವಗ್ಗಜಾ'ತಿ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಚವಗ್ಗೋ। ಸೋ ಜಗಮ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಉಪನ್ತಸ್ಸ ದೀಘೋ, ಕ್ವಚಿ ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, "ರಾಜಾ ದುದೀಪೋ ಜಗಾಮಿ ಮಗ್ಗ"ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೯೧೧; 'ರಾಜಾ ದುದೀಪೋಪಿ ಜಗಾಮ ಸಗ್ಗಂ'] ಪಾಳಿ। ಸೋ ಜಗಾಮ, ತೇ ಜಗಾಮು, ತ್ವಂ ಜಗಮೇ।

ಬ್ಯಞ್ಜನಾದಿಮ್ಹಿ ಇಕಾರಾಗಮೋ, ತುಮ್ಹೇ ಜಗಮಿತ್ಥ, ಅಹಂ ಜಗಮಂ, ಮಯಂ ಜಗಮಿಮ್ಹ, ಸೋ ಜಗಮಿತ್ಥ, ತೇ ಜಗಮಿರೇ, ತ್ವಂ ಜಗಮಿತ್ಥೋ, ತುಮ್ಹೇ ಜಗಮಿವ್ಹೋ, ಅಹಂ ಜಗಮಿಂ, ಮಯಂ ಜಗಮಿಮ್ಹೇ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಗಮಿಸ್ಸತಿ, ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಗಮಿಸ್ಸರೇ।

ಪರಭಕ್ಖೇ-ಸೋ ಗಮಿಸ್ಸತೇ, ತೇ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತೇ, ಗಮಿಸ್ಸರೇ, ತ್ವಂ ಗಮಿಸ್ಸಸೇ, ತುಮ್ಹೇ ಗಮಿಸ್ಸವ್ಹೇ, ಅಹಂ ಗಮಿಸ್ಸಂ, ಮಯಂ ಗಮಿಸ್ಸಾಮ್ಹೇ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಸೋ ಅಗಮಿಸ್ಸಾ, ಗಮಿಸ್ಸಾ।

'ಆಈಊಮ್ಹಾಸ್ಸಾಸ್ಸಾಮ್ಹಾನಂ ವಾ'ತಿ ಸ್ಸಾ, ಸ್ಸಾಮ್ಹಾನಂ ರಸ್ಸೋ, ಅಗಮಿಸ್ಸ, ಗಮಿಸ್ಸ, ತೇ ಅಗಮಿಸ್ಸಂಸು, ಗಮಿಸ್ಸಂಸು, ತ್ವಂ ಅಗಮಿಸ್ಸೇ, ಗಮಿಸ್ಸೇ।

'ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸೇ' ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಸ್ಸೇಸ್ಸ ಅತ್ತಂ, ತ್ವಂ ಅಗಮಿಸ್ಸ, ಗಮಿಸ್ಸ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗಮಿಸ್ಸಥ, ಗಮಿಸ್ಸಥ, ಅಹಂ ಅಗಮಿಸ್ಸಂ, ಗಮಿಸ್ಸಂ, ಮಯಂ ಅಗಮಿಸ್ಸಾಮ್ಹಾ, ಗಮಿಸ್ಸಾಮ್ಹಾ, ಅಗಮಿಸ್ಸಾಮ್ಹ, ಗಮಿಸ್ಸಾಮ್ಹ।

'ಗಮ ವದ ದಾನಂ ಘಮ್ಮವಜ್ಜದಜ್ಜಾ'ತಿ ಸಬ್ಬವಿಭತ್ತೀಸು ಗಮಿಸ್ಸ ಘಮ್ಮೋ, ಘಮ್ಮತಿ, ಘಮ್ಮನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಘಮ್ಮೀಯತಿ, ಘಮ್ಮೀಯನ್ತಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಗಗ್ಘಾದೇಸೋ ವಾ, ತ್ವಂ ಯೇನ ಯೇನೇವ ಗಗ್ಘಸಿ, ಫಾಸುಂಯೇವ ಗಗ್ಘಸಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೬೩]।

'ಗಮಯಮಿಸಾಸದಿಸಾನಂ ವಾಚ್ಛಙ' ಇತಿ ಸುತ್ತೇನ ಸಬ್ಬವಿಭತ್ತೀಸು ಗಮಿಸ್ಸ ಮಸ್ಸ ಚ್ಛೋ, ಗಚ್ಛತಿ, ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಗಚ್ಛರೇ।

ಕಮ್ಮೇ-ಗಚ್ಛೀಯತಿ, ಗಚ್ಛೀಯನ್ತಿ, ಗಚ್ಛಿಯ್ಯತಿ, ಗಚ್ಛಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಗಚ್ಛಿಯ್ಯರೇ।

ಕಾರಿತೇ-ಗಚ್ಛಾಪೇತಿ, ಗಚ್ಛಾಪಯತಿ। ಗಚ್ಛತು, ಗಚ್ಛನ್ತು, ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಗಚ್ಛೇಯ್ಯುಂ।

'ಏಯ್ಯುಂಸ್ಸುಂ'ಇತಿ ಉಂತ್ತಂ, ಗಚ್ಛುಂ।

'ಏಯ್ಯೇಯ್ಯಾಸೇಯ್ಯಂನಂ ಟೇ'ಇತಿ ಸುತ್ತೇನ ಏಯ್ಯ, ಏಯ್ಯಾಸಿ, ಏಯ್ಯಂವಿಭತ್ತೀನಂ ಏತ್ತಂ, ಸೋ ಗಚ್ಛೇ, ತ್ವಂ ಗಚ್ಛೇ, ಅಹಂ ಗಚ್ಛೇ।

‘ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸೇ’ ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಏಯ್ಯಾಥಸ್ಸ ಓತ್ತಂ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಥೋ।

ಆಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಗಚ್ಛಾ, ಗಚ್ಛಾ, ಅಗಚ್ಛ, ಗಚ್ಛ ವಾ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಗಚ್ಛಿ, ಗಚ್ಛಿ, ಅಗಚ್ಛುಂ, ಗಚ್ಛುಂ, ಅಗಚ್ಛಿಂಸು, ಗಚ್ಛಿಂಸು।

೭೪೫. ಡಂಸಸ್ಸ ಚ ಞ್ಛಙ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫; ‘ಛಙ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಆಆದೀಸು ಈಆದೀಸು ಚ ಡಂಸಸ್ಸ ಚ ಅನ್ತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನೋ ಞ್ಛಙ ಹೋತಿ।

ಸೋ ಅಗಞ್ಛಾ, ಗಞ್ಛಾ। ತಥಾ ಅಗಞ್ಛೂ, ಗಚ್ಛೂ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಸೋ ಅಗಞ್ಛಿ, ಗಞ್ಛಿ।

ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಪವಿಟ್ಠಮ್ಹಿ, ಅಞ್ಞೋ ಆಗಞ್ಛಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ [ಸು॰ ನಿ॰ ೯೮೫]। ಖಿಪ್ಪಮೇವ ಉಪಾಗಞ್ಛಿ, ಯತ್ಥ ಸಮ್ಮತಿ ತೇಮಿಯೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೭೩]। ತೇ ಅಗಞ್ಛುಂ, ಗಞ್ಛುಂ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಗಚ್ಛಿಸ್ಸತಿ, ಗಚ್ಛಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಗಚ್ಛಿಸ್ಸರೇ।

೭೪೬. ಲಭ ವಸ ಛಿದ ಗಮ ಭಿದ ರುದಾನಂ ಚ್ಛಙ [ಕ॰ ೪೮೧; ರೂ॰ ೫೨೪; ನೀ॰ ೯೬೬, ೯೬೮]।

ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಏತೇಸಂ ಚ್ಛಙ ಹೋತಿ ವಾ ಸ್ಸಯುತ್ತಾಸು ವಿಭತ್ತೀಸು, ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಸುಸಸ್ಸ ಚ, “ನದೀವ ಅವಸುಚ್ಛತೀ”ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೪೦] ಪಾಳಿ।

ಲಚ್ಛತಿ, ಲಭಿಸ್ಸತಿ, ಅಲಚ್ಛಾ, ಅಲಭಿಸ್ಸಾ, ವಚ್ಛತಿ, ವಸಿಸ್ಸತಿ, ಅವಚ್ಛಾ, ಅವಸಿಸ್ಸಾ, ಛೇಚ್ಛತಿ, ಛಿನ್ದಿಸ್ಸತಿ, ಅಚ್ಛೇಚ್ಛಾ, ಅಚ್ಛಿನ್ದಿಸ್ಸಾ, ಭೇಚ್ಛತಿ, ಭಿನ್ದಿಸ್ಸತಿ, ಅಭೇಚ್ಛಾ, ಅಭಿನ್ದಿಸ್ಸಾ, ರುಚ್ಛತಿ, ರೋದಿಸ್ಸತಿ, ಅರುಚ್ಛಾ, ಅರೋದಿಸ್ಸಾತಿ।

ಇಮಿನಾ ಸ್ಸಯುತ್ತಾಸು ದ್ವೀಸು ವಿಭತ್ತೀಸು ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಗಮಿಸ್ಸ ಮಸ್ಸ ಚ್ಛೋ, ಗಚ್ಛತಿ, ಗಚ್ಛಿಸ್ಸತಿ, ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಗಚ್ಛಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಅಹಂ ಗಚ್ಛಂ, ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಂ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ಗಚ್ಛಂ ಪಾರಂ ಸಮುದ್ದಸ್ಸ, ಕಸ್ಸಂ ಪುರಿಸಕಾರಿಯಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೧], ತಸ್ಸಾಹಂ ಸನ್ತಿಕಂ ಗಚ್ಛಂ, ಸೋ ಮೇ ಸತ್ಥಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಸಬ್ಬಾನಿ ಅಭಿಸಮ್ಭೋಸ್ಸಂ, ಗಚ್ಛಞ್ಞೇವ ರಥೇಸಭ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೩೨], ವೇಧಬ್ಯಂ ಕಟುಕಂ ಲೋಕೇ, ಗಚ್ಛಞ್ಞೇವ ರಥೇಸಭ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೩೫]।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಗಚ್ಛಾ, ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾ, ಅಗಚ್ಛಂಸು, ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಂಸು।

ಜರ-ವಯೋಹಾನಿಮ್ಹಿ -

೭೪೭. ಜರಸದಾನಮೀಮ ವಾ [ಕ॰ ೫೦೫, ೭೦೯; ರೂ॰ ೪೮೨, ೪೮೪; ನೀ॰ ೧೦೧೮, ೧೨೧೩]।

ಜರ, ಸದಾನಂ ಸರಮ್ಹಾ ಈಮಆಗಮೋ ಹೋತಿ ವಾತಿ ಈಮಆಗಮೋ।

ಜೀರತಿ, ಜೀರನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಜೀರಾಪೇತಿ, ಜೀರಾಪಯತಿ।

೬೪೮. ಜರಮರಾನಮಿಯಙ [ಕ॰ ೫೦೫; ರೂ॰ ೪೮೨; ನೀ॰ ೧೦೧೮; '...ಮೀಯಙ' (ಬಹೂಸು)]।

ಏತೇಸಂ ಇಯಙ ಹೋತಿ ವಾ ನ್ತ, ಮಾನ, ತ್ಯಾದೀಸು।

ಜಿಯತಿ, ಜಿಯನ್ತಿ।

ದೀಘತ್ತೇ-ಜೀಯತಿ, ಜೀಯನ್ತಿ।

ದ್ವಿತ್ತೇ-ಜಿಯ್ಯತಿ, ಜಿಯ್ಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಜಿಯಾಪೇತಿ, ಜಿಯಾಪಯತಿ।

ಜನೀ-ಪಾತುಭಾವೇ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸಬ್ಬವಿಭತ್ತೀಸು ನಸ್ಸ ಯಾದೇಸೋ ಆದಿದೀಘೋ ಚ, ಜಾಯತಿ, ಉಪಜಾಯತಿ, ವಿಜಾಯತಿ, ಜಾಯನ್ತಿ, ಜಾಯರೇ, ಪಜಾಯನ್ತಿ, ಪಜಾಯರೇ, ಉಪಜಾಯನ್ತಿ, ಉಪಜಾಯರೇ।

ಕಾರಿತೇ ವುದ್ಧಿ ನತ್ಥಿ, ಜನೇತಿ, ಜನೇನ್ತಿ, ಜನಯತಿ, ಜನಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಜನೀಯತಿ, ಜನೀಯನ್ತಿ, ಜಾಯತು, ಜಾಯನ್ತು, ಜಾಯೇಯ್ಯ, ಜಾಯೇಯ್ಯುಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಜನೇಯ್ಯ, ಜನೇಯ್ಯುಂ, ಜನಯೇಯ್ಯ, ಜನಯೇಯ್ಯುಂ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಜಾಯಿ, ಅಜಾಯಿಂಸು, ವಿಜಾಯಿ, ವಿಜಾಯಿಂಸು, ಅಜನಿ, ಜನಿ ವಾ।

ಕಾರಿತೇ-ಅಜನೇಸಿ, ಜನೇಸಿ, ಅಜನಯಿ, ಜನಯಿ, ಅಜನೇಸುಂ, ಜನೇಸುಂ, ಅಜನಯುಂ, ಜನಯುಂ, ಅಜನಯಿಂಸು, ಜನಯಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಜಾಯಿಸ್ಸತಿ, ವಿಜಾಯಿಸ್ಸತಿ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಜಾಯಿಸ್ಸಾ, ಜಾಯಿಸ್ಸಾ।

ಡಂಸ-ಡಂಸನೇ, ಡಂಸತಿ, ಡಂಸನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಡಂಸೇತಿ, ಡಂಸಯತಿ, ಡಂಸಾಪೇತಿ, ಡಂಸಾಪಯತಿ।

ಆ , ಈಆದೀಸು 'ಡಂಸಸ್ಸ ಚ ಞ್ಛಙ' ಇತಿ ಸುತ್ತಂ, ನಿಗ್ಗಹೀತಲೋಪೋ, ಅಡಞ್ಛಾ, ಡಞ್ಛಾ, ಅಡಞ್ಛಿ, ಡಞ್ಛಿ।

ದಹ-ದಾಹೇ, ದಹತಿ, ದಹನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ ಯಮ್ಹಿ 'ಹಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ'ತಿ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಅಗ್ಗಿನಾ ಗಾಮೋ ದಯ್ಹತಿ, ದಯ್ಹನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ದಾಹೇತಿ, ದಾಹಯತಿ, ದಹಾಪೇತಿ, ದಹಾಪಯತಿ।

೬೪೯. ದಹಸ್ಸ ದಸ್ಸ ಡೋ [ಕ॰ ೨೦; ರೂ॰ ೨೭; ನೀ॰ ೫೦; '...ದಸದದಕ್ಖಾ' (ಬಹೂಸು)]।

ದಹಧಾತುಸ್ಸ ದಸ್ಸ ಡೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಡಹತಿ, ಡಹನ್ತಿ।

ದಿಸ-ಪೇಕ್ಖನೇ, ತ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ, ಕತ್ತರಿ ಲೋ।

೬೫೦. ದಿಸಸ್ಸ ಪಸ್ಸದಸ್ಸದಸದದಕ್ಖಾ [ಕ॰ ४೭೧; ರೂ॰ ४ಲ३; ನೀ॰ ೯೫೧]।

ದಿಸಧಾತುಸ್ಸ ಪಸ್ಸ ಚ ದಸ್ಸ ಚ ದಸ ಚ ದ ಚ ದಕ್ಖ ಚಾತಿ ಏತೇ ಆದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ವಿಪಸ್ಸನಾ, ವಿಪಸ್ಸೀ ಭಗವಾ, ಸುದಸ್ಸೀ, ಪಿಯದಸ್ಸೀ, ಅತ್ಥದಸ್ಸೀ, ಧಮ್ಮದಸ್ಸೀ, ಸುದಸ್ಸಂ ವಜ್ಜಮಞ್ಞೇಸಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೫೨], ಸುದಸ್ಸನನಗರಂ, ಮಹಾಸುದಸ್ಸನೋ ನಾಮ ರಾಜಾ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨४೨]।

ದಸಾದೇಸೇ-ಚತುಸಚ್ಚದ್ದಸೋ ನಾಥೋ [ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ], ದುದ್ದಸೋ ಧಮ್ಮೋ [ಮಹಾವ॰ ೭; ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬४], ಅತ್ತನೋ ಪನ ದುದ್ದಸಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೫೨], ಸೋ ವೇ ಭಿಕ್ಖು ಧಮ್ಮದಸೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ [ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ]। ಪಸ್ಸ ಧಮ್ಮಂ ದುರಾಜಾನಂ, ಸಮ್ಮುಳ್ಹೇತ್ಥ ಅವಿದ್ದಸೂ। ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ದಟ್ಠಾ, ದಟ್ಠುನ್ತಿ।

ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ದಿಸಸ್ಸ ಸಬ್ಬವಿಭತ್ತೀಸು ಯಥಾರಹಂ ಪಸ್ಸ, ದಸ್ಸ, ದಕ್ಖಾದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅ, ಈಆದೀಸು ದಸ, ದಾದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ, "ದಿಸ್ಸತಿ, ದಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಪನ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇನ ಇಧ ಕಮ್ಮೇ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ದಿವಾದಿಗಣೇ ಕತ್ತರಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಅದ್ದಸ್ಸ, ದಿಸ್ವಾದೇಸಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ। ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ಯಂ ವಾಸವಂ ಅದ್ದಸ್ಸಾಮಂ [ಜಾ॰ ೧.೬.೧೧೨; 'ಅದ್ದಸಾಮ'], ಯೇ ಮಯಂ ಭಗವನ್ತಂ ಅದ್ದಸ್ಸಾಮ [ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ], ಅಪಿ ಮೇ ಮಾತರಂ ಅದಸ್ಸಥ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.३೫೬], ದಿಸ್ವನ್ತಿ ಬಾಲಾ ಅಬ್ಯತ್ತಾ [ಮಹಾವ॰ ಲ೨], ಮಯಿ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಅಹಞ್ಚ ಇಮೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸನ್ದಿಸ್ಸಾಮಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ३.೨೫३], ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಾನಿ ಅಜ್ಜ ಪದಿಸ್ಸರೇತಿ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.ಲ೨], ತಸ್ಮಾ ತ್ಯಾದೀಸುಪಿ "ಅದಸ್ಸತಿ, ಅದಸ್ಸನ್ತಿ, ಅದಸ್ಸಸಿ, ಅದಸ್ಸಥ, ಅದಸ್ಸಾಮಿ, ಅದ್ದಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ ಞಿಮ್ಹಿ ದಸ್ಸಾದೇಸೋ, ದಸ್ಸೇತಿ, ದಸ್ಸಯತಿ, ನಿದಸ್ಸೇತಿ, ನಿದಸ್ಸಯತಿ, ಸನ್ದಸ್ಸೇತಿ, ಸನ್ದಸ್ಸಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ದಸ್ಸೀಯತಿ, ದಸ್ಸೀಯನ್ತಿ, ನಿದಸ್ಸೀಯತಿ, ನಿದಸ್ಸೀಯನ್ತಿ, ಸನ್ದಸ್ಸೀಯತಿ, ಸನ್ದಸ್ಸೀಯನ್ತಿ, ದಕ್ಖತಿ, ದಕ್ಖನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ದಕ್ಖೀಯತಿ, ದಕ್ಖೀಯನ್ತಿ।

'ಗಮಯಮಿಸಾಸದಿಸಾನಂ ಚ್ಛಙ' ಇತಿ ಚ್ಛಾದೇಸೇ- ದಿಚ್ಛತಿ, ದಿಚ್ಛನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಸ್ಸತಿ, ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ದಕ್ಖತಿ, ದಕ್ಖನ್ತಿ, ಪಸ್ಸೀಯತಿ, ಪಸ್ಸೀಯನ್ತಿ, ದಕ್ಖೀಯತಿ, ದಕ್ಖೀಯನ್ತಿ।

ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ-ದಿಸ್ಸತಿ, ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ದಿಸ್ಸತೇ, ದಿಸ್ಸನ್ತೇ, ಉದ್ದಿಸ್ಸತೇ, ಉದ್ದಿಸ್ಸನ್ತೇ, ನಿದ್ದಿಸ್ಸತೇ, ನಿದ್ದಿಸ್ಸನ್ತೇ, ಅಪದಿಸ್ಸತೇ, ಅಪದಿಸ್ಸನ್ತೇ।

ಕಾರಿತೇ-ಪಸ್ಸಾಪೇತಿ, ಪಸ್ಸಾಪಯತಿ, ದಕ್ಖಾಪೇತಿ, ದಕ್ಖಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪಸ್ಸಾಪೀಯತಿ, ದಸ್ಸೀಯತಿ, ನಿದಸ್ಸೀಯತಿ, ಸನ್ದಸ್ಸೀಯತಿ, ದಕ್ಖಾಪೀಯತಿ।

ಪಸ್ಸತು , ಪಸ್ಸನ್ತು, ದಕ್ಖತು, ದಕ್ಖನ್ತು, ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ಪಸ್ಸೇಯ್ಯುಂ, ದಕ್ಖೇಯ್ಯ, ದಕ್ಖೇಯ್ಯುಂ।

ಏಯ್ಯಾಮಸ್ಸ ಏಮು ಚ ಅನ್ತಸ್ಸ ಉ ಚ ಹೋನ್ತಿ। "ಕತ್ಥ ಪಸ್ಸೇಮು ಖತ್ತಿಯಂ [ಜಾ॰ ೨.೨.೧೯೪೭], ದಕ್ಖೇಮು ತೇ ನಿವೇಸನ"ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೨೫೪ (...ನಿವೇಸನಾನಿ)] ಪಾಳಿ। ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾಮ, ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾಮು, ದಕ್ಖೇಯ್ಯಾಮ, ದಕ್ಖೇಯ್ಯಾಮು।

ಆಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಪಸ್ಸಾ, ಅದಕ್ಖಾ।

ದಸ, ದಾದೇಸೇಸು ದಕಾರಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, ಅದ್ದಸಾ ಖೋ ಭಗವಾ [ಮಹಾವ॰ ೯; ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬೯; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೯], ಅದ್ದಸಾ ಖೋ ಆಯಸ್ಮಾ ಆನನ್ದೋ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೬೪]।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ತಮದ್ದಸ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ, ನಿಸಿನ್ನಂ ಸಮ್ಹಿ ವೇಸ್ಮನಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೧೪೮]। ತೇ ಅದ್ದಸೂ। ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಅದ್ದಸು, ಆಮನ್ತಯಸ್ಸು ವೋ ಪುತ್ತೇ, ಮಾ ತೇ ಮಾತರಮದ್ದಸು [ಜಾತಕೇ "ಆಮನ್ತಯಸ್ಸು ತೇ ಪುತ್ತೇ, ಮಾ ತೇ ಮಾತರ ಮದ್ದಸುಂ"]।

ದಾದೇಸೇ-ಸೋ ಅದ್ದಾ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಅದ್ದ। ಯಾಯಮಾನೋ ಮಹಾರಾಜಾ, ಅದ್ದಾ ಸೀದನ್ತರೇ ನಗೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೦೫]। ಯೋ ದುಕ್ಖಂ ಸುಖತೋ ಅದ್ದ, ದುಕ್ಖಮದ್ದಕ್ಖಿ ಸಲ್ಲತೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೬೮]।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಪಸ್ಸಿ, ಪಸ್ಸಿ, ಅಪಸ್ಸೀ, ಪಸ್ಸೀ, ಅಪಸ್ಸಿಂಸು, ಪಸ್ಸಿಂಸು, ಅಪಸ್ಸಿ, ಪಸ್ಸಿ, ಅಪಸ್ಸಿತ್ಥ, ಪಸ್ಸಿತ್ಥ, ಅಪಸ್ಸಿಂ, ಪಸ್ಸಿಂ, ಅಪಸ್ಸಿಮ್ಹಾ, ಪಸ್ಸಿಮ್ಹಾ।

ದಸ್ಸಾದೇಸೇ-ಅದ್ದಸ್ಸಿ, ಅದ್ದಸ್ಸುಂ, ಅದ್ದಸ್ಸಿಂಸು, ಅದ್ದಸ್ಸಂಸು, ಅದ್ದಸ್ಸಿ, ಅದ್ದಸ್ಸಿತ್ಥ, ಅದ್ದಸ್ಸಿಂ, ಅದ್ದಸ್ಸಿಮ್ಹಾ।

ದಕ್ಖಾದೇಸೇ-ಅದಕ್ಖಿ, ದಕ್ಖಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಸಾದೇಸೇ ಗಾಥಾಸು-ಅದ್ದಸಿ, ಅದ್ದಸುಂ, ಅದ್ದಸಿಂಸು, ಅದ್ದಸಂಸು।

ಪರಛಕ್ಕೇ-ಅದ್ದಸಾ , ಅದ್ದಸೂ, ಅಹಂ ಅದ್ದಸಂ, ಮಯಂ ಅದ್ದಸ್ಸಿಮ್ಹೇ। ಅದ್ದಸಂ ಕಾಮ ತೇ ಮೂಲಂ, ಸಙ್ಕಪ್ಪಾ ಕಾಮ ಜಾಯಸಿ [ಜಾ॰ ೧.೮.೩೯]।

ಕ್ವಚಿ ಸಾಗಮೇ ಆಕಾರಾಗಮೋ, ಸೋ ಅದ್ದಸಾಸಿ, ತೇ ಅದ್ದಸಾಸುಂ, ಅಹಂ ಅದ್ದಸಾಸಿಂ, ಮಯಂ ಅದಸಾಸಿಮ್ಹ। ಯಂ ಅದ್ದಸಾಸಿಂ ಸಮ್ಬುದ್ಧಂ, ದೇಸೇನ್ತಂ ಧಮ್ಮಮುತ್ತಮಂ [ಥೇರಗಾ॰ ೨೮೭]। ಅಥದ್ದಸಾಸಿಂ ಸಮ್ಬುದ್ಧಂ, ಸತ್ಥಾರಮಕುತೋಭಯಂ [ಥೇರಗಾ॰ ೯೧೨]।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಇಂಸ್ಸ ಇಮ್ಹಿ ಹೋತಿ, ಪಥೇ ಅದ್ದಸಾಸಿಮ್ಹಿ ಭೋಜಪುತ್ತೇ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೪೬]।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಪಸ್ಸಿಸ್ಸತಿ, ಪಸ್ಸಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ದಕ್ಖಾದೇಸೇ‘ದಕ್ಖ ಸಕ್ಖ ಹೇಹಿ’ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಸ್ಸಸ್ಸಲೋಪೋ, ದಕ್ಖತಿ, ದಕ್ಖನ್ತಿ, ದಕ್ಖಿತಿ, ದಕ್ಖಿನ್ತಿ, ದಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ದಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಪಸ್ಸಿಸ್ಸಾ, ಅದಕ್ಖಿಸ್ಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮರ-ಪಾಣಚಾಗೇ, ಮರತಿ, ಮರನ್ತಿ।

‘ಜರಮರಾನಮಿಯಙ’ಇತಿ ಇಯಾದೇಸೋ, ಮಿಯತಿ, ಮಿಯನ್ತಿ, ಅಮ್ಹಂ ದಹರಾ ನ ಮಿಯ್ಯರೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೯೭]।

ಕಾರಿತೇ ‘ಅಸ್ಸಾ ಣಾನುಬನ್ಧೇ’ತಿ ಆವುದ್ಧಿ, ಮಾರೇತಿ, ಮಾರೇನ್ತಿ, ಮಾರಯತಿ, ಮಾರಯನ್ತಿ, ಮಾರಾಪೇತಿ, ಮಾರಾಪೇನ್ತಿ, ಮಾರಾಪಯತಿ, ಮಾರಾಪಯನ್ತಿ।

ಯಮು-ಉಪರಮೇ, ಯಮತಿ, ಯಮನ್ತಿ। ಪರೇ ಚ ನ ವಿಜಾನನ್ತಿ, ಮಯಮೇತ್ಥ ಯಮಾಮಸೇ। ಏತ್ಥ ಚ ‘ಯಮಾಮಸೇ’ತಿ ವಿರಮಾಮಸೇ, ಮರಣಂ ಗಚ್ಛಾಮಸೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಂಪುಬ್ಬೋ ಸಂಯಮೇ, ಸಂಯಮತಿ, ಸಂಯಮನ್ತಿ।

ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ಞಾದೇಸೇ-ಸಞ್ಞಮತಿ, ಸಞ್ಞಮನ್ತಿ।

ನಿಪುಬ್ಬೋ ನಿಯಮೇ, ನಿಯಮತಿ, ನಿಯಮನ್ತಿ।

‘ಗಮಯಮಿಸಾಸದಿಸಾನಂ ವಾ ಚ್ಛಙ’ಇತಿ ಮಸ್ಸ ಚ್ಛಾದೇಸೋ, ನಿಯಚ್ಛತಿ, ನಿಯಚ್ಛನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ನಿಯಮೀಯತಿ, ನಿಯಮೀಯನ್ತಿ।

ಪುಬ್ಬರೂಪೇ-ನಿಯಮ್ಮತಿ, ನಿಯಮ್ಮನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ನಿಯಾಮೇತಿ, ನಿಯಾಮಯತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ನ ವುದ್ಧಿ, ನಿಯಮಾಪೇತಿ, ನಿಯಮಾಪಯತಿ, ವವತ್ಥಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ರುದ-ಅಸ್ಸುವಿಮೋಚನೇ, ರೋದತಿ, ರೋದನ್ತಿ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-‘ಲಭವಸಛಿದಗಮಭಿದಾನಂ ಚ್ಛಙ’ಇತಿ ಸ್ಸೇನ ಸಹ ದಸ್ಸ ಚ್ಛಾದೇಸೋ, ಸಾ ನೂನ ಕಪಣಾ ಅಮ್ಮಾ, ಚಿರರತ್ತಾಯ ರುಚ್ಛತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೩೬]। ಕೋಞ್ಚೀ ಸಮುದ್ದತೀರೇವ, ಕಪಣಾ ನೂನ ರುಚ್ಛತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೧೧೩]। ಸಾ ನೂನ ಕಪಣಾ ಅಮ್ಮಾ, ಚಿರಂ ರುಚ್ಛತಿ ಅಸ್ಸಮೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೩೮], ಕಂ ನ್ವ’ಜ್ಜ ಛಾತಾ ತಸಿತಾ, ಉಪರುಚ್ಛನ್ತಿ ದಾರಕಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೫೩]। ರೋದಿಸ್ಸತಿ, ರೋದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ರುಚ್ಛತಿ, ರುಚ್ಛನ್ತಿ।

ಸ್ಸಾದೀಸು-ಅರುಚ್ಛಾ, ಅರುಚ್ಛಂಸು, ಅರೋದಿಸ್ಸಾ, ಅರೋದಿಸ್ಸಂಸು।

ರುಹ-ಪಾಪುಣನೇ, ರುಹತಿ, ರುಹನ್ತಿ, ಆರುಹತಿ, ಆರುಹನ್ತಿ, ಆರೋಹತಿ, ಆರೋಹನ್ತಿ, ಅಭಿರುಹತಿ, ಅಭಿರುಹನ್ತಿ, ಓರುಹತಿ, ಓರುಹನ್ತಿ, ಓರೋಹತಿ, ಓರೋಹನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಆರೋಹೀಯತಿ।

‘ಹಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ’ತಿ ಹ, ಯಾನಂ ವಿಪರಿಯಾಯೋ, ಆರುಯ್ಹತಿ, ಓರುಯ್ಹತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ರುಹಿ, ಆರುಹಿ, ಓರುಹಿ।

‘ಕುಸರುಹಿಸ್ಸ ಛೇ’ತಿ ಸುತ್ತಂ, ಅಭಿರುಚ್ಛಿ, ಅಭಿರುಹಿ ವಾ।

ಲಭ-ಲಾಭೇ , ಲಭತಿ, ಲಭನ್ತಿ।

ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ ‘ಚತುತ್ಥದುತಿಯೇಸ್ವೇಸಂ ತತಿಯಪಠಮಾ’ತಿ ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ತತಿಯತ್ತಂ, ಲಬ್ಭತಿ, ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಲಬ್ಭರೇ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಲಭಿ, ಅಲಭಿಂಸು।

೬೫೧. ಲಭಾ ಇಂಈನಂ ಥಂಥಾ ವಾ [ಕ॰ ೪೯೭; ರೂ॰ ೪೭೭; ನೀ॰ ೧೦೧೩]।

ಲಭಮ್ಹಾ ಪರೇಸಂ ಇಂ, ಈನಂ ಕಮೇನ ಥಂ, ಥಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ, ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ, ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ದುತಿಯಸ್ಸ ಪಠಮತ್ತಂ।

ಅಹಂ ಅಲತ್ಥಂ, ಅಲಭಿಂ ವಾ, ಸೋ ಅಲತ್ಥ, ಅಲಭಿ ವಾ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಉಂಸ್ಸ ಥುಂ, ಥಂಸು ಹೋನ್ತಿ, ಮ್ಹಾಸ್ಸ ಚ ಥಮ್ಹಾ, ಥುಂಮ್ಹಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಭಗವತೋ ಸನ್ತಿಕೇ ಪಬ್ಬಜ್ಜಞ್ಚ ಉಪಸಮ್ಪದಞ್ಚ ಅಲತ್ಥುಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೭೭], ಸತಿಂ ಪಚ್ಚಲತ್ಥುಂ, ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಂ ಪಚ್ಚಲತ್ಥುಂ, ತೇ ಸತಿಂ ಪಚ್ಚಲತ್ಥಂಸು, ಅಗಮಮ್ಹಾ ಖೋ ತವ ಗೇಹಂ, ತತ್ಥ ನೇವ ದಾನಂ ಅಲತ್ಥಮ್ಹಾ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೦೦ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)], ಅಕ್ಕೋಸಮೇವ ಅಲತ್ಥಮ್ಹಾ, ಮಯಞ್ಚ ಅಲತ್ಥಮ್ಹಾ ಸವನಾಯ, ಅಲತ್ಥುಮ್ಹಾ ವಾ। ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಚ್ಛೋ ಚ। ತದಾಹಂ ಪಾಪಿಕಂ ದಿಟ್ಠಿಂ, ಪಟಿಲಚ್ಛಿಂ ಅಯೋನಿಸೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೨೦೪]।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-‘ಲಭವಸ ಛಿದ ಗಮು ಭಿದ ರುದಾನಂ ಚ್ಛಙ’ಇತಿ ಸುತ್ತೇನ ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಚ್ಛಾದೇಸೋ, ಲಚ್ಛತಿ, ಲಭಿಸ್ಸತಿ, ಲಚ್ಛನ್ತಿ, ಲಭಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಲಚ್ಛಸಿ, ಲಭಿಸ್ಸಸಿ, ಲಚ್ಛಥ, ಲಭಿಸ್ಸಥ, ಲಚ್ಛಾಮಿ, ಲಭಿಸ್ಸಾಮಿ, ಲಚ್ಛಾಮ, ಲಭಿಸ್ಸಾಮ। ಲಚ್ಛಾಮ ಪುತ್ತೇ ಜೀವನ್ತಾ, ಅರೋಗಾ ಚ ಭವಾಮಸೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೨೬೦]।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಲಚ್ಛಾ, ಅಲಭಿಸ್ಸಾ, ಅಲಚ್ಛಂಸು, ಅಲಭಿಸ್ಸಂಸು।

ವಚ-ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ, ವಚತಿ, ವಚನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ವಚೀಯತಿ, ವಚೀಯನ್ತಿ।

ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ ‘ಅಸ್ಸೂ’ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಆದಿಮ್ಹಿ ಅಕಾರಸ್ಸ ಉತ್ತಂ, ವುಚ್ಚತಿ, ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ವುಚ್ಚರೇ, ವುಚ್ಚತೇ, ವುಚ್ಚನ್ತೇ, ವುಚ್ಚರೇ।

ಕಾರಿತೇ-ವಾಚೇತಿ, ವಾಚೇನ್ತಿ, ವಾಚಯತಿ, ವಾಚಯನ್ತಿ, ವಾಚಾಪೇತಿ, ವಾಚಾಪೇನ್ತಿ, ವಾಚಾಪಯತಿ, ವಾಚಾಪಯನ್ತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅವಚಿ, ವಚಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಆಕಾರೇನ ಸಹ ಸಾಗಮೋ, ಅವಚಾಸಿ, ವಚಾಸಿ, ಅವಚುಂ, ವಚುಂ, ಅವಚಿಂಸು, ವಚಿಂಸು, ತ್ವಂ ಅವಚೋ, ಅವಚ, ಅವಚಿ, ಅವಚಾಸಿ, ಅವಚಿತ್ಥ, ಅವಚಿತ್ಥೋ, ತುಮ್ಹೇ ಅವಚಿತ್ಥ।

'ಮ್ಹಾಥಾನಮುಞ'ಇತಿ ಸುತ್ತಂ, ತುಮ್ಹೇ ಅವಚುತ್ಥ, ವಚುತ್ಥ, ಅಹಂ ಅವಚಿಂ, ವಚಿಂ, ಅವಚಾಸಿಂ, ವಚಾಸಿಂ, ಮಯಂ ಅವಚಿಮ್ಹಾ, ವಚಿಮ್ಹಾ, ಅವಚಿಮ್ಹ, ವಚಿಮ್ಹ ವಾ, ಮಯಂ ಅವಚುಮ್ಹಾ, ವಚುಮ್ಹಾ, ಸೋ ಅವಚಾ, ವಚಾ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಅವಚ, ಅವಚಿತ್ಥ, ವಚಿತ್ಥ ವಾ, ಅಹಂ ಅವಚಂ, ಅವಚ, ವಚ ವಾ, ಮಯಂ ಅವಚಿಮ್ಹೇ, ವಚಿಮ್ಹೇ।

೬೫೧. ಈಆದೋ ವಚಸ್ಸೋಮ [ಕಂ ೪೭೭; ರೂ೦ ೪೭೯; ನೀ೦ ೯೫೮; ಚಂ೦ ೬.೧.೬೯; ಪಾ೦ ೭.೪.೨೦]।

ಈಆದೀಸು ವಚಸ್ಸ ಮಾನುಬನ್ಧೋ ಓ ಹೋತಿ।

ಸೋ ಅವೋಚಿ, ತೇ ಅವೋಚುಂ, ಅವೋಚಿಂಸು, ತ್ವಂ ಅವೋಚಿ, ತುಮ್ಹೇ ಅವೋಚುತ್ಥ, ಅಹಂ ಅವೋಚಿಂ, ಮಯಂ ಅವೋಚುಮ್ಹಾ, ಸೋ ಅವೋಚ, ರಸ್ಸೋ, ಭಗವಾ ಏತದವೋಚ [ಉದಾ೦ ೧೦]।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ -

೬೫೩. ವಚಭುಜಮುಚವಿಸಾನಂ ಕ್ಖಙ [ಕಂ ೪೮೧; ರೂ೦ ೫೧೪; ನೀ೦ ೯೬೩; 'ಭುಜ ಮುಚ ವಚ ವಿಸಾನಂ ಕ್ಖಙ (ಬಹೂಸು)]।

ಸ್ಸೇನ ಸಹ ವಚಾದೀನಂ ಅನ್ತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನೋ ಕ್ಖಙ ಹೋತಿ ವಾ ಸ್ಸಯುತ್ತಾಸು ವಿಭತ್ತೀಸು।

ವಕ್ಖತಿ , ವಚಿಸ್ಸತಿ, ವಕ್ಖನ್ತಿ, ವಕ್ಖರೇ, ವಚಿಸ್ಸನ್ತಿ, ವಚಿಸ್ಸರೇ, ವಕ್ಖಸಿ, ವಕ್ಖಥ, ವಕ್ಖಾಮಿ, ವಕ್ಖಾಮ, ವಕ್ಖತೇ, ವಕ್ಖನ್ತೇ, ವಕ್ಖಸೇ, ವಕ್ಖವ್ಹೇ, ಅಹಂ ವಕ್ಖಂ, ವಚಿಸ್ಸಂ, ಮಯಂ ವಕ್ಖಾಮ್ಹೇ, ವಚಿಸ್ಸಾಮ್ಹೇ।

'ಸ್ಸೇನಾ'ತಿ ಅಧಿಕಾರೇನ ವಿನಾ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಕ್ಖಾದೇಸೋಪಿ ಲಬ್ಭತಿ, ವಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ವಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅವಕ್ಖಾ, ಅವಚಿಸ್ಸಾ, ಅವಕ್ಖಂಸು, ಅವಚಿಸ್ಸಂಸು।

ವದ-ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ, ವದತಿ, ವದನ್ತಿ, ಓವದತಿ, ಓವದನ್ತಿ, ವದಸಿ, ವದಥ, ವದಾಮಿ, ವದಾಮ।

ಲಸ್ಸ ಏತ್ತೇ-ವದೇತಿ, ವದೇನ್ತಿ, ವದೇಸಿ, ವದೇಥ, ವದೇಮಿ, ವದೇಮ।

ಕಮ್ಮೇ-ವದೀಯತಿ, ವದಿಯ್ಯತಿ, ಓವದೀಯತಿ, ಓವದಿಯ್ಯತಿ।

ದಸ್ಸ ಚವಗ್ಗತ್ತೇ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ, ವಜ್ಜತಿ, ವಜ್ಜನ್ತಿ, ಓವಜ್ಜತಿ, ಓವಜ್ಜನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಭೇರಿಂ ವಾದೇತಿ, ವಾದೇನ್ತಿ, ವಾದಯತಿ, ವಾದಯನ್ತಿ, ಗುರುಂ ಅಭಿವಾದೇತಿ, ಅಭಿವಾದೇನ್ತಿ, ಅಭಿವಾದೇಸಿ, ಅಭಿವಾದೇಥ, ಅಭಿವಾದೇಮಿ, ಅಭಿವಾದೇಮ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಅಭಿವಾದಿಯಾಮಿ, ಅಭಿವಾದಿಯಾಮ, ಅಭಿವಾದಯಾಮಿ, ಅಭಿವಾದಯಾಮ ವಾ, ಅಭಿವನ್ದಾಮಿ, ಅಭಿವನ್ದಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವನ್ದನ್ತೋ ಹಿ "ಸುಖೀ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಭಿಮಙ್ಗಲವಚನಂ ವದಾಪೇತಿ ನಾಮ, ತಥಾವಚನಞ್ಚ ವನ್ದನೀಯಸ್ಸ ವತ್ತಂ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ನ ವುದ್ಧಿ, ವದಾಪೇತಿ, ವದಾಪಯತಿ।

'ಗಮವದದಾನಂ ಘಮ್ಮವಜ್ಜದಜ್ಜಾ ವಾ'ತಿ ವಜ್ಜಾದೇಸೋ, 'ಊಲಸ್ಸೇ'ತಿ ಲಸ್ಸ ಏತ್ತಂ, ವಜ್ಜೇತಿ, ವಜ್ಜೇನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ವಜ್ಜೀಯತಿ, ವಜ್ಜೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ವಜ್ಜಾಪೇತಿ, ವಜ್ಜಾಪಯತಿ।

ಏಯ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-'ಏಯ್ಯೇಯ್ಯಾಸೇಯ್ಯಂನಂಟೇ'ಇತಿ ಏಯ್ಯಾದೀನಂ ಏಕವಚನಾನಂ ಏತ್ತಂ, ವದೇ, ವದೇಯ್ಯ, ವಜ್ಜೇ, ವಜ್ಜೇಯ್ಯ, ವದೇಯ್ಯುಂ, ವಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ।

ವಜ್ಜಾದೇಸೇ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಏಯ್ಯಸ್ಸ ಆತ್ತಂ, ಏಯ್ಯುಮಾದೀನಂ ಏಯ್ಯಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ, ಸೋ ವಜ್ಜಾ, ತೇ ವಜ್ಜುಂ।

ಏಯ್ಯಾದೀನಂ ಯ್ಯಾಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ ವಾ, ತ್ವಂ ವಜ್ಜಾಸಿ, ವಜ್ಜೇಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ವಜ್ಜಾಥ, ವಜ್ಜೇಥ, ಅಹಂ ವಜ್ಜಾಮಿ, ವಜ್ಜೇಮಿ, ಮಯಂ ವಜ್ಜಾಮ, ವಜ್ಜೇಮ, ಅಹಂ ವಜ್ಜಂ, ಮಯಂ ವಜ್ಜಾಮ್ಹೇ, ವಜ್ಜೇಯ್ಯಾಮ್ಹೇ।

ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳೀ-ವಜ್ಜುಂ ವಾ ತೇ ನ ವಾ ವಜ್ಜುಂ, ನತ್ಥಿ ನಾಸಾಯ ರೂಹನಾ [ಜಾ॰ ೧.೩.೩೩], ಅಮ್ಮಂ ಆರೋಗ್ಯಂ ವಜ್ಜಾಸಿ, ತ್ವಞ್ಚ ತಾತ ಸುಖೀ ಭವ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೪೮], ಅಮ್ಮಂ ಆರೋಗ್ಯಂ ವಜ್ಜಾಥ, ಅಯಂ ನೋ ನೇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೭೪] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಹಿಯ್ಯತ್ತನಿಯಂ-ಸೋ ಅವದಾ, ವದಾ, ಅವಜ್ಜಾ, ವಜ್ಜಾ, ತೇ ಅವದೂ, ವದೂ, ಅವಜ್ಜೂ, ವಜ್ಜೂ।

ಅಜ್ಜತ್ತನಿಯಂ-ಸೋ ಅವದಿ, ವದಿ, ಅವಜ್ಜಿ, ವಜ್ಜಿ, ತೇ ಅವದುಂ, ವದುಂ, ಅವಜ್ಜುಂ, ವಜ್ಜುಂ, ಅವದಿಂಸು, ವದಿಂಸು, ಅವಜ್ಜಿಂಸು, ವಜ್ಜಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ವದಿಸ್ಸತಿ, ವಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅವದಿಸ್ಸಾ, ಅವಜ್ಜಿಸ್ಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿದ-ಞಾಣೇ, ವಿದತಿ।

'ಯುವಣ್ಣಾನಮಿಯಙಉವಙ ಸರೇ'ತಿ ಸರಮ್ಹಿ ಇಯಾದೇಸೋ, ತೇ ವಿದಿಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ನಿವೇದೇತಿ, ಪಟಿವೇದೇತಿ, ನಿವೇದಯತಿ, ಪಟಿವೇದಯತಿ, ಪಟಿವೇದಯಾಮಿ ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೧೬], ಜಾನಾಪೇಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವೇದಯಾಮಹಂ ಭನ್ತೇ, ವೇದಯತೀತಿ ಮಂ ಸಙ್ಘೋ ಧಾರೇತೂತಿ [ಚೂಳವ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೨] ಜಾನಾಪೇಮಿ, ಪಾಕಟಂ ಕರೋಮೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

“ವೇದಿಯಾಮಹಂ ಭನ್ತೇ, ವೇದಿಯತೀತಿ ಮಂ ಸಙ್ಘೋ ಧಾರೇತೂ”ತಿಪಿ [ಚೂಳವ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೨] ಪಾಠೋ, ತತ್ಥ ಅಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಇಯಾದೇಸೋ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಏಯ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ವಿದೇಯ್ಯ, ವಿದಿಯೇಯ್ಯ, ವಿದೇಯ್ಯುಂ, ವಿದಿಯೇಯ್ಯುಂ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಖಯಂ ಅವೇದಿ, ತೇ ವಿದುಂ, ವಿದಿಂಸು।

ಕಾರಿತೇ-ನಿವೇದೇಸಿ, ನಿವೇದಯಿ, ಪಟಿವೇದೇಸಿ, ಪಟಿವೇದಯಿ, ನಿವೇದಯುಂ, ನಿವೇದಯಿಂಸು, ಪಟಿವೇದಯುಂ, ಪಟಿವೇದಯಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ವಿದಿಸ್ಸತಿ, ವೇದಿಸ್ಸತಿ, ಪರಿಸುದ್ಧಾತಿ ವೇದಿಸ್ಸಾಮಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೩೪] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಸ-ನಿವಾಸೇ, ವಸತಿ, ವಸನ್ತಿ, ನಿವಸತಿ, ನಿವಸನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಅಧಿ, ಆಪುಬ್ಬೋ, ತೇನ ಗಾಮೋ ಅಧಿವಸೀಯತಿ, ಆವಸೀಯತಿ, ಅಜ್ಝಾವಸೀಯತಿ।

‘ಅಸ್ಸೂ’ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಅಕಾರಸ್ಸ ಉತ್ತಂ, ವುಸ್ಸತಿ, ವುಸ್ಸನ್ತಿ, ವುಸ್ಸರೇ, “ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತೀ”ತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೭] ಪಾಳಿ।

ಕಾರಿತೇ-ವಾಸೇತಿ, ಅಧಿವಾಸೇತಿ, ವಾಸಯತಿ, ಅಧಿವಾಸಯತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ವುದ್ಧಿ ನತ್ಥಿ, ವಸಾಪೇತಿ, ವಸಾಪಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅವಸಿ, ವಸಿ, ಅವಸುಂ, ವಸುಂ, ಅವಸಿಂಸು, ವಸಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದೀಸು-‘ಲಭ ವಸ ಛಿದ ಗಮ ಭಿದ ರುದಾನಂ ಚ್ಛಙ’ಇತಿ ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಚ್ಛಾದೇಸೋ, ವಚ್ಛತಿ, ವಸಿಸ್ಸತಿ, ವಚ್ಛನ್ತಿ, ವಸಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಆಯಸ್ಮತೋ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಚ್ಛಾಮಿ [ಮಹಾವ॰ ೭೭], ನ ತೇ ವಚ್ಛಾಮಿ ಸನ್ತಿಕೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೩೩], ಅವಚ್ಛಾ, ಅವಸಿಸ್ಸಾ, ಅವಚ್ಛಂಸು, ಅವಸಿಸ್ಸಂಸು।

ವಿಸ-ಪವಿಸನೇ, ಪವಿಸತಿ, ಪವಿಸನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪವಿಸೀಯತಿ , ಪವಿಸೀಯನ್ತಿ, ಪವಿಸೀಯತೇ, ಪವಿಸೀಯನ್ತೇ।

ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ-ಪವಿಸ್ಸತಿ, ಪವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪವಿಸ್ಸರೇ, ಪವಿಸ್ಸತೇ, ಪವಿಸ್ಸನ್ತೇ, ಪವಿಸ್ಸರೇ।

ಕಾರಿತೇ-ಪವೇಸೇತಿ, ಪವೇಸಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪವೇಸೀಯತಿ, ಪವೇಸೀಯನ್ತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ ಉಪಸಗ್ಗಸ್ಸ ದೀಘೋ ವಾ, ಪಾವಿಸಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಕ್ಖೋ ಹೋತಿ, ಪಾವೇಕ್ಖಿ ಪಥವಿಂ ಚೇಚ್ಚೋ [ಜಾ॰ ೧.೧೯.೯೮], ಸೋ ಪಾವೇಕ್ಖಿ ಕಾಸಿರಾಜಾ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೨೬೬], ಸೋ ತಸ್ಸ ಗೇಹಂ ಪಾವೇಕ್ಖಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೫.೩೦೩], ಪಾವಿಸುಂ, ಪಾವಿಸಿಂಸು, ಪಾವೇಕ್ಖಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದೀಸು 'ವಚ ಭುಜ ಮುಚ ವಿಸಾನಂ ಕ್ಖಙ'ಇತಿ ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಕ್ಖೋ, ಪವೇಕ್ಖತಿ, ಪವಿಸಿಸ್ಸತಿ, ಪವೇಕ್ಖನ್ತಿ, ಪವಿಸಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಏಸ ಭಿಯ್ಯೋ ಪವೇಕ್ಖಾಮಿ, ವಮ್ಮಿಕಂ ಸತಪೋರಿಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೪.೧೦೦], ಪಾವೇಕ್ಖಾ, ಪವಿಸಿಸ್ಸಾ, ಪಾವೇಕ್ಖಂಸು, ಪವಿಸಿಸ್ಸಂಸು।

ಸದ-ಸಂಸೀದನೇ, 'ಜರಸದಾನಮೀಮ ವಾ'ತಿಆದಿಸರಮ್ಹಾ ಈಮಆಗಮೋ ಹೋತಿ ವಾ, ಸೀದತಿ, ಸೀದನ್ತಿ, ಲಾಬೂನಿ ಸೀದನ್ತಿ, ಸಿಲಾ ಪ್ಲವನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೧.೭೭], ಸಂಸೀದತಿ, ವಿಸೀದತಿ, ಓಸೀದತಿ, ಅವಸೀದತಿ।

ನಿಪುಬ್ಬೋ ನಿಸಜ್ಜಾಯಂ, ನಿಸೀದತಿ, ನಿಸೀದನ್ತಿ।

ಪಪುಬ್ಬೋ ಪಸಾದೇ, ಪಸೀದತಿ, ಪಸೀದನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇಪಿ ನ ವುದ್ಧಿ ಆದೇಸನ್ತರತ್ತಾ, ಸೀದೇತಿ, ಸೀದಯತಿ, ಸಂಸೀದೇತಿ, ಸಂಸೀದಯತಿ, ಓಸೀದೇತಿ, ಓಸೀದಯತಿ, ಓಸೀದಾಪೇತಿ, ಓಸೀದಾಪಯತಿ, ನಿಸೀದಾಪೇತಿ, ನಿಸೀದಾಪಯತಿ।

ಪಪುಬ್ಬಮ್ಹಿ ಈಮ ನ ಹೋತಿ, ಪಿತಾ ಪುತ್ತಂ ಬುದ್ಧೇ ಪಸಾದೇತಿ, ಪಸಾದಯತಿ, ಪಸಾದೇನ್ತಿ, ಪಸಾದಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪಸಾದೀಯತಿ , ಪಸಾದೀಯನ್ತಿ।

ಹನ-ಹಿಂಸಾ, ಗತೀಸು, ಹನತಿ, ಹನನ್ತಿ।

'ಕ್ವಚಿ ವಿಕರಣಾನ'ನ್ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಲವಿಕರಣಸ್ಸ ಲೋಪೇ ಹನ್ತಿ, ಫಲಂ ವೇ ಕದಲಿಂ ಹನ್ತಿ, ಸಕ್ಕಾರೋ ಕಾಪುರಿಸಂ ಹನ್ತಿ [ಚೂಳವ॰ ೩೩೫], ಹನ್ತಿ ಕುದ್ಧೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ [ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೬೪]।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಕ್ವಚಿ ಧಾತ್ವನ್ತಲೋಪೋ, ವಿಕ್ಖೋಸಮಾನಾ ತಿಬ್ಬಾಹಿ, ಹನ್ತಿ ನೇಸಂ ವರಂ ವರಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೩೭೦], ಲುದ್ದಕಾ ಮಿಗಂ ಹನ್ತಿ, ಕೇವಟ್ಟಾ ಮಚ್ಛಂ ಹನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಹನೀಯತಿ, ಹನೀಯನ್ತಿ।

ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಚವಗ್ಗತ್ತೇ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ, ಹಞ್ಞತಿ, ಹಞ್ಞನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ -

೬೫೪. ಹನಸ್ಸ ಘಾತೋ ಣಾನುಬನ್ಧೇ [ಕ॰ ೫೯೧; ರೂ॰ ೫೪೪; ನೀ॰ ೧೧೯೫]।

ಹನಸ್ಸ ಘಾತೋ ಹೋತಿ ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ।

ಘಾತೇತಿ, ಘಾತಯತಿ, ಘಾತಾಪೇತಿ, ಘಾತಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಘಾತೀಯತಿ, ಘಾತಾಪೀಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಹನಿ, ಹನಿ, ಅಹನಿಂಸು, ಹನಿಂಸು।

ಕಮ್ಮೇ-ಅಹಞ್ಞಿ, ಹಞ್ಞಿ, ಅಹಞ್ಞಿಂಸು, ಹಞ್ಞಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ -

೬೫೫. ಹನಾ ಜೇಖಾ [ಕ॰ ೪೮೧; ರೂ॰ ೫೨೪; ನೀ॰ ೯೬೭, ೯೬೯? '...ಛಖಾ' (ಬಹೂಸು) 'ಛೇಖಾ' (ಕತ್ಥಚಿ)]।

ಹನಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಸ್ಸಕಾರಸ್ಸ ಜೇ, ಖಾದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ।

ಹಜ್ಜೇತಿ , ಹನಿಸ್ಸತಿ, ಹಜ್ಜೇನ್ತಿ, ಹಜ್ಜೇಸಿ, ಹಜ್ಜೇಥ, ಹಜ್ಜೇಮಿ, ಹನಿಸ್ಸಾಮಿ, ಹಜ್ಜೇಮ, ಹನಿಸ್ಸಾಮ।

ಖಾದೇಸೇ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ವಗ್ಗನ್ತತ್ತಂ, ಪಟಿಹಙ್ಖತಿ, ಪಟಿಹನಿಸ್ಸತಿ, ಪಟಿಹಙ್ಖನ್ತಿ, ಪಟಿಹಙ್ಖಸಿ, ಪಟಿಹಙ್ಖಾಮಿ, ಪಟಿಹಙ್ಖಾಮ, ಪಟಿಹನಿಸ್ಸಾಮ।

ಹರ-ಹರಣೇ, ಹರತಿ, ಹರನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಹರೀಯತಿ, ಹರೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಹಾರೇತಿ, ಹಾರಯತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ನ ವುದ್ಧಿ, ಹರಾಪೇತಿ, ಹರಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಹಾರೀಯತಿ, ಹರಾಪೀಯತಿ।

ಆ, ಈಆದೀಸು -

೬೫೬. ಆಈಆದೀಸು ಹರಸ್ಸಾ।

ಆಆದೀಸು ಈಆದೀಸು ಚ ಹರಸ್ಸ ರಕಾರಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ ವಾ, ಸೋ ಅಹಾ, ಅಹರಾ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಸೋ ಅಹಾಸಿ, ಅಜಿನಿ ಮಂ ಅಹಾಸಿ ಮೇ [ಧ॰ ಪ॰ ૩-೪], ಅತ್ತಾನಂ ಉಪಸಂಹಾಸಿ, ಆಸನಂ ಅಭಿಹಾಸಿ, ಸಾಸನೇ ವಿಹಾಸಿ, ವಿಹಾಸಿ ಪುರಿಸುತ್ತಮೋ [ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ], ಧಮ್ಮಂ ಪಯಿರುದಾಹಾಸಿ, ಅಹರಿ, ಹರಿ, ವಿಹಾಸುಂ, ಆಹಿಂಸು, ವಿಹಿಂಸು ವಾ, "ಮಾ ಮೇ ತತೋ ಮೂಲಫಲಂ ಆಹಂಸೂ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೧೮.೨೨] ಪಾಳಿ, ಅಹಾಸುಂ, ಅಹರುಂ, ಹರುಂ, ಅಹರಿಂಸು, ಹರಿಂಸು, ತ್ವಂ ಅಹಾಸಿ, ಅಹರಿ, ತುಮ್ಹೇ ಅಹಾಸಿತ್ಥ, ಅಹರಿತ್ಥ, ಅಹಂ ಅಹಾಸಿಂ, ಅಹರಿಂ, ವಿಹಾಸಿಂ ಸಾಸನೇ ರತೋ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೨.೮೪], ಮಯಂ ಅಹಾಸಿಮ್ಹಾ, ಅಹರಿಮ್ಹಾ।

ಪರಛಕ್ಕೇ ಅಸ್ಸ ತ್ಥತ್ತಂ, ಸೋ ಅಹಾಸಿತ್ಥ, ಅಹರಿತ್ಥ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದೀಸು -

೬೫೭. ಹರಸ್ಸ ಚಾಹಜ ಸ್ಸೇ [‘ಯಾಸ್ಸ ಚಾಹಜ ಸ್ಸೇನ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಸ್ಸಕಾರವತೀಸು ವಿಭತ್ತೀಸು ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಹರಸ್ಸ ಚ ಕರಸ್ಸ ಚ ರಕಾರಸ್ಸ ಆಹಜ ಹೋತಿ ವಾ।

ಇಉ ಆಗಮೇ-ಹಾಹಿತಿ, ಖಾರಿಕಾಜಙ್ಘ ಹಾಹಿತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೫೯]। ಹಾಹತಿ ವಾ, ಹರಿಸ್ಸತಿ, ಹಾಹಿನ್ತಿ, ಹಾಹನ್ತಿ, ಹರಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಹಾಹಸಿ, ಸುಖಂ ಭಿಕ್ಖು ವಿಹಾಹಿಸಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೭೯]। ಹಾಹಥ, ಹಾಹಾಮಿ, ಹಾಹಾಮ, ಹರಿಸ್ಸಾಮ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಹರಸ್ಸ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಚ, “ಯೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮವಿನಯೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ವಿಹಸ್ಸತಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫], ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ವಿಹಸ್ಸಾಮ [ಥೇರೀಗಾ॰ ೧೨೧], ಅಹಂ ಉದಕಮಾಹಿಸ್ಸ”ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೩೧] ಪಾಳೀ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಹಾಹಾ, ಅಹರಿಸ್ಸಾ, ಅಹಾಹಂಸು, ಅಹರಿಸ್ಸಂಸು।

ಆಪುಬ್ಬ ಸೀಸ-ಪತ್ಥನಾಯಂ, ಆಸೀಸತಿ, ಆಸೀಸನ್ತಿ, ಪಚ್ಚಾಸೀಸತಿ, ಪಚ್ಚಾಸೀಸನ್ತಿ।

೬೫೮. ಆದಿಸ್ಸಾ ಸರಾ [ಚಂ॰ ೫.೧.೩; ಪಾ॰ ೬.೧.೨]।

ಆದಿಭೂತಾ ಸರಮ್ಹಾ ಪರಂ ಪರಮಸದ್ದರೂಪಂ ಏಕಸ್ಸರಂ ದ್ವೇರೂಪಂ ಹೋತಿ, ಇಮಿನಾ ಸರಪುಬ್ಬಾನಂ ಧಾತುಪದಾನಂ ಪದದ್ವಿತ್ತೇ ಆಸೀಸ, ಸೀಸ ಇತಿ ರೂಪದ್ವಯಂ ಭವತಿ।

೬೫೯. ಲೋಪೋನಾದಿಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ [ಚಂ॰ ೬.೨.೧೧೨; ಪಾ॰ ೭.೪.೬೦]।

ದ್ವಿತ್ತೇ ಅನಾದಿಭೂತಸ್ಸ ಏಕಸ್ಸ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತೀತಿ ಪುರಿಮೇ ಸೀಸರೂಪೇ ಸಕಾರಲೋಪೋ।

ಆಸೀಸೀಸತಿ , ಆಸೀಸೀಸನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಥಾ ‘ಪರೋಕ್ಖಾಯಞ್ಚಾ’ತಿ ಸುತ್ತೇ ಚಸದ್ದೇನ ಕಮಾದೀನಂ ಧಾತುಪದಾನಂ ಪದದ್ವಿತ್ತೇ ಕತೇ ‘ಲೋಪೋನಾದಿಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ’ತಿ ಪುರಿಮೇ ಪದರೂಪೇ ಅನಾದಿಬ್ಯಞ್ಜನಲೋಪೋ, ‘ಕವಗ್ಗಹಾನಂ ಚವಗ್ಗಜಾ’ತಿ ಸೇಸಸ್ಸ ಕವಗ್ಗಸ್ಸ ಚವಗ್ಗತ್ತಂ, ‘ನಿಗ್ಗಹೀತಞ್ಚಾ’ತಿ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೋ, ಚಙ್ಕಮತಿ, ಚಙ್ಕಮನ್ತಿ, ಚಙ್ಕಮತು, ಚಙ್ಕಮನ್ತು, ಚಙ್ಕಮೇಯ್ಯ, ಚಙ್ಕಮೇಯ್ಯುಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕುಚ-ಸಙ್ಕೋಚನೇ, ಚಙ್ಕೋಚತಿ, ಚಙ್ಕೋಚನ್ತಿ।

ಚಲ-ಚಲನೇ, ಚಞ್ಚಲತಿ, ಚಞ್ಚಲನ್ತಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತೇ ಜರ-ಭಿಜ್ಜನೇ, ಜಜ್ಜರತಿ ಜಜ್ಜರನ್ತಿ।

ದಳ-ದಿತ್ತಿಯಂ, ದದ್ದಲ್ಲತಿ, ದದ್ದಲ್ಲನ್ತಿ।

ಮುಹ-ವೇಚಿತ್ತೇ, ಮೋಮುಹತಿ, ಮೋಮುಹನ್ತಿ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಉಸ್ಸ ಓತ್ತಂ।

ತಥಾ ರು-ಸದ್ದೇ, ರೋರುವತಿ, ರೋರುವನ್ತಿ।

ಲುಪ-ಗಿದ್ಧೇ, ಲೋಲುಪ್ಪತಿ, ಲೋಲುಪ್ಪನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪದದ್ವಿತ್ತಂ ನಾಮ ಪದತ್ಥಾನಂ ಅತಿಸಯತಾದೀಪನತ್ಥಂ, ವಿಚ್ಛಾಯಂ ಪನ ಪೋನೋಪುಞ್ಞ, ಸಮ್ಭಮಾದೀಸು ಚ ದ್ವಿತ್ತೇ ಅನಾದಿಬ್ಯಞ್ಜನಲೋಪೋ ನತ್ಥಿ, ಗಾಮೋ ಗಾಮೋ ರಮಣೀಯೋ। ತಥಾ ಕ್ವಚಿ ಅತಿಸಯದೀಪನೇಪಿ, ರೂಪರೂಪಂ, ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ, ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತಂ, ದೇವದೇವೋ, ಮುನಿಮುನಿ, ರಾಜರಾಜಾ, ಬ್ರಹ್ಮಬ್ರಹ್ಮಾ, ವರವರೋ, ಅಗ್ಗಅಗ್ಗೋ, ಜೇಟ್ಠಜೇಟ್ಠೋ, ಸೇಟ್ಠಸೇಟ್ಠೋ, ಪಸತ್ಥಪಸತ್ಥೋ, ಉಗ್ಗತಉಗ್ಗತೋ, ಉಕ್ಕಟ್ಠುಕ್ಕಟ್ಠೋ, ಓಮಕೋಮಕೋ, ದುಬ್ಬಲದುಬ್ಬಲೋ, ಅಬಲಅಬಲೋ, ಮಹನ್ತಮಹನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಭೂವಾದಿಗಣೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ರುಧಾದಿಗಣ

ಅಥ ರುಧಾದಿಗಣೋ ವುಚ್ಚತೇ।

‘ಕತ್ತರೀ’ತಿ ಪದಂ ವತ್ತತೇ, ತಞ್ಚ ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ವಿಕರಣಾನಂ ಕತ್ತರಿ ನಿಬನ್ಧಂ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಅನಿಬನ್ಧಂ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಪವತ್ತಿಂ ದೀಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಚ ಕಾರಿತರೂಪೇಸು ಚ ವಿಕರಣಾನಂ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಹೋತೀತಿ।

ಛಿದ, ಭಿದ, ಭುಜ, ಮುಚ, ಯುಜ, ರಿಚ, ರುಧ, ಲಿಪ, ವಿದ, ಸಿಚ, ಸುಭ।

೬೬೦. ಮಞ್ಚ ರುಧಾದೀನಂ [ಕ॰ ೪೪೬; ರೂ॰ ೫೦೯; ನೀ॰ ೯೨೬; ಚಂ॰ ೧.೧.೯೩; ಪಾ॰ ೩.೧.೭೮]।

ರುಧಾದೀಹಿ ಕ್ರಿಯತ್ಥೇಹಿ ಕತ್ತರಿ ಲೋ ಹೋತಿ, ತೇಸಞ್ಚ ರುಧಾದೀನಂ ಪುಬ್ಬನ್ತಸರಮ್ಹಾ ಪರಂ ನಿಗ್ಗಹೀತಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಮಾನುಬನ್ಧೋ ಪುಬ್ಬನ್ತದೀಪನತ್ಥೋ, ಅಕಾರೋ ಉಚ್ಚಾರಣತ್ಥೋ, ಚಸದ್ದೇನ ರುಧ, ಸುಭಾದೀಹಿ ಇ, ಈ, ಏ, ಓಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ವಗ್ಗನ್ತತ್ತಂ।

ರುನ್ಧತಿ।

ಛಿದ-ದ್ವಿಧಾಕರಣೇ, ಛಿನ್ದತಿ, ಛಿನ್ದನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ ಕ್ಯೋ, ‘ತವಗ್ಗವರಣಾನಂ ಯೇ ಚವಗ್ಗಬಯಞಾ’ತಿ ಯಮ್ಹಿ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಚವಗ್ಗತ್ತಂ, ‘ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ’ತಿ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ। ಛಿಜ್ಜತಿ, ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ।

‘ಗರುಪುಬ್ಬಾ ರಸ್ಸಾ ರೇ ನ್ತೇನ್ತೀನ’ನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ನ್ತೇ, ನ್ತೀನಂ ರೇತ್ತಂ, ಛಿನ್ದತೇ, ಛಿಜ್ಜತೇ, ಛಿಜ್ಜನ್ತೇ, ಛಿಜ್ಜರೇ।

ಇಮಿನಾ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೋ, ಛಿನ್ದೀಯತಿ, ಛಿನ್ದೀಯನ್ತಿ, ಛಿನ್ದೀಯತೇ, ಛಿನ್ದೀಯನ್ತೇ।

ಕಾರಿತೇ-ಛೇದೇತಿ, ಛೇದಯತಿ, ಛೇದಾಪೇತಿ, ಛೇದಾಪಯತಿ, ಛಿನ್ದೇತಿ, ಛಿನ್ದಯತಿ, ಛಿನ್ದಾಪೇತಿ, ಛಿನ್ದಾಪಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಚ್ಛಿನ್ದಿ , ಛಿನ್ದಿ, ಅಚ್ಛಿನ್ದುಂ, ಛಿನ್ದುಂ, ಅಚ್ಛಿನ್ದಿಂಸು, ಛಿನ್ದಿಂಸು।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಚ್ಛೋ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಞ್ಚ, ಅಚ್ಛೇಚ್ಛಿ ತಣ್ಹಂ, ವಿವತ್ತಯಿ ಸಂಯೋಜನಂ [ಇತಿವು॰ ೫೩], "ಅಚ್ಛೇಜ್ಜೀ"ತಿಪಿ ದಿವಾದಿಪಾಠೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಅಚ್ಛೇಚ್ಛುಂ ವತ ಭೋ ರುಕ್ಖಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೮೮]।

ಕಮ್ಮೇ-ಅಚ್ಛಿಜ್ಜಿ, ಛಿಜ್ಜಿ, ಅಚ್ಛಿನ್ದಿಯಿ, ಛಿನ್ದಿಯಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಛೇದೇಸಿ, ಕಣ್ಣನಾಸಞ್ಚ ಛೇದಯಿ [ಜಾ॰ ೧.೪.೪೯], ಛಿನ್ದೇಸಿ, ಛಿನ್ದಯಿ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-'ಲಭವಸಛಿದಗಮಭಿದರುದಾನಂ ಚ್ಛಙ'ಇತಿ ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಚ್ಛೋ, ಛೇಚ್ಛತಿ, ಛಿನ್ದಿಸ್ಸತಿ, ಛೇಚ್ಛನ್ತಿ, ಛಿನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಛೇಚ್ಛಸಿ, ಛೇಚ್ಛತ, ಛೇಚ್ಛಾಮಿ, ಛೇಚ್ಛಾಮ, ಛಿನ್ದಿಸ್ಸಾಮ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಚ್ಛೇಚ್ಛಾ, ಅಚ್ಛಿನ್ದಿಸ್ಸಾ, ಅಚ್ಛೇಚ್ಛಂಸು, ಅಚ್ಛಿನ್ದಿಸ್ಸಂಸು।

ಭಿದ-ವಿದಾರಣೇ, ಭಿನ್ದತಿ, ಭಿನ್ದನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಭಿಜ್ಜತಿ, ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಭಿಜ್ಜರೇ, ಭಿನ್ದಿಯತಿ, ಭಿನ್ದಿಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಭೇದೇತಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೦೭], ಭೇದಯತಿ, ಭೇದಾಪೇತಿ, ಭೇದಾಪಯತಿ, ಭಿನ್ದೇತಿ, ಭಿನ್ದಯತಿ, ಭಿನ್ದಾಪೇತಿ, ಭಿನ್ದಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಭೇದೀಯತಿ, ಭೇದಾಪೀಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಭಿನ್ದಿ, ಭಿನ್ದಿ, ಅಭಿನ್ದುಂ, ಭಿನ್ದುಂ, ಅಭಿನ್ದಿಂಸು, ಭಿನ್ದಿಂಸು।

ಕಮ್ಮೇ-ಅಭಿಜ್ಜಿ, ಭಿಜ್ಜಿ, ಅಭಿನ್ದಿಯಿ, ಭಿನ್ದಿಯಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಅಭೇದೇಸಿ, ಭೇದೇಸಿ, ಅಭೇದಯಿ, ಭೇದಯಿ, ಭೇದಾಪೇಸಿ, ಭೇದಾಪಯಿ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-'ಲಭವಸ...'ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಸ್ಸೇನ ಸಹ ದಸ್ಸ ಚ್ಛೋ, ಭೇಚ್ಛತಿ, ಭಿನ್ದಿಸ್ಸತಿ, ಭೇಚ್ಛನ್ತಿ, ಭಿನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಭೇಚ್ಛಸಿ, ಭೇಚ್ಛಥ, ಭೇಚ್ಛಾಮಿ, ಭೇಚ್ಛಾಮ, ಭಿನ್ದಿಸ್ಸಾಮ, "ತಂ ತೇ ಪಞ್ಞಾಯ ಭೇಚ್ಛಾಮೀ"ತಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೪೪೫] ಪಾಳಿ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಭೇಚ್ಛಾ, ಅಭಿನ್ದಿಸ್ಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಭುಜ-ಪಾಲನ, ಬ್ಯವಹರಣೇಸು, ಭುಞ್ಜತಿ, ಭುಞ್ಜನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಭುಜ್ಜತಿ, ಭುಜ್ಜನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಭೋಜೇತಿ, ಭೋಜಯತಿ, ಭೋಜಾಪೇತಿ, ಭೋಜಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಭೋಜೀಯತಿ, ಭೋಜಾಪೀಯತಿ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-'ವಚಭುಜಮುಚವಿಸಾನಂ ಕ್ಖಙ'ಇತಿ ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಕ್ಖೋ, ಆದಿವುದ್ಧಿ, ಭೋಕ್ಖತಿ, ಭುಞ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ಭೋಕ್ಖನ್ತಿ, ಭೋಕ್ಖಸಿ, ಭೋಕ್ಖಥ, ಭೋಕ್ಖಾಮಿ, ಭೋಕ್ಖಾಮ, ಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಾಮ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಭೋಕ್ಖಾ, ಅಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಾ, ಅಭೋಕ್ಖಂಸು, ಅಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಂಸು ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮುಚ-ಮೋಚನೇ, ಮುಞ್ಚತಿ, ಮುಞ್ಚನ್ತಿ, ಮುಞ್ಚರೇ।

ಕಮ್ಮೇ-ಮುಚ್ಚತಿ, ಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಮುಞ್ಚೀಯತಿ, ಮುಞ್ಚೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಮೋಚಾಪೇತಿ, ಮೋಚಾಪಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಮುಞ್ಚಿ, ಮುಞ್ಚಿ, ಅಮುಞ್ಚಿಂಸು, ಮುಞ್ಚಿಂಸು।

ಕಾರಿತೇ-ಅಮೋಚೇಸಿ, ಮೋಚೇಸಿ, ಅಮೋಚಯಿ, ಮೋಚಯಿ, ಅಮೋಚೇಸುಂ, ಮೋಚೇಸುಂ, ಅಮೋಚಯುಂ, ಮೋಚಯುಂ, ಅಮೋಚಿಂಸು, ಮೋಚಿಂಸು, ಅಮೋಚಯಿಂಸು, ಮೋಚಯಿಂಸು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಚಸ್ಸ ಕ್ಖೋ, ಮೋಕ್ಖತಿ, ಮುಞ್ಚಿಸ್ಸತಿ, ಮೋಕ್ಖನ್ತಿ ಮಾರಬನ್ಧನಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೭]। ನ ಮೇ ಸಮಣ ಮೋಕ್ಖಸಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೦]। ಮೋಕ್ಖಥ, ಮೋಕ್ಖಾಮಿ, ಮೋಕ್ಖಾಮ, ಮುಞ್ಚಿಸ್ಸಾಮ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಮೋಕ್ಖಾ , ಮೋಕ್ಖಾ, ಅಮುಞ್ಚಿಸ್ಸಾ, ಮುಞ್ಚಿಸ್ಸಾ, ಅಮೋಕ್ಖಂಸು, ಮೋಕ್ಖಂಸು, ಅಮುಞ್ಚಿಸ್ಸಂಸು, ಮುಞ್ಚಿಸ್ಸಂಸು।

ಯುಜ-ಯೋಗೇ, ಯುಞ್ಜತಿ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ, ಆರಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಯುಞ್ಜನ್ತಿ, ಪಮಾದಮನುಯುಞ್ಜನ್ತಿ, ಬಾಲಾ ದುಮ್ಮೇಧಿನೋ ಜನಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೬]। ಯುಞ್ಜಸಿ, ಯುಞ್ಜಥ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫]। ಯುಞ್ಜಾಮಿ, ಯುಞ್ಜಾಮ।

ಕಮ್ಮೇ-ಯುಞ್ಜೀಯತಿ, ಯುಞ್ಜೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಯೋಜೇತಿ, ಪಯೋಜೇತಿ, ನಿಯೋಜೇತಿ, ಉಯ್ಯೋಜೇತಿ, ಯೋಜಯತಿ, ಪಯೋಜಯತಿ, ನಿಯೋಜಯತಿ, ಉಯ್ಯೋಜಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಯೋಜೀಯತಿ, ಪಯೋಜೀಯತಿ, ನಿಯೋಜೀಯತಿ, ಉಯ್ಯೋಜೀಯತಿ।

ರುಧ-ಆವರಣೇ, ರುನ್ಧತಿ, ರುನ್ಧಿತಿ, ರುನ್ಧೀತಿ, ರುನ್ಧೇತಿ, ರುನ್ಧೋತಿ, ರುನ್ಧನ್ತಿ, ಓರುನ್ಧತಿ, ಅವರುನ್ಧತಿ, ರುನ್ಧಾಪೇತಿ, ರುನ್ಧಾಪಯತಿ, ಅವರೋಧೇತಿ, ಅವರೋಧಯತಿ, ಉಪರೋಧೇತಿ, ಉಪರೋಧಯತಿ, ರೋಧಾಪೇತಿ, ರೋಧಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಅವರೋಧೀಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಲಿಪ-ಲಿಮ್ಪನೇ, ಲಿಮ್ಪತಿ, ಲಿಮ್ಪನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಲಿಮ್ಪೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಲಿಮ್ಪೇತಿ, ಲಿಮ್ಪಯತಿ, ಲಿಮ್ಪಾಪೇತಿ, ಲಿಮ್ಪಾಪಯತಿ, ಲೇಪೇತಿ, ಲೇಪಯತಿ, ಲೇಪಾಪೇತಿ, ಲೇಪಾಪಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿದ-ಪಟಿಲಾಭೇ, ವಿನ್ದತಿ, ವಿನ್ದನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ವಿನ್ದೀಯತಿ, ವಿನ್ದೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ವಿನ್ದೇತಿ, ವಿನ್ದಯತಿ, ವಿನ್ದಾಪೇತಿ, ವಿನ್ದಾಪಯಹಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅವಿನ್ದಿ , ವಿನ್ದಿ, ಉದಙ್ಗಣೇ ತತ್ಥ ಪಪಂ ಅವಿನ್ದುಂ [ಜಾ॰ ೧.೧.೨], ಅವಿನ್ದಿಂಸು, ವಿನ್ದಿಂಸು ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಿಚ-ಸೇಚನೇ, ಸಿಞ್ಚತಿ, ಸಿಞ್ಚನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಸಿಞ್ಚೀಯತಿ, ಸಿಞ್ಚೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಸಿಞ್ಚೇತಿ, ಸಿಞ್ಚಯತಿ, ಸಿಞ್ಚಾಪೇತಿ, ಸಿಞ್ಚಾಪಯತಿ, ಸಿಞ್ಚೇಯ್ಯ ವಾ ಸಿಞ್ಚಾಪೇಯ್ಯ ವಾ [ಪಾಚಿ॰ ೧೪೦] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸುಭ-ಸಮ್ಪಹಾರೇ, ಯೋ ನೋ ಗಾವೋವ ಸುಮ್ಭತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೩೨]। ಸುಮ್ಭನ್ತಿ, ಸುಮ್ಭಸಿ, ಸುಮ್ಭಥ, ಭೂಮಿಂ ಸುಮ್ಭಾಮಿ ವೇಗಸಾ [ಜಾ॰ ೧.೫.೫೧], ಸುಮ್ಭಾಮ, ಸುಮ್ಭಿತಿ, ಸುಮ್ಭೀತಿ, ಸುಮ್ಭೇತಿ, ಸುಮ್ಭೋತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಗಹಧಾತುಪಿ ಇಧ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಗಹ-ಉಪಾದಾನೇ। 'ಮಞ್ಚ ರುಧಾದೀನ'ನ್ತಿ ನಿಗ್ಗಹೀತೇನ ಸಹ ಲಪಚ್ಚಯೋ।

೬೬೧. ಣೋ ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ [ಕ॰ ೪೯೦; ರೂ॰ ೫೧೮; ನೀ॰ ೯೮೨]।

ಗಹಧಾತುಮ್ಹಿ ಆಗತಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ಣೋ ಹೋತಿ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಲಸ್ಸ ದೀಘೋ।

ಗಣ್ಹಾತಿ, ಗಣ್ಹತಿ ವಾ, ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ಗಣ್ಹಸಿ, ಗಣ್ಹಥ, ಗಣ್ಹಾಮಿ, ಗಣ್ಹಾಮ।

ಕಮ್ಮೇ-ಗಣ್ಹೀಯತಿ, ಗಣ್ಹೀಯನ್ತಿ।

'ಹಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ'ತಿ ಹ, ಯಾನಂ ವಿಪರಿಯಾಯೋ, ಗಯ್ಹತಿ, ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಗಯ್ಹರೇ।

ಕಾರಿತೇ-ಗಾಹೇತಿ, ಗಾಹಯತಿ, ಗಾಹಾಪೇತಿ, ಗಾಹಾಪಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೬೬೨. ಗಹಸ್ಸ ಘೇಪ್ಪೋ [ಕ॰ ೪೮೯; ರೂ॰ ೫೧೯; ನೀ॰ ೯೦೧]।

ನ್ತ, ಮಾನ, ತ್ಯಾದೀಸು ಗಹಸ್ಸ ಘೇಪ್ಪಾದೇಸೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಘೇಪ್ಪತಿ , ಘೇಪ್ಪನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಘೇಪ್ಪೀಯತಿ, ಘೇಪ್ಪೀಯನ್ತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಗಣ್ಹಿ, ಗಣ್ಹಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ನಿಗ್ಗಹೀತಲೋಪೋ, ಇಉಆಗಮಸ್ಸ ಏತ್ತಂ, ಅಗ್ಗಹೇಸಿ, ಪಟಿಗ್ಗಹೇಸಿ, ಅನುಗ್ಗಹೇಸಿ, ಅಗ್ಗಣ್ಹಿಂಸು, ಗಣ್ಹಿಂಸು। ಅಗ್ಗಹೇಸುಂ, ಪಟಿಗ್ಗಹೇಸುಂ, ಅನುಗ್ಗಹೇಸುಂ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಗಣ್ಹಿಸ್ಸತಿ, ಗಹೇಸ್ಸತಿ, ಗಣ್ಹಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಗಹೇಸ್ಸನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ರುಧಾದಿಗಣೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ದಿವಾದಿಗಣ

ಅಥ ದಿವಾದಿಗಣೋ ವುಚ್ಚತೇ।

ಇಧ ಧಾತೂನಂ ಕಮೋ ಅನ್ತಕ್ಖರವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಬ್ಬಸೋ ಸದಿಸರೂಪತ್ತಾ।

ಮುಚ, ವಿಚ, ಯುಜ, ಲುಜ, ವಿಜ, ಗದ, ಪದ, ಮದ, ವಿದ, ಇಧ, ಕುಧ, ಗಿಧ, ಬುಧ, ಯುಧ, ವಿಧ, ಸಿಧ, ಸುಧ ಮನ, ಹನ, ಕುಪ, ದೀಪ, ಲುಪ, ವಪ, ಸುಪ, ದಿವು, ಸಿವು, ತಸ, ತುಸ, ದಿಸ, ದುಸ, ಸಿಸ, ಸುಸ, ದಹ, ನಹ, ಮುಹ।

೬೬೩. ದಿವಾದೀಹಿ ಯಕ [ಕ॰ ೪೪೭; ರೂ॰ ೫೧೦; ನೀ॰ ೯೨೮; ಚಂ॰ ೧.೧.೮೭; ಪಾ॰ ೩.೧.೬೯]।

ದಿವಾದೀಹಿ ಕ್ರಿಯತ್ಥೇಹಿ ಕತ್ತರಿ ಕಾನುಬನ್ಧೋ ಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ದಿಬ್ಬತಿ।

ಮುಚ-ಮುತ್ತಿಯಂ, ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ, ಮುಚ್ಚತಿ, ವಿಮುಚ್ಚತಿ। ಅಕಮ್ಮಕತ್ತಾ ಸುದ್ಧಕಮ್ಮರೂಪಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಮೋಚೇತಿ , ಮೋಚಯತಿ, ಮೋಚಾಪೇತಿ, ಮೋಚಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಮೋಚೀಯತಿ, ಮೋಚಾಪೀಯತಿ, ಮುಚ್ಚತು, ದುಕ್ಖಾ ಮುಚ್ಚನ್ತು।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಕ್ಖೋ, ಮೋಕ್ಖತಿ, ಮೋಕ್ಖನ್ತಿ।

ವಿಚ-ವಿವೇಕೇ, ವಿವಿಚ್ಚತಿ, ವಿವಿಚ್ಚನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ವಿವೇಚೇತಿ, ವಿವೇಚಯತಿ, ವಿವೇಚಾಪೇತಿ, ವಿವೇಚಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ವಿವೇಚೀಯತಿ, ವಿವೇಚಾಪೀಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯುಜ-ಯುತ್ತಿಯಂ, ಯುಜ್ಜತಿ, ಯುಜ್ಜನ್ತಿ।

ಲುಜ-ವಿನಾಸೇ, ಲುಜ್ಜತಿ, ಲುಜ್ಜನ್ತಿ।

ವಿಜ-ಭಯ, ಚಲನೇಸು, ಸಂವಿಜ್ಜತಿ, ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಸಂವೇಜೇತಿ, ಸಂವೇಜಯತಿ, ಸಂವೇಜೇನ್ತಿ, ಸಂವೇಜಯನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಗದ-ಗಜ್ಜನೇ, ಮೇಘೋ ಗಜ್ಜತಿ, ಗಜ್ಜನ್ತಿ।

ಪದ-ಗತಿಮ್ಹಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನಿಪಜ್ಜತಿ, ವಿಪಜ್ಜತಿ, ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ಆಪಜ್ಜತಿ, ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ತೇನ ಆಪತ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ।

ಕ್ಯಮ್ಹಿ ಪರೇಪಿ ಯಕ ಹೋತಿ, ತೇನ ಆಪತ್ತಿ ಆಪಜ್ಜೀಯತಿ। ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜೀಯತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಪಟಿಪಜ್ಜೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಉಪ್ಪಾದಯತಿ, ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ, ನಿಪ್ಫಾದಯತಿ। ಸಮ್ಪಾದೇತಿ, ಸಮ್ಪಾದಯತಿ, ಆಪಾದೇತಿ, ಆಪಾದಯತಿ, ಪಟಿಪಾದೇತಿ, ಪಟಿಪಾದಯತಿ, ಪಟಿಪಜ್ಜಾಪೇತಿ, ಪಟಿಪಜ್ಜಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಉಪ್ಪಾದೀಯತಿ, ನಿಪ್ಫಾದೀಯತಿ, ಸಮ್ಪಾದೀಯತಿ, ಆಪಾದೀಯತಿ, ಪಟಿಪಾದೀಯತಿ।

ಉಪ್ಪಜ್ಜತು , ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತು, ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ಕಿನ್ತಿ ನು ಖೋ ಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಸ್ಸ ಪತ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಯೇಥ, ಚೀವರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಯೇಥ, ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಯೇಥಾತಿ [ಮಹಾವ॰ ೬೭] ಇಮಾನಿ ಪನ ಕತ್ತು, ಕಮ್ಮರೂಪಾನಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಉಪ್ಪಜ್ಜಿ, ನಿಪಜ್ಜಿ, ವಿಪಜ್ಜಿ, ಸಮ್ಪಜ್ಜಿ, ಆಪಜ್ಜಿ, ಸಮಾಪಜ್ಜಿ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿ।

೬೬೪. ಕ್ವಚಿ ವಿಕರಣಾನಂ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ವಿಕರಣಾನಂ ಕ್ವಚಿ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ, ಞಾಣಂ ಉದಪಾದಿ, ವಿಜ್ಜಾ ಉದಪಾದಿ, ಆಲೋಕೋ ಉದಪಾದಿ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧] ಇಚ್ಚಾದಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಂಸು, ನಿಪಜ್ಜಿಂಸು।

ಮದ-ಉಮ್ಮಾದೇ, ಮಜ್ಜತಿ, ಮಜ್ಜನ್ತಿ।

ವಿದ-ಸತ್ತಾಯಂ, ವಿಜ್ಜತಿ, ಸಂವಿಜ್ಜತಿ।

ಇಧ-ಸಮಿದ್ಧಿಯಂ, ಇಜ್ಝತಿ, ಸಮಿಜ್ಝತಿ।

ಕುಧ-ಕೋಪೇ, ಕುಜ್ಝತಿ, ಕುಜ್ಝನ್ತಿ।

ಬುಧ-ಅವಗಮನೇ, ಬುಜ್ಝತಿ, ಸಮ್ಬುಜ್ಝತಿ।

ಪಟಿಪುಬ್ಬೋ ನಿದ್ದಕ್ಖಯೇ ವಿಕಸನೇ ಚ, ಪಟಿಬುಜ್ಝತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ತೇನ ಧಮ್ಮೋ ಬುಜ್ಝತಿ, ಧಮ್ಮಾ ಬುಜ್ಝನ್ತಿ, ಬುಜ್ಝರೇ, ಬುಜ್ಝೀಯತಿ, ಬುಜ್ಝೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಬೋಧೇತಿ, ಬೋಧಯತಿ, ಬೋಧಾಪೇತಿ, ಬೋಧಾಪಯತಿ, ಬುಜ್ಝಾಪೇತಿ, ಬುಜ್ಝಾಪಯತಿ।

ಯುಧ-ಸಮ್ಪಹಾರೇ, ಮಲ್ಲೋ ಮಲ್ಲೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯುಜ್ಝತಿ, ದ್ವೇ ಸೇನಾ ಯುಜ್ಝನ್ತಿ, ದ್ವೇ ಮೇಣ್ಡಾ ಯುಜ್ಝನ್ತಿ, ದ್ವೇ ಉಸಭಾ ಯುಜ್ಝನ್ತಿ, ದ್ವೇ ಹತ್ಥಿನೋ ಯುಜ್ಝನ್ತಿ, ದ್ವೇ ಕುಕ್ಕುಟಾ ಯುಜ್ಝನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಯುಜ್ಝೀಯತಿ, ಯುಜ್ಝೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಯೋಧೇತಿ , ಯೋಧಯತಿ, ಯುಜ್ಝಾಪೇತಿ, ಯುಜ್ಝಾಪಯತಿ, "ಯೋಧೇಥ ಮಾರಂ ಪಞ್ಞಾವುಧೇನಾ"ತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೪೦] ಪಾಳಿ।

ವಿಧ-ತಾಳನೇ, ಸರೇನ ಮಿಗಂ ವಿಜ್ಝತಿ, ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ ಕತ್ತುಸದಿಸಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಹೋತಿ, ತೇನ ಧಮ್ಮೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಧಮ್ಮಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ, ಪಟಿವಿಜ್ಝೀಯತಿ, ಪಟಿವಿಜ್ಝೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ವೇಧೇತಿ, ವೇಧಯತಿ, ಪಟಿವೇಧೇತಿ, ಪಟಿವೇಧಯತಿ, ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಿಧ-ಸಂಸಿದ್ಧಿಯಂ, ಸಿಜ್ಝತಿ, ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ಸಿಜ್ಝರೇ।

ಕಾರಿತೇ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಇಸ್ಸ ಆತ್ತಂ, ಸಾಧೇತಿ, ಸಾಧಯತಿ, ಸಾಧೇನ್ತಿ, ಸಾಧಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಸಾಧೀಯತಿ, ಸಾಧೀಯನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸುಧ-ಸುದ್ಧಿಯಂ, ಸುಜ್ಝತಿ, ಸುಜ್ಝನ್ತಿ, ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ಪರಿಸುಜ್ಝತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಸೋಧೇತಿ, ಸೋಧಯತಿ।

ಮನ-ಮಞ್ಞನಾಯಂ, ಮಞ್ಞತಿ, ಅವಮಞ್ಞತಿ, ಅತಿಮಞ್ಞತಿ, ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಅವಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಅತಿಮಞ್ಞನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಹನ-ವಿಘಾತ, ಸಙ್ಘಾತೇಸು, ಹಞ್ಞತಿ, ವಿಹಞ್ಞತಿ, ಹಞ್ಞನ್ತಿ, ವಿಹಞ್ಞನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕುಪ-ಕೋಪೇ, ಪರೋ ಪರಸ್ಸ ಕುಪ್ಪತಿ, ಕುಚ್ಛಿವಾತೋ ಕುಪ್ಪತಿ, ರೋಗೋ ಕುಪ್ಪತಿ, ಪಟಿಕುಪ್ಪತಿ, ತೇಜೋಧಾತು ಪಕುಪ್ಪತಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦೫]।

ಕಾರಿತೇ-ಕೋಪೇತಿ, ಕೋಪಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದೀಪ-ದಿತ್ತಿಯಂ, ದಿಪ್ಪತಿ, ದಿಪ್ಪನ್ತಿ, ಪುರೇ ಅಧಮ್ಮೋ ದಿಪ್ಪತಿ [ಚೂಳವ॰ ೪೩೮]।

ಕಮ್ಮೇ-ದೀಪೀಯತಿ, ದೀಪೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ ಗರುಪನ್ತತ್ತಾ ನ ವುದ್ಧಿ, ದೀಪೇತಿ, ದೀಪಯತಿ, ದೀಪೇನ್ತಿ, ದೀಪಯನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಲುಪ-ಅದಸ್ಸನೇ , ಲುಪ್ಪತಿ, ಲುಪ್ಪನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಲೋಪೇತಿ, ಲೋಪಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಪ-ಬೀಜನಿಕ್ಖೇಪೇ, ವಪ್ಪತಿ, ವಪ್ಪನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸುಪ-ಸುಪ್ಪನೇ, ಸುಪ್ಪತಿ, ಸುಪ್ಪನ್ತಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಆದಿವುದ್ಧಿ, ಸೋಪ್ಪತಿ, ಸೋಪ್ಪನ್ತಿ।

ಸಮು-ಉಪಸಮೇ ನಿವಾಸೇ ಚ, ಸಮ್ಮತಿ, ವಿಸಮ್ಮತಿ, ಉಪಸಮ್ಮತಿ, ವೂಪಸಮ್ಮತಿ, ಅಸ್ಸಮೇ ಸಮ್ಮತಿ, ಯತ್ಥ ಸಮ್ಮತಿ ತೇಮಿಯೋ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೮೩], ಸಮ್ಮನ್ತಿ। ಕಾರಿತೇ ನ ವುದ್ಧಿ, ಸಮೇತಿ, ವೂಪಸಮೇತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಿವು-ಕೀಳಾಯಂ ವಿಜಿಗೀಸಾಯಂ ಬ್ಯವಹಾರೇ ಥುತಿ, ಕನ್ತಿ, ಗತಿ, ಸತ್ತೀಸು ಚ, 'ತವಗ್ಗವರಣಾನಂ ಯೇ ಚವಗ್ಗಬಯಞಾ'ತಿ ಯಮ್ಹಿ ವಸ್ಸ ಬತ್ತಂ, 'ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ'ತಿ ಯಸ್ಸ ಬತ್ತಂ, ದಿಬ್ಬತಿ, ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಿವು-ಸಂಸಿಬ್ಬನೇ, ಸಿಬ್ಬತಿ, ಸಿಬ್ಬನ್ತಿ, ಸಿಬ್ಬೇಯ್ಯ ವಾ ಸಿಬ್ಬಾಪೇಯ್ಯ ವಾ [ಪಾಚಿ॰ ೧೮೯] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಸ-ಸನ್ತಾಸೇ, ತಸ್ಸತಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ತಸ್ಸ ತ್ರತ್ತಂ, ಉತ್ರಸ್ಸತಿ, ಉಬ್ಬಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸತಿ, ಪರಿತಸ್ಸತಿ, ಪಿಪಾಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಾರಿತೇ-ತಾಸೇತಿ, ತಾಸಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತುಸ-ಪೀತಿಮ್ಹಿ, ತುಸ್ಸತಿ, ಸನ್ತುಸ್ಸತಿ।

ಕಮ್ಮೇಪಿ-ತುಸ್ಸತಿ, ಸನ್ತುಸ್ಸತಿ, ತುಸ್ಸೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ತೋಸೇತಿ, ತೋಸಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಿಸ-ಪಞ್ಞಾಯನೇ, ದಿಸ್ಸತಿ, ಪದಿಸ್ಸತಿ, ಸನ್ದಿಸ್ಸತಿ। ದಿಸ್ಸನ್ತಿ ಬಾಲಾ ಅಬ್ಯತ್ತಾ [ಮಹಾವ॰ ೮೯], ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪದಿಸ್ಸನ್ತಿ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೮೨], ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಮಯಿ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಅಹಞ್ಚ ಇಮೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸನ್ದಿಸ್ಸಾಮಿ [ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೩ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)]।

ದುಸ-ಪಟಿಘಾತೇ , ದುಸ್ಸತಿ। ದೋಸನೇಯ್ಯೇಸು ದುಸ್ಸತಿ। ಪದುಸ್ಸತಿ, ದುಸ್ಸನ್ತಿ, ಪದುಸ್ಸನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ ದೀಘೋ, ದೂಸೇತಿ, ದೂಸಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ದೂಸೀಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಿಸ-ಅಸಬ್ಬಯೋಗೇ, ಸಿಸ್ಸತಿ, ಅವಸಿಸ್ಸತಿ। ಸರೀರಾನಿ ಅವಸಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಸೇಸೇತಿ, ಸೇಸಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸುಸ-ಸುಸ್ಸನೇ, ಸುಸ್ಸತಿ। ಅಟ್ಠಿ ಚ ನ್ಹಾರು ಚ ಚಮ್ಮಞ್ಚ ಅವಸಿಸ್ಸತು, ಉಪಸುಸ್ಸತು ಮೇ ಸರೀರೇ ಮಂಸಲೋಹಿತಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೪ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)] ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಹ-ದಾಹೇ, ಹ, ಯಾನಂ ವಿಪರಿಯಾಯೋ, ದಯ್ಹತಿ, ದಯ್ಹನ್ತಿ, ಏಕಚಿತಕಮ್ಹಿ ದಯ್ಹರೇ।

ಕಾರಿತೇ-ದಾಹೇತಿ, ದಾಹಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನಹ-ಬನ್ಧನೇ, ಸನ್ನಯ್ಹತಿ, ಸನ್ನಯ್ಹನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮುಹ-ಮುಯ್ಹನೇ, ಮುಯ್ಹತಿ, ಸಮ್ಮುಯ್ಹತಿ, ಸಮ್ಮುಯ್ಹಾಮಿ, ಪಮುಯ್ಹಾಮಿ। ಸಬ್ಬಾ ಮುಯ್ಹನ್ತಿ ಮೇ ದಿಸಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೧೮೫]।

ಕಾರಿತೇ-ಮೋಹೇತಿ, ಮೋಹಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಿವಾದಿಗಣೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಸ್ವಾದಿಗಣ

ಅಥ ಸ್ವಾದಿಗಣೋ ವುಚ್ಚತೇ।

ಗಿ, ಚಿ, ಮಿ, ವು, ಸು, ಹಿ, ಆಪ, ಸಕ।

'ಕಾ'ತಿ ವತ್ತತೇ।

೬೬೫. ಸ್ವಾದಿತೋ ಕ್ಣೋ [ಕ॰ ೪೪೮; ರೂ॰ ೫೧೨; ನೀ॰ ೯೨೯; ಚಂ॰ ೧.೧.೯೫; ಪಾ॰ ೩.೧.೭೪; 'ಸ್ವಾದೀಹಿ...' (ಬಹೂಸು)]।

ಸ್ವಾದೀಹಿ ಕ್ರಿಯತ್ಥೇಹಿ ಪರಂ ಕಾನುಬನ್ಧಾ ಣಾ, ಣೋ ಇತಿ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

೬೬೬. ನ ತೇ ಕಾನುಬನ್ಧನಾಗಮೇಸು।

ಇವಣ್ಣುವಣ್ಣಾನಂ ಅಕಾರಸ್ಸ ಚ ತೇ ಏ, ಓ, ಆ ನ ಹೋನ್ತಿ ಕಾನುಬನ್ಧನಾಗಮೇಸು ಪರೇಸೂತಿ ವುದ್ಧಿಪಟಿಸೇಧೋ।

ಸುಣಾತಿ, ಸುಣೋತಿ।

ಗಿ-ಸದ್ದೇ, ಗಿಣಾತಿ, ಗಿಣೋತಿ, ಅನುಗಿಣಾತಿ, ಪಟಿಗಿಣಾತಿ।

ಪುಬ್ಬಸ್ಸರಲೋಪೋ, ಅನುಗಿಣನ್ತಿ, ಪಟಿಗಿಣನ್ತಿ।

ಚಿ-ಚಯೇ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಣಸ್ಸ ನತ್ತಂ, ವಡ್ಢಕೀ ಪಾಕಾರಂ ಚಿನಾತಿ, ಚಿನೋತಿ, ಆಚಿನಾತಿ, ಆಚಿನೋತಿ, ಅಪಚಿನಾತಿ, ಅಪಚಿನೋತಿ, ವಿದ್ಧಂಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪುಬ್ಬಸ್ಸರಲೋಪೋ, ಚಿನನ್ತಿ, ಆಚಿನನ್ತಿ, ಅಪಚಿನನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಚೀಯತಿ, ಆಚೀಯತಿ, ಅಪಚೀಯತಿ, ಚಿನೀಯತಿ, ಆಚಿನೀಯತಿ, ಅಪಚಿನೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಚಯಾಪೇತಿ, ಚಯಾಪಯತಿ, ಚಿನಾಪೇತಿ, ಚಿನಾಪಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮಿ-ಪಕ್ಖೇಪೇ, ಮಿಣಾತಿ, ಮಿಣೋತಿ, ಮಿನಾತಿ, ಮಿನೋತಿ ವಾ।

ವು-ಸಂವರಣೇ, ಸಂವುಣಾತಿ, ಸಂವುಣೋತಿ, ಆವುಣಾತಿ, ಆವುಣೋತಿ।

ಸು-ಸವನೇ, ಸುಣಾತಿ, ಸುಣೋತಿ, ಸುಣನ್ತಿ, ಸುಣಾಸಿ, ಸುಣೋಸಿ।

ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಸುಣಸಿ ನಾಗ [ಮಹಾವ॰ ೧೨೬]। ಸುಣಾಥ, ಸುಣೋಥ, ಸುಣಾಮಿ, ಸುಣೋಮಿ, ಸುಣಾಮ, ಸುಣೋಮ।

ಕಮ್ಮೇ 'ದೀಘೋ ಸರಸ್ಸಾ'ತಿ ಕ್ಯಮ್ಹಿ ದೀಘೋ, ಸೂಯತಿ, ಸುಯ್ಯತಿ, ಸೂಯನ್ತಿ, ಸುಯ್ಯನ್ತಿ, ಸುಣೀಯತಿ, ಸುಣೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಸಾವೇತಿ, ಅನುಸಾವೇತಿ, ಸಾವಯತಿ, ಅನುಸಾವಯತಿ, ಸುಣಾಪೇತಿ, ಸುಣಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಸಾವೀಯತಿ, ಅನುಸಾವೀಯತಿ।

ಸುಣಾತು, ಸುಣನ್ತು, ಸುಯ್ಯತು, ಸುಯ್ಯನ್ತು, ಸಾವೇತು, ಸಾವೇನ್ತು, ಸುಣೇ, ಸುಣೇಯ್ಯ, ಸುಣೇಯ್ಯುಂ, ಸೂಯೇಯ್ಯ, ಸುಯ್ಯೇಯ್ಯ, ಸೂಯೇಯ್ಯುಂ, ಸುಯ್ಯೇಯುಂ, ಸಾವೇಯ್ಯ, ಸಾವೇಯ್ಯುಂ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಸುಣಿ, ಸುಣಿ।

೬೬೭. ತೇಸು ಸುತೋ ಕ್ಣೋಕ್ಣಾನಂ ರೋಟ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ತೇಸು ಈಆದೀಸು ಸ್ಸಕಾರವನ್ತೇಸು ಚ ವಚನೇಸು ಸುಧಾತುತೋ ಪರೇಸಂ ಕ್ಣೋ, ಕ್ಣಾನಂ ರೋಟ ಹೋತಿ, ರಾನುಬನ್ಧೋ ಸಬ್ಬಾದೇಸದೀಪನತ್ಥೋ। 'ರಾನುಬನ್ಧೇನ್ತಸರಾದಿಸ್ಸಾ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಆದಿಸರಸ್ಸ ಲೋಪೋ, ದ್ವಿತ್ತಂ।

ಅಸ್ಸೋಸಿ, ಅಸ್ಸೋಸುಂ, ಅಸ್ಸೋಸಿ, ಅಸ್ಸೋಸಿತ್ಥ, ಅಸ್ಸೋಸಿಂ, ಅಸ್ಸೋಸಿಮ್ಹಾ, ಅಸ್ಸೋಸುಮ್ಹಾ, ಅಸ್ಸೋಸಿತ್ಥ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಸುಣಿಸ್ಸತಿ, ಸೋಸ್ಸತಿ, ಸುಣಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಸೋಸ್ಸನ್ತಿ, ಸುಣಿಸ್ಸಸಿ, ಸೋಸ್ಸಸಿ, ಸುಣಿಸ್ಸಥ, ಸೋಸ್ಸಥ, ಸುಣಿಸ್ಸಾಮಿ, ಸೋಸ್ಸಾಮಿ, ಸುಣಿಸ್ಸಾಮ, ಸೋಸ್ಸಾಮ। ಏವಂ ಪರಭಕ್ಕೇ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಸುಣಿಸ್ಸಾ, ಅಸೋಸ್ಸಾ, ಅಸುಣಿಸ್ಸಂಸು, ಸೋಸ್ಸಂಸು ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಪುಬ್ಬೋ ಹಿ-ಪೇಸನೇ, ಪಹಿಣಾತಿ, ಪಹಿಣೋತಿ, ಪಹಿಣನ್ತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ದೂತಂ ಪಹಿಣಿ, ಪಹಿಣಿಂಸು, 'ಕ್ವಚಿ ವಿಕರಣಾನ'ನ್ತಿ ವಿಕರಣಲೋಪೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಪಸ್ಸ ದೀಘೋ, ದೂತಂ ಪಾಹೇಸಿ [ಪಾರಾ॰ ೨೯೭; ಮಹಾವ॰ ೧೯೮], ಪಾಹೇಸುಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಆಪ-ಪಾಪುಣನೇ ಪಪುಬ್ಬೋ -

೬೬೮. ಸಕಾಪಾನಂ ಕುಕ್ಕು ಕ್ಣೇ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫; "...ಕುಕಕೂ ಣೇ" (ಬಹೂಸು)]।

ಸಕ, ಆಪಧಾತೂನಂ ಕಾನುಬನ್ಧಾ ಕುಕಾರ, ಉಕಾರಾ ಕಮೇನ ಆಗಮಾ ಹೋನ್ತಿ ಕ್ಣಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯೇ।

ಪಾಪುಣೋತಿ, ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ಸಮ್ಪಾಪುಣನ್ತಿ।

ಪರಿಪುಬ್ಬೋ ಪರಿಯತ್ತಿಯಂ, ಪರಿಯಾಪುಣಾತಿ, ಪರಿಯಾಪುಣನ್ತಿ।

ಸಂಪುಬ್ಬೋ-ಸಮಾಪುಣಾತಿ, ಪರಿಸಮಾಪುಣಾತಿ, ನಿಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕ್ಣೇತಿ ಕಿಂ? ಪಪ್ಪೋತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪಾಪೀಯತಿ, ಪಾಪೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಪಾಪೇತಿ, ಪಾಪಯತಿ, ಪಾಪೇನ್ತಿ, ಪಾಪಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪಾಪೀಯತಿ, ಪಾಪೀಯನ್ತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಪಾಪುಣಿ, ಪಾಪುಣಿಂಸು ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಕ-ಸತ್ತಿಯಂ, ಸಕ್ಕುಣೋತಿ, ಸಕ್ಕುಣಾತಿ।

ಕ್ಣೇತಿ ಕಿಂ? ಸಕ್ಕೋತಿ, ಸಕ್ಕುಣನ್ತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಸಕ್ಕುಣಿ, ಸಕ್ಕುಣಿ, ಅಸಕ್ಕುಣಿಂಸು, ಸಕ್ಕುಣಿಂಸು।

೭೭೯. ಸಕಾ ಕ್ಣಾಸ್ಸ ಖೋ ಈಆದೋ ['...ಣಾಸ್ಸ ಖ...'' (ಬಹೂಸು)]।

ಸಕಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಕ್ಣಾಸ್ಸ ಖೋ ಹೋತಿ ಈಆದಿಮ್ಹಿ।

ಅಸಕ್ಖಿ, ಸಕ್ಖಿ, ಅಸಕ್ಖಿಂಸು, ಸಕ್ಖಿಂಸು ಇಚ್ಚಾದಿ।

೭೭೦. ಸ್ಸೇ ವಾ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಸಕಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಕ್ಣಸ್ಸ ಖೋ ಹೋತಿ ವಾ ಸ್ಸೇ ಪರೇ।

ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ಸಕ್ಕುಣಿಸ್ಸತಿ, ಸಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಕ್ಕುಣಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಸಿ, ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಥ, ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮಿ, ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮ, ಸಕ್ಕುಣಿಸ್ಸಾಮ।

'ದಕ್ಖ ಸಕ್ಖ ಹೇಹಿ ಹೋಹೀಹಿ ಲೋಪೋ'ತಿ ಸ್ಸಸ್ಸ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಲೋಪೋ, ಸಕ್ಖಿತಿ, ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ಸಕ್ಖಿನ್ತಿ, ಸಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಸಕ್ಖಿಸ್ಸಾ, ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಾ, ಅಸಕ್ಕುಣಿಸ್ಸಾ, ಸಕ್ಕುಣಿಸ್ಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸ್ವಾದಿಗಣೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಕ್ಯಾದಿಗಣ

ಅಥ ಕ್ಯಾದಿಗಣೋ ವುಚ್ಚತೇ।

ಕೀ, ಜಿ, ಞಾ, ಧೂ, ಪು, ಭೂ, ಮಾ, ಮೂ, ಲೂ।

೭೭೧. ಕ್ಯಾದೀಹಿ ಕ್ಣಾ [ಕ॰ ೪೪೯; ರೂ॰ ೫೧೩; ನೀ॰ ೯೩೦; ಚಂ॰ ೧.೧.೧೦೧ ...ಪೇ॰... ೩.೧.೮೧]।

ಕೀಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಕ್ರಿಯತ್ಥೇಹಿ ಪರಂ ಕತ್ತರಿ ಕಾನುಬನ್ಧೋ ಣಾಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

೬೭೨. ಕ್ಣಾಕ್ನಾಸು ರಸ್ಸೋ [ಕ೦ ೫೧೭; ರೂ೦ ೪೮೮; ನೀ೦ ೧೧೦೫; ಚಂ೦ ೬.೧.೧೦೮; ಪಾ೦ ೭.೩.೮೦]।

ಏತೇಸು ದೀಘಧಾತೂನಂ ರಸ್ಸೋ ಹೋತಿ।

ಕೀ-ದಬ್ಬವಿನಿಮಯೇ, ಕಿಣಾತಿ, ಕಿಣನ್ತಿ, ವಿಕ್ಕಿಣಾತಿ, ವಿಕ್ಕಿಣನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಕೀಯತಿ, ಕಿಯ್ಯತಿ, ವಿಕ್ಕೀಯತಿ, ವಿಕ್ಕಿಯ್ಯತಿ, ವಿಕ್ಕಿಯ್ಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ವಿಕ್ಕಾಯೇತಿ, ವಿಕ್ಕಾಯಯತಿ, ಕೀಣಾಪೇತಿ, ಕೀಣಾಪಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೬೭೩. ಜ್ಯಾದೀಹಿ ಕ್ನಾ [ಕ೦ ೪೪೯; ರೂ೦ ೫೧೩; ನೀ೦ ೯೩೦]।

ಜಿಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಕತ್ತರಿ ಕಾನುಬನ್ಧೋ ನಾಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಜಿನಾತಿ, ಜಿನನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಜೀಯತಿ, ಜಿಯ್ಯತಿ, ಜಿನೀಯತಿ, ಜಿನಿಯ್ಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಜಯಾಪೇತಿ, ಜಯಾಪಯತಿ, ಪರಾಜೇತಿ, ಪರಾಜಯತಿ, ಪರಾಜೇನ್ತಿ, ಪರಾಜಯನ್ತಿ, ಜಿನಾಪೇತಿ, ಜಿನಾಪಯತಿ, ಅಜಿನಿ, ಜಿನಿ, ಅಜಿನಿಂಸು, ಜಿನಿಂಸು, ಜಿನಿಸ್ಸತಿ, ಜಿನಿಸ್ಸನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಞಾ-ಅವಬೋಧನೇ।

೬೭೪. ಞಾಸ್ಸ ನೇ ಜಾ [ಕ೦ ೪೭೦; ರೂ೦ ೫೧೪; ನೀ೦ ೯೫೦; ಚಂ೦ ೬.೧.೧೦೭; ಪಾ೦ ೭.೩.೭೦, ೭೯]।

ನಾಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಞಾಸ್ಸ ಜಾ ಹೋತಿ।

ಜಾನಾತಿ, ಪಜಾನಾತಿ, ಆಜಾನಾತಿ, ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ವಿಜಾನಾತಿ, ಅಭಿಜಾನಾತಿ, ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ಜಾನನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಞಾಯತಿ, ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಅಞ್ಞಾಯತಿ, ಸಞ್ಞಾಯತಿ, ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಅಭಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಪರಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಪಟಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಞಾಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಞಾಪೇತಿ , ಞಾಪಯತಿ, ಞಾಪೇನ್ತಿ, ಞಾಪಯನ್ತಿ, ಜಾನಾಪೇತಿ, ಜಾನಾಪಯತಿ, ಜಾನಾಪೇನ್ತಿ, ಜಾನಾಪಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಞಾಪೀಯತಿ, ಸಞ್ಞಾಪೀಯತಿ, ಜಾನಾಪೀಯತಿ।

೬೭೫. ಞಾಸ್ಸ ಸನಾಸ್ಸ ನಾಯೋ ತಿಮ್ಹಿ [ಕ೦ ೫೦೯; ರೂ೦ ೫೧೬; ನೀ೦ ೧೦೨೨]।

ನಾಸಹಿತಸ್ಸ ಞಾಸ್ಸ ನಾಯೋ ಹೋತಿ ತಿಮ್ಹಿ, ಸುತ್ತವಿಭತ್ತಿಯಾ ಅನ್ತಿ, ಅನ್ತೇಸು ಚ।

ನಾಯತಿ। ವಿಚೇಯ್ಯ ವಿಚೇಯ್ಯ ಅತ್ಥೇ ಪನಾಯತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ವಿಪಸ್ಸೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೧-೪೪]। ನಾಯನ್ತಿ। "ಅನಿಮಿತ್ತಾ ನ ನಾಯರೇ"ತಿ [ವಿಸುದ್ಧಿ ೧.೧೭೪] ಪಾಳಿ।

ಏಯ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಜಾನೇಯ್ಯ, ಜಾನೇಯ್ಯುಂ, ಜಾನೇಯ್ಯಾಸಿ, ಜಾನೇಯ್ಯಾಥ, ಜಾನೇಯ್ಯಾಮಿ, ಜಾನೇಯ್ಯಾಮ।

ಉತ್ತೇ-ಜಾನೇಯ್ಯಾಮು।

ಏಯ್ಯಾಮಸ್ಸ ಏಮುತ್ತೇ "ಕಥಂ ಜಾನೇಮು ತಂ ಮಯ"ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೭] ಪಾಳಿ।

೬೭೬. ಏಯ್ಯಸ್ಸಿಯಾಞಾ ವಾ [ಕ॰ ೫೦೮; ರೂ॰ ೫೧೫; ನೀ॰ ೧೦೨೧]।

ಞಾತೋ ಏಯ್ಯಸ್ಸ ಇಯಾ, ಞಾ ಹೋನ್ತಿ, ವಾಸದ್ದೇನ ಏಯ್ಯುಮಾದೀನಮ್ಪಿ ಞೂ, ಞಾಸಿ, ಞಾಥ, ಞಾಮಿ, ಞಾಮಾದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏಯ್ಯಮಿಚ್ಚಸ್ಸ ಞಞ್ಚ।

ಜಾನಿಯಾ।

೬೭೭. ಞಾಮ್ಹಿ ಜಂ [ಕ॰ ೪೭೦; ರೂ॰ ೫೧೪; ನೀ॰ ೯೫೦]।

ಞಾದೇಸೇ ಪರೇ ಸನಾಸ್ಸ ಞಾಸ್ಸ ಜಂ ಹೋತಿ।

ಜಞ್ಞಾ, ವಿಜಞ್ಞಾ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಞೂಆದೀಸುಪಿ ಜಂ ಹೋತಿ। "ಪಾಪಂ ಕತ್ವಾ ಮಾ ಮಂ ಜಞ್ಞೂತಿ ಇಚ್ಛತಿ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೨೭; ವಿಭ॰ ೮೯೪ 'ಜಞ್ಞಾ'ತಿ], ವಿವೇಕಧಮ್ಮಂ ಅಹಂ ವಿಜಞ್ಞಂ [ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ], ಜಞ್ಞಾಮು ಚೇ ಸೀಲವನ್ತಂ ವದಞ್ಞು"ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೦೧] ಪಾಳೀ। 'ಜಞ್ಞಾಸಿ, ಜಞ್ಞಾಥ, ಜಞ್ಞಾಮಿ, ಜಞ್ಞಾಮಾ'ತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

೬೭೮. ಈಸ್ಸತ್ಯಾದೀಸು ಕ್ನಾಲೋಪೋ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಕ್ನಾಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ ವಾ ಈಆದಿಮ್ಹಿ ಸ್ಸತ್ಯಾದಿಮ್ಹಿ ಚ।

ಅಞ್ಞಾಸಿ, ಅಬ್ಭಞ್ಞಾಸಿ, ಅಜಾನಿ, ಅಞ್ಞಾಸುಂ, ಅಞ್ಞಂಸು, ಅಬ್ಭಞ್ಞಂಸು, ಜಾನಿಂಸು, ಅಞ್ಞಾಸಿ, ಅಬ್ಭಞ್ಞಾಸಿ, ಅಜಾನಿ, ಅಞ್ಞಿತ್ಥ, ಜಾನಿತ್ಥ, ಅಞ್ಞಾಸಿಂ, ಅಬ್ಭಞ್ಞಾಸಿಂ, ಅಜಾನಿಂ, ಜಾನಿಂ, ಅಞ್ಞಾಸಿಮ್ಹಾ, ಅಜಾನಿಮ್ಹಾ, ಜಾನಿಮ್ಹಾ, ಞಾಸ್ಸತಿ, ಜಾನಿಸ್ಸತಿ, ಞಾಸ್ಸನ್ತಿ, ಜಾನಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ವಿಞ್ಞಾಯಿಸ್ಸತಿ, ವಿಞ್ಞಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ।

೬೭೯. ಸ್ಸಸ್ಸ ಹಿ ಕಮ್ಮೇ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಞಾತೋ ಸ್ಸಸ್ಸ ಹಿ ಹೋತಿ ವಾ ಕಮ್ಮೇ।

ಪಞ್ಞಾಯಿಹಿ। "ಪಞ್ಞಾಯಿಹಿನ್ತಿ ಏತಾ, ದಹರಾ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೯೭] ಪಾಳಿ। ಪಞ್ಞಾಯಿಸ್ಸತಿ, ಪಞ್ಞಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಧೂ-ವಿಧುನನೇ, ಕ್ನಾಮ್ಹಿ ರಸ್ಸೋ, ಧುನಾತಿ, ಧುನನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಧುನೀಯತಿ, ಧುನೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಧುನಾಪೇತಿ, ಧುನಾಪಯತಿ।

ಪು-ಸೋಧನೇ, ಪುನಾತಿ, ಪುನನ್ತಿ।

ಭೂ-ಪತ್ತಿಯಂ, ರಸ್ಸೋ, ಅಭಿಸಮ್ಭುನಾತಿ, ಅಭಿಸಮ್ಭುನನ್ತಿ। ನಾಸ್ಸ ಣತ್ತೇ-ಅಭಿಸಮ್ಭುಣಾತಿ, ಅಭಿಸಮ್ಭುಣನ್ತಿ।

ಮಾ-ಪರಿಮಾಣೇ , ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಮಿನಾತಿ, ನಿಮ್ಮಿನಾತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಉಪಮೀಯತಿ, ಉಪಮೀಯನ್ತಿ, ನಿಮ್ಮೀಯತಿ, ನಿಮ್ಮೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ನಗರಂ ಮಾಪೇತಿ, ಮಾಪಯತಿ, ಮಾಪೀಯತಿ, ಮಾಪೀಯನ್ತಿ, ನಿಮ್ಮಿನಿ, ನಿಮ್ಮಿನಿಂಸು, ಮಾಪೇಸಿ, ಮಾಪಯಿ, ಮಾಪೇಸುಂ, ಮಾಪಯುಂ, ನಿಮ್ಮಿನಿಸ್ಸತಿ, ನಿಮ್ಮಿನಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಮಾಪೇಸ್ಸತಿ, ಮಾಪೇಸ್ಸನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮೂ-ಬನ್ಧನೇ, ಮುನಾತಿ।

ಲೂ-ಛೇದನೇ, ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಲುನಾತಿ, ಲುನನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಲೂಯತಿ, ಲೂಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಲಾವಯತಿ, ಲಾವಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಲಾವೀಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕ್ಯಾದಿಗಣೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ತನಾದಿಗಣ

ಅಥ ತನಾದಿಗಣೋ ವುಚ್ಚತೇ।

ಆಪ, ಕರ, ತನ, ಸಕ।

೬೮೦. ತನಾದಿತ್ವೋ [ಕ॰ ೪೫೧; ರೂ॰ ೫೨೦; ನೀ॰ ೯೩೨; ಚಂ॰ ೧.೧.೯೭; ಪಾ॰ ೩.೧.೭೯]।

ತನಾದೀಹಿ ಪರಂ ಓಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ತನೋತಿ।

ಆಪ-ಪಾಪುಣನೇ ಪಪುಬ್ಬೋ। ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ ರಸ್ಸೋ ಚ, ಪಪ್ಪೋತಿ, ಪಪ್ಪೋನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪಾಪೀಯತಿ, ಪಾಪೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಪಾಪೇತಿ, ಪಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪಾಪೀಯತಿ ಪಾಪೀಯನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕರ-ಕರಣೇ, ಕರೋತಿ, ಕರೋನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಕರೀಯತಿ, ಕರೀಯನ್ತಿ।

'ತವಗ್ಗವರಣಾನಂ ಯೇ ಚವಗ್ಗಬಯಞಾ'ತಿ ಯಮ್ಹಿ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಯತ್ತಂ, ಕಯ್ಯತಿ, ಕಯ್ಯನ್ತಿ, ಕಯ್ಯರೇ, ಕಯ್ಯತೇ, ಕಯ್ಯನ್ತೇ।

ಕಾರಿತೇ-ಕಾರೇತಿ, ಕಾರಯತಿ, ಕಾರೇನ್ತಿ, ಕಾರಯನ್ತಿ, ಕಾರಾಪೇತಿ, ಕಾರಾಪಯತಿ, ಕಾರಾಪೇನ್ತಿ, ಕಾರಾಪಯನ್ತಿ।

೬೮೧. ಕರಸ್ಸ ಸೋಸ್ಸ ಕುಂ [ಕ॰ ೫೧೧; ರೂ॰ ೫೨೧; ನೀ॰ ೧೧೨೪]।

ಓ-ಕಾರಸಹಿತಸ್ಸ ಕರಸ್ಸ ಕುಂ ಹೋತಿ ಮಿ, ಮೇಸು ಪರೇಸು।

ಕುಮ್ಮಿ, ಕುಮ್ಮ, "ಭತ್ತು ಅಪಚಿತಿಂ ಕುಮ್ಮಿ [ಜಾ॰ ೧.೩.೧೨೬], ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಪಚಿತಿಂ ಕುಮ್ಮೀ"ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೫೨] ಪಾಳೀ।

೬೮೨. ಕರೋತಿಸ್ಸ ಖೋ [ಕ॰ ೫೯೪; ರೂ॰ ೫೮೨; ನೀ॰ ೧೧೯೮]।

ಪಾದಿತೋ ಪರಸ್ಸ ಕರಧಾತುಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ಖೋ ಹೋತಿ।

ಸಙ್ಖರೋತಿ, ಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ, ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ, ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಸಙ್ಖರೀಯತಿ, ಸಙ್ಖರೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಸಙ್ಖಾರೇತಿ, ಸಙ್ಖಾರಯತಿ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ನ ವುದ್ಧಿ, ಸಙ್ಖರಾಪೇತಿ, ಸಙ್ಖರಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಸಙ್ಖಾರೀಯತಿ, ಸಙ್ಖರಾಪೀಯತಿ।

೬೮೩. ಕರಸ್ಸ ಸೋಸ್ಸ ಕುಬ್ಬಕುರುಕಯಿರಾ [ಕ॰ ೫೧೧-೨; ರೂ॰ ೫೨೧-೨; ನೀ॰ ೧೦೭೭-೮-೯-೧೦; ಚಂ॰ ೫.೨.೧೦೩; ಪಾ॰ ೬.೪.೧೧೦]।

ಓ-ಕಾರಸಹಿತಸ್ಸ ಕರಸ್ಸ ಕುಬ್ಬ, ಕುರು, ಕಯಿರಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ ನ್ತ, ಮಾನ, ತ್ಯಾದೀಸು, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಕುಸ್ಸ ಕ್ರುತ್ತಂ।

ಕುಬ್ಬತಿ ಕುಬ್ಬನ್ತಿ, ಕ್ರುಬ್ಬತಿ, ಕ್ರುಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪರಛಕ್ಕೇ-ಕುಬ್ಬತೇ, ಕ್ರುಬ್ಬತೇ, ಕುಬ್ಬನ್ತೇ, ಕ್ರುಬ್ಬನ್ತೇ, ಕುರುತೇ, ಕಯಿರತಿ, ಕಯಿರನ್ತಿ, ಕಯಿರಸಿ, ಕಯಿರಥ, ಕಯಿರಾಮಿ, ಕಯಿರಾಮ, ಕಯಿರತೇ, ಕಯಿರನ್ತೇ।

ಕರೋತು, ಸಙ್ಖರೋತು, ಕುಬ್ಬತು, ಕ್ರುಬ್ಬತು, ಕುರುತು, ಅಗ್ಘಂ ಕುರುತು ನೋ ಭವಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೧೮], ಕಯಿರತು।

ಕರೇಯ್ಯ, ಸಙ್ಖರೇಯ್ಯ, ಕುಬ್ಬೇಯ್ಯ, ಕ್ರುಬ್ಬೇಯ್ಯ, ಕಯಿರೇಯ್ಯ।

೬೮೪. ಟಾ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಕಯಿರಾದೇಸತೋ ಪರಸ್ಸ ಏಯ್ಯವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ಟಾನುಬನ್ಧೋ ಆ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸೋ ಪುಞ್ಞಂ ಕಯಿರಾ, ಪುಞ್ಞಂ ಚೇ ಪುರಿಸೋ ಕಯಿರಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೧೮], ಕಯಿರಾ ನಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೧೧೮]।

೬೮೫. ಕಯಿರೇಯ್ಯಸ್ಸೇಯ್ಯುಮಾದೀನಂ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೦೮೩-೪-೫-೬-೭]।

ಕಯಿರಾದೇಸತೋ ಪರಸ್ಸ ಏಯ್ಯುಂಆದೀನಂ ಏಯ್ಯಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಕಯಿರುಂ, ಕಯಿರೇಯ್ಯುಂ, ಕಯಿರಾಸಿ, ಕಯಿರೇಯ್ಯಾಸಿ, ಕಯಿರಾಥ, ಕಯಿರೇಯ್ಯಾಥ, ಕಯಿರಾಮಿ, ಕಯಿರೇಯ್ಯಾಮಿ, ಕಯಿರಾಮ, ಕಯಿರೇಯ್ಯಾಮ।

೬೮೬. ಏಥಸ್ಸಾ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೦೮೨]।

ಕಯಿರಾದೇಸತೋ ಪರಸ್ಸ ಏಥಸ್ಸ ಏ-ಕಾರಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ ವಾ।

ಸೋ ಕಯಿರಾಥ, ದೀಪಂ ಕಯಿರಾಥ ಪಣ್ಡಿತೋ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೮], ಕಯಿರಾ ಚೇ ಕಯಿರಾಥೇನಂ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೧೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೮೯]।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಅಕರಿ, ಕರಿ, ಸಙ್ಖರಿ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿ, ಅಕುಬ್ಬಿ, ಕುಬ್ಬಿ, ಅಕ್ರುಬ್ಬಿ, ಕ್ರುಬ್ಬಿ, ಅಕಯಿರಿ, ಕಯಿರಿ, ಅಕರುಂ, ಕರುಂ, ಸಙ್ಖರುಂ, ಅಭಿ, ಸಙ್ಖರುಂ, ಅಕರಿಂಸು, ಕರಿಂಸು, ಸಙ್ಖರಿಂಸು, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿಂಸು, ಅಕುಬ್ಬಿಂಸು, ಕುಬ್ಬಿಂಸು, ಅಕ್ರುಬ್ಬಿಂಸು, ಕ್ರುಬ್ಬಿಂಸು, ಅಕಯಿರಿಂಸು, ಕಯಿರಿಂಸು, ಅಕಯಿರುಂ, ಕಯಿರುಂ।

೬೮೭. ಕಾ ಈಆದೀಸು [ಕ॰ ೪೯೧; ರೂ॰ ೫೨೩; ನೀ॰ ೯೮೩]।

ಈಆದೀಸು ಸಓಕಾರಸ್ಸ ಕರಸ್ಸ ಕಾ ಹೋತಿ ವಾ।

೬೮೮. ದೀಘಾ ಈಸ್ಸ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಆ, ಏ, ಊದೀಘೇಹಿ ಪರಸ್ಸ ಈವಚನಸ್ಸ ಸಿ ಹೋತಿ ವಾ।

ಅಟ್ಠಾಸಿ, ಅದಾಸಿ, ವದೇಸಿ, ವಜ್ಜೇಸಿ, ಭಾವೇಸಿ, ಕಾರೇಸಿಅನುಭೋಸಿ, ಅಹೋಸಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸೋ ಅಕಾಸಿ, ತೇ ಅಕಂಸು, ಗಾಥಾಯಂ “ಅಕಂಸು ಸತ್ಥುವಚನ”ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೬೪] ಪಾಳಿ। ಅಕಾಸುಂ, ತ್ವಂ ಅಕಾಸಿ। ಮಾ ತುಮ್ಹೇ ಏವರೂಪಂ ಅಕತ್ಥ [ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ], ಮಾಕತ್ಥ ಪಾಪಕಂ ಕಮ್ಮಂ, ಆವೀ ವಾ ಯದಿ ವಾ ರಹೋ [ಉದಾ॰ ೪೪]। ಅಕಾಸಿತ್ಥ, ಅಹಂ ಅಕಾಸಿಂ, ಮಯಂ ಅಕಾಸಿಮ್ಹಾ, ಅಕಮ್ಹಾ। ಭೋಗೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು, ದೀಪಂ ನಾಕಮ್ಹ ಅತ್ತನೋ [ಜಾ॰ ೧.೪.೫೩]। ಸೋ ಅಕಾ। “ತತೋ ಏಕಸತಂ ಖತ್ಯೇ, ಅನುಯನ್ತೇ ಭವಂ ಅಕಾ”ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೦.೯೪] ಪಾಳಿ। ಅಕಾಸಿತ್ಥ ವಾ, ಅಹಂ ಅಕಂ, ಅಕರಂ ವಾ। “ತಸ್ಸಾಹಂ ವಚನಂ ನಾಕಂ, ಪಿತು ವುದ್ಧಸ್ಸ ಭಾಸಿತ”ನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೧೭.೧೩೪] ಪಾಳಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಸೋ ಕಾರೇಸಿ, ಕಾರಯಿ, ಕಾರಾಪೇಸಿ, ಕಾರಾಪಯಿ, ತೇ ಕಾರೇಸುಂ, ಕಾರಯುಂ, ಕಾರಾಪೇಸುಂ, ಕಾರಾಪಯುಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕರಿಸ್ಸತಿ ಸಙ್ಖರಿಸ್ಸತಿ, ಕುಬ್ಬಿಸ್ಸತಿ, ಕ್ರುಬ್ಬಿಸ್ಸತಿ, ಕಯಿರಿಸ್ಸತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

“ಹರಸ್ಸ ಚಾಹಙ ಸ್ಸೇ’ತಿ ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಕರಸ್ಸ ರಕಾರಸ್ಸ ಆಹಙ ಹೋತಿ, ಕಾಹತಿ, ಕಾಹನ್ತಿ, ಕಥಂ ಕಾಹನ್ತಿ ದಾರಕಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೮೪೯]।

ಇಞಾಗಮೇ-ಕಾಹಿತಿ, ಕಾಹಿನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಕಾಹಸಿ, ಕಾಹಥ। ಕಾಹಾಮಿ ಕುಸಲಂ ಬಹುಂ [ಜಾ॰ ೧.೪.೫೬], ಕಾಹಾಮ ಪುಞ್ಞಸಞ್ಚಯಂ [ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೪೦೧]।

‘ಆಈಆದೀಸೂ’ತಿ ಸುತ್ತೇ ಯೋಗವಿಭಾಗೇನ ಸ್ಸತ್ಯಾದೀಸುಪಿ ಕಾ ಹೋತಿ, ಸಂಯೋಗೇ ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಕಸ್ಸತಿ, ಕಸ್ಸನ್ತಿ, ಕಸ್ಸಸಿ, ಕಸ್ಸಥ, ಕಸ್ಸಾಮಿ, ಕಸ್ಸಾಮ, ಕಸ್ಸಂ ಪುರಿಸಕಾರಿಯಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೩೧]।

ಸ್ಸಾದಿಮ್ಹಿ-ಅಕಾಹಾ, ಅಕರಿಸ್ಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತನು-ವಿತ್ಥಾರೇ, ತನೋತಿ।

ಪರಸ್ಸರಲೋಪೋ-ತನೋನ್ತಿ।

೮೮೯. ಓವಿಕರಣಸ್ಸು ಪರಛಕ್ಕೇ [ಕ॰ ೫೧೧; ರೂ॰ ೫೨೧; ನೀ॰ ೧೦೨೪]।

ಪರಛಕ್ಕೇ ಪರೇ ಓವಿಕರಣಸ್ಸ ಉ ಹೋತಿ।

ತನುತೇ, ತನುನ್ತೇ।

‘ಯವಾ ಸರೇ’ತಿ ಉಸ್ಸ ವತ್ತೇ-ತನ್ವನ್ತೇ।

೮೯೦. ಪುಬ್ಬಛಕ್ಕೇ ವಾ ಕ್ವಚಿ [ಕ॰ ೫೧೧; ರೂ॰ ೫೨೧; ನೀ॰ ೧೦೨೪]।

ಪುಬ್ಬಛಕ್ಕೇ ಓವಿಕರಣಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ಉ ಹೋತಿ ವಾ।

ತನುತಿ, ಕುರುತು।

ಕ್ವಚೀತಿ ಕಿಂ? ಕರೋತಿ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ತನೋತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ತನೀಯತಿ, ತಞ್ಞತಿ।

೬೯೧. ತನಸ್ಸಾ ವಾ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ತನಧಾತುಸ್ಸ ನ-ಕಾರಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ ವಾ ಕ್ಯಮ್ಹಿ।

ತಾಯತಿ, ತಾಯನ್ತಿ, ಪತಾಯತಿ, ಪತಾಯನ್ತಿ। "ಇತೋ'ದಾನಿ ಪತಾಯನ್ತಿ, ಸೂಚಿಯೋ ಬಲಿಸಾನಿ ಚಾ"ತಿ [ಜಾ॰ ೧.೬.೮೪] ಪಾಳಿ। ತಾಯತೇ, ತಾಯನ್ತೇ।

ಸಕ-ಸತ್ತಿಯಂ, ಸಕ್ಕೋತಿ, ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ಸಕ್ಕೋಸಿ, ಸಕ್ಕೋಥ, ಸಕ್ಕೋಮಿ, ಸಕ್ಕೋಮ।

ತನಾದಿಗಣೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಚುರಾದಿಗಣ

ಅಥ ಚುರಾದಿಗಣೋ ವುಚ್ಚತೇ।

ಆಪ, ಕಮು, ಗಣ, ಘಟ, ಚಿನ್ತ, ಚೇತ, ಚುರ, ಧರ, ಪಾಲ, ಪೂಜ, ಮನ್ತ, ಮಾನ, ವಿದ।

೬೯೨. ಚುರಾದೀಹಿ ಣಿ [ಕ॰ ೪೫೨; ರೂ॰ ೫೨೫; ನೀ॰ ೯೩೩; ಚಂ॰ ೧.೧.೪೫; ಪಾ॰ ೩.೧.೨೫; 'ಚುರಾದಿತೋ ಣಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ಚುರಾದೀಹಿ ಕ್ರಿಯತ್ಥೇಹಿ ಪರಂ ಸಕತ್ಥೇ ಣಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಚೋರೇತಿ, ಚೋರಯತಿ।

ವಿಪುಬ್ಬೋ ಆಪ-ಬ್ಯಾಪನೇ, ಬ್ಯಾಪೇತಿ, ಬ್ಯಾಪಯತಿ।

ಕಮು-ಇಚ್ಛಾಯಂ, ಕಾಮೇತಿ, ಕಾಮಯತಿ, ಕಾಮೇನ್ತಿ, ಕಾಮಯನ್ತಿ, ನಿಕಾಮೇತಿ, ನಿಕಾಮಯತಿ, ನಿಕಾಮೇನ್ತಿ, ನಿಕಾಮಯನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಕಾಮೀಯತಿ, ಕಾಮೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ ಣಾಪಿ ಏವ, ಕಾಮಾಪೇತಿ, ಕಾಮಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಕಾಮಾಪೀಯತಿ , ಕಾಮಾಪಯೀಯತಿ।

ಗಣ-ಸಙ್ಖ್ಯಾನೇ, ಗಣ, ಘಟಾನಂ ತುದಾದಿತ್ತಾ ನ ವುದ್ಧಿ, ಗಣೇತಿ, ಗಣಯತಿ।

ಘಟ-ಚೇತಾಯಂ, ಘಟೇತಿ, ಘಟಯತಿ।

ಚಿನ್ತ-ಚಿನ್ತಾಯಂ, ಗರುಪನ್ತತ್ತಾ ನ ವುದ್ಧಿ, ಚಿನ್ತೇತಿ, ಚಿನ್ತಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಚಿನ್ತೀಯತಿ, ಚಿನ್ತೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಚಿನ್ತಾಪೇತಿ, ಚಿನ್ತಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಚಿನ್ತಾಪೀಯತಿ, ಚಿನ್ತಾಪಯೀಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಚಿನ್ತೇಸಿ, ಚಿನ್ತಯಿ, ಚಿನ್ತೇಯುಂ, ಚಿನ್ತಯುಂ, ಚಿನ್ತೇಸಿ, ಚಿನ್ತಯಿ, ಚಿನ್ತಯಿತ್ಥ, ಚಿನ್ತೇಸಿಂ, ಚಿನ್ತಯಿಂ, ಚಿನ್ತೇಸಿಮ್ಹಾ, ಚಿನ್ತಯಿಮ್ಹಾ।

ಚೇತ-ಚೇತಾಯಂ, ಚೇತೇತಿ, ಚೇತಯತಿ, ಚೇತೇನ್ತಿ, ಚೇತಯನ್ತಿ।

ಚುರ-ಥೇಯ್ಯೇ, ಚೋರೇತಿ, ಚೋರಯತಿ, ಚೋರೇನ್ತಿ, ಚೋರಯನ್ತಿ।

ಧರ-ಧಾರಣೇ, ಧಾರೇತಿ, ಧಾರಯತಿ, ಧಾರೇನ್ತಿ, ಧಾರಯನ್ತಿ।

ಪಾಲ-ಪಾಲನೇ, ಪಾಲೇತಿ, ಪಾಲಯತಿ, ಪಾಲೇನ್ತಿ, ಪಾಲಯನ್ತಿ।

ಪೂಜ-ಪೂಜಾಯಂ, ಗರುಪನ್ತತ್ತಾ ನ ವುದ್ಧಿ, ಪೂಜೇತಿ, ಪೂಜಯತಿ, ಪೂಜೇನ್ತಿ, ಪೂಜಯನ್ತಿ।

ಮನ್ತ-ಗುತ್ತಭಾಸನೇ, ಮನ್ತೇತಿ, ಮನ್ತಯತಿ, ಮನ್ತೇನ್ತಿ, ಮನ್ತಯನ್ತಿ।

ಆಪುಬ್ಬೋ ಕಥನೇ ಆಮನ್ತನೇ ಚ। ಆಮನ್ತಯಾಮಿ ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೮], ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಮನ್ತೇಸಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೮]।

ನಿಪುಬ್ಬೋ-ನಿಮನ್ತನೇ, ನಿಮನ್ತೇತಿ, ನಿಮನ್ತಯತಿ।

ಈಆದಿಮ್ಹಿ-ಮನ್ತೇಸಿ , ಮನ್ತಯಿ, ಆಮನ್ತೇಸಿ, ಆಮನ್ತಯಿ, ನಿಮನ್ತೇಸಿ, ನಿಮನ್ತಯಿ, ಮನ್ತೇಸುಂ, ಮನ್ತಯುಂ, ಮನ್ತಯಿಂಸು ರಹೋಗತಾ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೯೧೮], ಮನ್ತೇಸ್ಸತಿ, ಆಮನ್ತೇಸ್ಸತಿ, ನಿಮನ್ತೇಸ್ಸತಿ, ಮನ್ತಯಿಸ್ಸತಿ, ಆಮನ್ತಯಿಸ್ಸತಿ, ನಿಮನ್ತಯಿಸ್ಸತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಮಾನ-ಪೂಜಾಯಂ, ಮಾನೇತಿ, ಮಾನಯತಿ, ಮಾನೇನ್ತಿ, ಮಾನಯನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವಿದ-ಅನುಭವನೇ, ವೇದೇತಿ, ವೇದಯತಿ, ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ, ಪಟಿಸಂವೇದಯತಿ।

ಪಟಿ, ನಿ, ಪಪುಬ್ಬೋ ಆಚಿಕ್ಖನೇ, ಪಟಿವೇದೇತಿ, ಪಟಿವೇದಯತಿ, ನಿವೇದೇತಿ, ನಿವೇದಯತಿ, ಪವೇದೇತಿ, ಪವೇದಯತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಚುರಾದಿಗಣೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ವಿಕರಣಪಚ್ಚಯರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಸಾಮಞ್ಞ ಖ, ಛ, ಸರಾಸಿ

ಅಥ ಧಾತುಪಚ್ಚಯಾ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

ಕ್ರಿಯಾವಾಚೀಭಾವೇನ ಧಾತುರೂಪಾ ಪಚ್ಚಯಾ **ಧಾತುಪಚ್ಚಯಾ,** ಕ್ರಿಯತ್ಥಪಚ್ಚಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಹಿಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ತ್ಯಾದಿ, ತಬ್ಬಾದಿವಿಭತ್ತಿ, ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಮ್ಭವೋ।

ತಿಜ, ಮಾನ, ಕಿತ, ಗುಪ, ಬಧ।

೬೯೩. ತಿಜಮಾನೇಹಿ ಖಸಾ ಖಮಾವೀಮಂಸಾಸು [ಕ೦ ೪೩೩; ರೂ೦ ೫೨೮; ನೀ೦ ೯೦೬-೯; ಚಂ೦ ೧.೧.೧೭, ೨೮; ಪಾ೦ ೩.೧.೫]।

ಖಮಾಯಂ ವೀಮಂಸಾಯಞ್ಚ ಪವತ್ತೇಹಿ ತಿಜ, ಮಾನಧಾತೂಹಿ ಪರಂ ಕಮೇನ ಖ, ಸಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತಿಜ-ಖಮಾಯಂ, ಇಮಿನಾ ಖಪಚ್ಚಯೋ।

೬೯೪. ಖಛಸಾನಮೇಕಸ್ಸರಂ ದ್ವೇ [ಕ೦ ೪೫೮; ರೂ೦ ೪೬೧; ನೀ೦ ೯೩೯; ಚಂ೦ ೫.೧.೧; ಪಾ೦ ೬.೧.೧, ೯; '... ಮೇಕಸರೋದಿ...' (ಬಹೂಸು)]।

ಖ , ಛ, ಸಪಚ್ಚಯನ್ತಾನಂ ಧಾತುರೂಪಾನಂ ಪಠಮಂ ಸದ್ದರೂಪಂ ಏಕಸ್ಸರಂ ದ್ವೇರೂಪಂ ಹೋತೀತಿ 'ತಿಜ, ತಿಜ'ಇತಿ ದ್ವಿರೂಪೇ ಕತೇ 'ಲೋಪೋನಾದಿಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ'ತಿ ಅನಾದಿಬ್ಯಞ್ಜನಭೂತಸ್ಸ ಜ-ಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪೋ, 'ಪರರೂಪಮಯಕಾರೇ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ'ತಿ ಧಾತ್ವನ್ತಜಕಾರಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ। 'ಚತುತ್ಥದುತಿಯೇಸ್ವೇಸಂ ತತಿಯಪಠಮಾ'ತಿ ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ಖಸ್ಸ ಕತ್ತಂ, 'ತಿತಿಕ್ಖ'ಇತಿ ಧಾತುಪಚ್ಚಯನ್ತರೂಪಂ, ತತೋ ತ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ।

ತಿತಿಕ್ಖತಿ, ತಿತಿಕ್ಖನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ತಿತಿಕ್ಖೀಯತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ತಿತಿಕ್ಖೇತಿ, ತಿತಿಕ್ಖಯತಿ, ತಿತಿಕ್ಖಾಪೇತಿ, ತಿತಿಕ್ಖಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ತಿತಿಕ್ಖಾಪೀಯತಿ, ತಿತಿಕ್ಖಾಪೀಯನ್ತಿ।

ತಿತಿಕ್ಖತು, ತಿತಿಕ್ಖನ್ತು, ತಿತಿಕ್ಖೇಯ್ಯ, ತಿತಿಕ್ಖೇಯ್ಯುಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಖಮಾಯನ್ತಿ ಕಿಂ? ತಿಜ-ನಿಸಾನೇ, ತೇಜೇತಿ, ತೇಜೇನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ತೇಜೇತಿ। "ಸಮುತ್ತೇಜೇತಿ ಸಮ್ಪಹಂಸೇತೀ"ತಿ [ಮ೦ ನಿ೦ ೩.೨೭೬] ಪಾಳಿ।

ಮಾನ-ವೀಮಂಸಾಯಂ, ತತೋ ಸಪಚ್ಚಯೋ। 'ಖಛಸಾನಮೇಕಸ್ಸರಂ ದ್ವೇ'ತಿ 'ಮಾನ, ಮಾನ'ಇತಿ ದ್ವಿರೂಪೇ ಕತೇ -

೬೯೫. ಮಾನಸ್ಸ ವೀ ಪರಸ್ಸ ಚ ಮಂ [ಕ೦ ೪೬೩-೭; ರೂ೦ ೫೩೨-೩; ನೀ೦ ೯೪೪]।

ದ್ವಿತ್ತೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಮಾನಸ್ಸ ವೀ ಹೋತಿ, ಪರಸ್ಸ ಚ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಮಾನಸ್ಸ ಮಂ ಹೋತಿ।

ವೀಮಂಸತಿ, ವೀಮಂಸನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ವೀಮಂಸೀಯತಿ , ವೀಮಂಸೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ವೀಮಂಸೇತಿ, ವೀಮಂಸಯತಿ, ವೀಮಂಸಾಪೇತಿ, ವೀಮಂಸಾಪಯತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ವೀಮಂಸಾಪೀಯತಿ, ವೀಮಂಸಾಪೀಯನ್ತಿ।

ವೀಮಂಸಾಯನ್ತಿ ಕಿಂ? ಮಾನ-ಪೂಜಾಯಂ, ಮಾನೇತಿ, ಸಮ್ಮಾನೇತಿ, ಅಭಿಮಾನೇತಿ, ಪೂಜೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಿತ-ರೋಗಾಪನಯನೇ ಸಂಸಯೇ ಚ।

೬೯೬. ಕಿತಾ ತಿಕಿಚ್ಛಾಸಂಸಯೇಸು ಛೋ [ಕ॰ ೪೩೩; ರೂ॰ ೫೨೮; ನೀ॰ ೯೦೬-೯; ಚಂ॰ ೧.೧.೧೮; ಪಾ॰ ೩.೧.೫ ಕಾ]।

ತಿಕಿಚ್ಛಾಯಂ ಸಂಸಯೇ ಚ ಪವತ್ತಕಿತಧಾತುತೋ ಪರಂ ಛೋ ಹೋತಿ।

‘ಕಿತ, ಕಿತ’ ಇತಿ ದ್ವಿರೂಪೇ ಕತೇ -

೬೯೭. ಕಿತಸ್ಸಾಸಂಸಯೇತಿ ವಾ [ಕ॰ ೪೬೩; ರೂ॰ ೫೩೨; ನೀ॰ ೯೪೪]।

ಸಂಸಯಮ್ಹಾ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ತಿಕಿಚ್ಛತ್ಥೇ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಕಿತಧಾತುಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಕಿತಸ್ಸತಿ ಹೋತಿ ವಾ। ‘ಪರರೂಪಮಯಕಾರೇ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ’ತಿ ಪರರೂಪತ್ತಂ, ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ಚಕಾರತ್ತಂ।

ತಿಕಿಚ್ಛತಿ, ತಿಕಿಚ್ಛನ್ತಿ। ದೇವಾಪಿ ನಂ ತಿಕಿಚ್ಛನ್ತಿ, ಮಾತಾಪೇತ್ತಿಭರಂ ನರಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೪೦೮]।

ಕಮ್ಮೇ-ತಿಕಿಚ್ಛೀಯತಿ, ತಿಕಿಚ್ಛೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ತಿಕಿಚ್ಛೇತಿ, ತಿಕಿಚ್ಛಯತಿ, ತಿಕಿಚ್ಛಾಪೇತಿ, ತಿಕಿಚ್ಛಾಪಯತಿ।

ವಾಸದ್ದೇನ ತಿಕಾರಾಭಾವೇ ‘ಕವಗ್ಗಹಾನಂ ಚವಗ್ಗಜಾ’ತಿ ದ್ವಿತ್ತೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಚವಗ್ಗೋ, ಚಿಕಿಚ್ಛತಿ, ಚಿಕಿಚ್ಛನ್ತಿ, ಚಿಕಿಚ್ಛೀಯತಿ, ಚಿಕಿಚ್ಛೀಯನ್ತಿ।

ಅಸಂಸಯೇತಿ ಕಿಂ? ವಿಚಿಕಿಚ್ಛತಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛನ್ತಿ।

ತಿಕಿಚ್ಛತ್ಥ, ಸಂಸಯತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ -

ಕಿತ-ಞಾಣೇ ನಿವಾಸೇ ಚ, ಕೇತತಿ, ಸಂಕೇತತಿ, ನಿಕೇತತಿ।

ಗುಪ-ನಿನ್ದಾಯಂ।

೬೯೮. ನಿನ್ದಾಯಂ ಗುಪಬಧಾ ಬಸ್ಸ ಭೋ ಚ [ಕ॰ ೪೩೩; ರೂ॰ ೫೨೮; ಚಂ॰ ೧.೧.೧೯, ೨೦; ಪಾ॰ ೩.೧.೫, ೬ ಕಾ]।

ನಿನ್ದಾಯಂ ಪವತ್ತೇಹಿ ಗುಪ, ಬಧೇಹಿ ಪರಂ ಛಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಬಸ್ಸ ಚ ಭೋ ಹೋತಿ। ದ್ವಿರೂಪೇ ಕತೇ ಅನಾದಿಬ್ಯಞ್ಜನಲೋಪೋ।

೨೯೯. ಗುಪಿಸ್ಸಿ [ಕ॰ ೪೭೫; ರೂ॰ ೪೬೩; ನೀ॰ ೯೪೭; 'ಗುಪಿಸ್ಸುಸ್ಸ' (ಬಹೂಸು)]।

ಗುಪಿಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಉ-ಕಾರಸ್ಸ ಇ ಹೋತಿ। ಗಸ್ಸ ಚವಗ್ಗತ್ತಂ, ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ, ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ಪಠಮತ್ತಂ।

ಜಿಗುಚ್ಛತಿ, ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮೇ-ಜಿಗುಚ್ಛೀಯತಿ, ಜಿಗುಚ್ಛೀಯನ್ತಿ।

ಕಾರಿತೇ-ಜಿಗುಚ್ಛೇತಿ, ಜಿಗುಚ್ಛಯತಿ, ಜಿಗುಚ್ಛಾಪೇತಿ, ಜಿಗುಚ್ಛಾಪಯತಿ। ಜಿಗುಚ್ಛತು, ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತು ಇಚ್ಚಾದಿ।

ನಿನ್ದಾಯನ್ತಿ ಕಿಂ? ಗುಪ-ಸಂವರಣೇ, ಗೋಪೇತಿ, ಗೋಪಯತಿ।

ಬಧ-ನಿನ್ದಾಯಂ, ದ್ವಿರೂಪಾದಿಮ್ಹಿ ಕತೇ -

೨೦೦. ಖಛಸೇಸ್ವಿ [ಕ॰ ೪೭೫; ರೂ॰ ೪೬೩; ನೀ॰ ೯೪೭; 'ಖಛಸೇಸ್ವಸ್ಸಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ದ್ವಿತ್ತೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಅಸ್ಸ ಇ ಹೋತಿ ಖ, ಛ, ಸೇಸೂತಿ ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಪರಬಕಾರಸ್ಸ ಚ ಭತ್ತಂ, ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪಾದಿ।

ಬಿಭಚ್ಛತಿ, ವಿರೂಪೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಬಿಭಚ್ಛನ್ತಿ।

ನಿನ್ದಾಯನ್ತಿ ಕಿಂ? ಬಧ-ಬನ್ಧನ, ಹಿಂಸಾಸು, ಬಾಧೇತಿ, ಬಾಧಯತಿ। ವಾತಂ ಜಾಲೇನ ಬಾಧೇಸಿ [ಜಾ॰ ೧.೧೨.೮]।

ಕಮ್ಮೇ-ಬಾಧೀಯತಿ, ಬಾಧೀಯನ್ತಿ, ಬಜ್ಝತಿ, ಬಜ್ಝನ್ತಿ।

ಇತಿ ಸಾಮಞ್ಞ ಖ, ಛ, ಸರಾಸಿ।

ತುಮಿಚ್ಛತ್ಥೇ ಖಛಸರಾಸಿ

೨೦೧. ತುಂಸ್ಮಾ ಲೋಪೋ ಚಿಚ್ಛಾಯಂ ತೇ [ಕ॰ ೪೩೪; ರೂ॰ ೫೩೪; ನೀ॰ ೯೧೦; ಚಂ॰ ೧.೧.೨೨; ಪಾ॰ ೩.೧.೭]।

ತುಮನ್ತೇಹಿ ಇಚ್ಛತ್ಥೇ ತೇ ಖ, ಛ, ಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ತುಂಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ ತುಮಿಚ್ಛತ್ಥಸಮ್ಭವೇ ಸತಿ ಸಬ್ಬಧಾತುಪದೇಹಿಪಿ ಖ, ಛ, ಸಾನಂ ಪವತ್ತಿದೀಪನತ್ಥಂ। ತೇನ ತುಮಿಚ್ಛತ್ಥೇ ಸ, ಛಪಚ್ಚಯೇ ಕತ್ವಾ 'ಊ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ'ತಿ ಸ, ಛಾನಂ ಆದಿಮ್ಹಿ ಈಆಗಮಂ ಕತ್ವಾ "ಅಪುತ್ತಂ ಪುತ್ತಮಿವ ಆಚರಿತುಂ ಇಚ್ಛತಿ ಪುತ್ತೀಯೀಸತಿ, ಪಬ್ಬತೋ ವಿಯ ಅತ್ತಾನಂ ಆಚರಿತುಂ ಇಚ್ಛತಿ ಪಬ್ಬತಾಯೀಸತಿ, ದಾತುಂ ಇಚ್ಛತಿ ದಿಚ್ಛತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಭುಜ, ಘಸ, ಹನ, ಜಿ, ಹರ, ಪಾ, ಸು।

ಭುಞ್ಜಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೇ-ಭುಜತೋ ಖಪಚ್ಚಯೋ, ತುಂಪಚ್ಚಯಲೋಪೋ, ದ್ವಿತ್ತಂ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಅನಾದಿಲೋಪೋ, ಪರರೂಪತ್ತೇ ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ಪಠಮತ್ತಂ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಭಸ್ಸ ಬತ್ತಂ, ಬುಭುಕ್ಖತಿ, ಬುಭುಕ್ಖನ್ತಿ, ಬುಭುಕ್ಖೀಯತಿ, ಬುಭುಕ್ಖೀಯನ್ತಿ,

ಬುಭುಕ್ಖೇತಿ, ಬುಭುಕ್ಖಯತಿ, ಬುಭುಕ್ಖಾಪೇತಿ, ಬುಭುಕ್ಖಾಪಯತಿ, ಬುಭುಕ್ಖಾಪೀಯತಿ, ಬುಭುಕ್ಖಾಪೀಯನ್ತಿ, ಬುಭುಕ್ಖತು, ಬುಭುಕ್ಖನ್ತು, ಬುಭುಕ್ಖೇಯ್ಯ, ಬುಭುಕ್ಖೇಯ್ಯುಂ, ಬುಭುಕ್ಖಿ, ಬುಭುಕ್ಖಿಂಸು, ಬುಭುಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ಬುಭುಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಬುಭುಕ್ಖಿಸ್ಸಾ, ಬುಭುಕ್ಖಿಸ್ಸಂಸು।

ಘಸ-ಅದನೇ, ಘಸಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೇ - ಛಪಚ್ಚಯೋ, ದ್ವಿತ್ತಾದಿ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಘಸ್ಸ ಗತ್ತಂ, ಗಸ್ಸ ಜತ್ತಂ, ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಜಿಘಚ್ಛತಿ, ಜಿಘಚ್ಛನ್ತಿ, ಜಿಘಚ್ಛೀಯತಿ, ಜಿಘಚ್ಛೀಯನ್ತಿ, ಜಿಘಚ್ಛೇತಿ, ಜಿಘಚ್ಛಾಪೇತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಹನ-ಹಿಂಸಾಯಂ, ಹನ್ತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೇ - ಛಪಚ್ಚಯೋ, ದ್ವಿತ್ತಾದಿ, 'ಕವಗ್ಗಹಾನಂ ಚವಗ್ಗಜಾ'ತಿ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಹಸ್ಸ ಜೋ, ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ।

೭೦೨. ಪರಸ್ಸ ಘಂ ಸೇ।

ದ್ವಿತ್ತೇ ಪರಸ್ಸ ಹನಸ್ಸ ಘಂ ಹೋತಿ ಸೇ ಪರೇ।

ಜಿಘಂಸತಿ, ಜಿಘಂಸನ್ತಿ।

ಜಿ-ಜಯೇ, ಜೇತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೇ - ಸಪಚ್ಚಯೋ, ದ್ವಿತ್ತಂ।

೭೦೩. ಜಿಹರಾನಂ ಗೀ [ಕ॰ ೪೬೨, ೪೭೪; ರೂ॰ ೪೬೭, ೫೩೫; ನೀ॰ ೯೪೩-೯೫೪]।

ಜಿ, ಹರಾನಂ ದ್ವಿತ್ತೇ ಪರಸ್ಸ ಜಿಸ್ಸ ಹರಸ್ಸ ಚ ಗೀ ಹೋತಿ ಸೇ ಪರೇ।

ಜಿಗೀಸತಿ, ಜಿಗೀಸನ್ತಿ, ವಿಜಿಗೀಸತಿ, ವಿಜಿಗೀಸನ್ತಿ।

ಹರ-ಹರಣೇ, ದ್ವಿತ್ತಾದಿ, ಪರಸ್ಸ ಗೀ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಹಸ್ಸ ಜೋ, ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಜಿಗೀಸತಿ, ಹರಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಜಿಗೀಸನ್ತಿ।

ಪಾ-ಪಾನೇ, ಪಿವಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೇ - ಸಪಚ್ಚಯೋ, ದ್ವಿತ್ತಂ, 'ರಸ್ಸೋ ಪುಬ್ಬಸ್ಸಾ'ತಿ ರಸ್ಸೋ, ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಪಿಪಾಸತಿ, ಪಿಪಾಸನ್ತಿ, ಪಿಪಾಸೀಯತಿ, ಪಿಪಾಸೀಯನ್ತಿ।

ಸು-ಸವನೇ, ಸೋತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೇ - ದ್ವಿತ್ತೇ ಪರಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, ಸುಸ್ಸುಸತಿ [ಸುಸ್ಸೂಸತಿ (ಬಹೂಸು)], ಸುಸ್ಸುಸನ್ತಿ, ಸುಸ್ಸುಸೀಯತಿ, ಸುಸ್ಸುಸೀಯನ್ತಿ, ಸುಸ್ಸುಸೇತಿ, ಸುಸ್ಸುಸಯತಿ, ಸುಸ್ಸುಸಾಪೇತಿ, ಸುಸ್ಸುಸಾಪಯತಿ, ಸುಸ್ಸುಸಾಪೀಯತಿ, ಸುಸ್ಸುಸಾಪೀಯನ್ತಿ, ಸುಸ್ಸುಸತು, ಸುಸ್ಸುಸನ್ತು ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಿತಿಕ್ಖಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೇ - ತಿತಿಕ್ಖತೋ ಸಪಚ್ಚಯೋ, ಸಪಚ್ಚಯಪರತ್ತಾ ಪುನ ದ್ವಿತ್ತಪ್ಪಸಙ್ಗೇ -

೭೦೪. ನ ಪುನ [ಚಂ॰ ೫.೧.೬]।

ಸಕಿಂ ದ್ವಿತ್ತೇ ಕತೇ ಪುನ ದ್ವಿತ್ತಂ ನ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಪುನ ದ್ವಿತ್ತಾಭಾವೋ, 'ಊ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ'ತಿ ಊ ಆಗಮೋ।

ತಿತಿಕ್ಖಿಸತಿ, ತಿತಿಕ್ಖಿಸನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಏವಂ ತಿಕಿಚ್ಛಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ತಿಕಿಚ್ಛಿಸತಿ, ತಿಕಿಚ್ಛಿಸನ್ತಿ, ಚಿಕಿಚ್ಛಿಸತಿ, ಚಿಕಿಚ್ಛಿಸನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ತುಮಿಚ್ಛತ್ಥೇ ಖ, ಛ, ಸ ರಾಸಿ।

ಪುತ್ತಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೇ -

೭೦೫. ಈಯೋ ಕಮ್ಮಾ [ಕ॰ ४३८; ರೂ॰ ೫३ੳ; ನೀ॰ ೯೧೨; ಚಂ॰ ೧.೧.೨३, ೨४; ಪಾ॰ ३.೧.ੳ, ೯]।

ಕಮ್ಮತ್ಥಾ ನಾಮಪದಮ್ಹಾ ಇಚ್ಛತ್ಥೇ ಈಯೋ ಹೋತೀತಿ ಕಮ್ಮಭೂತಾ ಪುತ್ತಸದ್ದತೋ ಇಚ್ಛಾಯಂ ಈಯೋ, ‘ಪುತ್ತೀಯ’ಇತಿ ಧಾತುಪಚ್ಚಯನ್ತರೂಪಂ, ತತೋ ತ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ।

ಪುತ್ತೀಯತಿ, ಪುತ್ತೀಯನ್ತಿ, ಪುತ್ತೀಯೇತಿ, ಪುತ್ತೀಯಯತಿ, ಪುತ್ತೀಯಾಪೇತಿ, ಪುತ್ತೀಯಾಪಯತಿ, ಪುತ್ತೀಯಾಪೀಯತಿ, ಪುತ್ತೀಯಾಪೀಯನ್ತಿ। ಏವಂ ಚೀವರೀಯತಿ, ಚೀವರೀಯನ್ತಿ, ಪತ್ತೀಯತಿ, ಪತ್ತೀಯನ್ತಿ, ಪರಿಕ್ಖಾರೀಯತಿ, ಪರಿಕ್ಖಾರೀಯನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಪುತ್ತಂ ಸಿಸ್ಸಂ ಪುತ್ತಮಿವ ಆಚರತೀತಿ ಅತ್ಥೇ -

೭೦೬. ಉಪಮಾಣಾಚಾರೇ [ಕ॰ ४३೬; ರೂ॰ ೫३೭; ನೀ॰ ೯೧೨; ಚಂ॰ ೧.೧.೨೫; ಪಾ॰ ३.೧.೧೦]।

ಉಪಮೀಯತಿ ಉಪಮೇತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥೋ ಏತೇನಾತಿ ಉಪಮಾನಂ, ಉಪಮಾನಭೂತಾ ಕಮ್ಮಪದತೋ ಆಚಾರತ್ಥೇ ಈಯೋ ಹೋತಿ।

ಪುತ್ತೀಯತಿ , ಪುತ್ತೀಯನ್ತಿ ಸಿಸ್ಸಂ।

ಕಮ್ಮೇ-ಅಪುತ್ತೋಪಿ ಪುತ್ತೋ ವಿಯ ಆಚರೀಯತಿ ಪುತ್ತೀಯೀಯತಿ, ಪುತ್ತೀಯೀಯನ್ತಿ, ಪುತ್ತೀಯೇತಿ, ಪುತ್ತೀಯಯತಿ, ಪುತ್ತೀಯಾಪೇತಿ, ಪುತ್ತೀಯಾಪಯತಿ, ಪುತ್ತೀಯಾಪೀಯತಿ, ಪುತ್ತೀಯಾಪೀಯನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಿಸ್ಸೀಯತಿ, ಸಿಸ್ಸೀಯನ್ತಿ।

ಕುಟಿಯಂ ವಿಯ ಪಾಸಾದೇ ಆಚರತೀತಿ ಅತ್ಥೇ -

೭೦೭. ಆಧಾರಾ [ಕ॰ ४३೬; ರೂ॰ ೫३೭; ನೀ॰ ೯೧೨; ಚಂ॰ ೧.೧.೨೬; ಪಾ॰ ३.೧.೧೦]।

ಉಪಮಾನಭೂತಾ ಆಧಾರಭೂತಾ ಚ ನಾಮಮ್ಹಾ ಆಚಾರತ್ಥೇ ಈಯೋ ಹೋತಿ।

ಕುಟೀಯತಿ, ಕುಟೀಯನ್ತಿ ಪಾಸಾದೇ, ನದಿಯಂ ವಿಯ ಸಮುದ್ದೇ ಆಚರತಿ ನದೀಯತಿ, ನದೀಯನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅರಞ್ಞೇ ವಿಯ ನಗರೇ ಆಚರತಿ ಅರಞ್ಞೀಯತಿ, ಅರಞ್ಞೀಯನ್ತಿ ನಗರೇ। ಏವಂ ಗೇಹೀಯತಿ ವಿಹಾರೇ।

ಲೋಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಅಕಮ್ಪನೀಯಟ್ಠೇನ ಪಬ್ಬತೋ ವಿಯ ಅತ್ತಾನಂ ಆಚರತೀತಿ ಅತ್ಥೇ -

೭೦ੳ. ಕತ್ತುತಾಯೋ [ಕ॰ ४३೫; ರೂ॰ ೫३೬; ನೀ॰ ೯೧೧; ಚಂ॰ ೧.೧.೨೭; ಪಾ॰ ३.೧.೧೧]।

ಉಪಮಾನಭೂತಾ ಕತ್ತುಭೂತಾ ಚ ನಾಮಮ್ಹಾ ಆಚಾರತ್ಥೇ ಆಯೋ ಹೋತೀತಿ ಪಬ್ಬತಸದ್ದತೋ ಆಯೋ। ತತೋ ತ್ಯಾದ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ।

ಪಬ್ಬತಾಯತಿ ಸಙ್ಘೋ, ಪಬ್ಬತಾಯನ್ತಿ, ಚಿಚ್ಚಿಟೋ ವಿಯ ಅತ್ತಾನಂ ಆಚರತಿ ಚಿಚ್ಚಿಟಾಯತಿ, ಸದ್ದೋ। ಏವಂ ಪಟಪಟಾಯತಿ, ಕಟಕಟಾಯತಿ, ಧೂಮಧೂಮಾಯತಿ, ಧೂಪಾಯತಿ, ಸನ್ಧೂಪಾಯತಿ।

ಅಭುಸಮ್ಪಿ ಭುಸಂ ಭವತೀತಿ ಅತ್ಥೇ -

೭೦೯. **ಝುತ್ಥೇ** [ಕ॰ ೪೩೫; ರೂ॰ ೫೩೬; ನೀ॰ ೯೧೧; ಚಂ॰ ೧.೧.೩೦; ಪಾ॰ ೩.೧.೧೨, ೧೩]।

ಚೇಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಅಬ್ಭೂತತಬ್ಭಾವೋ **ಝುತ್ಥೋ** ನಾಮ। ಕತ್ತುತೋ ಝುತ್ಥೇ ಆಯೋ ಹೋತಿ।

ಭುಸಾಯತಿ, ಭುಸಾಯನ್ತಿ, ಅಪಟೋಪಿ ಪಟೋ ಭವತಿ ಪಟಾಯತಿ, ಪಟಾಯನ್ತಿ, ಅಲೋಹಿತಮ್ಪಿ ಲೋಹಿತಂ ಭವತಿ ಲೋಹಿತಾಯತಿ। ಏವಂ ನೀಲಾಯತಿ, ಕಮಲಾಯತಿ, ಚನ್ದಾಯತಿ, ಚನ್ದನಾಯತಿ, ಕಞ್ಚನಾಯತಿ, ವಜಿರಾಯತಿ।

ಕತ್ತುತೋತ್ವೇವ? ಭುಸಂ ಕರೋತಿ।

ಸದ್ದಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೇ -

೭೧೦. **ಸದ್ದಾದೀಹಿ ಕರೋತಿ** [ಕ॰ ೪೩೫; ರೂ॰ ೫೩೬; ನೀ॰ ೯೧೧; ಚಂ॰ ೧.೧.೩೬; ಪಾ॰ ೩.೧.೧೭, ೧೮; 'ಸದ್ದಾದೀನಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ಸದ್ದಾದೀಹಿ ದುತಿಯನ್ತೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ ಕರೋತ್ಯತ್ಥೇ ಆಯೋ ಹೋತಿ।

ಸದ್ದಾಯತಿ, ಸದ್ದಾಯನ್ತಿ, ವೇರಂ ಕರೋತಿ ವೇರಾಯತಿ, ವೇರಾಯನ್ತಿ, ಕಲಹಂ ಕರೋತಿ ಕಲಹಾಯತಿ, ಕಲಹಾಯನ್ತಿ, ಮೇತ್ತಂ ಕರೋತಿ ಮೇತ್ತಾಯತಿ, ಮೇತ್ತಾಯನ್ತಿ, ಕರುಣಂ ಕರೋತಿ ಕರುಣಾಯತಿ, ಕರುಣಾಯನ್ತಿ, ಮುದಿತಂ ಕರೋತಿ ಮುದಿತಾಯತಿ, ಮುದಿತಾಯನ್ತಿ, ಉಪೇಕ್ಖಂ ಕರೋತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಯತಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾಯನ್ತಿ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯನ್ತಿ, ಪಿಯಂ ಕರೋತಿ ಪಿಯಾಯತಿ, ಪಿಯಾಯನ್ತಿ, ಪಚ್ಚಯಂ ಸದ್ದಹನಂ ಕರೋತಿ ಪತ್ತಿಯಾಯತಿ, ಪತ್ತಿಯಾಯನ್ತಿ, ತಣ್ಹಂ ಕರೋತಿ ತಣ್ಹಾಯತಿ, ತಣ್ಹಾಯನ್ತಿ, ತಣ್ಹೀಯತಿ, ತಣ್ಹೀಯನ್ತಿ ವಾ, ಕರೋತ್ಯತ್ಥೇ ಈಯೋ। ಮಮ ಇದನ್ತಿ ಕರೋತಿ ಮಮಾಯತಿ, ಮಮಾಯನ್ತಿ।

ನಮೋ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೇ -

೭೧೧. **ನಮೋತ್ವಸ್ಸೋ** [ಚಂ॰ ೧.೧.೩೭; ಪಾ॰ ೩.೧.೧೯]।

ನಮೋಸದ್ದತೋ ಕರೋತ್ಯತ್ಥೇ ಅಸ್ಸೋ ಹೋತಿ।

ನಮಸ್ಸತಿ, ನಮಸ್ಸನ್ತಿ।

ಸಮಾನಂ ಸದಿಸಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೇ -

೭೧೨. **ಧಾತ್ವತ್ಥೇ ನಾಮಸ್ಮಿ** [ಪಾ॰ ೩.೧.೨೧, ೨೫]।

ಧಾತ್ವತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತಿ ಯಾ ಕಾಚಿ ಕ್ರಿಯಾ। ನಾಮಸ್ಮಾ ಧಾತ್ವತ್ಥೇ ಇ ಹೋತಿ। 'ಯುವಣ್ಣಾನಮೇಓ ಪಚ್ಚಯೇ'ತಿ ಇಸ್ಸ ಏತ್ತಂ।

ಸಮಾನೇತಿ, ಸಮಾನೇನ್ತಿ।

‘ಏಓನಮಯಾವಾ ಸರೇ’ತಿ ಏಸ್ಸ ಅಯಾದೇಸೋ। ‘ಣೆಣಾಪ್ಯಾಪೀಹಿ ವಾ’ತಿ ಏತ್ಥ ವಾಸದ್ದೇನ ಲಪಚ್ಚಯೋ, ಸಮಾನಯತಿ, ಸಮಾನಯನ್ತಿ, ಪಿಣಂ ಕರೋತಿ ಪಿಣೇತಿ, ಪಿಣಯತಿ, ಕುಸಲಂ ಪುಚ್ಛತಿ ಕುಸಲೇತಿ, ಕುಸಲಯತಿ, ವಿಸುದ್ಧಂ ಹೋತಿ ವಿಸುದ್ಧೇತಿ, ವಿಸುದ್ಧಯತಿ, ವೀಣಾಯ ಉಪಗಾಯತಿ ಉಪವೀಣೇತಿ, ಉಪವೀಣಾಯತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ ಅತಿಪಞ್ಞೇತಿ, ಅತಿಪಞ್ಞಾಯತಿ, ವಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ ವಚ್ಚೇತಿ, ವಚ್ಚಯತಿ, ಮುತ್ತಂ ಕರೋತಿ ಮುತ್ತೇತಿ, ಮುತ್ತಯತಿ, ಬಲೇನ ಪೀಳೇತಿ ಬಲೇತಿ, ಬಲಯತಿ।

ಅಸ್ಸ ಇತ್ತೇ-ಬಲೀಯತಿ, ಬಲೀಯನ್ತಿ। “ಅಬಲಾನಂ ಬಲೀಯನ್ತೀ”ತಿ ಪಾಳಿ।

ಸಚ್ಚಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೇ -

೭೧೩. ಸಚ್ಚಾದೀಹಾಪಿ [ಸಂಯುತ್ತನಿಕಾಯೇ; ರೂ॰ ೫೪೦; ನೀ॰ ೯೧೪; ಪಾ॰ ೩.೧.೨೫]।

ಸಚ್ಚಾದೀಹಿ ನಾಮೇಹಿ ಧಾತ್ವತ್ಥೇ ಆಪಿ ಹೋತಿ।

ಸಚ್ಚಾಪೇತಿ , ಸಚ್ಚಾಪೇನ್ತಿ, ಅತ್ಥವಿಭಾಗಂ ಕರೋತಿ ಅತ್ಥಾಪೇತಿ, ಅತ್ಥಾಪೇನ್ತಿ, ಬೇದಸತ್ಥಂ ಕರೋತಿ ಬೇದಾಪೇತಿ, ಬೇದಾಪೇನ್ತಿ, ಸುಕ್ಖಂ ಕರೋತಿ ಸುಕ್ಖಾಪೇತಿ, ಸುಕ್ಖಾಪೇನ್ತಿ, ಸುಖಂ ಕರೋತಿ ಸುಖಾಪೇತಿ, ಸುಖಾಪೇನ್ತಿ, ದುಕ್ಖಂ ಕರೋತಿ ದುಕ್ಖಾಪೇತಿ, ದುಕ್ಖಾಪೇನ್ತಿ, ಉಣ್ಹಂ ಕರೋತಿ ಉಣ್ಹಾಪೇತಿ, ಉಣ್ಹಾಪೇನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಪುತ್ತಂ ಪುತ್ತಮಿವ ಆಚರತಿ ಪುತ್ತೀಯತಿ, ಪುತ್ತೀಯಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೇ ‘ತುಂಸ್ಮಾ ಲೋಪೋ ಚಿಚ್ಛಾಯಂ ತೇ’ತಿ ಸಪಚ್ಚಯೋ।

೭೧೪. ಯಥಿಟ್ಠಂ ಸ್ಯಾದಿನೋ [ಕ॰ ೪೫೮; ರೂ॰ ೪೬೧; ನೀ॰ ೯೩೯; ಚಂ॰ ೫.೧.೮; ಪಾ॰ ೬.೧.೩]।

ಇಚ್ಛೀಯತೀತಿ ಇಟ್ಠಂ, ಯಂ ಯಂ ಇಟ್ಠಂ ಯಥಿಟ್ಠಂ। “ಯಮಿಟ್ಠ”ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಸ್ಸ ಯಥಿಟ್ಠಂ ಏಕಸ್ಸರಂ ಆದಿಭೂತ’ಮಞ್ಞಂ ವಾ ದ್ವೇರೂಪಂ ಹೋತಿ, ನ ತ್ಯಾದಿಸ್ಸ ವಿಯ ಆದಿಭೂತಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ‘ಊ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ’ತಿ ಊ ಆಗಮೋ।

ಆದಿಮ್ಹಿ ದ್ವಿತ್ತೇ-ಪುಪ್ಪುತ್ತೀಯಿಸತಿ।

ಮಜ್ಝೇ ದ್ವಿತ್ತೇ-ಪುತ್ತಿತ್ತೀಯಿಸತಿ।

ಅಕಮಲಂ ಕಮಲಂ ಭವತಿ ಕಮಲಾಯತಿ, ಕಮಲಾಯಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಕಕಮಲಾಯಿಸತಿ, ಕಮಮಲಾಯಿಸತಿ, ಕಮಲಲಾಯಿಸತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ನಾಮಧಾತುರಾಸಿ।

ಇತಿ ನಿರುತ್ತಿದೀಪನಿಯಾ ನಾಮ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನದೀಪನಿಯಾ

ತ್ಯಾದಿಕಣ್ಡೋ ನಾಮ ಆಖ್ಯಾತಕಣ್ಡೋ

ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೭. ಕಿತಕಣ್ಡ

ಧಾತ್ವನ್ತವಿಕಾರರಾಸಿ

ವಿಸಂಯೋಗರೂಪರಾಸಿ

ಅಥ ಧಾತುಪಚ್ಚಯಸಂಸಿದ್ಧಂ ಕಾಲ, ಕಾರಕ, ಲಿಙ್ಗ, ಸಙ್ಖ್ಯಾ, ಕ್ರಿಯಾಭೇದದೀಪಕಂ ದಬ್ಬಪ್ಪಧಾನವಾಚಕಂ ಕಿತಕಪದಂ ದೀಪಿಯತೇ।

ತತ್ಥ ಅತೀತಾದಯೋ ಕಾಲಭೇದೋ ನಾಮ।

ಕತ್ತಾ ಚ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಕರಣಞ್ಚ ಸಮ್ಪದಾನಞ್ಚ ಅಪಾದಾನಞ್ಚ ಅಧಿಕರಣಞ್ಚ ಭಾವೋ ಚಾತಿ ಸತ್ತ ಸಾಧನಾನಿ ಕಾರಕಭೇದೋ ನಾಮ।

ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಲಿಙ್ಗಭೇದೋ ನಾಮ।

ಏಕತ್ತ, ಬಹುತ್ತಭೇದೋ ಸಙ್ಖ್ಯಾಭೇದೋ ನಾಮ।

ತಸ್ಸೀಲಕ್ರಿಯಾ, ತದ್ಧಮ್ಮಕ್ರಿಯಾ, ತಸ್ಸಾಧುಕಾರಕ್ರಿಯಾ, ಅತ್ತಮಾನಕ್ರಿಯಾ, ಅಭಿಕ್ಖಞ್ಞಕ್ರಿಯಾ, ಅರಹಕ್ರಿಯಾ, ಸಕ್ಕಕ್ರಿಯಾ, ಪೇಸನಕ್ರಿಯಾ, ಅತಿಸಗ್ಗಕ್ರಿಯಾ, ಪತ್ತಕಾಲಾರೋಚನಕ್ರಿಯಾ, ಅವಸ್ಸಮ್ಭಾವೀಕ್ರಿಯಾದಯೋ ಕ್ರಿಯಾಭೇದೋ ನಾಮ।

“ಗಮನಂ ಭವತಿ, ಪಚನಂ ಜಾನಾತಿ” ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪಚ್ಚಯತ್ಥಭೂತೋ ಭಾವೋ ನಾಮ ಸಾಧನರೂಪೋ ಹೋತಿ। ಜಾತಿವಿಯ ಸಬ್ಬತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಧಾತ್ವತ್ಥಭೂತಾಯ ಸಾಧ್ಯಕ್ರಿಯಾಯ ಸಾಧಕತ್ತಾ ಲಿಙ್ಗತ್ತಯಯುತ್ತೋ ಚ ಹೋತಿ, ಕ್ರಿಯಾ, ಕಾರೋ, ಕರಣನ್ತಿ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಸಙ್ಖ್ಯಾಭೇದಯುತ್ತೋ ಚ ಹೋತಿ-ನಾನಾಧಾತ್ವತ್ಥಾನಞ್ಚ ಕತ್ತು, ಕಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಕಾಲಾದೀನಞ್ಚ ಭೇದೇನ ಸರೂಪಭೇದಸಬ್ಭವತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸೋಪಿ ದಬ್ಬೇ ಏವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀತಿ ಕತ್ವಾ ‘ದಬ್ಬಪ್ಪಧಾನವಾಚಕ’ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ತ್ಯಾದಿಕಣ್ಡೇ ಭಾವಸಾಧನವಿನಿಚ್ಛಯೇ ವುತ್ತಮೇವ।

‘ಬಹುಲ’ನ್ತಿ ಚ ‘ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ’ತಿ ಚ ವತ್ತನ್ತೇ -

೭೧೫. ಕತ್ತರಿ ಭೂತೇ ಕ್ತ ಕ್ತವನ್ತು ಕ್ತಾವೀ [ಕ॰ ೫೫೫; ರೂ॰ ೬೧೨; ನೀ॰ ೧೧೪೨; ಚಂ॰ ೧.೨.೬೬ ...ಪೇ॰... ೩.೨.೧೦೨]।

ಅಭವೀತಿ ಭೂತೋ, ಅತೀತೋ, ಭೂತೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಕತ್ತರಿ ಕಾನುಬನ್ಧಾ ತ, ತವನ್ತು, ತಾವೀಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕಾನುಬನ್ಧಾ ‘ನ ತೇ ಕಾನುಬನ್ಧನಾಗಮೇಸೂ’ತಿ ಸುತ್ತೇ ವಿಸೇಸನತ್ಥಾ।

೭೧೬. ಕ್ತೋ ಭಾವಕಮ್ಮೇಸು [ಕ॰ ೫೫೬; ರೂ॰ ೬೨೨; ನೀ॰ ೧೧೪೩; ಚಂ॰ ೧.೨.೬೭ ...ಪೇ॰... ೩.೨.೧೦೨; ೩.೪.೭೦]।

ಭೂತೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಕಾನುಬನ್ಧೋ ತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಅಭವೀತಿ ಭೂತೋ-ಪುರಿಸೋ, ಭೂತಾ-ಇತ್ಥೀ, ಭೂತಂ-ಕುಲಂ, ಕಾರಿತೇ ಧಾತುತೋ ಣಾನುಬನ್ಧಾನಂ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಪತ್ತತ್ತಾ ‘ನ ತೇ ಕಾನುಬನ್ಧನಾಗಮೇಸೂ’ತಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ, ‘ಯುವಣ್ಣಾನಮೇಓ ಪಚ್ಚಯೇ’ತಿ ಓವುದ್ಧಿ, ‘ಆವಾಯಾ

ಣಾನುಬನ್ಧೇ'ತಿ ಓಸ್ಸ ಆವತ್ತಂ, ತತೋ ತಪಚ್ಚಯೋ।

೭೧೭. ಈ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ [ಕ॰ ೬೦೫; ರೂ॰ ೫೪೭; ನೀ॰ ೧೨೧೦]।

ಬ್ಯಞ್ಜನಾದಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ಈಾನುಬನ್ಧೋ ಈಕಾರೋ ಆಗಚ್ಛತಿ।

ಕತ್ತರಿ-ಅಭಾವಯಿತ್ಥಾತಿ ಭಾವಿತೋ-ಪುರಿಸೋ, ಭಾವಿತಾಇತ್ಥೀ, ಭಾವಿತಂ-ಕುಲಂ।

ಕಮ್ಮೇ-ಅನುಭೂಯಿತ್ಥಾತಿ ಅನುಭೂತೋ-ಭೋಗೋ, ಅನುಭೂತಾಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಅನುಭೂತಂ-ಸುಖಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಭಾವೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಭಾವಿತೋ-ಮಗ್ಗೋ, ಭಾವಿತಾಪಟಿಪದಾ, ಭಾವಿತಂ-ಚಿತ್ತಂ।

ತವನ್ತು , ತಾವೀಸು-ಅಭವೀತಿ ಭೂತವಾ-ಪುರಿಸೋ, ಭೂತವನ್ತೀ, ಭೂತವತೀ-ಇತ್ಥೀ, ಭೂತವಂ-ಕುಲಂ, ಗುಣವನ್ತುಸಮಂ। ಭೂತಾವೀ-ಪುರಿಸೋ। ಭೂತಾವಿನೀ-ಇತ್ಥೀ, ಭೂತಾವಿ-ಚಿತ್ತಂ, ದಣ್ಡೀ, ದಣ್ಡಿನೀಸಮಂ। ಪುರಿಸೋ ಭೋಗಂ ಅನುಭೂತೋ, ಪುರಿಸೇನ ಭೋಗೋ ಅನುಭೂತೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಕಿತಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅತ್ಥೋ ದುವಿಧೋ ವಾಚ್ಚತ್ಥೋ, ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ಚಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ತ್ಯಾದಿಕಣ್ಡೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪುರಿಮೇಸು ಪನ ಛಸು ಸಾಧನೇಸು ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥೋ ಪದನ್ತರೇನ ಆಚಿಕ್ಖೀಯತಿ, ಭಾವಸಾಧನೇ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಧಾತುನಾ ಏವ।

ತತ್ಥ ಚ ಕತ್ತುಸತ್ತಿ, ಕಮ್ಮಸತ್ತಿ, ಕರಣಸತ್ತಿ, ಸಮ್ಪದಾನಸತ್ತಿ, ಅಪಾದಾನಸತ್ತಿ, ಅಧಿಕರಣಸತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಂ ವಾಚ್ಚತ್ಥಂ ಉಜುಂ ವದನ್ತಾ ಕಿತಪಚ್ಚಯಾ ಅತ್ತನೋ ಅಭಿಧೇಯ್ಯಪದೇನ ಸಮಾನಲಿಙ್ಗ, ವಿಭತ್ತಿ, ಸಙ್ಖ್ಯಾಯುತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ವದನ್ತಿ।

ತಂ ಯಥಾ? -

ಕತ್ತರಿ ತಾವ-ಪುರಿಸೋ ಭೋಗಂ ಅನುಭೂತೋ, ಪುರಿಸಾ ಭೋಗಂ ಅನುಭೂತಾ…ಪೇ॰… ಪುರಿಸೇಸು ಭೋಗಂ ಅನುಭೂತೇಸು, ಇತ್ಥೀ ಭೋಗಂ ಅನುಭೂತಾ, ಇತ್ಥಿಯೋ ಭೋಗಂ ಅನುಭೂತಾಯೋ…ಪೇ॰… ಇತ್ಥೀಸು ಭೋಗಂ ಅನುಭೂತಾಸು, ಕುಲಂ ಭೋಗಂ ಅನುಭೂತಂ, ಕುಲಾನಿ ಭೋಗಂ ಅನಭೂತಾನಿ…ಪೇ॰… ಕುಲೇಸು ಭೋಗಂ ಅನುಭೂತೇಸು।

ಕಮ್ಮೇ-ಭೋಗೋ ಪುರಿಸೇನ ಅನುಭೂತೋ, ಭೋಗಾ ಪುರಿಸೇನ ಅನುಭೂತಾ…ಪೇ॰… ಭೋಗೇಸು ಪುರಿಸೇನ ಅನುಭೂತೇಸು, ಸಮ್ಪತ್ತಿ ಪುರಿಸೇನ ಅನುಭೂತಾ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಪುರಿಸೇನ ಅನುಭೂತಾಯೋ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಪತ್ತೀಸು ಪುರಿಸೇನ ಅನುಭೂತಾಸು, ಸುಖಂ ಪುರಿಸೇನ ಅನುಭೂತಂ, ಸುಖಾನಿ ಪುರಿಸೇನ ಅನುಭೂತಾನಿ…ಪೇ॰… ಸುಖೇಸು ಪುರಿಸೇನ ಅನುಭೂತೇಸು। ಏಸ ನಯೋ ಕರಣಾದೀಸುಪಿ।

ಏವಂ ಕಿತವಾಚಕಾ ಅತ್ತನೋ ಅಭಿಧೇಯ್ಯಪದೇನ ಸಮಾನಲಿಙ್ಗ, ವಿಭತ್ತಿ, ಸಙ್ಖ್ಯಾಯುತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ತಂ ತಂ ಸಾಧನಂ ವದನ್ತಿ।

'ಇತ್ಥಿಯಮಣತಿಕಯಕ್ಯಾ ಚಾ'ತಿ ಇತ್ಥಿಯಂ ತಿಪಚ್ಚಯೋ, ಅನುಭವನಂ, ಅನುಭೂಯತೇ ವಾ ಅನುಭೂತಿ। "ತಿಸ್ಸಸ್ಸ ಅನುಭೂತಿ, ಫುಸ್ಸಸ್ಸ ಅನುಭೂತಿ" ಇಚ್ಚಾದಿಕಾ ಬಹೂ ಅನುಭೂತಿಯೋಪಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಅನುಭೂತಿ, ಅನುಭೂತಿಯೋ,

ಅನುಭೂತಿಂ, ಅನುಭೂತಿಯೋ…ಪೇ॰… ಅನುಭೂತೀಸೂ”ತಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

೫೦೩ ೭೧೮. ಕತ್ತರಿ ಲ್ತುಣಕಾ [ಕ॰ ೫೨೭, ೫೩೦; ರೂ॰ ೫೬೮, ೫೯೦; ನೀ॰ ೧೧೦೯, ೧೧೧೪; ಚಂ॰ ೧.೧.೧೩೯; ಪಾ॰ ೩.೧.೧೩೩, ೧೩೪]।

ಕತ್ತುಕಾರಕೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಲ್ತು, ಣಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಲಾನುಬನ್ಧೋ ತುಸ್ಸ ಕತ್ತರಿ ನಿಬನ್ಧನತ್ಥೋ, ‘ಲ್ತುಪಿತಾದೀನಮಾ’ತಿ ವಿಸೇಸನತ್ಥೋ ಚ।

ಅನುಭವತೀತಿ ಅನುಭೂತಾ, ಅನುಭೂತಾರೋ, ಸತ್ಥುಸಮಂ।

ಸಾಮಞ್ಞವಿಧಾನತ್ತಾ ಅರಹತ್ಥೇ ಸತ್ತಿಅತ್ಥೇ ತಸ್ಸೀಲ, ತದ್ಧಮ್ಮ, ತಸ್ಸಾಧುಕಾರ, ಅತ್ತಮಾನೇಸು ಚ ಕಾಲತ್ತಯೇ ಚ ಭವನ್ತಿ।

ಅರಹತ್ಥೇ-ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಿಯಾ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ।

ಸತ್ತಿಅತ್ಥೇ-ಭಗವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇತಾ।

ತಸ್ಸೀಲಾದೀಸು-ಪಸಯ್ಹಪವತ್ತಾ।

ಅತ್ತಮಾನೇ-ಅತ್ತಾನಂ ಪಣ್ಡಿತಂ ಮಞ್ಞತೀತಿ ಪಣ್ಡಿತಮಾನಿತಾ।

೭೧೯. ಪುಬ್ಬೇಕಕತ್ತುಕಾನಂ [ಕ॰ ೫೬೪; ರೂ॰ ೬೪೦; ನೀತಿ॰ ೧೧೫೦-೬; ಚಂ॰ ೧.೩.೧೩೧; ಪಾ॰ ೩.೪.೨೧]।

ಯಾಸಂ ವಿಸೇಸನ, ವಿಸೇಸ್ಯಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಬ್ಬಾ’ಪರಕ್ರಿಯಾನಂ ಕತ್ತಾ ಏಕೋವ ಹೋತಿ। ತಾಸು ಪುಬ್ಬಕ್ರಿಯಾಯಂ ಭಾವತ್ಥೇ ತುನ, ತ್ವಾನ, ತ್ವಾಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ‘ಏಓನಮಯವಾ ಸರೇ’ತಿ ಈಕಾರೇ ಪರೇ ಓವುದ್ಧಿಯಾ ಅವತ್ತಂ।

ಭೋಗಂ ಅನುಭವಿತುನ, ಅನುಭುತ್ವಾನ, ಅನುಭುತ್ವಾ।

ಏಕಕತ್ತುಕಾನನ್ತಿ ಕಿಂ? ದೇವದತ್ತೋ ಭುಞ್ಜಿ, ಯಞ್ಞದತ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ।

ಪುಬ್ಬೇತಿ ಕಿಂ? ಪಚ್ಛಾ ಭುಞ್ಜತಿ, ಪಠಮಂ ಪಚತಿ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಸಮಾನಾ’ಪರಕ್ರಿಯಾಸುಪಿ ನಾನಾಕತ್ತುಕಾಸುಪಿ ತುನಾದಯೋ ಭವನ್ತಿ। ಥಕ್ಕಚ್ಚ ದಣ್ಡೋ ಪತತಿ, ದ್ವಾರಂ ಸಂವರಿತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಮತಿ, ಪುರಿಸೋ ಸೀಹಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಯಸ್ಮಿಂ ವಾಕ್ಯೇ ಅಪರಕ್ರಿಯಾಪದಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ। ಯಥಾ? ಪಬ್ಬತಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ನದೀ, ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ನದಿಂ ಪಬ್ಬತೋ, ಯೇ ತೇ ಸನ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ರೂಪೇ ಅರೂಪಾತಿ, ತತ್ಥಪಿ ಸತ್ತಾಕ್ರಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಯತೇವ ಸಬ್ಬಪದತ್ಥಾನಂ ಸತ್ತಾನಾತಿವತ್ತನತೋ। ಅಪರಕ್ರಿಯಾರಹಿತೇ ಅಸಮಾನಕತ್ತುಕೇ ಚ ವಾಕ್ಯೇ ಪಠಮನ್ತಯೋಗಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಕತ್ತರಿಪಿ ತುನಾದೀನಂ ಸಮ್ಭವೋ ಯುತ್ತೋ।

೭೨೦. ಪಟಿಸೇಧಾಲಂಖಲೂನಂ ತುನ ತ್ವಾನ ತ್ವಾ ವಾ [ಪಟಿಸೇಧೇಲಂಖಲೂನಂ ತುನತ್ವಾನ ತ್ವಾ ವಾ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಪಟಿಸೇಧತ್ಥಾನಂ ಅಲಂ, ಖಲೂನಂ ಯೋಗೇ ತುನಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ ವಾ।

ಅಲಂ ಭುತ್ವಾ, ಖಲು ಭುತ್ವಾ, ಅಲಂ ಭುತ್ತೇನ, ಖಲು ಭುತ್ತೇನ ವಾ।

೬೨೧. **ತುಂತಾಯೇತವೇ ಭಾವೇ ಭವಿಸ್ಸತಿಕ್ರಿಯಾಯಂ ತದತ್ಥಾಯಂ** [ಕ॰ ೫೬೧-೨-೩; ರೂ॰ ೬೩೭, ೬೩೮-೯; ನೀ॰ ೧೧೪೮-೯]।

ತಸ್ಸಾ ತಸ್ಸಾ ಕ್ರಿಯಾಯ ಅತ್ಥಭೂತಾಯ ಭವಿಸ್ಸಮಾನಕ್ರಿಯಾಯ ಗಮ್ಯಮಾನಾಯ ಭಾವತ್ಥೇ ತುಂ, ತಾಯೇ, ತವೇಪಚ್ಚಯಾ ಭವನ್ತಿ। ಸುತ್ತಪದವಡ್ಢನೇನ ತುಯೇಪಚ್ಚಯೋಪಿ।

ಅನುಭವಿತುಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಅನುಭವಿತಾಯೇ ಗಚ್ಛತಿ, ಅನುಭವಿತವೇ ಗಚ್ಛತಿ, ಅನುಭವಿತುಂ ಇಚ್ಛತಿ, ಕಾಮೇತಿ, ಸಕ್ಕೋತಿ, ಜಾನಾತಿ। ತಥಾ ಕಾಲೋ ಅನುಭವಿತುಂ, ಸಮಯೋ ಅನುಭವಿತುಂ, ವೇಲಾ ಅನುಭವಿತುಂ । ತಥಾ ಅನುಭವಿತುಂ ಮನೋ, ಅನುಭವಿತುಂ ಸೋಕೋ, ಚಕ್ಖು ದಟ್ಠುಂ, ಸೋತಂ ಸೋತುಂ, ಮನೋ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ಹತ್ಥೋ ಕಾತುಂ, ಪಾದೋ ಗನ್ತುಂ, ಧನು ಯುಜ್ಝಿತುಂ, ಜಳೋ ವತ್ತುಂ, ಮನ್ದೋ ಗನ್ತುಂ, ಅಲಸೋ ಕತ್ತುನ್ತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಕಾಲೋ ಅನುಭವಿತು"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸತ್ತಾವಸೇನ ಹೇತುಕ್ರಿಯಾ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಅನುಭವಿತುಂ ಕಾಲೋ ಭವತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇಮೇ ಪನೇತ್ಥ ತಾಯೇ, ತುಯೇಪಯೋಗಾ - ಆಗತಾಮ್ಹ ಇಮಂ ಧಮ್ಮಸಮಯಂ, ದಕ್ಖಿತಾಯೇ ಅಪರಾಜಿತಸಙ್ಘಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೨]। ಅಲಞ್ಹಿ ತೇ ಜಗ್ಘಿತಾಯೇ, ಮಮಂ ದಿಸ್ವಾನ ಏದಿಸಂ [ಜಾ॰ ೧.೫.೧೩೭]। ಕೋ ತಾದಿಸಂ ಅರಹತಿ ಖಾದಿತಾಯೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೬.೯೨], ಅತ್ಥಿ ಹೇಹಿತಿ ಸೋ ಮಗ್ಗೋ, ನ ಸೋ ಸಕ್ಕಾ ನ ಹೋತುಯೇ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೯ 'ಹೇತುಯೇ'], ಅರಹಸಿ ನಂ ಯಾಚಿತುಯೇ ತುವಮ್ಪಿ, ಅರಹಸಿ ನೋ ಜಾನಿತುಯೇ ಕತಾನಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೬೨೨. **ಭಾವಕಮ್ಮೇಸು ತಬ್ಬಾನೀಯಾ** [ಕ॰ ೫೪೦; ರೂ॰ ೫೪೫; ನೀ॰ ೧೧೨೫]।

ಭಾವೇ ಕಮ್ಮನಿ ಚ ತಬ್ಬ, ಅನೀಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸುತ್ತಪದವಡ್ಢನೇನ ತಬ್ಯ, ತಾಯ, ತೇಯ್ಯಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ।

ಅನುಭವಿತಬ್ಬೋ-ಭೋಗೋ, ಅನುಭವಿತಬ್ಬಾ-ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಅನುಭವಿತಬ್ಬಂ-ಸುಖಂ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಕತ್ತಾದೀಸ್ವಪಿ ಭವನ್ತಿ, ತಪನ್ತೀತಿ ತಪನೀಯಾಪಾಪಧಮ್ಮಾ, ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಉಪಟ್ಠಾನೀಯೋ-ಸಿಸ್ಸೋ। ಪವುಚ್ಚತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪವಚನೀಯೋ-ಉಪಜ್ಝಾಯೋ, ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ನಿಯ್ಯಾನೀಯೋ, ಸೋ ಏವ ನಿಯ್ಯಾನಿಕೋ।

ಸಿನಾ-ಸೋಚೇಯ್ಯೇ, ಸಿನಾಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಿನಾನೀಯಂಚುಣ್ಣಂ, ದೀಯತೇ ಅಸ್ಸಾತಿ ದಾನೀಯೋ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ। ಸಮ್ಮಾ ವತ್ತತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಸಮ್ಮಾವತ್ತನೀಯೋ-ಗುರು।

ಇಧ ಗಾಥಾ ವುಚ್ಚತಿ -

ಅರಹತ್ಥೇ ಚ ಸಕ್ಕತ್ಥೇ, ಪತ್ತಕಾಲೇ ಚ ಪೇಸನೇ।
ತಬ್ಬಾದಯೋ ಅತಿಸಗ್ಗೇ, ಅವಸ್ಸಾಧಮಿಣೇಸು ಚ॥

ತತ್ಥ "ಅರಹ ಸಕ್ಕ ವಿಸಿಟ್ಠೇ ಕತ್ತರೀ"ತಿ ವುತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಭವತೀತಿ ಭಬ್ಬೋ, ಭವಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಮಜ್ಜತೀತಿ ಮಜ್ಜಂ, ಮದನೀಯಂ, ಮಜ್ಜಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಏವಮ್ಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಪತ್ತಕಾಲೇ-ಕತ್ತಬ್ಬೋ ಭವತಾ ಕಟೋ, ಏಸ ಕಾಲೋ ಕಟಕರಣಸ್ಸಾತಿ ದೀಪೇತಿ।

ಪೇಸನೇ-ಗನ್ತಬ್ಬೋ ಭವತಾ ಗಾಮೋ, ಗಚ್ಛತು ಭವಂ ಗಾಮನ್ತಿ ದೀಪೇತಿ।

ಅತಿಸಜ್ಜನಂ ಸಮ್ಬೋಧನಂ ಅತಿಸಗ್ಗೋ, ಉಪದೇಸೋ ಚೇವ ವಿಧಿ ಚ। ತತ್ಥ ಕತ್ತಬ್ಬಾ'ಕತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆಚಿಕ್ಖಣಂ **ಉಪದೇಸೋ,** ದಾನಂ ದಾತಬ್ಬಂ, ಸೀಲಂ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ, ಪಾಣೋ ನ ಹನ್ತಬ್ಬೋ, ಅದಿನ್ನಂ ನ ಆದಾತಬ್ಬಂ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೮೫]। ಕತ್ತಬ್ಬಾ'ಕತ್ತಬ್ಬಾಕಾರದಸ್ಸನಂ **ವಿಧಿ,** ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ದಾನಂ ದಾತಬ್ಬಂ, ನೋ ಅಸಕ್ಕಚ್ಚಂ।

ಅವಸ್ಸಕೇ-ಗಮನೀಯೋ ಅಭಿಸಮ್ಪರಾಯೋ, ಅವಸ್ಸಂ ಗನ್ತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಂ ಇಣಂ ಅದೇನ್ತಸ್ಸ ದಣ್ಡೋ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಇದಂ ಅಧಮಿಣಂ ನಾಮ, ಸತಂ ಮೇ ದಾತಬ್ಬಂ ಭವತಾತಿ।

ಇಮೇ ಪನೇತ್ಥ ತಬ್ಯ, ತಾಯ, ತೇಯ್ಯಪಯೋಗಾ - ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಅದ್ಧಿಕೇ ತಿಟ್ಠಮಾನೇ, ಗನ್ತಬ್ಯಮಾಹು ದ್ವಿಪದಿನ್ದ ಸೇಟ್ಠ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೧೩ (ಗನ್ತಬ್ಬ)]। ಭೂತಗಾಮಪಾತಬ್ಯತಾ, ಕಾಮೇಸು ಪಾತಬ್ಯತಾ [ಪಾಚಿ॰ ೯೦], ಅಲಜ್ಜಿತಾಯೇ ಲಜ್ಜನ್ತಿ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೧೬], ಲಜ್ಜಿತಾಯೇ ನ ಲಜ್ಜರೇ। ಘಾತೇತಾಯಂ ವಾ ಘಾತೇತುಂ, ಪಬ್ಬಾಜೇತಾಯಂ ವಾ ಪಬ್ಬಾಜೇತುಂ [ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫೭], ಞಾತೇಯ್ಯಂ, ದಿಟ್ಠೇಯ್ಯಂ, ಪತ್ತೇಯ್ಯಂ, ವಿದ್ಧೇಯ್ಯಂ ಮಂ ಅಮಞ್ಞಥ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೯೭]।

ತ,ತಿ , ತು, ತವನ್ತು, ತಾವೀ, ತ್ವಾ, ತ್ವಾನ, ತುನ, ತುಂ, ತವೇ, ತಾಯೇ, ತುಯೇ, ತಬ್ಬ। ಇಮೇ ತಕಾರಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ।

ಕರ, ಖನು, ಗಾ, ಗಮು, ಜನ, ಠಾ, ತನು, ಥರ, ಧಾ, ಧರ, ನಮು, ಪಾ, ಫರ, ಭರ, ಮನ, ಮರ, ರಮು, ಸರ, ಹರ, ಹನ।

೭೨೩. **ಗಮಾದಿರಾನಂ ಲೋಪೋನ್ತಸ್ಸ** [ಕ॰ ೫೮೬-೭; ರೂ॰ ೬೦೦, ೬೩೨; ನೀ॰ ೧೧೯೦, ೧೧೯೧]।

ಗಮಾದೀನಂ ಮಕಾರ, ನಕಾರನ್ತಾನಂ ರಕಾರನ್ತಾನಞ್ಚ ಧಾತೂನಂ ಅನ್ತಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ ಕಾನುಬನ್ಧೇ ತಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ತ್ವಾದಿವಜ್ಜಿತೇ।

ಕರ-ಕರಣೇ, ಕರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಕತೋ-ವಿಹಾರೋ, ಕತಾಗೂಹಾ, ಕತಂ-ಗೇಹಂ, ಸಕ್ಕರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಸಕ್ಕತೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸನ್ತಸ್ಸ ಸೋ।

'ಕರೋತಿಸ್ಸ ಖೋ'ತಿ ಪಾದಿತೋ ಕರಸ್ಸ ಕಸ್ಸ ಖೋ, ಸಙ್ಖರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಸಙ್ಖತೋ, ಅಭಿಸಙ್ಖತೋ, ವಿಸಙ್ಖರಿತ್ಥ ವಿಕಿರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವಿಸಙ್ಖತೋ, ಉಪಕರೀಯಿತ್ಥ ಸಜ್ಜೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಉಪಕ್ಖಟೋ, 'ತಥನರಾನಂ ಟಠಣಲಾ'ತಿ ತಸ್ಸ ಟೋ। ಏವಂ ದುಕ್ಕಟಂ।

ಪರಿತೋ ಕರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪರಿಕ್ಖತೋ, ಪುರತೋ ಕರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪುರಕ್ಖತೋ, ಪುರೇಕ್ಖತೋ ವಾ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಪುರಸ್ಸ ಏತ್ತಂ।

ಖನು-ಅವದಾರಣೇ, ಖಞ್ಞಿತ್ಥಾತಿ ಖತೋ-ಆವಾಟೋ।

ಗಾ-ಸದ್ದೇ।

೭೨೪. **ಗಾಪಾನಮೀ** [ಕ॰ ೫೮೮; ರೂ॰ ೬೨೦; ನೀ॰ ೧೧೯೨]।

ಗಾ, ಪಾನಂ ಅನ್ತೋ ಈಕಾರೋ ಹೋತಿ ಕಾನುಬನ್ಧೇ ತಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ತ್ವಾದಿವಜ್ಜಿತೇ।

ಗಾಯಿತ್ಥಾತಿ ಗೀತಂ, ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಗಾಯಿತ್ಥಾತಿ ಸಙ್ಗೀತೋಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ।

ಗಮು-ಗತಿಮ್ಹಿ ಅಗಚ್ಛೀತಿ ಗತೋ, ಅಗಚ್ಛೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವಾ ಗತೋ। ಏವಂ ಆಗತೋ, ಉಗ್ಗತೋ, ದುಗ್ಗತೋ, ನಿಗ್ಗತೋ, ವಿಗತೋ, ಸುಗತೋ, ಸಙ್ಗತೋ, ಅನುಗತೋ, ಅಪಗತೋ, ಅವಗತೋ, ಉಪಗತೋ, ಅಧಿಗತೋ।

ಜನ-ಜಾತಿಯಂ।

೭೨೫. ಜನಿಸ್ಸಾ [ಕ॰ ೫೮೫; ರೂ॰ ೬೧೯; ನೀ॰ ೧೧೮೯]।

ಜನಿಸ್ಸ ನಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ ಕಾನುಬನ್ಧೇ ತಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ತ್ವಾದಿವಜ್ಜಿತೇ।

ಅಜಾಯಿತ್ಥಾತಿ ಜಾತೋ, ದುಜ್ಜಾತೋ, ಸುಜಾತೋ, ಸಞ್ಜಾತೋ, ಅನುಜಾತೋ, ಅವಜಾತೋ, ಅತಿಜಾತೋ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ವಣ್ಣೇ ಪರೇ ನಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ, ಪುತ್ತಂ ವಿಜಾಯಿತ್ವಾ, ವಿಜಾಯಿತುಂ, ವಿಜಾಯನಂ, ವಿಜಾಯನ್ತೀ-ಇತ್ಥೀ, ವಿಜಾಯಮಾನಾ, ಪುತ್ತಂ ಜನೇತೀತಿ ಜಾಯಾ ಇಚ್ಚಾದಿ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸರೇ ಪರೇ ಯಾಗಮೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ವಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ನಸ್ಸ ಯಾದೇಸೋ ಆದಿದೀಘೋ ಚ।

ಠಾ-ಗತಿನಿವತ್ತಿಯಂ।

೭೨೬. ಠಾಸ್ಸಿ [ಕ॰ ೫೮೮; ರೂ॰ ೬೨೦; ನೀ॰ ೧೧೯೨]।

ಠಾಸ್ಸ ಇ ಹೋತಿ ಕಾನುಬನ್ಧೇ ತಕಾರೇ ತ್ವಾದಿವಜ್ಜಿತೇ।

ಅಟ್ಠಾಸೀತಿ ಠಿತೋ, ಉಟ್ಠಿತೋ, ನಿಟ್ಠಿತೋ, ಸಣ್ಠಿತೋ, ಅಧಿಟ್ಠಿತೋ।

ತನು-ವಿತ್ಥಾರೇ, ಆತಞ್ಞಿತ್ಥಾತಿ ಆತತಂ, ವಿತತಂ, ಆತತವಿತತಂ, ತೂರಿಯಭೇದೋ।

ಥರ-ಸನ್ಥರಣೇ, ಸನ್ಥರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಸನ್ಥತೋ, ವಿತ್ಥತೋ।

ಧಾ-ಧಾರಣೇ।

೭೨೭. ಧಾಸ್ಸ ಹಿ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಧಾಧಾತುಸ್ಸ ಧಸ್ಸ ಹಿ ಹೋತಿ ಕಾನುಬನ್ಧೇ ತಕಾರೇ ತ್ವಾದಿವಜ್ಜಿತೇ।

ಆಧೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಆಹಿತೋ, ಆಗ್ಯಾಹಿತೋ, ವಿಧೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವಿಹಿತೋ, ನಿಧೀಯಿತ್ಥಾತಿ ನಿಹಿತೋ, ಸನ್ಧೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಸಂಹಿತೋ, ಓಧೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಓಹಿತೋ, ಅಭಿಧೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಅಭಿಹಿತೋ, ಪಿಧೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪಿಹಿತೋ, ಅಪಿಹಿತೋ। ದ್ವಿತ್ತೇ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ತತಿಯತ್ತಂ, 'ಧಾಸ್ಸ ಹೋ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಪರಸ್ಸ ಹತ್ತಂ, ಆದಹಿತೋ, ವಿದಹಿತೋ, ನಿದಹಿತೋ, ಸಂದಹಿತೋ, ಸದ್ದಹಿತೋ ವಾ, ಸನ್ನಿದಹಿತೋ, ಓದಹಿತೋ, ಪಿದಹಿತೋ, ಅಪಿದಹಿತೋ, ಪರಿದಹಿತೋ।

ಧರ-ಧಾರಣೇ, ಉದ್ಧರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಉದ್ಧಟೋ, ಸಮುದ್ಧಟೋ, ನಿದ್ಧಟೋ, ತಸ್ಸ ಟತ್ತಂ।

ನಮು-ನಮನೇ, ನಮಿತ್ಥಾತಿ ನತೋ, ಉನ್ನತೋ, ಸಮುನ್ನತೋ, ಓನತೋ, ಅವನತೋ।

ಪಾ-ಪಾನೇ, 'ಗಾಪಾನಮೀ'ತಿ ಈತ್ತಂ, ಪೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪೀತಂ।

ಫರ-ಫರಣೇ, ಫರಿತ್ಥ, ಫರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವಾ ಫುಟೋ, ವಿಪ್ಫುಟೋ, ಸಮ್ಫುಟೋ, ಓಫುಟೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಫಸ್ಸ ಉತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಟತ್ತಂ।

ಭರ-ಧಾರಣೇ, ಭರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಭತೋ, ಆಭತೋ, ಆಭಟೋ ವಾ। ಉದಕಾತಲಮುಬ್ಭತೋ, ಉಬ್ಭತಂ ಸಙ್ಘೇನ ಕಥಿನಂ [ಮಹಾವ॰ ೩೦೭], ಸಮ್ಭತಂ ಧನಂ।

ಮನ-ಞಾಣೇ, ಮತೋ, ಮಹಾಜನೇನ ಸಮ್ಮತೋತಿ ಮಹಾಸಮ್ಮತೋ, ಸಮ್ಮತಾ ಸೀಮಾ [ಮಹಾವ॰ ೧೩೯], ಅನುಮತೋ, ಅಭಿಮತೋ।

ಮರ-ಪಾಣಚಾಗೇ, ಮರಿತ್ಥಾತಿ ಮತೋ, ಕಾಲಙ್ಕತೋ।

ರಮು-ಕೀಳಾಯಂ, ರಮಿತ್ಥಾತಿ ರತೋ, ಅಭಿರತೋ।

ರಮು-ಉಪರಮೇ , ವಿರತೋ, ಪಟಿವಿರತೋ, ಉಪರತೋ।

ಸರ-ಗತಿ, ಚಿನ್ತಾಸು, ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಕಾಲತ್ತಯೇಪಿ ತಪಚ್ಚಯೋ, ಸರತಿ, ಅಸರಿ, ಸರಿಸ್ಸತೀತಿ ಸತೋ, ಅನುಸ್ಸತೋ, ಪತಿಸ್ಸತೋ।

ಹರ-ಹರಣೇ, ಹರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಹತೋ, ಆಹತೋ, ನಿಹತೋ।

ತಸ್ಸ ಟತ್ತೇ-ಆಹಟೋ, ನಿಹಟೋ, ಉದಾಹಟೋ, ಸಮುದಾಹಟೋ, ಅವಹಟೋ।

ಹನ-ಹಿಂಸಾಯಂ, ಹಞ್ಞಿತ್ಥಾತಿ ಹತೋ, ವಿಹತೋ, ಸಮೂಹತೋ ಅವಿಪ್ಪವಾಸೋ [ಮಹಾವ॰ ೧೪೪], ಸಮೂಹತಾ ಸೀಮಾ [ಮಹಾವ॰ ೧೪೭]।

ತಿಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಅಕಾನುಬನ್ಧೇಪಿ ಅನ್ತಲೋಪೋ। ಪಠಮಂ ಕರೀಯತೀತಿ ಪಕತಿ, ಆಕಾರೋ ಆಕತಿ, ವಿಕಾರೋ ವಿಕತಿ, ಗಾಯನಂ ಗೀತಿ, ಉಗ್ಗೀತಿ, ಸಙ್ಗೀತಿ, ಅನುಗಾಯನಂ ಅನುಗೀತಿ, ಗಮನಂ ಗತಿ, ಗನ್ತಬ್ಬಾತಿ ವಾ ಗತಿ, ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ವಾ ಗತಿ, ಆಗಮನಂ ಆಗತಿ, ಸುಗತಿ, ದುಗ್ಗತಿ, ಸಮಾಗಮನಂ ಸಙ್ಗತಿ, ಜನನಂ ಜಾತಿ, ಜಾಯನ್ತಿ ಏತಾಯ, ಏತ್ಥಾತಿ ವಾ ಜಾತಿ, ಠಾನಂ ಠಿತಿ, ಸಣ್ಠಿತಿ, ಅವಟ್ಠಿತಿ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ತನನಂ ಸನ್ತತಿ, ಧಾರೇನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಧೀತಿ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಈತ್ತಂ।

ನಮನಂ ನತಿ, ಉನ್ನತಿ, ಸಮುನ್ನತಿ, ಓನತಿ, ಅವನತಿ, ಭರಿತಬ್ಬಾತಿ ಭತಿ, ಮನತಿ ಜಾನಾತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಮತಿ, ವಿವಿಧಾ ಮತಿ ವಿಮತಿ, ರಮಣಂ ರತಿ, ಆರಮಣಂ ಆರತಿ, ವಿರಮಣಂ ವಿರತಿ, ಅಭಿರಮಣಂ ಅಭಿರತಿ, ಪಟಿವಿರಮಣಂ ಪತಿವಿರತಿ, ಸರಣಂ ಸತಿ, ಸರನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ಸತಿ, ಅನುಸ್ಸತಿ, ಪಟಿಸ್ಸತಿ, ಉಪಹನನಂ ಉಪಹತಿ।

ತವನ್ತುಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಅಕಾಸೀತಿ ಕತವಾ, ಅಹನೀತಿ ಹತವಾ।

ತಾವೀಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಕತಾವೀ, ಹತಾವೀ।

ತ್ವಾದೀಸು -

೭೨೮. ತುಂತುನತಬ್ಬೇಸು ವಾ।

ಕರಧಾತುಸ್ಸ ರ-ಕಾರಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ ವಾ ತುಂ, ತುನ, ತಬ್ಬೇಸು। ತುನಸದ್ದೇನ ತ್ವಾನ, ತ್ವಾಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

೭೨೯. ಕರಸ್ಸಾ ತವೇ।

ಕರಸ್ಸ ರ-ಕಾರಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ ತವೇಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ।

ಕಾತುಂ, ಕಾತವೇ, ಕಾತುನ, ಕಾತಬ್ಬಂ।

ಯಥಾ ಕರಸ್ಸ, ತಥಾ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಹರಸ್ಸ ರೂಪಂ ಸಿಜ್ಝತಿ, ಹಾಥುಂ, ಹಾತವೇ, ಹಾತುನ। ತೇಸಂ ತುಣ್ಡೇನ ಹಾತೂನ, ಮುಞ್ಚೇ ಪುಬ್ಬಕತಂ ಇಣಂ [ಜಾ॰ ೧.೧೪.೧೦]।

ತ್ವಾಮ್ಹಿ ಆಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಆಹಿತ್ವಾ, ಸೋಣ್ಡಾಯುದಕಮಾಹಿತ್ವಾ [ಜಾ॰ ೧.೧೦.೯ (...ಹತ್ವಾ)]।

ಇತಿ ವಿಸಂಯೋಗರೂಪರಾಸಿ।

ಸದಿಸಸಂಯೋಗರೂಪರಾಸಿ

ಅಥ ಸದಿಸಸಂಯೋಗರೂಪರಾಸಿ ವುಚ್ಚತೇ।

ತುಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ -

೭೩೦. ಪರರೂಪಮಯಕಾರೇ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ।

ಯಕಾರವಜ್ಜಿತೇ ಬ್ಯಞ್ಜನಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಸಬ್ಬಧಾತೂನಂ ಅನ್ತಬ್ಯಞ್ಜನೋ ಪರರೂಪಂ ಆಪಜ್ಜತೇ।

ಕರೋತೀತಿ ಕತ್ತಾ, ಕಾತುಂ ಅರಹತಿ, ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಕರಣಸೀಲೋ, ಕರಣಧಮ್ಮೋ, ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ವಾ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭರತೀತಿ ಭತ್ತಾ, ಹರತೀತಿ ಹತ್ತಾ।

ತ್ವಾದೀಸು ರ-ಕಾರಸ್ಸ ಆತ್ತಂ, ಸಂಯೋಗೇ ಪರೇ ರಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ, ಕತ್ವಾ, ಕತ್ವಾನ।

ಪರರೂಪತ್ತಂ, ಕತ್ತುನ, ಕತ್ತುಂ, ಕತ್ತಬ್ಬಂ, ಭರಣಂ ಭತ್ತುಂ, ಭತ್ತವೇ, ಹರಣಂ ಹತ್ತುಂ, ಅಭಿಹತ್ತುಂ, ಹತ್ತವೇ।

ಆಪ, ಞಾಪ, ಖಿಪ, ಗುಪ, ಚಜ, ಛಪ, ಛುಪ, ತಪ, ದೀಪ, ಧೂಪ, ಪದ, ಭಜ, ಭುಜ, ಮದ, ಮಿದ, ಯುಜ, ರಿಚ, ರಞ್ಜ, ಲಿಪ, ಲುಪ, ವಚ, ವತು, ವದ, ವಪ, ವಿಚ, ಸಞ್ಜ, ಸಿಚ, ಸುಮ್ಭ, ಸೂಚ, ಸೂದ, ಸುಪ।

ಧಾತ್ವನ್ತಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ, ತಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ ವಿಪುಬ್ಬೋ ಆಪಬ್ಯಾಪನೇ, ಬ್ಯಾಪಯತಿ ಖಿಪ್ಪಂ ಞಾಣಬ್ಯಾಪನೇನ ಬ್ಯಾಪಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಬ್ಯತ್ತೋ, ವಿಯತ್ತೋ।

ಪರಿಪುಬ್ಬೋ ಪರಿಯಾಪುಣನೇ ಪಹುತ್ತೇ ಚ, ಪರಿಯತ್ತೋ।

ಸಂಪುಬ್ಬೋ ಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವೇ, ಸಮಾಪಯಿತ್ಥಾತಿ ಸಮತ್ತೋ, ಪರಿಸಮತ್ತೋ।

ಆಪುಬ್ಬೋ ಞಾಪ-ಪೇಸನೇ, ಆಣಾಪೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಆಣತ್ತೋ।

ಖಿಪ-ಖಿಪನೇ, ಖಿಪೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಖಿತ್ತೋ-ದಣ್ಡೋ, ಖಿತ್ತಾ-ಮತ್ತಿಕಾ, ಖಿತ್ತಂ-ಲೇಟ್ಟು। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ। ಪಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಉಕ್ಖಿತ್ತೋ, ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ವಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಓಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಸಂಖಿತ್ತೋ।

ಗುಪ-ಗುತ್ತಿಯಂ, ಗೋಪೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಗುತ್ತೋ, ಸಂಗುತ್ತೋ।

ಚಜ-ಚಾಗೇ, ಚಜೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಚತ್ತೋ।

ಉಪ-ಪಞ್ಞಾಪನೇ, ಪಞ್ಞಪೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪಞ್ಞತ್ತೋ-ವಿನಯೋ, ಪಞ್ಞತ್ತಂಸಿಕ್ಖಾಪದಂ, ಪಞ್ಞತ್ತಂ-ಆಸನಂ।

ಞಾಪ-ಞಾಪನೇ, ವಿಕತಿಧಾತು ನಾಮೇಸಾ ಕಾರಿತನ್ತತ್ತಾ, ಪಞ್ಞಾಪೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪಞ್ಞತ್ತೋ, ಸಞ್ಞಾಪೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಸಞ್ಞತ್ತೋ, ವಿಞ್ಞಾಪೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತೋ।

ತಪ-ಸನ್ತಾಪೇ, ಅತಪ್ಪೀತಿ ತತ್ತೋ, ಸನ್ತತ್ತೋ।

ದೀಪ-ದಿತ್ತಿಯಂ, ಅದೀಪಿತ್ಥಾತಿ ದಿತ್ತೋ, ಪದಿತ್ತೋ, ಆದಿತ್ತೋ।

ಧೂಪ-ಸೋಣ್ಡಿಯೇ , ಧೂಪತಿ, ಅಧೂಪಿ, ಧೂಪಿಸ್ಸತೀತಿ ಧುತ್ತೋ, ಸುರಾಧುತ್ತೋ, ಅಕ್ಖಧುತ್ತೋ [ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೬]।

ಪದ-ಗತಿಯಂ, ಅಪಜ್ಜೀತಿ ಪತ್ತೋ, ನಿಪತ್ತೋ, ಸಮ್ಪತ್ತೋ।

ಭಜ-ಸಮ್ಭತ್ತಿಯಂ, ಭಜತೀತಿ ಭತ್ತೋ, ಸಮ್ಭತ್ತೋ।

ವಿಪುಬ್ಬೋ ಪುಥಕ್ಕರಣೇ, ವಿಭಜಿತ್ಥಾತಿ ವಿಭತ್ತೋ।

ಭುಜ-ಪಾಲನ, ಬ್ಯವಹರಣೇಸು, ಭುಞ್ಜಿತ್ಥ, ಭುಞ್ಜೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವಾ ಭುತ್ತೋ, ಪರಿಭುತ್ತೋ।

ಮದ-ಉಮ್ಮಾದೇ, ಮಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಮತ್ತೋ, ಸಮ್ಮತ್ತೋ, ಪಮತ್ತೋ, ಉಮ್ಮತ್ತೋ।

ಮಿದ-ಸಿನೇಹನೇ, ಮಿಜ್ಜತೀತಿ ಮಿತ್ತೋ।

ಯುಜ-ಯೋಗೇ, ಯುಞ್ಜತೀತಿ ಯುತ್ತೋ, ಪಯುತ್ತೋ, ಉಯ್ಯುತ್ತೋ, ನಿಯುತ್ತೋ, ವಿಯುತ್ತೋ, ಸಂಯುತ್ತೋ, ಸಞ್ಞುತ್ತೋ।

ರಿಚ-ವಿರಿಞ್ಚನೇ, ರಿಞ್ಚತೀತಿ ರಿತ್ತೋ।

ರಞ್ಜ-ರಾಗೇ, ರಞ್ಜತೀತಿ ರತ್ತೋ, ಸಾರತ್ತೋ, ವಿರತ್ತೋ।

ಲಿಪ-ಲಿಮ್ಪನೇ, ಲಿಮ್ಪೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಲಿತ್ತೋ, ಉಲ್ಲಿತ್ತೋ, ಅವಲಿತ್ತೋ।

ಲುಪ-ಅದಸ್ಸನೇ, ಲುಪ್ಪತೀತಿ ಲುತ್ತೋ।

ವಚ-ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ।

೬೩೧. ವಚಾದೀನಂ ವಸ್ಸುಟ ವಾ [ಕ॰ ೫೭೬; ರೂ॰ ೬೨೬; ನೀ॰ ೧೧೮೨]।

ವಚಾದೀನಂ ವಸ್ಸ ಉಟ ಹೋತಿ ವಾ ಕಾನುಬನ್ಧೇ ತ-ಕಾರಪಚ್ಚಯೇ ತ್ವಾದಿವಜ್ಜಿತೇ।

ವುಚ್ಚಿತ್ಥಾತಿ ಉತ್ತೋ-ಧಮ್ಮೋ, ಉತ್ತಾ-ಕಥಾ, ಉತ್ತಂ-ವಚನಂ, ನಿರುತ್ತೋ, ನಿರುತ್ತಾ, ನಿರುತ್ತಂ, ರಾಗಮೋ।

೬೩೨. ಅಸ್ಸು।

ವಚಾದೀನಂ ಅಸ್ಸ ಉ ಹೋತಿ ಕಾನುಬನ್ಧೇ ತ-ಕಾರಪಚ್ಚಯೇ ತ್ವಾದಿವಜ್ಜಿತೇ।

ವುತ್ತೋ-ಧಮ್ಮೋ, ವುತ್ತಾ-ಕಥಾ, ವುತ್ತಂ-ವಚನಂ।

ವತು-ವತ್ತನೇ, ವತ್ತತೀತಿ ವತ್ತೋ, ಪವತ್ತೋ, ನಿವತ್ತೋ।

ವಪ-ಬೀಜನಿಕ್ಖೇಪೇ, ವಪೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವುತ್ತಂ-ಬೀಜಂ, 'ಅಸ್ಸೂ'ತಿ ಉತ್ತಂ।

ವಿಚ-ವಿವೇಚನೇ, ವಿವಿಚ್ಚಿತ್ಥಾತಿ ವಿವಿತ್ತೋ।

ಸಞ್ಜ-ಸಙ್ಗೇ, ಸಞ್ಜತೀತಿ ಸತ್ತೋ, ಆಸತ್ತೋ, ವಿಸತ್ತೋ।

ಸಿಚ-ಸೇಚನೇ, ಸಿಞ್ಚೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಸಿತ್ತೋ, ಆಸಿತ್ತೋ, ಅವಸಿತ್ತೋ, ಅಭಿಸಿತ್ತೋ।

ಸೂಚ-ಸೂಚನೇ, ಅತ್ಥಂ ಸೂಚೇತೀತಿ ಸುತ್ತಂ।

ಸೂದ-ಪಗ್ಘರಣೇ, ಅತ್ಥಂ ಸೂದತೀತಿ ಸುತ್ತಂ।

ಸುಪ-ಸೋಪ್ಪನೇ, ಸುಪತೀತಿ ಸುತ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಿಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಬ್ಯಾಪನಂ ಬ್ಯತ್ತಿ, ವಿಯತ್ತಿ, ಪರಿಯಾಪುಣನಂ ಪರಿಯತ್ತಿ, ಸಮಾಪನಂ ಸಮತ್ತಿ, ಪರಿಸಮತ್ತಿ, ಆಣಾಪನಂ ಆಣತ್ತಿ, ಗೋಪನಂ ಗುತ್ತಿ, ಞಾಪನಂ ಞತ್ತಿ, ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಸಞ್ಞಾಪನಂ ಸಞ್ಞತ್ತಿ, ವಿಞ್ಞಾಪನಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ।

ತಪ-ತಪ್ಪನೇ, ತಪ್ಪನಂ ತಿತ್ತಿ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ। ದೀಪನಂ ದಿತ್ತಿ, ಪಜ್ಜನಂ ಪತ್ತಿ, ಆಪತ್ತಿ, ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ನಿಪ್ಪತ್ತಿ, ವಿಪತ್ತಿ, ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಭಜನಂ ಭತ್ತಿ, ಸಮ್ಭತ್ತಿ, ಭುಞ್ಜನಂ ಭುತ್ತಿ, ಯುಞ್ಜನಂ ಯುತ್ತಿ, ರಿಞ್ಚನಂ ರಿತ್ತಿ, ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವುಚ್ಚತಿ ಅತ್ಥೋ ಏತಾಯಾತಿ

ನಿರುತ್ತಿ, ವುಚ್ಚತಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಏತಾಯಾತಿ ವುತ್ತಿ। “ವಿವರೀಯತಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಏತಾಯಾತಿ ವುತ್ತೀ”ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ವತ್ತನಂ ವುತ್ತಿ, ಜೀವಿತವುತ್ತಿ, ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿ, ‘ಅಸ್ಸೂ’ತಿ ಅಸ್ಸ ಉತ್ತಂ। ವಿವೇಚನಂ ವಿವಿತ್ತಿ, ಸಜ್ಜನಂ ಸತ್ತಿ, ಆಸತ್ತಿ, ವಿಸತ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತುಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಖಿಪತೀತಿ ಖಿತ್ತಾ, ಗೋಪೇತೀತಿ ಗುತ್ತಾ, ಚಜತೀತಿ ಚತ್ತಾ।

ಇಧ ಛಿದ, ಭಿದಾದಯೋಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಛಿನ್ದತೀತಿ ಛೇತ್ತಾ, ಭಿನ್ದತೀತಿ ಭೇತ್ತಾ, ಭಜತೀತಿ ಭತ್ತಾ, ಭುಞ್ಜತೀತಿ ಭುತ್ತಾ, ಭೋತ್ತಾ, ಯುತ್ತಾ, ರಿತ್ತಾ, ಲಿತ್ತಾ, ಲುತ್ತಾ, ವಚತಿ ವದತೀತಿ ವಾ ವತ್ತಾ, ವಿವಿಚ್ಚತೀತಿ ವಿವಿತ್ತಾ, ಸಞ್ಜತೀತಿ ಸತ್ತಾ, ಸುಪ್ಪತೀತಿ ಸುತ್ತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತವನ್ತುಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಖಿಪಿತ್ಥಾತಿ ಖಿತ್ತವಾ, ಗೋಪಿತ್ಥಾತಿ ಗುತ್ತವಾ, ಚಜಿತ್ಥಾತಿ ಚತ್ತವಾ, ಛಿನ್ದಿತ್ಥಾತಿ ಛೇತ್ತವಾ।

ಭಜ-ಪುಥಕ್ಕರಣೇ, ಭಾಜಿತ್ಥಾತಿ ಭತ್ತವಾ, ವಿಭತ್ತವಾ, ಅಭುಞ್ಜೀತಿ ಭುತ್ತವಾ, ಅಯುಞ್ಜೀತಿ ಯುತ್ತವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಾವೀಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಖಿತ್ತಾವೀ, ಗುತ್ತಾವೀ, ಚತ್ತಾವೀ, ಛೇತ್ತಾವೀ, ವಿಭತ್ತಾವೀ, ಭೇತ್ತಾವೀ, ಭುತ್ತಾವೀ, ಯುತ್ತಾವೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತ್ವಾದೀಸು ಪರರೂಪತ್ತೇ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ತಿಣ್ಣಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಾನಂ ಆದಿಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಲೋಪೋ, ಭೇತ್ವಾ, ಭೇತ್ವಾನ, ಭೇತ್ತುನ, ವಿಭತ್ವಾ, ವಿಭತ್ವಾನ, ವಿಭತ್ತುನ, ಭುತ್ವಾ, ಭುತ್ವಾನ, ಭುತ್ತುನ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತುಂ, ತವೇಸು-ಛೇತ್ತುಂ, ಛೇತ್ತವೇ, ಛೇತುಂ, ಛೇತವೇ ವಾ, ಆದಿಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಲೋಪೋ। ವಿಭತ್ತುಂ, ವಿಭತ್ತವೇ, ಭೇತ್ತುಂ, ಭೇತ್ತವೇ, ಭೋತ್ತುಂ, ಭೋತ್ತವೇ, ಆದಿವುದ್ಧಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಬ್ಬಪಚ್ಚಯೇ-ಛೇತ್ತಬ್ಬಂ, ಛೇತಬ್ಬಂ ವಾ, ಭೇತ್ತಬ್ಬಂ, ಭೋತ್ತಬ್ಬಂ, ವುಚ್ಚತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಸದಿಸಸಂಯೋಗರೂಪರಾಸಿ।

ವಗ್ಗನ್ತರೂಪರಾಸಿ

ಅಥ ವಗ್ಗನ್ತರೂಪರಾಸಿ ವುಚ್ಚತೇ।

ಕಮು, ಕಿಲಮು, ಖನು, ಖಮು, ಗಮು, ತನು, ತಿಮು, ದಮು, ಭಮು, ಮನ, ಯಮು, ವಮು, ಸಮು, ಹನ।

೭೩೩. ಮನಾನಂ ನಿಗ್ಗಹೀತಂ।

ಮಕಾರ, ನಕಾರನ್ತಾನಂ ಧಾತೂನಂ ಅನ್ತೋ ಮಕಾರೋ ನಕಾರೋ ಚ ನಿಗ್ಗಹೀತಂ ಹೋತಿ ಯಕಾರವಜ್ಜಿತೇ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಪರೇ। ‘ವಗ್ಗೇ ವಗ್ಗನ್ತೋ’ತಿ ನಿಗ್ಗಹೀತಸ್ಸ ವಗ್ಗನ್ತತ್ತಂ।

ಕಮು-ಪಾದಗಮನೇ, ಪಕ್ಕಮಿತ್ಥಾತಿ ಪಕ್ಕನ್ತೋ, ಪಾದೇನ ಅಕ್ಕಮಿತ್ಥಾತಿ ಅಕ್ಕನ್ತೋ, ಉಕ್ಕನ್ತೋ, ವಿಕ್ಕನ್ತೋ, ನಿಕ್ಖನ್ತೋ, ‘ನಿತೋ ಕಮಸ್ಸಾ’ತಿ ಕಸ್ಸ ಖತ್ತಂ, ಸಙ್ಕನ್ತೋ, ಓಕ್ಕನ್ತೋ, ಅವಕ್ಕನ್ತೋ, ಅಪಕ್ಕನ್ತೋ, ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ, ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೋ, ಕಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಾನಿ।

ಕಿಲಮು-ಖೇದೇ, ಕಿಲಮಿತ್ಥಾತಿ ಕಿಲನ್ತೋ।

ತಿಮು-ಅದ್ದಭಾವೇ, ತೇಮಯಿತ್ತಾತಿ ತಿನ್ತೋ।

ದಮು-ದಮನೇ, ದಮಿತ್ವಾತಿ ದನ್ತೋ।

ಭಮು-ಅನವತ್ಥಾನೇ, ಭಮಿತ್ವಾತಿ ಭನ್ತೋ, ವಿಬ್ಭನ್ತೋ।

ಮನ-ಞಾಣೇ, ಮನತೀತಿ ಮನ್ತೋ।

ವಮು-ಉಗ್ಗಿಲನೇ, ವಮಿತ್ವಾತಿ ವನ್ತೋ।

ಸಮು-ಸನ್ತಿಯಂ, ಸಮ್ಮತೀತಿ ಸನ್ತೋ, ಉಪಸನ್ತೋ, ವೂಪಸನ್ತೋ।

ಸಮು-ಖೇದೇ, ಸಮ್ಮತಿ ಖಿಜ್ಜತೀತಿ ಸನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಿಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಕಾಮನಂ ಕನ್ತಿ, ನಿಕಾಮನಂ ನಿಕನ್ತಿ, ಪಕ್ಕಮನಂ ಪಕ್ಕನ್ತಿ, ಖಮನಂ ಖನ್ತಿ, ತನನಂ ತನ್ತಿ, ದಮನಂ ದನ್ತಿ, ಭಮನಂ ಭನ್ತಿ, ವಿಬ್ಭನ್ತಿ, ಮನನಂ ಮನ್ತಿ, ಸಮನಂ ಸನ್ತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತುಪಚ್ಚಯೇ-ಪಕ್ಕಮತೀತಿ ಪಕ್ಕನ್ತಾ, ಖನತೀತಿ ಖನ್ತಾ, ಖಮತೀತಿ ಖನ್ತಾ, ಗಚ್ಛತೀತಿ ಗನ್ತಾ, ತನೋತೀತಿ ತನ್ತಾ, ತೇಮಯತೀತಿ ತಿನ್ತಾ, ದಮಯತೀತಿ ದನ್ತಾ, ಭಮತೀತಿ ಭನ್ತಾ, ಮನತೀತಿ ಮನ್ತಾ।

ನಿಪುಬ್ಬೋ ಯಮು-ನಿಯಮನೇ, ನಿಯಾಮೇತೀತಿ ನಿಯನ್ತಾ, ವಮತೀತಿ ವನ್ತಾ, ಸಮತೀತಿ ಸನ್ತಾ, ಹನತೀತಿ ಹನ್ತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತ್ವಾದೀಸು-ಗನ್ತ್ವಾ, ಗನ್ತ್ವಾನ, ಗನ್ತುನ, ಮನ್ತ್ವಾ, ಮನ್ತ್ವಾನ, ಮನ್ತುನ, ಹನ್ತ್ವಾ, ಹನ್ತ್ವಾನ, ಹನ್ತುನ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತುಂ, ತವೇಸು-ಪಕ್ಕನ್ತುಂ, ಪಕ್ಕನ್ತವೇ, ಖನನಂ ಖನ್ತುಂ, ಖನ್ತವೇ, ಗಮನಂ ಗನ್ತುಂ, ಗನ್ತವೇ, ಮನನಂ ಮನ್ತುಂ, ಮನ್ತವೇ, ಹನನಂ ಹನ್ತುಂ, ಹನ್ತವೇ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಬ್ಬಮ್ಹಿ-ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಬ್ಬಂ, ಪಟಿಕ್ಕನ್ತಬ್ಬಂ, ಖಞ್ಞತೇತಿ ಖನ್ತಬ್ಬಂ, ಗಚ್ಛೀಯತೇತಿ ಗನ್ತಬ್ಬಂ, ಮಞ್ಞತೇತಿ ಮನ್ತಬ್ಬಂ, ವಮೀಯತೇತಿ ವನ್ತಬ್ಬಂ, ಹಞ್ಞತೇತಿ ಹನ್ತಬ್ಬಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ವಗ್ಗನ್ತರೂಪರಾಸಿ।

ಧಾತ್ವನ್ತವಿಕಾರರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಪಚ್ಚಯವಿಕಾರರಾಸಿ

ಕಾದೇಸರಾಸಿ

ಅಥ ಪಚ್ಚಯವಿಕಾರರಾಸಿ ವುಚ್ಚತೇ।

೭೩೪. ಪಚಾ ಕೋ [ಕ॰ ೫೮೩; ರೂ॰ ೬೧೭; ನೀ॰ ೧೧೮೬]।

ಪಚಮ್ಹಾ ತ, ತವನ್ತೂನಂ ತಸ್ಸ ಕೋ ಹೋತಿ।

ಪಚ್ಚಿತ್ಥಾತಿ ಪಕ್ಕೋ, ಪಕ್ಕವಾ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ತಪಚ್ಚಯೋ ಕಾಲತ್ತಯೇಪಿ ಹೋತಿ, ಅಸಕ್ಖಿ, ಸಕ್ಕತಿ, ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಕ್ಕೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಕೋ।

ಮುಚ-ಮೋಚನೇ।

೭೩೫. ಮುಚಾ ವಾ [ಕ॰ ೫೮೩; ರೂ॰ ೬೧೭; ನೀ॰ ೧೧೮೬]।

ಮುಚಮ್ಹಾ ತ, ತವನ್ತೂನಂ ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಕೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಓಮುಚ್ಚಿತ್ಥಾತಿ ಓಮುಕ್ಕೋ, ಓಮುಕ್ಕವಾ, ಪಟಿಮುಕ್ಕೋ, ಪಟಿಮುಕ್ಕವಾ।

ಸುಸ-ಸೋಸನೇ।

೭೩೬. ಸುಸಾ ಖೋ [ಕ॰ ೫೮೩; ರೂ॰ ೬೧೭; ನೀ॰ ೧೧೮೬]।

ಸುಸಮ್ಹಾ ತ, ತವನ್ತೂನಂ ತಸ್ಸ ಖೋ ಹೋತಿ।

ಸುಸ್ಸಿತ್ಥಾತಿ ಸುಕ್ಖೋ, ಸುಕ್ಖವಾ।

೭೩೭. ಗೋ ಭಞ್ಜಾದೀಹಿ [ಕ॰ ೫೭೭; ರೂ॰ ೬೨೮; ನೀ॰ ೧೧೮೦]।

ಭಞ್ಜಾದೀಹಿ ತ, ತವನ್ತೂನಂ ತಸ್ಸ ಗೋ ಹೋತಿ।

ಅಭಞ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಭಗ್ಗೋ, ಭಗ್ಗವಾ, ಓಭಗ್ಗೋ, ಸಮ್ಭಗ್ಗೋ, ಪಲಿಭಗ್ಗೋ।

ಲಗ-ಲಗ್ಗನೇ, ಲಗಿತ್ಥಾತಿ ಲಗ್ಗೋ, ಲಗ್ಗವಾ, ವಿಲಗ್ಗೋ, ವಿಲಗ್ಗವಾ।

ಮುಜ-ಮುಜ್ಜನೇ, ಮುಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಮುಗ್ಗೋ, ಮುಗ್ಗವಾ, ನಿಮ್ಮುಗ್ಗೋ, ಉಮ್ಮುಗ್ಗೋ।

ವಿಜ-ಭಯ, ಚಲನೇಸು, ಸಂವಿಜಿತ್ಥಾತಿ ಸಂವಿಗ್ಗೋ, ಸಂವಿಗ್ಗವಾ, ಉಬ್ಬಿಗ್ಗೋ, ಉಬ್ಬಿಗ್ಗವಾ।

ಲುಜ-ವಿನಾಸೇ, ಪಲುಜಿತ್ಥಾತಿ ಪಲುಗ್ಗೋ, ಪಲುಗ್ಗವಾ, ಓಲುಗ್ಗೋ, ಓಲುಗ್ಗವಾ, ವಿಲುಗ್ಗೋ, ವಿಲುಗ್ಗವಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಕಾದೇಸರಾಸಿ।

ಠಾದೇಸರಾಸಿ

ಇಸು , ಆಸ, ಏಸ, ಕಸ, ಕಿಸ, ಕಿಲಿಸ, ಕುಸ, ಘುಸ, ಜುಸ, ತುಸ, ದಿಸ, ದುಸ, ದಂಸ, ನಸ, ಪಿಸ, ಪುಸ, ಪುಚ್ಛ, ಫುಸ, ಭಸ್ಸ, ಭಜ್ಜ, ಮಜ, ಮಸ, ಮುಸ, ವಸ್ಸ, ವಿಸ, ಸಜ, ಸಿಸ, ಸಿಲಿಸ, ಹಸ, ಹಸ್ಸ, ಹಂಸ।

೭೩೮. ಸಾನನ್ತರಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಠೋ [ಕ॰ ೫೭೩; ರೂ॰ ೬೨೬; ನೀ॰ ೧೧೭೬ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)]।

ಸಕಾರನ್ತೇಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಪರಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತಕಾರಸ್ಸ ಠೋ ಹೋತಿ, ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ, 'ಚತುತ್ಥದುತಿಯೇಸ್ವೇಸ'ನ್ತಿ ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ಪಠಮತ್ತಂ।

ಇಸು-ಇಚ್ಛಾ, ಕನ್ತೀಸು, ಇಚ್ಛೀಯತೇತಿ ಇಟ್ಠೋ, ಪರಿಯಿಟ್ಠೋ।

ಆಸ-ಉಪವೇಸನೇ, ವಿಪರಿತತೋ ಆಸತಿ ಉಪವೀಸತೀತಿ ವಿಪಲ್ಲಟ್ಠೋ।

ಕಸ-ವಪ್ಪನೇ ವಿಲೇಖನೇ ಚ।

೭೩೯. ಕಸಸ್ಸಿಮ ಚ ವಾ [ಕ॰ ೫೭೩; ರೂ॰ ೬೨೬; ನೀ॰ ೧೧೭೬ (ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)]।

ಕಸಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತಕಾರಸ್ಸ ಠೋ ಹೋತಿ, ಕಸಸ್ಸ ಆದಿಸರಮ್ಹಾ ಪರಂ ಇಮ ಚ ಹೋತಿ ವಾ।

ಕಸ್ಸಿತ್ಥಾತಿ ಕಿಟ್ಠಂ-ಸಸ್ಸಂ, ಕಟ್ಠಂ ವಾ।

ಉಪಪುಬ್ಬೋ ಆಸನ್ನೇ, ಉಪಕಟ್ಠೋ।

ವಿಪುಬ್ಬೋ ಪವಾಸೇ, ವೂಪಕಟ್ಠೋ।

ಕಿಸ-ಹಾನಿಮ್ಹಿ, ಪಟಿಕಿಟ್ಠೋ, ನಿಹೀನೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಿಲಿಸ-ವಿಬಾಧನೇ ಉಪತಾಪೇ ಚ, ಕಿಲಿಸ್ಸತೀತಿ ಕಿಲಿಟ್ಠೋ, ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠೋ, ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠೋ।

ಕುಸ-ಅಕ್ಕೋಸೇ, ಅಕ್ಕೋಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಅಕ್ಕುಟ್ಠೋ। ಅಕ್ಕುಟ್ಠೋ ಜಾತಿವಾದೇನ।

ಘುಸ-ಸದ್ದೇ , ಘೋಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಘುಟ್ಠೋ, ಸಙ್ಘುಟ್ಠೋ। ಅಚ್ಛರಾಗಣಸಙ್ಘುಟ್ಠಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬]। ಉಗ್ಘುಟ್ಠೋ।

ಜುಸ-ಸೇವಾಯಂ, ಜುಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಜುಟ್ಠೋ।

ತುಸ-ಪೀತಿಮ್ಹಿ, ತುಸ್ಸಿತ್ಥಾತಿ ತುಟ್ಠೋ, ಸನ್ತುಟ್ಠೋ।

ದಿಸ-ಪೇಕ್ಖನೇ, ಪಸ್ಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ದಿಟ್ಠೋ, ಸನ್ದಿಟ್ಠೋ।

ದಿಸೀ-ಕಥನೇ, ಉದ್ದಿಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ, ನಿದ್ದಿಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ, ಅಪದಿಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಅಪದಿಟ್ಠೋ।

ದುಸ-ದೂಸನೇ, ದುಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ದುಟ್ಠೋ।

ದಂಸ-ದಂಸನೇ, ದಂಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ದಟ್ಠೋ, ನಿಗ್ಗಹೀತಲೋಪೋ।

ನಸ-ಅದಸ್ಸನೇ, ನಸ್ಸಿತ್ಥಾತಿ ನಟ್ಠೋ, ವಿನಟ್ಠೋ।

ಪಿಸ-ಚುಣ್ಣಿಯೇ, ಪಿಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪಿಟ್ಠಂ।

ಪುಸ-ಪೋಸನೇ, ಪೋಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪುಟ್ಠೋ, ಪರಪುಟ್ಠೋ।

ಫುಸ-ಸಮ್ಫಸ್ಸೇ, ಫುಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಫುಟ್ಠೋ, ಸಮ್ಫುಟ್ಠೋ।

ಭಸ್ಸ-ಕಥನೇ ಚವನೇ ಚ, ಭಸ್ಸಿತ್ಥಾತಿ ಭಟ್ಠೋ, ಆಭಟ್ಠೋ।

ಮಸ-ಆಮಸನೇ ವಿಜ್ಝನೇ ಚ, ಮಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಮಟ್ಠೋ, ಆಮಟ್ಠೋ, ಓಮಟ್ಠೋ, ಉಮ್ಮಟ್ಠೋ। ಸತ್ತಿಯಾ ವಿಯ ಓಮಟ್ಠೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧]।

ಮುಸ-ನಸ್ಸನೇ, ಮುಸ್ಸಿತ್ಥಾತಿ ಮುಟ್ಠೋ, ಪಮುಟ್ಠೋ, ಸಮ್ಮುಟ್ಠೋ।

ವಸ್ಸ-ಸೇಚನೇ, ವಸ್ಸಿತ್ಥಾತಿ ವುಟ್ಠೋ-ದೇವೋ, ‘ಅಸ್ಸೂ’ತಿ ಉತ್ತಂ।

ವಿಸ-ಪವೇಸನೇ, ಪವಿಸಿತ್ಥಾತಿ ಪವಿಟ್ಠೋ, ನಿವಿಟ್ಠೋ, ಉಪವಿಟ್ಠೋ।

ಸಿಸ-ಸೇಸೇ, ಅವಸೇಸಿತ್ಥಾತಿ ಅವಸಿಟ್ಠೋ।

ವಿಪುಬ್ಬೋ ವಿಸೇಸನೇ, ವಿಸೇಸಿತ್ಥಾತಿ ವಿಸಿಟ್ಠೋ।

ಸಿಲಿಸ-ಸಿಲೇಸನೇ, ಸಿಲಿಸ್ಸಿತ್ಥಾತಿ ಸಿಲಿಟ್ಠೋ।

ಹಸ-ಹಾಸೇ, ಹಸಿತ್ಥಾತಿ ಹಟ್ಠೋ, ಪಹಟ್ಠೋ।

ಹಸ್ಸ, ಹಂಸಧಾತುಯೋ ಸದಿಸಾ ಏವ।

ಪುಚ್ಛ-ಪುಚ್ಛಾಯಂ।

೭೪೦. **ಪುಚ್ಛಾದಿತೋ** [ಕ॰ ೫೭೧; ರೂ॰ ೬೨೬; ನೀ॰ ೧೧೭೬]।

ಪುಚ್ಛಾದೀಹಿ ಪರಸ್ಸ ಅನ್ತರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತಕಾರಸ್ಸ ಠೋ ಹೋತಿ।

ಪುಚ್ಛೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪುಟ್ಠೋ।

ಭಜ್ಜ-ಭಜ್ಜನೇ, ಭಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಭಟ್ಠಂ-ಧಞ್ಞಂ।

ಮಜ-ಸುದ್ಧಿಯಂ, ಸುಟ್ಠು ಮಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಸಮ್ಮಟ್ಠೋ-ಭೂಮಿಭಾಗೋ।

ಸಜ-ಸಂಸಗ್ಗಾದೀಸು, ಸಂಸಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಸಂಸಟ್ಠೋ, ವಿಸಟ್ಠೋ, ನಿಸಟ್ಠೋ, ಓಸಟ್ಠೋ।

ಯಜ-ಪೂಜಾಯಂ।

೭೪೧. **ಯಜಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಟಿಯೀ** [ಕ॰ ೬೧೦; ರೂ॰ ೬೨೭; ನೀ॰ ೧೨೧೫]।

ಯಜಸ್ಸ ಯಕಾರಸ್ಸ ಟಿ, ಯಿಆದೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ ಕಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯತಕಾರೇ ತ್ವಾದಿವಜ್ಜಿತೇ।

ಯಜಿತ್ಥಾತಿ ಇಟ್ಠೋ, ಯಿಟ್ಠೋ।

ತಿಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಪರಿಯೇಸನಂ ಪರಿಯೇಟ್ಠಿ।

ಏಸ-ಗವೇಸನೇ, ಏಸನಂ ಏಟ್ಠಿ, ಪರಿಯೇಟ್ಠಿ, ತುಸ್ಸನಂ ತುಟ್ಠಿ, ಸನ್ತುಟ್ಠಿ, ದಸ್ಸನಂ ದಿಟ್ಠಿ, ಸನ್ದಿಟ್ಠಿ, ವಸ್ಸನಂ ವುಟ್ಠಿ, 'ಅಸ್ಸೂ'ತಿ ಉತ್ತಂ। ವಿಸಜ್ಜನಂ ವಿಸಟ್ಠಿ।

ತ್ವಾದೀಸು-ದಿಸ-ಪೇಕ್ಖನೇ, 'ದಿಸಸ್ಸ ಪಸ್ಸದಸ್ಸದಸಾದದಕ್ಖಾ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ದಿಸಸ್ಸ ದಸಾದೇಸೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ವಕಾರಲೋಪೋ, ದಟ್ಠಾ, ದಟ್ಠಾನ, ದಟ್ಠುನ।

'ತುಂಯಾನಾ'ತಿ ತ್ವಾಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ತುಂಆದೇಸೋ। ನೇಕ್ಖಮಂ ದಟ್ಠು ಖೇಮತೋ [ಸು॰ ನಿ॰ ೪೨೬], ಗಾಥಾವಸೇನ ನಿಗ್ಗಹೀತಲೋಪೋ।

ತುಂ, ತವೇಸು-ದಟ್ಠುಂ, ದಟ್ಠವೇ, ಪುಚ್ಛನಂ ಪುಟ್ಠುಂ, ಪುಟ್ಠವೇ।

ತಬ್ಬಮ್ಹಿ-ತುಸ್ಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತುಟ್ಠಬ್ಬಂ, ತೋಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪುಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಫುಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಠಾದೇಸರಾಸಿ।

ಢಾದೇಸರಾಸಿ

೭೪೨. ದಹಾ ಢೋ [ಕ॰ ೫೭೬; ರೂ॰ ೬೦೭; ನೀ॰ ೧೧೭೯]।

ದಹಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತಕಾರಸ್ಸ ಢೋ ಹೋತಿ, ಪರರೂಪತ್ತೇ ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ತತಿಯತ್ತಂ।

ದಹ-ದಯ್ಹನೇ, ದಯ್ಹಿತ್ಥಾತಿ ದಡ್ಢೋ।

೭೪೩. ಬಹಸ್ಸುಮ ಚ [ಕ॰ ೫೭೬; ರೂ॰ ೬೦೭; ನೀ॰ ೧೧೭೯]।

ಬಹಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಢೋ ಹೋತಿ, ಬಹಸ್ಸ ಆದಿಸರಮ್ಹಾ ಉಮ ಚ ಹೋತಿ।

ಬಹ-ವುದ್ಧಿಯಂ, ಅಬಹೀತಿ ಬುಡ್ಢೋ, ಬಸ್ಸ ವೋ, ವುಡ್ಢೋ।

ತಿಮ್ಹಿ-ಬಹನಂ ವುಡ್ಢಿ।

೭೪೪. ಲೋಪೋ ವಡ್ಢಾ ತಿಸ್ಸ ['ತ್ತಿಸ್ಸ' (ಬಹೂಸು)]।

ವಡ್ಢಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ತಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ತಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ವಡ್ಢ-ವಡ್ಢನೇ, ವಡ್ಢನಂ ವುಡ್ಢಿ।

ಇತಿ ಢಾದೇಸರಾಸಿ।

ಣಾದೇಸರಾಸಿ

ಕಿರ ಖೀ, ಚರ, ಜರ, ತರ, ಥರ, ಪೂರ।

೭೪೫. ಕಿರಾದೀಹಿ ಣೋ।

ಕಿರಾದೀಹಿ ಪರೇಸಂ ತ, ತವನ್ತೂನಂ ತಕಾರಸ್ಸ ಅನನ್ತರಭೂತಸ್ಸ ಣೋ ಹೋತಿ, ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ।

ಕಿರ-ಆಕಿರಣೇ ಸಮ್ಮಿಸ್ಸನ, ಖಿಪನೇಸು ಚ, ಕಿರಿತ್ಥಾತಿ ಕಿಣ್ಣೋ, ಪಕಿಣ್ಣೋ, ಆಕಿಣ್ಣೋ, ವಿಕ್ಕಿಣ್ಣೋ, ಸಂಕಿಣ್ಣೋ, ಸಮಾಕಿಣ್ಣೋ।

ಪೂರ-ಪೂರಣೇ, ಪೂರಿತ್ಥಾತಿ ಪುಣ್ಣೋ, ಸಮ್ಪುಣ್ಣೋ, ಪರಿಪುಣ್ಣೋ।

ಖೀ-ಖಯೇ, ಖಿಯಿತ್ಥಾತಿ ಖೀಣೋ।

ಕಿಣ್ಣವಾ, ಪುಣ್ಣವಾ, ಖೀಣವಾ।

೭೪೬. ತರಾದೀಹಿ ರಿಣ್ಣೋ [ಕ॰ ೫೮೧; ರೂ॰ ೬೧೬; ನೀ॰ ೧೧೮೪]।

ತರಾದೀಹಿ ಪರೇಸಂ ತ, ತವನ್ತೂನಂ ತಕಾರಸ್ಸ ಅನನ್ತರಭೂತಸ್ಸ ರಿಣ್ಣೋ ಹೋತಿ। ‘ರಾನುಬನ್ಧೇನ್ತಸರಾದಿಸ್ಸಾ’ತಿ ಧಾತ್ವನ್ತಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಆದಿಸರಸ್ಸ ಚ ಲೋಪೋ।

ಚರ-ಗತಿ, ಭಕ್ಖನೇಸು, ಚರಿತ್ಥ, ಚರೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವಾ ಚಿಣ್ಣೋ, ಆಚಿಣ್ಣೋ, ಸಮಾಚಿಣ್ಣೋ।

ಜರ-ಜಿರಣೇ, ಜಿಯ್ಯಿತ್ಥಾತಿ ಜಿಣ್ಣೋ, ಅನುಜಿಣ್ಣೋ, ಪರಿಜಿಣ್ಣೋ।

ತರ-ತರಣೇ, ತರಿತ್ಥಾತಿ ತಿಣ್ಣೋ, ಉತ್ತಿಣ್ಣೋ, ನಿತ್ತಿಣ್ಣೋ, ವಿತಿಣ್ಣೋ, ಓತಿಣ್ಣೋ, ಸಮೋತಿಣ್ಣೋ।

ಥರ-ವಿತ್ಥಾರೇ, ವಿತ್ಥರಿತ್ಥಾತಿ ವಿತ್ಥಿಣ್ಣೋ।

ಚಿಣ್ಣವಾ, ಜಿಣ್ಣವಾ, ತಿಣ್ಣವಾ, ವಿತ್ಥಿಣ್ಣವಾ।

ಇತಿ ಣಾದೇಸರಾಸಿ।

ಥಾದೇಸರಾಸಿ

೭೪೭. ಧಸ್ತೋಟಸ್ತಾ।

ಧಸ್ತೋ , ಉತ್ರಸ್ತೋತಿ ಏತೇ ಸದ್ದಾ ತಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಧಂಸ-ವಿದ್ಧಂಸನೇ, ವಿದ್ಧಂಸತೀತಿ ವಿದ್ಧಸ್ತೋ, ವಿದ್ಧಂಸಿತೋ ವಾ।

ತಸ-ಸನ್ತಾಸೇ, ಉತ್ರಸತೀತಿ ಉತ್ರಸ್ತೋ, ಉತ್ತಸಿತೋ ವಾ।

ಭಸ-ಭಸ್ಮೀಕರಣೇ, ಭಸನ್ತಿ ಭಸ್ಮಿಂ ಕರೋನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಭಸ್ತಾ, ಭಸ್ತ್ರಾ ವಾ, ಕಮ್ಮಾರಗಗ್ಗರೀ, ಏವಮಾದೀನಿಪಿ ಇಧ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೭೪೮. ಸಾಸ ವಸ ಸಂಸ ಹಂಸಾ ಥೋ ['...ಸಂಸ ಸಸಾ ಥೋ' (ಬಹೂಸು)]।

ಏತೇಹಿ ಪರಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತಕಾರಸ್ಸ ಥೋ ಹೋತಿ।

ಸಾಸ-ಅನುಸಿಟ್ಠಿಮ್ಹಿ।

೭೪೯. ಸಾಸಸ್ಸ ಸಿಸಾ ['ಸಾಸಸ್ಸ ಸಿಸ ವಾ' (ಬಹೂಸು)]।

ಸಾಸಸ್ಸ ಸಿಸಾ ಹೋನ್ತಿ ಕಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯತಕಾರೇ ತ್ವಾದಿವಜ್ಜಿತೇ, ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ಚ ಪಠಮತ್ತಂ।

ಸಾಸೀಯತೀತಿ ಸಿತ್ಥೋ, ಅನುಸಾಸೀಯತೀತಿ ಅನುಸಿಟ್ಠೋ। "ಅನುಸಿಟ್ಠೋ ಸೋ ಮಯಾ"ತಿ [ಮಹಾವ॰ ೧೨೬] ಏತ್ಥ ಪನ ತ್ಥಕಾರಸ್ಸ ಟ್ಠಕಾರೋತಿ ವುತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತೋ। ತಂ ತಂ ಅತ್ಥಂ ಸಾಸತಿ ಏತ್ಥ, ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಸತ್ಥಂ, ಸದ್ದಸತ್ಥಂ, ವೇದಸತ್ಥಂ।

ವಸ-ನಿವಾಸೇ, 'ಅಸ್ಸೂ'ತಿ ಉತ್ತಂ, ಅವಸೀತಿ ವುತ್ಥೋ, ವಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವಾ ವುತ್ಥೋ, ವಸ್ಸಂ ವಸಿತ್ಥಾತಿ ವಸ್ಸಂವುತ್ಥೋ, ಆವಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಆವುತ್ಥಂ-ಜೇತವನಂ, ನಿವಸಿತ್ಥಾತಿ ನಿವುತ್ಥೋ, ಅಜ್ಝಾವಸಿತ್ಥಾತಿ ಅಜ್ಝಾವುತ್ಥೋ। ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ "ರುಕ್ಖೇ ಅಧಿವತ್ಥಾ ದೇವತಾ"ತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೮೯] ಏತ್ಥ ಉತ್ತಂ ನತ್ಥಿ। ಉಪೋಸಥಂ ಉಪವಸಿತ್ಥಾತಿ ಉಪೋಸಥಂಉಪವುತ್ಥೋ, ಉಪವಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವಾ ಉಪವುತ್ಥೋಉಪೋಸಥೋ, ಪರಿವಾಸಂ ಪರಿವಸಿತ್ಥಾತಿ ಪರಿವಾಸಂಪರಿವುತ್ಥೋ, ಪರಿವಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ವಾ ಪರಿವುತ್ಥೋ-ಪರಿವಾಸೋ।

ಸಂಸ-ಪಸಂಸನೇ, ಪಸಂಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪಸತ್ಥೋ।

ಹಂಸ-ಪಹಂಸನೇ, ಹಂಸೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಹತ್ಥೋ, ನಿಗ್ಗಹೀತಲೋಪೋ, ಪಹತ್ಥೋ।

ತಿಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಅನುಸಾಸನಂ ಅನುಸಿತ್ಥಿ, ಅನುಸಿಟ್ಠಿ ವಾ, ನಿವಸನಂ ನಿವುತ್ಥಿ।

ತುಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಸದೇವಕಂ ಲೋಕಂ ಸಾಸತಿ ಅನುಸಾಸತೀತಿ ಸತ್ಥಾ।

ತವನ್ತುಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ನಿವಸಿತ್ಥಾತಿ ನಿವುತ್ಥವಾ।

ತಾವೀಮ್ಹಿ-ನಿವುತ್ಥಾವೀ।

ತುಂ, ತವೇಸು-ವಸನಂ ವತ್ಥುಂ, ವತ್ಥವೇ।

ತಬ್ಬಮ್ಹಿ-ದ್ವಾರಮೂಲೇ ವತ್ಥಬ್ಬಂ, ಸಭಾಯೇ ವತ್ಥಬ್ಬಂ।

ವಸ-ಪರಿದಹನೇ, ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಉತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ವಾಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವತ್ಥಂ, ನಿವಾಸೇಯಿತ್ಥಾತಿ ನಿವತ್ಥಂ, ವತ್ಥಬ್ಬಂ, ನಿವತ್ಥಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಥಾದೇಸರಾಸಿ।

ಧಾದೇಸರಾಸಿ

ಇಧ, ಕುಧ, ಗಿಧ, ಬಧ, ಬುಧ, ಬುಧಿ, ಮಿಧ, ಯುಧ, ರಾಧ, ರುಧ, ವಿಧ, ಸಿಧ, ಸುಧ, ಥಭಿ, ರಭ, ಲಭ, ಲುಭ, ಸಮ್ಭೂ, ದುಹ, ನಹ, ಮುಹ।

೭೫೦. **ಧೋ ಧಭಹೇಹಿ** [ಕ॰ ೫೭೩; ರೂ॰ ೩೦೭; ನೀ॰ ೧೧೭೯; 'ಧೋ ಧಹಭೇಹಿ' (ಬಹೂಸು)]।

ಏತೇಹಿ ಪರಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧೋ ಹೋತಿ।

ಇಧ-ಇಜ್ಝನೇ , ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ಚ ತತಿಯತ್ತಂ, ಸಮಿಜ್ಝಿತ್ಥಾತಿ ಸಮಿದ್ಧೋ-ಮಹದ್ಧನೋ।

ಕುಧ-ಕೋಪೇ, ಕುಜ್ಝತೀತಿ ಕುದ್ಧೋ, ಸಂಕುದ್ಧೋ।

ಗಿಧ-ಗೇಧೇ, ಗಿಜ್ಝಿತ್ಥಾತಿ ಗಿದ್ಧೋ, ಅನುಗಿದ್ಧೋ, ಅಭಿಗಿದ್ಧೋ।

ಬಧ-ಬನ್ಧನೇ, ಬಜ್ಝಿತ್ಥಾತಿ ಬದ್ಧೋ, ಪಬದ್ಧೋ, ಆಬದ್ಧೋ, ನಿಬದ್ಧೋ।

ಬುಧ-ಞಾಣೇ ಜಾಗರೇ ವಿಕಸನೇ ಚ, ಬುಜ್ಝತಿ ಜಾನಾತೀತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಪಬುಜ್ಝತಿ ಜಾಗರೋತೀತಿ ವಾ ಪಬುದ್ಧೋ, ಪಟಿಬುದ್ಧೋ।

ಬುಧಿ-ನಿವಾರಣೇ, ಪರಿಬುನ್ಧೀಯತೀತಿ ಪಲಿಬುದ್ಧೋ। ವಾತಪಲಿಬುದ್ಧೋ, ಪಿತ್ತಪಲಿಬುದ್ಧೋ, ಸೇಮ್ಹಪಲಿಬುದ್ಧೋ।

ಮಿಧ-ಮಿಜ್ಝನೇ, ಮಿಜ್ಝತೀತಿ ಮಿದ್ಧಂ, ಮಿದ್ಧೋ। ಕಪಿಮಿದ್ಧೋ।

ಯುಧ-ಸಮ್ಪಹಾರೇ, ಯುಜ್ಝೀಯತೇತಿ ಯುದ್ಧಂ। ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಂ, ಮೇಣ್ಡಯುದ್ಧಂ, ಹತ್ಥಿಯುದ್ಧಂ, ಕುಕ್ಕುಟಯುದ್ಧಂ।

ರಾಧ-ಆರಾಧನೇ, ಆರಾಧಯಿತ್ಥಾತಿ ಆರದ್ಧೋ, ಅಭಿರದ್ಧೋ।

ವಿಪುಬ್ಬೋ-ವಿರಜ್ಝನೇ, ವಿರದ್ಧೋ।

ರುಧ-ಆವರಣೇ, ರುನ್ಧೀಯಿತ್ಥಾತಿ ರುದ್ಧೋ, ಓರುದ್ಧೋ, ಅವರುದ್ಧೋ।

ನಿಪುಬ್ಬೋ-ನಿರೋಧೇ, ನಿರುಜ್ಝಿತ್ಥಾತಿ ನಿರುದ್ಧೋ।

ವಿಪುಬ್ಬೋ-ವಿರೋಧೇ, ವಿರುಜ್ಝಿತ್ಥಾತಿ ವಿರುದ್ಧೋ, ಪಟಿವಿರುದ್ಧೋ।

ಅನುಪುಬ್ಬೋ-ಕನ್ತಿಯಂ, ಅನುರುದ್ಧೋ।

ವಿಧ-ವಿಜ್ಝನೇ, ವಿಜ್ಝಿತ್ಥಾತಿ ವಿದ್ಧೋ। ಸಲ್ಲವಿದ್ಧೋ।

ಸಿಧ-ನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಂ, ಸಿಜ್ಝಿತ್ಥಾತಿ ಸಿದ್ಧೋ।

ಪಪುಬ್ಬೋ-ಪಾಕಟಭಾವೇ, ಪಸಿದ್ಧೋ।

ನಿ, ಪಟಿಪುಬ್ಬೋ ನಿವಾರಣೇ, ನಿಸಿದ್ಧೋ, ಪಟಿಸಿದ್ಧೋ।

ಸುಧ-ಸುಜ್ಝನೇ, ಸುಜ್ಝತೀತಿ ಸುದ್ಧೋ, ವಿಸುದ್ಧೋ, ಪರಿಸುದ್ಧೋ।

ಥಭಿ-ಥಮ್ಭನೇ , ಥಮ್ಭತೀತಿ ಥದ್ಧೋ, ಪತ್ಥದ್ಧೋ, ಉಪತ್ಥದ್ಧೋ।

ರಭ-ಆರಭೇ, ಆರಭಿತ್ಥಾತಿ ಆರದ್ಧೋ, ಆರಬ್ಭಿತ್ಥಾತಿ ವಾ ಆರದ್ಧೋ, ಸಮಾರದ್ಧೋ।

ಲಭ-ಲಾಭೇ, ಅಲಭೀತಿ ಲದ್ಧೋ, ಲಬ್ಭಿತ್ಥಾತಿ ವಾ ಲದ್ಧೋ, ಪಟಿಲದ್ಧೋ, ಉಪಲದ್ಧೋ।

ಲುಭ-ಗಿದ್ಧಿಯಂ, ಲುಬ್ಭತೀತಿ ಲುದ್ಧೋ, ಪಲುದ್ಧೋ, ವಿಲುದ್ಧೋ।

ಸಮ್ಭೂ-ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ, ಪಸ್ಸಮ್ಭಿತ್ಥಾತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧೋ।

ದುಹ-ದೋಹನೇ, ದುಯ್ಹಿತ್ಥಾತಿ ದುದ್ಧಾ-ಗಾವೀ।

ನಹ-ಬನ್ಧನೇ, ಸನ್ನಯ್ಹಿತ್ಥಾತಿ ಸನ್ನದ್ಧೋ, ಓನದ್ಧೋ, ಅವನದ್ಧೋ।

ಮುಹ-ಅನ್ಧಭಾವೇ, ಮುಯ್ಹತೀತಿ ಮುದ್ಧೋ-ಬಾಲೋ।

ತಿಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ಇಜ್ಝನಂ ಇದ್ಧಿ, ಇಜ್ಝನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ಇದ್ಧಿ, ಸಮಿಜ್ಝನಂ ಸಮಿದ್ಧಿ, ಗಿಜ್ಝನಂ ಗಿದ್ಧಿ, ಮಿಜ್ಝನಂ ಮಿದ್ಧಿ, ಅಭಿರಾಧನಂ ಅಭಿರದ್ಧಿ, ವಿರುಜ್ಝನಂ ವಿರುದ್ಧಿ, ಪಟಿವಿರುದ್ಧಿ, ಸಿಜ್ಝನಂ ಸಿದ್ಧಿ, ಸಂಸಿದ್ಧಿ, ಪಟಿಸಿದ್ಧಿ, ಸುಜ್ಝನಂ ಸುದ್ಧಿ, ವಿಸುದ್ಧಿ, ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ, ಲಭನಂ ಲದ್ಧಿ, ಉಪಲದ್ಧಿ, ಲುಬ್ಭನಂ ಲುದ್ಧಿ, ಪಸ್ಸಮ್ಭನಂ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ, ಮುಯ್ಹನಂ ಮುದ್ಧಿ।

ತವನ್ತು, ತಾವೀಸು- "ಸಮಿದ್ಧಾ, ಸಮಿದ್ಧಾವೀ"ತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ತ್ವಾದೀಸು-ರಭ-ಆರಭೇ, ಆರದ್ಧಾ, ಆರದ್ಧಾನ।

ಲಭ-ಲಾಭೇ, ಲದ್ಧಾ, ಲದ್ಧಾನ, ಪಟಿಲದ್ಧಾ, ಪಟಿಲದ್ಧಾನ।

ತುಂ, ತವೇಸು-ಬುಧ-ಞಾಣೇ, ಬುದ್ಧುಂ, ಬುದ್ಧವೇ, ಸುಬುದ್ಧುಂ, ಸುಬುದ್ಧವೇ, ಬೋದ್ಧುಂ, ಬೋದ್ಧವೇ, ಲದ್ಧುಂ, ಲದ್ಧವೇ, ಪಟಿಲದ್ಧುಂ, ಪಟಿಲದ್ಧವೇ।

ತಬ್ಬಮ್ಹಿ-ಬೋದ್ಧಬ್ಬಂ, ಲದ್ಧಬ್ಬಂ, ಪಟಿಲದ್ಧಬ್ಬಂ।

೭೫೧. ವದ್ಧಸ್ಸ ವಾ।

ವದ್ಧಸ್ಸ ಉ ಹೋತಿ ವಾ ಕಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯತಕಾರೇ ತ್ವಾದಿವಜ್ಜಿತೇ।

ವಡ್ಢಿತ್ಥಾತಿ ವುದ್ಧೋ, ವದ್ಧೋ ವಾ, ವದ್ಧನಂ ವುದ್ಧಿ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಉತ್ತಂ। ತಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ ತಸ್ಸ ಲೋಪೋ।

ಇತಿ ಧಾದೇಸರಾಸಿ।

ವಿಸಂಯೋಗನಾದೇಸರಾಸಿ

ಹಾ, ಇ, ಚಿ, ಜಿ, ಟಿ, ಥೀ, ದೀ,ಪೀ, ಮಿ, ಲೀ, ಥು, ದೂ, ಧೂ, ಪೂ, ಭೂ, ಲೂ, ವು, ಸು, ಹು, ಆಸ, ಕಥ, ಕುಪ, ಪಲ, ಮಲ, ಸುಪ, ಪಳ।

೭೫೨. ಭಿದಾದಿತೋ ನೋ ಕ್ತ, ಕ್ತವನ್ತೂನಂ।

ಭಿದಾದಿಮ್ಹಾ ಪರೇಸಂ ಕ್ತ, ಕ್ತವನ್ತೂನಂ ತಕಾರಸ್ಸ ಅನನ್ತರಭೂತಸ್ಸ ನೋ ಹೋತಿ।

ಹಾ-ಚಾಗೇ, ಹೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಹೀನೋ, ಪಹೀನೋ, ನಿಹೀನೋ, ಓಹೀನೋ। ಏತ್ಥ ಚ ನೋಆದೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ‘ಊಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ’ತಿ ಈಆಗಮೋ, ತಸ್ಸ ಚ ಕ್ವಚಿ ರಸ್ಸೋ। ಏವಂ ಪರತ್ಥ।

ಅಧಿಪುಬ್ಬೋ-ಇ-ಆಯತ್ತೇ, ಅಧಿಚ್ಚ ಏತೀತಿ ಅಧಿನೋ।

ಚಿ-ಚಯೇ, ಚಯಿತ್ಥಾತಿ ಚಿನೋ, ಆಚಿನೋ।

ಜಿ-ಜಯೇ, ಪಞ್ಚಮಾರೇ ಜಿನಾತೀತಿ ಜಿನೋ।

ಡಿ-ಗತಿಯಂ, ಡೇತೀತಿ ಡಿನೋ।

ಥೀ-ಸಙ್ಘಾತೇ, ಥೀಯತೀತಿ ಥಿನಂ।

ದೀ-ಖಯೇ, ಅನುಕ್ಕಮೇನ ದೀಯತಿ ಖಿಯ್ಯತೀತಿ ದಿನೋ-ದಿವಸೋ।

ಪೀ-ತಪ್ಪನೇ, ಪೀನಿತ್ಥಾತಿ ಪೀನೋ।

ಮಿ-ಪಕ್ಖೇಪೇ, ಮಿನಾತೀತಿ ಮಿನೋ।

ಲೀ-ಲಯೇ, ಲೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಲೀನೋ, ಅಲ್ಲೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಅಲ್ಲೀನೋ। ನಿಲೀಯಿತ್ಥಾತಿ ನಿಲೀನೋ, ಪಟಿಲೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪಟಿಲೀನೋ, ಪಟಿಲೀನಚರೋ ಭಿಕ್ಖು, ಪಟಿಸಲ್ಲೀಯಿತ್ಥಾತಿ ಪಟಿಸಲ್ಲೀನೋ।

ಥು-ನಿತ್ಥುನನೇ , ನಿತ್ಥುನಾತೀತಿ ನಿತ್ಥುನೋ।

ದೂ-ಖೇದೇ, ದೂಯತೇತಿ ದೂನೋ।

ಧೂ-ನಿದ್ಧೂನನೇ, ಅಹಿತೇ ಧಮ್ಮೇ ಧುನಾತೀತಿ ಧುನೋ, ಧೋನೋಪಞ್ಞವಾ।

ಪೂ-ಸೋಧನೇ, ಪುನಾತೀತಿ ಪುನೋ, ದನ್ತಂ ಪುನನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ದನ್ತಪೋಣೋ, ನಸ್ಸ ಣತ್ತಂ।

ಭೂ-ವುದ್ಧಿಯಂ, ಭವತಿ ವಡ್ಢತೀತಿ ಭೂನೋ-ಹಿತರಾಸಿ।

ಲೂ-ಛೇದನೇ, ಲುನಾತೀತಿ ಲುನೋ।

ವು-ಸಂವರಣೇ, ಆವುಣಾತೀತಿ ಆವುಣೋ।

ಸು-ಸವನೇ, ಸುಣಾತೀತಿ ಸುನೋ, ಸೋಣೋ, ನಸ್ಸ ಣತ್ತಂ।

ಸು-ಪಸವನೇ ವಾ, ಪಸವತಿ ವಡ್ಢತೀತಿ ಸುನಂ-ಉದ್ಧುಮಾತಂ।

ಹು-ಪೂಜಾ, ದಾನೇಸು, ಆಹುತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹುನಂ, ಪಾಹುತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಾಹುನಂ-ದಾತಬ್ಬವತ್ಥು।

ಆಸ-ಉಪವೇಸನೇ, ಅಚ್ಛತೀತಿ ಆಸಿನೋ, ತುಣ್ಹೀ ಅಚ್ಛತೀತಿ ತುಣ್ಹೀಮಾಸಿನೋ।

ಕಥ-ಥದ್ಧೇ ಥೇರಿಯೇ ಚ, ಕಥತೀತಿ ಕಥಿನಂ।

ಕುಪ-ಕೋಪೇ, ಹಿರೀ ಕುಪ್ಪತಿ ಏತೇನಾತಿ ಹಿರೀಕೋಪಿನಂ।

ಪಲ-ಗತಿಯಂ, ಪಲೇತೀತಿ ಪಲಿನೋ।

ಮಲ-ಮಲಿನಭಾವೇ, ಮಲತೀತಿ ಮಲಿನೋ, ಮಲಿನಂ-ವತ್ಥಂ।

ಸುಪ-ಸೋಪ್ಪನೇ, ಸುಪತೀತಿ ಸುಪಿನೋ।

ಪಳ-ಗತಿಯಂ, ಪಳೇತೀತಿ ಪಳಿನೋ, ಪಳಿನಾ ಜಮ್ಬುದೀಪಾತೇ [ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ತತಿಯಸಂಗೀತಿಕಥಾ]।

ಇತಿ ವಿಸಂಯೋಗನಾದೇಸರಾಸಿ।

ಸಸಂಯೋಗನಾದೇಸರಾಸಿ

ಖಿದ , **ಛಿದ, ತುದ, ದಾ, ನುದ, ಪತ, ಪದ, ಭಿದ, ವಿದ, ಸದ**।

‘ಭಿದಾದಿತೋ ನೋ ಕ್ತಕ್ತವನ್ತೂನ’ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ನೋ, ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ, ಖಿಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಖಿನ್ನೋ, ಛಿಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಛಿನ್ನೋ, ಸಞ್ಛಿನ್ನೋ, ತುದಿತ್ಥಾತಿ ತುನ್ನೋ, ಪತುನ್ನೋ, ನಿತುನ್ನೋ, ವಿತುನ್ನೋ।

ನುದ-ಖೇಪೇ, ನುದಿತ್ಥಾತಿ ನುನ್ನೋ, ಪನುನ್ನೋ।

ಪತ-ಪತನೇ, ಪತತೀತಿ ಪನ್ನೋ, ಪನ್ನಧಜೋ, ನ್ನಸ್ಸ ಣ್ಣತ್ತೇರುಕ್ಖಪಣ್ಣಂ, ಪತ್ತಂ ವಾ।

ಪದ-ಗತಿಯಂ, ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಪನ್ನೋ, ಆಪನ್ನೋ, ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ನಿಪನ್ನೋ, ವಿಪನ್ನೋ, ಸಮ್ಪನ್ನೋ, ಉಪಪನ್ನೋ, ಸಮುಪಪನ್ನೋ, ಪರಿಯಾಪನ್ನೋ।

ಭಿದ-ವಿದಾರಣೇ, ಭಿಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಭಿನ್ನೋ, ಪಭಿನ್ನೋ, ಸಮ್ಭಿನ್ನೋ, ಪರಿಭಿನ್ನೋ, ವಿಭಿನ್ನೋ।

ವಿದ-ತುಟ್ಠಿಯಂ, ನಿಬ್ಬಿನ್ದತೀತಿ ನಿಬ್ಬಿನ್ನೋ।

സദ വിസരണ, ഗത്യാ'വസാനേസു, സീദിത്ഥാതി സന്നോ, ഓസന്നോ, പസീദിത്ഥാതി പസന്നോ, അഭിപ്പസന്നോ, നിസീദിത്ഥാതി നിസിന്നോ, സന്നിസിന്നോ, 'സദജരാനമീമ'ഇതി ഈമ, സംയോഗേ രസ്സോ ച।

തവന്തുമ്ഹി-ഖിന്നവാ, ഛിന്നവാ, സഞ്ഛിന്നവാ, തുന്നവാ, പതുന്നവാ, പനുന്നവാ, പന്നവാ, ആപന്നവാ, ഭിന്നവാ, സമ്ഭിന്നവാ, സന്നവാ, പസന്നവാ, നിസിന്നവാ।

൫൭൩. ദാത്വിന്നോ [ക॰ ൫൮൭; രൂ॰ ൬൩൧; നീ॰ ൧൧൮൫]।

ദാധാതുമ്ഹാ പരേസം ത, തവന്തൂനം തസ്സ ഇന്നോ ഹോതി।

ദീയിത്ഥാതി ദിന്നോ, പദിന്നോ, ആദിന്നോ, സമാദിന്നോ, ഉപാദിന്നോ, പരിയാദിന്നോ, ന്നസ്സ ണ്ണത്തേ ഉപാദിണ്ണോ।

ഇതി സസംയോഗനാദേസരാസി।

ഹാദേസരാസി

ഊഹ , ഗാഹു, ഗുഹ, ബഹ, ബാഹ, ബുഹ, മുഹ, രുഹ, വഹ।

൫൭൪. രുഹാദീഹി ഹോ ളോ ച [ക॰ ൫൮൯; രൂ॰ ൬൭൧; നീ॰ ൧൧൯൭; '...ള ച' (ബഹൂസു)]।

രുഹാദീഹി പരസ്സ അനന്തരഭൂതസ്സ തപച്ചയസ്സ തകാരസ്സ ഹോ ഹോതി, ധാത്വന്തസ്സ ളോ ഹോതി।

ഊഹ-സങ്ഖയേ, ബ്യൂഹിത്ഥാതി ബ്യൂള്ഹോ, വിയൂള്ഹോ, പരിബ്യൂള്ഹോ, ദേവാസുരസങ്ഗാമോ സമുപബ്യൂള്ഹോ അഹോസി [സം॰ നി॰ ൧.൨൪൯]।

ഗാഹു-ഭുസത്ഥേ വിലോലനേ ച, മാ ഗാള്ഹം പരിദേവയി। ആഗാള്ഹായ ചേതേതി। ഗാഹിത്ഥാതി ഗാള്ഹോ, പഗാള്ഹോ, ആഗാള്ഹോ, ഓഗാള്ഹോ, അജ്ഝോഗാള്ഹോ [പാരാ॰ അട്ഠ॰ ൧.൧]।

ബഹ-വുദ്ധിമ്ഹി।

൫൭൫. മുഹബഹബുഹാനഞ്ച തേ കാനുബന്ധേത്വേ [ക॰ ൫൧൬; രൂ॰ ൪൮൮; നീ॰ ൧൧൦൫; "മുഹബഹാനഞ്ച..." (ബഹൂസു)]।

ത്വാദിവജ്ജിതേ കാനുബന്ധേ പച്ചയതകാരേ പരേ മുഹ, ബഹ, ബുഹാനഞ്ച ഗുഹസ്സ ച ദീഘോ ഹോതി।

'രുഹാദീഹിഹോ ളോ ചാ'തി ധാത്വന്തസ്സളോ, തപച്ചയസ്സ ഹോ, അബഹീതി ബാള്ഹം।

ബുഹ-ഉദ്ധരണേ, അബുഹിത്ഥാതി ബൂള്ഹോ, അബ്ബൂള്ഹോ, അബൂള്ഹസല്ലോ [സു॰ നി॰ ൫൯൫]।

മുഹ-അന്ധഭാവേ।

൫൭൬. മുഹാ വാ।

ಮುಹಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಅನನ್ತರಭೂತಸ್ಸ ತಕಾರಸ್ಸ ಹೋ ಹೋತಿ, ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಚ ಳೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಮುಯ್ಹಿತ್ಥಾತಿ ಮೂಳ್ಹೋ, ಮುದ್ಧೋ ವಾ।

ರುಹ-ಜನನೇ, ಗತಿಯಞ್ಚ, ರುಹಿತ್ಥಾತಿ ರೂಳ್ಹೋ, ಪರೂಳ್ಹೋ, ಆರೂಳ್ಹೋ, ಓರೂಳ್ಹೋ, ವಿರೂಳ್ಹೋ, ನಿರೂಳ್ಹೋ।

ವಹ-ಪಾಪನೇ, ವಹಿತ್ಥಾತಿ ವೂಳ್ಹೋ, ‘ಅಸ್ಸೂ’ತಿ ಉತ್ತಂ।

ತಿಪಚ್ಚಯಮ್ಹಿ-ರುಹನಂ ರೂಳ್ಹಿ, ನಿರುಹನಂ ನಿರೂಳ್ಹಿ, ವಿರುಹನಂ ವಿರೂಳ್ಹಿ।

ತ್ವಾದೀಸು -

೭೫೭. ಯ್ಹೋ ವಾ ತ್ವಾಸ್ಸ ಸಮಾಸೇ।

ಸಮಾಸಟ್ಠಾನೇ ತ್ವಾಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪಾನುಬನ್ಧೋ ಯೋ ಹೋತಿ ವಾ। ಪಾನುಬನ್ಧೋ ‘ಪ್ಯೇ ಸಿಸ್ಸಾ’ತಿ ವಿಸೇಸನತ್ಥೋ। ‘ಹಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ’ತಿ ಹ, ಯಾನಂ ವಿಪರಿಯಾಯೋ।

ಬ್ಯುಯ್ಹ, ಪರಿಬ್ಯುಯ್ಹ। ಬ್ಯೂಹಿತ್ವಾ, ವಿಯೂಹಿತ್ವಾ ವಾ, ವಿಗಾಯ್ಹ, ವಿಗಾಹಿತ್ವಾ, ಓಗಾಯ್ಹ, ಓಗಾಹಿತ್ವಾ, ಅಜ್ಝೋಗಾಯ್ಹ, ಅಜ್ಝೋಗಾಹಿತ್ವಾ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಅಸಮಾಸೇಪಿ ಯ್ಹೋ ಹೋತಿ, ಗುಯ್ಹ, ಗೂಹಿತ್ವಾ, ನಿಗುಯ್ಹ, ನಿಗೂಹಿತ್ವಾ, ಓಗುಯ್ಹ, ಓಗೂಹಿತ್ವಾ।

ನಹ-ಬನ್ಧನೇ, ಸನ್ನಯ್ಹ, ಸನ್ನಾಹಿತ್ವಾ।

ಬಾಹ-ನಿವಾರಣೇ, ದೀಘೋ, ಬಾಯ್ಹ, ಬಾಹಿತ್ವಾ, ಪಟಿಬಾಯ್ಹ, ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ।

ಬುಹ-ಉದ್ಧರಣೇ ಪವುಬ್ಭೋ, ಪಬ್ಬುಯ್ಹ। ಸಮೂಲಂ ತಣ್ಹಂ ಪಬ್ಬುಯ್ಹ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೯ (ತಣ್ಹಮಬ್ಬುಮ್ಹ)]।

ಆಪುಬ್ಬೋ-ಅಬ್ಬುಯ್ಹ, “ಅಬ್ಬುಹೇ ಸಲ್ಲಮತ್ತನೋ”ತಿ ಆದೀಸು ವಿಯ। ಪಮುಯ್ಹ, ಪಮುಯ್ಹಿತ್ವಾ, ವಿಮುಯ್ಹ, ವಿಮುಯ್ಹಿತ್ವಾ, ಸಮ್ಮುಯ್ಹ, ಸಮ್ಮುಯ್ಹಿತ್ವಾ, ಆರುಯ್ಹ, ಆರುಹಿತ್ವಾ, ಆರೋಹಿತ್ವಾ, ಓರುಯ್ಹ, ಓರೋಹಿತ್ವಾ।

ಸಹ-ಸಹನೇ, ಪಸಯ್ಹ, ಪಸಹಿತ್ವಾ ವಾ।

ಇತಿ ಹಾದೇಸರಾಸಿ।

ತ್ವಾದಿವಿಕಾರರಾಸಿ

ಅಥ ತ್ವಾ, ತ್ವಾನ, ತುನಾನಂ ವಿಕಾರೋ ವುಚ್ಚತೇ।

ಇ, ಕರ, ಹನ।

೭೫೮. ಇತೋ ಚ್ಚೋ।

ಇಧಾತುಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ತ್ವಾಸ್ಸ ಚ್ಚೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಪೇಚ್ಚ, ಸಮೇಚ್ಚ, ಅಭಿಸಮೇಚ್ಚ, ಅವೇಚ್ಚ, ಅನ್ವೇಚ್ಚ, ಅಪೇಚ್ಚ, ಉಪೇಚ್ಚ, ಸಮುಪೇಚ್ಚ, ಅಧಿಚ್ಚ, ಅತಿಚ್ಚ, ಪಟಿಚ್ಚ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಉಪೇತ್ವಾ, ಸಮುಪೇತ್ವಾ, ಅಧಿಯಿತ್ವಾ।

೭೫೯. ಸಾಧಿಕರಾ ರಚ್ಚರಿಚ್ಚಾ [ಕ॰ ೫೯೮; ರೂ॰ ೬೪೩; ನೀ॰ ೧೨೦೩; 'ಸಾಸಾಧಿಕರಾ ಚಚರಿಚ್ಚಾ' (ಬಹೂಸು)]।

ಸನ್ತ, ಅಧಿಪರಾ ಕರಮ್ಹಾ ತ್ವಾಸ್ಸ ರಚ್ಚ, ರಿಚ್ಚಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ, ಸುತ್ತವಿಭತ್ತಂ ಇಧ ಲಬ್ಭತಿ।

ಸಕ್ಕಚ್ಚ, 'ಸಕ್ಕಚ್ಚ'ನ್ತಿ ಬಿನ್ದಾಗಮೋ, ಅಧಿಕಿಚ್ಚ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಸಕ್ಕತ್ವಾ, ಸಕ್ಕರಿತ್ವಾ, ಅಧಿಕರಿತ್ವಾ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇ-ಅತ್ತಂ ನಿರಂಕಚ್ಚ ಪಿಯಾನಿ ಸೇವತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೧.೪೬೧], ಅಭಿಸಙ್ಖಚ್ಚ ಭೋಜನಂ।

೭೬೦. ಹನಾ ರಚ್ಚೋ [ಕ॰ ೫೯೮; ರೂ॰ ೬೪೩; ನೀ॰ ೧೨೦೩। 'ಸಾಸಾಧಿಕರಾ ಚಚರಿಚ್ಚಾ' (ಬಹೂಸು)]।

ಹನಮ್ಹಾ ತ್ವಾಸ್ಸ ರಚ್ಚೋ ಹೋತಿ ವಾ ಸಮಾಸೇ। ಸುತ್ತವಿಭತ್ತೇನ ಹರಮ್ಹಾಪಿ।

ಆಹಚ್ಚ, ಉಹಚ್ಚ, ವಿಹಚ್ಚ, ಸಂಹಚ್ಚ, ಉಪಹಚ್ಚ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಆಹನಿತ್ವಾ, ಉಹನಿತ್ವಾ, ವಿಹನಿತ್ವಾ, ಸಂಹನಿತ್ವಾ।

ಹರಮ್ಹಿ-ಸಾ ನೋ ಆಹಚ್ಚ ಪೋಸೇತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೨೩೩೪ (ಆಹತ್ವ)], ತತೋ ಉದಕಮಾಹಚ್ಚ।

ದಿಸ-ಪೇಕ್ಖನೇ।

೭೬೧. ದಿಸಾ ವಾನವಾ ಸ ಚ [ಕ॰ ೫೯೯; ರೂ॰ ೬೪೪; ನೀ॰ ೧೨೦೪; '...ಸ ಚ' (ಬಹೂಸು)]।

ದಿಸಮ್ಹಾ ತ್ವಾಸ್ಸ ವಾನ, ವಾ ಹೋನ್ತಿ ವಾ, ದಿಸಸ್ಸ ಚ ಸಸ್ಸ ಸ ಹೋತಿ, ಪರರೂಪನಿಸೇಧನಮಿದಂ।

ದಿಸ್ವಾನ, ದಿಸ್ವಾ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ।

ಖಾ, ಞಾ, ದಾ, ಧಾ, ಹಾ, ಕಿ, ಖಿ, ಚಿ, ಜಿ, ನೀ, ಲೀ, ಸಿ, ಭೂ।

'ಪ್ಯೋ ವಾ ತ್ವಾಸ್ಸ ಸಮಾಸೇ'ತಿ ತ್ವಾಸ್ಸ ಯೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಕ್ವಚಿ ಯಲೋಪೋ, ಸಂಪುಬ್ಬೋ ಖಾ-ಞಾಣೇ, ಸಙ್ಖಾಯ, ಸಙ್ಖಾ, ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ, ಪಟಿಸಙ್ಖಾ, ಅಞ್ಞಾಯ, ಅಞ್ಞಾ, ಅಭಿಞ್ಞಾಯ, ಅಭಿಞ್ಞಾ, ಪರಿಞ್ಞಾಯ, ಪರಿಞ್ಞಾ।

ಸಮಾಸೇತಿ ಕಿಂ? ಞತ್ವಾ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಆಜಾನಿತ್ವಾ, ಅಭಿಜಾನಿತ್ವಾ, ಪರಿಜಾನಿತ್ವಾ।

ಅಧಿಟ್ಠಾಯ, ಅಧಿಟ್ಠಾ, ಪತಿಟ್ಠಾಯ, ಪತಿಟ್ಠಾ।

ಸಮಾಸೇತಿ ಕಿಂ? ಠತ್ವಾ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ, ಪತಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ। ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಇತ್ತಂ, ಉಪಟ್ಠಿತ್ವಾ।

ಆದಾಯ, ಉಪಾದಾಯ, ಉಪಾದಾ।

ಸಮಾಸೇತಿ ಕಿಂ? ದತ್ವಾ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಆದಿಯಿತ್ವಾ, ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ, 'ಊ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ'ತಿ ಈಆಗಮೋ, 'ದಾಸ್ಸಿಯಙ'ಇತಿ ಸುತ್ತೇನ ಸರೇ ಪರೇ ಸಮಾಸೇ ಇಯಾದೇಸೋ।

೭೯೧. ತುಂಯಾನಾ।

ತ್ವಾಸ್ಸ ತುಞ್ಚ ಯಾನಞ್ಚ ಹೋನ್ತಿ ಕ್ವಚಿ ಸಮಾಸೇ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಗಾಥಾಯಂ ಅಸಮಾಸೇಪಿ, ನೇಕ್ಖಮಂ ದಟ್ಠು ಖೇಮತೋ [ಸು॰ ನಿ॰ ೪೨೮], ಕಿಮಬ್ಭುತಂ ದಟ್ಠು ಮರೂಪಮೋದಿತಾ, ಬಿನ್ದುಲೋಪೋ।

ಅಭಿಹತ್ತುಂ ಪವಾರೇಯ್ಯ, "ಅಭಿಹಟು"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸಂಯೋಗಾದಿಸ್ಸ ಲೋಪೋ ತಸ್ಸ ಟತ್ತಂ। "ಅಭಿಹಟ್ಠು"ನ್ತಿಪಿ [ಪಾಚಿ॰ ೧.೨೪೩] ಪಠನ್ತಿ। ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ನ ಸಮೇತಿ।

ಆದಿಯಾನ, ಉಪಾದಿಯಾನ। ವಿಧಾಯ, ನಿಧಾಯ, ಸನ್ಧಾಯ, ಓಧಾಯ, ಸಮೋಧಾಯ, ವಿದಹಿತ್ವಾ, ನಿದಹಿತ್ವಾ, ಓದಹಿತ್ವಾ, ಸಮೋದಹಿತ್ವಾ। ಪಹಾಯ, ವಿಹಾಯ, ಓಹಾಯ, ಹಿತ್ವಾ, ಜಹಿತ್ವಾ।

ಇವಣ್ಣೇಸು ಪ್ಯಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, ವಿಕ್ಕಿಯ್ಯ, ವಿಕ್ಕಿಣಿತ್ವಾ।

ವಿಚೇಯ್ಯ ದಾನಂ ದಾತಬ್ಬಂ [ಪೇ॰ ವ॰ ೩೨೯], 'ಊಲಸ್ಸೇ'ತಿ ಇಸ್ಸ ಏತ್ತಂ, ವಿಚಿನಿತ್ವಾ, ವಿನೇಯ್ಯ, ವಿನೇತ್ವಾ, ವಿನಯಿತ್ವಾ, ಅಲ್ಲೀಯ, ಅಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ, ಪಟಿಸಲ್ಲೀಯ, ಪಟಿಸಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ, ಯಾಗಮೋ।

೭೯೩. ಪ್ಯೇ ಸಿಸ್ಸಾ [ಕ॰ ೫೧೭; ರೂ॰ ೪೮೮; ನೀ॰ ೧೧೦೫]।

ಪ್ಯೇ ಪರೇ ಸಿಸ್ಸ ಆ ಹೋತಿ।

ನಿಸ್ಸಾಯ, ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ, ಅಪಸ್ಸಾಯ, ಅಪಸ್ಸಯಿತ್ವಾ, ಅವಸ್ಸಾಯ, ಅವಸ್ಸಯಿತ್ವಾ।

ವಾತಿ ಕಿಂ? ಅಧಿಸೇತ್ವಾ, ಅಧಿಸಯಿತ್ವಾ।

ಭೂ-ಸತ್ತಾಯಂ, ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಸಮ್ಭುಯ್ಯ, ವಿಭುಯ್ಯ, ಅನುಭುಯ್ಯ, ಅಧಿಭುಯ್ಯ, ಪರಿಭುಯ್ಯ, ಅಭಿಭುಯ್ಯ।

ಸಮಾಸೇತಿ ಕಿಂ? ಝತ್ವಾ, ಏದನ್ತೇಸು ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಏಸ್ಸ ಆತ್ತಂ, ನಿಜ್ಝಾಯ, ನಿಜ್ಝಾಯಿತ್ವಾ, ಉಪನಿಜ್ಝಾಯ, ಉಪನಿಜ್ಝಾಯಿತ್ವಾ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯಿತ್ವಾ।

ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಧಾತೂಸು 'ವಗ್ಗಲಲೇಹಿ ತೇ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಚವಗ್ಗ, ಪವಗ್ಗ, ಸಕಾರೇಹಿ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ। ತವಗ್ಗೇ 'ತವಗ್ಗವರಣಾನಂ ಯೇ ಚವಗ್ಗಬಯಞಾ'ತಿ ತವಗ್ಗಸ್ಸ ಚವಗ್ಗೋ, ತತೋ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ, ವಿಪಚ್ಚ, ಪರಿಪಚ್ಚ, ವಿಮುಚ್ಚ, ಅಧಿಮುಚ್ಚ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಯಲೋಪೋ ದೀಘೋ ಚ, ಆಪುಚ್ಛಾ, ಅನಾಪುಚ್ಛಾ, ವಿಭಜ್ಜ, ಸಂವಿಭಜ್ಜ, ವಿಸಜ್ಜ, ನಿಸಜ್ಜ, ಪಟಿನಿಸಜ್ಜ।

ಉಜ್ಝ-ವಿಸಗ್ಗೇ, ಯಲೋಪೋ, ಉಜ್ಝ, ಉಜ್ಝಿಯ, ಉಜ್ಝಿತ್ವಾ।

ಕತಿ-ಛೇದನೇ, ಕಚ್ಚ, ವಿಕಚ್ಚ, ಕನ್ತಿತ್ವಾ, ವಿಕನ್ತಿತ್ವಾ।

ನಿಕರ-ವಞ್ಚನೇ, ನಿಕಚ್ಚ ಕಿತವಸ್ಸೇವ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫]।

ಪತ-ಗತಿಯಂ, ಪಚ್ಚ, ನಿಪಚ್ಚ, ಪತಿತ್ವಾ, ನಿಪತಿತ್ವಾ।

ಕಥ-ಕಥನೇ, ಸಾಕಚ್ಛ।

ಪದ-ಗತಿಯಂ, ಪಜ್ಜ, ಆಪಜ್ಜ, ನಿಪಜ್ಜ, ವಿಪಜ್ಜ, ಸಮ್ಪಜ್ಜ, ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ, ಪಟಿಪಜ್ಜ।

'ಊ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ'ತಿ ಈಆಗಮೇ 'ಪದಾದೀನಂ ಯುಕ'ಇತಿ ಯಾಗಮೋ, ಪುಬ್ಬರೂಪಂ, ಪಜ್ಜಿಯ, ಪಜ್ಜಿಯಾನ, ಆಪಜ್ಜಿಯ, ಆಪಜ್ಜಿಯಾನ, ನಿಪಜ್ಜಿಯ, ವಿಪಜ್ಜಿಯ, ಸಮ್ಪಜ್ಜಿಯ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿಯ।

ಆಪುಬ್ಬ ಸದ-ಘಟ್ಟನೇ, ಆಸಜ್ಜ ನಂ ತಥಾಗತಂ [ಇತಿವು॰ ೮೯], ಕಾಕೋವ ಸೇಲಮಾಸಜ್ಜ। ಛೇಜ್ಜ, ಛಿಜ್ಜ, ಛಿನ್ದಿಯ, ಅಚ್ಛೇಜ್ಜ, ಅಚ್ಛಿನ್ದಿಯ, ವಿಚ್ಛೇಜ್ಜ, ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿಯ, ಪರಿಚ್ಛೇಜ್ಜ, ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿಯ, ಭೇಜ್ಜ, ಭಿಜ್ಜ, ಸಮ್ಭಿಜ್ಜ, ಪಟಿಸಮ್ಭಿಜ್ಜ, ಭಿನ್ದಿಯ, ಸಮ್ಭಿನ್ದಿಯ।

ಬುಧ-ಞಾಣೇ, ಬುಜ್ಝ, ಸಮ್ಬುಜ್ಝ, ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝ, ಬುಜ್ಝಿಯ, ಬುಜ್ಝಿಯಾನ, "ಮರೀಚಿಕೂಪಮಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾನೋ"ತಿ ಪಾಳಿ, ದಾದೇಸೇ ಅಸ್ಸ ಓತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಸಿದ್ಧಾ ಯಥಾ 'ಅನುಪಾದಿಯಾನೋ'ತಿ।

ವಧ-ಹಿಂಸಾಯಂ , ವಜ್ಝ, ವಜ್ಝಿಯ।

ವಿಧ-ತಾಳನೇ, ವಿಜ್ಝ, ವಿಜ್ಝಿಯ।

ಖನ-ವಿಲೇಖನೇ, ಖಞ್ಞ, ಖಣಿಯ, ನಾಸ್ಸ ಣತ್ತಂ।

ಪವಗ್ಗೇ -

ಖಿಪ್ಪ, ನಿಖಿಪ್ಪ, ಸಂಖಿಪ್ಪ, ಖಿಪಿಯ, ಸಂಖಿಪಿಯ।

ಲಬಿ-ಅವಸಂಸನೇ, ಯಲೋಪೋ, ಆಲಮ್ಬ, ವಿಲಮ್ಬ, ಅವಲಮ್ಬ।

ಲುಬಿ-ಸನ್ಧಮ್ಭನೇ, ದಣ್ಡಮೋಲುಮ್ಬ ತಿಟ್ಠತಿ, ಝಾನಮೋಲುಮ್ಬ ವತ್ತತಿ।

ಉಪುಬ್ಭೋ ಉದ್ಧರಣೇ "ಉಲ್ಲುಮ್ಪತು ಮಂ ಭನ್ತೇ ಸಙ್ಘೋ"ತಿ [ಮಹಾವ॰ ೭೧ (ಉಲ್ಲುಮ್ಪತು)] ಆದೀಸು ವಿಯ, ಉಲ್ಲುಮ್ಪ, ಆರಬ್ಭ, ಸಮಾರಬ್ಭ, ಲಬ್ಭಾ, ಉಪಲಬ್ಭಾ, ದೀಘೋ।

ಪಕ್ಕಮ್ಮ, ಅಕ್ಕಮ್ಮ, ವಿಕ್ಕಮ್ಮ, ನಿಕ್ಖಮ್ಮ, ಓಕ್ಕಮ್ಮ, ಅಭಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಪಟಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಆಗಮ್ಮ, ಸಙ್ಗಮ್ಮ।

ಸಮ-ಉಪಧಾರಣೇ। ನಿಸಮ್ಮ ರಾಜ ಕಯಿರಾ, ನಾನಿಸಮ್ಮ ದಿಸಮ್ಪತಿ [ಜಾ॰ ೧.೪.೧೨೮ (ನಿಸಮ್ಮ ಖತ್ತಿಯೋ)]।

ಸಮು-ಸನ್ತಿಯಂ ಖೇದೇ ಚ, ಉಪಸಮ್ಮ, ವೂಪಸಮ್ಮ, ವಿಸ್ಸಮ್ಮ।

ಕಸ-ಕಡ್ಢನೇ, ಅಪಕಸ್ಸ।

ದಿಸ-ಪೇಕ್ಖನೇ, ಆದಿಸ್ಸ, ಉದ್ದಿಸ್ಸ, ಓದಿಸ್ಸ, ಅಪದಿಸ್ಸ।

ಫುಸ-ಸಮ್ಫಸ್ಸೇ। ಫುಸ್ಸ ಫುಸ್ಸ ಬ್ಯನ್ತೀಕರೋತಿ [ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೯೫]।

ವಸ-ನಿವಾಸೇ। ಉಪವಸ್ಸಂ ಖೋ ಪನ ಕತ್ತಿಕತೇಮಾಸಪುಣ್ಣಮಂ [ಪಾರಾ॰ ೬೫೩ (ಕತ್ತಿಕಪುಣ್ಣಮಂ)], ಬಿನ್ದಾಗಮೋ।

ವಿಸ-ಪವೇಸನೇ, ಪವಿಸ್ಸ, ನಿವಿಸ್ಸ, ಅಭಿನಿವಿಸ್ಸ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ತ್ವಾದಿವಿಕಾರರಾಸಿ।

ಪಚ್ಚಯವಿಕಾರರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಪಕತಿರೂಪರಾಸಿ

ತಾದಿಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

ಅಥ ಪಕತಿರೂಪರಾಸಿ ವುಚ್ಚತೇ।

ತ,ತಿ, ತು, ತವನ್ತು, ತಾವೀ, ತ್ವಾ, ತ್ವಾನ, ತುನ, ತುಂ, ತವೇ, ತಾಯೇ, ತಬ್ಬ।

ದಾ, ಖ್ಯಾ, ಗಾ, ಘಾ, ಟಾ, ಠಾ, ತಾ, ಥಾ, ದಾ, ಧಾ, ಪಾ, ಫಾ, ಭಾ, ಮಾ, ಯಾ, ಲಾ, ವಾ, ಸಾ, ಹಾ।

ಅಕ್ಖಾತೋ, ಸ್ವಾಕ್ಖಾತೋ, ಆಖ್ಯಾತೋ, ವಿಖ್ಯಾತೋ।

'ಊ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ'ತಿ ಕ್ವಚಿ ಈಆಗಮೋ ರಸ್ಸೋ ಚ, ಸಙ್ಗಾಯಿತೋ, ಘಾಯಿತೋ, ಞಾತೋ।

'ಜ್ಯಾದೀಹಿ ಕ್ನಾ'ತಿ ನಾಪಚ್ಚಯೋ, ಜಾನಿತೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಞಾಪಿತೋ, ಞಾಪಯಿತೋ। ಪುತ್ತಂ ತಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ತಾತೋ-ಪಿತಾ। ದತ್ತೋ, ದ್ವಿತ್ತಂ ರಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ। ದೇವದತ್ತೋ, ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ, ಯಞ್ಞದತ್ತೋ, ದಾಪಿತೋ, ದಾಪಯಿತೋ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಪಸ್ಸ ಪಿವೋ, ಪಿವಿತೋ।

ಘಾ-ವುದ್ಧಿಯಂ, ಘಿತೋ ಪಭಾತಾ ರತ್ತಿ।

ಮಾ-ಮಾನೇ, ಮಿತೋ, ಸಮ್ಮಿತೋ, ಉಪಮಿತೋ, ನಿಮ್ಮಿತೋ, ಯಾತೋ, ಲಾತೋ, ವಾತೋ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ವಾಸ್ಸುತ್ತಂ, ನಿಬ್ಬುತೋ, ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ, ನಿಬ್ಬಾಪಿತೋ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾಪಿತೋ, ಓಸಿತೋ, ಪರಿಯೋಸಿತೋ, ಓಸಾಪಿತೋ, ಪರಿಯೋಸಾಪಿತೋ, ಪಹಿತೋ, ಪಜಹಿತೋ, ಹಾಪಿತೋ।

ತಿಮ್ಹಿ-ಞತ್ತಿ, ದತ್ತಿ, ಪಾತಿ, ಘಾತಿ, ನಿಬ್ಬುತಿ, ಪರಿನಿಬ್ಬುತಿ।

ತುಮ್ಹಿ-ಸಞ್ಞಾತಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೪೫೧], ಅಕ್ಖಾತಾರೋ ತಥಾಗತಾ [ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೬] ಅಞ್ಞಾತಾರೋ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬೮], ಞಾಪೇತಾ, ಞಾಪಯಿತಾ। ಉಟ್ಠಾತಾ ವಿನ್ದತೇ ಧನಂ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬]।

‘ಊ ಲಸ್ಸೇ’ತಿ ಕ್ವಚಿ ಈಸ್ಸ ಏತ್ತಂ, ಉಟ್ಠಾಪೇತಾ, ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಾ, ಅಘಸ್ಸ ತಾತಾ, ತಾಯಿತಾ, ದಾತಾ, ದಾಪೇತಾ, ಸನ್ಧಾತಾ, ಸನ್ಧಾಪೇತಾ, ಮಾಪಿತಾ, ಮಾಪಯಿತಾ, ನಿಬ್ಬಾಪೇತಾ, ನಿಬ್ಬಾಪಯಿತಾ, ಹಾಪೇತಾ, ಹಾಪಯಿತಾ।

ತವನ್ತು, ತಾವೀಸು-ಅಕ್ಖತಾ, ಅಕ್ಖಾತಾವೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತ್ವಾದೀಸು ಸಂಯೋಗೇ ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಞತ್ವಾ, ಜಾನಿತ್ವಾ, ಞಾಪೇತ್ವಾ, ಜಾನಾಪೇತ್ವಾ, ಠತ್ವಾ।

ಪಾದಿತೋ ಠಾಸ್ಸ ಠಹೋ, ಸಣ್ಠಹಿತ್ವಾ, ಪತಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ।

ಕಾರಿತೇ ಕ್ವಚಿ ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಠಪೇತ್ವಾ, ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ, ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ, ದತ್ವಾ, ಆದಿಯಿತ್ವಾ, ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ, ದಜ್ಜಿತ್ವಾ।

ದದ-ದಾನೇ, ತ್ವಾಸ್ಸ ಯ್ಯೋ, ಯಮ್ಹಿ ದಸ್ಸ ಜೋ, ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪಂ ದೀಘೋ, ದಜ್ಜಾ, ದಾಪೇತ್ವಾ।

ಪಾದಿತೋ ರಸ್ಸೋ, ಸಮಾದಪೇತ್ವಾ।

ಧಾ-ಧಾರಣೇ, ದ್ವಿತ್ತಂ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ತತಿಯತ್ತಂ ರಸ್ಸೋ ಚ, ಪರಸ್ಸ ‘ಧಾಸ್ಸ ಹೋ’ತಿ ಹೋ, ಪದಹಿತ್ವಾ, ವಿದಹಿತ್ವಾ, ನಿದಹಿತ್ವಾ, ಸದ್ದಹಿತ್ವಾ, ಓದಹಿತ್ವಾ, ಪಿದಹಿತ್ವಾ, ಪರಿದಹಿತ್ವಾ।

ಕಾರಿತೇ-ಆಧಪೇತ್ವಾ, ಸನ್ನಿಧಾಪೇತ್ವಾ, ಪಿವಿತ್ವಾ, ಪಿತ್ವಾ ವಾ, ಪಾಯೇತ್ವಾ, ಮಾಪೇತ್ವಾ, ಓಸಾಪೇತ್ವಾ, ಪರಿಯೋಸಾಪೇತ್ವಾ, ಹಿತ್ವಾ, ಪಜಹಿತ್ವಾ, ಹಾಪೇತ್ವಾ, ಪಜಹಾಪೇತ್ವಾ।

ತುಂ, ತವೇಸು-ಅಕ್ಖಾತುಂ, ಅಕ್ಖಾತವೇ, ಸಞ್ಞಾತುಂ, ಸಞ್ಞಾತವೇ, ಞಾತುಂ, ಞಾತವೇ, ಜಾನಿತುಂ, ಜಾನಿತವೇ, ಞಾಪೇತುಂ, ಞಾಪೇತವೇ, ಜಾನಾಪೇತುಂ, ಜಾನಾಪೇತವೇ, ಠಾತುಂ, ಠಾತವೇ, ಸಣ್ಠಾತುಂ, ಸಣ್ಠಾತವೇ, ಸಣ್ಠಹಿತುಂ, ಸಣ್ಠಹಿತವೇ, ಠಪೇತುಂ, ಠಪೇತವೇ, ಸಣ್ಠಾಪೇತುಂ, ಸಣ್ಠಾಪೇತವೇ, ದಾತುಂ, ದಾತವೇ, ಪದಾತುಂ, ಪದಾತವೇ, ಆದಾತುಂ, ಆದಾತವೇ, ದಜ್ಜಿತುಂ, ದಜ್ಜಿತವೇ, ದಾಪೇತುಂ, ದಾಪೇತವೇ, ಸಮಾದಪೇತುಂ, ಸಮಾದಪೇತವೇ, ಸನ್ಧಾತುಂ, ಸನ್ಧಾತವೇ, ಸದ್ದಹಿತುಂ, ಸದ್ದಹೇತುಂ, ಸದ್ದಹೇತವೇ, ನಿಧೇತುಂ, ನಿಧೇತವೇ ಸನ್ಧಾಪೇತುಂ, ನಿಧಾಪೇತುಂ, ಪಾತುಂ, ಪಿವಿತುಂ, ಪಾತವೇ, ಪಿವೇತವೇ, ಮಾತುಂ, ಮಿನಿತುಂ, ಪಮೇತುಂ, ಉಪಮೇತುಂ, ಯಾತುಂ, ಯಾಯಿತುಂ, ಯಾತವೇ, ಓಸಾಯೇತುಂ,

ಓಸಾಪೇತುಂ, ಪರಿಯೋಸಾಪೇತುಂ, ಹಾತುಂ, ಪಹಾತುಂ, ಮಾರಧೇಯ್ಯಂ ಪಹಾತವೇ [ಧ॰ ಪ॰ ೩೪], ಜಹಿತುಂ, ಪಜಹಿತುಂ, ಹಾಪೇತುಂ, ಪಹಾಪೇತುಂ, ಜಹಾಪೇತುಂ।

ತಬ್ಬಮ್ಹಿ-ಅಕ್ಖಾತಬ್ಬಂ, ಸಙ್ಖಾತಬ್ಬಂ, ಸಙ್ಖ್ಯಾತಬ್ಬಂ, ಗಾಯಿತಬ್ಬಂ, ಞಾತಬ್ಬಂ, ಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ಞಾಪೇತಬ್ಬಂ, ಜಾನಾಪೇತಬ್ಬಂ, ಠಾತಬ್ಬಂ, ಠಪೇತಬ್ಬಂ, ದಾತಬ್ಬಂ, ಆದಾತಬ್ಬಂ, ಸಮಾದಾತಬ್ಬಂ, ದಾಪೇತಬ್ಬಂ, ಸಮಾದಪೇತಬ್ಬಂ, ವಿಧಾತಬ್ಬಂ, ವಿದಹಿತಬ್ಬಂ, ಪಾತಬ್ಬಂ, ಪಿವಿತಬ್ಬಂ, ಮಿನಿತಬ್ಬಂ, ಮಿನೇತಬ್ಬಂ, ಯಾತಬ್ಬಂ, ಲಾತಬ್ಬಂ, ಪಹಾತಬ್ಬಂ।

ಇವಣ್ಣೇಸು ವಿಪುಬ್ಬೋ ಇ-ಗತ್ಯಂ, ವೀತೋ, ವೀತದೋಸೋ ವೀತಮೋಹೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೯], ಉದಿತೋ, ಸಮುದಿತೋ, ದಾಗಮೋ।

ಸಮಿತೋ, ಸಮೇತೋ, ಸಮವೇತೋ, ಅಪೇತೋ, ಉಪೇತೋ, ಸಮುಪೇತೋ, ಅಭಿತೋ, ಕೀತೋ, ಕಯಿತೋ, ಕಿಣಿತೋ, ಚಿತೋ, ಚಿನಿತೋ, ಆಚಿತೋ, ಉಪಚಿತೋ, ಸಞ್ಚಿತೋ, ಜಿತೋ, ಪರಾಜಿತೋ, ಡಿತೋ, ಓಡ್ಡಿತೋ, ನೀತೋ, ಆನೀತೋ, ವಿನೀತೋ, ಓಣೀತೋ, ಪಣೀತೋ, ನಸ್ಸ ಣತ್ತಂ।

ಪೀತೋ, ಭೀತೋ, ಮಿತೋ, ಸಿತೋ, ನಿಸ್ಸಿತೋ, ಪಹಿತೋ।

ತಿಮ್ಹಿ-ಸಮಿತಿ, ವಿಚಿತಿ, ನೀತಿ, ದ್ವಿತ್ತೇ ಆದಿವುದ್ಧಿ, ನೇತ್ತಿ, ಸದ್ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿ, ಭೀತಿ।

ತುಮ್ಹಿ-ಸಮೇತಾ, ಅಭಿಸಮೇತಾ, ವಿಚೇತಾ, ಜೇತಾ, ನೇತಾ, ವಿನೇತಾ, ನಿನ್ನೇತಾ।

ತವನ್ತು, ತಾವೀಸು-ಸಮೇತವಾ, ಸಮೇತಾವೀ, ಅಭಿಸಮೇತವಾ, ಅಭಿಸಮೇತಾವೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತ್ವಾದೀಸು-ಸಮೇತ್ವಾ, ಉಪೇತ್ವಾ, ಕಿಣಿತ್ವಾ, ವಿಚಿನಿತ್ವಾ, ಜೇತ್ವಾ, ವಿಜೇತ್ವಾ, ಜಿನಿತ್ವಾ, ವಿಜಿನಿತ್ವಾ, ಪರಾಜೇತ್ವಾ, ನೇತ್ವಾ, ಆನೇತ್ವಾ ವಿನೇತ್ವಾ, ನಯಿತ್ವಾ, ಆನಯಿತ್ವಾ, ವಿನಯಿತ್ವಾ, ಅಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ, ಪಟಿಸಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ, ಸಯಿತ್ವಾ।

ತುಂ, ತವೇಸು-ಸಮೇತುಂ, ಉಪೇತುಂ, ಸಮುಪೇತುಂ, ಸಮೇತವೇ, ಕೇತುಂ, ಕಿಣಿತುಂ, ಕೇತವೇ, ವಿಚೇತುಂ, ವಿಚಿನಿತುಂ, ಜೇತುಂ, ವಿಜೇತುಂ, ನಿತುಂ, ಆನಿತುಂ, ವಿನಿತುಂ, ನೇತುಂ, ಆನೇತುಂ, ವಿನೇತುಂ, ನಯಿತುಂ, ಆನಯಿತುಂ, ವಿನಯಿತುಂ, ನೇತವೇ।

ತಬ್ಬಮ್ಹಿ-ಸಮೇತಬ್ಬಂ, ಕೇತಬ್ಬಂ, ಕಿಣಿತಬ್ಬಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಉವಣ್ಣೇಸು-ಚುತೋ, ಚವಿತೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಚಾವಿತೋ।

ಜುತೋ, ಜವಿತೋ, ಥುತೋ, ಅಭಿತ್ಥುತೋ, ಅಭಿತ್ಥವಿತೋ,

ಸಂಪುಬ್ಬೋ ಧು-ವಲ್ಲಭೇ, ಸನ್ಧುತೋ-ಮಿತ್ತೋ। ‘‘ಅಸನ್ಥುತಂ ಚಿರಸನ್ಥುತೇನಾ’’ತಿಪಿ ಪಾಳಿ।

ದು-ಗತಿಯಂ ಹಿಂಸಾಯಞ್ಚ, ದುತೋ, ಉಪದ್ದುತೋ।

ಧೂ-ಕಮ್ಪನೇ, ಧುತೋ, ನಿದ್ಧುತೋ।

ಭೂತೋ, ಸಮ್ಭೂತೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಭಾವಿತೋ, ಸಮ್ಭಾವಿತೋ, ವಿಭಾವಿತೋ, ಪರಿಭಾವಿತೋ।

ಯು-ಮಿಸ್ಸನೇ, ಸಂಯುತೋ।

ರು-ಸದ್ದೇ, ರುತೋ, ಲುತೋ, ವುತೋ, ಸಂವುತೋ, ಸುಸಂವುತೋ, ಸುತೋ, ವಿಸ್ಸುತೋ।

ಹು-ಪೂಜಾಯಂ, ಹುತೋ।

ತಿಮ್ಹಿ-ಚವನಂ ಚುತಿ, ಥವನಂ ಥುತಿ, ಭೂತಿ, ವಿಭೂತಿ, ಸವನಂ ಸುತಿ,

ತುಮ್ಹಿ-ಚವಿತಾ, ಚಾವೇತಾ, ಜವಿತಾ, ಥವಿತಾ, ಸನ್ಥವಿತಾ, ಸೋತಾ, ಸಾವೇತಾ।

ತವನ್ತು ತಾವೀಸು-ಚುತವಾ, ಚುತಾವೀ, ಚಾವೇತವಾ, ಚಾವೇತಾವೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತ್ವಾದೀಸು-ಚವಿತ್ವಾ, ಚವಿತ್ವಾನ, ಚವಿತುನ, ಜವಿತ್ವಾ, ಅಭಿತ್ಥವಿತ್ವಾ, ಭುತ್ವಾ, ಅನುಭವಿತ್ವಾ, ಭಾವೇತ್ವಾ, ಭಾವಯಿತ್ವಾ, ಸುತ್ವಾ, ಸುಣಿತ್ವಾ, ಸಾವೇತ್ವಾ, ಸಾವಯಿತ್ವಾ।

ತುಂ, ತವೇಸು-ಚವಿತುಂ, ಚಾವೇತುಂ, ಭೋತುಂ, ಭವಿತುಂ, ಅನುಭವಿತುಂ, ಭಾವೇತುಂ, ಭಾವಯಿತುಂ, ಸೋತುಂ, ಸಾವೇತುಂ।

ಹೂ-ಸತ್ತಾಯಂ, ಹೋತುಂ। "ಯಾ ಇಚ್ಛೇ ಪುರಿಸೋ ಹೋತುಂ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೨೮೨]। ನ ಸೋ ಸಕ್ಕಾ ನ ಹೋತುಯೇ"ತಿ [ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೯ '...ಹೇತುಯೇ'] ಪಾಳೀ।

ತಬ್ಬಮ್ಹಿ-ಚವಿತಬ್ಬಂ, ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಅನುಭವಿತಬ್ಬಂ, ಭಾವೇತಬ್ಬಂ, ಸೋತಬ್ಬಂ। ದ್ವಿತ್ತೇ-ಸೋತ್ತಬ್ಬಂ, ಸಾವೇತಬ್ಬಂ।

ಏದನ್ತೇಸು ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಕ್ವಚಿ ಏಕಾರಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಗಾಯಿತೋ, ಅಪಚಾಯಿತೋ, ಅಪಚಿತೋ ವಾ, ಉಜ್ಝಾಯಿತೋ, ನಿಜ್ಝಾಯಿತೋ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯಿತೋ।

ಗಾಯನಂ ಗೀತಿ, ಅಪಚಾಯನಂ ಅಪಚಿತಿ।

ತುಮ್ಹಿ-ಗಾಯಿತಾ, ಅಪಚಾಯಿತಾ, ಉಜ್ಝಾಯಿತಾ।

ತವನ್ತು, ತಾವೀಸು-ಗಾಯಿತವಾ, ಗಾಯಿತಾವೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಗಾಯಿತ್ವಾ, ಝಾಯಿತ್ವಾ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯಿತ್ವಾ।

ಗಾಯಿತುಂ, ಗಾಯಿತವೇ, ಅಪಚಾಯಿತುಂ, ಅಪಚಾಯಿತವೇ, ಝಾಯಿತುಂ, ಝಾಯಿತವೇ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯಿತುಂ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯಿತವೇ।

ಗಾಯಿತಬ್ಬಂ, ಅಪಚಾಯಿತಬ್ಬಂ, ಉಜ್ಝಾಯಿತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಏಕಬ್ಯಞ್ಜನಧಾತೂನಂ ಪಕತಿರೂಪರಾಸಿ।

ಭೂವಾದಿಗಣ

ಅನೇಕಬ್ಯಞ್ಜನಧಾತೂನಂ ಪಕತಿರೂಪಾನಿ ತ್ಯಾದಿಕಣ್ಡೇ ವಿಭಾಗನಯೇನ ಭೂವಾದೀಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಧಾತುಗಣೇಹಿ ಚ ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚ ಧಾತುಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚ ಯಥಾಲಾಭಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಅತ್ರಿದಂ ನಯದಸ್ಸನಂ -

ಆಸ, ಇಸ, ಗಮು, ದಿಸ।

ಆಸ-ಉಪವೇಸನೇ, ಚ್ಛಾದೇಸಸುತ್ತೇ 'ನ್ತ ಮಾನ ತ್ಯಾದೀಸೂ'ತಿ ಅಧಿಕತತ್ತಾ ತಪಚ್ಚಯೇಸುಚ್ಛಾದೇಸೋ ನತ್ಥಿ, ಗರುಂ ಉಪಾಸಿತೋ, ಪಯಿರುಪಾಸಿತೋ।

ತುಮ್ಹಿ-ಉಪಾಸಿತಾ, ಉಪಾಸೇತಾ ವಾ, ಉಪಾಸಿತವಾ, ಉಪಾಸಿತಾವೀ, ಉಪಾಸಿತ್ವಾ, ಉಪಾಸಿತ್ವಾನ, ಉಪಾಸಿತುನ। 'ಪ್ಯೋ ವಾ ತ್ವಾಸ್ಸ ಸಮಾಸೇ'ತಿ ಪ್ಯಾದೇಸೇ-ಉಪಾಸಿಯ, ಪಯಿರುಪಾಸಿಯ, ಉಪಸಿಯಾನ, ಉಪಾಸಿತುಂ, ಉಪಾಸಿತವೇ, ಉಪಾಸಿತಬ್ಬೋ।

ಇಸು-ಇಚ್ಛಾ, ಕನ್ತೀಸು, ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಚ್ಛಾದೇಸೋ, ಇಚ್ಛಿತೋ, ಇಚ್ಛಿತಾ, ಇಚ್ಛಿತವಾ, ಇಚ್ಛಿತಾವೀ, ಇಚ್ಛಿತುಂ, ಇಚ್ಛಿತವೇ, ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಇಚ್ಛಾಪಿತೋ, ಇಚ್ಛಾಪಿತಾ, ಇಚ್ಛಾಪಿತಾವೀ, ಇಚ್ಛಾಪೇತ್ವಾ, ಇಚ್ಛಾಪೇತುಂ, ಇಚ್ಛಾಪೇತವೇ, ಇಚ್ಛಾಪೇತಬ್ಬಂ।

ಏಸಧಾತುಮ್ಹಿ-ಏಸಿತೋ, ಪರಿಯೇಸಿತೋ, ಏಸಿತಾ, ಪರಿಯೇಸಿತಾ, ಏಸಿತವಾ, ಪರಿಯೇಸಿತವಾ, ಏಸಿತ್ವಾ, ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ, ಏಸಿತ್ವಾನ, ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾನ, ಏಸಿತುಂ, ಪರಿಯೇಸಿತುಂ, ಏಸಿತವೇ, ಪರಿಯೇಸಿತವೇ, ಏಸಿತಬ್ಬಂ, ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಂ।

ಗಮು-ಗತಿಮ್ಹಿ, ಗಮಿತೋ, ಗಮಿತಾ, ಗಮಿತವಾ, ಗಮಿತಾವೀ, ಗಮಿತ್ವಾ, ಗಮಿತ್ವಾನ, ಗಮಿತುನ, ಗಮಿತುಂ, ಗಮಿತವೇ, ಗಮಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಗಮಾಪಿತೋ, ಗಮಾಪೇತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಿಸ-ಪೇಕ್ಖನೇ ಪಸ್ಸಿತೋ, ಪಸ್ಸಿತಾ, ಪಸ್ಸೇತಾ ವಾ, ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ, ಪಸ್ಸಿತ್ವಾನ, ಪಸ್ಸಿತುನ, ಪಸ್ಸಿತುಂ, ಪಸ್ಸಿತವೇ, ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ದಸ್ಸಿತೋ, ದಸ್ಸಯಿತೋ, ದಸ್ಸಿತಾ, ದಸ್ಸೇತಾ, ದಸ್ಸಯಿತಾ, ದಸ್ಸಿತವಾ, ದಸ್ಸಿತಾವೀ, ದಸ್ಸೇತ್ವಾ, ದಸ್ಸಯಿತ್ವಾ, ದಸ್ಸೇತ್ವಾನ, ದಸ್ಸಯಿತ್ವಾನ, ದಸ್ಸೇತುಂ, ದಸ್ಸಯಿತುಂ, ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ।

ದಕ್ಖಾದೇಸೇ-ದಕ್ಖಿತೋ, ದಕ್ಖಿತಾ, ದಕ್ಖಿತವಾ, ದಕ್ಖಿತಾವೀ, ದಕ್ಖಿತ್ವಾ, ದಕ್ಖಿತುಂ, ದಕ್ಖಿತವೇ, "ದಕ್ಖಿತಾಯೇ ಅಪರಾಜಿತಸಙ್ಘ"ನ್ತಿ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೨] ಪಾಳಿ, ದಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ।

ದುಸ-ನಾಸೇ, ಕಾರಿತೇ ಣಿಪಚ್ಚಯೇ -

೭೬೪. ಣಿಮ್ಹಿ ದೀಘೋ ದುಸಸ್ಸ [ಕ೦ ೪೮೬; ರೂ೦ ೫೪೩; ನೀ೦ ೯೭೭]।

ಣಿಮ್ಹಿ ಪರೇ ದುಸಸ್ಸ ದೀಘೋ ಹೋತಿ।

ದೂಸಿತೋ, ದೂಸಿತಾ, ದೂಸೇತಾ, ದೂಸಿತವಾ, ದೂಸಿತಾವೀ, ದೂಸೇತ್ವಾ, ದೂಸೇತ್ವಾನ, ದೂಸಿತುನ, ದೂಸೇತುಂ, ದೂಸೇತವೇ।

ಣಿಮ್ಹೀತಿ ಕಿಂ? ದುಟ್ಠೋ।

ಇತಿ ಭೂವಾದಿಗಣೋ।

ರುಧಾದಿಗಣ

ಭುಜ, ಯುಜ, ಛಿದ, ಭಿದ, ರುಧ।

೭೬೫. ಮಂ ವಾ ರುಧಾದೀನಂ [ಕ೦ ೪೪೬; ರೂ೦ ೫೦೯; ನೀ೦ ೯೨೬]।

ರುಧಾದೀನಂ ಪುಬ್ಬನ್ತಸರಾ ಪರಂ ಮಾನುಬನ್ಧೋ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೋ ಹೋತಿ ವಾ।

ಭುಞ್ಜಿತೋ, ಭುಞ್ಜಿತಾ, ಭುಞ್ಜಿತವಾ, ಭುಞ್ಜಿತಾವೀ, ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ, ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾನ, ಭುಞ್ಜಿತುನ, ಭುಞ್ಜಿತುಂ, ಭುಞ್ಜಿತವೇ, ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಭೋಜಿತೋ , ಭೋಜಿತಾ, ಭೋಜೇತಾ ವಾ, ಭೋಜಿತವಾ, ಭೋಜಿತಾವೀ, ಭೋಜೇತ್ವಾ, ಭೋಜಯಿತ್ವಾ, ಭೋಜೇತುಂ, ಭೋಜೇತವೇ, ಭೋಜೇತಬ್ಬಂ, ಯುಞ್ಜಿತೋ, ಅನುಯುಞ್ಜಿತೋ, ಭುಜಧಾತುಸದಿಸಂ।

ಛಿನ್ದಿತೋ, ಛಿನ್ದಿತಾ, ಛಿನ್ದೇತಾ ವಾ, ಛಿನ್ದಿತವಾ, ಛಿನ್ದಿತಾವೀ, ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ, ಛಿನ್ದಿತ್ವಾನ, ಛಿನ್ದಿತುನ। ಪ್ಯಾದೇಸೇ-ಲತಂ ದನ್ತೇಹಿ ಛಿನ್ದಿಯ [ಗವೇಸಿತಬ್ಬಂ], ಛಿನ್ದಿಯಾನ, ಸಞ್ಛಿನ್ದಿಯ, ಸಞ್ಛಿನ್ದಿಯಾನ, ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಛಿನ್ದಾಪಿತೋ, ಛಿನ್ದಾಪೇತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಭಿನ್ದಿತೋ, ಭಿನ್ದಿತಾ, ಭಿನ್ದೇತಾ ವಾ, ಛಿದಧಾತುಸದಿಸಂ।

ರುನ್ಧಿತೋ, ರುನ್ಧಿತಾ, ರುನ್ಧೇತಾ, ರುನ್ಧಿತವಾ, ರುನ್ಧಿತಾವೀ, ರುನ್ಧಿತ್ವಾ, ರುನ್ಧಿತ್ವಾನ, ರುನ್ಧಿತುಂ, ರುನ್ಧಿತವೇ, ರುನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ರುನ್ಧಾಪಿತೋ, ರುನ್ಧಾಪಯಿತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ರುಧಾದಿಗಣೋ।

ದಿವಾದಿಗಣ

ಪದ, ಬುಧ, ತುಸ, ದಿವು।

೭೬೬. ಪದಾದೀನಂ ಕ್ವಚಿ।

ಪದಾದೀನಂ ಕ್ವಚಿ ಯುಕ ಹೋತಿ, ಯಾಗಮೋ, 'ತವಗ್ಗವರಣಾನಂ ಯೇ ಚವಗ್ಗಬಯಞಾ'ತಿ ಚವಗ್ಗತ್ತಂ, 'ವಗ್ಗಲಸೇಹಿ ತೇ'ತಿ ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ।

ಪಜ್ಜಿತೋ, ಆಪಜ್ಜಿತೋ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತೋ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಾ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತವಾ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಾವೀ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾನ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತುನ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತುಂ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತವೇ, ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಆಪಾದಿತೋ, ಉಪ್ಪಾದಿತೋ, ನಿಪ್ಫಾದಿತೋ, ಸಮ್ಪಾದಿತೋ, ಪಟಿಪಾದಿತೋ, ಆಪಾದಿತಾ, ಆಪಾದೇತಾ, ಉಪ್ಪಾದಿತಾ, ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇತಾ [ಅಪ॰ ಥೇರೀ ೨.೩.೧೩೫], ನಿಪ್ಫಾದಿತಾ, ನಿಪ್ಫಾದೇತಾ, ಸಮ್ಪಾದಿತಾ, ಸಮ್ಪಾದೇತಾ, ಪಟಿಪಾದಿತಾ, ಪಟಿಪಾದೇತಾ, ಆಪಾದೇತ್ವಾ, ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ, ನಿಪ್ಫಾದೇತ್ವಾ, ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ, ಪಟಿಪಾದೇತ್ವಾ, ಆಪಾದೇತುಂ, ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ, ನಿಪ್ಫಾದೇತುಂ, ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ, ಪಟಿಪಾದೇತುಂ, ಆಪಾದೇತಬ್ಬಂ, ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ, ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಂ, ಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ, ಪಟಿಪಾದೇತಬ್ಬಂ, ಬುಜ್ಝಿತೋ, ಬುಜ್ಝಿತಾ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಬುದ್ಧೋ [ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೨], ಬುಜ್ಝಿತವಾ, ಬುಜ್ಝಿತಾವೀ, ಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ, ಬುಜ್ಝಿತ್ವಾನ, ಬುಜ್ಝಿತುನ, ಬುಜ್ಝಿತುಂ, ಬುಜ್ಝಿತವೇ, ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಬೋಧಿತೋ, ಬೋಧೇತಾ ಪಜಾಯಾತಿ ಬುದ್ಧೋ [ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೨], ಬೋಧೇತವಾ, ಬೋಧೇತಾವೀ, ಬೋಧಯಿತ್ವಾ, ಬೋಧಯಿತ್ವಾನ, ಬೋಧೇತುಂ, ಬೋಧೇತವೇ, ಬೋಧೇತಬ್ಬಂ, ತುಸ್ಸಿತೋ, ಸನ್ತುಸ್ಸಿತೋ, ತುಸ್ಸಿತಾ, ತುಸ್ಸಿತವಾ, ತುಸ್ಸಿತಾವೀ, ತುಸ್ಸಿತ್ವಾ, ತುಸ್ಸಿತುಂ, ತುಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ತೋಸಿತೋ, ತೋಸಿತಾ, ತೋಸೇತಾ ವಾ, ತೋಸಿತವಾ, ತೋಸಿತಾವೀ, ತೋಸೇತ್ವಾ, ತೋಸೇತುಂ, ತೋಸೇತಬ್ಬಂ, ದಿಬ್ಬಿತೋ, ದಿಬ್ಬಿತಾ, ದಿಬ್ಬಿತವಾ, ದಿಬ್ಬಿತಾವೀ, ದಿಬ್ಬಿತ್ವಾ, ದಿಬ್ಬಿತುಂ, ದಿಬ್ಬಿತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ದಿವಾದಿಗಣೋ।

ಸ್ವಾದಿಗಣ

ಸು, ವು, ಆಪ।

ಸುಣಿತೋ, ಸುಣಿತಾ, ಸೋತಾ ವಾ, ಸುಣಿತವಾ, ಸುಣಿತಾವೀ, ಸುಣಿತ್ವಾ, ಸುಣಿತುಂ, ಸುಣಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಸಾವಿತೋ, ಸಾವೇತಾ, ಸಾವೇತವಾ, ಸಾವೇತಾವೀ, ಸಾವೇತ್ವಾ, ಸಾವೇತುಂ, ಸಾವೇತಬ್ಬಂ, ಸಂವುಣಿತೋ, ಆವುಣಿತೋ, ಸಂವುಣಿತಾ, ಸಂವುಣಿತ್ವಾ, ಸಂವುಣಿತುಂ, ಸಂವುಣಿತಬ್ಬಂ, ಪಾಪುಣಿತೋ, ಪರಿಯಾಪುಣಿತೋ, ಪಾಪುಣಿತಾ, ಪರಿಯಾಪುಣಿತಾ, ಪಾಪುಣಿತವಾ, ಪರಿಯಾಪುಣಿತವಾ, ಪಾಪುಣಿತಾವೀ, ಪರಿಯಾಪುಣಿತಾವೀ, ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ಪರಿಯಾಪುಣಿತ್ವಾ, ಪಾಪುಣಿತುಂ, ಪರಿಯಾಪುಣಿತುಂ, ಪಾಪುಣಿತಬ್ಬೋ, ಪರಿಯಾಪುಣಿತಬ್ಬೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಪಾಪಿತೋ, ಪಾಪಿತಾ, ಪಾಪೇತಾ ವಾ, ಪಾಪೇತ್ವಾ, ಪಾಪೇತುಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಸ್ವಾದಿಗಣೋ।

ಕಿಯಾದಿಗಣೋ ಏಕಬ್ಯಞ್ಜನೇಸು ವುತ್ತೋ ಏವ।

ತನಾದಿಗಣ

ಕರ, ತನ।

‘ಕರೋತಿಸ್ಸ ಖೋ’ತಿ ಕಸ್ಸ ಖೋ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತೋ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತಾ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತವಾ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತಾವೀ, ಕರಿತ್ವಾ, ಕರಿತ್ವಾನ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತ್ವಾ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತ್ವಾನ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತುಂ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಕಾರಿತೋ, ಕಾರಾಪಿತೋ, ಕಾರಿತಾ, ಕಾರೇತಾ, ಕಾರಾಪಿತಾ, ಕಾರಾಪೇತಾ, ಕಾರಿತವಾ, ಕಾರಿತಾವೀ, ಕಾರೇತ್ವಾ, ಕಾರಾಪೇತ್ವಾ, ಕಾರೇತುಂ, ಕಾರಾಪೇತುಂ, ಕಾರೇತಬ್ಬಂ, ಕಾರಾಪೇತಬ್ಬಂ।

ತನಿತೋ, ತನಿತ್ವಾ, ತನಿತುಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ತನಾದಿಗಣೋ।

ಚುರಾದಿಗಣ

ಕಪ್ಪ, ಚಿನ್ತ, ಚುರ, ವಿದ।

ಕಪ್ಪ-ಸಙ್ಕಪ್ಪನೇ, ಕಪ್ಪಿತೋ, ಸಙ್ಕಪ್ಪಿತೋ, ಕಪ್ಪಯಿತೋ, ಸಙ್ಕಪ್ಪೇತಾ, ಸಙ್ಕಪ್ಪಯಿತಾ, ಕಪ್ಪೇತವಾ, ಕಪ್ಪೇತಾವೀ, ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ, ಕಪ್ಪಯಿತ್ವಾ, ಕಪ್ಪೇತುಂ, ಕಪ್ಪಯಿತುಂ, ಕಪ್ಪೇತಬ್ಬಂ, ಕಪ್ಪಯಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಕಪ್ಪಾಪಿತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಚಿನ್ತಿತೋ, ಚಿನ್ತಯಿತೋ, ಚಿನ್ತೇತಾ, ಚಿನ್ತಯಿತಾ, ಚಿನ್ತಿತವಾ, ಚಿನ್ತಿತಾವೀ, ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ, ಚಿನ್ತಯಿತ್ವಾ, ಚಿನ್ತಿತುಂ, ಚಿನ್ತೇತುಂ, ಚಿನ್ತಯಿತುಂ, ಚಿನ್ತಿತಬ್ಬಂ, ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಚಿನ್ತಾಪಿತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಚೋರಿತೋ, ಚೋರಯಿತೋ, ಚೋರೇತಾ, ಚೋರಯಿತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವೇದಿತೋ, ವೇದಯಿತೋ, ವೇದೇತಾ, ವೇದಯಿತಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಚುರಾದಿಗಣೋ।

ತಿತಿಕ್ಖ, ವೀಮಂಸ, ಬುಭುಕ್ಖ, ಪಬ್ಬತಾಯ।

ತಿತಿಕ್ಖಿತೋ, ತಿತಿಕ್ಖಿತಾ, ತಿತಿಕ್ಖಿತವಾ, ತಿತಿಕ್ಖಿತಾವೀ, ತಿತಿಕ್ಖಿತ್ವಾ, ತಿತಿಕ್ಖಿತುಂ, ತಿತಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ।

ಕಾರಿತೇ-ತಿತಿಕ್ಖಾಪಿತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ವೀಮಂಸಿತೋ, ವೀಮಂಸೇತಾ, ವೀಮಂಸಿತವಾ, ವೀಮಂಸಿತಾವೀ, ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ, ವೀಮಂಸಿತುಂ, ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ವೀಮಂಸಾಪಿತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬುಭುಕ್ಖಿತೋ, ಬುಭುಕ್ಖಿತಾ, ಬುಭುಕ್ಖಿತವಾ, ಬುಭುಕ್ಖಿತಾವೀ, ಬುಭುಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಬುಭುಕ್ಖಿತುಂ, ಬುಭುಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಬುಭುಕ್ಖಾಪಿತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಪಬ್ಬತಾಯಿತೋ, ಪಬ್ಬತಾಯಿತಾ, ಪಬ್ಬತಾಯಿತವಾ, ಪಬ್ಬತಾಯಿತಾವೀ, ಪಬ್ಬತಾಯಿತ್ವಾ, ಪಬ್ಬತಾಯಿತುಂ, ಪಬ್ಬತಾಯಿತಬ್ಬೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಪಬ್ಬತಾಯಾಪಿತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏವಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತೋ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಾ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತವಾ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಾವೀ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತ್ವಾ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತುಂ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯಿತಬ್ಬಂ , ಪಿಯಾಯಿತೋ, ಪಿಯಾಯಿತ್ವಾ, ಪಿಯಾಯಿತುಂ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಅಥ ವಿಸೇಸರಾಸಿ ವುಚ್ಚತೇ।

೭೬೭. ಕತ್ತರಿ ಚಾರಮ್ಭೇ [ಕ॰ ೫೫೬-೭; ರೂ॰ ೬೦೬, ೬೨೨; ನೀ॰ ೧೧೪೩-೪]।

ಆರಮ್ಭೋ ನಾಮ ಆದಿಕ್ರಿಯಾ-ಪಠಮಾರಮ್ಭೋ। ಕ್ರಿಯಾರಮ್ಭೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಕತ್ತರಿ ಚ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಚ ಕ್ತೋ ಹೋತಿ, ಏತೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ಕ್ರಿಯಾಸನ್ತಾನೇ ಪಠಮಾರಮ್ಭಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅತೀತವಿಸಯೋ ತಪಚ್ಚಯೋ ವಿಹಿತೋ, ಯಥಾ? ಭುತ್ತಾವೀ ಪವಾರಿತೋತಿ [ಪಾಚಿ॰ ೨೩೮]।

ಪುರಿಸೋ ಕಟಂ ಪಕತೋ, ಪುರಿಸೇನ ಕಟೋ ಪಕತೋ।

೭೬೮. ಠಾಸವಸಸಿಲಿಸಸೀರುಹಜರಜನೀಹಿ [ಕ॰ ೫೫೬; ರೂ॰ ೬೦೬, ೬೨೨; ನೀ॰ ೧೧೪೩-೪]।

ಠಾದೀಹಿ ಕತ್ತರಿ ಚ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಚ ಕ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಠಾಮ್ಹಿ-ಉಪಟ್ಠಿತೋ ಗರುಂ ಸಿಸ್ಸೋ, ಉಪಟ್ಠಿತೋ ಗರು ಸಿಸ್ಸೇನ।

ಆಸಮ್ಹಿ-ಉಪಾಸಿತೋ ಗರುಂ ಸಿಸ್ಸೋ, ಉಪಾಸಿತೋ ಗರು ಸಿಸ್ಸೇನ।

ವಸಮ್ಹಿ-ಅನುವುಸಿತೋ ಗರುಂ ಸಿಸ್ಸೋ, ಅನುವುಸಿತೋ ಗರು ಸಿಸ್ಸೇನ।

ಸಿಲಿಸ-ಆಲಿಙ್ಗನೇ, ಆಸಿಲಿಟ್ಠೋ ಪಿತರಂ ಪುತ್ತೋ, ಆಸಿಲಿಟ್ಠೋ ಪಿತಾ ಪುತ್ತೇನ।

ಸೀಮ್ಹಿ-ಅಧಿಸಯಿತೋ ಉಕ್ಖಲಿಂ ಜನೋ, ಅಧಿಸಯಿತಾ ಉಕ್ಖಲಿ ಜನೇನ, ಉದ್ಧನಂ ಆರೋಪಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ರುಹಮ್ಹಿ-ಆರೂಳ್ಹೋ ರುಕ್ಖಂ ಜನೋ, ಆರೂಳ್ಹೋ ರುಕ್ಖೋ ಜನೇನ।

ಜರಮ್ಹಿ-ಅನುಜಿಣ್ಣೋ ವಸಲಿಂ ದೇವದತ್ತೋ, ಅನುಜಿಣ್ಣಾ ವಸಲೀ ದೇವದತ್ತೇನ, ಅನುಜಾತೋ ಮಾಣವಿಕಂ ಮಾಣವೋ, ಅನುಜಾತಾ ಮಾಣವಿಕಾ ಮಾಣವೇನ।

೭೬೯. ಗಮನತ್ಥಾಕಮ್ಮಕಾಧಾರೇ ಚ [ಕ॰ ೫೫೬-೭; ರೂ॰ ೬೦೬, ೬೨೨; ನೀ॰ ೧೧೪೩-೪]।

ಗಮನತ್ಥಧಾತೂಹಿ ಅಕಮ್ಮಕಧಾತೂಹಿ ಚ ಪರಂ ಆಧಾರೇ ಚ ಕತ್ತರಿ ಚ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಚ ಕ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಯಾತಂ, ಇದಂ ತೇಸಂ ಯಾತಂ। ಪದಂ ಅಕ್ಕಮತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಪದಕ್ಕನ್ತಂ, ಇದಂ ತೇಸಂ ಪದಕ್ಕನ್ತಂ। ಇಹ ತೇ ಯಾತಾ, ಅಯಂ ತೇಹಿ ಯಾತೋ ಮಗ್ಗೋ, ಇಹ ತೇಹಿ ಯಾತಂ।

ಅಕಮ್ಮಕಮ್ಹಿ-ಇದಂ ತೇಸಂ ಆಸಿತಂ ಠಾನಂ, ಇಹ ತೇ ಆಸಿತಾ, ಇದಂ ತೇಹಿ ಆಸಿತಂ ಠಾನಂ, ಇಧ ತೇಹಿ ಆಸಿತಂ।

೭೭೦. ಆಹಾರತ್ಥಾ [ಕ॰ ೫೫೬-೭; ರೂ॰ ೬೦೬, ೬೨೨; ನೀ॰ ೧೧೪೩-೪]।

ಅಜ್ಝೋಹರಣತ್ಥಧಾತುತೋ ಕತ್ತರಿ ಚ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಚ ಆಧಾರೇ ಚ ಕ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಇಹ ತೇ ಭುತ್ತಾ, ಅಸಿತಾ, ಪೀತಾ, ಖಾಯಿತಾ, ಸಾಯಿತಾ। ಇಮಾನಿ ತೇಹಿ ಭುತ್ತಾನಿ, ಅಸಿತಾನಿ, ಪೀತಾನಿ, ಖಾಯಿತಾನಿ, ಸಾಯಿತಾನಿ। ಇಹ ತೇಸಂ ಭುತ್ತಂ, ಅಸಿತಂ, ಪೀತಂ, ಖಾಯಿತಂ, ಸಾಯಿತಂ। ಇದಂ ತೇಸಂ ಭುತ್ತಂ ಠಾನಂ, ಅಸಿತಂ ಠಾನಂ, ಪೀತಂ ಠಾನಂ, ಖಾಯಿತಂ ಠಾನಂ, ಸಾಯಿತಂ ಠಾನಂ।

ಇತಿ ತಾದಿಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ಅನೀಯಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

‘ಭಾವಕಮ್ಮೇಸು ತಬ್ಬಾನೀಯಾ’ತಿ ಅನೀಯೋ, ಅನುಭುಯ್ಯತೀತಿ ಅನುಭವನೀಯೋ।

ಆಕಾರನ್ತೇಸು ಪರಸ್ಸರಲೋಪೋ, ಕ್ವಚಿ ಯಾಗಮೋ, ಉಪಟ್ಠಾನೀಯೋ, ದಾನೀಯೋ, ಪದಹತೀತಿ ಪಧಾನೀಯೋ-ಯೋಗಾವಚರೋ, ಪಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಾನೀಯಂ, ಸಾಯಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಸಾಯನೀಯಂ, ಪಟಿಸಾಯನೀಯಂ, ಪಹಾನೀಯಂ, ಅಭಿತ್ಥವನೀಯಂ, ಸೋತಬ್ಬನ್ತಿ ಸವನೀಯಂ, ಹುತಬ್ಬನ್ತಿ ಹವನೀಯಂ, ಉಪಾಸನೀಯೋ, ಅಭಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬೋತಿ ಅಭಿಕ್ಕಮನೀಯೋ, ರಜ್ಜೇತೀತಿ ರಜ್ಜನೀಯೋ, ಗನ್ತಬ್ಬೋತಿ ಗಮನೀಯೋ, ವುಚ್ಚತೀತಿ ವಚನೀಯೋ।

ಕರ, ತರ, ಥರ, ಧರ, ಸರ, ಹರ।

೭೭೧. ರಾ ನಸ್ಸ ಣೋ [ಕ॰ ೫೪೯; ರೂ॰ ೫೫೦; ನೀ॰ ೧೧೩೫]।

ರಕಾರನ್ತಧಾತುಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯನಕಾರಸ್ಸ ಣೋ ಹೋತಿ।

ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಕರಣೀಯಂ, ತರಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತರಣೀಯಂ, ಅತ್ಥರಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥರಣೀಯಂ, ಧಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಧಾರಣೀಯಂ, ಸಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಾರಣೀಯಂ, ಹರಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಹರಣೀಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ರುನ್ಧಿತಬ್ಬನ್ತಿ ರುನ್ಧನೀಯಂ, ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಭುಞ್ಜನೀಯಂ, ಭೋಜನೀಯಂ, ಪರಿಭೋಜನೀಯಂ, ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಜನೀಯಂ, ದಿಬ್ಬಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಿಬ್ಬನೀಯಂ, ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಬುಜ್ಝನೀಯಂ, ಪಾಪುಣಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಾಪನೀಯಂ, ಞಾಪೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಞಾಪನೀಯಂ, ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಚಿನ್ತನೀಯಂ, ವಜ್ಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವಜ್ಜನೀಯಂ, ತಿತಿಕ್ಖಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತಿತಿಕ್ಖನೀಯಂ, ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವೀಮಂಸನೀಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಅನೀಯಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ನ್ತ, ಮಾನಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

ಅಥ ನ್ತ, ಮಾನಪಚ್ಚಯಾ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

೭೭೨. **ನ್ತೋ ಕತ್ತರಿ ವತ್ತಮಾನೇ** [ಕ॰ ೫೬೫; ರೂ॰ ೬೪೬; ನೀ॰ ೧೧೫೭]।

ವತ್ತಮಾನೋ ವುಚ್ಚತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ, ವತ್ತಮಾನೇ ಕಾಲೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ಕತ್ತರಿ ನ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಭೂ-ಸತ್ತಾಯಂ, 'ಕತ್ತರಿ ಲೋ'ತಿ ಅಪಚ್ಚಯೋ, 'ಯುವಣ್ಣಾನಮೇಓಪಚ್ಚಯೇ'ತಿ ಓವುದ್ಧಿ, ಭವತೀತಿ ಭೋನ್ತೋ-ಪುರಿಸೋ, ಭೋನ್ತಂಕುಲಂ, ಭೋನ್ತೀ-ಇತ್ಥೀ।

ಪುನ 'ಏಓನಮಯವಾ ಸರೇ'ತಿ ಓಸ್ಸ ಅವಾದೇಸೋ, ಭವಂಪುರಿಸೋ, ಭವನ್ತಂ-ಕುಲಂ, ಭವನ್ತೀ, ಭವತೀ, ಭೋತೀ ವಾ-ಇತ್ಥೀ।

೭೭೩. **ಮಾನೋ** [ಕ॰ ೫೬೫; ರೂ॰ ೬೪೬; ನೀ॰ ೧೧೫೭]।

ವತ್ತಮಾನೇ ಕಾಲೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ಕತ್ತರಿ ಮಾನೋ ಹೋತಿ।

ಭವಮಾನೋ-ಪುರಿಸೋ, ಭವಮಾನಂ-ಕುಲಂ, ಭವಮಾನಾ-ಇತ್ಥೀ।

೭೭೪. **ಭಾವಕಮ್ಮೇಸು ಚ** [ಕ॰ ೫೬೫; ರೂ॰ ೬೪೬; ನೀ॰ ೧೧೫೭]।

ವತ್ತಮಾನೇ ಕಾಲೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಚ ಮಾನೋ ಹೋತಿ। 'ಕ್ಯೋ ಭಾವಕಮ್ಮೇಸೂ...'ತಿ ಯಪಚ್ಚಯೋ।

ಅನುಭೂಯತೇತಿ ಅನುಭೂಯಮಾನೋ ಭೋಗೋ ಪುರಿಸೇನ, ಅನುಭೂಯಮಾನಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಅನುಭೂಯಮಾನಂ ಸುಖಂ।

ಯಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, ಅನುಭುಯ್ಯಮಾನೋ।

೭೭೫. **ತೇ ಸ್ಸಪುಬ್ಬಾನಾಗತೇ**।

ಅನಾಗತೇ ಕಾಲೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ತೇ ನ್ತ, ಮಾನಪಚ್ಚಯಾ ಸ್ಸಪುಬ್ಬಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೋ [ರೂ॰ ೪೦೩-ಪಿಟ್ಠೇ ರೂಪವಿಧಿ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬೋ] -ಪುರಿಸೋ, ಭವಿಸ್ಸನ್ತಂ-ಕುಲಂ, ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ-ವಿಭತ್ತಿ, ಭವಿಸ್ಸತೀ ವಾ, ಭವಿಸ್ಸಮಾನೋ, ಭವಿಸ್ಸಮಾನಂ, ಭವಿಸ್ಸಮಾನಾ।

ಕಮ್ಮೇ-ಅನುಭೂಯಿಸ್ಸಮಾನೋ।

೭೭೬. ಮಾನಸ್ಸ ಮಸ್ಸ।

ಮಾನಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಮಸ್ಸ ಕ್ವಚಿ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ನಿಸಿನ್ನೋ ವಾ ಸಯಾನೋ [ಖು॰ ಪಾ॰ ೯.೯] ವಾ, ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ [ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೭], ನಿಚ್ಚಂ ನಲೋಪೋ।

ಪಞ್ಞಾಯನ್ತೋ , ಪಞ್ಞಾಯಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಞಾಪೇನ್ತೋ, ಞಾಪಯನ್ತೋ, ಞಾಪಯಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ಞಾಪೀಯಮಾನೋ।

ಕಿಯಾದಿಗಣೇ-ಜಾನನ್ತೋ, ಜಾನಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಜಾನಾಪೇನ್ತೋ, ಜಾನಾಪಯಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ಜಾನಾಪೀಯಮಾನೋ।

ತಿಟ್ಠಂ, ತಿಟ್ಠನ್ತೋ, ತಿಟ್ಠಮಾನೋ, ಸಣ್ಠಹಂ, ಸಣ್ಠಹನ್ತೋ, ಸಣ್ಠಹಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ಉಪಟ್ಠೀಯಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಪತಿಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋ, ಪತಿಟ್ಠಾಪಯನ್ತೋ, ಪತಿಟ್ಠಾಪಯಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪತಿಟ್ಠಾಪೀಯಮಾನೋ।

ದೇನ್ತೋ, ದದನ್ತೋ, ದಜ್ಜನ್ತೋ, ಸಮಾದಿಯನ್ತೋ, ದದಮಾನೋ, ದಜ್ಜಮಾನೋ, ಸಮಾದೀಯಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ದೀಯಮಾನೋ, ದಿಯ್ಯಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ದಾಪೇನ್ತೋ, ದಾಪಯನ್ತೋ, ಸಮಾದಪಯನ್ತೋ, ರಸ್ಸೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ದಾಪೀಯಮಾನೋ, ಸಮಾದಾಪೀಯಮಾನೋ।

ನಿಧೇನ್ತೋ, ನಿದಹನ್ತೋ, ನಿದಹಮಾನೋ, ನಿಧಿಯ್ಯಮಾನೋ, ನಿಧಾಪೇನ್ತೋ, ನಿಧಾಪಯನ್ತೋ, ನಿಧಾಪಯಮಾನೋ, ನಿಧಾಪೀಯಮಾನೋ, ಯಾಯನ್ತೋ। ಯಾಯನ್ತ'ಮನುಯಾಯನ್ತಿ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೭೫೩], ಯಾಯಮಾನೋ ಮಹಾರಾಜಾ, ಅದ್ದಾ ಸೀದನ್ತರೇ ನಗೇ [ಜಾ॰ ೨.೨೨.೫೬೬]। ವಾಯನ್ತೋ, ವಾಯಮಾನೋ, ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತೋ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತೋ, ನಿಬ್ಬಾಯಮಾನೋ, ನಿಬ್ಬಾಪೇನ್ತೋ, ನಿಬ್ಬಾಪಯಮಾನೋ , ನಿಬ್ಬಾಪೀಯಮಾನೋ, ಓಸಾಯನ್ತೋ, ಓಸಾಪೇನ್ತೋ,

ಓಸಾಪಯನ್ತೋ, ಪಹಾಯನ್ತೋ, ಪಹಾಯಮಾನೋ, ಜಹನ್ತೋ, ಜಹಮಾನೋ, ಪಹೀಯಮಾನೋ, ಪಹಿಯ್ಯಮಾನೋ, ಜಹೀಯಮಾನೋ, ಹಾಪೇನ್ತೋ, ಹಾಪಯನ್ತೋ, ಹಾಪಯಮಾನೋ, ಜಹಾಪೇನ್ತೋ, ಜಹಾಪಯನ್ತೋ, ಜಹಾಪಯಮಾನೋ, ಹಾಪೀಯಮಾನೋ, ಜಹಾಪೀಯಮಾನೋ।

ಇವಣ್ಣೇಸು-ವಿಕ್ಕಯನ್ತೋ, ವಿಕ್ಕಿಣನ್ತೋ, ವಿನಿಚ್ಛಯನ್ತೋ, ವಿನಿಚ್ಛಿನನ್ತೋ, ನಿತೋ ಚಸ್ಸ ಛೋ।

ಆಚಯನ್ತೋ, ಆಚಿನನ್ತೋ, ಜಯನ್ತೋ, ಜಿನನ್ತೋ, ಡೇನ್ತೋ, ಡೇಮಾನೋ, ನೇನ್ತೋ, ವಿನೇನ್ತೋ, ನಯನ್ತೋ, ವಿನಯನ್ತೋ, ನಯಮಾನೋ, ನಿಯ್ಯಮಾನೋ, ನಯಾಪೇನ್ತೋ, ನಯಾಪಯಮಾನೋ, ಸೇನ್ತೋ, ಸಯನ್ತೋ, ಸೇಮಾನೋ, ಸಯಮಾನೋ, ಸಯಾನೋ ವಾ, ಪಹಿಣನ್ತೋ, ಪಹಿಣಮಾನೋ।

ಉವಣ್ಣೇಸು-ಚವನ್ತೋ, ಚವಮಾನೋ, ಠಾನಾ ಚಾವನ್ತೋ, ಚಾವಯನ್ತೋ, ಚಾವಯಮಾನೋ, ಜವನ್ತೋ, ಜವಮಾನೋ, ಅಭಿತ್ಥವನ್ತೋ, ಅಭಿತ್ಥವಮಾನೋ, ಅಭಿತ್ಥವೀಯಮಾನೋ, ಸನ್ಧವನ್ತೋ, ಸನ್ಧವಮಾನೋ, ಧುನನ್ತೋ, ನಿದ್ಧುನನ್ತೋ, ಧುನಮಾನೋ, ನಿದ್ಧುನಮಾನೋ, ಪುನನ್ತೋ, ರವನ್ತೋ, ಲುನನ್ತೋ, ಆವುಣನ್ತೋ, ಪಸವನ್ತೋ, ವಿಸ್ಸವನ್ತೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ಸುಯ್ಯಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಸಾವೇನ್ತೋ, ಸಾವಯನ್ತೋ।

ಸ್ವಾದಿಗಣೇ-ಸುಣನ್ತೋ, ಸುಣಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಸುಣಾಪೇನ್ತೋ, ಸುಣಾಪಯನ್ತೋ।

ಹು-ಪೂಜಾಯಂ, ಜುಹೋನ್ತೋ।

ಪಪುಬ್ಬೋ ಪಹುತ್ತೇ, ಪಹೋನ್ತೋ, ಸಮ್ಪಹೋನ್ತೋ।

ಹೂ-ಸತ್ತಾಯಂ, ಹೋನ್ತೋ।

ಏದನ್ತೇಸು-ಏನ್ತೋ । ಅತ್ಥಂ ಏನ್ತಮ್ಹಿ ಸೂರಿಯೇ [ಜಾ॰ ೧.೧೧.೧೧೮೭ (ಅತ್ಥಙ್ಗತಮ್ಹಿ)], ಸಮೇನ್ತೋ, ಅಭಿಸಮೇನ್ತೋ, ಖಾಯನ್ತೋ, ಖಾಯಮಾನೋ, ಗಾಯನ್ತೋ, ಗಾಯಮಾನೋ, ಗಾಯೀಯಮಾನೋ, ಗಾಯಾಪೇನ್ತೋ, ಗಾಯಾಪಯನ್ತೋ, ಅಪಚಾಯನ್ತೋ, ಧಮ್ಮಂ ಅಪಚಾಯಮಾನೋ, ಝಾಯನ್ತೋ, ಝಾಯಮಾನೋ, ಪಜ್ಝಾಯನ್ತೋ, ಉಜ್ಝಾಯನ್ತೋ, ನಿಜ್ಝಾಯನ್ತೋ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯನ್ತೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಝಾಪೇನ್ತೋ, ಉಜ್ಝಾಪೇನ್ತೋ, ಯಲೋಪೋ।

ಭಾಯನ್ತೋ, ಭಾಯಮಾನೋ, ಸಾಲಿಂ ಲಾಯನ್ತೋ, ಲಾಯಮಾನೋ, ಚೀವರಂ ವಾಯನ್ತೋ, ವಾಯಮಾನೋ।

ಕಿಲೇ-ಕೀಳಾಯಂ ಪೇಮನೇ ಚ, ಕೇಲಾಯನ್ತೋ, ಕೇಲಾಯಮಾನೋ, ಚಾಲೇನ್ತೋ ಪಿಯಾಯನ್ತೋತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

ಗಿಲೇ-ಗೇಲಞ್ಞೇ, ಗಿಲಾಯನ್ತೋ।

ಚಿನೇ-ಅವಮಞ್ಞನೇ, ಚಿನಾಯನ್ತೋ।

ಪಲೇ-ಗತಿಯಂ, ಪಲಾಯನ್ತೋ।

ಮಿಲೇ-ಹಾನಿಯಂ, ಮಿಲಾಯನ್ತೋ।

ಸಙ್ಕಸೇ-ನಿವಾಸೇ, ಸಙ್ಕಸಾಯನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅನೇಕಬ್ಯಞ್ಜನೇಸು-ಅಸ-ಭುವಿ, "ನ್ತಮಾನಾನ್ತನ್ತಿಯಿಯುಂಸ್ವಾದಿಲೋಪೋ"ತಿ ನ್ತ, ಮಾನೇಸು ಆದಿಲೋಪೋ, ಸನ್ತೋ, ಸಮಾನೋ, ಉಪಾಸನ್ತೋ, ಉಪಾಸಮಾನೋ, ಉಪಾಸೀಯಮಾನೋ, ಇಚ್ಛನ್ತೋ, ಇಚ್ಛಮಾನೋ, ಇಚ್ಛೀಯಮಾನೋ, ಗಚ್ಛನ್ತೋ, ಗಚ್ಛಮಾನೋ, ಗಚ್ಛೀಯಮಾನೋ।

ಯಸ್ಸ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ-ಗಮ್ಮಮಾನೋ, ಅಧಿಗಮ್ಮಮಾನೋ, ಅನಾಗತೇ ಸ್ಸಪುಬ್ಬೋ- "ಲಭ ವಸ ಛಿದ ಗಮ ಭಿದ ರುದಾನಂ ಚ್ಛಙ"ಇತಿ ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಚ್ಛೋ, ಗಚ್ಛನ್ತೋ, ಗಮಿಸ್ಸನ್ತೋ, ಗಚ್ಛಮಾನೋ, ಗಮಿಸ್ಸಮಾನೋ, ಜಿರನ್ತೋ, ಜಿರಮಾನೋ, ಜಿಯ್ಯನ್ತೋ, ಜಿಯ್ಯಮಾನೋ, ದಹನ್ತೋ, ದಹಮಾನೋ।

ದಹಸ್ಸ ದಸ್ಸ ಡೋ, ಡಹನ್ತೋ, ಡಹಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ಡಯ್ಹಮಾನೋ।

ದಿಸ-ಪೇಕ್ಖನೇ, ಪಸ್ಸನ್ತೋ, ಪಸ್ಸಮಾನೋ, ಪಸ್ಸೀಯಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ದಸ್ಸೇನ್ತೋ, ದಸ್ಸಯನ್ತೋ, ದಸ್ಸಯಮಾನೋ।

ಲಭನ್ತೋ, ಲಭಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ ಪುಬ್ಬರೂಪಂ, ಲಬ್ಭಮಾನೋ, ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೋ।

ಅನಾಗತೇ-ಲಚ್ಛನ್ತೋ, ಲಭಿಸ್ಸನ್ತೋ, ಲಚ್ಛಮಾನೋ, ಲಭಿಸ್ಸಮಾನೋ।

ಮರನ್ತೋ, ಮರಮಾನೋ, ಮಿಯನ್ತೋ, ಮಿಯಮಾನೋ।

ಯಮು-ಉಪರಮೇ, ನಿಯಮನ್ತೋ, ಸಞ್ಞಮನ್ತೋ, ಸಞ್ಞಮಮಾನೋ, ನಿಯಚ್ಛನ್ತೋ।

ಕಾರಿತೇ-ನಿಯಾಮೇನ್ತೋ।

ರುದನ್ತೋ, ರೋದನ್ತೋ, ರೋದಮಾನೋ।

ಅನಾಗತೇ-ರುಚ್ಛನ್ತೋ, ರೋದಿಸ್ಸನ್ತೋ, ರುಚ್ಛಮಾನೋ, ರೋದಿಸ್ಸಮಾನೋ।

ವಚನ್ತೋ, ವಚಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ ‘ಅಸ್ಸೂ’ತಿ ಉತ್ತಂ, ವುಚ್ಚಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ವಾಚೇನ್ತೋ, ವಾಚಯನ್ತೋ, ವಾಚಯಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ವಾಚೀಯಮಾನೋ।

ಅನಾಗತೇ-‘ವಚ ಭುಜ ಮುಚ ವಿಸಾನಂ ಕ್ಖಙ’ಇತಿ ಸ್ಸೇನ ಸಹ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಕ್ಖಾದೇಸೋ, ವಕ್ಖನ್ತೋ, ವಕ್ಖಮಾನೋ, ವದನ್ತೋ, ವದಮಾನೋ, ಓವದನ್ತೋ, ಓವದಮಾನೋ, ವಜ್ಜನ್ತೋ, ವಜ್ಜಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ವದೀಯಮಾನೋ, ಓವದೀಯಮಾನೋ, ಓವಜ್ಜಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಭೇರಿಂ ವಾದೇನ್ತೋ, ವಾದಯಮಾನೋ।

ವಸನ್ತೋ ವಸಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತಂ, ಉಪವಸ್ಸಮಾನೋ।

ವಾಸೇನ್ತೋ, ವಾಸಯನ್ತೋ।

ಅನಾಗತೇ-ವಚ್ಛನ್ತೋ, ವಸಿಸ್ಸನ್ತೋ, ವಚ್ಛಮಾನೋ, ವಸಿಸ್ಸಮಾನೋ।

ಪವಿಸನ್ತೋ, ಪವಿಸಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ಪವಿಸೀಯಮಾನೋ।

ಅನಾಗತೇ-ಪವೇಕ್ಖನ್ತೋ, ಪವಿಸಿಸ್ಸನ್ತೋ, ಪವೇಕ್ಖಮಾನೋ, ಪವಿಸಿಸ್ಸಮಾನೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ರುಧಾದಿಮ್ಹಿ-ರುನ್ಧನ್ತೋ, ರುನ್ಧಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ರುನ್ಧೀಯಮಾನೋ।

ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ-ರುಜ್ಝಮಾನೋ।

ರೋಧೇನ್ತೋ, ರೋಧಮಾನೋ, ರೋಧೀಯಮಾನೋ।

ಛಿನ್ದನ್ತೋ, ಛಿನ್ದಮಾನೋ, ಛಿನ್ದೀಯಮಾನೋ, ಛಿಜ್ಜಮಾನೋ, ಛಿನ್ದಾಪೇನ್ತೋ, ಛಿನ್ದಾಪಯನ್ತೋ।

ಅನಾಗತೇ-ಛೇಚ್ಛನ್ತೋ, ಛಿನ್ದಿಸ್ಸನ್ತೋ, ಛೇಚ್ಛಮಾನೋ, ಛಿನ್ದಿಸ್ಸಮಾನೋ।

ಭಿನ್ದನ್ತೋ, ಭಿನ್ದಮಾನೋ, ಭಿನ್ದೀಯಮಾನೋ, ಭಿಜ್ಜಮಾನೋ, ಭೇಚ್ಛನ್ತೋ, ಭಿನ್ದಿಸ್ಸನ್ತೋ, ಭೇಚ್ಛಮಾನೋ, ಭಿನ್ದಿಸ್ಸಮಾನೋ।

ಭುಞ್ಜನ್ತೋ, ಭುಞ್ಜಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ಭುಞ್ಜೀಯಮಾನೋ।

ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ-ಭುಜ್ಜಮಾನೋ।

ಭೋಜೇನ್ತೋ, ಭೋಜಯನ್ತೋ, ಭೋಜಯಮಾನೋ, ಭೋಜೀಯಮಾನೋ।

ಅನಾಗತೇ-ಭೋಕ್ಖನ್ತೋ , ಭುಞ್ಜಿಸ್ಸನ್ತೋ, ಭೋಕ್ಖಮಾನೋ, ಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಮಾನೋ।

ಮುಞ್ಚನ್ತೋ, ಮುಞ್ಚಮಾನೋ, ಮುಞ್ಚೀಯಮಾನೋ, ಮುಚ್ಚಮಾನೋ।

ಅನಾಗತೇ-ಮೋಕ್ಖನ್ತೋ, ಮುಞ್ಚಿಸ್ಸನ್ತೋ, ಮೋಕ್ಖಮಾನೋ, ಮುಞ್ಚಿಸ್ಸಮಾನೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಿವಾದಿಮ್ಹಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಂ ಸುದ್ಧಕಮ್ಮರೂಪಞ್ಚ ಪುಬ್ಬರೂಪೇ ಸದಿಸಮೇವ, ದಿಬ್ಬನ್ತೋ, ದಿಬ್ಬಮಾನೋ, ದಿಬ್ಬೀಯಮಾನೋ।

ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ-ದಿಬ್ಬಮಾನೋ।

ಛಿಜ್ಜನ್ತೋ, ಛಿಜ್ಜಮಾನೋ, ಛೇದಾಪೇನ್ತೋ, ಛೇದಾಪಯಮಾನೋ।

ಬುಜ್ಝನ್ತೋ, ಬುಜ್ಝಮಾನೋ, ಬುಜ್ಝೀಯಮಾನೋ, ಬೋಧೇನ್ತೋ, ಬೋಧಯನ್ತೋ, ಬೋಧಯಮಾನೋ।

ಮುಚ್ಚನ್ತೋ, ಮುಚ್ಚಮಾನೋ, ಮೋಚೇನ್ತೋ, ಮೋಚಯನ್ತೋ, ಮೋಚಯಮಾನೋ, ಮೋಚೀಯಮಾನೋ।

ಯುಜ್ಜನ್ತೋ, ಯುಜ್ಜಮಾನೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸ್ವಾದಿಮ್ಹಿ-ಸುಣನ್ತೋ, ಸುಣಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ಸುಯ್ಯಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಸಾವೇನ್ತೋ, ಸಾವಯನ್ತೋ, ಸಾವಯಮಾನೋ।

ಪಾಪುಣನ್ತೋ, ಧಮ್ಮಂ ಪರಿಯಾಪುಣನ್ತೋ, ಪರಿಯಾಪುಣಮಾನೋ, ಪಾಪುಣೀಯಮಾನೋ, ಪಾಪೀಯಮಾನೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಪಾಪೇನ್ತೋ, ಪಾಪಯನ್ತೋ, ಪಾಪಯಮಾನೋ।

ಪರಿ, ಸಂಪುಬ್ಬೋ-ಪರಿಸಮಾಪೇನ್ತೋ, ಪರಿಸಮಾಪಯನ್ತೋ, ಪರಿಸಮಾಪಯಮಾನೋ, ಪರಿಸಮಾಪೀಯಮಾನೋ।

ಸಕ್ಕುಣನ್ತೋ, ಆವುಣನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕಿಯಾದಿಮ್ಹಿ-ಕಿಣನ್ತೋ, ಕಿಣಾಪೇನ್ತೋ, ವಿಕ್ಕಯನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತನಾದಿಮ್ಹಿ-ತನೋನ್ತೋ , ಕರೋನ್ತೋ, ಕುಬ್ಬನ್ತೋ, ಕುಬ್ಬಮಾನೋ, ಕ್ರುಬ್ಬನ್ತೋ, ಕ್ರುಬ್ಬಮಾನೋ, ಕುರುಮಾನೋ, ಕಯಿರನ್ತೋ, ಕಯಿರಮಾನೋ।

ಕಮ್ಮೇ-ಕರೀಯಮಾನೋ, ಕಯ್ಯಮಾನೋ, 'ತವಗ್ಗವರಣಾನಂ ಯೇ ಚವಗ್ಗಬಯಞಾ'ತಿ ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಯಾದೇಸೋ।

ಸಞ್ಚರೋನ್ತೋ, ಅಭಿಸಞ್ಚರೋನ್ತೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಕಾರೇನ್ತೋ, ಕಾರಯನ್ತೋ, ಕಾರಯಮಾನೋ, ಕಾರೀಯಮಾನೋ।

ಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಚುರಾದಿಮ್ಹಿ-ಚೋರೇನ್ತೋ, ಚೋರಯನ್ತೋ, ಚೋರಯಮಾನೋ, ಥೇನೇನ್ತೋ, ಥೇನಯನ್ತೋ, ಥೇನಯಮಾನೋ, ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ, ಚಿನ್ತಯನ್ತೋ, ಚಿನ್ತಯಮಾನೋ, ಚಿನ್ತೀಯಮಾನೋ, ಚಿನ್ತಾಪೇನ್ತೋ, ಚಿನ್ತಾಪಯನ್ತೋ, ಚಿನ್ತಾಪಯಮಾನೋ, ಚಿನ್ತಾಪೀಯಮಾನೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಿತಿಕ್ಖನ್ತೋ, ತಿತಿಕ್ಖಮಾನೋ, ತಿತಿಕ್ಖೀಯಮಾನೋ, ತಿತಿಕ್ಖಾಪೇನ್ತೋ, ತಿತಿಕ್ಖಾಪಯನ್ತೋ, ತಿತಿಕ್ಖಾಪಯಮಾನೋ, ವೀಮಂಸನ್ತೋ, ತಿಕಿಚ್ಛನ್ತೋ, ಚಿಕಿಚ್ಛನ್ತೋ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛನ್ತೋ।

ಭುಞ್ಜಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಬುಭುಕ್ಖನ್ತೋ, ಘಸಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಜಿಘಚ್ಛನ್ತೋ, ಪಾತುಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಪಿಪಾಸನ್ತೋ, ಗೋತ್ತುಂ ಸಂವರಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತೋ, ಹರಿತುಂ ಪರಿಯೇಸಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಜಿಗೀಸನ್ತೋ, ವಿಜೇತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ವಿಜಿಗೀಸನ್ತೋ।

ಪಬ್ಬತೋ ವಿಯ ಅತ್ತಾನಂ ಚರತೀತಿ ಪಬ್ಬತಾಯನ್ತೋ, ಪಬ್ಬತಾಯಮಾನೋ, ಪಿಯಾಯನ್ತೋ, ಮೇತ್ತಾಯನ್ತೋಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಇತಿ ನ್ತ, ಮಾನಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ಣ್ಯಾದಿಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

ಅಥ ಣ್ಯ, ಯ, ಯಕಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

೭೭೭. ಘ್ಯಣ।

ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಘ, ಣಾನುಬನ್ಧೋ ಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಘಾನುಬನ್ಧೋ 'ಕಗಾಚಜಾನಂ ಘಾನುಬನ್ಧೇ'ತಿಆದೀಸು ವಿಸೇಸನತ್ಥೋ। ಣಾನುಬನ್ಧೋ ವುದ್ಧಿದೀಪನತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

ಅನುಭವಿತಬ್ಬೋತಿ ಅನುಭಾವಿಯೋ ಭೋಗೋ ಪುರಿಸೇನ, ಅನುಭಾವಿಯಂ ಸುಖಂ, ಅನುಭಾವಿಯಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ।

೭೭೮. ಆಸ್ಸೇ ಚ।

ಆದನ್ತಧಾತೂನಂ ಆಸ್ಸ ಏ ಹೋತಿ ಘ್ಯಣಮ್ಹಿ। ಚಸದ್ದೇನ ಇವಣ್ಣಧಾತೂನಂ ಆಗಮಈಕಾರಸ್ಸ ಚ ಏತ್ತಂ।

ಅಕ್ಖಾತಬ್ಬಂ ಕಥೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಂ।

ಯಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, ಸಙ್ಖ್ಯಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ, ಸಙ್ಖ್ಯಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯನ್ತಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ, ಗಾಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಗೇಯ್ಯಂ-ಸಗಾಥಕಂ ಸುತ್ತಂ, ಘಾಯಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಘೇಯ್ಯಂ, ಘಾಯನೀಯಂ, ಅಪಚಾಯಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಅಪಚೇಯ್ಯಂ, ಞಾತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಞೇಯ್ಯಂ, ಆಜಾನಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಅಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ।

ಈಆಗಮೇ-ಜಾನಿಯಂ, ವಿಜಾನಿಯಂ, ಈಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ।

ಜಾನೇಯ್ಯಂ, ವಿಜಾನೇಯ್ಯಂ, ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಟ್ಠೇಯ್ಯಂ, ಅಧಿಟ್ಠಹೇಯ್ಯಂ, ದಾತಬ್ಬನ್ತಿ ದೇಯ್ಯಂ, ಆದಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಆದೇಯ್ಯಂ, ಸದ್ದಹಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಸದ್ದಹೇಯ್ಯಂ, ವಿಧಾತುಂ ಅರಹತೀತಿ ವಿಧೇಯ್ಯಂ, ನ ವಿಧೇಯ್ಯಂ ಅವಿಧೇಯ್ಯಂ-ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ, ಮಾರಸ್ಸ ಆಣಾ ದಹತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಮಾರಧೇಯ್ಯಂ, ಮಚ್ಚುಧೇಯ್ಯಂ, ಸನ್ನಿಹಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸನ್ನಿಧೇಯ್ಯಂ, ಅಭಿಧಾತಬ್ಬಂ ಕಥೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಭಿಧೇಯ್ಯಂ, ಪಿದಹಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಿಧೇಯ್ಯಂ, ಅಲೋಪೋ, ಅಪಿಧೇಯ್ಯಂ ವಾ, ಪಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಪೇಯ್ಯಂ, ಮಿನೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಮೇಯ್ಯಂ, ಪಮೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಮೇಯ್ಯಂ, ಉಪೇಚ್ಚ ಮಿನಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಉಪಮೇಯ್ಯಂ, ಹಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಹೇಯ್ಯಂ, ಪಹೇಯ್ಯಂ, ಪಜಹೇಯ್ಯಂ।

ಇವಣ್ಣೇಸು-ಅಜ್ಝಾಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಜ್ಝೇಯ್ಯಂ, ಅಧಿಯೇಯ್ಯಂ, ಉಪೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಉಪೇಯ್ಯಂ, ವಿಕ್ಕಿಣಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವಿಕ್ಕೇಯ್ಯಂ, ವಿಕ್ಕಾಯಿಯಂ, ವಿಕ್ಕಾಯೇಯ್ಯಂ, ವಿಕ್ಕಿಣೇಯ್ಯಂ ವಾ, ವಿಚಿನಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವಿಚೇಯ್ಯಂ, ವಿಚಿನೇಯ್ಯಂ, ಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಜೇಯ್ಯಂ, ವಿಜೇಯ್ಯಂ, ನೇತಬ್ಬನ್ತಿ ನೇಯ್ಯಂ, ವಿನೇಯ್ಯಂ, ಅಧಿಸಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಸೇಯ್ಯಂ, ಪಹಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಾಹೇಯ್ಯಂ, ಪಹಿಣೇಯ್ಯಂ ವಾ।

ಉವಣ್ಣೇಸು ವುದ್ಧಿಆವಾದೇಸೋ, ಕು-ಸದ್ದೇ, ಕುಯ್ಯತೀತಿ ಕಾವೇಯ್ಯಂ।

ಈಸ್ಸ ಅಭಾವೇ ವಸ್ಸ ಬತ್ತಂ ರಸ್ಸೋ ಚ, ಕಬ್ಯಂ।

ಪುಬ್ಬರೂಪತ್ತೇ ಕಬ್ಬಂ, ಚಾವೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಚಾವೇಯ್ಯಂ, ಜವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಜವೇಯ್ಯಂ, ಅಭಿತ್ಥವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಭಿತ್ಥವೇಯ್ಯಂ, ಭವಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಭಬ್ಬಂ। ಜುಹೋತಬ್ಬನ್ತಿ ಹಬ್ಯಂ-ಸಪ್ಪಿ।

ಏದನ್ತೇಸು-ಅಪಚಾಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಪಚೇಯ್ಯಂ, ಅಪಚಾಯಿಯಂ।

ವೇ-ತನ್ತಸನ್ತಾನೇ, ವೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವೇಯ್ಯಂ।

ವಚ, ಭಜ, ಭುಜ, ಯುಜಾದೀಹಿ ಘ್ಯಣ್ಪಚ್ಚಯೋ।

೭೭೯. ಕಗಾ ಚಜಾನಂ ಘಾನುಬನ್ಧೇ [ಕ॰ ೬೨೩; ರೂ॰ ೫೫೪; ನೀ॰ ೧೨೨೯]।

ಚ, ಜಾನಂ ಧಾತ್ವನ್ತಾನಂ ಕ, ಗಾ ಹೋನ್ತಿ ಘಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ।

ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ವಾಕ್ಯಂ, ವಾಕ್ಕಂ, ವಾಚ್ಚಂ, ವಾಚೇಯ್ಯಂ ವಾ।

ಭಜ-ಸೇವಾಯಂ, ಭಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಭಾಗ್ಯಂ, ಭಗ್ಗಂ, ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಭೋಗ್ಯಂ, ಭೋಗ್ಗಂ, ಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಗ್ಯಂ, ಯೋಗ್ಗಂ।

೭೮೦. ವದಾದೀಹಿ ಯೋ [ಕ॰ ೫೪೧; ರೂ॰ ೫೫೨; ನೀ॰ ೧೧೨೬]।

ವದಾದೀಹಿ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಬಹುಲಂ ಯೋ ಹೋತಿ।

ಭುಞ್ಜಿಭಬ್ಬನ್ತಿ ಭೋಜ್ಜಂ, ಖಾದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಖಜ್ಜಂ, ವಿತುದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವಿತುಜ್ಜಂ, ಪನುದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪನುಜ್ಜಂ, ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಜ್ಜಂ, ಮಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ ಮಜ್ಜಂ।

ಮುದ-ಹಾಸೇ, ಪಮೋದತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ, ವದೀಯತೀತಿ ವಜ್ಜಂ।

ವಧ-ಹಿಂಸಾಯಂ, ವಧಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವಜ್ಝಂ, ವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವಿಜ್ಝಂ, ಪುನನ್ತಿ ಸುಜ್ಝನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ ಪುಞ್ಞಂ, ನಾಗಮೋ।

ವಿಹಞ್ಞತೇ ವಿಹಞ್ಞಂ, ವಪಿಯತೇತಿ ವಪ್ಪಂ, ಸುಪನಂ ಸೋಪ್ಪಂ, ಲಭಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಲಬ್ಭಂ, ಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಗಮ್ಮಂ, ದಮಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ದಮ್ಮಂ, ರಮಿತಬ್ಬನ್ತಿ ರಮ್ಮಂ, ಅಭಿರಮ್ಮಂ, ನಿಸಾಮೀಯತೇ ನಿಸಮ್ಮಂ, ವಿಸಮೀಯತೇ ವಿಸಮ್ಮಂ, ಫುಸೀಯತೇತಿ ಫಸ್ಸೋ, ಉಸ್ಸ ಅತ್ತಂ।

ಸಾಸಿತಬ್ಬೋತಿ ಸಿಸ್ಸೋ, ‘ಸಾಸಸ್ಸ ಸಿಸಾ’ತಿ ಸಿತ್ತಂ।

ಗಹ, ಗುಹ, ಗರಹ, ದುಹ, ವಹ, ಸಹ।

೭೮೧. **ಗುಹಾದೀಹಿ ಯಕ** [ಕ॰ ೫೪೧; ರೂ॰ ೫೫೨; ನೀ॰ ೧೧೨೭]।

ಏತೇಹಿ ಭಾವ, ಕಮ್ಮೇಸು ಬಹುಲಂ ಯಕ ಹೋತಿ, ಹಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ।

ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಗಯ್ಹಂ, ಗುಹಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಗುಯ್ಹಂ।

ಗರಹ-ನಿನ್ದಾಯಂ, ಗರಹಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಗಾರಯ್ಹಂ, ದುಹಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದುಯ್ಹಂ, ವಹಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವಯ್ಹಂ।

ಸಹ-ಸಾಹಸೇ, ಸಹಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಯ್ಹಂ, ಪಸಯ್ಹಂ।

೭೮೨. **ಕಿಚ್ಚ ಘಚ್ಚ ಭಚ್ಚ ಗಬ್ಬ ಲ್ಯಾ** [‘...ಬಬ್ಬಲೇಯ್ಯಾ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಏತೇ ಸದ್ದಾ ಯಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ಇಮಿನಾ ಯಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ತೇನ ಸಹ ಕರಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ, ಹನಸ್ಸ ಘಚ್ಚಂ, ಭರಸ್ಸ ಭಚ್ಚಂ, ಗುಸ್ಸ ಗಬ್ಬಂ, ಲಿಸ್ಸ ಲ್ಯತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ಕರೀಯತೇತಿ ಕಿಚ್ಚಂ, ಕಿಚ್ಚಯಂ ವಾ, ಹಞ್ಞತೇತಿ ಘಚ್ಚಂ, ಹಚ್ಚಂ ವಾ, ಭರೀಯತೇತಿ ಭಚ್ಚಂ।

ಗು-ದಬ್ಬೇ, ಗುಯತೇ ಗಬ್ಬಂ, ಪಟಿಸಲ್ಲೀಯತೇ ಪಟಿಸಲ್ಯಂ।

ವಿಸೇಸವಿಧಾನಂ -

ಭರ-ಭರಣೇ, ಭರಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಭಾರಿಯಂ, ಹರಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಹಾರಿಯಂ, ಭಾಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಭಾಜಿಯಂ, ಭಾಜೇಯ್ಯಂ, ಉಪಾಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಉಪಾಸಿಯಂ, ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಇಚ್ಛೇಯ್ಯಂ, ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಗಮೇಯ್ಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ರುನ್ಧಿತಬ್ಬನ್ತಿ ರುನ್ಧೇಯ್ಯಂ, ಭಿನ್ದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯಂ, ಭೇಜ್ಜಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ದಿಬ್ಬಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಿಬ್ಬೇಯ್ಯಂ, ದಿಬ್ಬಂ, ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಬುಜ್ಝೇಯ್ಯಂ, ಬೋಧೇಯ್ಯಂ, ಬೋಜ್ಝಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸೋತಬ್ಬನ್ತಿ ಸುಣೇಯ್ಯಂ, ಪಾಪುಣಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯಂ, ಸಕ್ಕುಣಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ, ನ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತನಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತಾನೇಯ್ಯಂ, ತಞ್ಞಂ, ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಕಾರಿಯಂ, ಕಯ್ಯಂ।

ಚೋರೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೋರೇಯ್ಯಂ, ಥೇನೀಯತೇ ಥೇಯ್ಯಂ, ನಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ, ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಚಿನ್ತೇಯ್ಯಂ, ನ ಚಿನ್ತೇಯ್ಯಂ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಂ, ಅಚಿನ್ತಿಯಂ, ಮನ್ತೇಯ್ಯಂ, ಮನ್ತಿಯಂ, ವೇದಿಯಂ, ವೇದೇಯ್ಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಿತಿಕ್ಖೇಯ್ಯಂ, ವೀಮಂಸೇಯ್ಯಂ ಇಚ್ಚಾದಿ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಇತಿ ಣ್ಯಾದಿಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ಅಆದಿಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

ಅಥ ಅ, ಅಣ, ಘಕ, ಘಣಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

೭೮೩. ಭಾವಕಾರಕೇಸ್ವಘಣಘಕ ['ಭಾವಕಾರಕೇಸ್ವಘಣಘಕಾ' (ಬಹೂಸು)]।

ಭಾವೇ ಚ ಕಾರಕೇಸು ಚ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ಅ, ಘಣ, ಘಕಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ಕಮ್ಮಾದಿಮ್ಹಿ ವಾ ಅಕಮ್ಮಾದಿಮ್ಹಿ ವಾ।

೭೮೪. ಕ್ವಚಣ।

ಕಮ್ಮುಪಪದಮ್ಹಾ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ಕತ್ತರಿ ಏವ ಕ್ವಚಿ ಅಣ ಹೋತಿ।

ಅ, ಅಣ, ಘಕ, ಘಣ।

ಅಮ್ಹಿ ತಾವ -

ಅಗ್ಗಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಅಗ್ಗಞ್ಞೋ, ವಂಸಂ ಜಾನಾತೀತಿ ವಂಸಞ್ಞೋ, ಮಗ್ಗೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಮಗ್ಗಟ್ಠೋ-ಪುರಿಸೋ, ಮಗ್ಗಟ್ಠಾ-ಇತ್ಥೀ, ಮಗ್ಗಟ್ಠಂ-ಞಾಣಂ। ಏವಂ ಥಲಟ್ಠೋ, ಥಲಟ್ಠೋ, ಜಲಟ್ಠೋ, ಪಬ್ಬತಟ್ಠೋ, ಭೂಮಟ್ಠೋ।

ಗೋ ವುಚ್ಚತಿ ಞಾಣಂ ಸದ್ದೋ ಚ, ಗವಂ ತಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ಗೋತ್ತಂ, ಪರಿತೋ ಭಯಂ ತಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ಪರಿತ್ತಂ, ಅನ್ನಂ ದೇತೀತಿ ಅನ್ನದೋ। ಏವಂ ವತ್ಥದೋ, ವಣ್ಣದೋ, ಯಾನದೋ, ಸುಖದೋ, ದೀಪದೋ, ಚಕ್ಖುದೋ, ದಾಯಂ ಆದದಾತೀತಿ ದಾಯಾದೋ, ಪಾರಂ ಗನ್ತುಂ ದೇತೀತಿ ಪಾರದೋ-ರಸೋ।

ಅನ್ನಂ ದದಾತೀತಿ ಅನ್ನದದೋ, ದ್ವಿತ್ತಂ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ ಚ।

ಪುರಿನ್ದದೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಪುರಸದ್ದೇ ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ ಬಿನ್ದಾಗಮೋ ಚ।

ಸಬ್ಬಂ ದದಾತೀತಿ ಸಬ್ಬದದೋ, ಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧೇತೀತಿ ಸಚ್ಚಸನ್ಧೋ, ಜನಂ ಸನ್ಧೇತೀತಿ ಜನಸನ್ಧೋ।

ಕಕು ವುಚ್ಚತಿ ಗುಣರಾಸಿ, ಕಕುಂ ಸನ್ದೇತೀತಿ ಕಕುಸನ್ಧೋ, ಗಾವೋಪಾತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ಗೋಪೋ-ಪುರಿಸೋ, ಗೋಪಸ್ಸ ಭರಿಯಾ ಗೋಪೀ।

ಕಸ್ಸಂ ವುಚ್ಚತಿ ಖೇತ್ತಂ, ಕಸ್ಸಂ ಪಾತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ಕಸ್ಸಪೋ।

ಭೂ ವುಚ್ಚತಿ ಪಥವೀ, ಭುಂ ಪಾತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ಭೂಪೋ। ಏವಂ ಭೂಮಿಪೋ।

ಪಾದೇನ ಮೂಲೇನ ಪಥವೀರಸಂ ಆಪೋರಸಞ್ಚ ಪಿವತೀತಿ ಪಾದಪೋ, ಸುಟ್ಠು ಭಾತಿ ದಿಬ್ಬತೀತಿ ಸುಭೋ, ನ ಮಮಾಯತೀತಿ ಅಮಮೋ, ದ್ವೇ ಅನತ್ಥೇ ಲಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಬಾಲೋ, ಬಹುಂ ಲಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಬಹುಲೋ, ರಾಹು ವಿಯ ಲಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ರಾಹುಲೋ, ಆದೀನಂ

ದುಕ್ಖಂ ವಾತಿ ಬನ್ಧತೀತಿಆದೀನವೋ, ಅಣ್ಣಂ ಉದಕರಾಸಿಂ ವಾತಿ ಬನ್ಧತೀತಿ ಅಣ್ಣವೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಣಮ್ಹಿ –

೭೮೫. ಆಸ್ಸಾಣಾಪಿಮ್ಹಿ ಯುಕ।

ಣಾಪಿವಜ್ಜಿತೇ ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಆದನ್ತಸ್ಸ ಧಾತುಸ್ಸ ಅನ್ತೇ ಯುಕ ಹೋತಿ, ಯಾಗಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಞಾತಬ್ಬೋ ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬೋತಿ ಞಾಯೋ-ಯುತ್ತಿ, ಞಾಯತಿ ಅಮತಂ ಪದಂ ಏತೇನಾತಿ ಞಾಯೋ-ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ಪಟಿಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಯೋ, ದಾತಬ್ಬೋತಿ ದಾಯೋ-ಆಮಿಸದಾಯೋ, ಧಮ್ಮದಾಯೋ, ಖೀರಂ ಪಿವತೀತಿ ಖೀರಪಾಯೋ, ಧಞ್ಞಂ ಮಿನಾತೀತಿ ಧಞ್ಞಮಾಯೋ, ವಾತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವಾಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇವಣ್ಣೇಸು ಅಮ್ಹಿ ತಾವ –

ಏತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಆಯೋ, ಸಮೇತೀತಿ ಸಮಯೋ, ವೇತಿ ವಿನಸ್ಸತೀತಿ ವಯೋ-ಮನ್ದಾದಿ, ವಿಗಮನಂ ವಿನಸ್ಸನಂ ವಯೋ-ಭಙ್ಗೋ, ಉದಯನಂ ಉದಯೋ, ಸಮುದಯನಂ ಸಮುದಯೋ, ಸಮುದೇತಿ ಫಲಂ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಸಮುದಯೋ, ಅತಿಚ್ಚ ಅಯನಂ ಪವತ್ತನಂ ಅಚ್ಚಯೋ, ಪಟಿಚ್ಚ ಫಲಂ ಏತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಕಿಣನಂ ಕಯೋ, ವಿಕ್ಕಿಣನಂ ವಿಕ್ಕಯೋ, ಖೀಯನಂ ಖಯೋ, ಖೀಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ವಾ ಖಯೋ, ರಾಗಸ್ಸ ಖಯೋ ರಾಗಕ್ಖಯೋ, ಚಯನಂ ಚಯೋ, ಆಚಯೋ, ಉಚ್ಚಯೋ, ಸಮುಚ್ಚಯೋ, ಉಪಚಯೋ, ಧಮ್ಮಂ ವಿಚಿನನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಧಮ್ಮವಿಚಯೋ, ಜಯನಂ ಜಯೋ, ವಿಜಯೋ, ಪರಾಜಯೋ, ನಿಯ್ಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ನಯೋ-ವಿಧಿ, ವಿನೇತಿ ಏತ್ಥ, ಏತೇನಾತಿ ವಾ ವಿನಯೋ, ಸುಖೇನ ನೇತಬ್ಬೋ ಞಾತಬ್ಬೋತಿ ಸುನಯೋ, ದುಕ್ಖೇನ ನೇತಬ್ಬೋ ಞಾತಬ್ಬೋತಿ ದುನ್ನಯೋ, ಪಾತಬ್ಬೋತಿ ಪಯೋ-ಜಲಂ ಖೀರಞ್ಚ।

ರಿ-ಕಮ್ಪನೇ, ನಿಚ್ಚಂ ರಯನ್ತಿ ಫನ್ದನ್ತಿ ದುಕ್ಖಪ್ಪತ್ತಾ ಸತ್ತಾ ಏತ್ಥಾತಿ ನಿರಯೋ, ಅಲ್ಲೀಯನಂ ಆಲಯೋ, ನಿಲಿಯನಂ ನಿಲಯೋ, ಸಯನಂ ಸಯೋ, ಭುಸೋ ಸೇನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಆಸಯೋ, ಅಜ್ಝಾಸಯೋ, ವಿಸೇಸೇನ ಸೇನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ವಿಸಯೋ, ನಿಸ್ಸಾಯ ನಂ ಸೇತಿ ಪವತ್ತತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ನಿಸ್ಸಯೋ, ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಅನುಸೇತೀತಿ ಅನುಸಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಣಮ್ಹಿ –

ಅಯನಂ ವಡ್ಢನಂ ಆಯೋ, ಆಯಮ್ಹಾ ಅಪೇತೋ ಅಪಾಯೋ, ಆಯೇನ ಉಪೇತೋ ಉಪಾಯೋ, ಸಮುದೇತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಸಮುದಾಯೋ, ಸಮವೇತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಸಮವಾಯೋ, ಪರಿಯಾಯೋ, ವಿಪರಿಯಾಯೋ, ನೇತಬ್ಬೋತಿ ನಾಯೋ [ಞಾಯೋ?], ನೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ನಾಯೋ, ಭೂಮಿಯಂ ಸೇತೀತಿ ಭೂಮಿಸಾಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಉವಣ್ಣೇಸು ಅಮ್ಹಿ ತಾವ -

ಚವನಂ ಚವೋ, ಜವನಂ ಜವೋ, ಅಭಿತ್ಥವನಂ ಅಭಿತ್ಥವೋ, ಭುಸಂ ದವತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಉಪದ್ದವೋ, ಸನ್ಥವನಂ ಸನ್ಥವೋ, ಮಿತ್ತಭಾವೇನ ಸನ್ಥವೋ ಮಿತ್ತಸನ್ಥವೋ, ಭವತೀತಿ ಭಾವೋ, ವಿಭವನಂ ವಿಭವೋ, ಸಮ್ಭವನಂ ಸಮ್ಭವೋ, ಸಮ್ಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ವಾ ಸಮ್ಭವೋ, ಅಧಿಭವನಂ ಅಧಿಭವೋ, ಅಭಿಭವೋ, ಪರಿಭವೋ, ಪರಾಭವನಂ ವಿನಸ್ಸನಂ ಪರಾಭವೋ, ರವತೀತಿ ರವೋ-ಸದ್ದೋ, ಲುನನಂ ಲವೋ, ಪಸವತೀತಿ ಪಸ್ಸಾವೋ, ಆಸವತೀತಿ ಆಸವೋ, ಪಟಿಮುಖಂ ಸವನಂ ಪಟಿಸ್ಸವೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಣಮ್ಹಿ -

ಭವನಂ ಭಾವೋ, ಭವನ್ತಿ ಸದ್ದ, ಬುದ್ಧಿಯೋ ಏತೇನಾತಿ ಭಾವೋ, ಸಾಲಿಂ ಲುನಾತೀತಿ ಸಾಲಿಲಾವೋ, ಕುಚ್ಛಿತೇನ ಸವತಿ ಸನ್ದತೀತಿ ಕಸಾವೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏದನ್ತೇಸು ಅಣಮ್ಹಿ -

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಏಸ್ಸ ಆಯತ್ತಂ, ಮನ್ತಂ ಅಜ್ಝೇತೀತಿ ಮನ್ತಜ್ಝಾಯೋ, ವಜ್ಜಾವಜ್ಜಂ ಉಪೇಚ್ಚ ಝಾಯತೀತಿ ಉಪಜ್ಝಾಯೋ-ಥೇರೋ, ಉಪಜ್ಝಾಯಿನೀಥೇರೀ।

ದೇ-ಪಾಲನೇ , ಅತ್ತನಿ ನಿಲೀನಂ ದಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ದಾಯೋ, ಮಿಗದಾಯೋ, ತನ್ತಂ ವಾಯತೀತಿ ತನ್ತವಾಯೋ।

ವ್ಹೇ-ಅವ್ಹಾನೇ, **ವ್ಹೀ**ಯತೀತಿ ವ್ಹಯೋ-ನಾಮಂ, ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಆಪುಬ್ಬೋ ಅವ್ಹಯೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅನೇಕಬ್ಯಞ್ಜನೇಸು ಅಮ್ಹಿ ತಾವ -

ಕಮನಂ ಕಮೋ, ಪಕ್ಕಮೋ, ಅಭಿಕ್ಕಮೋ, ಪಟಿಕ್ಕಮೋ, ಚಙ್ಕಮತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಚಙ್ಕಮೋ, ಹಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಹಿತಙ್ಕರೋ, ದುಕ್ಖೇನ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ದುಕ್ಕರೋ-ಅತ್ಥೋ, ದುಕ್ಕರಾ-ಪಟಿಪದಾ, ದುಕ್ಕರಂ-ಕಮ್ಮಂ, ಸುಖೇನ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ಸುಕರೋ, ಈಸಂ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ಈಸಕ್ಕರೋ, ದೀಪಂ ಕರೋತೀತಿ ದೀಪಙ್ಕರೋ, ಅಲುತ್ತಸಮಾಸೋ।

ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಆಗಮೋ, ಆಗಮನಂ ವಾ ಆಗಮೋ, ಸಙ್ಗಮನಂ ಸಙ್ಗಮೋ, ಸಮಾಗಮೋ, ಪಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಪಗ್ಗಹೋ, ಸಙ್ಗಣ್ಹನಂ ಸಙ್ಗಹೋ, ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ ಏತ್ಥ, ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಸಙ್ಗಹೋ, ಅನುಗ್ಗಹೋ, ಪಟಿಗ್ಗಹೋ, ಗಾವೋ ಚರನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಗೋಚರೋ, ಕಾಮೇ ಅವಚರತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರೋ, ಉರಂ ಛಾದೇತೀತಿ ಉರಚ್ಛದೋ, ಜಿರತಿ ಏತೇನಾತಿ ಜರೋ, ವೇಸ್ಸಂ ತರತೀತಿ ವೇಸ್ಸನ್ತರೋ, ಅಲುತ್ತಸಮಾಸೋ।

ರಥೇ ಅತ್ಥರತೀತಿ ರಥತ್ಥರೋ, ಅಸ್ಸತ್ಥರೋ, ಅರಿಂ ದಮೇತೀತಿ ಅರಿನ್ದಮೋ, ಭಗಂ ದರತಿ ಭಿನ್ದತೀತಿ ಭಗನ್ದರೋ, ಯುಗಂ ರವಿ'ನ್ದುದ್ವಯಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಯುಗನ್ಧರೋ, ಧಮ್ಮಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಧಮ್ಮಧರೋ, ಪಜ್ಜತೇತಿ ಪದಂ, ಸಿಕ್ಖಾ ಏವ ಪದಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ, ಸುಖೇನ ಭರಿತಬ್ಬೋತಿ ಸುಭರೋ, ದುಕ್ಖೇನ ಭರಿತಬ್ಬೋತಿ ದುಬ್ಭರೋ, ನ ಮರತೀತಿ ಅಮರೋ-ದೇವೋ, ನಿಯಮನಂ ನಿಯಮೋ, ಸಂಯಮನಂ ಸಂಯಮೋ, ಸಿರಸ್ಮಿಂ ರುಹತೀತಿ ಸಿರೋರುಹೋ, ಸುಖೇನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಸುಲಭೋ, ದುಕ್ಖೇನ ಲಬ್ಭತೀತಿ

ದುಲ್ಲಭೋ, ಸಂವರಿತಬ್ಬೋತಿ ಸಂವರೋ, ವುಚ್ಚತೀತಿ ವಚೋ, ಸುಬ್ಬಚೋ, ದುಬ್ಬಚೋ, ವಾರಿಂ ವಹತೀತಿ ವಾರಿವಹೋ, ಸರತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಸರೋ, ಮನಂ ಹರತೀತಿ ಮನೋಹರೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಣಮ್ಹಿ -

ಕಮು-ಇಚ್ಛಾ, ಕನ್ತೀಸು, ಕಾಮೇತೀತಿ ಕಾಮೋ, ಕಾಮೀಯತೀತಿ ವಾ ಕಾಮೋ, ಅತ್ಥಂ ಕಾಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥಕಾಮೋ, ಕರಣಂ ಕಾರೋ, ಪಕಾರೋ, ಆಕಾರೋ, ವಿಕಾರೋ, ಉಪಕಾರೋ, ಅಪಕಾರೋ, ಕುಮ್ಭಂ ಕರೋತೀತಿ ಕುಮ್ಭಕಾರೋ, ರಥಕಾರೋ, ಮಾಲಕಾರೋ, ಸಙ್ಖರಣಂ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಸಙ್ಖರೀಯತೀತಿ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಸಙ್ಖರೋತೀತಿ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಪರಿಕ್ಖಾರೋ, ಪುರಕ್ಖಾರೋ, ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಕಾಮಾ ಏತ್ಥಾತಿ ಗಾಮೋ, ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಗಾಹೋ, ಪತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಪತ್ತಗಾಹೋ, ರಸ್ಮಿಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ರಸ್ಮಿಗಾಹೋ, ವಿಚರಣಂ ವಿಚಾರೋ, ಉಪೇಚ್ಚ ಚರತೀತಿ ಉಪಚಾರೋ, ಗಾಮಂ ಉಪೇಚ್ಚ ಚರತೀತಿ ಗಾಮೂಪಚಾರೋ, ಜಿರತಿ ಹಿರೀ ಭಿಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ ಜಾರೋ, ಕಿಚ್ಛೇನ ತರಿತಬ್ಬೋತಿ ಕನ್ತಾರೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಕಿಚ್ಛಸ್ಸ ಕತ್ತಂ, ಬಿನ್ದಾಗಮೋ, ವಾಳಕನ್ತಾರೋ, ಯಕ್ಖಕನ್ತಾರೋ, ಅತ್ಥರಣಂ ಅತ್ಥಾರೋ, ಕಥಿನಸ್ಸ ಅತ್ಥಾರೋ ಕಥಿನತ್ಥಾರೋ, ದರತಿ ಭಿನ್ದತಿ ಕುಲವಿಭಾಗಂ ಗಚ್ಛತಿ ಏತೇನ ಜನೇನಾತಿ ದಾರೋ, ಕುಂ ಪಥವಿಂ ದಾರೇತೀತಿ ಕುದಾರೋ, ರಸ್ಸ ಲೋ, ಕುದಾಲೋ।

ಭುಸೋ ಕ್ರಿಯಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಆಧಾರೋ, ಪತ್ತಾಧಾರೋ, ಪಟಿಸನ್ಧಾರಣಂ ಪಟಿಸನ್ಧಾರೋ, ಪಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪಾದೋ, ಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ, ಭರಿತಬ್ಬೋ ವಹಿತಬ್ಬೋತಿ ಭಾರೋ, ಸಮ್ಭರೀಯತಿ ಸನ್ನಿಚೀಯತೀತಿ ಸಮ್ಭಾರೋ, ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರೋ, ದಬ್ಬಸಮ್ಭಾರೋ, ಮಾರೇತೀತಿ ಮಾರೋ, ಕಿಲೇಸಮಾರೋ, ಖನ್ಧಮಾರೋ, ಮಚ್ಚುಮಾರೋ, ನಿಯಾಮೇತೀತಿ ನಿಯಾಮೋ, ಧಮ್ಮನಿಯಾಮೋ, ಕಮ್ಮನಿಯಾಮೋ, ಆರೂಹತೀತಿ ಆರೋಹೋ, ರುಕ್ಖಂ ಆರೂಹತೀತಿ ರುಕ್ಖಾರೋಹೋ, ಹತ್ಥಾರೋಹೋ, ಅಸ್ಸಾರೋಹೋ, ರಥಾರೋಹೋ, ಲಬ್ಭತೀತಿ ಲಾಭೋ, ಪಟಿಲಾಭೋ, ನಿವರಣಂ ನಿವಾರೋ, ಪರಿವಾರೇತೀತಿ ಪರಿವಾರೋ, ವಹತೀತಿ ವಾಹೋ, ಆವಾಹೋ, ವಿವಾಹೋ, ಸರತಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸಾರೋ, ವಿರೂಪೇನ ಪಟಿಸರಣಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಚಿನ್ತನಂ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ, ಪಹರಣಂ ಪಹಾರೋ, ಆಹಾರೋ, ನೀಹಾರೋ, ವಿಹಾರೋ, ಅಭಿಹಾರೋ, ಪರಿಹಾರೋ।

೭೮೬. ಹನಸ್ಸ ಘಾತೋ ಣಾನುಬನ್ಧೇ [ಕ॰ ೫೯೧; ರೂ॰ ೫೪೪; ನೀ॰ ೧೧೯೫]।

ಣಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಹನಸ್ಸ ಘಾತೋ ಹೋತಿ।

ಹನನಂ ಘಾತೋ, ವಿಹಞ್ಞನಂ ವಿಘಾತೋ, ಉಪಹನನಂ ಉಪಘಾತೋ, ಪಟಿಹನನಂ ಪಟಿಘಾತೋ।

ಘಕಪಚ್ಚಯೇ ವುದ್ಧಿ ನತ್ಥಿ, 'ಮನಾನಂ ನಿಗ್ಗಹೀತ'ನ್ತಿ ಧಾತ್ವಾನುಬನ್ಧಸ್ಸಪಿ ನಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹೀತಂ ವಗ್ಗನ್ತೋ ಚ, 'ಕಗಾ ಚಜಾನಂ ಘಾನುಬನ್ಧೇ'ತಿ ಘಾನುಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರೇ ಧಾತ್ವನ್ತಾನಞ್ಚ, ಜಾನಂ ಕ, ಗಾ ಹೋನ್ತಿ, ನಿಪಚ್ಚತೀತಿ ನಿಪಕೋ।

ಭನ್ಜ-ಭಿಜ್ಜನೇ ವಿಭಾಗೇ ಚ, ಭಞ್ಜನಂ ಭಙ್ಗೋ, ವಿಭಜ್ಜನಂ ವಿಭಙ್ಗೋ, ವಿಭಜೀಯನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾ ಏತ್ಥ, ಏತೇನಾತಿ ವಾ ವಿಭಙ್ಗೋ, ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗೋ, ಧಾತುವಿಭಙ್ಗೋ।

ರನ್ಜ-ರಾಗೇ, ರಞ್ಜನಂ ರಙ್ಗೋ, ರಞ್ಜನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತ್ಥಾತಿ ರಙ್ಗೋ।

ಸನ್ಜ-ಸಙ್ಗೇ, ಸಞ್ಜನಂ ಸಙ್ಗೋ, ಪಸಜ್ಜನಂ ಲಗ್ಗನಂ ಪಸಙ್ಗೋ, ಆಸಜ್ಜತೀತಿ ಆಸಙ್ಗೋ, ಉತ್ತರಿ ಆಸಙ್ಗೋ ಉತ್ತರಾಸಙ್ಗೋ।

ಸಜ-ಸಜ್ಜನೇ, ಅತಿಸಜ್ಜನಂ ಸಮ್ಬೋಧನಂ ಅತಿಸಗ್ಗೋ, ಗಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ।

ನಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ, ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವಿಸ್ಸಗ್ಗೋ, ಸಂಸಜ್ಜನಂ ಮಿಸ್ಸೀಕರಣಂ ಸಂಸಗ್ಗೋ, ಯುಜ್ಜತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಯುಗಂ, ಕಲಿಯುಗಂ, ಸಕಟಯುಗಂ, ಪಿತಾಮಹಯುಗಂ, ನಿತುದನಂ ನಿತುದೋ, ಪನುದನಂ ಪನುದೋ, ಉದ್ಧಂ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಉಬ್ಭಿದೋ, ಕೋವಿದತೀತಿ ಕೋವಿದೋ, ಪಕಾರೇನ ಕುಜ್ಝತೀತಿ ಪಕುಧೋ, ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಬುಧೋ-ಪಣ್ಡಿತೋ, ಮುಯ್ಹತೀತಿ ಮೋಮೂಹೋ, ಲೋಲುಪ್ಪತೀತಿ ಲೋಲುಪ್ಪೋ, ಆದಿದ್ವಿತ್ತಂ ಓತ್ತಞ್ಚ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಘಣಪಚ್ಚಯೇ-ಪಚನಂ ಪಾಕೋ, ಪಚ್ಚತೀತಿ ವಾ ಪಾಕೋ, ವಿಪಾಕೋ, ವಿವಿಚ್ಚನಂ ವಿವೇಕೋ, ಸಿಞ್ಚನಂ ಸೇಕೋ, ಅಭಿಸೇಕೋ, ಸೋಚನಂ ಸೋಕೋ, ಚಜನಂ ಚಾಗೋ, ಭಜನಂ ಭಾಗೋ, ಭುಞ್ಜನಂ ಭೋಗೋ, ಸಹ ಭೋಗೋ ಸಮ್ಭೋಗೋ, ಪರಿಭೋಗೋ, ಆಭುಜನಂ ಆಭೋಗೋ, ಓಭುಜನಂ ಓಭೋಗೋ।

ಯಜ-ಪೂಜಾಯಂ, ಯಜನಂ ಯಾಗೋ, ಆಮಿಸಯಾಗೋ, ಧಮ್ಮಯಾಗೋ, ಯುಜ್ಜನಂ ಯೋಗೋ, ಪಯೋಗೋ, ಆಯೋಗೋ, ವಿಯೋಗೋ, ಅನುಯೋಗೋ, ಉಪಯುಜ್ಜಿತಬ್ಬೋತಿ ಉಪಯೋಗೋ, ಲುಜ್ಜತೀತಿ ಲೋಕೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಗಸ್ಸ ಕತ್ತಂ, ಕಾಮಲೋಕೋ, ರೂಪಲೋಕೋ, ಸಂವಿಜ್ಜನಂ ಸಂವೇಗೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೭೮೭. ಅನಘಣಸ್ವಾಪರೀಹಿ ಳೋ [ಕ॰ ೬೧೪; ರೂ॰ ೫೮೧; ನೀ॰ ೧೨೧೯]।

ಆ, ಪರೀಹಿ ಪರಸ್ಸ ದಹಸ್ಸ ಳೋ ಹೋತಿ ಅನ, ಘಣಪಚ್ಚಯೇಸು।

ಪರಿದಯ್ಹನಂ ಪರಿಳಾಹೋ, 'ದಹಸ್ಸ ದಸ್ಸ ಡೋ'ತಿ ವಿಕಪ್ಪೇನ ಡಾದೇಸೋ, ದಯ್ಹನಂ ಡಾಹೋ, ದಾಹೋ ವಾ।

ಇತಿ ಅಆದಿಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ಅನಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

ಅಥ ಅನಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

೭೮೮. ಅನೋ।

ಭಾವೇ ಚ ಛಸು ಕಾರಕೇಸು ಚ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಅನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಆದನ್ತೇಸು ಪರಸ್ಸರಲೋಪೋ, ಅಲೋಪೇ ಯಾಗಮೋ।

ಅಕ್ಖಾಯತೇ ಅಕ್ಖಾನಂ, ಅಕ್ಖಾಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಅಕ್ಖಾನಂ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕ್ಖಾನನ್ತಿ ಧಮ್ಮಕ್ಖಾನಂ, ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯತಿ ಪಜಾನಾತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಂ , ಸಹ ಗಾಯನಂ ಸಙ್ಗಾಯನಂ, ಸಹ ಗಾಯನ್ತಿ ಸಙ್ಗಾಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ವಾ ಸಙ್ಗಾಯನಂ, ಞಾಯತೇ ಞಾಣಂ, ಜಾನಾತೀತಿ ವಾ ಞಾಣಂ, ಜಾನನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಞಾಣಂ, ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಪಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಜಾನಾತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಸಞ್ಞಾಣಂ, ನಸ್ಸ ಣತ್ತಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಞಾಪನಂ, ಪಞ್ಞಾಪನಂ, ವಿಞ್ಞಾಪನಂ, ಸಞ್ಞಾಪನಂ।

ಜಾನನಂ, ಪಜಾನನಂ, ವಿಜಾನನಂ, ಸಞ್ಜಾನನಂ, ಪುಬ್ಬಸ್ಸರಲೋಪೋ, ಠೀಯತೇ ಠಾನಂ, ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ವಾ ಠಾನಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಠಾಪನಂ, ಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ।

ತಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ತಾಣಂ, ಪರಿತ್ತಾಣಂ, ನಸ್ಸ ಣತ್ತಂ।

ಅವತ್ಥಾಯತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಅವತ್ಥಾನಂ, ದೀಯತೇ ದಾನಂ, ದಿಯ್ಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ದಾನಂ, ಸಮ್ಮಾ ಪದೀಯತಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಪದಾನಂ, ಅಪೇಚ್ಚ ಆದದಾತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಅಪಾದಾನಂ।

ಕಾರಿತೇ-ದಾಪನಂ, ಸಮಾದಪನಂ।

ಪದಹೀಯತೇ ಪಧಾನಂ, ಪದಹನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಪಧಾನಂ, ಆಧಾನಂ, ವಿಧಾನಂ, ನಿಧಾನಂ, ಸನ್ನಿಧಾನಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಸನ್ನಿಧಾಪನಂ।

ಪಾನಂ, ಪಟಿಭಾನಂ, ಮಾಣಂ, ಪಮಾಣಂ, ಉಪಮಾಣಂ, ಪರಿಮಾಣಂ, ನಸ್ಸ ಣತ್ತಂ।

ಯಾಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ಯಾನಂ, ಉಯ್ಯಾನಂ, ನಿಯ್ಯಾನಂ, ವಾಯನ್ತಿ ಭವಾಭವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾನಂ, ನತ್ಥಿ ವಾನಂ ಏತ್ಥಾತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ।

ಕಾರಿತೇ-ನಿಬ್ಬಾಪನಂ।

ಅವಸಾನಂ, ಓಸಾನಂ, ಪರಿಯೋಸಾನಂ, ಪಹಾನಂ, ಪರಿಹಾನಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಹಾಪನಂ, ಪರಿಹಾಪನಂ।

ಇವಣ್ಣೇಸು-ಅಯನಂ ವಿಕ್ಕಯನಂ, ವಿಕ್ಕಿಣನಂ, ಖಯನಂ, ಖಿಯನಂ, ಖಿಯ್ಯನಂ, ಇಯ, ಇಯ್ಯಾದೇಸೋ, ಚಯನಂ, ಚಿನನಂ, ಆಚಿನನಂ, ವಿಚಿನನಂ, ಜಯನಂ, ವಿಜಯನಂ, ಲೀಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಲೇಣಂ, ನಸ್ಸ ಣತ್ತಂ।

ಪಟಿಸಲ್ಲೀಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಂ, ಇಸ್ಸ ಆತ್ತಂ। ಸೇತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಸೇನಂ, ಸಯನಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಸಯಾಪನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಉವಣ್ಣೇಸು-ಚವನಂ, ಜವನಂ, ಅಭಿತ್ಥವನಂ, ಧುನನಂ, ವಿದ್ಧುನನಂ, ನಿದ್ಧುನನಂ, ಭವನಂ, ಅಭಿಭವನಂ, ಲವನಂ, ಲುನನಂ, ಸವನಂ, ಪಸವನಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏದನ್ತೇಸು-ಅಜ್ಝೇನಂ, ಅಜ್ಝಾಯನಂ, ಅಪಚಾಯನಂ, ಝಾಯತೇ ಝಾನಂ, ಝಾಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಝಾನಂ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ, ಉಜ್ಝಾನಂ, ನಿಜ್ಝಾನಂ, ಅಭಿಜ್ಝಾನಂ, ಸಾಲಿಲಾಯನಂ, ಚೀವರವಾಯನಂ, ಗಿಲಾಯತೀತಿ ಗಿಲಾನೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

‘ರಾ ನಸ್ಸ ಣೋ’ತಿ ಸುತ್ತೇನ ರಕಾರಮ್ಹಾ ಪರಸ್ಸ ನಸ್ಸ ಣೋ, ಕಾರಣಂ, ಅಧಿಕರೀಯತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಅಧಿಕರಣಂ, ಸಞ್ಚರಣಂ, ಅಭಿಸಞ್ಚರಣಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಕಾರಾಪನಂ।

ಆಕಿರಣಂ, ವಿಕ್ಕಿರಣಂ, ಚರಣಂ, ಜಿರಣಂ, ತರಣಂ, ಕಙ್ಖಾವಿತರಣಂ, ಅತ್ಥರಣಂ, ಆಗನ್ತ್ವಾ ದಹನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಮತಸರೀರನ್ತಿ ಆಳಹನಂಸುಸಾನಂ, ದಸ್ಸ ಳೋ।

ಪಸ್ಸೀಯತೇ ಪಸ್ಸನಂ, ದಸ್ಸನಂ, ಸುಟ್ಠು ಪಸ್ಸತೀತಿ ಸುದಸ್ಸನೋರಾಜಾ, ಸುಟ್ಠು ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸುದಸ್ಸನಂ-ದೇವನಗರಂ, ಸನ್ದಸ್ಸನಂ, ನಿದಸ್ಸನಂ, ಧಾರಣಂ, ಉದ್ಧಾರಣಂ, ನಿದ್ಧಾರಣಂ, ಆದಿದೀಘೋ।

ಪೂರಣಂ, ಪರಿಪೂರಣಂ, ಫರಣಂ, ವಿಪ್ಫರಣಂ।

ಕಾರಿತೇ-ಮಾರಣಂ।

ನಿವಾರಣಂ, ಸರಣಂ, ನಿಸ್ಸರಣಂ, ಹರಣಂ, ಆಹರಣಂ, ನೀಹರಣಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಸಾಮಞ್ಞವಿಧಾನತ್ತಾ ಸದ್ದತ್ಥ, ಕುಜ್ಝನತ್ಥ, ಚಲನತ್ಥಧಾತೂಹಿ ರುಚ, ಜುತ, ವಡ್ಢಾದಿಧಾತೂಹಿ ಚ ತಸ್ಸೀಲಾದೀಸು ಅನೋ ಹೋತಿ, ಘೋಸತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಘೋಸನೋ, ಘೋಸತಿ ಧಮ್ಮೇನಾತಿ ಘೋಸನೋ, ಘೋಸತಿ ಸಾಧುಕಾರೇನಾತಿ ಘೋಸನೋ, ಕೋಧನೋ, ದೂಸನೋ, ಪದೂಸನೋ, ಕೋಪನೋ, ಚಲನೋ, ಫನ್ದನೋ, ಕಮ್ಪನೋ, ಮಣ್ಡನೋ, ಭೂಸನೋ, ವಿಭೂಸನೋ, ರೋಚನೋ, ವಿರೋಚನೋ, ವೇರೋಚನೋ, ಜೋತನೋ, ಉಜ್ಜೋತನೋ, ವಡ್ಢನೋ, ಕರೋತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಕರಣೋ। ರಾಗೋ ನಿಮಿತ್ತಕರಣೋ, ದೋಸೋ ನಿಮಿತ್ತಕರಣೋ, ಮೋಹೋ ನಿಮಿತ್ತಕರಣೋ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೯] ಇಚ್ಚಾದಿ।

೭೮೯. ಕರಾ ಣನೋ।

ಕರಮ್ಹಾ ಕತ್ತರಿ ಣಾನುಬನ್ಧೋ ಅನೋ ಹೋತಿ।

ಕರೋತಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲನ್ತಿ ಕಾರಣಂ।

೭೯೦. ಹಾತೋ ವೀಹಿಕಾಲೇಸು।

ವೀಹಿಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಚ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಹಾಧಾತುಮ್ಹಾ ಕತ್ತರಿ ಣಾನುಬನ್ಧೋ ಅನೋ ಹೋತಿ।

ಹಾಪೇತೀತಿ ಹಾಯನೋ, ವೀಹಿವಿಸೇಸೋ ವಸ್ಸಞ್ಚ। "ಕುಞ್ಜರಂ ಸಟ್ಠಿಹಾಯನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಸ್ಸಂ ಹಾಯನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಇತಿ ಅನಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ಅಕಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

ಅಥ ಅಕಪಚ್ಚಯನ್ತಾ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

೭೯೧. ಆಸೀಸಾಯಮಕೋ [‘ಆಸಿಂಸಾಮಕೋ’ (ಬಹೂಸು)]।

ಆಸೀಸಾ ವುಚ್ಚತಿ ಪತ್ಥನಾ, ಆಸೀಸಾಯಂ ಗಮ್ಯಮಾನಾಯಂ ಅಕೋ ಹೋತಿ ಕತ್ತರಿ।

ಜೀವತೂತಿ ಜೀವಕೋ, ನನ್ದತೂತಿ ನನ್ದಕೋ। “ಜಿನಬುದ್ಧಿ, ಧನಭೂತಿ, ಭೂತೋ, ಧಮ್ಮದಿನ್ನೋ, ವಡ್ಢಮಾನೋ”ತಿ ಏತೇ ಸದ್ದಾ ಅಞ್ಞಥಾ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ಜಿನೋ ಇಮಂ ಬುಜ್ಝತೂತಿ ಜಿನಬುದ್ಧಿ, ಧನಂ ಏತಸ್ಸ ಭವತಿ ವಡ್ಢತೀತಿ ಧನಭೂತಿ, ಭವತಿ ವಡ್ಢತೀತಿ ಭೂತೋ, ಧಮ್ಮೇನ ದಿನ್ನೋ ಧಮ್ಮದಿನ್ನೋ, ಯಥಾ ದೇವದತ್ತೋ, ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ, ವಡ್ಢತೀತಿ ವಡ್ಢಮಾನೋತಿ।

‘ಕತ್ತರಿ ಲ್ತುಣಕಾ’ತಿ ಣಕೋ, ಸೋ ಚ ಸಾಮಞ್ಞವಿಧಾನತ್ತಾ ಅರಹೇ ಸತ್ತಿಯಂ ಸೀಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಸಾಧುಕಾರೇ ಚ ಸಿಜ್ಝತಿ, ಅಕ್ಖಾಯತೀತಿ ಅಕ್ಖಾಯಕೋ, ‘ಆಸ್ಸಾಣಾಪಿಮ್ಹಿ ಯುಕ’ಇತಿ ಯಾಗಮೋ, ಅಕ್ಖಾತುಂ ಅರಹತಿ, ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಕ್ಖಾನಮಸ್ಸ ಸೀಲಂ, ಧಮ್ಮೋ, ಅಕ್ಖಾನಂ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾಲತ್ತಯೇಪಿ ಸಿಜ್ಝತಿ, ಪುಬ್ಬೇಪಿ ಅಕ್ಖಾಸಿ, ಅಜ್ಜಪಿ ಅಕ್ಖಾತಿ, ಪಚ್ಛಾಪಿ ಅಕ್ಖಾಯಿಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು ಸಾಮಞ್ಞವಿಧೀಸು ಯಥಾರಹಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇತ್ಥಿಯಂ-‘ಅಧಾತುಸ್ಸ ಕೇ…’ತಿ ಸುತ್ತೇನ ಅಕಸ್ಸ ಅಸ್ಸ ಇತ್ತಂ, ಅಕ್ಖಾಯಿಕಾ-ಇತ್ಥೀ, ಅಕ್ಖಾಯಕಂ-ಕುಲಂ, ಸಜ್ಝಾಯಕೋ, ಜಾನಾತೀತಿ ಜಾನಕೋ।

ವಿಕರಣಪಚ್ಚಯತೋ ಪರಂ ನಾಗಮೇ ಸತಿ ವಿಕರಣಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ, ಜಾನನಕೋ, ಆಜಾನನಕೋ, ವಿಜಾನನಕೋ, ಸಞ್ಜಾನನಕೋ।

ಕಾರಿತೇ-ಞಾಪೇತೀತಿ ಞಾಪಕೋ, ವಿಞ್ಞಾಪಕೋ, ಸಞ್ಞಾಪಕೋ।

ನಾಗಮೇ-ಞಾಪನಕೋ, ವಿಞ್ಞಾಪನಕೋ, ಸಞ್ಞಾಪನಕೋ, ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾಯಕೋ, ಅಧಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾಪಕೋ, ದೇತೀತಿ ದಾಯಕೋ, ದಾಪೇತೀತಿ ದಾಪಕೋ।

ಣಾಪಿಮ್ಹಿ ಯಾಗಮೋ ನತ್ಥಿ, ಸಮಾದಪೇತೀತಿ ಸಮಾದಪಕೋ, ಉಭಯತ್ಥ ರಸ್ಸೋ। ವಿಧೇತೀತಿ ವಿಧಾಯಕೋ, ಪಜಹತೀತಿ ಪಜಹಾಯಕೋ, ಅವಹಿಯ್ಯತೀತಿ ಓಹಿಯಕೋ, ಆಸ್ಸ ಇತ್ತಂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇವಣ್ಣೇಸು-ಅಜ್ಝೇತೀತಿ ಅಜ್ಝಾಯಕೋ, ಮನ್ತಂ ಅಜ್ಝೇತೀತಿ ಮನ್ತಜ್ಝಾಯಕೋ, ಕಿಣಾತೀತಿ ಕಾಯಕೋ, ಕಿಣಾಪೇತೀತಿ ಕಾಯಾಪಕೋ, ಆಚಿನಾತೀತಿ ಆಚಿನಕೋ, ವಿಚಿನಕೋ, ಪರಾಜಯತೀತಿ ಪಾರಾಜಿಕೋ, ಅಲೋಪೋ, ಪುಗ್ಗಲೋ, ಪರಾಜೇತೀತಿ ಪಾರಾಜಿಕೋ, ಅಲೋಪೋ ಕಾರಿತಲೋಪೋ ಚ, ಧಮ್ಮೋ, ಭಾಯಾಪೇತೀತಿ ಭಯಾನಕೋ, ನಾಗಮೋ ಆದಿರಸ್ಸೋ ಚ।

ಭೂಮಿಯಂ ಸೇತೀತಿ ಭೂಮಿಸಾಯಕೋ, ಸಯಾಪೇತೀತಿ ಸಯಾಪಕೋ, ಪಾಹೇತೀತಿ ಪಹಿಣಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಉವಣ್ಣೇಸು-ಪುನಾತಿ ಸೋಧೇತೀತಿ ಪಾವಕೋ-ಅಗ್ಗಿ, ಭವತೀತಿ ಭಾವಕೋ, ವಿಭಾವೇತೀತಿ ವಿಭಾವಕೋ, ಲುನಾತೀತಿ ಲಾವಕೋ, ಸುಣಾತೀತಿ ಸಾವಕೋ-ಪುರಿಸೋ, ಸಾವಿಕಾ-ಇತ್ಥೀ, ಜುಹೋತೀತಿ ಹಾವಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಪ-ಪಾಪುಣನೇ, ಪಾಪೇತೀತಿ ಪಾಪಕೋ, ಸಮ್ಪಾಪೇತೀತಿ ಸಮ್ಪಾಪಕೋ, ಉಪಾಸತೀತಿ ಉಪಾಸಕೋ-ಪುರಿಸೋ, ಉಪಾಸಿಕಾ-ಇತ್ಥೀ, ಉಪಾಸಕಂ-ಕುಲಂ, ಕರೋತೀತಿ ಕಾರಕೋ, ಕಾರಿಕಾ, ಕಾರಕಂ, ಉಪಕಾರಕೋ, ಕಾರೇತೀತಿ ಕಾರಾಪಕೋ, ಸಙ್ಖರೋತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರಕೋ, ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಕೋ, ಖಿಪತೀತಿ ಖಿಪಕೋ, ಉಕ್ಖಿಪಕೋ, ನಿಕ್ಖಿಪಕೋ, ಖೇಪಕೋ, ಉಕ್ಖೇಪಕೋ, ನಿಕ್ಖೇಪಕೋ, ನಾಗಮೇಖಿಪನಕೋ।

ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಗಾಹಕೋ, ಗಣ್ಹಾಪೇತೀತಿ ಗಾಹಾಪಕೋ। ಏವಂ ಗೋಪಕೋ, ಪಾದಮೂಲೇ ಚರತೀತಿ ಪಾದಚಾರಕೋ, ಪುಪ್ಫಂ ಓಚಿನಾಯತೀತಿ ಓಚಿನಾಯಕೋ, ಏದನ್ತೋ ಧಾತು।

ಭಿನ್ದತೀತಿ ಭೇದಕೋ, ಭಿನ್ದಕೋ, ಭೇದಾಪೇತೀತಿ ಭೇದಾಪಕೋ, ಭಿನ್ದಾಪಕೋ, ಜನೇತೀತಿ ಜನಕೋ-ಪುರಿಸೋ, ಜನಿಕಾಮಾತಾ, ಜನಕಂ-ಕಮ್ಮಂ, ಕಾರಿತಲೋಪೋ।

ಝಾಪ-ದಾಹೇ, ಝಾಪೇತೀತಿ ಝಾಪಕೋ।

ಞಪ-ಪಞ್ಞಾಪನೇ, ಪಞ್ಞಪೇತೀತಿ ಪಞ್ಞಾಪಕೋ।

ಠಾಪ-ಠಾನೇ, ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪಕೋ।

ಣಾಪ-ಪೇಸನೇ , ಆಣಾಪೇತೀತಿ ಆಣಾಪಕೋ, ತುದತೀತಿ ತುದಕೋ, ಸನ್ತುಸ್ಸತೀತಿ ಸನ್ತುಸ್ಸಕೋ, ವಿಸೇಸೇನ ಪಸ್ಸತೀತಿ ವಿಪಸ್ಸಕೋ, ಸನ್ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಸನ್ದಸ್ಸಕೋ, ದೂಸೇತೀತಿ ದೂಸಕೋ, ಆದಿದೀಘೋ।

ಪಚತೀತಿ ಪಾಚಕೋ, ಪಾಚೇತೀತಿ ಪಾಚಾಪಕೋ, ಆಪಾದೇತೀತಿ ಆಪಾದಕೋ, ನಿಪ್ಫಾದಕೋ, ಸಮ್ಪಾದಕೋ, ಪಟಿಪಜ್ಜಕೋ, ಪಟಿಪಾದಕೋ, ಪೂರೇತೀತಿ ಪೂರಕೋ, ಗರುಪನ್ತತ್ತಾ ನ ವುದ್ಧಿ।

ಫುಸತೀತಿ ಫುಸಕೋ, ತುದಾದಿತ್ತಾ ನ ವುದ್ಧಿ।

ಭಾಜೇತೀತಿ ಭಾಜಕೋ, ಭಿನ್ದತೀತಿ ಭಿನ್ದಕೋ, ಭೇದಕೋ, ಕಾರಭೇದಕೋ, ಭುಞ್ಜತೀತಿ ಭುಞ್ಜಕೋ, ಭೋಜಕೋ, ಗಾಮಭೋಜಕೋ, ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಬುಜ್ಝಕೋ, ಬೋಧಕೋ, ಮರತೀತಿ ಮಿಯ್ಯಕೋ, ಮಾರೇತೀತಿ ಮಾರಕೋ, ಮುಞ್ಚತೀತಿ ಮುಞ್ಚಕೋ, ಮೋಚಕೋ, ಯಾಚತೀತಿ ಯಾಚಕೋ, ಯಜತೀತಿ ಯಾಜಕೋ, ಯುಞ್ಜತೀತಿ ಯುಞ್ಜಕೋ, ಅನುಯುಞ್ಜಕೋ, ಯೋಜಕೋ, ಪಯೋಜಕೋ, ಯುಜ್ಝತೀತಿ ಯುಜ್ಝಕೋ, ಯೋಧಕೋ, ರುನ್ಧತೀತಿ ರುನ್ಧಕೋ, ಅವರೋಧಕೋ, ವಚತೀತಿ ವಾಚಕೋ, ಓವದತೀತಿ ಓವಾದಕೋ, ಓವಜ್ಜಕೋ, ವೀಣಂ ವಾದೇತೀತಿ ವೀಣಾವಾದಕೋ, ಭೇರಿವಾದಕೋ, ಗರುಂ ಅಭಿವಾದೇತೀತಿ ಅಭಿವಾದಕೋ, ವಿದತಿಜಾನಾತೀತಿ ವೇದಕೋ, ವಿನ್ದತಿ ಪಟಿಲಭತೀತಿ ವಿನ್ದಕೋ, ಅನುವಿಜ್ಜತಿ ವಿಚಾರೇತೀತಿ ಅನುವಿಜ್ಜಕೋ, ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ ಪಟಿಸಂವೇದಕೋ, ವಿಜ್ಝತೀತಿ ವೇಧಕೋ, ಅಟ್ಠಿಂ ವಿಜ್ಝತೀತಿ ಅಟ್ಠಿವೇಧಕೋ, ಪತ್ತಂ ವಿಜ್ಝತೀತಿ ಪತ್ತವೇಧಕೋ।

ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಕಮ್ಮೇಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ಅನ್ತರೇ ವಾಸೀಯತಿ ನಿವಾಸೀಯತೀತಿ ಅನ್ತರವಾಸಕೋ, ಪಸೀದತೀತಿ ಪಸೀದಕೋ, ಪಸಾದಕೋ ವಾ, ದೀಪಪ್ಪಸಾದಕೋ, ಉದಕಪ್ಪಸಾದಕೋ, ಸಿಬ್ಬತೀತಿ ಸಿಬ್ಬಕೋ, ಸೇವತೀತಿ ಸೇವಕೋ, ಹನತೀತಿ ಘಾತಕೋ, ಗಾವೋ ಹನತೀತಿ ಗೋಘಾತಕೋ, ಹನಸ್ಸ ಘಾತೋ। ಹರತೀತಿ ಹಾರಕೋ।

ಕಮ್ಮೇ - "ಪಾದೇಹಿ ಪಹರೀಯತೀತಿ ಪಾದಪಹಾರಕೋ"ತಿ ವುತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಿತಿಕ್ಖತೀತಿ ತಿತಿಕ್ಖಕೋ, ತಿಕಿಚ್ಛತೀತಿ ತಿಕಿಚ್ಛಕೋ, ವೀಮಂಸತೀತಿ ವೀಮಂಸಕೋ, ಬುಭುಕ್ಖತೀತಿ ಬುಭುಕ್ಖಕೋ, ಪಬ್ಬತಾಯತೀತಿ ಪಬ್ಬತಾಯಕೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ಅಕಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ಇವಣ್ಣನ್ತರೂಪರಾಸಿ

ಅಥ ಇವಣ್ಣನ್ತರೂಪಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

೬೯೨. **ದಾಧಾತ್ವಿ** [ಕ॰ ೫೫೧; ರೂ॰ ೫೯೮; ನೀ॰ ೧೧೩೮]।

ದಾ, ಧಾಹಿ ಭಾವಕಾರಕೇಸು ಇಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಪಠಮಂ ಚಿತ್ತೇನ ಆದೀಯತೀತಿಆದಿ, ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಉಪಾದೀಯತೀತಿ ಉಪಾದಿ, ಖನ್ಧುಪಾದಿ, ಕಿಲೇಸುಪಾದಿ, ವಿಧಾನಂ ವಿಧಿ, ವಿಧಿಯ್ಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಿಧಿ, ನಿಧಿಯ್ಯತೀತಿ ನಿಧಿ, ಸನ್ಧಿಯತೇ ಸನ್ಧಿ, ಅಭಿಸನ್ಧಿ, ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಸನ್ನಿದಹನಂ ಸನ್ನಿಧಿ, ಸಮಾಧಾನಂ ಸಮಾಧಿ, ಸಮಾದಹನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಮಾಧಿ, ಪಣಿದಹನಂ ಪಣಿಧಿ, ಓಧಿ, ಅವಧಿ, ಉಪನಿಧಿ, ಪಟಿನಿಧಿ, ಉದಕಂ ದಹತಿ ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಉದಧಿ, ಮಹನ್ತೋ ಉದಧಿ ಮಹೋದಧಿ, ವಾಲಾನಿ ದಹನ್ತಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ವಾಲಧಿ।

೭೯೩. ಇಕಿತೀ ಸರೂಪೇ [ಕ॰ ೬೬೯; ರೂ॰ ೬೭೯; ನೀ॰ ೧೩೧೫]।

ಧಾತೂನಂ ಸುತಿಸಞ್ಞಾತೇ ಸರೂಪೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಪರಂ ಇ, ಕಿ, ತಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಅವಣ್ಣುಪನ್ತೇಹಿ ಇ, ಗಮಿ, ಪಚಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಉವಣ್ಣುಪನ್ತೇಹಿ ಕಿ, ಬುಧಿ, ರುಧಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಕೇಹಿಚಿತಿ, ಕರೋತಿಸ್ಸ, ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೭೯೪. ಸೀಲಾಭಿಕ್ಖಞ್ಞಾವಸ್ಸಕೇಸು ಣೀ [ಕ॰ ೫೩೨, ೬೩೬; ರೂ॰ ೫೯೦, ೬೫೯; ನೀ॰ ೧೧೧೪, ೧೨೪೫]।

ಸೀಲಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪಕತಿಚರಿಯಾ, ಅಭಿಕ್ಖಣಮೇವ ಅಭಿಕ್ಖಞ್ಞಂ, ಪುನಪ್ಪುನಕ್ರಿಯಾ, ಆಯತಿಂ ಅವಸ್ಸಂಭಾವೀ ಅವಸ್ಸಕಂ ನಾಮ, ಸೀಲಗ್ಗಹಣೇನ ಧಮ್ಮ, ಸಾಧುಕಾರಾಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಏತೇಸು ಸೀಲಾದೀಸು ಕ್ರಿಯಾವಿಸೇಸೇಸು ಗಮ್ಯಮಾನೇಸು ಕತ್ತರಿ ಣೀ ಹೋತಿ। ಆದನ್ತೇಸು 'ಆಸ್ಸಾಣಾಪಿಮ್ಹಿ ಯುಕ'ಇತಿ ಯಾಗಮೋ।

ಅಕ್ಖಾಯತೀತಿ ಅಕ್ಖಾಯೀ, ಅಕ್ಖಾಯನಸೀಲೋ, ಅಕ್ಖಾಯನಧಮ್ಮೋ, ಅಕ್ಖಾನೇ ಸಕ್ಕಚ್ಚಕಾರಿತಾ ಯುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾಲತ್ತಯೇಪಿ ಸಿಜ್ಝತಿ ಸಾಮಞ್ಞವಿಧಾನತ್ತಾ।

ಅವಸ್ಸಕಂ ಪನ ಅನಾಗತಮೇವ, ಧಮ್ಮಕ್ಖಾಯೀ-ಪುರಿಸೋ, ಧಮ್ಮಕ್ಖಾಯಿನೀ-ಇತ್ಥೀ, ಧಮ್ಮಕ್ಖಾಯಿ-ಕುಲಂ, ಗೀತಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಗಾಯತೀತಿ ಗೀತಗಾಯೀ, ಕಪ್ಪಂ ಅವಸ್ಸಂ ಠಾಸ್ಸತೀತಿ ಕಪ್ಪಟ್ಠಾಯೀ, ಸಂವಟ್ಟಮಾನಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ ಠಾಸ್ಸತೀತಿ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ। ಏವಂ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ।

ಅದಿನ್ನಂ ಆದದಾತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಅದಿನ್ನಾದಾಯೀ। ತಥಾ ದಿನ್ನಮೇವ ಆದದಾತೀತಿ ದಿನ್ನಾದಾಯೀ, ಅನ್ನಂ ದದಾತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಅನ್ನದಾಯೀ।

ದಾ-ಸುಪ್ಪನೇ। ನಿದ್ದಾಯನಸೀಲೋ ನಿದ್ದಾಯೀ, ಮಜ್ಜಂ ಪಿವನಸೀಲೋ ಮಜ್ಜಪಾಯೀ, ಮಜ್ಜಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪಿವತೀತಿ ಮಜ್ಜಪಾಯೀ, ಸೀಘಂ ಯಾಯನಸೀಲೋ ಸೀಘಯಾಯೀ, ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಅವಸ್ಸಂ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ। ತಥಾ ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಆಯುಕಪ್ಪಸ್ಸ ಅನ್ತರೇ ವೇಮಜ್ಝೇ ಅವಸ್ಸಂ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸತೀತಿ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಆಯುಕಪ್ಪಪರಿಯೋಸಾನಂ ಉಪಹಚ್ಚ ಅವಸ್ಸಂ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸತೀತಿ ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇವಣ್ಣೇಸು-ಮನ್ತಂ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಅಜ್ಝಾಯತೀತಿ ಮನ್ತಜ್ಝಾಯೀ, ಧಮ್ಮಜ್ಝಾಯೀ, ಧಞ್ಞಂ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ವಿಕ್ಕಿಣಾತೀತಿ ಧಞ್ಞವಿಕ್ಕಾಯೀ, ಭಾಯನಸೀಲೋ ಭಾಯೀ, ಭೂಮಿಯಂ ಸಯನಸೀಲೋ, ಭೂಮಿಯಂ ವಾ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಸಯತೀತಿ

ಭೂಮಿಸಾಯೀ, ಕಣ್ಟಕೇ ಅಪಸ್ಸಯನಸೀಲೋ ಕಣ್ಟಕಾಪಸ್ಸಯೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಏದನ್ತಾಪಿ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಉದ್ಧಂ ವಡ್ಢನಸೀಲೋ ಉದಾಯೀ, ವುದ್ಧೇಸು ಅಪಚಾಯನಸೀಲೋ ವುದ್ಧಾಪಚಾಯೀ। ಏವಂ ಜೇಟ್ಠಾಪಚಾಯೀ, ಝಾಯನಸೀಲೋ, ಝಾಯನಧಮ್ಮೋ, ಝಾಯನೇ ಸಕ್ಕಚ್ಚಕ್ರಿಯಾಯುತ್ತೋತಿ ಝಾಯೀ, ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಝಾಯತೀತಿ ವಾ ಝಾಯೀ, ಪಜ್ಝಾಯೀ, ಉಜ್ಝಾಯೀ, ನಿಜ್ಝಾಯೀ, ಅಭಿಜ್ಝಾಯೀ, ಭಾಯನಸೀಲೋ ಭಾಯೀ, ತಿಣಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಲಾಯತೀತಿ ತಿಣಲಾಯೀ, ತನ್ತಂ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ವಾಯತೀತಿ ತನ್ತವಾಯೀ, ಪಲಾಯನಸೀಲೋ ಪಲಾಯೀ, ನ ಪಲಾಯೀ ಅಪಲಾಯೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಉವಣ್ಣೇಸು-ಯಥಾಭೂತಂ ಅತ್ಥಂ ವಿಭಾವನಸೀಲೋ ವಿಭಾವೀಪುರಿಸೋ, ವಿಭಾವಿನೀ-ಇತ್ಥೀ, ಆಯತಿಂ ಅವಸ್ಸಂ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಭಾವೀ, ಸಾಲಿಂ ಲುನಾತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಸಾಲಿಲಾವೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬ್ಯಾಪನಸೀಲೋ ಬ್ಯಾಪೀ, ಕಾಮೇತಿ ಇಚ್ಛತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಕಾಮೀ, ಧಮ್ಮಕಾಮೀ, ಅತ್ಥಕಾಮೀ, ಕರಣಸೀಲೋ ಕಾರೀ, ಪಾಪಕಾರೀ, ಪುಞ್ಞಕಾರೀ।

ಅವಸ್ಸಂ ಆಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ ಆಗಾಮೀ। ರಸ್ಸತ್ತೇ-ಆಗಮಿನೀರತ್ತಿ, ಆಗಮಿನೀ-ಪುಣ್ಣಮಾಸೀ, ಆಚಯಂ ವಟ್ಟಂ ಗಚ್ಛತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಆಚಯಗಾಮೀ, ಅಪಚಯಂ ವಿವಟ್ಟಂ ಗಚ್ಛತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಅಪಚಯಗಾಮೀ, ಸಕಿಂ ಅವಸ್ಸಂ ಆಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಕದಾಗಾಮೀ। ತಥಾ ನ ಆಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ ಅನಾಗಾಮೀ।

ಆಧಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಳ್ಹಟ್ಠಿತಿ, ಆಧಾನಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಣಸೀಲೋ ಆಧಾನಗಾಹೀ, ದಳ್ಹಗಾಹೀ, ಧಮ್ಮಂ ಚರತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಧಮ್ಮಚಾರೀ, ಬ್ರಹ್ಮಂ ಸೇಟ್ಠಂ ಚರತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ಕುಲಾಚಾರಧಮ್ಮೋ, ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಚರಾಮೀತಿ ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಯಾವ ನ ವಿಜಹತಿ, ತಾವ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ ಧಮ್ಮಂ ಚರತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಧಮ್ಮಚಾರೀ ನಾಮ। ತಥಾಚರನ್ತೋ ಚ ಅನ್ತರಾವೀತಿಕ್ಕಮನೀಯವತ್ಥುಸಮಾಯೋಗೇ ಸತಿ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಪತಮಾನಂ ಕತ್ವಾ ಧಾರೇನ್ತೋ ಸಂವರಣಟ್ಠೇನ ಧಮ್ಮಂ ಚರತಿ ಧಮ್ಮೇನಾತಿ ಧಮ್ಮಚಾರೀ ನಾಮ, ತಥಾಧಾರೇನ್ತೋ ಚ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಅತ್ತುಕ್ಕಂಸನ, ಪರವಮ್ಭನಾದೀಹಿ ಪಾಪಧಮ್ಮೇಹಿ ಅನುಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಞ್ಚ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾದೀಹಿ ಸನ್ತಗುಣೇಹಿ ಸುಪರಿಯೋದಾತಞ್ಚ ಕರೋನ್ತೋ ಪರಿಯೋದಾಪನಟ್ಠೇನ ಧಮ್ಮಂ ಚರತಿ ಸಾಧುಕಾರೇನಾತಿ ಧಮ್ಮಚಾರೀ ನಾಮ।

ಬ್ರಹ್ಮಂ ವುಚ್ಚತಿ ತತೋ ಸೇಟ್ಠತರಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸೀಲಂ, ತಮ್ಪಿ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಅವಿಜಹನ್ತೋ ಅನ್ತರಾ ಚ ಅಪತಮಾನಂ ಕತ್ವಾ ಧಾರೇನ್ತೋ ಅನುಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಂ ಸುಪರಿಯೋದಾತಞ್ಚ ಕರೋನ್ತೋ ತಿವಿಧೇನ ಅತ್ಥೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ನಾಮ, ಸಮಾದಾನ, ಸಮ್ಪತ್ತ, ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತೀನಂ ವಸೇನ ವಿಯೋಜೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಯೋ ಪನ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ತಥಾ ನ ಧಾರೇತಿ, ಧಾರೇನ್ತೋ ವಾ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಂ ಕರೋತಿ, ಸೋ ಏಕದೇಸೇನ ಅತ್ಥೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ನಾಮ।

ಯೋ ಪನ ತಿವಿಧೇನ ಅತ್ಥೇನ ಮುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಕದಾಚಿ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಚರತಿ, ತಸ್ಸ ಚರಣಕ್ರಿಯಾ ತಸ್ಸೀಲಕ್ರಿಯಾ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ಧಮ್ಮಚಾರೀತಿ ನ ವುಚ್ಚತಿ, ಏತೇನುಪಾಯೇನ ಸೇಸೇಸು ಪಾಪ, ಕಲ್ಯಾಣಭೂತೇಸು ತಸ್ಸೀಲಪದೇಸು ಅತ್ಥವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೀ-ಇತ್ಥೀ, ವಿಸೇಸೇನ ದಸ್ಸನಸೀಲೋ ವಿಪಸ್ಸೀ, ಅತ್ಥದಸ್ಸೀ, ಧಮ್ಮದಸ್ಸೀ, ಪಿಯದಸ್ಸೀ, ಸುದಸ್ಸೀ, ದುಸ್ಸನಸೀಲೋ ದುಸ್ಸೀಮಾರೋ, ಧಾರಣಸೀಲೋ ಧಾರೀ, ಇಣಧಾರೀ, ಛತ್ತಧಾರೀ, ಭುಸಂ ನಹನಸೀಲೋ ಉಪನಾಹೀ,

ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಪಚ್ಚಯೇಕದೇಸತ್ತಾ ಆಯತಿಂ ಅವಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಉಪ್ಪಾದೀ, ಉಪ್ಪಾದಿನೋ ಧಮ್ಮಾ [ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧೭]।

ಭರ-ಧಾರಣೇ, ಮಾಲಂ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಭರತೀತಿ ಮಾಲಭಾರೀ, ಭಾಜನಸೀಲೋ ಭಾಜೀ, ಉಣ್ಹಂ ಭುಞ್ಜನಸೀಲೋ ಉಣ್ಹಭೋಜೀ, ಅತ್ತಾನಂ ಮಞ್ಞತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಅತ್ತಮಾನೀ, ಅತ್ತಾನಂ ಪಣ್ಡಿತಂ ಮಞ್ಞತೀತಿ ಪಣ್ಡಿತಮಾನೀ, ಲಭನಸೀಲೋ ಲಾಭೀ, ವಚನಸೀಲೋ ವಾಚೀ। ಏವಂ ವಾದೀ, ಅತ್ಥವಾದೀ, ಧಮ್ಮವಾದೀ, ಯುತ್ತವಾದೀ, ಮುತ್ತವಾದೀ, ವಿಭಜ್ಜವಾದೀ, ನಿಚ್ಚಂ ವಸತೀತಿ ವಾಸೀ, ಗಾಮವಾಸೀ, ನಗರವಾಸೀ, ಭಾರಂ ವಹನಸೀಲೋ ಭಾರವಾಹೀ , ಧಮ್ಮಂ ಪಞ್ಞಂ ಅನುಸರತಿ ಅನುಗಚ್ಛತೀತಿ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ। ಏವಂ ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ, ವಿರೂಪಂ ಪಾಪಪಕ್ಖಂ ಪಟಿಮುಖಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಸರತಿ ಚಿನ್ತೇತೀತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ, ಪಾಣಂ ಹನತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಪಾಣಘಾತೀ, ಹನಸ್ಸ ಘಾತೋ।

ಹರಿತಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬಂ ಹರತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಹಾರಹಾರೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

'ಕಗಾ ಚಜಾನ'ನ್ತಿ ಸುತ್ತವಿಭತ್ತಿಯಾ ಅಘಾನುಬನ್ಧೇಪಿ ಚಜಾನಂ ಕಗಾದೇಸೋ, ಸಮಂ ವಿಪಾಚೇತೀತಿ ಸಮವೇಪಾಕೀ-ಉದರಗ್ಗಿ, ಸಮವೇಪಾಕಿನೀ-ಗಹಣೀ, ಉಪಧಿ ಫಲಂ ವಿಪಚ್ಚತೀತಿ ಉಪಧಿವೇಪಾಕಿನೀ, ಸೋಚನಸೀಲೋ ಸೋಕೀ, ಸೋಕಿನೀ-ಪಜಾ, ಮುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಚಜನಸೀಲೋ ಮುತ್ತಚಾಗೀ, ಸಂವಿಭಾಜನಸೀಲೋ ಸಂವಿಭಾಗೀ, ಕಾಮಸುಖಂ ಭುಞ್ಜನಸೀಲೋ ಕಾಮಭೋಗೀ, ವಿಸುಂ ಅವಿಭತ್ತಂ ಭೋಗಂ ಭುಞ್ಜನಸೀಲೋ ಅಪಟಿವಿಭತ್ತಭೋಗೀ, ಯುಞ್ಜನಸೀಲೋ ಯೋಗೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೭೯೫. ಆವೀ [ಕ॰ ೫೩೨; ರೂ॰ ೫೯೦; ನೀ॰ ೧೧೧೪]।

ಆವೀ ಹೋತಿ ಕತ್ತರಿ।

ಭಯಂ ದಸ್ಸನಸೀಲೋ ಭಯದಸ್ಸಾವೀ।

ಇತಿ ಇವಣ್ಣನ್ತರೂಪರಾಸಿ।

ಉವಣ್ಣನ್ತರೂಪರಾಸಿ

೭೯೬. ಭಙ್ಗು ಭೀರೂ ಭಾಸು ಅಸ್ಸವಾ।

ಏತೇ ಸದ್ದಾ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಸೀಲಾದೀಸು ನಿಪಚ್ಚನ್ತೇ।

ಭನ್ಜ-ವಿನಾಸೇ, ಪಭಞ್ಜನಸೀಲೋ ಪಭಙ್ಗು-ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೋ।

ಭೀ-ಭಯೇ, ಭಾಯನಸೀಲೋ ಭೀರೂ।

ಭಾ-ದಿತ್ತಿಯಂ, ಓಭಾಸನಸೀಲೋ ಭಾಸು-ಪಭಾ, ಜೇಟ್ಠವಚನಂ ಆದರೇನ ಸುಣಾತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಅಸ್ಸವೋ-ಪುತ್ತೋ, ಅಸ್ಸವಾಭರಿಯಾ।

೭೯೭. ವಿದಾ ಕೂ [ಕ॰ ೫೩೫; ರೂ॰ ೫೯೩; ನೀ॰ ೧೧೧೯]।

ವಿದಮ್ಹಾ ಕೂ ಹೋತಿ ಕತ್ತರಿ।

ವಿದತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ವಿದೂ, ಲೋಕವಿದೂ, ಪರಚಿತ್ತವಿದೂ। ಇತ್ಥಿಯಂ ಪರಚಿತ್ತವಿದುನೀ।

೭೯೮. ವಿತೋ ಞಾತೋ [ಕ೦ ೫೩೫; ರೂ೦ ೫೯೩; ನೀ೦ ೧೧೧೯]।

ವಿಪುಬ್ಬಾ ಞಾತೋ ಕೂ ಹೋತಿ ಕತ್ತರಿ।

ವಿಜಾನನಸೀಲೋ ವಿಞ್ಞೂ।

೭೯೯. ಕಮ್ಮಾ [ಕ೦ ೫೩೫; ರೂ೦ ೫೯೩; ನೀ೦ ೧೧೧೯]।

ಕಮ್ಮುಪಪದಾ ಞಾತೋ ಕೂ ಹೋತಿ ಕತ್ತರಿ।

ಸಬ್ಬಂ ಜಾನಾತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ರತ್ತಞ್ಞೂ, ಅತ್ಥಞ್ಞೂ, ಧಮ್ಮಞ್ಞೂ, ಕಾಲಞ್ಞೂ, ಸಮಯಞ್ಞೂ।

೭೮೦. ಗಮಾ ರೂ [ಕ೦ ೫೩೪; ರೂ೦ ೫೯೨; ನೀ೦ ೧೧೧೮]।

ಕಮ್ಮುಪಪದಾ ಗಮಮ್ಹಾ ರೂ ಹೋತಿ ಕತ್ತರಿ। 'ರಾನುಬನ್ಧೇನ್ತಸರಾದಿಸ್ಸಾ'ತಿ ಸಬ್ಬಧಾತ್ವನ್ತಲೋಪೋ।

ಪಾರಂ ಗಚ್ಛತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ಪಾರಗೂ, ವೇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಞಾಣಂ, ವೇದಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವೇದಗೂ, ಅದ್ಧಾನಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅದ್ಧಗೂ।

ಇತಿ ಉವಣ್ಣನ್ತರೂಪರಾಸಿ।

ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರೂಪರಾಸಿ

ಅಥ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರೂಪಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ।

೮೦೧. ಇತ್ಥಿಯಮಣತಿಕಯಕಯಾ ಚ [ಕ೦ ೫೫೩; ರೂ೦ ೫೯೯; ನೀ೦ ೧೧೪೦; '...ಕ್ತಿ...' (ಬಹೂಸು)]।

ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಭಾವಕಾರಕೇಸು ಅ, ಣ,ತಿ, ಕ, ಯಕ, ಯಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಅನೋ ಚ ಹೋತಿ।

ಕ , ಅ, ಣ, ಯಕ, ಯ, ಅನಇಚ್ಚೇತೇಹಿ 'ಇತ್ಥಿಯಮತ್ವಾ'ತಿ ಆಪಚ್ಚಯೋ।

ಕಮ್ಹಿ ತಾವ-ಅತ್ತನಿ ನಿಸಿನ್ನಂ ಗೂಹತಿ ಸಂವರತೀತಿ ಗುಹಾ, ಅತ್ತಾನಂ ವಾ ಪರಂ ವಾ ದೂಸೇತೀತಿ ದೂಸಾ-ಧುತ್ತಿತ್ಥೀ।

ಮುದ-ಹಾಸೇ, ಮೋದನಂ ಮುದಾ, ಪಮುದಾ, ಸುಜ್ಝತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಸುಧಾ, ವಸುಂ ರತನಂ ಧಾರೇತೀತಿ ವಸುಧಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಅಮ್ಹಿ-ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಸಜ್ಝಾ। ತಥಾ ಸಜ್ಝಾ, ಪಜಾನಾತೀತಿ ಪಞ್ಞಾ, ಆಜಾನಾತೀತಿ ಅಞ್ಞಾ, ಸಞ್ಜಾನಾತೀತಿ ಸಞ್ಞಾ, ಸಞ್ಜಾನನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ಸಞ್ಞಾ, ಸಞ್ಜಾನನಂ ವಾ ಸಞ್ಞಾ, ಅಭಿಜಾನನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ, ಪಟಿಜಾನನಂ ಪಟಿಞ್ಞಾ, ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಜಾನನಂ ಪರಿಞ್ಞಾ, ಪಟಿಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ।

ಥಾ-ಠಾನೇ, ಅವಧಿಭಾವೇನ ಠಾತಿ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಅವತ್ಥಾ, ಉಪಾದೀಯತೀತಿ ಉಪಾದಾ-ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಪೇಚ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ಚ ಧಿಯ್ಯತೀತಿ ಉಪನಿಧಾ-ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೇವ, ಸದ್ದಹನಂ ಸದ್ಧಾ, ಸದ್ದಹನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ಸದ್ಧಾ, ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ದಹನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಿಧಾ-ಮಾನೋ, ಭಾತಿ ದಿಬ್ಬತೀತಿ ಭಾ-ನಕ್ಖತ್ತಂ, ಪಭಾ, ಆಭಾ, ನಿಭಾ, ಉಪಮೀಯತೇ ಉಪಮಾ।

ಝೇ-ಚಿನ್ತಾಯಂ, ಪಜ್ಝಾಯನಂ ಪಜ್ಝಾ, ವಜ್ಜಾವಜ್ಜಂ ಉಪಜ್ಝಾಯತಿ ಪೇಕ್ಖತೀತಿ ಉಪಜ್ಝಾ, ಅಭಿಮುಖಂ ಝಾಯನಂ ಅಭಿಜ್ಝಾ।

ಆಸ-ಪತ್ಥನಾಯಂ, ಆಸೀಸನಂ ಆಸಾ, ಪಚ್ಚಾಸೀಸನಂ ಪಚ್ಚಾಸಾ।

ಆಸ-ಉಪವೇಸನೇ, ಅಚ್ಛನಂ ಅಚ್ಛಾ।

ಇಕ್ಖ-ದಸ್ಸನ'ಙ್ಕೇಸು, ಅಪೇಕ್ಖನಂ ಅಪೇಕ್ಖಾ, ಉಪೇಕ್ಖನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಉಪಪರಿಕ್ಖನಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ, ಇಚ್ಛನಂ ಇಚ್ಛಾ, ಬ್ಯಾಪಿತುಂ ಇಚ್ಛಾ ವಿಚ್ಛಾ।

ಇಸ್ಸ-ಉಸ್ಸುಯ್ಯಿಯೇ, ಇಸ್ಸನಂ ಇಸ್ಸಾ।

ಈಹ-ಬ್ಯಾಪಾರೇ, ಈಹನಂ ಈಹಾ।

ಉಛಿ-ಉಚ್ಛೇ , ಉಚ್ಛನಂ ಉಚ್ಛಾ।

ಏಲ-ಕಮ್ಪನೇ, ಏಲಯತೀತಿ ಏಲಾ-ದೋಸೋ।

ಓಜ-ಥಮ್ಭನೇ ತೇಜನೇ ಚ, ಓಜೇತಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೇ ಸತ್ತೇ ಸಞ್ಚಾರೇ ಚ ಸಮುಪತ್ಥಮ್ಭತಿ ಸಮುತ್ತೇಜೇತೀತಿ ವಾ ಓಜಾ।

ಕಲ-ಸಙ್ಖ್ಯಾನೇ, ಕಲೀಯತೀತಿ ಕಲಾ, ಖಮನಂ ಖಮಾ, ಗಜ್ಜನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಗದಾ, ಗಿರೀಯತಿ ಕಥೀಯತೀತಿ ಗಿರಾ-ವಾಚಾ, ಘಟೀಯತಿ ಸಙ್ಘಟೀಯತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಘಟಾ-ಯೂಥೋ, ಛುಸೋ ಚಾರೇತಿ ಪರಿಚಾರೇತೀತಿ ಅಚ್ಛರಾ-ದೇವೀ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಚಸ್ಸ ಛೋ, ಜಟತೀತಿ ಜಟಾ, ಅನ್ತೋಜಟಾ ಬಹಿಜಟಾ [ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩], ಜಿಯ್ಯನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಜರಾ, ಜಿರಣಂ ವಾ ಜರಾ, ಆಪಜ್ಜತಿ ಅಜ್ಝಾಪಜ್ಜತೀತಿ ಆಪದಾ, ಸಮ್ಪಜ್ಜನಂ ಸಮ್ಪದಾ, ಉಪರಿಭಾವಂ ಸುಟ್ಠು ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಉಪಸಮ್ಪದಾ, ಪಟಿಪಜ್ಜನಂ ಪಟಿಪದಾ, ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ ಉಪರಿವಿಸೇಸಂ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ಪಟಿಪದಾ, ಸುಖಪ್ಪಟಿಪದಾ, ದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಪದಾ, ಪಟಿಸಂಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ಅತ್ಥಾದೀಸು ಞಾಣಪ್ಪಭೇದಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ।

ಭಿಕ್ಖ-ಯಾಚನೇ, ಭಿಕ್ಖೀಯತೇತಿ ಭಿಕ್ಖಾ।

ಸಿಕ್ಖ-ಘಟನೇ, ಸಿಕ್ಖನಂ ಸಿಕ್ಖಾ, ಸಿಕ್ಖನ್ತಿ ಘಟೇನ್ತಿ ಸೇಕ್ಖಾ ಜನಾ ಏತ್ಥಾತಿ ಸಿಕ್ಖಾ, ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾ, ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾ, ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಿತಿಕ್ಖನಂ ತಿತಿಕ್ಖಾ, ವೀಮಂಸನಂ ವೀಮಂಸಾ, ತಿಕಿಚ್ಛನಂ ತಿಕಿಚ್ಛಾ, ವಿಗತಾ ತಿಕಿಚ್ಛಾ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ, ಭೋತ್ತುಂ ಇಚ್ಛಾ ಬುಭುಕ್ಖಾ, ಬುಭೋಕ್ಖಾ ವಾ, ಘಸಿತುಂ ಇಚ್ಛಾ ಜಿಘಚ್ಛಾ, ಪಾತುಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತುಂ ಇಚ್ಛಾ ಪಿಪಾಸಾ, ಹರಿತುಂ ಇಚ್ಛಾ ಜಿಗೀಸಾ, ವಿಜೇತುಂ ಇಚ್ಛಾ ವಿಜಿಗೀಸಾ, ಹನ್ತುಂ ಇಚ್ಛಾ ಜಿಘಂಸಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇಮ್ಹಿ-ಅರ-ಗತಿಯಂ, ಅರತಿ ಸೀಘಂ ವಿಜ್ಝಮಾನಾ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಆರಾವೇಧಕೋ, ಕರೋನ್ತಿ ನಾನಾಕಮ್ಮಕಾರಣಾಯೋ ಏತ್ಥಾತಿ ಕಾರಾ-ಅದ್ದು , ಜಿಯ್ಯನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಜಾರಾ, ತರತಿ ಸೀಘತರಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ತಾರಾ, ಭಾಸನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಭಾಸಾ, ಧಾರೇತಿ ಸೀಘಂ ವಹತೀತಿ ಧಾರಾ, ಖಗ್ಗಧಾರಾ, ವುಟ್ಠಿಧಾರಾ, ಮಯತಿ ವಿವಿಧಾಕಾರಂ ಗಚ್ಛತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಮಾಯಾ, ಲಿಖೀಯತೇ ಲೇಖಾ, ವುಚ್ಚತೇತಿ ವಾಚಾ, ಹರತಿ ಮನೋರಮಂ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಹಾರಾ-ಮುತ್ತಾವಲಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯಕ್ಪಚ್ಚಯೇ-ಸಹ ಕಥನಂ ಸಾಕಚ್ಛಾ, ತಥನಂ ತಚ್ಛಾ, ನಿಪಜ್ಜನಂ ನಿಪಜ್ಜಾ, ವಿದತಿ ಜಾನಾತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ, ವಿದನ್ತಿ ಜಾನನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ವಿಜ್ಜಾ, ವಿಜ್ಜಾಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಅವಿಜ್ಜಾ, ನಿಸಜ್ಜನಂ ನಿಸಜ್ಜಾ।

ಇಧ-ಇಜ್ಝನೇ, ಸಮಿಜ್ಝನಂ ಸಮಿಜ್ಝಾ।

ಸಿಧ-ನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಂ, ಸಿಜ್ಝನಂ ಸಿಜ್ಝಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಯಮ್ಹಿ-ಮಜ-ಸಂಸುದ್ಧಿಯಂ, ಸಮ್ಮಜ್ಜನಂ ಸಮ್ಮಜ್ಜಾ, ಅಪೇಚ್ಚ ವಜನಂ ಗಮನಂ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ, ಚರಣಂ ಚರಿಯಾ, ಪರಿಚರಣಂ ಪಾರಿಚರಿಯಾ, 'ಊಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾ'ತಿ ಈಆಗಮೋ ರಸ್ಸೋ ಚ।

ಜಾಗರ-ನಿದ್ದಕ್ಖಯೇ, ಜಾಗರಣಂ ಜಾಗರಿಯಾ, ಸೇತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಸೇಯ್ಯಾ, ದ್ವಿತ್ತಂ।

ಅನಮ್ಹಿ-ಸಹ ಗಾಯನ್ತಿ ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಸಙ್ಗಾಯನಾ, ಠಾಪೀಯತೇ ಪತಿಟ್ಠೀಯತೇ ಪತಿಟ್ಠಾನಾ, ಪಾಪೀಯತೇ ಪಾಪನಾ, ಸಮ್ಪಾಪನಾ, ಪರಿಸಮಾಪನಾ, ಉಪಾಸೀಯತೇ ಉಪಾಸನಾ, ಪಯಿರೂಪಾಸನಾ, ಏಸೀಯತೇ ಏಸನಾ, ಪರಿಯೇಸನಾ, ಕಾಮೇಸನಾ, ಭವೇಸನಾ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ, ಛೇಜ್ಜಭೇಜ್ಜಾದಿಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕರಣಂ ಕಮ್ಮಕಾರಣಾ, ಆದಿವುದ್ಧಿ, ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಕಮ್ಮಕಾರಣಾ।

ಚಿತಿ-ಚೇತಾಯಂ, ಚೇತೇನ್ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಏತಾಯಾತಿ ಚೇತನಾ, ಚಿನ್ತೀಯತೇ ಚಿನ್ತನಾ, ಠಪೀಯತೇ ಠಪನಾ, ದೀಪೀಯತೇ ದೀಪನಾ, ವಿಪಸ್ಸನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಸನ್ದಸ್ಸೀಯತೇ ಸನ್ದಸ್ಸನಾ, ದೇಸೀಯತೇ ದೇಸನಾ, ದೇಸೀಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ದೇಸನಾ, ಪತ್ಥೀಯತೇ ಪತ್ಥನಾ, ಫರೀಯತೇ ಫರಣಾ, ಫುಸೀಯತೇ ಫುಸನಾ, ಭಾವೀಯತೇ ಭಾವನಾ, ವಿಭಾವನಾ, ಸಮ್ಭಾವನಾ, ಮನ್ತೀಯತೇ ಮನ್ತನಾ, ನಿಮನ್ತನಾ , ಆಮನ್ತನಾ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮೋದನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಅನುಮೋದನಾ, ಯಾಚೀಯತೇ ಯಾಚನಾ, ಆದರೇನ ಯಾಚನಾ ಆಯಾಚನಾ, ಯೋಜೀಯತೇ ಯೋಜನಾ।

ರಚ-ವಿಧಾನೇ, ರಚೀಯತೇ ರಚನಾ, ಆರಚನಾ, ವಿರಚನಾ।

ವಟ್ಟ-ವಟ್ಟನೇ, ಆವಟ್ಟನಾ, ವಿವಟ್ಟನಾ, ವೇದೀಯತೇ ವೇದನಾ।

ವರ-ಇಚ್ಛಾಯಂ, ಪವಾರೀಯತೇ ಇಚ್ಛಾಪೀಯತೇ ಪವಾರಣಾ, ವಾಸೀಯತೇ ವಾಸನಾ, ಆಸೀಸೀಯತೇ ಆಸೀಸನಾ, ಹಿಂಸೀಯತೇ ಹಿಂಸನಾ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ತಿಮ್ಹಿ-ಬಹುಲಾಧಿಕಾರಾ ಅನಿತ್ಥಿಯಮ್ಪಿತಿ ಹೋತಿ, ಗಾಯನಂ ಗೀತಿ, ಸಹ ಗಾಯನಂ ಸಙ್ಗೀತಿ, ದುಗ್ಗೀತಿ, ಅನುಗೀತಿ, ಅಯಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಿಮೋತಿ ಞಾಯತೀತಿ ಞಾತಿ, ಜಾನನಂ ಞತ್ತಿ, ದ್ವಿತ್ತಂ, ಠಾನಂ ಠಿತಿ।

ದಾ-ಅವಖಣ್ಡನೇ, ದೀಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ ದತ್ತಿ, ದ್ವಿತ್ತಂ, ಧಾರೇತೀತಿ ಧಾತಿ, ದಹನಂ ಅಕಮ್ಪನಂ ಧೀತಿ, ಸಮಾದಹನಂ ಸಮಾಧೀತಿ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಆಸ್ಸಂ ಈತ್ತಂ, ದ್ವಿತ್ತೇ ಧಸ್ಸ ದತ್ತಂ ರಸ್ಸೋ ಚ, ದೀಧಿತಿ-ರಂಸಿ।

ನಿಬ್ಬಾಯನಂ ನಿಬ್ಬುತಿ, ಆಸ್ಸ ಉತ್ತಂ, ಸಹ ಅಯನಂ ಸಮಿತಿ, ಏತಿ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಈತಿ-ಉಪದ್ದವೋ, ವಿಚಿನನಂ ವಿಚಿತಿ, ವಿಜಯನಂ ವಿಜಿತಿ, ನೀಯತಿ ಞಾಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ ನೀತಿ, ಲೋಕನೀತಿ, ಧಮ್ಮನೀತಿ, ಸದ್ದನೀತಿ, ಭವಂ ನೇತೀತಿ ಭವನೇತ್ತಿ, ವುದ್ಧಿ ದ್ವಿತ್ತಞ್ಚ, ಸದ್ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿ, ಪಿನಯತೀತಿ ಪೀತಿ, ಭಾಯನಂ ಭೀತಿ, ಚವನಂ ಚುತಿ, ಜವನಂ ಜುತಿ, ಥವನಂ ಥುತಿ, ಅಭಿತ್ಥುತಿ, ಪವನಂ ಪೂತಿ, ಭವನಂ ಭೂತಿ, ಸುಟ್ಠು ಭವತೀತಿ ಸುಭೂತಿ, ವಿಭವನಂ ವಿಭೂತಿ, ಸುಟ್ಠು ಮುನನಂ ಬನ್ಧನಂ ಸಮ್ಮುತಿ, ಸವನಂ ಸುತಿ, ಸುಯ್ಯತೇತಿ ವಾ ಸುತಿ, ಪಸುತಿ, ಉಪಸುತಿ, ಹೂಯತೇತಿ ಹುತಿ, ಆನೇತ್ವಾ ಹುತಬ್ಬಾತಿ ಆಹುತಿ, ಚಾಯನಂ ಪೂಜನಂ ಚಿತಿ, ದ್ವಿತ್ತೇ-ಚಿತ್ತಿ, ಅಪಚಿತಿ, ಏಸ್ಸ ಅತ್ತಂ, ನಿಜ್ಝಾಯನಂ ನಿಜ್ಝತ್ತಿ।

ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ತಕಾರೇ ಕರಸ್ಸ ಕುತ್ತಂ, ಕ್ರಿಯಾ ಕುತ್ತಿ, ಸರಕುತ್ತಿ, ಇತ್ಥಿಕುತ್ತಂ, ಪುರಿಸಕುತ್ತಂ, ಜನೇತೀತಿ ಜನೇತ್ತಿ, ಈಆಗಮಸ್ಸ ಏತ್ತಂ , ಬನ್ಧೀಯತೇತಿ ಬನ್ಧತಿ, ಪಜ್ಜತೀತಿ ಪತ್ತಿ, ಪದಾತಿ ವಾ, ಈಆಗಮಸ್ಸ ಆತ್ತಂ, ವಸನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ವಸತಿ-ಗೇಹಂ, ವಸನಂ ವಾ ವಸತಿ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೮೦೨. ಜಾಹಾಹಿ ನಿ।

ಏತೇಹಿ ನಿ ಹೋತಿ।

ಜಾ-ಹಾನಿಯಂ, ಜಿಯ್ಯತೇ ಜಾನಿ, ಧನಜಾನಿ, ಭೋಗಜಾನಿ, ಮಹನ್ತೀ ಜಾನಿ ಅಸ್ಸಾತಿ ಮಹಾಜಾನಿಯೋ, ಹಿಯ್ಯತೇ ಹಾನಿ, ವಣ್ಣಹಾನಿ, ಬಲಹಾನಿ, ಆಯುಹಾನಿ, ಅವಹಾನಿ, ಪರಿಹಾನಿ।

೮೦೩. ಕರಾ ರಿರಿಯೋ [ಕ॰ ೫೫೪; ರೂ॰ ೬೦೧; ನೀ॰ ೧೧೪೧]।

ಕರಮ್ಹಾ ಇತ್ಥಿಯಂ ರಿರಿಯೋ ಹೋತಿ।

ಕರೀಯತೇ ಕಿರಿಯಾ, ನಿಪಾತನೇನ ಕ್ರಿಯಾತಿ ಸಿಜ್ಝತಿ।

ಇತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗರೂಪರಾಸಿ।

ರೀರಿಕ್ಖಾದಿಪಚ್ಚಯರಾಸಿ

೮೦೪. ಸಮಾನಞ್ಞಭವನ್ತಯಾದಿತೂಪಮಾನಾ ದಿಸಾ ಕಮ್ಮೇ ರೀರಿಕ್ಖಕಾ [ಕ॰ ೬೪೨; ರೂ॰ ೫೮೮; ನೀ॰ ೧೨೬೯]।

ಸಮಾನೋ ಚ ಅಞ್ಞೋ ಚ ಭವನ್ತೋ ಚ ಯಾದಿ ಚ ಏತೇಹಿ ಉಪಮಾನಭೂತೇಹಿ ಪರಂ ದಿಸಮ್ಹಾ ಕಮ್ಮೇರೀ ಚ ರಿಕ್ಖೋ ಚ ಕೋ ಚಾತಿ ಏತೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ರೀ, ರಿಕ್ಖೇಸು 'ರಾನುಬನ್ಧೇನ್ತಸರಾದಿಸ್ಸಾ'ತಿ ಸುತ್ತೇನ ದಿಸಸ್ಸ ಅನ್ತಸ್ಸರಾದೀನಂ ಲೋಪೋ, ಕಾನುಬನ್ಧೋ ಅವುದ್ಧತ್ಥೋ, 'ರೀರಿಕ್ಖಕೇಸು'ಇಚ್ಚಾದೀಹಿ ಸಮಾಸಸುತ್ತೇಹಿ ಪುಬ್ಬಪದಾನಂ ರೂಪಂ ಸಾಧೇತಬ್ಬಂ।

ಯ, ತ, ಏತ, ಇಮ, ಕಿಂ, ತುಮ್ಹ, ಅಮ್ಹ, ಭವನ್ತ, ಸಮಾನ, ಅಞ್ಞ।

ಯೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಯಾದೀ, ಯಾದಿಕ್ಖೋ, ಯಾದಿಸೋ, ಯಂ ವಿಯ ನಂ ಪಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಯಾದೀ, ಯೇ ವಿಯ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಯಾದಿನೋ, ಇತ್ಥಿಯಂ-ಯಾ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಯಾದಿನೀ, ಯಾದಿಕ್ಖಾ, ಯಾದಿಕ್ಖೀ, ಯಾದಿಸಾ, ಯಾದಿಸೀ, ಯಾ ವಿಯ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಯಾದಿನಿಯೋ, ಯಾದಿಕ್ಖಾಯೋ, ಯಾದಿಕ್ಖಿಯೋ, ಯಾದಿಸಾಯೋ, ಯಾದಿಸಿಯೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಸೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ತಾದೀ, ತಾದಿಕ್ಖೋ, ತಾದಿಸೋ।

ಏಸೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಏದೀ, ಏದಿಕ್ಖೋ, ಏದಿಸೋ, ಏತಾದೀ, ಏತಾದಿಕ್ಖೋ, ಏತಾದಿಸೋ ವಾ।

ಅಯಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಈದೀ, ಈದಿಕ್ಖೋ, ಈದಿಸೋ।

ಕೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಕೀದೀ, ಕೀದಿಕ್ಖೋ, ಕೀದಿಸೋ।

ತ್ವಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ತಾದೀ, ತಾದಿಕ್ಖೋ, ತಾದಿಸೋ।

ಅಹಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಮಾದೀ, ಮಾದಿಕ್ಖೋ, ಮಾದಿಸೋ।

ಬಹುತ್ತೇ ಪನ ತುಮ್ಹೇ ವಿಯ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ತುಮ್ಹಾದೀ, ತುಮ್ಹಾದಿಕ್ಖೋ, ತುಮ್ಹಾದಿಸೋ।

ಅಮ್ಹೇ ವಿಯ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅಮ್ಹಾದೀ, ಅಮ್ಹಾದಿಕ್ಖೋ, ಅಮ್ಹಾದಿಸೋ।

ಭವಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಭವಾದೀ, ಭವಾದಿಕ್ಖೋ, ಭವಾದಿಸೋ।

ಸಮಾನೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಸದೀ, ಸದಿಕ್ಖೋ, ಸದಿಸೋ।

ಅಞ್ಞೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಅಞ್ಞಾದೀ, ಅಞ್ಞಾದಿಕ್ಖೋ, ಅಞ್ಞಾದಿಸೋ।

ಇತ್ಥಿಯಂ-ಯಾ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಯಾದಿಸಾ-ಇತ್ಥೀ, ಯಾದಿಸೀ-ಇತ್ಥೀ। ತಾದಿಸಾ-ಇತ್ಥೀ, ತಾದಿಸೀ-ಇತ್ಥೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೮೦೫. ವಮಾದೀಹಿ ಥು [ಕ॰ ೬೪೪; ರೂ॰ ೬೬೧; ನೀ॰ ೧೨೭೧-೩; 'ವಮಾದೀಹ್ಯಥು' (ಬಹೂಸು)]।

ವಮಾದೀಹಿ ಭಾವಕಾರಕೇಸು ಥು ಹೋತಿ।

ವಮೀಯತೇತಿ ವಮಥು, ದವೀಯತೇತಿ ದವಥು ಇಚ್ಚಾದಿ।

೮೦೬. ಕ್ವಿ [ಕ॰ ೫೩೦; ರೂ॰ ೫೮೪; ನೀ॰ ೧೧೧೨]।

ಭಾವಕಾರಕೇಸು ಕ್ವಿ ಹೋತಿ।

೮೦೭. ಕ್ವಿಸ್ಸ [ಕ॰ ೬೩೯; ರೂ॰ ೫೮೫; ನೀ॰ ೧೨೬೬]।

ಕ್ವಿಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ।

ಇವಣ್ಣೇಸು ತಾವ-ಭುಸೋ ಚಯತಿ ವಡ್ಢತೀತಿ ಅಚ್ಚಿ, ದ್ವಿತ್ತಂ ರಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ, ವಿವಿಧೇನ ಚಯತಿ ವಡ್ಢತೀತಿ ವೀಚಿ, ಪಞ್ಚ ಮಾರೇ ಜಿನಾತೀತಿ ಮಾರಜಿ, ಭದ್ದಂ ಜಿನಾತೀತಿ ಭದ್ದಜಿ। ಏವಂ ಪುಣ್ಣಜಿ, ಗಾಮಂ ಸಮೂಹಂ ನೇತೀತಿ ಗಾಮಣೀ, ನಸ್ಸ ಣತ್ತಂ। ಸೇನಂ ನೇತೀತಿ ಸೇನಾನೀ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಉವಣ್ಣೇಸು-ಮಾರೇತಿ ಚಾವೇತಿ ಚಾತಿ ಮಚ್ಚು, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ರಸ್ಸ ಪರರೂಪತ್ತಂ, ವಿವಿಧೇನ ಜವತಿ ಸೀಘಂ ಫರತೀತಿ ವಿಜ್ಜು, ಭವನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಭೂ-ಭೂಮಿ, ಪಭವತಿ ಇಸ್ಸರಂ ಕರೋತೀತಿ ಪಭೂ, ವಿಭವನಂ ವಿಭೂ, ಅಭಿಭವತೀತಿ ಅಭಿಭೂ, ಸಯಂ ಭವತೀತಿ ಸಯಮ್ಭೂ, ಗೋತ್ತಂ ಅಭಿಭವತೀತಿ ಗೋತ್ತಭೂ, ಗೋತ್ರಭೂ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತೇಸು -

೮೦೮. ಕ್ವಿಮ್ಹಿ ಲೋಪೋನ್ತಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ [ಕ॰ ೬೧೫; ರೂ॰ ೫೮೬; ನೀ॰ ೧೨೨೦]।

ಧಾತೂನಂ ಅನ್ತಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಹೋತಿ ಕ್ವಿಮ್ಹಿ।

ಅನ್ತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅನ್ತಕೋ, ನನ್ದಂ ಕರೋತೀತಿ ನನ್ದಕೋ, ಜೀವಂ ಕರೋತೀತಿ ಜೀವಕೋ, ಚಿತ್ತಂ ವಿಚಿತ್ತಂ ಕರೋತೀತಿ ಚಿತ್ತಕೋ, ಸುಖೇನ ಖಮಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸುಖಂ, ದುಕ್ಖೇನ ಖಮಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದುಕ್ಖಂ, ಪರಿತೋ ಖಞ್ಞತೇತಿ ಪರಿಕ್ಖಾ, ಸಂ ಅತ್ತಾನಂ ಖನತೀತಿ ಸಙ್ಖೋ, ನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಗೋ-ನಗೋ, ಸೀಸಂ ಉಪಗಚ್ಛತೀತಿ ಸೀಸೂಪಗೋ। ಏವಂ ಗೀವೂಪಗೋ, ನಿನ್ನಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ನಿನ್ನಗಾ-ನದೀ, ತುರಂ ಸೀಘಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ತುರಙ್ಗೋ, ಮಜ್ಝೇ ಬಿನ್ದಾಗಮೋ।

ಭುಜೇನ ಕುಟಿಲೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಭುಜಗೋ, ಉರೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಉರಗೋ, ಖೇನ ಆಕಾಸೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಖಗೋ, ವೇಹಾಸೇ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವಿಹಗೋ, ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ವೇಹಾಸಸ್ಸ ವಿಹಾದೇಸೋ।

"ಗೋ ಗಚ್ಛತಿ, ಗಾವೋ ಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು ಪನ "ಗೋಚರೋ, ಗೋಧನೋ, ಗೋತ್ತಂ, ಗೋತ್ರಭೂ"ತಿಆದೀಸು ಚ ಕ್ವಿಮ್ಹಿ ಅನ್ತಬ್ಯಞ್ಜನಲೋಪೇ ಕ್ವಿಲೋಪೇ ಚ ಕತೇ ಮಹಾವುತ್ತಿನಾ ಉಪನ್ತಸ್ಸ ಓತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಗೋಇತಿ ಪಕತಿರೂಪಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಬಲಂ ಗಣೀಯತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಬಲಗ್ಗಂ, ಭತ್ತಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಭತ್ತಗ್ಗಂ। ಏವಂ ಸಲಾಕಗ್ಗಂ, ಉಪೋಸಥಗ್ಗಂ।

ಕಮ್ಮೇನ ಜಾಯತೀತಿ ಕಮ್ಮಜೋ। ಏವಂ ಚಿತ್ತಜೋ, ಉತುಜೋ, ಅತ್ತನಿ ಜಾತೋತಿ ಅತ್ರಜೋ, ಪುಬ್ಬೇ ಜಾತೋ ಪುಬ್ಬಜೋ, ಪಚ್ಛಾ ಜಾತೋ ಅನುಜೋ, ಸಹ ಜಾಯತೀತಿ ಸಹಜೋ, ಥಲೇ ಜಾಯತೀತಿ ಥಲಜಂ। ಏವಂ ದಕಜಂ, ವಾರಿಜಂ, ಅಮ್ಬುಜಂ। ಅಣ್ಡೇ ಜಾಯತೀತಿ ಅಣ್ಡಜೋ, ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಜಾಯತೀತಿ ದ್ವಿಜೋ, ಸಹ ಭಾಸನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಸಭಾ, ಕುಞ್ಜೇ ರಮತೀತಿ ಕುಞ್ಜರೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೮೦೯. ಕ್ವಿಮ್ಹಿ ಘೋ ಪರಿಪಚ್ಚಾಸಮೋಹಿ [ಕ॰ ೫೩೮; ರೂ॰ ೫೯೫; ನೀ॰ ೧೧೨೩; '...ಪಚ್ಚ...' (ಬಹೂಸು)]।

ಪರಿ ಚ ಪತಿ ಚ ಆ ಚ ಸಞ್ಚ ಓ ಚ ಏತೇಹಿ ಪರಸ್ಸ ಹನಸ್ಸ ಘೋ ಹೋತಿ ಕ್ವಿಮ್ಹಿ।

ಪರಿಹಞ್ಞತೀತಿ ಪಲಿಘೋ, ರಸ್ಸ ಲತ್ತಂ। ಪತಿಹನತೀತಿ ಪಟಿಘೋ, ತಸ್ಸ ಟತ್ತಂ। ಭುಸೋ ಹನತಿ ಬಾಧತೀತಿ ಅಘಂ-ದುಕ್ಖಂ ಪಾಪಞ್ಚ, ವಿಸೇಸೇನ ಭುಸೋ ಹನತೀತಿ ಬ್ಯಗ್ಘೋ, ದಿಟ್ಠಿ, ಸೀಲಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸಂಹತೋತಿ ಸಙ್ಘೋ-ಸಮೂಹೋ, ದೇವಸಙ್ಘೋ, ಬ್ರಹ್ಮಸಙ್ಘೋ, ಮಿಗಸಙ್ಘೋ, ಓಹನತಿ ಅಧೋಭಾಗಂ ಕತ್ವಾ ಮಾರೇತೀತಿ ಓಘೋ, ಕಿಲೇಸೋಘೋ, ಸಂಸಾರೋಘೋ, ಉದಕೋಘೋ।

ಸುತ್ತವಿಭತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞತೋಪಿ ಘೋ ಹೋತಿ, ಮಾತರಂ ಹನತೀತಿ ಮಾತುಘೋ। ಏವಂ ಪಿತುಘೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

೮೧೦. ಞ್ವಾದಯೋ [ಕ॰ ೬೫೦; ರೂ॰ ೬೫೧; ನೀ॰ ೧೨೮೮]।

ಕ್ರಿಯತ್ಥಾ ಭಾವಕಾರಕೇಸು ಣುಆದಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ಉಪರಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಸಬ್ಬೋ ಣ್ವಾದಿಕಣ್ಡೋ ಇಮಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಕಿಞ್ಚಿಮತ್ತಂ ವುಚ್ಚತೇ।

ಕರೋತೀತಿ ಕಾರು-ಸಿಪ್ಪೀ, ಅಯತಿ ವಡ್ಢತೀತಿ ಆಯು, ಅಯನ್ತಿ ವಡ್ಢನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಆಯು-ಜೀವಿತಂ, ಸೋಭಾವಿಸೇಸಂ ರಹನ್ತಿ ಜಹನ್ತಿ ಚನ್ದ, ಸೂರಿಯಾ ಏತೇನಾತಿ ರಾಹು-ಅಸುರಿನ್ದೋ, ಹಿತಸುಖಂ ಸಾಧೇತೀತಿ ಸಾಧು-ಸಪ್ಪುರಿಸೋ, ವಾಯತೀತಿ ವಾಯುವಾತೋ ಇಚ್ಚಾದಿ।

ಇತಿ ರೀರಿಕ್ಖಾದಿಪಚ್ಚಯರಾಸಿ।

ಪಕತಿರೂಪರಾಸಿ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

ಇತಿ ನಿರುತ್ತಿದೀಪನಿಯಾ ನಾಮ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನದೀಪನಿಯಾ

ತಬ್ಬಾದಿಕಣ್ಡೋ ನಾಮ ಕಿತಕಣ್ಡೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।